

მედიკამენტოზური პალეობრა

პრობა

- რეზი ქოშვილი
- ჯემალ ქიქოძე
- თამაზ მარცაძე
- რეზი ხანცელაძე

პოეზია

- ლია წყნარაძე
- ჯანსუღი ხანჯოშვილი
- გიორგი შალვაშვილი

მონატრება

- ბედია ქობინაძე

თარგმანი

- გაბრიელ გარსია მარკესი
- ჯამო-ნო წიომბი

იუბილარი

- ანხელ სერასუნი - 80
- ჯორჯ ბოშაშვილი - 90

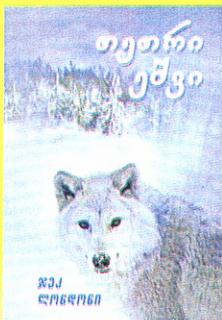
საბავშვო ლიტერატურა

- ბენიამინ ცნაძე (გაბრიელი)

29
 07

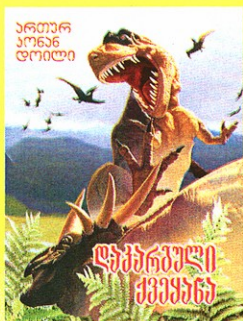
ბაბოშაშვილი „კაპიტანი“

სამყარო საოცრებებითაა სავსე. ერთხელაც თეთრი ეშვი მანამდე არნახულ ორჯერ ცხოველს — ადამიანს გადაეცა და თავზარ დაცა... თუ რა ფაქტორები მოჰყვა მგლის ლეკვისა და ადამიანის შეყვას, ამას ჯერ ლონდონის ამ ჩინებული წიგნით შეიტყობთ.

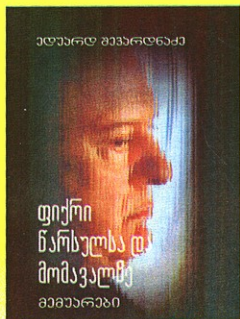
223 გვერდი, რბილი გარეკანი, ფასი: 5 ლ.

წიგნი, რომელიც დღესაც ერთი ამოსუნთქვით იკითხება — თითქმის გუშინ იყოს დანერგული. მაშ, ასე — კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება „დაკარგულ ქვეყანაში“ — ღინოზა-ფრებთან, პეტროდაქტილებთან, ტირანოზა-ფრებთან, იგუანოდონებთან და კაც-მაიმუნებთან შესახვედრად!

224 გვერდი, რბილი გარეკანი, ფასი: 5 ლ.

„ჩემი ცხოვრება, ყოველ შემთხვევაში ის, რაც თქვენი ყურადღების ღირსად მივიჩნიე, აქ არის: შეგიძლიათ თავისუფლად განმსაჯოთ — შეუბრალებლად, უკომპრომისოდ...“

496 გვერდი, რბილი გარეკანი, ფასი: 12 ლ.
544 გვერდი, მაგარი გარეკანი, ფასი: 18 ლ.

ლეგენდარული შერლოკ ჰოლმსი თავის უახლოეს მეგობარ — დოქტორ უოტსონთან ერთად თამამად შემოიბრუნეს XXI საუკუნეშიც და დღესაც შეუდარებელ სამოგვრებს პირდებიან ახალ მაძიებელთა თავგადასავლბით განუთქვრეულ თანამედროვე მკითხველს.

მაღალი

ნაუკითხეთ პატარებს „ტელეფონი“ ფონით მოყვლილი ზღაპრები“ და მისი გმირები თქვენი პატარების განუწყვლელი მეგობრები გახდებიან. რას არ ნახავენ აქ: ნაყინის სახლებსა და კარაქის კაცუნებს, კანფეტების წვიმას, შოკოლადის გზებსა და ნაზუქის ურმებს; და ვინ იცის, აქვე რამდენ მზიარულ და ონავარ გოგო-ბიჭს.

მაღალი

მამაც მოგზაურებს წინ უამრავი ხიფათი ელის. თქვენ მათთან ერთად გადალახათ საშრეთ ამერიკას, ატლანტიკას, მიადნეეთ ახალი ზელანდიის სანაპიროებს და ნამდვილი მეგობრობისა და სიყვარულის ძალაშიც დარწმუნდებით.

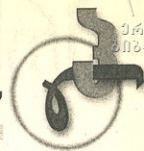

მაღალი

წიგნების შეძენა შეგიძლიათ წიგნის მაღაზიებში და პრესის გამავრცელებლებთან...

ან დაუპირისპირდით სააგენტო „ელვასკაისს“ და მიიღეთ წიგნები სახლი, უსანაგზის გარეშე. ტელ: 42-43-40; 38-26-73

წიგნების ბითუმად შეძენის მსურველები დაგვიკავშირდით: 899-93-66

შინაარსი №2 (29) თებერვალი 2007

„ვეიკის ჰალიცის“ ლიტერატურული დამატება

პროზა	
რეზო ჭეიშვილი ცისფერი მთები	4
ჯემალ ქირია	
რა ჩავუტანე ამერიკას	23
ნიგნი არაფერზე	23
ირმა მაღაციძე	
ფაიფურის გოგონა	34
რეზო ჩანტლაძე	
სიზმრების თუ გჯერა?	38
მიშა ანთაძე	
იერონიმუს ბოსხის ურჩხული	44
პოეზია	
ლია სტურუა	
ლექსები	56
ჯანსუღ ჩარკვიანი	
ლექსები	59
გიორგი შალამბერიძე	
ლექსები	61
ლექსები	
მიუ	
ქვიშის საათი	64
მუნატრაშა	
ბადრი ჭოხონელიძე	
ნერდა ჩუმაღ...	66
ძმა	66
მარგარიტა	
გაბრიელ გარსია მარკესი	
ჩემი ნაღვლიანი მემკვიდრეები	82
გახსენების ყაზმ	
გუსტავ ფლობერი	
მადამ ბოვარი	90
კამო-ნო ტიომეი	
ჩანაწერები სენაკიდან	122
მარგარიტა	
არჩილ სულაკაური	
მთანინდა	130
სულიკო	131
კოტე ხიმშიაშვილი	
გაქცევა გადასახლებიდან	133
საბაშვილი ლიპარიტაშვილი	
ბერნარ კნაველი	135
ზღაპრები	
ლიპარიტაშვილი ნაპოლეონ	137
ლიპარიტაშვილი სისაღანი	139
ლიპარიტაშვილი რამიშვილი	141
ლიპარიტაშვილი სანაშვილი	142

მთავარი რედაქტორი:
თამარ მაშაყაშვილი
მთავარი რედაქტორის მოადგილე:
მანანა ჯანელიძე
მხატვარ-დისაინერი:
ანა უთურგაძე
სტილისტი:
ლია შარვაშიძე
კორექტორი:
ქეთი ნიკოლეიშვილი
კომპიუტერული უზრუნველყოფა:
დათო მოსიაშვილი
ნიკო ასკილაშვილი
მონეველი რედაქტორი:
მიხეილ მოსილაშვილი

ჟურნალის გამომცემი თვეში ერთხელ

იბეჭდება მხოლოდ
შეკვეთილი მასალები

რედაქციის შემოსული მასალები
ავტორებს არ დაუბრუნდებათ

მისამართი: თბილისი, იოსებძის ქ. №49
ტელ: 38-38-71; გამოწერა: 38-26-73;
web: www.opentext.ge/literaturlipalitra
E-mail: lpalitra@yahoo.co.uk

ჟურნალის წინა ნომრების შეძენა
შეგიძლიათ რედაქციიდან

ცისთქუში მოეზი

ახალი, გადაფუთვებული მარიანტი

საზბატო ბანძი:

ვასო ჩორგოლაშვილი — ნაწილის ხელმძღვანელი
 სოსო ანაბიძე — ავტორი

ბელა

ბატონი ვაჟა — დირექტორი

გრიშა — მწე

მიხო — მღებავი

ქალბატონი თამარი — მოლარე

თინა — დირექტორის მდივანი

ოთარი — მოადგილე

შუქრი გამელაური — საბჭოს წევრი

იროდიონი

კოტე

ბორისი

კაკო

გიგო — არ ჩანს

არასაზბატო პერსონაჟი:

სამა, იგივე ალექსანდრე — პასუხისმგებელი

კოლია, იგივე ნიკოლოზი — პირები ზემოდან

ბატონი მგვინი

ბატონი ვარდენი — მოწვეული პირები

ქალბატონი ავრორა — ისიც

მარკუშეიდერი (ადრე კულანალოგი)

ორი დიდი კაცი (მძებრები)

და

სხვები

ლიანგი: ბუხალტერიის თანამშრომლები, დამლაგებელი, გამელაური, შემსვლელი, გამომსვლელი, სამართალდამცავი ორგანოს ნიღბიანი წევრები და სხვები.

ნიდასფერ კალოზე მოტობურთს თამაშობენ. უზარმაზარ ბურთის დააფხოკიალებენ მოტომხედრები წინ და უკან; ნიდასფერი მტვერი, დამწვარი აირი ადის ბოლქვად და ცხელ პაერში იფანტება. წითელი და თეთრი ალმები თაღმურელი რვერი თავმოყულებული დარბის ატაკუნებულ მანქანებში. ბადურა ლობის იქით, შარავ, ავტომანქანები ჩერდებიან, მგზავრები იხედებიან სარკმლებიდან და ჯულაგრილად უყურებენ მოტობურთს. ცოტა ხანს დგანან და მიდიან, ახალშეშისრნებულთ უთმობენ ადგილს.

მოედნის იქით ხევია, ხეცს იქით — რკინიგზის მიწა. ნისლში იკვეთება ქალაქის ახალი გარეუბნის ერთფეროვანი, მაღალი სახლების კონტურები. ხელმარჯვნივ უზადრეკი ნაგებობანი და ოცდაათიან წლებში ფსევდოკლასიკური სტილით აგებული შენობა ჩანს.

გრენლანდიის პირქუში პეიზაჟი.

ლუგერადისფერი გელეტყერი გადაშობია ცივი ღვანის ნაპირს. გელეტყერი იქით ცისფერგადაკრული ყინულოვანი ველაი. ყინულის ხორგთან თეთრი დათვი უნდა იყოს დაყინული. მოოქროვილ, იმეხად ფერდაკარგულ, ჩარჩოში ჩასმული უზარმაზარი ფერწერული ტილოს „გრენლანდიის პეიზაჟი“ ქვეშ დგას დაფიქრებული ვასო ჩორგოლაშვილი, კირის ნამცვევებით დაფარულ მაუდგადაკრულ მაგი-

ნიგო ქიშკელი

დას დასწერება გაკვირვებული; მწვანე მაუდს სულს უფერავს, ასუფთავებს; გაზეთებს ილაგებს წინ, ჭილის შლახს კიდებს საიდან, ცხვირსაოკით მელოტ თავს და დაღარულ მუბლს იმპრალბს, ზევით იხედება, გრენლანდიის ათვალეურებს, სურათიდან გადააქვს მწერა ფანჯარაზე, საიდანაც ბოლქვა-ბოლქვად აფარდნილ მტვერსა და აირში გახვეული ნიდასფერი მოედანი და მოტობურთი ჩანს. ლანდებივით დაქრან მოტომხედრები, წითელი და თეთრი ალმებით აღჭურვილ თავმოყულებულ რვერს უვლიან თითქოს გარს.

ფსევდოკლასიკური შენობის საიმიდოდ დაგმნულ ფანჯრებში მანქანების ხმაური და ქალაქის შორეული ჟრიალი არ შეშოდის. კონდენსირებული შიშინებს დაგუდულად და დერეფანში მიმავალ-მომავალი თანამშრომლების ნაბიჯების ხმა ისმის მხოლოდ. ნიდასფერ კალოზე კი უხში მოტობურთითა. ბადურა ლობესთან გაავრვარებული ავტომანქანები დგანან, დასიცხელი მგზავრები იხედებიან სარკმლებიდან, უყურებენ უჩვეულო თამაშს და მალევე ტოვებენ იქაურობას. ლობესა და მანქანებს შუა პორტფელიანი გამხდარი მოქალაქე მოაბიჯებს, უახლოვდება ფსევდოკლასიკური სტილით ნაგებ შენობას, სადარბაზო შესასვლელთან იჯარება. სვეტიბიან დარბაზში მოდის, ლიფტის ღია კაბინას უახლოვდება. კაბინაში ქალ-ვაჟი დგას. ქალს ბელა ჰქვია, ბიჭს — სოსო, სუფთად გამარსული, ფერმკრთალი სახე და ღია ნაბლისფერი თვალები აქვს სოსოს. მოკლესახელოებიანი პერანგი აცვია, გრძლად და ზომიერად დაკუნთულ, ჭორფლდაყრილ მკლავებზე რამდენიმე საქალაქო აქვს ამოჩრილი.

გამხდარი მოქალაქე დამხედურებს ესალმება და მორჩილად ჩერდება განაკიდებს, — ლიფტში.

— სოსო, აქა ხარ სულ, ქალაქიდან არ გასულხარ?

— არა, ვუმსობდი, ბელა.

— ჰოო! როგორ მინტერესებს, შენ ხომ არ გაქვს ნარმოდელილი... — საქალაქოებს დახედავს, — გამხდარი ხარ, იცი?

სოსო მხრებს იჩქვს და გაოცებულ მოქალაქეს, ლიფტის ღილაკებს რომ არ ამორებს თვალს, ეუბნება, აკეთებენ, მალე დაიჭერებიოთ. გასაგებიაო, თავს უჩვენს პორტფელის სიმძიმისაგან მხარამოგდებული მოქალაქე. ზემოდან ჩაქუშის ბრაგაბრები ისმის. ზორბა ტანის კაცი შემოიჭრება ამასობაში კაბინაში, ქუდს ისდის, სახეს იწიავებს, ხეწეშის.

— გამარჯობათ, ბატონო იროდიონ!

— სწორიცაა, — ეცინება ფურცლებში თავჩარგულ კაკოს.

— კაკო, — უბახის თინა, — მოსანვევები არ მიგაქვს?!

— დარჩა? მიმაქვს, კი, — გაკეცილი საქალაღით მიადგება მაგიდას, თითით გვერდი აქვს ჩაწიშნული, — ეს არი? რამდენი ავიღო?

— აიღე, ერთი, ორი, რამდენიც გინდა.

— პრინციპში ორი, ისე იყოს აქ, პატარა ჯიბეები მაქვს წამოღებული, — იცინის. ჩამოტეხილ კბილზე იფარებს ხელისგულს. აჭრილ გვერდებს ასწორებს საქალაღდემო, მდინის მაგიდას შორდება.

— სოსო, სათაური დარჩა ხომ? — თინა კითხულობს.

— კი, აწერია. „ტიან-შანი“, „ცისფერი მთები“, სათაური დარჩა.

— ერთი რამე მაინტერესებს: მე რატომ არა ვარ შიგ? — კაკოა საქალაღით.

— როგორ არა ხარ?

— არა ვარ, — იცინის უხმოდ, — ყველა ჩემ გარდა.

— შენ აკაცი არა ხარ? — ეძებს. თაბახის ფურცლები აეჭრება ერთი აჭრით, საჭირო ადგილს აგნებს მაინც, კითხულობს:

— „აკაცი — (იცინის, ჩამოტეხილ კბილზე იფარებს ხელს) სოსო, მაინტერესებს, მე რატომ არ ვარ შიგ?...“ — სიტყვასიტყვით წერია, ა, ბატონო, — უთითებს.

— ვყოფილვარ (იცინის, ხელს იფარებს ბაგეზე), მე კაკოს ვეძებდი. საბუთით, მართალია, აკაცი ვარ, მეტრიკით, პასპორტითაც, აღარ გაბახსნდა.

უკმაყოფილოდ ნასკვავს საქალაღის ზონრებს სოსო:

— შენც ხარ, რა!

— სოსო, მე ხომ არ ამოვევარდი? — თინა კითხულობს.

— ვარ შიგ?

— ჩვენი მტერიც ამოვარდნილა, ხარ რომელია!

— სათაური შეცვალე, სოსო?

— არა კაცო, — „ცისფერი მთები“, „ტიან-შანი“, ტიან-შანი!

— მოსანვევები მართლა არ გინდა?.. დასწრება საგაღდე-ბულოაო, — ოთარმა.

გამხდარი მოქალაქე შემოაღებს კარს ფრთხილად. თავდახრილი შემოიტანს ნახევარ ტანს.

— შეიძლება? — არც კის ეუბნებიან, არც — არას. თავანული მისჩერებია თინა.

— მობრძანდით, — ეპატივება და სკამსაც უთმობს ბელა მოგვიანებით.

— როგორ გკადრებათ, არავითარ შეთხვევაში, ბრძანდებოდეთ, უკაცრავად, შეგანუხეთ!..

ყველა ერთდროულად იწეწს თითქმის ლაპარაკს. უცხო აღარაფის აინტერესებს.

— პატარა ჯიბეები წამოვიღე-მეთქი, გითხარი, დირექტორთან ვინ არი?

— არავინ.

— თქვენ დაბრძანდით, ქალბატონო, მე პირადად, უკაცრავი პასუხია, მიწვეული ვარ ფეხზე დგომას... მაპატიეთ.

ბელა არაფერს ამბობს, რაზე ბოდიშობს ეს კაცი, ვერ ხვდება. უცხო კი არ ჯდება და მოსაცდელის დატოვებას რომ არ ამირებს, ეტყობა, ლაპარაკის დარღვევა არ უნდა, როგორც ჩანს, და სხვის მხებს აყოლებს მომლოდინე თვალებს.

— ბელა, ვინ არი შიგ?

— არავინ არ არის, ხომ ვთქვი, ადამიანო!

— ანა რატომ არ გვეძებს? მართლა ხვალ არი, თინა, საზოგადოების გაფართოებული სხდომა?

— ხელ არის კი, ყველანი უნდა დაესწრონო, გაფართოებული არ მიითქვამს, სხდომა. თქვენ ვინ დაგიბარათ, თვითონ არ არის და როგორ დაგიბარებდით?..

— ეექ! — ნაუსტკენსავით კაკო, — არ არიო... — მოსანვევებს მოუნაცვლებს ადგილს მაგიდაზე, — უმო-სანვევებოდ არ შემიშვებენ?

— სადა, დირექტორთან?

— არა, იქ, გაფართოებულ იმაზე...

— გაფართოებული არ მიითქვამს, — ზარია, ყურმილს იღებს, — დიას, გისმენთ, რაზეც გინდით, იყავით. დიას, დიას, არა, არ არი, არ ვიცი. ხომ გესმით ქართული, არ არის, კიდევაც რომ იყოს დღის პირველ ნახევარში, მაინც ვერ მიგაღწეო. არ ვიცი, გენაცვალე, — ყურმილს დებს.

— მეორე ნახევარში? — უცნობი მოქალაქე ჩაერთვება უცნობისა და ნაცნობის დიალოგში.

— გააჩნია, რა საკითხზე.

— ვთქვით, იგავ-არაკებისაზე, მაგრამ ამაში არ არის საქმე, თუ არ შეუწუხდებით, დიდ ბოდიშს გიხდით, ხვალაც მოვალ და იქნებ გეთქვით, ყუფარაქმე დარეკა-თქვა...

— გადავცემ.

— დიდი მაღლონ, ბოდიშს გიხდით, რომელიდან რომელამდე აქვს დადლოდების საათები?

— ორიდან დღის ბოლომდე.

— ხედავ რომ მოვიდე და დაველოდო, შეიძლება არა?

— შეიძლება, კი.

— აქ სულ იგავ-არაკები გაქვთ? — კითხულობს წარბაქაწული ბორია, თავის სილამაზეში, არცთუ უსაფუძვლოდ, თავდაჯერებული ყმანვლი.

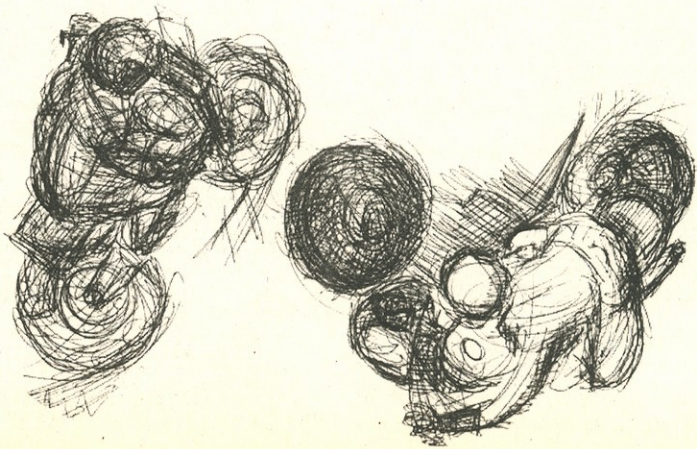
გამხდარი მოქალაქე საკუთარ პორტფელს აკვირდება და პასუხის გაცემას აგვიანებს.

— დამატებით კიდევ და ერთად წარმოადგინეთ! — კაკოს რჩევა, მოსანვევებს იფარებს სახეზე. ყურები უთრ-თის. შეიძლება იცინის და ჩაბეჭილ წინა კბილს ფარავს.

— იგავ-არაკები არ მომიტანია, — აცხადებს მოქალაქე.

— გასაგებია, — მოსანვევებს ერთმანეთში კეცავს და მაგიდაზე დებს კაკო.

— ჩვენ ვის ველოდებით აქ? — ბორიას კეითხება ფეხზე დგომით თავგაბუნებულები ბელა.

— მე პირადად შენ გელოდები და სხვა არ ვიცი.
— ჩემი ყურება რას გარგავს, ნეტავი ვიცოდეს! — ოხრავს სახეებადგმული, მჭერდმალელი.
ვასო ჩორგოლაშვილი გამოდის კმაყოფილი სახით ოთარის კაბინეტიდან, მოსაცდელში შეყვრილ საზოგადოებას გადაავლებს თავის შეტყუებულს.
— მოაწერა ხელი! — განცხადების ქალღელს გამოაჩენს.
— რას მოაწერა, ბატონო ვასო?
— სურათის გატანას.
ულუგავე უგულოდ, არასერიოზულად — უფრორფრე — როდის გაიტან? — ეკითხება მისხს, — მღებავს.
— როცა გინდათ, ძია ვასო.
— ძალიან კარგი!
— სოსო, ცოტა ხნით რომ მათხოვო, რა იქნება?
— ცისფერი მთები? ვერა, მისო, ერთი დირექტორს უნდა დაუტოვო, მეორე გივის უნდა მივცე.
— აქვე ნაეკითხავდი, ძაძა-ძალიან გთხოვ! — ენა ემბის.
— შენ რა მითხარი, როდის გავიტანო?
— როცა მეტყვი, ძია ვასო.
— ჯერ ეს ზევითაა სატანი, იმითი რეზოლუციაა საჭირო, კოტე, მეტი პატივი, აიტანე ეს განცხადება, საშა შენი პრობლემა, ვიცი, ყველაზე ახალგაზრდა შენა ხარ ამ შენობაში...
— რატომ, ძია ვასო, მე და სოსო ერთად ესწავლებოდით...
— ასე იყო კი, მაგრამ მე უფროსი ვარ მიწი... — განმარტავს სოსო.
— კი არ მეზარება ატანა და ამიტომ კი არ გიმატებ, ძმაო, წლებს, ფაქტს აღვნიშნავ...
— მოშლილია ლიტერა, შემინირავს მაგ მახინა როცა იქნება, ან ხელს წამაცლი, ან თავს...
— არ თქვა მაგი, ბატონო ვასო! — ღიმოილს ვერ იკავებს კაცი.
— კი ბატონო, — განცხადებას ჩამოართმევს კოტე ვასოს, — ავიტან, რაზეა ლამაზიკი!
— ეს ბზარი იყო აქ? — მოულოდნელად წამოიძახებს გამბდარი მოქალაქე და დაფიქრებულ მდივანს წამოაკივლებს მისდა უნებურად.
— თინა, რა იყო, რა დაგემართა? — ყურადღებიანი კაცია ბორია.
— გული აშიფრათქალდა რატომოცა.
— ვალიდოლი ხომ არ გინდა? — გულის ფიბებს ისინჯავს ვასო.
— არა, არაფერი.
— წყალი მივიც.
— არ მიწადა, არაა საჭირო, — პულსს იმონმწებს ზერულედ.
— თქვენ რა გაინტერესებდათ, პრინციპში, ბატონო, რაზე შენუხდით? — ეკითხება უცნობ მოქალაქეს ვასო და ზეუთი იხედება.
— ეს ბზარი თუ იყო-მეთქი, ვიკითხე, სხვა არაფერი, ხომ არ შეგაძინეთ, უაკცრავად, ბოდიში, ბზარების გამო...
ზარია. ყურმილს იღებს გულგრილობით თინა:
— დანა, გისმენთ, კი ბატონო, გასაგებია...
— ჩვენ ვის ველოდებით აქ? — კითხულობს ბორია, თმას ისწორებს სარკეში მოპასუხეთაგან ზურგმეტყვევით მდგარი.
— დირექტორი არ იქნება, არ მოვა, ბანკში ვარო, მოსანვევები წაიღო!
არ ესმით, გადინა. სოსო, მღებავი და უცნობი მოქალაქე რჩებიან.
— თქვენ ვასო ჩორგოლაშვილს უნდა მიმართოთ... — თინა იხევე.
— ის იყო არა, ბატონო ვასო?
— დიხ. ის.
— უაკცრავად, გამალობთ... — პორტფელს კეტავს, ჩქარავს.
— იგავ-არაკები მანდა გაქვთ? — ეკითხება ხალათაფორა-ჯეხული, დასაკეცი კიბის ფალანგზე მკლავამოხდებული მღებავი.
— იგავ-არაკები საერთოდ არა მაქვს, უაკცრავად, ხე-ღმარაჯენია ხომ იმის კაბინეტის კარი?

— ჩემგან ხელმარაჯენი, კი ბატონო.
— უაკცრავად... — სწრაფად გადის.
რჩებიან:
სოსო, მღებავი, თინა და გაუთვალისწინებელი სიჩუქე.
— მისო, მისო არ გერქვა ამინი?
— არ ვიცი, თინა, მისო მეგია და მისოდ მოვეკვებით...
თუ გინდათ, მიშო დამიძახეთ. არ მოვიკვლავ თავს.
— აქ რაღას ველოდები?
— სოსოს ამბავია, ბოლო ვარნიანტი არ მიწახას, თუ გაქვს, მათხოვ, დღითი დაგებრუნებ.
— მიხედ შენ საქმეს, მისო, მიშო და ჩემო კარგო, რაზე უმიწმები იმ კაცს იგავ-არაკებს?
— ნაეკითხავი, ვიფიქრე, პირველ იმაში... ვა-ვარნიანტში, ადრეც ხომ გყავდა მაგ კაცი, ხომ გყავდა?
— ვინ გეკითხება შენ ბალო ათი მაურია თუ ნაკლები?
— რატომ არ მეკითხება, ბზარიო, არ თქვა? არ იყო ეს ბზარი გგონიათ? სულ რომ გაიბზარება, მერე ხომ შეშეკითხებიან!
ლაპარაკით გამოდინა მოადგილის კაბინეტიდან გრიშა და ოთარი.
— ...გადმოცალეთ, გადმოცალეთ, ნულარ აყუნებთ.
— ახალს გადმოცვლით, ოთარი, მარა იმ ძელს რა ვუყვით? ყრია ღია ცის ქვეშ, ულტრაიისფერი სხივები აცხუნებს და ფერმკრთალდება, სილურჯებს კარგავს.
— რას კარგავს?
— სილურჯებს.
— როგორი სხივები აცხუნებსო, გრიშა, რა თქვი? — სოსოსაკენ იხედება და გრიშას ეკითხება.
— არ უნდა შეთქვა?
— ჰო, კი, კარგი, ულტრაიისფერი...სილოვანს უთხარი, აფსკი წამოიღო, კარს გაგიღებთ ივლიტა, მაკივარში არის გაყინული ხე. სოსო, მოდი... — მკლავში ხელს გამოიღებს, კაბინეტში შეივლებს, — ნაეკითხავი შენი „სისფერი ხიდები“... — სათათბირო მაგადსათან სვამს, თავადაც ჯდება.
— ...მთებია უკვე, ბატონო ოთარი, ხიდები აღარ პქვია, მთები მოგიტანებ, მეორე პირია, თქვენთვის შევარჩიე, ეს ვაქას უნდა დაუტოვო, პირველია, მესამე ვასოს მივეცი.
— ცისფერი მთები, ტიან-მანი, — დამარცვლით კითხულობს ოთარი, — აბა ის ხიდები სად წავიდა?
— მთები შეიქმნა, ეს მესამე ვარნიანტია.
— ზრდი და ზრდი და ვინ რას ჩაგვიდებს შიგ... — მობილუბს იღებს, — ჰო, კი, არ ცვალია, დარჩენავს მე თვითონ, — თიშავს, ჯიბეში იღებს, — შენ რომ მაგ საქმეს წამოიწე, სოსო, მომიღურებიც არ იყო, მგონი, მაშინ. მას შემდეგ ართულებ და არ ამარტივებ, მე ასე მქეცნება: დრო იცვლება, ჩვენ ვდგავართ, სხვები წინ მოდიან. ჩვენიანი ხარ და დაგეჭვით მზარს, მაგრამ თუ არაფერი ჩაგვიდეს, ჩვენი მზარდაცაა ქალაღზე დარჩენი. საქმეს სჭირდება ის, შენც რომ იცო... — ორი თითის სვარსალით ანიშნებს, — ასე არ არი? იგავ-არაკები რომ მოუტყანა იმ კაცს, მაშინაც ის არ იყო? მოლოდელ პლაში ეცვა, ასე მახსოვს... თინას ვკითხოთ, აფერ თინაც, დიდი მქეცნება, თინა კი არა, — ეს, — მაგიდიდან იღებს საქაღალდეს, ხელით წონის, — დიდია აშკარად...
— არის კი, გავზარდე, მე რა გავზარდე, გაიზარდა, ასე დადაგინეთ და შეიშნა. მას მერე ბევრი შეიცვალა აქ კი არა მარტო, — ყველაზე. თუ ეს დროზე არ დამტკიცდა და არ დაგინანდა, დრო გამანარებს და დროს სად ვდო, აღარც მაქვს ამის თავი.
— მოკლედ, შენ იცი, ჩემო სოსო, თინა, რა გინდა? აქაც ბევრი რამე იცვლება. იმ კაცს რა ერქვა ადრე, პლაში რომ ეცვა ჩემს მახსოვრობაში?
— ვულკანოლოგი...
— არ ნაგვიდესო, — ვაგა ზაზავეიწმა, ამითზე ხელია მოსანერი...
— არა სხვა, რაღაც სხვა ერქვა, — თინას შემოტანილ ხელმოსანერ ქალაღებს დაჟუჟრებს.
— მარკუმიდერი, — ახსენებს სოსო.
— ჰო, ჰო, მარკ-რაო?
— შეიდეგი.
— შეიდეგი, გავგინებ, — სათზე იხედება, — ამას დღესვე მოვუღებ ბოლოს... ახლა რა მქვიაო, იმ კაცმა?

— იტყვი, წერია... ამას ვაჟა ზაზავერისათვის გტოვებ, — ეგზემპლარს მოსწავლეს მაგიდაზე, — ჩადევი რა, თინა, უჯრამი, აჲ არ დაგჩრეს.

— გამოვიდეს მანქანა, ბატონო ოთარ?

— არა. ქვევით ჩადევიარ საღიშო სამეჭროში... თუ ვინმე დარეკა, ზანუშა-თქვა, — სწრაფად გადის.

ერთმანეთს უყურებენ მოსაცდელში თინა და სოსო, სინაყარა.

— „ცისფერი მთები ანუ ტიან-შანი“, სოსო, რა არი ტიან-შანი?

— ცისფერი მთები.

— ტიან-შანი, ცისფერი მთები, ესე იგი, პირიქით?

— ანდა პირიქით, სინამდვილეში ზეციური მთებია.

— ეს მესამეა? გადარიგვა ვაჟა ზაზავერისი.

— კარგი, არ გინდა, გადავიკ, როგორც მოვა, არ დაგაგინდეს, ძალიან გიხივ, ჩადევი უჯრამი და ჩაკეტე, ხელს არ გააყოლოს ვინმე დირექტორის მოსვლაზე...

გრძნობს და მღუბავე გადინ მოსაცდელიდან, დასაყვი კიბე გაბრუნვია პატრონის ცალ კარში

— რადერ მოგაქვს, შე კაი კაცო, ერთი კიბე გაბარია და ამასაც ვერ უწლი...

— გრძნობ მამათქვენიოვრ, ბატონმა ვასომ მიხიარა, გრენ-ლანდია უნდა გაიტანო, ოთარმა მოაწერა ხელიო, განცხადება მაქცე...

— სულ გამოშტერდა მაგ კაცი, ოთარს არ ეცება ეს საქმე, პოლიტიკური პრობლემა, თანაც ოთარმა პენსიის თხოვნაზე მოუწერა ხელი და არა განცხადებზე.

— მე პატარა კაცი ვარ, გრძნობ, შეიძლება ბევრი არადერი გამოეცნოს ცხოვრების, მით უმეტეს, პოლიტიკისა, მაგრამ გრენლანდია რატომმა პოლიტიკა, არ მესმის.

— ბევრი არ გესმის და ყველაგან რე ყოვ ცხვირს. მოსაცდელში ზის ისევე მოქალაქე, სოსოც იქნა. თინას ტელეფონის ყურმილი უჭირავს, უსმევს, ხან იცინის, ხან დინეჯდება, ყურმილს შორს წევს, საუთარ ყურს ანიავეს. მოღარე შემოიღის, მოადგილის კაბინეტის კარს უახლოვდება. არ არისო, უბუნება თინა და ყურმილს დებს.

— არ არის? ახლა არ დამირეკა შემოდიო? ეს? — დირექტორის კაბინეტს ათითებს.

— არც ევ, ზანუშა წავიდა.

— ზანუშა? სოსო, გამარჯობა, რატომ არ ჩანდი?

— ვეშუშობდი. თქვენ როგორ ბრძანდებით, ქალბატონო თამარ!

— ვარ ნელთბილად, თავის ტკივილები მანუშებს ისთველე სიგარეტში არ გაქვენ?

— აღარ ვწევი, ქალბატონო თამარ.

— აღარ? — უკვირს ქალბატონ თამარს, — კარგია, რომ აღარ ეწევი, მე მომკლა თუთუნმა, თავის ბრული დამჩნდა, ხანდახან ისე შემაქანებს... შენ მოკეთებულხარ, ჯვარი გწერია!

— პრემიები არის, ქალბატონო თამარ? — კითხულობს თინა.

— პრემიები კი არა, ხელფასს ვერ ვარიგებთ, იროდიონის შევბელების ფული ვერ გამოიტანა ზინამ...

— მაინც როდის იქნება პრემიები? — რეკავს.

— რა მერემიება, გოგო! — შებარბაცდება, — ა, შეხედ! — მაგიდის ძგიდეს ეპოტინება თვალბეგადართიუ-ბული.

— ხო, კარგი, მერე, დაგირეკავ! — ყურმილს დებს თინა, დგება, მოღარეს აშველებს ხელს, — დეიდა თამარ, რა დაგეშართა?

— შემაქანა.

— წყალი ხომ არ მოგიხდება შექანებულზე?

— არა, არა... — ხელს აშვევინებს.

— რა იგრძნობ, უკაცრავად? — სკაპის ფეხთან დადებული პორტფელს გააწნოვარ და მოღარეს მიადგება, უცნობი, — რა იგრძნობ, გაიხსენეთ!

— რა მჭირს გასახსენებელი, ვინაა ეს კაცი?!

— რამ შემაქანათ?

— მჭირმა და ეშმაკმა!

ვასო ჩორგოლაშვილის ოთახში სიჩუმეა. ბელა ზის, ანაბეჭდებს დასწერები. ვასო ფანჯარასთან დგას. სიციხით გადებულული მოტობოროთის ცარიელი მოედნის მიღმა

რკინიგზის მინაყრილი, მტვერში და დამწვარი ჯანის გზა

ცრეცილ ნისლიმ გაბუნდოვანებული ქალკის მალალი საბ-ლების სილუეტები ჩანს. ლინადგზე უსასრულოდ გრძელი მატარებლის ქარავანი მისრიალებს. ვასო ტუჩებს აცმა-კუნებს, ცისტერნებს უყურებს და ამ ოთახში გატარებულ დღეებს ითვლის, როგორც ირკვევა.

— წარმოცდგენია... — მიუხედავს ბელას, — ოცდამ-ვიდი წელი, ოცდამეფიდი...

ბელა თვალს მტუტავს, გულისპირს ისინორებს, ვასოს მისჩრებია უაზროდ. ოცდამეფიდი, იმეორებს თავისთვის, მაგრამ ქალი ვერ იცებს, რის ოცდამეფიდი. მეიგავარავე მოქალაქე აღებს კარს, სანახევროდ შემოიღის, ცალი ზეგი და პორტფელი შემოაქვს ოთახში, უხერხულად ახველებს და იმშუშნება, ყურადღების მიპყრობას ცდილობს.

— უკაცრავად, დიდ ბოდიშს ვიხდი, იგავ-არაკების საკითხზე ვარ... — აცხადებს გულახდილად და ველარც შემოსვლას ახერხებს, ველარც უკან ბრუნდება. შუბლშუჭ-მუხნილი ვასო დაწვარას სცივდება, აღმაცერად გადახე-დავს მეიგება და თავის მაგიდასთან ჯდება „გრენლანდიის პიუზაჟის“ ქვეშ.

— დირექტორს უნდა მიაკითხოთ, — ეუბნება ბელა უნისი.

— დილიდან ველოდები, უკაცრავად, გაცდენთ, ყუფარაქმ-აც დარეკა, ბოდიშს ვიხდი შეწუხებისათვის, მაგრამ იქნებ არც ღირს, იგავ-არაკებს მიიღებს?

— არა, მაგრამ უარს არ გეტყვით, — თვალწაჭტული აშტერდება ამ პასუხით სრულიად კმაყოფილ უცნობს.

— დიდი მადლობელი ვარ, ძალიან დიდი მადლობა! სოსო დერეფანში მოდის: ზოგი კარი იღება, ზოგი — არა, ზოგიერთ ოთახში შედის, ზოგიერთში არც იხედება. აღებს და ზურგს შავ-შავ კარებს.

შეური გაველური გვერდულად ზის მაგიდასთან. ნაბ-ლის ლეგა ქუდი დაუკოვნილი და სიციხეში. ზის და ნიგვს კითხულობს სერიკილში, კონდენშეინერის აკომპანეშენტის ქვეშ. სოსო ახველებს და უყურებს მაგიდას, გაველურის მაგიდის წინ რომ დგას.

— მე არ ნავიკითხავ! — ნიგვს თვალს არ აშორებს, — ეს არის... — უპატრონო მაგიდას გახედავს.

სოსო დერეფანში მოდის, სქელძირიან ფეხსაცმელებს, განგებ თუ მისდა უნებურად, უხაჟუნებს დროდადრო იატაკს. მიხის კიბე ზიანებს, გრძნობს — უწყინები. თბამაქტილი მუშა ქალადღის მუშაგზარ რულონს მოაგორებს, გზა, გზაო, იძახის, და ლოფტის კაბინას უახლოვდება.

ორი დიდი კაცი დგას ერთ დიდ კართან.

— გიგი.

— გიგი.

— გიგი, ჩვენ ვართ!

პასუხი არა. ერთი დიდი ყურს ადებს კარს, აყურადებს და არ უნდა იყოსო, ანიშნებს აშანაგას, მასზე მომცროს.

გრძელ დერეფანს გადინ დინეჯად, აუქარებლად. ერთი მანქანის გასახლებს აცმა-არგოლს ატრიალებს წეზე. სოსო კედელს ეკვირს ზურგით, გზას უთავისუფლებს ორს.

— გიგი არ არი! — ჩაილაპარაკებს ერთი სოსოს მისამართით.

ფეხები და წიხლით მიაგორებს უკანვე მერულე რუ-ლონს. სოსო კაყოლებს ქალადღის მორგებს თვალს და ჩერდება იმ კართან, ორი დიდი კაცი რომ იდგა მანადე.

— გიგი... გიგი! გიგი, ნავიდნე!

უკან ბრუნდებიან.

მოდიან აუქარებლად, სოსო ზურგს ადებს კედელს, გზას უფარბოებს ორ კაცს, ხვედმა, გვერდს ვერ აუვლიან დიდები.

— გიგი არ არის... — ჩაილაპარაკებს ნაკლებ დიდი. ამბობს სოსო მადლობას, თუმცა დიდები ვერ ხედავენ და მადლობას რატომც იხდის, ვერ ხედება თვითონ.

ფეხის კვრითა და წიხლით მიაგორებს უკან მერულე რულონს. გაყოლებს სოსო თვალს ქალადღის მორგებს და ჩაიჩოქებს წინა კართან, დიდებმა რომ დაჭკოვს. ქვედა ღრტიომი შეაცურებს „უცისფრო მთების“ ბოლო ეგზემ-პლარს...

...ოთახში არიან: კოტე, კაკო, მორია.

— ბოროსი, ნაიკითხავ?
— რას, ბატონო სოსო? — ცალი წარბი აქვს აქაწული ბორისი.

— „ცისფერ მთებს“.
— არა მაქვს წაკითხული?
— არ ვიცი, თუმცა ის სხვა იყო, ეს სხვაა.
— აგი სხვია, იგი სხვა?... — კაკო იცინის, — გამელაური არ კითხულობს პრინციპულად, დიდად პრინციპული კაცია, რაც მართალია, მართალია, სადაა ეგზემპლარი?

— ბატონ ვასოსთან.
— აშწნილებს? აქ ვერ მოიკიბნენ პირდაპირ!
— მალე წავიკითხავო, გადასცემს ბელას, ბელა თქვენ...
— ერთი ცალი გამაზნე მოძრაობის ოფისში, საჭიროა... კითხვის ნიშნით მისჩერებია სოსო ამ წინადადებების ავტორს, — კოტეს, თხელი კაშენ რომ აქვს ჩატნული ზოლებიანი პურანგის გულსპირში.

— აინტერესებთ, რომ იცოდეთ.
— სწორს გეუბნება, თუ მოძრაობამ არ მოგხვდა, არ გამოვა, ჩვენ რა, ჩათვალ, რომ მხარს გიჭერთ... — ბორისის მიხედვით.

— სოსო, ბევრი შეცვალე? — აღარ იცინის კაკო.
— საკმაოდ.
— დავინახე მე ის კაცი, ვითომ იგავ-არაკები რომ დაქვს სიბანდად, ვულკანების ის არ იყო?..

— ვულკანოლოგი.
— არის შიგ?
— ნახათ, წინასწარ არ მინდა გამხელა, გათავისუფლები თუ არა, პირდაპირ გადმოგცემ, კაკო.
— რას? — როგორც ჩანს, ვულკანოლოგზე ფიქრობდა.

— „ცისფერ მთებს“.
— აბა კი რაშეს კი არ გაიმეტებ, — იცინის, — არ გენყინოს, გუშრობო...

— ხედავ?
გრენლანდიის პეიზაჟს უყურებენ სამი თეთრი დათვის აკომპანეენტის ხმაზე ბატონო ვასო და მიშო, — მღებავი.
— ზედავ, ძია ვასო, პირველად ვუყურებ?... — ენას უკიდებს ჩვეულებრივად, ადრინდელივით.

— როდის გაიტან?
— როცა მეტყვით.
— მაინც?
— როცა გინდათ.
— მაინც?
— ჩემთვის სულერთია, როცა გინდათ!
— დღეს?
— დღეს?... — თანდათან უფრო ებმის ენა, ნაწილ-ნაწილ აწვდის თითქოს ვიღაც პირიდან სიტყვებს, — დღეს ვერა, ვასო ძია.

— აბა როდის?
— ჩემთვის სულერთია, როცა გინდათ.
— ხვალ?
— ხვალ ვერა, ვასო ძია... — მორცხვად ხრის რატომ-ღაც თავს.

— აბა როდის?
— როცა გინდათ.
— ზევ?
— ზევ ვერა, არ მეცლებო.

— აბა?
— როცა გინდათ, ჩემთვის სულერთია, როცა გინდათ...
— მაზევ?
— მაზევ? მაზევ ვერა...
— აბა როდის?

— როცა გინდათ, ვასო ძია...
— ეს ბზარი იყო აქ? — კედელს უსობს თითს სუ-რთაქმეში ვასო. ქალაქდებში ჩაგულისყურებული ბელა თავს აიღებს და გაოცებული მიაჩერდება კედელს კი არა, — ვასოს; მღებავი ბელას დაკვირდება და არა ვასოს არანაპირად გაოცებული.

ვასო ჩორგოლაშვილი დასერილ თითს დაჰყურებს, ბელას და მიშოს, იმავე მიშოს, ვერც ამჩნევს.
სოსო. იროდიონის თიხაში.

— ...მე ექვმი ვარ, ჩემო სოსო, განათლებით, სპეციალ-

ობით დავენიჭე მუშაობა, მერე და გვიან გადმოვედი ამ სისტემაში, ამ დარგმა გამიტაცა, თუმცაღა ძველი ხელობა არ დამეწინა, სხვა იკითხოს თუ არა, ხეზე რომ დამსწავ, ხეზე, იქ დავიჩინე თავს, ექვმი ვარ!

ბელის. დეკორაცია არ იცვლება.
— ...რისი ექვმი იყო, სანიტრად მუშაობდა მორგში...

— შუქრი გამელაური.
— დანებე შენ მაგ ლაბარაკს თავი!..
ვასო ჩორგოლაშვილი გრენლანდიის ქვეშ კითხულობს და შუქრი გამელაურის ლაბარაკი ეცმის, როგორც ირკვევა.

— ასეა, ბატონო ვასო, მორგში მუშაობდა, ჰკითხეთ, ვისაც გინდათ, ბოქო, კი არ ვიგონებ ანდა კი არ მშურს, ძმია ჩემი, იკითხეთ...

— არავის კითხვა არ მჭირდება... — უპასუხოდაც არ ტოვებს მოსაუბრეს, — ვკითხულობ, რაღა უნდა ვიკითხო?

— ასეა და, — ყავას სვამს ბელას მაგიდასთან შუქრი, — მორგი რა, მორგი არაა, სირცხვილია?!

— კიდევ ხომ არ მოგიდულა? — მაღლარას ათითებს ბელა.

— არა, გამაღობთ, მეტი არა.
— მაშინ დაცულე, ჩაგხივდავ...

— ახლავ?
— ექვმი ვარო და მორგი პირველად მესმის, — ელიშება ბელას.

— შენ ნუ აქებზე მაგას, წასაკითხი არაფერი გაქვს?

— სანამდე არ გადმოცემთ ეგზემპლარს ვერ წავიკითხავ...

— ნახევარს მოგცემ, მესამედს! — სათვალეს იხსნის ვასო, თაბახის ფურცლებს ანაცვლებს, წავიკითხულს ნაუკითხავს უღარებებს.

— ბარე მოწირთ, ბატონო ვასო.
— მე, მაგალითად, პრინციპულად არ ვკითხულობ... — ფინჯანს აყირავებს ლამბაქზე შუქრი, — ეს იცის სოსომ.
— მე მეგონა, არ იცოდა... — სათვალეს იკეთებს კვლავ, კითხულობს, ქალ-ვაგის საუბარი ხელს არ უშლის მაინცდამაინც.

— ექვმი ვარ, ხეზეც ვიცხოვრებო და... — ფინჯანს ჩასჩერებუბა ბელა...

— არის, ალბათ... რაც ვიცი, იმას ვამბობ, იმას ვიმეორებ და არა ვარ სწორი? ექვმიცაა, ვექილიც, პირველად გესმის?!

— და არა უკანასკნელად. თქმით კი, შუქრი, ყველაზე ამბობენ, სხვათა შორის — შენზეც.

— გააჩნია, რას და ვინ. ვინ ამბობს?..

— შენი ახლობლები, მეზობლები, მეზობელი საკნადან, ხომ არ დავაკაუნო ციხის აზნანით.

— გააგონებ მერე იმ წარცის, ცალი წარბი რომ აქვს აქაწული?... საკუთარი ხმა არ ეცმის, ძმია ჩემი, მაგრამ წარცისია.

— წარცისი არაფერი უთქვამს.

— აბა იმ ლაბა, საადგილმამულო მოძრაობის აქტივისტმა რა უნდა თქვას ჩემზე?!

— კოტე? კოტე არც გამხსენებია...

— აბა კაკო, ბატონი აკაკი? ყველის ვაჭარივით რომ იკრიჭება?!

— ყველის ვაჭრები იკრიჭებიან? — თვალს ასვენებს ვასო.

— ასეა ნათქვამი, ბატონო ვასო.
— ბატონო ვასო, ლერის ხომ არ დაურეკავს?

არ ეცმის, ბელას მისჩერებია და სხვა საფიქრალი აწუხებს, როგორც ჩანს.

— ბავშვი უნდა გამოეყვანა, რატომ დაავადანდა ნეტაქ?

— ბელა, დიდი მადლობა, ბატონო ვასო, თუ გადაგრჩით, ერთი ეგზემპლარი გამოუშვით ჩემკენ, არ წავიკითხავ, მაგრამ მაინც...

— იროდიონი კარგი კაცია!

— მე სხვა არ მოთქვამს, — ხელზე კოცნის გამელაური ბელას.

— დედიკო, დედიკო, — შემოვრბის გოგონა. სასკოლო ჩანთა წვერგუპარსავს მამას უჭირავს, დგას, შუქრის მისჩერებია დაბლვერილი. გოგონა ჩანთას გაუსხნის, რვეულს

ამოიღებს, დედას გაუშლის მაგიდაზე ბატიფურზე, წითელი მელნით ჩასწორებულ ნაწერს აჩვენებს.

— ლურჯო! — ჩუმად უბნება ბელა ქმარს, ქუდი მოიხადო, — ანიშნებს. ქუდს იხდის უხალისოდ, გახსნილი სასკოლო ჩანთა ნახევრად დაღმბა წასული.

სოსო აღებს კარს.

— შემიდი, სოსო.

— არა, ბელა, არ მცალია, ერთი უნდა შემოვივრინო, ერთი შემოვრინება დამრჩა, ლერი, გამარჯობა!

გოგონას კოცნის. შოკოლადის ფილას აძლევს.

— მაღლობა? — ასწერებს დედ.

— გამაღობო! — მამა აბობოს.

— გამაღლობო! — შეილიც.

— დაამთავრეთ, ბატონო ვასო?

— ვამთავრებ, სხვებს მიხედვით, ბელას მე გადავცემ.

— ბორია, ნაიკითხავ ხომ?

— რად გინდა ლაპარაკი, რატომ მეკითხები? — უჯერს და ცოტას ზბარბოს კიდევ უფროად შუბლდაღარული, თმპომუებული, ორმოც წელს, პა და პა, მიტანებული ლამაზი მამაკაცი.

— იმიტომ გეკითხებით, რომ შუქრიმ, — შუქრის უჯერებს, — კატეგორიულად გამომიცხადე, არ ნაიკითხავო!..

— კატეგორიულად კი არა, გადაჭრით, გადაჭრით გამოგიცხადე!..

— შუქრი სხვაა, ჩვენ სხვა ვართ! — შუქრის თვალს უჯრავს მოლიმარი კაკო.

— იროდიონი მოათავებს დედსეუ ნამაგიეროდ, მორჩება და ხვალეუ გადასცემს წვერავას, თუ მოვიდა, თუ არ მოვიდა, კოტე, შენ გამოართვი, ნახევარი კაკოს მიეცი, გაცულითი ნესით ნაიკითხე, თუ არ შეუნახებო!

— კი, კი, კი, ვგრე ვიზამო! — ნაჩქარევად თანახმება კოტე. — გადავცემ კაკოსაც.

— რას გადმოცემ? — იღვინებთა კაკო, მოულოდნელად ეცვლება ხასიათი, — აბა კი რამეს კი არ გიმიტებ, ხომ ვთქვი ერთხელ! არ გენყინოს, გუშრობ, თუმცა შენ რა იცი ზუშკოთა, ყველაფერზე გული მოგდის, დამაცადეთ, კაცო, მელაპარაკებ!

— მივიღიარ, მოვჩრი, — ამშვიდებს სოსო, — კიდევ კი მიინდობა... კოტე, თუ მძა ხარ, დამიდევ ცოტა ხნით ყოჩი, ვასო ჩორგოლაშვილი თავის ეგზემალრს გადასცემს ბელას, ბელას ხომ იცი, რა ჩვევა აქვს, ხან სად ტოვებს და ხან სად მიაგდებს ნაწარმოებს, ამიტომ ნაკითხული გვერდებზე აიადევი როგორც და თქვენში დაატრიადო კონვეიერულად, შედეგად ჩამოკრივე და დამახდერე, ეს ორი დღე არ ვიქნები და არ დამალაბატო, ხომ არ დაგაინყდება, რაც გითხარი?!

— როგორ გეკადრება! — სწყინს კოტეს, თვალბის ციმციმობა და ნაწნაშების ხაზმათი რომ მისწერებია სოსოს.

შუბლზე ქუდწამოფხატულ იროდიონს უჯრა გამოუნევა და თავმარგული ილუჟება. იქაც გრილი, ტყვობა. კომდენშენიერი შიშინებს ოთახში და ნევათს ფანჯრის მიღმა. ჩვეულებრივად განწყობილი ოთახის სტანდარტულობას, ამ შწინობისათვის დამახასიათებელ ერთფეროვნებას კი დიდი და ძველი სიფიფ უფლის ხელს. ვინ შემოიტანა და როდის, ვასო ჩორგოლაშვილსაც აღარ ახსოვს თურმე.

— ხომ არ დაგინიწობა, ბატონო იროდიონ? — შუა კარშია გახედული სოსო.

— დაიწყებ, შე კი კაცო, რა დაგეგმართა! — უჯრას შესწევს და ტუჩებს ინწმნდს, — დაიწყებ და დამამთავრებ, დაჭირებ, შევბუღებში ვარ, მაგრამ მაინც, რა იყო, რა მოხდა?!

— ეს ორი დღე არ ვიქნები, ბატონო იროდიონ, და იმიტომ, ხომ არავისთვის ხაზმათი რომ მისწერებია სოსოს?

— აბა მაქვს, ვისთვის უნდა გადავცემა, რა იყო, შე კი კაცო, ჩვენთან რომ არადფერი არ იკარგება, ხომ იცი...?

— ძველთავედ სიფიფ უფაქაუნებს ხელს, — ნაიკითხავ და გადავცემ წვერავას, — მის წინ მდგარ ცარიელ მაგიდას უჯერებს, — ორკვირიან ჯარშია გამოიხებულდი, სარგურეო, თუ დრო არ გადაუვადეს, გამოიად დელს, ხვალ, ზეგ, რა იყო, ბიჭო, აუარია?!

— ძალიან გათხოვთ, ბატონო იროდიონ!

— მე თუ თხოვნა მჭირდება კიდევ, აღარ ყოფილა საშველი! — სოსოს გასვლისთანავე აჩოქებს უჯრას და დიდი ინტერესით იხედება შიგ.

ყოველმხრივ შემოზღუდული, ჩახუთული, დეგონიშირებული შიდადუო ქვეანაშირის ნაშტკრევებით არის მოფენილი. სხვადასხვა სიკრძისა და სისუბს მიღების რომელიცე კმითმან ცხელი ორთქლის ცალი გამოდის და ზაფხულისე პნითი გაეგარებულ პაერს უეროდება. რალაც დანადგარი ხმაურისი ყურისნაშტებად, ქალაღდის ოპოკივებული რულონები, თაბაშირის ტორსები და ყოვლად გურკვევილი დანინშულებების სანგებია თაფოყრილი გადაზურულში. ვინრო გვირბის მსგავს თალოვან ალაყაფში შემოსულა უუესულით საბარგო მანქანა და მოსდგომია საჩებს, სადაც ხელმედაკაბინიერი ოთარი და გრიშა ადგანან. ცელოფანის გამჭვირვალე პარკებით ეზიდება ორი მუშა შაბიამანს. ლურჯ, ლაყვარდისფერ ტომრებს მიაიპრინალიებენ და ალაგებენ სიმშრალეში. გრიშა უწყისებში იხედება, დროდადრო რალაცას შლის და ასწორებს. შაბიამანი ხელმეგალურგებული, გულცაღდელი ოთარი კაყაფილი და დაფიქრებული მესტქერისი აქ სურათს. დახვეული კიბით შერბიდან ეზოში ეშვება სოსო. ახალი ეგზემალარი მოაქვს და ოთარს უახლოვდება. ნაიხების ხმა ესმის ოთარს ამ ხმაურში. უკან იხედება და გაოცებული მისჩერებია ადამგამოცადებულადამიანს. სოსო უბნება, თქვენი ეგზემალარი ვასისათვის მიმიცია, თქვენი კი ვასოს ცალი გამოგატანეთო. თუ შეიძლება, გამოივცხო, შეცდომის გამოვასწორობი. ოთარი რალაცას ციოთება, მაგრამ ხმაურში არც ერთის ხმა ისმის, არც მეორესი. შენ რაც მიბოძე, იქა დევსო, მინაიშნებს ოთარი თაჩისაგან, რომლის დანოკრეველუ თარიგებუც, ცისფერი მთების" გარდა ტუნშოტეშილი დიქები და გაგუჭებული ელექტროხელსაწყობია შემწყობილი. სოსო თარიგე შემდეგულ ეგზემალარს ათვლიერებს, თავისას უდარებს, ოთარს ანიშნებს, ეს მიიპქვს, ანა გტოვებო, კარგი თქვენი გრჩებათ, ნაგლებად კარგი თან მიიპქვსო. ერთი მიიპქვს და ერთს ტოვებს მართლაც და მიდის, დახვეული კიბით ბრუნდება უკან.

ვასო ჩორგოლაშვილის ოთახში შედის.

— ბატონო ვასო, გამოვცვალე, თქვენი ამოვიტანე და იმისი ჩაიგებანე.

— კი მაგრამ, რა მნიშვნელობა ჰქონდა? — სათვალეს იკეთებს, საქალაღეს ხსნის, თავფურცელს აკვირდება, — არის განსხვავება?

— არის, შეიძლება ითქვას, არსებითი, მაგრამ ნესი ნესია... ბელას გადასცემთ ხომ, ბატონო ვასო?

— გადავცემ კი, — ზონარს კვნანძას.

— ბელა, — ბელასავე იხედება სოსო, — დაიწყებ თუ არა, კოტე მოგაკითხავს და ნაწილ-ნაწილ გაატანე, დიდ ოთახში დაატრიადებ და ისევ უკან დაგიბრუნებენ, თუ ვინცობაა არ გამოიქნები, შემოიხებ. ბატონო ვასო, საჩქაროა, ხომ იცით.

— აჯქარაო ყველა, რაც აქ მოდის, რაც ჩვენამდე აღნებს, სიფიფა საჩქაროა, თუმცა შენ მაინც ჩვენი ხარ, ასე თუ ისე... რაიმე რეალური საქმისათვის მოგვიდა ხელი, მამარქმსა აქვს ცხოვრება, უკეთესი იყო, მაგრამ შეგასმენს ვინმე რამეს, ამოხდება თემას, პოეტიკეს, რაც ერქვა და რაც დაერქვა, არც კი უნდა შესქიდებოდი, შენ არა ხარ ამათი კაცი, თუმცე ახალგაზრდა ხარ შედარებით...

— როდის უნდა გაავიკოთ, ბატონო ვასო, ადამიანმა ის, რისი გაკეთება იმ დროს შეუძლია და რომლის გასაკეთებლადაცა მოვლენილი აქქვანდა?!

— მივლენილი და მოვლენილი არ ვიცი, მთავარია, ფინანსური მხარდაჭერა...

— მაქვს, მიპრდებიან...

— ცოტა ეჭვი მეპარება, მაგრამ თუ ასეა, ჩვენ არ დაგაყურებთ, ისე, მარტო სიტყვისა და დაპირების იმედზე ნუ დარწმუნ, გირჩევ, ცოტა რამე გამეგება და სისტუმბისა, ნავიდაო შენი დროო, ზოგიერთი ფიქრობს, არ წასულა, არც ნავა, ტანში ვიჯდები, შენ რომ დაზადებული არ იყავი! დარწმუნარი მოვდა.

სწრაფად, თავდაჯერებულად გადაიარა დერეფნი.

— თინა, გამარჯვება!

და სწრაფად შეიხოს კაბინეტის კარი

ფიქრებზედა ნასულმა ჩადარაჯებულმა მოქალაქემ, იგავ-არაკების თაობაზე რომაა გარეჯილი, სიტუაციის შეფასება ვერ მოასწრო.

— ეს იყო?
— ეს იყო, ბატონო! — ბატონობით, თუმცაღა საკმაოდ აგდებულად, უსასუხა მოქალაქეს და ტელეფონის ყურმილში ჩაბეჭრა ფრთხილად თინა:

— მოვიდა!
— იქნებ მოგვსენებინათ, ყუფარაძემ რომ დარეკა, ბოდიშს ვისდი, განუხებთ...

— მოითმინეთ.
— სოსო, მოსულა! — ბელაა.

— არიქა! — დაიღრეჯა ვასო და სოსოს გახედა აღმაცერდა. — მოსულა!

წყლის ჩხრალილი ისმის კაბინეტის საშინაო ოთახიდან, ხელების მშრალეობით გამოდის, სწრაფი ნაბიჯებით უახლოვდება სამუშაო მაგიდას, სულს უბერავს, პრილა ზედაპირზე დაწვინო საკუთარ ლანდს აკვირდება ერთი წამით, თმას ისწორებს და ფანჯარასთან მიდის.

— სოსო, როგორა ხარ? — ზონარს ქაჩავს, ფარდებს ხსნის მშრალით, — შემოასწარი თუ აქ გეძინა?

— გადმოვბო, კარგად, — პასუხობს სოსო და შუა ოთახში ისევტება სუნთქვაჩქარებული, — ახლა შემოვდი.

— სად იყავი?

— ვიშუაობდი, ბატონო ვაჟა, გადმოვკათე ხომ თინა?

— კი, როგორ არა, რა უნდა გადმოვკათე?

— „ცისფერი მთები“.

— თუ ხიდები?

— მთებზე გადავაკეთე...

— შენცა ხარ რა... — მოტობურთის მოედანს დასჩერებია, მოტობურთებს უყურებს. უხმად ბრუალობენ მანქანები ნიდაფერ კალოზე, პარკში აფრქვევენ აირს, აბოლქვებენ რუს მტვერს. დირექტორი ფანჯარას შორდება, უახლოვდება მაგიდას, სადაც უკვე ერთდროულად წვრიალბებს რამდენიმე ტელეფონი, ერთ-ერთის ყურმილს დასწვდება.

— დიას, გისმენთ, დიას, დიას... — მეორე ყურმილს იღებს, — დიას, არა, იქ არ მოხვდით... დიას, დიას, დიას...

— მეორე ყურმილს დებს.

— საბი წელი სიცარიელეში ვარ, ბატონო ვაჟა...

— დიას, დიას, კი, გისმენთ, დიას, რაში ხარ?

— სიცარიელეში.

— დიას, დიას, კი, კი, კი, დიას, კი, დიას... — პირველ ყურმილსაც დებს, მესამეს უფათურებს ხელს, — რაო, რაში ვარო? — მესამე ყურმილს იღებს, — დიას, დიას, კი, კი...

— თვითონვე რეკავს, — რაში ვარო?

— სიცარიელეში, ბატონო ვაჟა, დროისა და სივრცის შეგრძნებას ვკარგავ თანდათან.

— რატომ, ბოძო, მერე, რატომ... (ყურმილში) ხო, კი, ხო, გამოვიდეს მანქანა! — ყურმილებს ალაგებს თანმიმდევრობით, დგება, ფანჯრიდან იხედება, მოტობურთის მოედანს უყურებს, ბრუნდება და თავის გამოსახულებას აჩერდება მაგიდაზე.

— ანა აღარ უნდა გამავაფთო, ბატონო ვაჟა... გაკავება მინდა მე კიდე!

— დავაგვიანე, მგონია, — საჭირო ოთახშია დირექტორი, — შეთლებდა ამ დროს დაბახება? ძალიან არ გაიგდება ბარო, ისე ცხელა. დფუციტში გარღვევა გაქვითი. გარღვევა გვექნება, აბა რა იქნება, ჩვენ არ ვიცით ვითომ რა გაქვით და რა — არა, შენ არ იცი? ყველა იცის, რა გამოდის მერე ამ ცოდნიდან? (ოქიდან ხარ გომეკლის? მიზეზი? მიზეზს ვინ კითხულობს, ანდა რატომ უნდა იკითხოვ? თუ იკითხავ, გამოწინდება კიდეცა, უშიშროოდ არაფერი ხდება... — წყალი ემება უნიტაზში ხრილით. მოშლილი ობ-კანი ძაგბაგებს რაკურუთი.

— პირველი პირი შევჩრჩი, ბატონო ვაჟა, საგანგებოდ თქვენთვის, ადვილად იკითხება.

— გააზარეს კინეკლარიაში... — ხელების მშრალეობით გამოდის, მოშლილი ოქანის ძაგბაგის ხმა წყდება, წყლის ჩხრალილი აღარ ისმის.

— ძალიან გთხოვთ, ბატონო ვაჟა!

— შენც რა უფაწირო კაცი ხარ, რად მინდა ამდენი ბატონო და თხოვნა. აბა მე აქ რისთვისა ვარ, აბა მე აქ რას

ვაკეთებ? შემომიტანს თინა და ნავიკითხავ. გაატარეთ მხოლოდ კანცელარიაში, ნომრის დასმა არ დაგეწყდეთ. შენი საქმე იყო მოტანა, მერამდენედ მოგაქვს, ვეღარ გავრკვევ, მოიტანე და დალოდობი ვართ... — ტელეფონის ყურმილს დასწვდება კელა, — ალო, დიას, დიას, დიას, დიას, დიას, დიას, კი, კი, დიას... მოიტანე და კარგად ქენი ძალიან. დიას, დიას... ჩვენც გვექვარებოდა, სხვათა შორის... დიას, დიას, კი, კი... ამ ბატონის ძაბილს დაანებე თავი... დიას, კი, დიას... — ყურმილს დებს, საათზე იხედება. თინა შემოდის, ქალაღლებს გრეჯე მოიპაქ.

— მურმანის რეზოლუცია ადევს? — შორიდან ეკითხება დირექტორი.

— იმას არა, ბატონო ვაჟა.

— ზევით ავგზავნო მამინ, უთხარი ოთარს, რას მიკეთებენ, მეტი რა საქმე აქვთ-თქმა... ეს რა არი? ცისფერი მთები, მთები, გაატარე და შემომიტანე. არა, ეს იმას, ეს ზევით, ეს ოთარს...

— ზოგს აწერს, ზოგს — არა, — სულ მაგინყვებოდა, — უჯრიდან მოსანვევები მოიპაქეს, — ეს გამომარ-თვი, დასწრება სავადდებულოა, მე არ მცვლება, საშუაზაროდ, დანარჩენები უკლებლივ გამოცხადდნენ დიდ დარბაზში, სოსოსაც ქება, სხვათა შორის, ბიჭებსაც დიდრიგებს...

— მოსახლეობს ორად ჰყოფს, ზევრ მდივანს აჩერებს, ცოტას სოსოს უტოვებს, დანარჩენ ქალაღლებს, ძველებს, ახალშემოტანილებს, ახორჩლებს და თინას უბრუნებს. თინა არ მიდის, რაღაცის თქმა უნდა. არა გინდა, ხედება დირექტორი.

— ვილაც გაციო, ყუფარაძემ დარეკაო, იგავ-არაკების საკითხზე ვართ...

— დაველოდოს.

— მიიღებო?

— ვერა, — საათზე იხედება, — სესხანკში უნდა ვიყო უკვე, თუ მიკითხავენ, მშენებანკში ვარ, აღარც ერთი დაგაკრებდება მალე, აღარც მეორე, ჩვენც მოვისვენებთ, შენც, ჩემო სოსო, თინაც, ყუფარაძეც, ვინაა ეს ყუფარაძე? ამ ტელეფონმა და დარეკა, ნამოვიხდა-თქმა, — განის კარს ალებს, გათვს, — სოსო, აქ რაღაც ხდება, რაღაც ინტერესა და რის ხარჯზე, არ ვიცით ჯერ. რეფორმაო... ჩვენ საზოგადოებრივი წარმომადგენლები ვართ.

გულზე ახუტებული ქალაღლებით და მოსანვევებით გამოდის თინა მოსადგელში.

— შეიძლება? — კითხულობს გამხდარი მოქალაქე და კაბინეტის კარს მისჩერებია.

— არ გახლავთ, ბატონო, ნავიდა.

— ბოდიშს ვიხდი, უკაცრავად კი ვარ, მაგრამ გარეთ რომ არ გამოსულა?

— ცოტას ნიშნავს, რომ არ გამოსულა... — თავისთვის ამბობს თინა და საქალაღებებსა და მოსანვევებს დასჩერებია საგონებელში ჩაყარდნით.

— თინა, არ დაგავიწყდეს, ხომ იცო... — უჯრანზე ათითებს სოსო, — აქ ჩადგევი.

— ხედავ, სოსო, არ დამავიწყდება, როგორც მოვა, შევუტანა! — ეუბნება ყურადღებადაფატილი ქალი; ხან გამხდარ მოქალაქეს უყურებს, ხან სოსოს, არ იცის, რომელ ერთს გასცეს პასუხი.

— ხეალ შეიძლება რომ დაველოდო, დიდ ბოდიშს ვიხდი!

— დაველოდო, ბატონო.

— ორიდან დღის ბოლომდე აქვს არა დალოდების საათები?

— ორიდან დღის ბოლომდე.

მოტობურთებზე ხმელ, ყვითელ ფოთლებს ათამაშებს ნიაკი. ზანტად გამოწყვეთ მოტობურთებს მანქანები. ფიცარნაზე ჯუშუბი კაცი დგას. ტყავის მოკლე კურტაკი აცვია და ხელში უჭირავს საყვირი, მენათვეები რომ ხმარობდნენ ძველად.

ბელა მოაბიჯებს ბაღურა ლობჟთან, საყვალანუელი სანკშირო აცვია, ჰატარა გოგონასათვის ჩაქვითი ხელი. ავაგდმოფერი შესახებაობის, თვალგამოქაჩილ მამაკაცს გოგონას სასკოლო ჩანთა უჭირავს, მოედნის ბოლოში, გაძარცული ალვის ხეების ქვეშ ჩერდებიან; ხმელ, ყვითელ ფოთლებში დგანან და ხმას არ იღებენ. ფიცარნაზე მუდგარი ჯუშუბი მამაკაცი მენათვის საყვირი ბერავს და ახში-

ანებს, შემოდგომის პაერს ფერებს ამ ხმით, მაგრამ ფსევდოკლასიკური შერჩობის ფანჯრებს ძვრს ვერ უშვებდა. გრენლანდიის პირქუშ პეიზაჟამდე არ აღწევს საყვირის ხმა.

— მე არა მაქვს ამ სურათის გატანის უფლება, პატივცემული ვასო!

— ვისა აქვს, აბა? ხომ დაადო, გრიშა ბატონო, ამ დასაწვად განცხადებას ოთარმა რეზოლუცია. როდის გაიტან, შენ გუგუნიბი!

— როცა გინდათ, ბატონო ვასო! — პასუხობს მღვდელი და ბელას გეგმებლარში აქვს ჩარჭვითი ცალი თვალი.

— მურმანიძეს უნდა მოეწერა ხელი...

„გრენლანდიის“ ქვეშ დგანან. მღვდლებს დასაკვეცი კიბე მიუყუდრება კედელზე, ბელას მაგიდასთან ხელნაწერს კითხულობს.

— ...და საერთოდ, — განაგრძობს გრიშა, — სანამ დირექტორი არ მიბრუნდება, ამ სურათის ხელს ვერ გახლებ. თქვენც დირექტორის სახელზე დაგენერათ, რა მომდებოდა, ბატონო ვასო!

— ყველას სახელზე მაქვს დანერგილი... დადევ, თუ კაცი ხარ, მაგ ქაღალდები, აირევა ერთმანეთში... გწერ და გწერ, ამ სურათის გატანას კი არ დაადგა საშუალება!

— უკაცრავად! — ამოიბს მღვდელი. თაბახის გვერდებს მაგიდაზე აბრუნებს და შორიდან დასჩერება თვალნაჭრული, რას კითხულობს იმისშორიდან, თანაც ცალი თვალით, გაუგებარია.

გამხდარი მოქალაქე, იგავ-არაკები რომ აქვს მოტანილი, შემოყოფს კარში თავს. მოადევებს გადახედვას და გაუჩინარდება.

— მეო მე განცხადებების წერა, ყველაფერს საზღვარი აქვს გატანით! — კატეგორიულად და ოდნავ პათეტურადაც კი მოითხოვს ვასო.

— თქვენ მე ნუ მიყვირისხართ და ნუ მაშინებთ, პატივცემული ვასო, ადვილი გჯერათ ხომ ხელოვნების ნაწარმის გადაგდება! — იქედნურად კითხულობს იგი.

— ეს არ არის ხელოვნების ნაწარმი და არც ნაწარმოები, ეს არის „გრენლანდიის პეიზაჟი“ და მეტი არაფერი. ამ სურათის არაფერი მხატვრული ღირებულება არ გააჩნია, ჩემის აზრით, რასაკვირველია, გაიტანეთ-მეთქი, არსად არ ვაგდებ, გაიტანეთ!

ბელა აღებს კარს ამ ლაპარაკში, მღვდლებს ხედავს და ანახტედ გვერდებს ატყრდება იქვის თვალით. სანკიმარს იხდის, მღვდელის შემოთავაზებულ სამსახურზე უარს აცხადებს, თავადვე კიდევს კუთხუბს.

— არ ადგებთ კი არა, ადგებთ, მთელ გრენლანდიას ადგებთ!... — ხმას უწევს გრიშა, — ადგებთ იმიტომ, რომ გემინიათ, თავში არ დაგცემთ!

მკლავებშიმშვლებული, მკერდამოყრთქილი ბელა მაგიდასთან დგდება. რა წესია, ნეტავი ციციოდე, სხვისი ნაწერების კითხვაო, ლაპარაკობს მღვდელის მისამართით; თაბახის გვერდებს აგროვებს, ნომრავს, გვერდს გვერდს უდარებს.

— მე არაფრის არ მემინია, — წონასწორობას კარგავს ვასო ჩორგოლაშვილი, — არაფრის არ მემინია, მე ჩემი დღე გატევილ და გინაცვებებს, არ მემინია. მე ტანკისტი ვიყავი ომიამდე, იცით თუ არა ეს თქვენ!

— ტანკისტი კი არა, ის იყავი, მაგიც გამოსარკვევია, რა იყავი! — ხმას უწევს გრიშა.

— ვის უხედავს, — ხმა უწევდა ვასოს.

— ბატონო ვასო! — თავს ასხენებს შეწუხებული ბელა. დგება, წაღს ასამის ჭიჭინა და აწოდებს. ვასო აგანკლებული ხელითა და კბილის პროთეზის მინაზე რაკუნით სვამს წყალს. შემეჩნებული მღვდელი წასასვლელად ემზადება, კიბეს ბეჭს უყუდრებს.

— ქვეყნად იცის, ვინ ვიყავი და რა ვიყავი. ახლავ ზევით ავალი! — სულს ძლიერს იოქმებს ვასო.

— სადაც გინდა, იქ ავა! — იბარებს გრიშა და მიდის, კარში ახრეხინებულ, ბეჭე კიბეგადებულ მღვდლებს მიჰყვება. ასო ვალიდობს იდებს პირში.

— ღირად, ბატონო ვასო, ამაღ, ექიმს ხომ არ დაუფახო?

— ტანკისტი იყავი თუ არა, გამოსარკვევიაო, ვაჩვენებ მე მაგას, ვისი საქმე არის გამოსარკვევი! — ისევ იფთქებს და

„ცისფერი მთების“ საქალაქდეს სტატებს ხელს, ახლავ ზევით ავალი!

— კარგი, ბატონო ვასო, ნერვებს ნუ აჰყევით, გინდა ზევით ადით, გინდა ქვევით ნადით, ხომ იცით, არაფერი არ გამოვა!

— მაგას როგორ შევარჩე, მაგას ვაჩვენებ, რა მაკადრა, გამოსარკვევიაო! — „ცისფერი მთების“ მიაკვს და მიდის, კართას ატუხულებ გამადრ მოქალაქეს ეჯახება.

— უკაცრავად, — თვითონ იხდის გამხდარი მოქალაქე ბოდიშს, — თქვენ რომ დამიბარეთ...

— შებრძანდით და დამელოდით! — უხეშად აწყვეტინებს, უხმო მუქარით, „ცისფერი მთების“ ქნევით მიაბიჯებს დერეფანში, საპირისპირო მხრიდან მომავალ ლანდად ქვეულ მოღარესაც ვერ ამჩნევს.

— იროდიონი არი? — ყოველგვარი შესავლისა და მისალმების გარეშე ეკითხება მოლოავე.

— იროდიონი არა, ფლავი, რის იროდიონი, რა იროდიონი! — უკანმოუხედავად მიბურუნუნებს ვასო.

— რა დეპარტა, ბოშო, ამ ადამიანს? — თვალს აყიოლებს გაოცებული ქალ-ლანდი და მონწყვითი, გემის კოუტაში რომ ემართება ლელის დროს ხოლმე ადამიანს, იდარიკება, ხან ერთ კედელს აბეჭვს ხელს, ხან — მეორეს და მოულოდნელად შემდებ; თვალდაჭეტილი ელოდება კიდევ რაღაცას.

ლერეფანშიმინიანი, გამხდარი მოქალაქე ვასო ჩორგოლაშვილის მაგიდასთან დგას. შოაპამოქცეული და პორტფელის სიმძიმით მხარჩამოგდებული იხედება ზევით და ქალაქდებში თავჩარგულ ბელას ეკითხება:

— ეს ბზარი იყო?

— ბატონო? — კრთის ბელა, მაღალ მკერდზე იფარებს ხელისუფლის, პულისს ფეფებს ისინჯვენ ამ მკერდის სიმხურვალეს აწმინდა.

— უკაცრავად, ბოდიშს ვითხოვ, მოგაქცინეთ, შემოგვეტო, პატივცემულმა ვასომ მხოვო, დამელოდო, თანაც ეს ბზარი იყო თუ არა ადრე, გავება მინდოდა...

— ის ბზარი? იმაზე ამაზოთ? შეიძლება იყო კიდევ, ვერაფერს გეტყვით, დაბრძანდით, ბატონ ვასოს შეიძლება დაგავიანდეს.

სართულსა და სართულშუა ლიფტია გაჩენილი. ვასო ჩორგოლაშვილი დგას კაბინაში და „ცისფერ მთებს“ კითხულობს. ერთ სართულზე ფეხები უჩანს, მეორეზე ტანითაა ამოსული.

— ბატონო ვასო, დამითარეთ? — შორიდან ეკითხება სოსო. ახლახან ამოუთავებია კიბე და მოაჯირზე მკლავადყრდნობილი, დადილი და წელში გახრილი მისჩერება ჩორგოლაშვილს.

— იმბარებ, — სათვალეს იხსნის ვასო და ილინ-ცურად ეგდება ცხაურში, საიდან მოდის ეს ხმაო, აიჭერესებს, — შენ ხარ? ვკითხულობ. მხოლოდ სრული ეგზემპლარი არა მაქვს, პირველი მეოთხედი კოტეს გავაჩნა, მაგრამ ბოლო მეგრედიც არ ჩანს. ვის შეუქვს და ვის გამოიქვს ჩემი ოთხიდან, ვერ გათევა. ამას მოვრჩები მალე.

— დაგელოდოთ, ბატონო ვასო?

— რა უნდა დამელოდო, კაცო, ამას დილაშდე ვერ ნავიკითხავ, სახლში უნდა ნავილო.

— ლიფტიდან გამოსვლამდე დაგელოდოთ თუ არა-მეთქი.

— ნადი, შენ საქმეს მიხედ, ნაკითხო იქნებ დაწარჩენეს და მოვრჩე დაროზე. ისე, რაიმე რეალური კომისი-ათვის მოგვცა ხელი, მამაჩვენა აქვს ცხონება, ჯობდა, მაგრამ შეგახსნის კაცი?!

სოსო დერეფანში მიდის, ზურგიდან ჩანს ეს და სოლო სიტყვები აღარც კი ესმის. ბორია მორბის საწინააღმდეგო მხრიდან. სოსოს დანახვაზე ანელებს ნაბიჯს, თუმცა არ ჩერდება.

— ვკითხულობ, ვკითხულობ... ჩემი გეგმებლარის სახე-კარკასი უნაღია ციხისძირში, ჩამოვა დღისსწორის და ჩამოიტანს, მოვალ მაღ, მიდი, მოვიდვიარ, იქ არიან ბჭები, გამაჯრებათ, ბატონო ვასო!

დერეფნის ბოლოში გაშვარ ბორიას აყოლებს სოსო თვალს და რადენიმე თამაშორმელს ესალმება, მისდა უნებურად აღებს გვერდითი ოთახის კარს, წიგნის კითხვით

გართული, სანერვიო მაგიდის ქვეშ ფეხებგაჩაჩხული, ნაბდისქუდიან შუკრის ხედვას.

— იცი შენ, რატომაც არ ვკითხულობ! — ეუბნება შუკრი და წინას თვალს არ ამორებს.

ზედმინერვით ფრთხილად ზურგს კარს ოთახიდან გარეთ გამოსული სოსო და გაქაჩრებით მომავალ ოთარს აწყვდება დადრეფანში.

— ნაეკითხე, სოსო, შენი „ცისფერი ზიგები“... — ჩერდება მოულოდნელად, სოსოს მკლავში ხელს ჰკიდებს. — მთები.

— მთები, ზიგები რა იყო. მომეწონა და კოპალეშვილს გადავეცი. სერიოზულად გიმუშავია, აღარც უნდა მეტი წავლებო. შაბიამის ახალი პარტია მოიტანეს, არ გვჭირდება და მაინც მოაქვით. ღია ცის ქვეშ რომ დაჯდარიყო, ულტრათი-სფერი სხივები მოხედება და სილურჯეს დაკარგავს, ამიტომ სიმუშაოში შევატანინე.

— დიდი მადლობა! — თავს ხრის სოსო.

— რის მადლობა! — ჩერდება გასაქცევად გამზადებული.

— „ცისფერი მთები“ რომ ნაიკითხეთ.

— მე მეგრანა, შაბიამიზე მეუბნებიდი. რის მადლობა. უნდა ნავილოთ ჩვენ მაინც ფიზკულტურის ინსტიტუტში ოფიციალურად.

— შაბიამი?

— „ცისფერი მთები“, რა შუაშია შაბიამი!

— აჰ, გასაგებია... რატომ უნდა ნავილოთ?

— ისე მაინც, ყოველი შეხვედრისთვის. მთებია, მწვერვალებია, შემდეგ არაფერი იქნება... — მიდის და ამ ბოლო სიტყვებს უკანმოუხედავად ისვრის. სოსო ვასო ჩორგო-ლაშვილის ოთახს ამირდაპირებს, გზადაზნა სინჯავს რამდენიმე კარს, მაგრამ სხვაგან არ ჩერდება.

გამზადარ მოქალაქეს პორტფელი იატაკზე უდევს და გულზე ხელდებამწვედელი იხედება ზევით, ხან სურათს უყურებს, ხან — ზხარს, მართლაც ახალდაცლავილის რომ ჩამოჰგავს. სოსო მოქალაქეს გასაღებზე, ბელს მავადსთან ჩერდება. ერთმანეთს უყურებენ, ხმას არ იღებენ.

— სოსო, დადევით, — თავს აწევს ბელმა, მიზნადილ თვალებს იფერტეს. სტუმრასაც აქცევს ყურადღებას, ფეხზე რაბომ დახვართო, ეუბნება.

— არა უშავს... — იმშუშნება მოქალაქე.

— შეიძლება დააგვიანდეს ბატონო ვასო.

— არა უშავს.

— ნამდვილად დააგვიანდება, ლიტშია გაქვდილი! — უხსნის სოსო.

— კიდევ... — თავისთვის ამბობს ბელა.

— რე ლაბარაკობთ! — წუხს მოქალაქე, შლაპას ისწორებს, პორტფელი მოიჭებს და მიდის.

— დაამთავრე, ბელა?

— დავიწყე და გაგვყავით, ერთი უნდა დაფრეკო, მიიყვანა ნეტავი ბავშვი თუ არა?... ოთხშაბათია ხომ დღეს?... — რეკავს, — მხოლოდ ნახევრის ნახევარი აღმოჩნდა ჩემთან, დანარჩენი ხაბურხანისა წაუღია. მე რა დამიტოვებს, ერთი განახავს. არ არიან ნეტავი შინ? — უფრიდან თაბახის გვერდები ამოჭავს, ტელეფონსაც არ ეშვება, — თანაც შერამდენე პირია, ვინ იცის, ვინ გადაბეჭდა? არაფერი ჩანს თითქმის, ცუდად ეკითხება, სოსო, ნახე.

სოსო ქალადღებს დასჩერებია და ნახევრად შიშველი მკერდისაკენ გაურბის თვალი. ქალი ამ მურავს გრძნობს. ვერ რეკავს. ყურმილს დებს და გულსპირს ისწორებს, თუმცა სიმშვილის დაფარვასაც არ აძირებს.

— ბოლო ერთი მერყედი და წინა ერთი მეოთხედის ნახევარი დაჰკლებია ვასოს, — უხსნის სოსო, მაგრამ ბელა ყურს არ უდევს.

— ეტყობა, არ მუშაობს იმათი ტელეფონი, უნდა გავიდე, აქ იქნები?

— არა, მეც გამოვაღ.

მელბეგ მიზის გრძელი სინა უჭირავს და ლიტის კაბინის ძრავს კანალიზაციის მილივით უჩუქურტებს. გრიშა უწყინებს ჩასწერებია და კითხვით გართულ ვასოსაც ელაპარაკება.

— დღის ბოლომდე გაბათილსუფლებით, არ შეგეშინდეს!

— არხეინად იყავი შენ, მე არაფრის არ მეშინია... ტყე-ისტი ვიყავი ომამდე! — საქალაქდეს კეცავს, ზონწირთ კრავს.

— ტანისკით კი არა, ის იყავი... — თავისთვის ამბობს უწყისეში თაქნარგული გრიშა.

— რა ხდება? — მორიდებით კითხულობს გამზადარი მოქალაქე, პორტფელითა და დამარბებული სახით რომ მისდგომია ცხავრს.

გრიშა უწყისებს კეცავს და არამკითხე უცნობს აკვირდება.

ბელა და სოსო ლიტის კაბინას უახლოვდებიან ლაბარაკით.

— ბუნდესქია ჩაშლილი, — უხსნის მღებავი და დაგრეხილ სინას ველარ აძრობს.

— რელე უნდა გამოვიღოთ! — აცხადებს მოქალაქე, პორტფელს დებს, სანქმირს იხდის, ლიტდან გამოშვრელი მათულზე კიდებს, ხელებს ეკაბინებს და დანარჩენების ყურადღებასაც იმსახურებს.

— ბატონო ვასო, შესვენებაზე გავივარ, შეიძლება ვერ დაგვრუნდე! — იძახის მოახლოებული ბელა, პასუხს არ ელოდება, კიბისავე უდევს ფეხსაცმელების კაკუნით.

— მო, კარგი, — პასუხებს ვასო უხალისოდ.

— შეიძლება დაგვრუნდე კიდევ, თქვენ მანდ იქნებით?

— ისე მართალი ხარ, — პატარა პაუზის შემდეგ.

— ბატონო ვასო, — გინდა ზევით ადი, გინდა ქვევით ჩადი, სულერთია...

— მრეშეობი იქნება, ბატონო ვასო, თუ ივით?

— არ ვიცი.

— როდის იქნებაო, არ უთქვამთ?

— არა.

— კარგი მაშინ, მე წავედი, შეიძლება არ დაგვრუნდე...

— თავვე ჩადის, სადღაც იქვე კიბის პირველსავე ხვეულში იკარგება წერილი ქუსლების კაკუნით.

— ბატონო ვასო, ოთარმა ნაიკითხა და ძალიან მოეწონა! — ასწნდება სოსოს.

— რა გაცვივებს, კაცო, შენ წყალგამა ხომ არ გგონივარ! მოეწონა... ოთარს პასუხს მოთხოვს ვინმე თუ თავის ნათქვამს ვერ გადათქვამს!... ჩვენი სიტყვა ინერება, ლაბარაკში ხელფასს გვაქვს...

— პრემიასაც... — ურთავს გრიშა.

მკლავდაკანინებული მოქალაქე და მიხო დაგრეხილ სინას აძრობენ კაბინის ძროდან ამსობაში.

— ამოდენა ფანტაზია, ამოდენა თქმას!... — განაგრძობს ვასო, — სად არის მერე აშინარი სიყვარული, გინახავს შენ? კარგი, ამას თავი დავანებოთ, დაუკრფევში გადადისხარ, ჩემო კარგო; შეიძლება-არ შეიძლება, არ კითხულობ... ამხელა ამბავს არ უნდა შესქიდებოდ, ახალგაზრდა ხარ ჯერ, რაც არ უნდა იყოს! — საქალაქდის ზონწირს ხსნის და ხელახლა ეკნებას.

— აბა როდის უნდა გავცეთო, ბატონო ვასო, ის, რისი გაგვეთქვას ახლა შეიძლება? — ბატონი ვასო რაოდენს თქმას აძირებს, მაგრამ ღღარ აცლიან.

— დავიბოთო, ბატონო ვასო! — ისე ამორებენ გისოსებს, თითქმის უკანასკნელი სიტყვის დაბარებას არ აცლიან.

— რაც გინდა, ის გაავეთ... — შორიდან ეძახის სოსოს.

— ლემრთმა ხელი მოგიმართოს, გაეიტნათ საბჭოზე და საბჭომ დაგანგვიტოს!

უცნაური ხელნაწყო ამოული პორტფელიდან მოქალაქეს, ნაოქილი მისწერია კაბინის და ფერხობს. იატაკზე წვება ბოლოს ყველას გასაოქლად; რალაცას უჭერს, რალაცას უშვებს და კაბინას ძრავს დაბანდოლ მავურებლის თვალწინ. ცოტად და, კაბინის კარიც იღება ჭრილობით. ვასო ჩორგო-ლაშვილს ათავისუფლებენ. კაბინიდან გამოსული ვასო გამზადარ მოქალაქეს დახვრით პერანგს უსუფთავებს ხელისუფლი და სულის ბერვით. არა უშავს, არა უშავს, როგორც გვადრებიაო, წუხს მოქალაქე, მიჯავას და სანქმირს იცვამს. ხელს ართმევს ამის შემდეგ ერთმანეთს განსაკუთრებული მნიშვნელობით.

ბუფეტში სხედან და საუბრობენ უმაღლად. პატარა, ვინწო ოთახში ორიოდ დიდად დავს კიდევ. უზარმაზარი ლიტლიტორი და დიდი მაცივარი ზუზუნებს დაგუდულად. დახლები ხელებით დაბეჭენილი, დაფიქრებული სქელი

ქალი ფარავს ბუფეტის ავლადიდებს. მსუბუქი ორთქლი ასდის ქვაბს მის ზურგს უკან, გამზდარ მოქალაქეს პორტფელი და შლაპა უდევს მუხლებზე. ვასო ლომინათის უსხამს და პორტფელსაც დასწერბია მოურიდებლად.

— იგავ-არაკებიც მანდა გაქეთ? — თუმცა კარგად ნახა, რკინები რომ ამოყარა კაბინასთან წაოქილმა.

— იგავ-არაკები? არა, აქ არა მაქვს. საერთოდ არა მაქვს. მაინტერესებდა, თუ გაინტერესებდით. იქნებ სიუჟეტები შეგეინათ, გაცვლითი წესით. აქ ისინი მაქვს და სახამსხურო და საპენსიო საბუღალტრო მიდევს, ღირსების ორდენის ასლიც; რაღაც თანხაო, გერგებო, ხელმოკლე ადმინისტრაციის აბაგი, ხოი ივით.

— კი, როგორ არა, მიირთვით ლიმონათი.

— გმადლობთ.

ბორია დახტოდა, სიგარეტის კოლოფს ცვლოფანის ქაღალდს ამოირებს ტკაცუნით. ფულს იხდის და ცარიელ სკამზე დადებულ საქალაქის აკვირდება.

— გაამოთ, ბატონო ვასო, კითხულობთ?

— ახლა?

— საერთოდ. მთავრდება უკვე სამუშაო დღე და იქნებ გამაძინაო შინ, ალონზე მოგიტყოს.

— ავლია ამას გვერდები წინ და უკან.

— არა უშუბს, ნაკულ გვერდებს მოვეწინი და შევაგებო...

— ეგზემპლარი ხელში უჭირავს უკვე და ისე ლაპარაკობს.

— კი მაგრამ, მერამდენედ მიგაქვს? — გული თიანალრება მაინც ვასოს.

— არ დამითვლია, თუმცაღა რამდენჯერაც წაივლე, იმდენჯერად დაგიბრუნებ...

— არ დამიგვანო, თუ კაცი ხარ.

— როგორ გკადრებთ... — თმის ისწორებს, კედლის ჭოროფთან სარკეში იხედება თიანალრული.

— ყუფარაქმაც დარეკა, მაგრამ რად გინდა, თქვენი დირექტორი ვერ მოვიხებო... — არ ქამს, უმაღლობასაც უჩივის, ტყუილად, მოქალაქე.

— დაკავებულია ძალიან.

— თქვენთან ძნელია მუშაობა, როგორც ვხედავ...

— ნუ იტყვი, აღარა ვარ კაცი...

— ყუფარაქმე რომ დარეკა, გითხარით?

— საერთოდ შეიგავ ხარ?

— საერთოდ — მარკუშედიერი.

— ბატონო?

— მარკუშედიერი.

— მე გაგიგონე მარკუშედიერი.

— სწორად გაგიგონეთ.

— დიდი სხვა არ იყავი? — შერბობით მიმართა.

— ეულკანოლოგი.

— მასოვს კი, ბუნდოვნად.

— პირველ-მეორე ვარიანტში ვერც იყო...

— ახლა, რა ბრძანეთ, რა ვარო.

— მარკუშედიერი.

— კარგად იყავი, ძია ვასო! — ამ საუბარსაც უგდებდა ყურს სარკეში მაცქერაობი ბორია.

— კარგად, ბორია, არ დიარეო... მარკუშედიერი... — რაღაცას აზიარებოდა გუნებაში, — მაგნიარი შტატი ჩვენთან არ უნდა იყოს, არ იქნება, არა, ბატონო...

— ცხადია, არ იქნება, პრინციპში მარკუშედიერი ვარ, თუმცა ეულკანოლოგი, მონათესავე დარეკა, იძულებით გაქვდი, როცა ეულკანოლოგი შეიცვალეს, ვიმუშავე კამაჩკატზე, კლუტევა-ია სოკა.

— მე ინტაზე, შემდეგ ვორკუტა, ორმოცდამეცხრამეტი გამოიმეცხ...

ფეხზე ამდგარნი ხელშეორედ ართმევენ ხელს ერთმანეთს.

დერეფანში მოდიან მწყობრი სვლით. ეულკანოლოგს, რომელსაც ჩვენ დღეიდან მარკუშედიერს დავუბახებთ, პორტფელი ქაჩავს ცალ შპარქს, ბჭეს უგდებს, თუმც ვერ აბახუნებს წლებში გამოყვანილ კაცს.

— ჯერ მე შევალ, თუ დავგვიხდა, თუ არა და, დაელოდეთ არ როგორც მოვე, მიხმეთ!

— განუხებთ და არ ვიცი, ვა ვეწა.

— ნუხილისთვისაც ვართ გაჩენილი. ვინ დარეკაო, რა მითხარით, ვაშლომიქეთ?

— ყუფარაქმე.

— ყუფარაქმე, გასაგებია. მარკუშედიერზე შევთანხმდით, არა?

— დიას.

დირექტორი სამუშაო მაგიდასთანაა წაწერილი, ორი ტელეფონის ორი ყურმილი უჭირავს ორ ხელში. ალისფერი ყელსახვევით უჯვითა და იმგარევე დერის ცხვირსაბო-კო უდევს ზოლუვანი კოსტიუმის გულის გარეთა ვიზიტი. ერთ ტელეფონს უსმენს, მეორეთი — რეკავს. სოსო ადგას თავზე და ამ პროცესის დასრულებას ელოდება.

— ...დიას, დიას, დიას, დიას, კი, კი, კი, კი, კი... დიას, დიას, დიას, დიას, კი, კი, კი... გასაგებია... (მეორე ყურმილში) რომელი ხარ? (პირველში) დიას, დიას, დიას, კი, კი, კი... (მეორეში) გამოივლეს! — მეორე ყურმილს გადადებს, პირველს უსმენს, — დიას, დიას, დიას, კი... (სოსოს) შეიძლება ამდენი? (ყურმილში) თქვენ არა, დიას, დიას, დიას, დიას, კი, გასაგებია... — ყურმილს დებს, მაგიდას შორდება, მაცივრის კარს აუღებს, ბორჯომს ისხამს ჭიქაში. ტელეფონი რეკავს.

— მომეწონა შენი „ცისფერი ხიდეები“, ნავიკითხე... — ყურმილს დასწვდება, ბორჯომით ამხევეფულ ჭიქას დგამს მაგიდაზე.

— მთები, — ახსენებს სოსო.

— მთები, — იმეორებს დირექტორი.

— გადარეკეთ, ბატონო ვაჟა, სამიდან ერთი გამოვიყვანე, „ცისფერი მთები“ და „ტიან-შანი“ დავარქვი.

— სამიდან ერთი?

— დიას.

— რად უნდოდა მერე ორი სათაური, სამიდან ერთი თუ გამოვიყვანე... დიას, კი, კი, დიას, დიას, დიას, დიას... — ან „ტიან-შანი“ დავიყვანე, ან „ცისფერი მთები“, თქვენ არა, დიას, კი, დიას, კი, დიას, კი... ნავიკითხა ოთარმა? დიას, კი, დიას, კი, დიას, გასაგებია...

— ნავიკითხა და ძალიან მოწონა.

— სხვებმა რა ქნეს? — ყურმილს დებს, თვითონვე რეკავს.

— კითხულობენ დანარჩენებიც, თქვენ საბჭო უნდა დანიშნოთ როგორმე და ყველას ნავიკითხული ქნება.

— ჯერ უნდა ნავიკითხონ და შემდეგ უნდა დაენიშნოთ საბჭო, რა სჭირს ამ აპარატს? ორი სათაური არ არის საჭირო... — ტელეფონი რეკავს კვლავ, ყურმილს იღებს.

— ერთ-ერთს მოვაშორებ, ბატონო ვაჟა, ეს ხოი არ არის მთავარი.

— ვინ თქვა მთავარიო, აქ არ მოხვდით! — ტელეფონი გადართავს, პირსაცვლელზე აწკრივდება ნაცნობი ზარს.

— დიას, გისმენთ, — პასუხობს თინა, — არა, არ გახალათ, სესხანაქშია ნასულე, ვერ გეტყვით.

— დაბრუნდება დილის მომდევნო დღე? — ეკითხება კუთხეში მოკალათებული მარკუშედიერი, — უკაცრავად, განუხებთ, გაცდენთ...

— დიას, გისმენთ, მოითმინეთ, ჩავიწერო... — თინა დალცას ინიშნავს რეკულში, მარკუშედიერს მისჩერება უზაროდ. ყურმილს დებს, ზევით იხედება. ეს ზნარი ადრევეც იყო, თუმცა შეიძლება არც ყოფილიყო.

— დირექტორი დაბრუნდება თუ არა-მეთქი, ბზარი არ მისჩერება, უკაცრავად, განუხებთ...

— საიდან უნდა დაბრუნებულყო, აქ არი, მხოლოდ დაკავებულია.

— რა ბრძანეთ? — დგება და ადგილზევე აწკრივდება. — მე ახლავ, თუ შეიძლება, გადამიარეკეთ, თუმცა მე თავად, პატრეველული ვასო უნდა მოვიყვანო...

გასვლა და დირექტორის გამოჩენა ერთია.

— მოკლედ ასე... — ელაპარაკება სოსოს მოსაცდელში, — ორი სათაური არ არის საჭირო, ეს ერთი; მეორე; — პირადი მე მომწონს, სხვები რას იტყვიან, ვნახეთ, შემდეგ... — რაღაცას იხსენებს, — რაც მთავარია, ზევით!

— თქვენზე, ბატონო ვაჟა, ყველაფერი...

— არა, აღარა, ჩემო სოსო, ის, როგორც იყო, და რაც იყო, იყო, აღარ იქნებაო, რაო, — არ ამბობენ... მარტო აქაც არა ვარ, სამუშაოზე... — კედლიდან აწერულ თინას მისჩერება, უყურებს და ვერ ხედავს თითქოს, — სესხანაქში მივდივარ, თუ დარეკა, მშენებანში ვიქნები... — მისირ-

მულ სანქციონარს იფენს მკლავზე მოხერხებულად, გასასულულისკენ იწევს, წამით ყოფნდება რატომღაც და ადგილიდან წყდება მოულოდნელად.

— სოსო, — ეკითხება ბატონო დარჩენილ სოსოს მდგომარეობა, — „ცისფერი მთებს“ რა პეჟი კიდევ?

— „ტიან-შანი“, რაში გაინტერესებინა?

— რაში გაინტერესებს აბა შენი „ტიან-შანი“ აქა მაქვს, დამოწმებულია შეტანა, აღარ გჭირდება მეგონა, — უფროიდან ნაცნობ საფალადებს იღებს. — შენი ბრალია, ჩამარაზი ვინ უფროა, გინდა თუ არა, ჩავეტე, ყოფილიყო ზევით, ვინ მოპკიდებდა ხელს, წარმოგიადგენია, სამი თვეა აქა დევს! სოსო დირექტორის მისდევს, ევბერეთელა ნაბიჯებით, სქელძირიანი ფეხსაცმელების ხაფიჭებით. ქალაქის რუკებს მოაგორებს მუშა მორე მხრიდან. მოეცალეო, უახსის სოსოს შუშინებული მერლო. მოხერხებულად არიღებს თავს სოსო ანეჭილ რულოს, რამდენიმე ადგილს უტყვეს გვერდს, კიბის ხეულებში ეშვება და სწორზე ჩერდება სუთქაშეკრულად.

— მოგდევს ვინმე? — უკანმოუხედავად ეკითხება ესტიბიოლში გამოსული დირექტორი.

— ბატონო ვაჟა, „ცისფერი მთები“ მოგიტანეთ, ბატონო ვაჟა, ძალიან გთხოვთ, პირველი პირია, საგანგებოდ თქვენი, ძალიან გთხოვთ!

— რად მინდა, კაცო, თხოვან, აბა აქ მე რისთვისა ვარ, აბა მე აქ რას ვაკეთებ? — საქალაქდეს ჩამოართმევს გაჯავრებული, — რა არის?

— „ცისფერი მთები“.

— „ცისფერი მთები“, „ტიან-შანი“, რად უნდა ორი სათაური, გამაგებინე, სად იყო?

— თინას დაეწევიანა შემოტანა, უფროაში ჩარჩენია.

— ისიც არი რა, ორ ბატს ვერ მიაბარებ ერთდროულად, აბა მე რა ნაწილობა? ყველაფერი ამერ-დამერი. ნეტავ არ შეგიშვებოდ თქვენი გადამკიდელ და არ მინდა მეტი არაფერი. შაბაშის ახალი პარტია მოიტანეს. დეფიციტში გარდევს გაქვითი, ვითომ არ ვიცით, რა გავაქვს და რა — არა. ოცე ტენტერი ქალაქი დაგვალეს. ახლა თაბიბიანა და არარსებულ ქალაქს გვიბრუნებენ ქალაქად. ორი სათაური არ არის საჭირო, ნაიკიბია ყველა?

— კითხულობენ, თქვენ საბჭო უნდა დამწმინთ, ბატონო ვაჟა. უნდა დაავალოთ ბატონ ვასოს, ანდა ოთარს, ბორია ციხისძინი წასული, ჭჭინაძე კურსებზე, წვერავე — ჯაშუმი, გამლაფერი პრინციპულად არ კითხულობს, კოპალეიშვილი არ იცინა სად არი... იროდიონი შვებულე-ბაშია, ფაქტურად.

— ამაშია საქმე! — ოხრავს დირექტორი და შუშის მძიმე კარს აღებს. მოტოციკლეტების გამაყრებულ ხმას აძლევს გზას, კარს ხურავს და ხმას აბრუნებს უკანვე, ყოფნდება, უზნაბდება, ახალი ძალით აპირებს თითქმის შუშის კართი ხმაზე შეტევას.

— რა კაცი ხარ შენ, მანის ვერ გავიგე? — ეუბნება სოსოს გულმოსული და კარის საბლურს ხელს არ უშვებს, — რა უნდა ბორია ნამგალაშელს ამ ყინვებში ციხისძინი? ცოტა მიდექი, მოდექი, შეაწეო ვილაკ, გაინტერი რალაკ-ნარაკ... — კარს აღებს და მოტოციკლეტების ხმაურში შედის, შორიასლო მომოდინე შუა მანქანას უახლოვდება. წყნარად ათოვს გრენლანდიას.

ცისფერი გადაპკრავს გლუტჩერს, ყინულოვან ველს, ყინულის ხორგთან დაყრცულს სამ თეთრ დათვს.

წყნარად და უშეშოვლად ათოვს ქალაქს, მოტობურ-თის შესუდრულ მოედანს, რკინიგზის მინაყრილს, სოფორითა და თოვლის ბუქით გაბუნდვანებულ, ერთი სიმაღლის ერთდროვან სახლებს. მომინანებები გამოჰყავს მხერგებს თოვლით, ზანტად, უხალისოდ აწევიან სატერფულს, გაყინულ მანქანებს აძაბავდენ, ბოლქვა-ბოლქვად უშვებენ აირს მანქანები ოზონით გაღვნილი ჰაერში.

შეუფთხილი გოგონა მოჰყავს ლერის ბადურა ღობის ჩანაწერი. ძირითად ქურქში გამოწყობილ ბელს სასკოლო ჩანთა უტყავს. გუზში მამაკაცი კვლავს მთელს გზას მენათის საყვრით. შეუფედრ ოვას ესაღება თავზანიად. ფიცარნავს უახლოვდება. ბელა ქმარს აძლევს ჩანთას, ჩათბილად გოგონას კოცნის, ეთხოვება; თოვლით მიმავალ მამა-შვილს აყოლებს თვალს, უკან მაცქერალ გოგონას უწევს

ხელს. ფიცარნავს შესული მამაკაცი მენათის საყვრის ბერავს, ჩადუმებულ, ჩამოთოვლილ სამყაროს აპობს იერიშით ნის ჩასაბერი.

ვასო ჩორგოლაშვილი შემოდის ოთახში. რატომ არის კარი ღლიო, უკვირს, საკეტს ამონშებს, ხელს აქანებს გაოცებული; ბალტოს იხდის, გაზეთებს ალაგებს მაგიდაზე, თეთრად დანიწკლულ მათდს აკვირდება, სულს უბერავს; დასაკვე კიბზე შესკუმბულ, „გრუნლანდის“ ქვეშ მოკალათებულ, უაღრესად დაფიქრებულ მღებავს ვერ ხედავს. მღებავი მოულოდნელად გამოერკვევა და ჩაქუწს დასცხებს რკინის კაუჭს. თოფნარავითი ხტის ვასო. მიხიო ჩაქუწის ცემას წყვეტს, ცხვირს იწმენდს პიჯაკის სახლოთი.

— როგორ თოვს, ვასო ბიძია, არა?

— კარ შვერიო, კაცო, შენ მანდა?

— დილა მშვიდობის.

— დაგწყველის ღმერთმა... — ვალიდოლს იღებს ჯიბიდან, — როდის შემოდი?

— აქ ვიყავი, ვასო ბიძია.

— არა მართლა, — ვალიდოლს პირში იღებს.

— აქ ვიყავი.

— გადირევი კაცი, მიგაქვს სურათი?... მადლობა ღმერთს.

— კი არ მიმაქვს, ვამაგრებ.

— რას ამაგრებ, კაცო, ეს არ უნდა გაგებნა აქედან?

— მე რა ვიცი, რა უნდა მექნა, ვასო ბიძია, რაც მითხრეს, იმას ვაკეთებ... აბა ამა რა გაამაგრებს, სულ მოშვეტულია კაუჭი, კედელი კედელს აღარ პაგას, ჭერი — ჭერს, გრიშმა მი-ი-ი-თხრა...

— რა გითხრა?

— მოტოციკლეტების ვიბრაციის ბრალიო, ცხენბურთი გამოიჩინა, მაგრამ მო-მოტობურთი რა უნებდებნა... გადირევი კაცი, ვასო ბიძია, ახლაც თამაშობენ თოვში. ბელა შემოდის, ქურქს იხდის, კიდებს, სველ შეფიფქულ თბის ისწორებს თოვლის სითეთრი აწითლებული, დაგზნებული.

— როგორ თოვს, როგორ თოვს... სალამი, ბატონო ვასო, როგორ თოვს, რომ იცოდეთ, გადამუბლილია სულ ცა, ბავშვები გუნდებს ისვრიან... რას აკეთებ, მიხიო, მანდა?

— სურათს ვამაგრებ.

— სურათს? მე მეგონა, ჭერს ამაგრებდი... იმ კაცმა ისე შემამინა იმ დღეს... ბატონო ვასო, რას ათვალერებს ამ ზეითი, რა უნდა იმ კაცს?

— შენ ვინ გითხრა, მოტოციკლეტების ვიბრაციის ბრალიო? — ახსენდება ვასოს, ბელას შეკითხვას უპასუხოდ ტოვებს.

— გრუშმა.

— მერე რამდენი ვინმე სისულელეს იტყვის, უნდა გაიმეორო?..

— მე პატარა კაცი ვარ, ვასო ბიძია, — ზანტად, სახელით ცხვირის წმენდით ჩამოდის კიბიდან, — რასაც ჩამაბებენ, იმას ათვალერებს, იმითვე კი არა, რომ ყველაფერი მეტრა ანდა ჩემი აზრი არა მაქვს, იმითვე, რომ ასე მოიტანა ცხოვრებამ. მეტყვიან, ასეო, ასეა-თქვა, ისეო, ისეა-თქვა, სხვანაირად არ გამომოს, ვასო ბიძია... გამარჯობა, შეუფერხებლად ლაპარაკობს ანეგრეზ კიბის ზედა ფალანც ბეჭს უუფლად და წასვლას აპირებს.

— აქედან ხომ არაფერი ავიღა? — ეკითხება ბელა და მაგიდაზე მიმოიფანტულ თაბაზის გვერდებს აგრევეს.

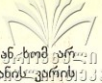
— არაფერი, — მოკლედ პასუხობს მღებავი და კიბე გაქვს ხრიგინით.

— დამწყო ამანაც ასეა, ისეაო... — ჩუმად ლაპარაკობს ვასო, ისევ უბერავს სულს მაგიდას, უღერებს დადევებული და შეფიქრებული იხედება ზევით, — არა, აქ ჯდობა აღარ შეიძლება!

— რა არი, ბატონო ვასო, იქნებ მეც გამაგებინოთ?..

— შენ არ იფიქრო, რომ ჩამოვარდნის შემთხვევა, გინდაც ჩამოვარდნა და დამეჭვ, არ შემთხვევა, ვიცი, ამ სურათით არ მიწერია სიკვდილი...

— უნდა დავერკო, მიიყვანა თუ არა ბავშვი! — ტელეფონს აწვლავს.

— ერთი მითხარი, თუ ქალი ხარ, ის შენი ქმარი სახლშია? არ იღებს ხმას?

— ღერი? — სიტყვას წელას მოულოდნელი შეკითხვით გაოცებული, — არ უყვარს ლაპარაკი მაინცდამაინც, ბატონო ვასო... დოდი ხარ? მოვიდა? ხომ არ დაგვკანდათ? პო, კარგი... რაზე მეიხეთი, ბატონო ვასო?

— ისე, არ ვიცი...

— ბავშვი უყვარს... ხო, კარგი, გადმოვიკვითო მოგვიანებით... — ყურმილს დებს, — მეც ვუყვარვარ... ალბათ... ბატონო ვასო, ჩვეულებრივი ოჯახი გაქვს თითქოს... მუდმივად უშუქურბამ გული მოუხარა, ისე არც ადრე ყოფილა გულგახსნილი, ასე... ასე: ვცხოვრობთ, ვცხოვრობთ, არც გვჭვწვს, არც გვიყვარს ერთმანეთი, ზოგადი დალაპარაკობა, — თვალები უშტერდება.

— მე აქ ვზიკარა ოცდაშვიდი წელიწადია და რატომ უნდა გადავიდო სხვაგან, წარმოგიდგინა, ოცდაშვიდი...

— რატომ მაინცდამაინც ოცდაშვიდი?..

— როგორ რატომ? — ამ შეკითხვის გარდა ყველაფერს ელოდა, როგორც ჩანს.

— ვთქვით ოცდაშვიდე მეტი ან ოცდაშვიდე წაღე... ხომ გარსულდა ეს ოცდაშვიდი? რამდენიმე დღე ხომ დამატა? დღე კი არა, თვე, შეიძლება წელიც, მეტიც შეიძლება... — ხელის მტევანს ათამაშებს, ჩურჩულით ანგარიშობს გუნებაში რაღაცას.

მოუბუზღები დადიან თანამშრომლები დერეფნებში. არ ციცა, მაგრამ, როგორც ჩანს, ნაზულში სიტყვ და ზამთარში სიცივე ანუხებთ მაივრ, იროდიონის, მაგალითად, ციცა, ქერქმოსურული ზის მაგიდასთან, ბუნჯის ქუდი ზურაფს.

— იროდიონ, გვერდები ხომ არ დამიტოვებია შენთან?

— თავი აქვს შუაკარმი შემოყვანილი სოსოს.

— რა გვერდები, კაცო, ჩემი გადარევა ხომ არ გინდა, შემოდი...

— ჩემი ევგენილარის გვერდები დაეტოვო დღეისწორს აქ, ამ შენობაში, მხოლოდ — სად, აღარ მოსვალს...

— ერთი თვეა, არ გამოჩენილხარ და სად უნდა დაეტოვებინა?

— დაბრუნდი შევბუღებიდან, იროდიონ?

— არც წაესულვარ, საბავარიანე კაცს გვაგარ მე, სად უნდა წაესულვარ ამ ზამთარში ისე, რომ იცოდ, ამ ოთახში არაფერი იკარგება, ამიტომ დავადგმევინე გრიშას, მაგას ვწაცავლე, ეს, — გამოიკრებულ სიფხირონეს უტყაუნებს ხელს ძლიერ და ძველმოღერი სიფი ვადგასული მაცივარივით ყანაყარებს, — რად გინდაო, დამცინოდნენ, არ მიწადა? აბა ხელი ახლოს ვინმეს? აქა მაქვს ჩაკეტილი... გვამცირებენ, სოსო, ამ კვარტალიში...

— ვინ გვამცირებს, იროდიონ, დამცირება გვალაია?

— შტატებს ამცირებენ, კაცო, ისე არც დამცირებაზე დიხევენ უკან... 46-პროცენტიანი შემცირებაო, ენახვერდებიო სინამდვილეში, შენ ეს არ გაინფორმირეს.

— რატომ გგონია, იროდიონ?

— არ გეხება და იმიტომ, დავექი, რას დამადექი თავზე გლახა მავარივით, არ ჯდება? სოსო, ახალგაზრდები მეცოდებიან, მე რა, ექვით ვარ, ხეზე ვიცხოვრებ.

შესთვალა მეორე, იგივენი, კაცო და ბორია.

— მართალია, იროდიონ? — ეცინება კაკოს.

— იცინი, მე ჩემი ცოდვით სავსე? — უკვირს ბორიას.

— აბა ვტიტორ?

— ვტიტორებ კარგად.

— არ იქნება მართალი, — სიძინევე ერევა კაკოს.

— ლმერთმა ქნას, შენ რამდენი წლის ხარ?

— მე? პასპორტით ორმოცდახუთი.

— ისე? — აინტერესებს იროდიონს.

— რა, ისე?

— რამდენი წლის ხარ?

— ხომ გითხარი, პასპორტით...

— უპასპორტოდ?

— ჯერ პასპორტით.

— არ მაინტერესებს ეს პასპორტი, ბიჭოს! — თვალბს აბრიალებს.

— დებილია, იროდიონ, ვერ ხედე? — აწყნარებს ბორია.

— დებილი შენა ხარ!

— ირო, — უშიშარდება ბორია, — იმე... შენ ხარ... მოიტანა ეგ ამბავი? — ცალ წარბს ქაჩავს განცხადებით.

— ვინ, შეკვირ? მაგას დიქტერ ამ დღეებში, — ხმადალა, სერიოზული სახით აცხადებს იროდიონი. კაცი იცინის, ბავკილზე იფარებს ხელსგულს.

— წირაჲ მკაცეს?..

— კაცო, ნაივით? — თავისი დარდი აქვს სოსოს.

— რა? — არ ელოდა იმ სიტუაციაში, — რა უნდა ნამეკითხა, სოსო?

— „ცისფერი მთები“.

— ვთქვით, ნაივით?.. მერე? მოგწონა თუ არაო, კი არ მეკითხები, ნაივით? თუ არაო, ჩათვალ, რომ ჩაბაბულ-ბრულ, რა მერე? ხომ გესმოდა, რა თქვა ამ კაცმა, იროდიონმა.

— მე დამანებეთ თავი!

— სოსო, დანიშნინე საბჭო და ყველას ნაივითული ექნება, რად გინდა უქმი ლაპარაკი... — ბორია.

— პრეფიქტ შესთანხმებელია... — არ ამთავრებს ბატონი ვასო, აყურადებს ყურგანაბული, — მოიცით, ჩუ! — დერეფნიდან შემოდის კაცის ხმა:

— გიგი, ჩვენ ვართ!

— გიგის ექნებ? — ხმადალა ამბობს სოსო.

— მერე რა მოხდა? — უკვირს იროდიონს.

— არც არაფერი...

— არ არი გიგი? — ყაბალანაბდიანი ერთი კაცი ალბს კარს, მეორე კაცი პირველი კაცის ზურგს უკან ჩანს.

— ვინაა, ეს გიგი? — იროდიონია, ყურმილს იღებს... — გისმენ?

— მანდა, ბატონო იროდიონ? — ქალის ხმა იმისი გარკვევით.

— გიგი?

— გიგი კი არა, სოსო! — თინა.

— აქ არი. სოსო, შენ გკითხობ...

— დირექტორი ეძახის, მოვიდეს!

— გიგი არ უნდა იყოს, — პასუხობს ყველას მაგიერად ორ კაცს კაცო.

სოსო ჩქარობს და ორ კაცს შორის აპირებს გავლას. თავზანად უთმობს გზას ყაბალანაბდიანი და თვალსაც აყრულებს გაურკვეველ, ონდა პასიური გამოქვეყნებით.

— გიგის გადავით, ჩვენ ვიყავით! — უკან იხედება წინ მსროლი.

— ალო, ალო, დადევით, თუ შეიძლება, ყურმილი, ჩვენს ხაზზე ხართ ჩართული... — ღაზმომხურული თინა მოსაცდელში, — ალო, ალო, დადევით ყურმილი... სოსო, დიციდე, არ შესხედ. ალო, თუ შეიძლება, დადევით ყურმილი, რაიონი გავქვს გამოძახებული, ალო, დედა, რაღა ვქნა!

— არის ვინმე შიგ?

— არიან, სოსო, კი, ვასო ჩორგოლაშვილი და ის კაცია, ქვერე რომ ზარებს ათავალერებს... — ტელეფონს თმავს, ზურგს აყურადებს.

— მოწონა, თინა, თუ იცი?

— მოწონა კი არა, — ყურმილს დებს, — შენი „ცისფერი მთები“, რა ჰქვია ადრე?

— „ტიან-შანი“.

— „ტიან-შანი“. ბანკში დარჩენია, ცირკში დამრჩაო, მაგრამ, მე მგონი, ბანკში დატოვა. ფანჯრის რაფაზე დავიწყებია. ისეთი შესწუხებული იყო, ვერ წარმოვიდგენ... — აპარატის ნოთელ ლილვას აქვს თითის, — ალო, ჩვენ ხაზზე ხართ, გენაცვალე, ჩართული... ენახეო, ასე თქვა, საღამოს წარმოდგენაზე შევიცილი და წამოვიდებო, ალო, რაიონი გავქვს შეკვეთილი, გენაცვალე, დადევით, თუ შეიძლება, ყურმილი!

კაბინეტში სხედან: დირექტორი, ვასო ჩორგოლაშვილი და მარკუიდეგონი.

— მარკუიდეგონის შტატი ჯერჯერობით არა გავქვს, ჯერჯერობით კი არა, საეროდ არა გავქვს... — ლაპარაკობს დირექტორი, — შეიძლება დავამყვინოთ მოგვიანებით ზემოდან, მანამდე რაღაცს გამოგიტყვინო. დარკული რომ არ იყოს, ყუფარაქვს დიდ პატივს რომ არ გვქმდებ,

გულახდილად გვეუბნები, ვერაფრით დაგეხმარებოდით. ბატონმა ვასომ იცის, როგორა ვართ გადატყვევებული, ხედავთ, ალბათ, თქვენც:

— რასაკვირველია.

— იყავით ცოტა ხნით უშტატოდ, ბატონო ვასო, გააცნით ჩვენი ატმოსფერო, შეაგუეთ აქაურობას.

— შეგუებულიყავა ასე თუ ისე.

— ძალიან კარგიც.

ოთარი და გრიშა შემოდინ უკითხავად. დასხედითო, ხელით ანიშნეს დირექტორს. ოთარი ფანჯრა, გვერდით მაგიდას ეწმობა და ერთ-ერთ რიგით ტელეფონს დასწვდება. რეკავს, ხმადაბლა ელაპარაკება ვიდაცას, გრიშა დგას, ასწარიც დალაღდი უჭირავს.

დირექტორი მარკუშეიდერს და ვასოს მიაცილებს გასასვლელამდე. ნელში გაბრელი უკვე უშტატო და უხელფასო თანამშრომელი უკუვლით მიდის და მაღლობს და ბოდნიშებს იხდის, მოსაცდელიდანაც ისმის მისი ხმა.

— ერთი ეს მითხარიო... — განგებ ტოვებს ჩორგალაშვილს დირექტორი... — ვინ დარეკავ, რა მითხარიო? — ყუფარაძე.

— გასაგებია, გადამლობთ. რაც შეეძება იმ სურათს, ბატონო ვასო, უახლოვს ხანში განცხილავთ მის საკითხს. აქ არი გრიშა და ოთარი და დღესვე შეგვივლია დაწინაშით განხილვის თარიღი. ეს ერთი. ის კაცი ადრეც ხომ იყო ჩვენთან?

— პირველ ორ ვარიანტში.

— ვულკანიზაციის თანამშრომელი იყო, თუ არ ცდებო.

— ვულკანოლოგი.

— ვულკანოლოგი, რა შუაშია ვულკანიზაცია, მარკუშეიდერი, მომკლავს ეს ორ-ორი სათაური.

— ძალიან გთხოვთ, სურათის საკითხი, იქნებ...

— როგორ გვკადრება, რად მივდა თხოვნა! — შუა კარში ართმევს ხელს, კარს ხურავს, ბრუნდება სამუშაო მაგიდასთან და სათათბირო მაგიდაზე გამოსილ-გაფენილ დოკუმენტებს აკვირდება.

— აქ არის, პატივცემულო ვაჟა, — უსნის გრიშა, — ოთახებში ბზარების განქინსა და ბათუმების ჩამოცეცნის ცალკეული შემთხვევების აქტ...

— ყუფარაძე ვინ არი? — ოთარისაკენ იხედება დირექტორი, ხელში ყურმილგაუმეზებული ოთარი თავს არხებს საპასუხოდ, არ ვიცო, წარმოდგენა არა მაქვსო.

— განაგრძეთ!

— მეოთხეში, მეხუთეში, მალევე სამაქროში, მჭევრმეტეში, მეოთხეშეტეში, ქალაქის საღმრთო და სამშობო სამაქროებში, ზინას ოთახში...

— მოვიდა ის მდივნიშვილი?

გრიშა ჩერდება.

— მოვიდა, ჩემს კაბინეტში ზის. ალო, მომითმინე ერთი წუთით, — ყურმილს ხელს აფარებს ოთარი, დირექტორისაკენ სწევს ნიკაპს, — აქაა, — ხმის იმაღლებს, — ხელშეკრულება უნდა გაუფორმოთ.

— მიხედე, ძალიან გთხოვ, — ჩურჩულზე გადადის, — დამირეკვს, არ ნაივდეს, თუ კაცი ხარ!

— სად არის წამსვლელი... ალო, მოითმინეთ...

— გაატარეთ შედეგი ოქმით, ღონისძიება და დანიშნეთ, როგორც საჭიროა, ისე გააკეთეთ, განაგრძეთ!

— ესე იგი, შენობის მარცხენა მხარეს პარალელური ბზარები შეინიშნება... — იწყებს დაწყებულს გრიშა.

ოთარი გადის ამ ლაპარაკში.

არ დაიმორცხო, მიმართავს მოსაცდელში თანამშრომლებს და თავის კაბინეტში შედის.

— მე ვერ დავსწრებით, სამწუხაროდ, ოთარიც ნავიდა. გამოსიებული ვარ, გისმენთ, ბატონო გრიშა.

— მარჯვენა მხარეს პერპენდიკულარული ხაზები იკვეთება, აქვე, პატივცემულო ვაჟა, მოსიგნებით ბარათი ზემდგომი ინსტანციებისადმი, ასლი კი მოტობურთის ფედერაციის თავმჯდომარის სახელზე გადადგეულობ.

— მოვიწვიოთ ის მოტობურთი თუ რაღაც ჯანდაბაა, მაიმ წარმომადგენელი! — კვლავ აწყვეტიწებს დირექტორი, — გაბოყვით კიოსისა, ასე ზეპირი ლაპარაკი არ შეიძლება. გამოვიძახოთ მოტობურთის ფედერაციის თუ რაღაც

ოსრობის წარმომადგენელი, დღეს რა დღეა? — კალენდარს შლის, — ორშაბათი ყოფილა, არა უშავს... — ჭიჭიკაშვილი ფანქრით ნიშნავს თარიღს.

მოსაცდელში კი ხალხმრავლობაა. დაგანა, მარკუშეიდერი ზის, ვასოც ზის. იროდიონი ბოლოს სცემს. დანარჩენები დაგანა და ელიან. დანა პირს არ უსნის განაკიდებს გაჩერებულ სოსოს.

— სოსო, რა უნდა ქნა! — ცკითხება მაგიდასთან დაკუნტული, ღაზღაზღაურული, სკამზე მუხლშემოდებული თინა.

— ფანჯარაზე თუ დატოვა, რაღას იპოვნის! — იშმუშენება სოსო.

— იქ იქნება, ვინ წაიღებდა!

— მაგაშიც არაა საქმე.

— აბა რაშია, სოსო?

— თინა, მართლა თხოვდები? — ქვასი ბორია.

— ვინ გითხრა?

— გავიგე.

— ჯერ გამოცდები უნდა ჩავაბარო, იქნებ დასწრებულზეც გადავიდე.

— ესე იგი, პრინციპში თხოვდები? — საუბარში ერთვება შუქრი გამელურელი, ნაბდისქუდიანი.

— პრინციპში კი, — ყოველგვარი უტყუარულობის გარეშე ეთანხმება თავგანთილი თინა და თან რაღაც სიას ჩასცერის დაივინებით.

— თუ შეიძლება! — ხელზე კოცნის შუქრი, — წინასწარ...

— გადამლობთ! — ასწრებს.

— გილოცავ...

— ბატონო ვასო, ვის ველოდებით აქ ჩვენ? — კითხულობს კედელზე მიყრდნობილი, შეწუხებული ბელა.

— არ ვიცი, — პასუხობს ფეხი ფეხზე გადადებული, დაფიქრებული, ფანჯრის მიღმა მაცქვრალი ვასო. ზამირის მოწინააღმდეგე ცა ჩანს ფანჯრისა. მოკრიალებულ ცას ხაზებს თვითმფრინავი და ვასოს უახლოვდება უშბოდ, გაყრუვ სივრცეში გამჭვირვალე შლივთის ფრიალით.

— მოდი, დაჯექი! — თვითმფრინავის გაქრობისთანავე დგება ვასო და ბელას ადგილს უთავისუფლებს.

— როგორ გვკადრებათ, ბატონო ვასო! — არ ჯდება ბელა. თინასთან მიდის, თინასავით იხრება მაგიდასთან, მალე მკერდზე გადატყეცილი ევლისპირი ულიანდება, ხელს იფარებს საკინძზე.

— ლოფი არ გავიცა? — ეკითხება თინა ჩუმად.

— როგორ არა, — შავ ბიუსტალატერს გამოუჩენს და უკან მიიხედავს წრთილად. გულზე ხელდადებული ლაპარაკობს ხმადაბლა.

— ამხანაგებო, — ბელასთან ჩურჩულს ანებებს თინა თავს, — ყველამ უნდა გამოინეროთ გახუთი. სია აქ მიდევს. სულერთია, გინდა გამოინეროთ, გინდა — არა, ფული ავამაგირიან და დაგეკითხებათ.

კოტე სიას დახედავს, ბელას მკერდაც ავლებს ძალაუფლებურად თვალს და ეს გაზეით გამოინერალი მაქვსო, ამბობს.

— მაგას არა აქვს მნიშვნელობა, გამოინერა სავალდებულოა!

— რატომ არის სავალდებულო, ერთი ამისხენით? — შორიდან კითხულობს ვასო, დგება, სათვალავს იკეთებს.

— იროდონი, დაბრუნდი? — ინტერესდება შუქრი, ბენევისაწარულებიანი ეილტის უბეში აქვს ცალი ხელი გაკვეთული.

— საიდან უნდა დავბრუნებულყავი?

— საიქიდან, უკაცრავად, — შევულებიდან.

— ჯერ არ ნასვლუვარ.

მოღარე შემოდის. პირდაპირ შუქრისაკენ მიფარფატებს, სიგარეტს სთხოვს, შეკრებილთ ათვალერებს და თავაზიანად მოწოდებულ სიგარეტს ცეცხლს უკიდებს აუჩქარებლად.

— როგორ ბრძანდებით, ქალბატონო თამარ? — ეკითხება ბორია.

— როგორც მხედავ, ნელთბილად, თავი მტკიავ, რყევს ვერ ვუთლებ!

— რყევას თუ არა, გეზე მუშაობ შენც, — ჩილიანად აკვებს კაკა. აზარფრისმთქმელი თვალებით მისწერებოდა აქამდე ერთ წერტილს და თუ ვინმეს ხმა ესმოდა, ატრიალებოდა.

— გემი რა შუაშია, დედამაზე არ ირყევა, გონია?
 — კი, კი, როგორ არა! — სწრაფად პასუხობს თავისი უტაქტობით შეწუხებული კაკო.
 — პრემია იქნება, ქალბატონო თამარ? — ეკითხება ბელა.
 — შეიძლება იქნეს, შეიძლება არა, თუ იქნა, იქნება, ისე, ხელფასიც არ არის!
 — შევბუღების ფული? — მოსაცდელში მოწრიალე იროდიონი.
 — არის ცოტა ფული, მაგრამ ზინა გაცემის უფლებას არ იძლევა, მურმანისი ყადაღა ადევსო, ვაი! — მაგიდის ძვირფასეულობა კლანჭებით.
 — რა დაგეპარათ, რავე ქანაობ, ქალო, ლერწამივით ყოველ წუთში! — ბრაზობს ჩორგოლაშვილი.
 — ვაი, როგორ შეშარყია!.. — სულს ძლივს ითქვამს, ახურებულ სახეს ინიავებს ხელისგულებით და გასასველს აკან მინივს.
 — ხომ ვამბობდი, დაბალი წნევა აქვს-თქვა! — ნიშნისმოყვანილი ამბობს კაკო.
 — უცატრად, რა იგრძნით ახლა, ამწუთას? — გახასულბას მარკვიდერი.
 — როგორ რა ვიგრძენი? — კითხულობს დაბნეული ქალი და გასაძრობს ათვალერებს.
 — საიდან იყო ბიძგი, ქვევდიან თუ გვერდიდან, გამოსწრით ხელები, თითები გამაღლე, მიპასუხეთ დაუფიქრებლად!
 — ვინ არის, ბოშო, ეს კაცი! — თანაშრომლებს ეკითხება მოწარმე და უკან-უკან იხევს.
 დირექტორის კაბინეტიდან გადოიან ოთარი და გრიშა.
 — ...ეს იგი, — ლაპარაკობს ოთარი, — შესათვრებელია მეოთხე, მეშვიდე, მეორემეტყვე, საღიშობი სააქქროს კედელი და საშრობი სააქქროს ორი სვეტი.
 — ჩაინშული მაქვს! — ქალადღს ანახვებს გრიშა.
 — ხო, კარგი, ამხანაგებო, არ დაიშალოთ, მაღელ გაგიშვებთ, გრიშა, შენ თავისუფალი ხარ, შაბიამას გადაფარეთ აფსკი...
 — მე გავედი, ბატონო ვასო, ბავშვი უნდა მომიყვანოს ლერი.
 — ნადი, ნადი, ან მე რას ვაკეთებ აქ!
 — შევბუღებამ არ მიშვეტი! — ამოიგმინავს იროდინი და ცარიელ ვასოს მიტოვებულ სკამზე ეუფება მუხლოვითილი.
 — შენ, კაცო, ცხრა პარასკევი გაქვს! — ეუბნება მოლარე, — რაღა დროის შევბუღება?
 — რაღვსა და პრინინის ხმა შევხვევა ყურთასმენას. წარმოუდგენელი სიწმენე წვება მოსაცდელში. ამ უჩვეულო ხმით შემოთვრებული გარინდებული შეპყრებენ ერთმანეთს.
 — შარვალის ხომ არ გაგერღვით, ბატონო იროდინ?
 — როდის-როდის იღებს ხმას გახარებული შუქრი, ნაბდის ქუდს იხდის და ხელში იჭერს ჯამივით, — ექმნი კაცი ხარ, რაც არ უნდა იყოს. გაგერღვა?
 — არა, კაცო, რის შარვალის! — დგება, კისერმოღრეცილი იხედება უკან, საკუთარ საჯდომს უნდა შევალს თვალთაგანზე სახეიფარებული წვალობა და ცოდვილობა. რიგრიგობით უახლოვდებიან და ამოწმებენ.
 — ნაკრები ადგილზე! — ამბობს ერთი.
 — თეთრი ძაფები ჩანს ოდნე, — აღნიშნავს მეორე.
 — ბიანი, გა-გასკად!.. — ლერღვს მღებავი, პირდაპირილი რომ აპირებდა იქამდე რაღაცის თქმას.
 — შენ აქა ხარ? — უთქვარს გრიშას.
 — ლექციას მინდა დავესწრო.
 — სადაა ლექცია?
 ზეგით იხედებიან დანარჩენები, უცნაურად დაკლანძმობიან შეპყრებენ თვალუბგავითობებულნი.
 — ოთარის კაბინეტიშე მებრძანდით ყველანი! — ამბობს გასაცდელად განუადგებელი დირექტორი.
 — გამოსულია, ბატონო ვაჟა, მამქანა! — ასწენებს თინა.
 — რა ხდება? — წამით ყოწნდება და პასუხს არ ელოდება...
 ბიანი. შარვალის. ბიანი... ზუზუნია...
 — მდივინშელო? — გვარს ასწენებს ზუზუნის ვილაც.
 — ჩემთან ზის, — დირექტორს უყურებს ოთარი.

— მიხედე იმ კაცს, შარში არ გამახვილი! ქართული ენის ბიბლიოთეკა
 — კი, კი...
 დირექტორი ქრება. დანარჩენები ქერს უყურებენ.
 — ტყუილად არ აყენალებს ამ ქალს! — ამბობს ერთი.
 — რას ჰქვია ტყუილად, ვინ თქვა აყენალებსო? — კითხულობს მოლარე.
 კაკო იცინის, გამელაურის ზურგს ეფარება.
 — ბატონო ვასო, თქვენ დროს კავალურია იყო?
 — ჩემს დროს იყო თუ იყო... რა შუაშია კავალურია?
 — ავად ამტყუდება კაკოს, რომელიც ამ გამოხედვას ემალება, ნაძალადედ დიწვედება. — ზნარი იზრდება და იზრდება და სიმწრით მეცინება, რა გქნა, ვიტირო თუ ვიცინო, აღარ ვიცი...
 მარკვიდერი ქერის კლანკილი, ეგრეთ აღიარებული ბზარი, გადააქვს ქალადღზე.
 — შანიკის საფუძელი არ არსებობს, ჯერჯერობით, მხოლოდ ჯერჯერობით... დანარჩენს დრო გვიჩვენებს... — აცხადებს, მაგრამ ყურს აღიარებენ უგდებს და დრამატურგი სანდროს მდივინშელოც გამოცხადს არენაზე, ხელში „განკარგულების“ ქალადღს უჭირავს.
 მდივინშელოც გამოვიდა:
 — რა ხდება აქ, ყველანი გადაიკადით ერთდროულად? რა თავანდულინი დამდგარხართ?
 — ბატონო სანდრო! — შევბუღებულია ოთარი.
 — სანდრიკ! — მუცელზე, ჭიბთან აჭერს თითს გამელაური.
 — ვა, შუქრი, შენც აქა ხარ, სიმონ, მიატოვე მოსკოვი, მიგაკარე მინა?
 — დავუბრუნდი სამშობლოს, უჩემოდ ხდებოდა რევილიუციები...
 — აქნე გალვხათობ ხომ? ბატონო ვასო, მოაწერეთ ხელი.
 — ეს რა არი? — სათვალეს ირგებს.
 — განკარგულება შესყიდვის თაობაზე, ბატონმა ოთარმა მოაწერა...
 კიო, თავს უქნევს ვასოს ოთარი, მოაწერეო, — ამას მიანიშნებს თავით.
 — ხელფასები არ დარიგებულა და, — ყოყმანობს ვასო, — რანიდან იქნება ეს საქმე.
 — არც პრემიები, — ემეფება ვილაც.
 — ეს იმასთან, — განმარტავს ოთარი, — სახელფასო ფონდთან არ განიხილება, გათვალისწინეთ!
 ვასო აწერს ხელს ამოიხვრით, განკარგულებას იროდინს აწოდებს.
 — თანახმა ვარ... სხვა არაფერი... — ექმარება მდივინშელოც იროდინის.
 — ფაქტორად, შევბუღებაში ვარ...
 — შევბუღების მოაწერე, მეტი გამოკა — ურჩევს კაკო.
 — კი ბატონო, — ხელს აწერს და კაკოს გადახედვას ილინცურად.
 — მეც მოგერე ბარემ, — შუქრი ითხოვს.
 — მოხალისე ხარ? არაფერი იგზაბაო.
 — როგორ გეკადრებთ, ბატონო სანდრო, ბატონო იროდინო, თუ შეიძლება, შებრუნდით! — ზურგზე ადებს განკარგულებას და ეკვრით ადებს ფაქსიმოლეს, — ესეც ასე!
 — საკმარისია! — აცხადებს მდივინშელოც.
 — ბატონო სანდრო, ჩვენი ერთიანი ინტერმოდრობის ადგილობრივი შტაბის უფროსი კოტე მარალაძე, — კაკო წარუდგენს სრულიად სერიოზულად.
 — სასიამოვნოა, რა ახალგაზრდაა ეს კაცი! — ხელს ართმებს და გამოცდელად მისიერებას, — მაღალი კადრი...
 — რაზე მუშაობთ ამჟამად, თუ საიდუმლო არაა, ბატონო სანდრო? — ბელას აინტერესებს.
 — ექვსეკრიიან თორილარზე, „ქართველები ახალ არბატზე“...
 — ისტორიულია, ალბათ... — თვალმუერას უსწორებს თამაძე, რამდენადმე გამოწვევდა.
 — თანამედროვე კრიმინალური ქრონიკა...
 — პოტი ბორის ნამგალაშვილი! — ოთარია.
 — სასიამოვნოა! — მდივინშელოს ბელასკენ აქვს მიჰყრობილი ყურადღება, ღირს თუ არა დროს დაკარგვას,

ზომავს სიტუაციას, — საიდანღაც შევინობი, — პოეტსაც არ ტოვებს უმდივინშვილოდ.

ქედმაღლურად უკრავს თავს დრამატურგ მდივინშვილს ცალწარბაქსული პოეტი.

— ახლა, საჭეშა მთავარი, უპირველესიც... ქალბატონო თამარ, თქვენ წამოვრბანდებით ჩემთან...

— მე ხელფასი ვერ დამირიგებ... —

— არმია? — ბელა.

— რისი პრემია, შენ ხო კარგად ხარ, ქალო, ბატონო მდივინშვილო, ძალიან სამქედურადან რას გაიტანს?!

პაუზაა გაუთვალისწინებელი.

— შედარება არც მთლად კორექტულია, მაგრამ ან თუშცა... — ლილია არ გადადის სახიდან დრამატურგს, — ჩვენს თავზე არ ვცუბულობთ თქვენს სიბრძნეს...

— საკუთარი თავი მაქვს გამომყვლილი, ვილადავ თქვა, — აყინებალბოს, არ გაყინაყლად, თუ მაინცდამაინც, მაგის მთქმელი... ფული არაა საღაოროში.

— ქალბატონო თამარ, ნაღდ ანგარიშს არავინ გთხოვთ, — ოთარია.

— აბა?

— თქვენ, თამარ ქალბატონო, გასცემთ, უფრო სწორია, ხელს მოაწერთ, აქა მაქვს ესეც, საგარანტიო წერილს, ამას მე და ბატონი ოთარი ავიტანთ ზეითი, ქალბატონი ზინა თანხას გადარიცხავს და დასცემს ჩემს ანგარიშზე რუსეთის დედაქალაქში და როცა გამდიდრდებით, თამარ ქალბატონო, ვალს ჩემი ანგარიშიდან დაუბრუნებთ ზინას, ეს არის და ეს ამ მარტივი კომბინაციის თავი და ბოლო.

— ასე თუ, რაგონ? მდივინშვილმა მოგასწავნათ... ა, ისევ შემაქანა... მაშინ კი...

— აყინებალბოს-თქვა არ ვთქვი!

— სუტ, დაბალი წნევა აქვს, არ გინდა! — შენიშვნას აძლევს კოტე კაკოს და მდივინშვილთან ერთად გადის.

— ესეც რომ ჭკუას გასწავლის! — სერიოზულად ელმჩება სახე კაკოს კოტეს სახელზე.

პრინცი-პრინცი ისმის კვლავ გარკვევით.

— შარვალია? — ეკითხება ბორია იროდიონს, ხმა ზემოდან ესმის და ქვევით იხედება.

— არა, კაცო, რის შარვალს, თქვენ ხომ კაი ჭკუაზე ხართ დღეს! — ხელით იმონშებს მაინც საჯდომზე ნაკრებს.

— ბაზია გაირღვა ისევ... — აცხადებს მღებავი მიხო.

პლანეტზე გაქიმებულ ქალაქელ კლანის ზრდის მარეშედიერი, მღებავს თავს უქნეს მიხედვითობის გამო.

— არა, აქ რალაცაშია მართლაც საქმე... — იცინის კაკო,

— რა შუაშია შარვალი, სად წავიდა ის აფერისტი? — შუქრი გამელაურს ექნეს თვალთვალ. მოსაცდელში კი თითქმის აღარავინაა დარჩენილი.

შუქრი ყავას სვამს ვასო ჩორგოლაშვილის ოთახში, ბელას მაგიდასთან. გოგონა უცხოენოვან ტექსტს კითხულობს მაგიდაზე გადამოხლეფრადგავილოვან ფართოფოლიანგებთან წიგნში; კითხულობს დამარცვლით, ცდილობს — გამოითქმით, გაურკვეველ ადგილებს აფურქვებს, გასაგებას და ნაცნობს ახმახალლებს. დედა ამეორდებიანებს ფრანგებს, გამოითქმებს უსწორებს დროდადრო და მყავდ სტუმარისაც არ ტოვებს უყურადღებოდ... მღებავი გრენლანდიის ქვეშ ანაბეჭდ გვერდებს ჩასერებია ჩაგულისყურებული.

— რატომ არ დავსწარი მდივინშვილის გამოსვლას? — ეკითხება შუქრი ბელას.

— შედგა უკვე? ბავშვი მყავდა გამოსაყვანი სკოლიდან, ლერის არ ეცალა. მერიამთა აღრიცხვის რიგში, მდივინშვილმა ლექცია ჩაიტარათ?

— არა, გაკვეთილი, მშვენიერი ყავა იყო...

შემოდის ხანგრძლივ გაჯავრებული ვასო ჩორგოლაშვილი.

— შენ სხვა საქმე არაფერი გაქვს, — უჯავრდება მიხოს, — რა წესია სხვისი ნაწერების კითხვა. დადევ, თუ კაცი ხარ, ეს კირი ვერ მოვაშორებ აქედან! — სულს უბერავს თეთრ ნაფხვენებს და ჭქრს და კედელს აკვირდება, — შემოხანანარი, როდის გაიტან ამ სურათს?

— როცა გინდა, ძია ვასო... მითხრას გრიშამ, არ პრობლემა.

— გრიშა-მიშა არ ეციც, აქა მაქვს რეზოლუცია, სადაც ის... აიღე რამე აქედან?

— არაფერი, ძია მიშა, „ცისფერი მთები“ მაინტერესებდა მხოლოდ...

— მეც ბევრი რამე მაინტერესებდა, თავის დროზე...

— ხომ გაითხარი, მიხო, მე მოგიტოვებ-მეთქი, მოვრჩიდი და გათხოვე, — ეგზეზტორს ექნეს ბელა, — სად წავიდა, აქ არ იყო? უი, ლერიმ წაიღო! — ხმას უდაბლებს, ტუჩებს კუბავს, ვასოსავე იხედება, ხომ არ გაიგონა ჩემი შეხებადებო, — კიდევ ხომ არ მოგიდოლო! — შადაა საყავდე.

— არა, გმადლობთ, — მადლობელია შუქრი, — ერთი ეს მითხარი, რატომბა შენი ქმარი მერიამი, შეხედრა აქვს თბილისის მერთთან?

— მერთან ზუსტად... მერთან ვინ შეუშვებს, სამარშრუტო ტაქსის ხაზის რიგში დგება, 2000 დოლარს სთხოვენ, წელსვე რომ დააგზავსოფილონ, თუ არა და, იქნება მუდმივ რიგში და ვიქნებით ჩვენც ასე ცარიელ-ტარიელი.

— რას ფიქრობთ?

— ნაღდ საბერძნეთში ძიდად. მყავს იქ ჩემიანი, ჩამოდი ოლონდო...

— ბავშვ ბავშვი?

— მაშენს მოუვლის მამამისი, მიხედება...

— რას ამბობ, ქალო, შენ, ისედაც ცქვიანია შენი ქმარი და საბერძნეთში აგიტანს? — თავს წამოსწევს ვასო, სათვალის მიწნეს ზემოთ და ნაოჭებდასხმულ გულქვეშით გადმოკაკლავს ორ თვალს.

— რომ გვლარ შეხებდავს, რალას იეჭვანებს!

— მე შენ არ გაგიშვებ სხვის ძიდად საბერძნეთში... ლერისთან არ დავრჩები... — დაღვრილი, შეწუხებული ბავშვს იკრავს გულში დედა და ცრემლს იწმენდს ფრთხილად ოთავი თვალიდან.

— არ შეგიშვებარა გულს, რა კარგ ხასიათზე ვიყავი სანდრიკას მამიყრებელი, რალაცას მოვიფიქრებთ... — ნა-მოდგება შუქრი, სიგარეტს მოუკიდებს გასულამდე და ლერიც შემოაღებს კარს.

— მაიკო, მაიკო... — რალაცის თქმას აიბრებს ბავშვი, დედა პირზე აფარებს გაკვეთილ ცხვირსასოცს, თითქოს ცხვირს წმენდს. შეცუხებული საზოგადოების შეშხედვარე ქმარი ხან ნაცრემლარი ცოლს აშტერდება, ხან გასაქცევად გამზადებული შუქრი გამელაურს. იდიოტურად მამზერული მღებავის სახეზეც აიბრებს სიმარტოლის ამკითხვას. უფრხულ პაუზას აცხებს ისევ ბავშვი, რომელმაც ხმამალა იწყებს უცხოური ტექსტის კითხვას და მამის ყურადღების მიპყრობას ახერხებს, დედა რომ საბერძნეთშია ძიდად გასახსენებელი, ავიწყდება.

ინტენსივუნელ პონტ.

მაღალი, წითლ-მწვანედ გაღლებილი შენობაა, რძისფერი შუქით განათებული ინტერიერი. შუადღე. სოსო ადის ზევით ბრილი და უშმო-უშმაური ლიფტის კაბინით.

საკრედიტო შევრება, — საშმათან.

კარს ატებს უნებართვოდ და საკრედიტო გამგებობის წელსზეთია გეგმა ხედი გაიფლავს შეუდ.

— არ შეიძლება, არ შეიძლება, არ შეიძლება!

კარგად ათავშნული ქალბატონი გამოფიქვალდება გვერდით ოთახიდან, ჯიქურ მესტურეს სხდომთან დარბაზის აღსავალი გაირდება.

— ეს რა დამეშვართა, სულ ერთი წუთით გამოველ მაქვს და... სულ ერთი წუთით... — უქმი ოთახის მარტოხელა ბინადართან ჩივის და არა სოსოსთან, როგორც ჩანს, როგორც სოსოც ხედება, იგი საათზე იხედებოდა და ქალბატონს ანიშნებდა, ჩემი დროაო.

— დაბრძანდით, დაელოდეთ, მოავერდება, გამოდიან!

შავკოსტოშიანები გამოლაგდებიან მართლაც, — უკვე მთელი ტანით, გასრიალებული ფეხსაცმელებით, იმგვარივე ფერისა და მასალის შავ-შავი „მაკეპით“.

სამხედრო ანრიადლებს სოსო.

— მოგახსენებ და მიგიღებთ, — აიძუდება ქალბატონი, თუშცა საამისოდ („მოსახსენებლად“) არც ადგილიდან არ იძვრის, არ ირბევა, არ ტოვავს.

— საზა ბავშვობის მეგობარია, — უხსნის სოსო და გულისყური კაბინეტისაკენ აქვს.

— ალექსანდრე? — სახელს შეასწენებს ან ოფიციალური ბის ნორმების დაცვისაკენ მიაჩნებებს ქალბატონი.

— ხომ არა...

— მე არა მაქვს შესვლის უფლება, თუ დამიძახა, შევალ და ვეცემა, თანაც პირველი ამხანაგი უზის სააქციზო სექტორიდან.

— კოლია?

— ნიკოლოზი.

— მე და საშა, იგივე ალექსანდრე, ერთ ბაღში ესანე-

ლობდით ბარნოვის ქუჩაზე, დავდიოდით, რა უნდა გვესწავლა.

— ძალიან კარგი! — იწონებს ქალი, ფაქტი მოლოდინს არ ამოკლებს, თუმცა ვიზიტსაც, სხვა მოხალისე არ ჩანს, აღარაფერი უნდა ედგას წინ.

კაბინეტში ორნი სვედნი. უზარმაზარ ლომისფეხებიან მაგიდაზე ლაბრადორის ორი საფერფლე დევს სხვა სამაგიდო-საკაბინეტო ატრიბუტებთან ერთად.

— აქ, საშა, შეღავათებულად აღარ უნდა იყოს ლაბრაკი...

— რასაკვირველია, კოლია... — სიგარეტს უკიდებს

საშა, იგივე ალექსანდრე, და თავწანაპირებულ ასანთის ჩხირს ადგებს ცარიელ საფერფლეზე, სიგარეტის ნაშენს აბჯნებს ჩხირს და ლილავს ატყრს თითს. ზარის ხმაზე შემოდის ისამონისფერი კაბის ფოფალით ჩვენი ნაცნობი ქალბატონი.

— სოსო ვარო, ბალიდან...

თავს უქნებს ალექსანდრე, ლაბრაკს აღარ აცლის. ქალს საფერფლე გააქვს და ახალი საფერფლით შემოდის სოსოსთან ერთად.

— სოსო, მოდი, როგორაა საქმეები გარეთ, ქვეყანაზე

— საერთოდ, იცნობთ ხომ ერთმანეთს? კოლია გოშაძე, აზნაურიშვილი, მძიმე დღე გვექონდა დღეს. სოსო, ჩვენი ბურსაქცეზილი, არც მთლიანად ახალგაზრდა, ნიჭიერი შემოქმედი. ბალიდან ვიცნობთ ერთმანეთს. სურათიც გვაქვს გადაღებული ბაღში, მოკვდები სიცილით, მე და სოსოს.

შოროდ ნაღდად მე ვარ თუ არა, არ ვიცი, დედაქმნა ვერ მიცნო, პირდაპირ საქმეზე!

— დირექტორი კითხულობს, დანარჩენებიც... აზრი დადებითია, მხოლოდ მურმანიძე არ აწერს ხელს...

— მურმანიძე გრიგოლი? — აწყვეტილებს მასპინძელი,

— ენ ეკითხება მაგას. ხომ იცნობ, კოლია?

— სოსოს?

— გრიგოლს.

— გრიგოლს? ცოცხალია?

— როგორც ჩანს, აბა შევდარი ხომ ვერ მოაწერს ხელს... სოსო, მოეშვი მურმანიძეებს, ჩორგოლაშვილებს, ვინაა კიდევ? ვაჟა ზაზავეიჩი, სიტყვის კაცი... გაგაცანით ხომ ერთმანეთი?

— კი, დიას.

— კი, — ციკად ადასტურებს გაცნობის ფაქტს კოლია გოშაძე.

— ბაღში გვაქვს სურათი გადაღებული.

— მუშტაიდა?

— არა, კაცო, საბავშვო ბაღში, დედამ ვერ მიცნო, აღარაფერი ვამბობ ბებიანებზე და ბაბუაჩემზე, ცოცხლები იყვნენ მაშინ...

— შემდეგაც ხომ? ბაბუა-ბებიან?

— საშა, რა მკითხე? შემდეგაც, რასაკვირველია... იცნობდით ხომ ადრეც ერთმანეთს?

— არა.

— არა.

— საშა, გადმოგცა ოთარმა?

— კი, როგორ არა, რა უნდა გადმოგცა?

— „ციხსფერი მთები“.

— გიხსრა, გადავიციო? რატომ არ ჯდები? ეს ჩემი ბავშვობის მეგობარია, კოლია გოშაძე, აზნაურიშვილი.

— სასამოვნოა... — გოშაძეს უყურებს და მზერა ცარიელ, უფერო კედლებზე გადააქვს, — წაიკითხე, საშა?

— როგორ არა, მე პირში მიქმელი კაცი ვარ, ხომ იცი. მომწონდა შენი „ციხსფერი ხიდები“. პრინციპში ულაბრაკობ. გაგვიწერა და გადავირეო-თქვა, რომ გითხარს, შენ თვითონ არ დამიჯერებ... საშუაო არის ჯერ კიდევ შიგ...

— ცხადია, არის და იყო, მაგრამ ვიშუშავ და თავიდან

წარმოვადგინე „ციხსფერი მთები“, საშა, შენ ხიდებზე გელაპარაკები!

— აბა შენ რაზე თხრობ?

— მთებზე, ოთარმა რომ გადმოგცა, იმ ვარიანტზე.

— გრიგოლი რა გვარია?

— ხანძთელი.

— ხანძთელი არა, მანძთელი, — მწყარალად გახედავს კოლეგას.

— მურმანიძე, — შეახსენებს სოსო.

— მე გადმოგცა ოთარმა? არა გენაცვალე, იცნობთ თქვენ ერთმანეთს? — კოლიასკენ იხედება.

— როგორ არა, ახლა გავიცანი, — კოლიას მაგივრად პასუხობს სოსო.

— მეგობარია ჩემი, კოლია გოშაძე, ოთარს ჩემთვის არაფერი გადმოუცია, თვითონ თუ ამოიტანა და ჩამიდო ბუდეში გუგულივით, არ ვიცი... — იხრება, მაგიდის ცარიელ უჯრეზე ათვალიერებს, სახეზე წამოწოლილი იმართება ცოცხა ხნის შემდეგ, სიგარეტის ასრესს საფერფლეს რაღაცაზე გაღიზიანებული, — არ არის, უნდა იყოს, წესით, რატომ არ ჯდები? არ უნდა იყოს?

— უნდა იყოს! — უდასტურებს კოლია.

— საერთოდაც აქ უნდა მოგეტანა თავდაპირველად. მხარს დაგიჭერ კიდევ, მაგრამ ერთი ეგზემპლარი უნდა დაგეტოვო ჩვენთვისაც, მე ჩამოვალ მაინც და დამანერებე განხილვად. ვასო ჩორგოლაშვილი იყო ამანერეველ აქ. მართლა და მართლა, რა გახდა ის სურათი. ჩვენ შევაფასებთ, შევიქნით და სოთბის აუქციონზე გავიტანთ.

— გრენლანდიას?

— ზუსტად გრენლანდიას, შენ ხომ იცნობ, კოლია, ვასო ჩორგოლაშვილს?

— არა, — კატეგორიულად უარობს გოშაძე.

— უბედოსნისი ადამიანი, ყოფილი ტანკისტი, სურათის ქვეშ ზის...

— რომელი სურათის?

— გრენლანდიის. არ გითხარი?

— მერე?

— გინდავც დამეცეს, არ მეშინიაო...

— არ მეშინიაო, ვინ ამბობს?

— ჩორგოლაშვილი, ძველი ტანკისტი. არ გითხარი?

— მე დამეცე მინდა, საშა, კიდევ, გამომილაცეთ თავი ისედაც...

— მართალს უწიბობს, მძიმე დღე იყო, განვიხილეთ კანონი სახელმწიფო საკუთრების შესახებ, — კადასტრი... მე ვნახე, სოსო, შენს დირექტორს, ჩამოვალ. ისედაც ჩამოსასვლელი ვარ. ბევრი რამაა გასარკვევი: ფინანსები, სესხები, კრედიტები, რეზერვობობა და შინაგანი კანონისტიკის საკითხები, ურთიერებები და სხვა. მურმანიძე არ დამანახავოო!.. ჩვენ რა შევცდილია, გეტყვით, თქვენ რა გვევლებაო, გეტყვანა. მონათმფლობელბა რატომ გადავარდა თუ იცი?

— მე მკითხები?

— არა, სოსოს, შენკენ ვიხედები უბრალოდ. რატომ გადავარდა?

— მოჭამა თავისი სოფელი, ალბათ...

— საესებო სწორია, ჰოშა კი აღარ ქმნიდა, ანგრევდა, ძნელი მოსავლელი და შესანახი ხდებოდა მაშინ თავად, ხედები?

— დაახლოებით.

— ნადი შენთვის, მიხედ შენ თავსო და მე ჩემი გადამიხადეო. გაათავისუფლა და გაათავისუფლდა, — ეს იყო ახალი ფორმაცია. ეს პროცესი შემობრუნდა, არა პირველად. ზინას აქვს ხარვეზობისცვლილი ჩართული ადი, გარეკვეთ მთავარი მაინც სიტყვაა, ჯერ სიტყვა იყო, შემდეგ აზრი და მერმეთ — რაც არი. ქალბატონი ავრორა გვეტყვის თავი-სა, ჩვენ ჩვენსას მოვებნით, მაგრამ ჯერ მორჩი ქვეყნი, ჯერ აზრი შეჯერდეს, შემდეგ — საშუალება... გლობად ვილაპარაკე?

— რას ამბობ, კაცო!

— ასე არ არი?

— ასეა, კი.

— იცნობთ ხომ უკვე ერთმანეთს?

— რასაკვირველია! — დადლილია გოშაძე, ტატხას აზნაური...

ვინაო და ჩახუთულ, ყოველი მხრივ ბეტონის კედლებით შემოზღუდულ, ნახშირის ნატეხებით მოყვნილ, ატლაზე-ბულ ეზოში დაბორილობენ, რალაცას ეძებენ შიშინში. უსისტემოდ დახლართული მიწების კვანძიდან ორთქლის ჭაღვი გამოდის. თაბაშირის ტორსები, მანქანის ნაწილები, ქაღალდის დანოტივებული რულონები მიყრილ-მოყრილი. ხელმედაკაინებულნი იჩიჩქებიან გროვამი ოთარი, კაკო და სოსო. კედელსველებულ თაბაში, სადაც ტუჩოტები-ლი დოქები და გაფუჭებული ფრთაფრთალები ეწყო, სოსო ამირალებს ნესტით შემუშულ საქალაღლეს, რომელზე-დაც კიდევ შეიძლება სათაურის გარჩევა —

ცისფერი მთები
ანუ
დაუჯერებელი ამბავი
ნაწილი
ტიან-შანი

— გივი არი? — დიდი კაცი იხახის ზემოდან, მთელი ტანით აბრკაბს კიბის ბაქნის მორყეულ მოაგრითან და ჩხენში ამაღალ რკინის პორნილა კიბესთან. შიშინიდან ანიშნებენ, არააო.

— რაა? — არ ესმის დიდს.
— რა და, ზახრუშა! — ხელები აქვს დასვრილი ობში ოთარს, — ის მეორე სადაა ნეტავ? — თავის აუნეველად მარჩიელობს.

— მაგია მეორე, — უსნის კაკო.
— აბა პირველი სად ადგია?
— არ ჩანს, მეორეზეა გადასული, — სახე აქვს დაღმწილი კაკოს, სიცილს ძლივს იკავებს.
— მაგნი გადამწდნენ ერთად და ორდროულად... ესაა ხოშ? როგორ შეიძლება, სოსო, ამის აქ დატოვება... არაა-თქვა გააგებინოთ იქნება, თვარა არ ნავლენ, მაგნი ნასულან მოუცვლელში...
— არაა გივი, არაა! — იხახის სოსო და ხელსაც აწევს, არ არიო.

— რაა? არ ყოფილა! — ხედება დიდი და გადის მორყეულ რკინებში.
— დაიბებულა, ჩემო ძაო, დამბალა, შუშეში დატოვე, გაშრება, მაგრამ გადაყვითლდება.
— შუე უარესია, ოთარ დავიდოვიჩი, საღნო საამქრო-ში ჩავიტან თქვენის ნებართვით, გაამორობენ, გააუთოებენ.
— გაშრობა შეიძლება... — დაუთოებზე თავს იკავებს ავტორი, — წინა და უკანა გვერდებს მოვაშორებ, — ფცქენის.

— ხომ გითხვე, ფიზკულტურის ინსტიტუტში მიიტანე-თქვა.
— ფიზკულტურის ინსტიტუტი კი არა, ამას ალბიური კლუბი აღარ უშვდის, ოთარ დავიდოვიჩი, — ილრიჭება კაკო.

— შევაგვებ ამ გვერდებს და ჩამოგიტანთ, ბატონო ოთარ.
— აქ აღარ მოიტანო, თუ კაცი ხარ, შაბიამას გად-მოცნის სადაცა და გალურჯდება.
ცისფერმთებამოიღლებული სოსო და კოტე დერეფან-ში მოდინა.

— ნუ იჩქარებ, სოსო, დიდი კრუგის დანიშნებას.
— დრო მიდის, პროექტი ხუნდება, თმა აქტუალობას კარგავს, ჩვენც მივდივარ...
— ნუ აჩქარებ, გირჩევ მაინც, ეცენია დგება, ჩვენ წინ გადავალ, წინაინ უკან დარჩებიან, დამიჯერე... ფორმალუ-რად განვიხილოთ ჯერ, დიდი კრუგე არ გვინდა, სხვა ძალა მოდის... მე გუგუნები! — გრძელი და სუსტი კისერი, პატარა თაღი აქვს, ხმასაც სიმტკიცე აკლია, მაგრამ დამაჯერებლობა არ ღალატობს.

აღორძინება. მოძრაობა. ეცენია და რეფორმა.
მომავალიც ჩვენია.
ტიან-შანი ცისფერი მთებია!
— ზეციური უფრო სწორია, მაგრამ დარჩა და დარჩა.
— ცისფერი მთები ავსტრალიაშია.
— არი კი, ჯიკი. ისეთივე მთაგრეხილია, როგორიცაა კავკასიური, როგორიცაა ალპები, კორდიერები, პიმადი, როგორც იროდიონი რტყვის, — ფაქტურად, ცისფერი ზეციურია, პირველქმნილი ფერია.

ვასო ჩორგოლაშვილის ოთახი.
ვასო კითხულობს.
ბელა რვაკეს.
მღებავი (უდაგილოდ) — ვასო ძია, ომამდე რატომ იყავი ტანკისტი?
კითხვას წყვეტს. სათვალეს იხსნის. შეცვლებული ბელა ყურმოლს დებს ძალიან ფრთხილად.
— რატომ ვიყავი? იმიტომ ვიყავი ტანკისტი ომამდე, რომ ომამდე არ მიმიშვს. ამან გადამარჩინა, თვარა ჩემს ძალას და ნაწევარს ვერ ჩადებდნენ სამო საფლავში კურ-სკის დუგაზე. ჩემო მიშო, მიშო, მიხალო, შენც კი ფრუქტი ხარ, თანაც უკიცი და უნიგნური, პოლიტიკურად — ბეცი. შენ, მიშო, ტუსაწეც კი გაგიგია?
— არ გამიგია, თუმცე გამიგონია.
— ძროხას რომ ქათმებს ნააკლავენ, ეს ხომ იცი?..
— მაგი კი.
— ამ სურათის როდის გაიტან?
— როცა გინდა, როცა იტყვი?
— აბა გადი აქედან უსიტყვოდ, კიბიანდეროიანად!
— კიბიანად? კი ბატონო, რაზეა ლაპარაკი!
— შენ ბიჭო, რატომ უშლი ამ კაცს წერვებს? — გააკოვლებს ბელა ხმადაბალ მუქარას, მოგვალავო, მუჭებით ანიშნებს.
გადის.
შედის სოსო.
შემოვლადგება: კოტე, კაკო, ბორია, იროდიონი. მოგე-ანებით — შუქრი.
სოსო მაგიდაზე დაუდებს ბელას საქვებიდან ამოტანილ ცეზმპალარს.
— რა სჭირს, სოსო, ამას!..
— ოთარს დარჩენია ქვევით, შენ დატოვე, მითხრა.
— ეს აღარ ვარგა... — ყნოსავს, — წყალში ეგდო?
— ორთქლში, შუა გვერდები არ გამოდგება?
— არ ღირს, ლერი მოიტანს ჩემს ვარიანტს... — რე-კავს, — იროდიონ, დაბრძანდი!
ადგის ურჩევნ მესაფერის კოლეგებიც.
— არა, თქვენ, თქვენ, ბატონო, როგორ გვადრებთ...
— თავბატივ აქვს და რატომღაც ვასოს უყურებს, — თქვენ დაბრძანდით, კოტე, დავჯიკი. ბატონო ვასო!
— მე დაბრძანებული ვარ, — ელიმება ვასოს, — რა ხდება, რავე შეთქმულების მონაწილეებით დამადგეით თავზე.
შუქრიც შემოდის ნაბდის ქუდით.
— ესლა გვაკლდა! — შენიშნავს იროდიონი ხმადაბლა.
— ბელაც აქ ყოფილა! — ხელზე კონცის შუქრი, — განსაკუთრებით ლამაზი ხარ, ბელა!
— გმადლობთ, შუქრი! — გულისპირზე ხელს იფ-არებს, შიშველ მკერდს არიდებს თავზე წამომდგარი კაცის თვალს, ყურმილი უჭირავს მეორე ხელში, — ხო, კი, კარგი, წამოსული ყოფილა, სოსო, ლერი, შემოვა სადაცაა...
— აუ! — ვასო ჩორგოლაშვილის მაგიდასთან გად-აჯდება შუქრი ლერის სხენებზე, გაბთს აიღებს, გაშლის და სხვა განაცხევებში დაუწყებს გადამწყობას.
— რა შვრები, კაკო, არ დამიხიო „პრაედა“
— ჯერ ერთი, — თავსართს შემოწმებს, — „იხვესტია“ და არა „პრაედა“.
— „იხვესტია“ იყო, არ წამოიკითხავს.
— არ ვხვ, ბატონო ვასო, კონფიდურაციას შეუცვცილი მცირე ხნით...
— ბატონო ვასო, იქნებ გადაწყვიტოთ გადასაწყვე-ტი... — იწყებს კოტე.
— სურათზე ლაპარაკობ ხომ, ნამდვილად გადასაწყვეტ-გადასაწყვლი ამავარა.
— ბატონო ვასო, რა შუაშია სურათი და გრენლანდია.
— აბა ვინაა შუაში! — ყმანელკაცის მამლაყინწური საქციელი უცვლის გუნებას.
— „ცისფერ მთებზე“ მოგახსენებთ...
— კი ესეც, — სოსოს უყურებს, — მთებიც...
— ასეა, — ეთანხმებიან დანარჩენებიც.
კოტე განაცხობს:
— იქნებ შევეჯერდეთ ჯერ ჩვენ და შემდეგ გავიტანოთ დიდი კრუგზე.

— კი ბატონო, არაფერი მაქვს სანინალმდეგო. რას შერეოთ, კაცო, შენ?!

ქუდი გაუკეთებია გაზეთისაგან შუქრის, მშვენიერადაც მოურთვია თავზე.

— ცქვიან ქრებებს ვერიდები, ნუ მომბაყრობთ ყურადღებას, მისი ვარ ამემადა.

— მღებავი?... იცინის კაკო.

— მაღიარი, მღებავი კი არა, ფერმწერი დაუძახეთ კიდევ, — ველასკესი...

— დევიო, დევიო... — შემოვრბის გოგონა, კრების მონაწილთა დანახვზე უდაბლესს ხმას. კრების შემზღვარე მამა იმისი უფრო გაოცებული რჩება, გაზეთქუდნიამოფაბრულ „მაღიარსაც“ ვერ ცნობს.

— ქუდი! — აფრთხილებს ცოლი.

— ჩემი? — ერკვევა ქმარი, გაზეთქუდიანს არ ამორებს თავს.

ტელეფონის ზარი.

— დიას, კი ბატონო, ახლავ, აქ არი, კი ბატონო, სოსო, — ყურმილს დებს ბელა, — დირექტორთან...

— ახლავ ვა... ბატონო ვასო.

— ნადი, კაცო, უკეთესი, უშემოდ უფრო მოვილაპარაკებთ, — ამშვიდებს ვასო.

— კარგად იყავი, სოსო! — გაზეთის ქუდს იხდის შუქრი. სოსო გადის. შუქრი ქუდს შლის აუჩქარებლად და აუჩქარებლადვე იწყებს, — „ცისფერი მთების“ ბოლო გარნიტი არ წამოკითხავს...

— და რატომაც არ წამოკითხავს, ეს იცის სოსომ, — ასწრებს კაკო.

— შენ რაღა გაციენებს, იროდიონ? — იროდიონს საყვედურობს პერსონალურად შუქრი.

— შევეულებამო ვარ და ღაღრე გაციენინო?!

— ფაქტურად? — კაკოა.

ამაზე უფრო იცინიან და გოგონაც კისკისებს გაუცნობიერებლად. მამამისს არ ესწნება მხოლოდ სახე. იგი კვლავ შუქრის მისწერებია, რომელსაც უკვე საკუთარი ნაბნის ქუდი უჭირავს შვეი ზონრით და გასასველდად გამზადებული ღმირით ელოდება საზოგადოების ყურადღებას.

— არ წამოკითხავს იმიტომ და არ ვკითხულობ ამიტომ, რომ არავითარი აზრი ჩვენს აზრს არ ეწენება. დანარჩენს ბატონი კოტე მოგახსენებს.

— მე რა შუაში ვარ.

სოსო დირექტორის კაბინეტში ზის.

დირექტორს ტელეფონის ყურმილი უჭირავს:

— „...როგორ დამრჩა, გადარევსა ვარ, გითხრეს ხომ, ცირკში რომ დაეტოვე? დაბარებული ვარ ზეგისათვის, შევიცდა და წამოვიღებ, მაგრამ რატომ უნდა დამრჩნოდა, თანაც ზეგისათვის მჭირდება მაინცდამაინც. ნაიკითხეს დანარჩენებმა? შენ რა კაცი ხარ, ვერ გავიგე, ასეც არ შეიძლება, უნდა შეანუხო ვილაც, უნდა მივდე, მოდგე... ალო, ხო, კი აქ ვიყავი, კი, კი, კი, ჰო, კარგი... — მეორე ტელეფონი რეკავს, მეორე ყურმილს იღებს, — დიას, დიას, დიას, დიას, კი, კი, კი... —

ხელნაწერი მოგიტანე, ბატონო ვაჟა, ნაკულაია, მაგრამ გადნახე და გვერდებს შევამატებ.

— ალო, დიას, კი, გისმენთ, დიას, დიას, კი ბატონო, — მეორე ყურმილს დებს, შესაშვს იღებს, — ჰო, კი, ჰო, კი, აქა ვარ, ჯერ არა, არა-თქვა, კი, ჰო, კი, ჰო, ხო, ხო (იცინის), ხე, ხე, ხი, კი, კი, ჰო... (შესაშვს გასწევს, პირველს მიიახლოებს), ჰო, კი... რაო, რა თქვი?

— ხელნაწერი მოგიტანეთ-მეთიკი...

— შენ არ გუებნებ... (ყურმილში) — ჰო გავიგე, ჰო, კი, კი, ჰო, კი... (სოსოს) რაო, რა მოგიტანეთ?

— ხელნაწერი.

— ჰო, კი, ჰო, კი, ჰო, ხო, რად უნდა მერე ორი სათაური? (შესაშვს ყურმილში) შენ არა... (პირველში) ჰო, კი, ჰო, კი, ერთ-ერთი დატოვე... შენ არა. ჰო, კი (იცინის) ხე, ხე, ხე, ხი... (სოსოს) რა გაცურული ხელია, ეშვავი ვერ გარჩევს... (პირველში) შენ არა, არა-თქვა, კი, კი, ჰო, ჰო, ჰო... (შესაშვს) ეს ნასულა... (პირველში) ჰო, კი, კი, კარგი, კარგი, არა, არა (იცინის), კარგი, არ მცალია, კი, კი, კი, ჰო, — ორივე ყურმილს დებს, — ეს რა ხალხია, გადაირევი, რა არი, რა მოიტიანე?

— ხელნაწერი. აკლია, მაგრამ შევამატებ, ნაიკითხავთ?

— ამას? აუცილებლად.

— გაარჩევთ?

— რა უნდა ამის გარჩევას... — ხელნაწერს დაჟყურებს საგონებელში ჩავარდნილი, — ხელი კი გქონია კარგი, ასოების მოხაზულობას არა უშავს... — მოულოდნელად ქანდება მონყევით, ნიკაპი ლამის უფარდება მაგიდაზე, მოთეთრო-მოყვითალო ფერი ედება სახეზე და დამფრთხალი თვალებით იწიებს აქეთ-იქით ყურებს.

— შენ არაფერი გაგიგია?

— არა, — თავს აქნებს გაკვირებული სოსო.

— წნევამ ხომ არ ამინია ნეტავი კიდევ?... წნეხელისაც ვერ დავიძირენ თავი, ბანკეტი. არ მიხვალ, არ შეიძლება, სავალდებულოა. მიხვალ და, ა... შეხედვრა, გაცილება, დახედვრა, არ ნახვალ, არ შეიძლება, დარეკლია — სავალდებულოა... — დგება, მაკვირის კარს ადებს, ბორჯომს ისამს, — არ მიხვალ, არ იქნება, მიხვალ და... — ისევ შექანდება, ახლა უკვე საფუძვლიანად, ბორჯომის ბოთლი და ჭიქა ეშვება ერთმანეთს რანკარუნჯით. ჭიქას და ბოთლს მაგიდაზე დებს ფრთხილად, ოფლს იშშრალავს ცხვირსახოცით.

— არა, აქ მართლაც რაღაცაღამა საქმე!.. ნუთუ წნევა?... არ უნდა ნაწულიყავი... — ზევით იხედება, ჭალს უყურებს, — ირხევა, ხომ იცის!.. მოტობურთის მოედანი უნდა გადა-

გატანიო შექანდ, სანამ ჭყრი არ ჩამოგვტყვრევა თავზე, როგორ შეიძლება ამის ატანა, მობურთაღს მოედანიო, კია ნათქვამი, მაგრამ მაინც... — ფანჯარასთან მიდის. მოტოციკლეტების თველებით ატალახებულ და დალიანდაცაბულ კაღოს და მოტომხედრებს უყურებს, — არა, არ შეიძლება, ახლა რა უშავს... როცა გაზაფხულდება, როცა დათბება, დაცხება, რას შერებ! — დგან რეზების გაღება არ გინდა? არ იღება, მაგრამ მაინც... — ლაპარაკით უბრუნდება სამუშაო მაგი-

დას, სოსოს ხელნაწერს დაჟყურებს, — ამას ნაიკითხავ, რად უნდა ეს ორი სათაური, რა გაცურული ხელია, რა უბედურება!

— მოდი, შე ნაიკითხავთ, ბატონო ვაჟა!

— შენ? — ყურს არ უყურებს.

— თქვენ ვერ გაარჩევთ და მე ნაიკითხავთ.

— ბოლომდე?

— თითქმის, აკლია ცოტა...

— კარგი, დღეს რა დღეა? — კალენდარს ფურცლავს,

— შეიძლება, ნაიკითხეთ. სათაური და შესავალი არ გინდა, — დგება, ყველა ტელეფონს რთავს და თიშავს ერთის გარდა. საგარეოში ფეხობა, დაღლილი და ღებინავი, მუქ სათვალეს იკეთებს, სასმენად ეშვადება.

გაგრძელება იქნება

რა ჩავუტანა ამერიკას

ჯემალ ქირია ამჯერად მკითხველს ამერიკული ჩანან-ერებით წარუდგება. შვერთელულ შტატებში გატარებული ოთხი წელიწადი ამ ჩანანერებიდან მილიონთა საოცნებო ქვეყანას ახლებურად წარმოგვიდგენს. ამ ახლებურ ამერიკაში კი „მთავარი პერსონაჟები“ ქართველი ემიგრანტები არიან, ცხოვრების ამერიკულ ყაიდს ასე თუ ისე მორგებულები, ერთმანეთს რომ ეძებენ გამუდმებით, დროდადრო პიკინკებზეც რომ ხვდებიან და ამ პიკინკებშიც... საქართველოს ეძებენ.

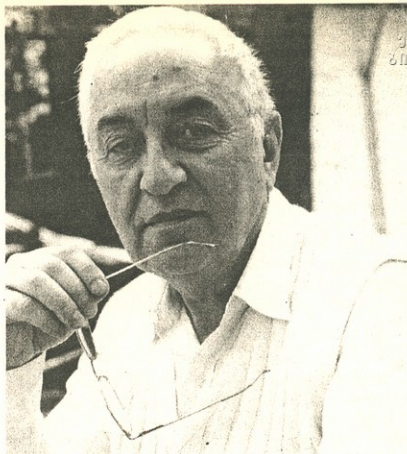
ამ ჩანანერებიდან იმასაც შეიტყობთ, რატომ ვერ შეიყვარა ქართველმა მწერალმა ნიუ-იორკი. თუმცა მანამდე უმჯობესია თავად ზატონ ჯემალს გაეკუსებოთ:

— ბატონო ჯემალ, რატომ მაინცდამაინც „ნიგნი არაფერზე“?

— ეს სათაური, რა თქმა უნდა, საკუთრივ ამერიკას, არ ეხება. ეს გარკვეულწილად ჩემი სულიერი კრიზისის გამოხატულებაა. უცხო ქვეყანაში თავს გარიყულად ვგრძნობდი და ვფიქრობდი, რომ უღმრთო დრო „არაფერში“ მხარჯებოდა. ამერიკაში ჩასული ქართველი ემიგრანტების ბედი სხვადასხვანაირად ეწყობა. უფრო ნიჭიერი და ახალგაზრდანი ახერხებენ განათლების მიღებას და კარიერის კიბეზე იწევენ აღმასვლას, უმრავლესობის ხვედრი კი საქამოდ მძიმე შრომაა, ამერიკელი გაგებით არცთუ ისე დიდი შემოსავლით, მაგრამ ჩვენთვის ეს შემოსავალი მაინც მიმზიდველია. სამწუხაროდ, ასაკი და ჯანმრთელობა არ მაძლევდა საშუალებას, დიდხანს მეშვებოდა... მთავარი, რასაც შტატებში ვაქცეობდი, ნიგნების კითხვა იყო, თუმცა ამისთვის ამერიკაში გამგზავრება ალბათ არცაა აუცილებელი... ამერიკა რომ შევიცნო, ამერიკელი უნდა გახდე, მე კი ამისი სურვილი არ გამჩენია.

— რა ჩამოუტანეთ ამერიკის შვერთელული შტატებიდან ქართულ მკითხველს?

— ალბათ ბევრი არაფერი. ემიგრაცია ზოგიერთ მწერალში აღმოაჩენს ინტენსივობას, მაგრამ ზოგში მწერალი კვდება. კითხვა ასეც შეიძლება შევხებოდეთ: ჩემი იქ ჩასვლით რა ჩავუტანე ამერიკას. ეს გახლავთ ჩემი ვრცელი რომანი-ზღაპარი „ბაიკ-კუკუ“, რომელიც დაბეჭდა გამოცემლობა „პაბლიშ-ამერიკაში“ ბალტიმორში. თუმცა ეს ჩემი „საქუ-ქარი“ ქვიშის ერთი მარცვალაა ლიტერატურულ პლაჟზე. სამშობლოში კი ჩემი შთაბეჭდილებები ჩამოვიტანე, თუმცა არ ვიცი, რამდენად საინტერესო იქნება ის მკითხველი-სათვის.

ჯემალ ქირია

— სამშობლოში ჩამოსულს ახალი სახეებიც დაგხვდათ ქართულ მწერლობაში. ვინ გიგმედებათ თანამედროვე მწერალთაგან?

— სამწუხაროდ, გასაგები მიზეზების გამო, დღეს ქართულ მწერლობას უჭირს. განსაკუთრებით უფროსი თაობის მწერლებს, ვინაც ალბოს ვერ უღებს დღევანდელ ვითარებას. ნიგნც შემოსავალს ვერ იძლევა. მიუხედავად ამისა, უმრავლეს ახალბედა პოეტი და პროზაიკოსი მოღვაწეობს დღეს ამ ასპარეზზე. ზოგმა მათგანმა განსაკუთრებით თინჯიერების გული მოიგო თავისი ლიტერატურული სითამამით. დრო გვიჩვენებს, ვისი ნიგნი როგორ განლაგდება თაროზე.

— დამოკნის, ტრადიციული კითხვა: რას აკეთებთ ამჟამად?

— ამჟამად სამშობლოს პაერთი ესუნტაქე რაც შეეხება შემოქმედებას, რაც აქამდე დამინერია, თავი მოვეყარე ბელეტრისტიკის ატომულში, რომელსაც გამოსცემს გამოცემლობა „საარი“. პირველი ორი ნიგნი — „მე, როს-ინანტი“ და „მესამირიდი“ უკვე გამოიცა. ერთ თვეში მესა-შესაც („მთელი დღე ნივამდე“) ვიხილათ... მაღლობი ვარ „კვირის პალიტრის“ საგამომცემლო სახლისა, სადაც გამოდის ჩემი ორენოვანი (ქართულ-ინგლისური) საბავშვო ზღაპრები. ძალიან გავიხარე, რომ ჩვენს ლიტერატურულ პერიოდიკას შევსება და ლიდერის ადგილი დაიკავა თქვენმა სალიტერატურო ჟურნალმა, რომლის ავტორთა სიაში, აგერ, მეც აღმოვჩნდი.

ესაუბრა ელენე სალარიძე

წიგნი პირადად

1
თავს ვუყრი ამ ჩემს აბნეულ ჩანანერებს და არ ვიცი, გარეკანზე რა დავანერო. ახალგაზრდა მწერლისთვის უცხო ქვეყანაში ცხოვრება იქნებ ახალი სისხლის გადასმება, ასაკოვანისთვის, ყოველ შემთხვევაში, ჩემთვის, ტყუილბუნადი-ოდ დაკარგული წლებია. შეძქელო, რა თქმა უნდა, სათაურში ამტანა რაიმე ტრადიციული, ბანალური სიტყვი-რი, ვთქვით, ასე: „ოთხი წელი ამერიკაში“, „ამერიკული ჩანანერები“, „მოგზაურობა ამერიკაში“ და მისთანანი. ეს ყველაფერი და სხვა ამგვარი სახელწოდებები ქუდში ჩაჯავრ, ხელი მოვაფაროთ და ახოვიდ ჩემი გუნება-განწყობილებ-ის შესაფერი — „ნიგნი არაფერზე“. რატომ? არ ვიცი, მიჭირს ამისი მოაზრება. ეს სიტყვები საკუთრივ ობიექტს,

ე.ი. ამერიკას არც ეხება, ეს უბრალოდ სევდაა უნაყოფოდ დაკარგული წლების გამო, ერთგვარი ანგარიშია საკუ-თარი თავის წინაშე, პასუხი კითხვებზე: რა დაგხვარე და რა შევიძინე, რა დავიკარგე და რა მოსავალი მოვიწიე... ცხადია, შემიძლია ვთქვა, რომ „ცხოვრობდი“, „არ მშვი-ოდა და არ მწყრომდა“, მაგრამ განა ესაა მთავარი, რომ უბრალოდ იცხოვრო, ფიზიკურად გადარჩე, თუ გშია, სუფრასთან მიგდევრო, თუ ავადა ხარ, წამალი მოგაშე-ვიღო... სხვა რადავსე გადარგული ხე ან გაიხარება, ან არა... თუ წორჩია და წყალიც უხი, ალბათ, ახალ ვითარე-ბას შევედგა, მაგრამ ბებერი მუხის გადარგვა შეუძლებე-ლია... რას ნიშნავს ახალი ცხოვრების დანწყბა, რცა ფინალის კარს უკავუნებ არაფერს! მოსავალი რომ მოი-ნიო, თესვა გაზაფხულზე სჯობია, შემოდგომაზე კი მისი

დაბინავების დროა. ერთმა ჩემმა კოლეგამ მითხრა: შენს ადგილას რომ ვიყო, ვერ გაუვდივდი ასე შორს გამგზავრებას! შედეგობაში ჩემი ჯანმრთელობა ჰქონდა, რადგან იმ პერიოდში მალალი წნევა აჩიქნდა და დარეგულირებული დავედი. მეც ვფიქრობდი, რომ ამ გზას შეიძლება ვემსგავრებო, მაგრამ მაინც წავედი, მოვლენათა ლოკალიზაციაში ჩემი რა მისაღებად მოვიმქედი, თუ აქ დავერჩეოდი, უსახსრობისა და შიმშილისათვის განწირული, მაგრამ მალევე ვიგრძენი, რომ უცხო ნიადაგზე ჩემმა ფეხებმა ვერ იხარა, სიხარულის განცდა არა მქონია... იქ მე ხანგრძლივად ვესტურისაზე აღმოჩნდი, რომლის ზედაპირულმა ერთფეროვნებამ დამალა...

„ნიგნი არაფერზე“ — იქნებ ეს უზრალოდ პიარია, მკითხველის მოსახიდად შემოგადებული. იქნებ თავსაც ვიყუებ და მკითხველს მოლოდინს გაუცრუებ... მაპატიეთ, თუ დრო „არაფერზე“ დაგაკარგვინებ!

2

სახლის წინ, ავენიუ ჯეიზე, ქვის კიბეზე ვხეიარ. მუხლზე ცხრა თვის მარიკი მიზის და გაუცხოვნი დაჭყურებს ასფალტს. ზედ თავგზაბუნული ქიანჭველა გარბი-გამორბის. ეს ამერიკული ქიანჭველა — დიდრონი და მძლარი. ძარღვები, ალბათ, ქოლესტერინითა აქვს გამოტენილი. მიელო ამერიკა ამ ქოლესტერინზე გაფრთხილი. სულ ერთ-მანეთს ანაშუბენ, არიქა, თავი შეიკავებ, ეს „ჯანკი“ სასუსნაგები არ მიირთვითო... ქიანჭველას რა ესმის, ტელევიზორს არ უყურებს და გაზვის არ კითხულობს. ქუჩაში იმდენი ნაგავი ყრია და შიგ იმდენი „ჯანკია“, მიდი, მოვიდოვარს... ამიტომ აქაური ქიანჭველები ქართულ თანამოძმეებს როდესაც პგვანან... აი, მე ვითომ ქიანჭველა ვარ! ასფალტზე გზა აშენა, სირბილი კი მიჭირს, რადგან მუცელი ჩიასები-თა მაქვს გატეხილი. არადა, ზევიდან ჩრდილი მეცემა. ვილც დეკაკი არხვინად ზის კიბეზე და მაკვირდება. ამ დეკაკს მუხლზე უზის მავანი ვინმე, პირით დაბრე და მწყაზარი, ისიც მიყურებს და ჩემკენ თითხ იშვერს, —

„დე-დუ-დუ!“ რა უნდათ, რას მიპირებენ? დეკაკმა დეკი რომ გამოსწორა, ასფალტს მიმასრეს, ნეკიურტი რომ გამკრას, ექიმი ვერ მოშველის... პოლიცი... პელო... ალო, 911!.. ეს ამერიკაა და ქიანჭველას უფლებები ვინმე უნდა დაიცვას... ცხრა თვის მარიკი თითხი მეშვერება, — „დე-დუ-დუ!“ არ ვიცი, რას ნიშნავს ეს მუქარა! გადავრჩები თუ არა?... ამერიკის კონსტიტუცია, ვიცი, ჩემი სიცოცხლის სადარჯოზეც დგას, მაგრამ სანამ კონსტიტუციის ფურცელი გადავფარებ, ნეკიურტი კი მომიღებს ბოლოს... ვაჰა!.. ასფალტს მთავრდება, წინ სწორად გადაპარსული კონსტიტუცია, მწვანე ბაზალში ვიშლები და უკან ვიხედები... გადავჩიო... დეკაკი არ მიყურებს, პატარა მარიკი კი ქუჩისავე ამქველს თითხ, იქ უწყვეტ ნაკადად მოძრაობენ მანქანები და მარიკი ახლა იმით ეშვერება, — „დე-დუ-დუ!“

3

დგა-ბელა ორი კვირით უფროსია მარიამზე. მარიამი ჯერ კიდევ არ დაბადებულიყო, ის კი უკვე პატარა მორცხვით ეგდო და მონდომებით ნიშნავდა. ახლა და დიდი გოგოა, აშას მისი წონაც მეტყველებს. დიდხანს თუ დი-ჭირე, მკლავები ჩამოგანდებდა. აგერ, მუხლზეც დავიყენე, ფეხები ლონჩიერები აქვს. თუ ბუქნა დაინყო, დიდხანს ვერ ვუძლებ... ჯერჯერობით, საბუქნად არა სცალია, თვალზე მოშვერება, დაკვირვებით მსწავლობს, ეს ვინაა, თვალზე მუშები რომ ჩამოუფარებიათ. სახე გაუღმირი და სერიოზული აქვს. ეჭვში მაგდებს, იქნებ ანა უკვე იმდენი იცის, შეუძლია ჩემი ფოფინა ფიქრები გაშიფროს... ხომ ცხადია, პატარაზეც თავიანთი ბიოგრაფიები აქვთ, მათ მისეირნებაში ბევრი რამ საინტერესო იხატება. სამწუხაროდ, ახალი და ახალი ცოდნა ძველს ნაკვირვლის და მოგვიანებით აღარ გახსობს, ცხრა და ათი თვისა რას ვფიქრობდით... დეა კი მოშვერება და უცებ სწრაფად წამოიღო თავისი ბუნებულა ხელი და სათვალეს სტაკა... აი, თურმე რა ყოფილა! მომავალი ფიზიკოსი, შუაზე სხივთა ანარეკლა გამოტეხა და იმის გარკვევას შეეცადა, ეს რა მიბრწყვილებს თვალნი... იქნებ ნიუტონი და აინშტაინიც ასე იწყებდნენ აზროვნებას...

4

ცამეტი-თოთხმეტისა თუ ვიქნებოდი, როცა ხელში თხელი ნიგნი ჩამივარდა. ყდაზე ინგლისურად ეწერა „ნიუ-იორკი“. ახლა ასეთი ნიგნები და ბროშურები, თანაც უკეთესი ხარისხისა, ფასიანია და უფასოც, ყველგან იშოვება (იქ, იმ ქალაქში!), მაგრამ იმ დროს, აბა, პროვინციულ ზუგდიდში, როცა ორდობის იქით ბევრი არავინ იხედებოდა, ვის უნდა ჩამოეტანა შორეული ამერიკიდან ეს ტურისტული პუკეტი. შიგ იყო ინგლისური ტექსტი, რისიც ცოტა რამ თუ გამიგებოდა, იყო ილუსტრაციები — ცათამბჟენები, ვიწრო ქუჩები, შავკანიანები... იყო ემპაიერ სტიტ ბილდინგი (რაკი ნიგნის გვერდის სიმაღლე ცოტა-ეფთხი, იგი განწოლილი გახლდათ ორ გამოსულ გვერდზე). ეს იყო გასული საუკუნის ორმოცდაათიანი წლები და ამაზე მაღალი შენობა მაშინ არ არსებობდა. ორი გამოსული გვერდი ეკავა აგრეთვე რუკას, რომელზეც აქა-იქ გამორჩეული შენობების პანია ფოტოები ჩაებეჭდათ... ოჰ, როგორი ინტერესით ვერთობოდი ამ რუკით! აგერ მან-პეტენი, რომელსაც ირიაბად ქრის ცნობილი ბროდვეი, ქვევით — ბრუკლინი და სტიტ-აილენდი, ზევით — ბრონქსი, მარჯვნივ, ისტ-რივერს მიღმა — ქვისი, მარცხენა, უფონის მეორე ნაპირზე — ნიუ-ჯერსის შტატის ქალაქები: ნიუ-არკი, ჯერსი-სიტი (რა თქმა უნდა, ქალაქს თუ ოკეანიდან შევხედავთ!)...

დღეს, როცა მანჰეტენის დაუნთაუნში ტყულები აღარ არის, ემპაიერ სტიტ ბილდინგი კვლავ ყველაზე მაღალ კოშკადაა ანვართული, თუ მსოფლიოსა და ამერიკაში არა, ნიუ-იორკში მაინც. იგი ქალაქის თითქმის ყველა ბოლოდან ჩანს, იქიდან კი ფართოდ იშლება თავგრუდამხვევი ხედი მეგაპოლისისა, მსოფლიო ბაბილონისა, რომელსაც მწერას ბოლომდე ვერ გადავანდენ. მისი უთავალკო

კოში ტყეცავეთა დგას, ძირითადად, ცხადია, მანჰეტენზე, თუმცა აქა-იქ სხვაგანაც შეგუფრფრულან... დანარჩენი უპყრია დაბალსართულიანი აშერკას, მწვანე პარკებსა და წყლის სივრცეებს... ამ ქალაქის სახე — მრავალფეროვნების ერთფეროვნება. მანჰეტენის ცათამბუჯენები ქუჩებს ავიწროებს... მანქანებითაა გადაჭედული, ხმაურისა, ზაფხულობით სიცხისა ნესტისაგან იხუთები, ზამთრობით ცივი სისველით გაფრეული ნიაფი დაუქრებლეს... დანარჩენი უზენები ჭრელი და ერთფეროვანია, გვეგონება, აქ მოვედი, ამა და ამ უბანში, მაგრამ იქნებ ქალაქის სულ სხვა ბოლოში ხარ. თუ გინდა, არ დაიკარგო, ქუჩების არითმეტიკას უნდა მიადევნო თვალი...

ვერ შევიყვარე ნიუ-იორკი... რა თქმა უნდა, აქ უმარავე რამაა, რაც მოგებილავს, — მუზეუმები, თეატრები, პარკები... წყლის სივრცე... ვრცელი მდინარეები და ზუგდიდგარო ოკეანე... აქ გოლფსტრიში მოედინება და ამიტომაც ოკეანიდან უწყვეტად მოემართება ღრუბელთა ქარავანი... დიანახ, ამ ქალაქში უამრავი რამაა თვალის სასიერო, მაგრამ მიჭირს, ერთი მხრივ, ტექნიკურად სიკრებების აღქმა, მეორე მხრივ, ორ-სამსართულიანი ქალაქის სიჭრელში... ხეობით დაჩრდილული ქუჩები, დავარცხნილი გაზონები სახლების წინ და იქვე, ტროტუარის კიდეზე დახვედებული, ხშირად აქოთებული ნაგვის ცელოფანის „ბუბები“... ვერ შევიყვარე-მეთქი, რადგან ეს არის ბაბილონი, სადაც უმარავ ენაზე მტყუყვდები, უმარავსობამ აქ კარგი ინგლისური არ იცის და მწენია ადამიანებთან დაახლოება. აქ რომ ვინმეს მგლავზე ხელი გამოსხად, იფიქრებენ, გვიანო, ბავშვს თუ მოეფერე, არიქი, უბედოელი ხომ არ არისო. ესენი თავისუფალი ადამიანები არიან, მაგრამ კომპლექსების ტყვეობაში ნებაყოფლობით გაყვს თავი.

ამბობენ, ნიუ-იორკი ამერიკა არ არისო! იქნებ ასეცაა. რაც ამ მიყვარს, სწორედ ეს კოსმოპოლიტური გარემოა. ამერიკულ დროშებს აფრიალებენ, მაგრამ მათი გულები ხშირად სულ სხვანაირ სცემს. დედამიწის ყველა კუთხიდან გუშინ და გუშინდის ჩამოსვლები გულზე ხელს იბრავსუნებენ, ამერიკელები ვართო, თუმცა ფესვები სხვანაირი და იმათ ვერ მოსწყევნიან.

თუმცა იქნებ ნიუ-იორკი არაფერ შუაშია! მე ამ მიყვარს ეს უწყვეტი, შაკიკისმომტყუილი ხმაური, დღეღამე რომ ყურში ზრიალი გაქვს და ვერსად ვშალები. ნაგავი და ხმაური, ეს ხომ ყოველი მეგობარისის სასიკეთოა. შეიძლება, გავივლი ქალაქს, სადმე მითან ახდენო, იქ არის ნამდვილი ამერიკა, ტყიან-გორაკიანი, გამჭვრავალ, სუფთა ჰაერითა და სიმშვიდით პირთაშორე გალიცხეცულთ...

მიყვარს-არმიყვარს საბოლოოდ ერთ ნიშნულამდე დამის: იქ, საქართველოში, ყოველი გოჯი მინა ჩემია, აქ — არაფერია ჩემი!

5

ჩემი ცხოვრება ჩემი ზღაპრეთია. მუდამ ჩავეტილ საზღვრებს ვესვლიდი შუღლით. ეს ამბები აღწერილი მაქვს ავტობიოგრაფიულ ნიგნებში „მე, როსინანტი“. არ მეგონა, საოცი წლის ასაკიც თუ მომიწევდა ახალგაზრდული ავანტიურის აცირება. ის თუ მოგახერხე, კანადის ახალგაზრდა კონსულს ტბილით ერთ თავგზა აუფინდი და მველგუსთან ერთად მონრეალს მიგაშურე. თბილისიდან რომ გაფრენდი, ტყუილია, წნედა ამინია და თავი მისკდებოდა. მთელი გზა თეთრი ნილის გარდა არაფერი მინახავს. მხოლოდ ამსტერდამის თავზე გამონათა და ზევიდან დახედვით კრამბის საფარავებს, შუა საუკუნეების სტილის სახლებსა და სწორ ქუჩებს. ქვეს სათელი უნდა გვეყურეუტა აეროპორტში, რომელიც უფრო სავაჭრო კომპლექსსა ჰგავდა. ფული ცოტა მაქონდა და არაფრის ყიდვას მე აქ არ ვაპირებდი, მაგრამ ნიგნის მალაზიაში რომ შევეხები, თავი უფრო აქტივდა. უფრო მძიმე წონის ნიგნებმა გამაოცა, სულ ოქროთი და ვერცხლით მოთხრობილებმა. მაზაბიონი იქ პატივცემუა ნიგნებმა და ქუჩის ქალებს მივამხატეს კლიენტის ყურადღების მისაპყრობად კაბის კალთას რომ აიქაჩვენ და მუხლსათავეს გამოაჩვენენ. ეს ნიგნებიც თითქმის მესაღებდნენ, ფულს მე დაინანებ, კარადას გაგიღამაზებო.

ოკეანის თავზე მზე კუდში მოგადევდა, ქვეით კი ნისლი ფენიდა და ვერც წყლის სივრცე ენახე, ვერც გარეშადი ყინულოვანი ზედაპირი, მხოლოდ ლაზარდორის ნახევარკუნძულის ღორღიანი და უკანრიელი ადგილები თუ გაქრებოდა ღრუბელთა ნარღვევებიდან.

ბოლოს მზე გაგვეცა და გაჩახჩახებულ მონრეალში აღმოვედით.

ლამაზი, ფრანგულენოვანი, მაგრამ მაინც ამერიკულ-კანადური ქალაქი... ტრადიციული დაუნთავი, თავისი ცათამბუჯენებით... ზამთრის პირვე ცათამბუჯენების სახურავებზე ორთქლი იბოლქვებოდა, ქარხნის მიღებს მაგონებდა... გორაკის თავზე პანიპირული დიდებული ტბარიდან ქალაქის ფართო პანორამა იშლება, შორს, სამხრეთისაკენ, წმინდა ლავრენტის მდინარე ზედ გადატყორცნილი ხიბდით ვერცხლისფრად ბრწყინავს. ერთი ხელის განედვადეა მესობელი სახელმწიფო, საითქვანა ყველა არაღვალის მისინარავს. ერთი ქართველი ყმანელი გადიპარა ლამენელში და ჭაობში გაქმნირა. კიდევ კარგი, პოლციცელმა მოესწროს და გადაარჩინოს.

მე კი ვქირაობ მავან რუსს, ვოვას. ესხდებით მისი სატვირო თრავის კაბინაში და მივექანებით პოლტივით გაქმნილ საბჭოზე, მონრეალიდან დასავლეთისაკენ. კიდ ათასობით მაილი გავიბრუნეთ. ირველი წინვოვანი ტყეები და ვრცელი ხანჯაგები. რუსეთის მაგონებს, მაგრამ რუსეთში სადაც ასეთი ზეგები, ასეთი ფერები, პატარა, ლამაზად მოწყობილი ქალაქები. ღამით გადავყვე კანადის უდიდესი ქალაქი ტორონტო. ისეა ყველაფერი გაჩახჩახებული, თვალში ვერ ვიხედები და უშვობქსია, არცა ვთქვა, რომ ტორონტოში ვყოფილარ. სულ ცოტად და ნის საზღვრად კაბინის სიღრმეში სამიწებულ უკუა და ჩვენ მის სიღრმეში ვიშალებით. ჩვენი თრავი ნელი თუხთუხით ჩერდება. ვოვა გადადის, რათა მესაზღვრებს საბუთები უჩვენოს. ათიოდ წუთი გასუსულები ვიცდით. ავერ ფეხის ხმა მოისმია. ახლა რომ მავანმა შემოიქყიტოს და ალერსით მომიხმოს, — „ჭიკიაა, გ. ქ., აქა ხარ?!" — ხომ გამოსკდა გული, მაგრამ ამერიკული მესაზღვრები მიმნდობენ არიან, ვოვასი სჯერათ, პატისანი ქართველი მწერლისა — კიდევ უფრო, და გზა ისწნება, ნახევარი საათიც და დეტროიტში ვართ...

6

დეტროიტში კი გამითვინდა, მაგრამ ჩემი ცოდნა ამ ქალაქზე იმაზე მეტი არ გამხდარა, ვიდრე ეს თბილისში მაქონდა და ნებისმიერ ენციკლოპედიაში ამოვიკითხებოდა. უპირველესად, ენახე სუპერმარკეტი, რომლის მსგავსი ამერიკის ყველა კუთხე-კუნჭულში ბლომდა და რომლის ავტომატიდან ყავა ვერაფრით ჩამოვსხი. ენახე პოლიციელის მანქანა და გული ამიკაპალდა, ახლა ხელს მტაცებდი-მეთქი. მოგივანებით გავიგე, რომ ტყუილებრივად ამერიკული პოლიციელი ქუჩაში არ გაგაჩერებს. ვოვამ მობილურით ტაქსი გამოიძახა და ვიარე გარეუბნების მიხვევლ-მოსვლედი გზებით. შორიდან ადგანდებ ქარხნის კორპუსები, რაც მიდასტურებდა, რომ ინდუსტრიულ ქალაქში შემოვეხებე. ეს იყო და ეს!... დღე მთელი ავტოსადგომში ბილყობი ავიდდი და მთელი დღე ვიმგზავრე რამდენიმე შტატის გავლით ნიუ-იორკამდე... პრივინციული ამერიკის პეიზაჟები... შორი-შორ მიმოვანებული ფერები, პატარა ქალაქები, რომელიც ერთმანეთისაგან ვერ განასხვავებ... მხოლოდ კლივლენდი დამამახსოვრდა, რაკი ქალაქის ისეთი უზენი გადავცხდეთო, რომელთაც ვეროპული არქიტექტურული სახე შეინარჩუნეს...

მეგაპოლისის სიახლოვე ადრევე ვიგრძენი, უმარავი გზა ერთობითმანთს კვდით... მერე ტყიანი გორაკები აღარ გათავდა. უცხად სინათლის ნილდურში შევედით. უგრძელეს გვირაბში ჩავყვით თავი, ვერც გავიგე, რამდენი კილომეტრი გავიარე მინისკვამ და ვეცადე, დიდი შენობის სარდალს ბაქანს მივადევო... მოგვიანებით გავიგე, რომ ეს უზარმაზარი შენობა ბასსტონშენია, ე.ი. ავტოსუბსის სადგური 42-ე სტრიტზე, რომლის უამრავ საერთოლდე ავტობუსებით სარტყლედივით გზებით ადიან მგზავრთა მისაღებად...

გაცივებდნენ, ჩემი ვაჟიშვილი მორბის. წინ გაიგდო ჩვენი ბარგი და გასასვლელისკენ გაგვიძღვა. ქუჩისპირას მანქანაში გველოდებოდნენ ჩვენი მეგობრები, — ალექსი და რიმა დღენასკე. ორიოდე წლის წინ ამათ პატარა ბრინაზს ზრდად ჩემი მუღღელ და შინ, თბილისში რომ დაბრუნდა, რიმა ტელეფონით ხშირად გვიკავშირდებოდა და ყურბილში ტირილით იწყებდა.

სუკე ღამის ორი საათი იყო, გზები კი მანძენ გადატვირთული ჩანდა. სარკმლიდან, ერთი მხრივ, ბუმბერაზი შერბობის ქვედა საართულებს ვხედავდი, მეორე მხრივ, ისტ-რივერის ვერცელი ზედაპირი ვერცხვითფარად ცმოციშებდა.

ბრუკლინის სიღრმე გადაადვითდა და მასპინძელმა მცირე ხნით მანქანა გააჩერეს. აქედან გადაიშალა დაუნთავნი, მირაიდი ნათურით ავაშკაშებელი ცთამბაფეხების მთელი ზიარი, რომლის ანარქიული შუქონისა და ისტ-რივერის ზღვასავით ფართო შესართავში ირცელებოდა.

ცთამბაფეხის თავზე წამოსდგომოდა ორი ბუმბერაზი ნაგებობა — ტყუპი, რომელთაც ყველაზე მაღალი თანამოსმეები შუა საართულებამდე ძლივსა სწვდებოდნენ.

ციცოლი, ოდესმე ერთ-ერთის სათვალთვლო ბაქანზე ავიდოდი და იქიდან გავხედავდი მეგაპოლისს ანსტეტიკიდან ვიდრე ოკენებზედ. სამუხაროდ, ეს ჩანაფიქრი გამიცუფდა...

7

ასეთი სურვილი, ცხადია, ყველას გაუჩნდებოდა, ვინც კი ნიუ-იორკში ჩავიდოდა. არც მე ვიყავი გამონაკლისი. ექსკურსია გამიჭიანურდა, დღეს-ხვალვე დრო ნაილო, მაგრამ ამასობაში 11 სექტემბერიც დადგა.

ბრუკლინში ვიყავი, 73-ე სტრიტზე, ჩემს მომცრო „სტუდიოში“ და მანჰეტენიდან ცაზე გრძალად გაჩვიულ კვამილისა და მტერის ღრუბული ვიხილავ... მტრი არაფერი!.. დანარჩენი, ისევე როგორც ყველამ, ტელეეკრანმა მიჩვენა და შავ ხაზშიად ჩამყავა.

ტყუპობა, არ მწირავს ცით უფალი. ვილაცას ჯერ კიდევ სჭირდება ჩემი უშაქისი სიცოცხლე, რაკი იმ დღეს და იმ საათს არ დამებოდა სურვილის აღსრულება და იქ არ აღმოჩნდნო. აკი მიზნოდა ერთ-ერთის სათვალთვლო ბაქანიდან თავი მეგრძნო უკედენად ავიამბილის ცხვირზე, თუ წარმოვიდგენდი, რომ მთელი მანჰეტენი ავიამბილია და მისი დაუნთავნი შუქონისა და ისტ-რივერის შვერთები წარმოვჩინო ყურებს მიაპოვს ოკეანისაზე... ტყუპის წვედარი მოყურადე ადამიანი მართალაც დარწმუნდებოდა, რომ დედამიწა მრგვალია და თუ არსებობა გენადია, მას უნდა მოუფრთხილდეთ.

წარმოვსთავებ მტერის წარმოვიდგინო ჩემი თავი ერთი კომპის თავზე. აი, ხელები გაუმალე და ოკეანიდან მოწინაბერი ნიაგი ტანზე პერანაც მიფარავს. ვგრძნობ, რომ კომპი მიცურავს და მასთან ერთად მთელი მანჰეტენიც. ოკეანიდან წამოსული თეთრი, ფუმფულა ღრუბლები თითქოს უძრავად ჰკიდია, ჩვენ კი, მეც და მეგაპოლისიც, ოკეანისზე ვმოძრაობთ...

ძირს დახედვისაც მეშინია, რადგან მესამე საართულს ავცდი და აქედან ადამიანები ქიანჭველებად ჩანან, მანქანები — ხოჭოებად. მიდღელთვლის ბუმბერაზი ცთამბაფეხები დაჩივებულან, რომ არადფერი ვიქცეთ დაუნთავნი ის სამოცსართულიან კომპებზე ანდა ჩაინთავნის ხლართებზე, აღმოსავლური ქალაქების ჯუფნალებს რომ მოგაგონებენ... ნიუ-ჯერსის სახანაოსნოთან აქედან სანთელივით ჩანს თავისუფლების მონუმენტი, ხოლო მარცხენა — ჯერ ბრუკლინის, მერე სტიტენ-აილენდის მწვანე ნაპირები... შორს, ოკეანის სივრცეში, შვედები მიცურავენ დიდზე-დიდი გემები, ისე ჩანან, თითქოს ადგილზე გაყინულანო... ცაში ქვეყნიერების ყოველი უკუთხიდან მოფრინავს ავიალანერები... აგერ, ერთიც და აგერ, მეორეც!.. რატომ მოგაგონებენ ასე დაბლა, აქ ხომ დიდი ქალაქია და ავიალანერების ხმაური გავსუნებს... ერთი აქეთ მოფრინავს! ალბათ, თავგებით გადამიფრდა და მისი გრილისაგან ყურთასმენა არ იქნებოდა... არა, შიშს არ ვგრძნობ, რადგან ადამიანი ყქვევა დიდი ქალაქის ხმაურს...

როცა გადამიფრენს, ხელს დავეუწყებ... პილტონს კაბისი შუშები სიხვეს ირცვლავნ და შიგნით მეოფთა საბინები ვერ გამირჩევია... ღმერთო ჩემო, ეს რა ხდება? ავიალანერი პირდაპირ კომპისკენ მოფრინავს... უკვე გვინათა, გვს ველარ შევდვოს... ისმის ხმა ჯოჯოხეთური აფეთქებისა. უზარმაზარი ტარანი კორპუსის ტანში შედის, ირგვლივ ყველაფერი ზრიალებს, იატაკი ისე ქანასობს, სახელურებს ვუბლაუჭები, რათა მოაფრის მიღმა არ გადავფრინდე... ორი ათეული საერთოლი ქვემოთ ცეცხლი და კვამილ ტრიალებს... გზა დაკეტია... ლიფტები გაიჭედა... იმედს მაინც ბოლოს ვკვდებ... იქნებ ვერტმფრენი მოფრინდეს და ვინც სახურავზე ვართ, ისინი მაინც აგვიკავონ... მეორე თვითმფრინავიც მოფრინავს, ვემზებულ კომპში შეგრიადლება... ისევ აფეთქება, ზრიალი... მესხდება ფაფრებზე გადმოკიდებულ ადამიანებს, საბთულებიდან გადმოცეცნილ ადამიანებს... ჩემ თვალწინ სამყარო ილუბება, თუცა ჯერაც ვერ გამოჩნდა, რომ მეც ვილუბები... და უცხე ფეხებიდან იატაკი მივცლება... ყველაფერი ვარდება და მეც სხვებთან ერთად... „აააა!“ — უსიტყვო კივილი ყვლიდან ამოდის... სულ რაღაც წამები მიფრინავ მტერისა და ნამსხვერველის ღრუბლებში... არაფერი ჩანს, გარდა მირიადი ნამცეცხის, ყოველი ნამცეცი ჩემკენ გასროლილი ტყვიას... მერე არაფერი ვიცი!.. იქნებ შიშისგან გული გამიჩერდა და ვეღარ მივხვდი, როდის დაიღვლით ჩემი სხეული, როგორ გადაიქცა იგი მტერად და ღრუბლად... ჩემი სული კი გაფრინდა იგი სილთავადისაკენ!

იმ დღეს მე იმდენჯერ მოვკედი, რამდენჯერაც თვლი დახუჭებ...

8

ამ ხმაურს ვერსაზად გაეტყდა. მოვადამირდებ ერთი ციცქნა სტუდოი მეტროა ბერგენ-ჰიჩში, 73-ე სტრიტზე. მანქანების უწყვეტი გუგუნი აქ შორიდან თუ აღწევდა, უფრო — ამ უზნის მანქანებისა. ამიტომაც შედარებით მყუდრო უზანი იყო. ოღონდაც დილაუთენია მოვიდიდა ნავის უზარმაზარი მანქანა, ატყვებოდა ძრავის ძლიერი და მარაზე ნაკვით გატეხილი ცვლოვანის „ბუგების“ რახ-არხები, დასანწინე დანადგარის ღრტალი... ცხადია, ძალი გამეცეცოდა მოგვიანებით ბეირიჯზე გადავსახლდით. მესხება საართულზე სამი მომცრო ოთახი გვეყრის. აქაც ვებრძოდით ხმაურსა და ტარაკანებს... რამდენიმე თვის შემდეგ ახალი ბინა გავიჩინეთ, ჯეისა და ოუშენ-ავენიუს გადაკვეთაზე. თოიდან არც გავიფრთხილა, სად შედედოდი, რაკი შედარებით ხალავათი ვეწყობოდი. მთელი თვე ვხუტეთ და ვვლებეთ, ადამიანის საცხოვრის დაგვაშავსეთ და ღამე რომ ბალნოზე თავი მივდე, მეგონა, მანქანები ზედ ყურებზე გრილობთ გადამიდობა. ხმაურიცა და ხმაურიც! მეგაპოლისის მთელი ღირსება და ნაკლი აგერა: მსუბუქი მანქანების ნავად არასოდეს იკლბეს, ისმის განუწყვეტელი თუხთუხი და პოინი... ავტოებიდან დღემუდამ გრილობს რაკი გინდა, ცისპირი მელიდოდი, ინდური და ჩინური ფოკლორი, არაბული ბაიათები... ამას როგორმე გაუძღვებ, მაგრამ ჯეიზე ორი საავტობუსო პირდაპირ გაფრებდებოდა. ოცდაოთხი საათი მომრავლენ კომფორტული, დიდგაბარითანი ავტობუსები და მათი ძრავები ავრკივო დოლინის ხმას გამოსცემენ. ბარე რამდენჯერმე უბუნელი რახარბითა და ჯანგელში ჩაივლიან სატვირთოები. ზოგი ისიგრძეა, მოხვევა უჭირს, ზოგზე ერთბაშად ორი ათეული მსუბუქი ავტო დევს და მანქანებს... პოლიციის, სასწრაფო, სახანაო, უშიშროების მანქანები მთელი ღამე ისე გაკვივან, იფიქრებ, ომი იწყებოდა.

მივიკრი, ჩემს პატარა შვილიშვილებს — მარიამსა და დეა-ბელას როგორღა სძინებდა ამ უარსაფრში. მე კი ღამით ორმოცდაათჯერ მეღვიძებოდა და დილით იმას ვფიქრობ, ნუხლდ მეძინა თუ მომეჩვენა, რომ მეძინა... ყურ-ში რომ ჩამეკიოდა, ეს ნამდვილი ხმები იყო თუ სიზმარი შემსახმენებდა იმ დროის ხმებს, წინა ცხოვრებიდან, როცა ჯოჯოხეთში გამოვიარე.

ჩემი სტუდიო მტკაველა ეზოში იყო, ორსართულიანი სახლის მიწისპირა სართულზე. პატრონმა, ნარმოშობით პოლონელმა ემიგრანტმა, ეტყობა, გარეისაგან გამოაცალკევა და სამას მომოდდათ დოლარად მოგაქაიროდა. ამაზე იავ ჟერს ამ ქალაქში ვერავინ იპოვიდა. ერთი წარმოდებული ოთახი იყო. ძლივს ეტყობა ჩემი სახალი, გასაშლელი ტახტი, მაიდა, ტელევიზორი კარადაზე, მუსიკალური ცენტრი... კარის ხელმძღვანელ გამყოფილი იყო ადგილი სამხარეულოსათვის, იდგა მაიკივარი, ელექტროლენები, პურის მისახუბი, კერძის გასაცემლები... ხელმძღვანელი, ოთახს გამოეყოფოდა ვინორ დერეფანი, რომლის ბოლოს ტელეტი და შხაბი თავსდებოდა. მოკლედ, ღარიბულად, მაგრამ სრული კომფორტით მოვეყვყე.

ცხოვრობდა განწარტოებით, სახლის პატრონს ორი-ოდე სიტყვით თუ ვესალმებოდი. მეზობლები, ჩემი კარის პირდაპირ, მეორე სახლის სტუდიის კარი მომჭეროდა. იქ არი ქალბატონი იდა, იქნებ დედა-შვილი, იქნებ დები, ერთი უფრო ასაკოვანი, მეორე არცთუ ახალგაზრდა. მთელი კვირა გასუსული ცხოვრობდნენ, მათ მხას ვერ გაიკონებდი. სამაგიეროდ, შაბათობით ჰქონდათ გაბმული ქეიფი. ჩართავდნენ მუსიკას, უფრო ქანთრის, აყოლებდნენ სხებს და ვიღაც ყურყუნა ბიძები ბანს აძლევდნენ. რაც მეტს სვამდნენ, მით მეტს გაჰკიოდნენ, ყურთახსენა არ იყო, მაგრამ ზუსტად თორმეტ საათზე ისეთი მღუმერება ჩამოწვებოდა, თითქმის თვითონაც ელექტროჩამრთველზე იყვნენ ჩართულნი და გამორთესო. მეორე დღით უმცროსი თიხაწულნილი მრტუსტუსება ვალბაშისაყენ და მე ვე-სალმებოდი. „პელოუ, პაუ არ იუ!“ „თენკ იუ!“ — მასაუბობდა და გარბოდა.

რამდენიმე სახლის მიღმა დუნიასკები ცხოვრობდნენ, ალექსი და რინა. ჩემი მეუღლე ამათი პატარების აღზრდელი იყო, ჯერ ბრინასი, მწყხარი, გამჭვირვალე, სერიოზული გოგონასი, ჩემი ჩასვლის შემდეგ კი დაიბადა აბიგელი, ლონიერი, დაუდგარი, ჩხუბისიერი, რა თქმა უნდა, დას რომ მამოვინა.

მოგვიანებით, როცა სხვაგან გადავსახლდით, ყოველ შაბათს აბიგელი ინწყებდა ღნავით:

— ნატელუ ხორუ-უ!

რინა-დედიკო აწყარებდა, სად უნდა წავიყვანო, ნათელა ხომ სამსახურშიაო.

— ა დემალი ვედ დომა-ა! — მოთქვამდა აბიგელი. ნათელას სიყვარულის თბილი ტალღები ჩემზეც გადმოჰქონდა...

ალექსი ერთი კარგად მისული ჯგავსი იყო, ბეტონ-მზიდზე მუშაობდა. სახამ დასო იდგა, საშუალო თავზე-საყრელი ჰქონდა, მაგრამ ზამთრობით მშენებლობები წყდებოდა და უმუშევრობის ნიშ დოლარს იღებდა კვირა-ში. შინ იმით ერთობოდა, ჩავიდოდა ბეისმენდში, კომპიუტერზე მიერთებულ ელექტროპიანინოს მიუჯდებოდა და განწყობისადა მიხედვით მელიოდიებს „თხსავდა“.

სალამობით ცოლ-ქმარი კიბის თავზე იჯდა, მაღალი ჭიქებით ცივ ჩაის წრუპავდა და სიგარეტს აბოლენდა.

ამ დროს ალექსის ნაგავრამაც გამოჩნდებოდა, ედიკა. თავის მომზიდვებზე გერლფრენდა — ნენის მოსიერებდა. დიდი სიყვარულობა ჰქონდათ, მაგრამ ედიკას გული სხვა გერლფრენებისაკენ იწვავდა და ნენსი ამ აპატია, სხვა ბურღული გადაფრინდა... ედიკა არ დაეყოვნა, ვიღაც გაგასქელი და დაჭირდელი გოგონა სუფრავზე გვერდით მოისვა და გაიკანთი, ჩემი გერლფრენიანი.

ამ დროს ზუსტად ამათ ოჯახს ცნობილობი, გემრიელი ბერაული პურმარილს ვაგვრთებდნენ. მე ეს გერლფრენი და საშინლად არ მომეწონა, მაგრამ ვინ შეიკითხა, როცა ედიკას დედიკოს, კაბალისტიკაში ღრმად განაუფლ ქალბატონს, ეს ცვალებადობა შეიღის აშუარული გატაცებით არც გაჰკვირვებდა და არც აუარფად ჩაუგებია. ასევე აუღლებდებოდი იყო ედიკას მამიკო, სიმბათური, ზომიერი აღნაგობის ბრადელი, პროფესიით ოქრომჭედელი. ერთხელ თავის სახელსწრში წამოვიყვანი, მე-მს სტრიტზე. არ მასოსეს, რომელ სართულზე ავედით. მეგონა, ამ ცათამბ-ჯენებში ხალხი ცხოვრობს-მეთქი, თურმე ათასობით მო-

მცრო საკუჭნაოში სხედან ასეთი ოქრომჭედლები და უკაკუნებენ. განმანათლებს, ეს უბანი მსოფლიოს ოქრომჭედ ბიზნესის ცენტრიაო...

ჩემი უბანი კი, ისტ-73-ე, არაფრის ცენტრი არ იყო. აქა-იქ მოწვენილი მოხუცები თუ იდგნენ. ჩემი მწირი ინგლისურით დაველაპარაკებოდი, ოღონდ სიღრმეები, ცხადია, ვერ ჩავერებოდი.

თანდათან ვითვისებდა აქურობას, მეზობელ სტრიტებსა და ავენიუებზე დასვეერიანობი. ძირითადად, ერთნაირი სტილის ორ და მასშტაბის სახლები იდგა, ყველა მათგანი თითქმის განსვავებული იყო, მაგრამ დამძიმ ერთ-ფეროვანი. შორიდან კომუნისტის ერთნაირი მწკრივი ჩანდა, ერთნაირი გაზონები, ბუჩქები, ხეები...

ერთხელ მძლოვს ვუთხარი, 73-ეზე წამოვიყვან-მეთქი, ის კი დამავიწყდა, დამეშინებინა, „სტიტი“, ე.ი. აღმოსავლეთი მინდა-მეთქი, რადგან „ვესტიტი“, ე.ი. დასავლეთიც არსებობდა და უზრალად, 73-ეც. ერთსაიანი მგზავრობის შემდეგ ბრუკლინის სივ სხვა ბოლოს აღმოჩენილი, ზუსტად ისეთი უბანი იყო, ისეთივე სახლები, კბეები, გაზონები, ოღონდ საკუთარი სახლი ვერ ვიპოვე... ასეა, აქ რომ მოძრაობ, ქუჩების არითმეტიკას უნდა მიადევნო თვალი.

თავდაპირველად ჩვევს სტრიტს რომ ავენიუ ჰქრიდა, იმას მივადევნე და რას ვხედავ: მსხლის რიგი აყვავებულია, თეთრად დაჰქნტილა. ზუსტად თანაბარი ზომის მსხლები ავენიუს შუაში გასდევდა და შორიდან მომავალ ავტოს რომ გახვდა, იფიქრებ, თოვლის ფანტელაში მოძრაობსო.

„უჰ, წელს რამდენი მსხალი გვექნება!“ — გუნებაში გაგივლე.

მაღელ ყვავილების თეთრი ფოთლები ძირს დავფინა და ფრჩხილისაღწევა ნაყოფი გამოიღო. ვიღოვად და ვიღოვად, მაგრამ თქვენც არ მომიკვდეთ, ბოლომდე ასეთივე შერჩენი, — ფრჩხილისაღწევა და შხამივით მწარენი. არც დამწიფებულა, ისე ჩამოვიყვდა.

მიზეხვებ, გენეტიკურად სახეცვლილი ჯიმი იყო, დეკორატიული მსხალი, მსხალი-დეკორატიული...

10

„თუ ჭკვიანი ხარ, ფული რატიმ არა გაქვს!“ — ასე ფიქრობდა ავენიუელები. ყველაზე უარესი, რას შეიძლება ავერიკაში დამეპაროს, სამუშაოდან დათხოვნა, თუმცა უმუშევრის ისეთი შემწეობა ეძლევა, ნახევარი წელიწადი უპრობლემოდ იცხოვრებს. ჩემი მეგობარი უფუშის ქალ-შვილი სვეტლანა პროგრამისტად მუშაობდა და ოცნებობდა, ნეტავ გაზაფხულზე სამსახურიდან დამითხოვონ, ექვსი თვე ვიმოგზაურო და კარგადაც გავერთიანო. აუხდა კიდევ ეს ოცნება!

რა თქმა უნდა, ამგვარი კანონები არალეგალისათვის არ დაწესებულა. ჩემი ასაკისა და ჯანმრთელობის კაცი არც არავის სჭირდება. დეგან ევერ ბირაზე, ჩამოვიღის ვინმე ლიპიანი ბიძა და შეარჩეს ახალგაზრდა და ჯანიაი... გაჩნდა ჩვენს მეზობელ სინაგოგაში დამოღებების ადგილი, კვირაში სამას დოლარად, ეს წელში განყვებოდა, და აღარ ამიყვანეს. ერთი თვის ჩასული ვიყავი, ორმოცო დოლარი თოვლის ახვევით ვიმოვე. ოჰ, თოვლისაღწევა აქ მთელი პრობლემაა რადიო და ტელეარხები ისეთ ამავეში არიან, თითქმის წარღვა გვეყოფდებოდა. არქი, შტორმი გვიპალოვებდა და მზად ვყოფიო. ამერიკელები პანიკაში არიან, დარბიან სუპერმარკეტებში, იმარაგებენ სურსათს (მერე, ცხადია, ნაგავი გადამუშავებენ), ცდილობენ ნაკლებ ღირს საკუთარი მანქანებით... მოყვრულ გზებზე ისედაც უჭირთ სიარული, დიდი პროფესიონალები ესენი არ არიან, რადგან მანქანას ყველა ატარებს, ღრმა მოხუციც და უწლოვანიც...

და აი, შტორმიც მომბრძანდა. ფაფუკი თოვლი ლამაზად ბარდნის, მსუბუქად ფინებდა ქუჩებს, ხეებს, სახურავებს, გზისპირას დაპარკინებულ მანქანებს და ნაკვს „ბეგებს“... მოულოდნელი, ყრა სინყარე სადგურდება...

თოვა მუყდნებდა და ეს თეთრი მშვენიერება წუთში შეილახება. უნდა გაიწმინდოს ტროტუარები, კბეები, გზის სავალი ნაწილი...

მეზობლის ქალი მეუბნება, გერა, კუთხის სახლში, პოლიციელი ვეწლის ოფისი, გარკვეულ მანქანა ვერ გამოჰყავსო. გარეის ნინ, სულ რაღაც ათიოდე კვადრატულ მეტრზე, მტკაველ-ნახევარი თოვლი დევს.

ვეწლაში ახმედ-დამხედა, გული ხომ არ განუხებსო, მკითხა. ორმოცი დოლარი გამოიწინა და თან მოხოვა, იმ აჩქარებები, თავს ძალა არ დაატანო, არ გადაიღალაო...

ერთ საათში მოვასუფთავე იქაურობა...

11

კვირაში ხუთ მოსაწყენ დღეს ჩემს სტუდიოში ვატარებდი. ხანდახან დუნისკებთან თუ გადავიდოდი ანდა მუღულე შქოირიდან კერძის გასაცემლად. ახლოს ბიბლიოთეკა იყო (ყველგან, სადაც კი გადავდივით, ბიბლიოთეკა აუცილებლად არსებობდა) ჯერ ჩემი შვილის მაგნიტური ბარათით ვსარგებლობდი, მერე მეც გამიყვანეს და ეს საბუთო ქალაქის ყველა ბიბლიოთეკაში წიგნი...

დღილივით სავაჭრო ცენტრში გავრბოდი. მრავალთავან ერთი უზარმაზარი „ვალბუმი“ იყო, სადაც შვილებოდა ყოველნაირი სურსათის შექმნა, რაც კი ადამიანის ფანტაზიას მოაგონებოდა.

ერთხელ ინგას, ჩემი ოჯახის მეგობარს, რომელიც სადაც დასაკარგავში, სტიქიტენ-აილენდის ბოლოს ცხოვრობდა, ვკითხე: ასე შორის როგორ ძლებ-მეთქი. საიდ-ანო, — კითხვა შემოიწირუნა. იგულისხმა, რომ აქ ყველა უზნო ერთიანობა და დიდი მნიშვნელობა არა აქვს, სად ცხოვრობ, ეს სავაჭრო ცენტრები ყველგან ერთნაირად მოგვესახურებინა, ცხადია, თუ მაინცდამაინც მეტროპოლიტენ-ოპერის გვერდით არ მოგვსურდა ცხოვრება.

„ვალბუმი“ სურსათთან ერთად ვიყიდვობოდი გაზეთებს. უამრავი რუსულენოვანი გაზეთი გამოდის, მე უფრო „ნოვოე რუსსკოე სლოვოს“ ვეძინებოდი. „ნიუ-იორკ თაიმსი“ სამი დოლარი ღირდა და თავს ვიკავებდი, თუნც ხომარდ ვოულობდი ხან ავტობუსში, ხან მეტროს ვაგონში... ყოველდღიურ „დეილი ნიუსს“ კი ისედაც კართან მიგდებდნენ. ამასთან, ტელევიზორზე ასამდე პროგრამა მქონდა, უმთავრესად, ერთფეროვანი და უინტერესო... ერთი ისეთი პორნოპროგრამაც იყო, ყურებად არ ღირდა... მოკლედ, თავს ვიტყუებდი ათასწიარი პოლიტიკურ კულტურულ-ერნაც სისუფლით...

შაბათ-კვირას დიდი სტუმრირაობა მქონდა. ჩემი შვილები მეგობარი გოგრა-ბიჭები ქალაქისა და მეზობელი შტატებიდან გვეწვეოდნენ. როგორც წესი, გოგონები ბუბისითფრებად მუშაობდნენ, ვაჟები, უმთავრესად, სამშენებლო კომპანიები ანდა ტექსტიტბად. გოგონები შაბათ-კვირაოთი ისვენებდნენ და, აბა, სად უნდა წასულიყვნენ. მარტოსულის ეს პატარა ბუდე უშაღ დიდ ოჯახად გადაიქცეოდა.

ყველაზე უნინ ანი მ. მოზაკუნდებოდა სენრალ-პარკის მიდამოებიდან. იქ ერთ წინაა, მონოთურო პანანას უფლიდა და მსოფლიოში ყველაზე ლამაზ ბავშვად ეწვევებოდა. ტანკნარი, ლამაზი და ფიციბი მუღამ ცვლიფანებიტი დატკრთთული გამოიმეცხადებოდა. უწყნარობი, თვითონ ამ ხილას და წვენიებს არ მიირთმევდა და რას მოაბრევე-მეთქი. სხვები ხომ მიირთმევდნენ, ღიმილით მიპასუხებდა.

მერე ილაზე და ელზა მოვკვადგებოდნენ ნიუ-ჯერსის რომელიღაც პატარა დასახლებიდან. იამზე — ქართული სტილის გოგონა, ერთგული და ფაქიზი; ელზა სამუშეუმო პორტრეტიდან გადმოისერი ცატერინე ჭაჭავაძეს მაგონებდა. ამას აქ საკუპო ნათესაობა ჰყავდა და გოგონების ხათრით თუ შემოირბენდა.

ბოლოს, ჩემი თევზა და ნარია, ცვივრაჰუა, ქერა, ცქრიალა, დედა რუსი ჰყავდა და ტყვიოდა კიდევ. ესენი სადაცაც ოკენის სანაპიროზე ცხოვრობდნენ, თანაც მე-ბოლოებიდან. თვა საზ ბავშვს უფლიდა, ნარია — ორს. ისეთი ანგლოზები ჰყავდათ, მათ ფოტოებს თვალს ვერ ვაშორებდი. სამუშაოდა, თვის სამუშელს მკურნალობა სჭირდებოდა, ყველაზე პატარა ბიჭუნას ყოველდღიურად ინსულინს უკვებებდნენ. ირგვლივ კი უღარიბე ტყეები იყო და ირმები ფანჯრებთან მოვდნენ.

ჩემი სტუდიო გამოცოცხლებოდა... ვაფიქვოდი და მისი მძაკაცობაც მოვიდოდნენ ავენიუ ემიდან. იქ ჩვენი ბიჭები ერთად ცხოვრობდნენ, — ორი დათო რუსთავიდან, ვასიკო, ვანო, ბოლო წლებში — გრემლი გიორგი და კიდევ სხვებიც... მოგვიანებით, როცა ავენიუ ვეიზე გადავბარგდით, სულ სამი ბლოკი ვაშორებდა ემიან და ხან ჩვენთან ვიკირებოდით, ხან ბიჭებიდან. იმათ თავიანთი ცხოვრება ჰქონდათ და თავიანთი კურორტებიც.

დათო ტორაკაშვილმა სამსახურიდან საორტული შტანგა მოათარია. არაფერს ვიტყვი იმაზე, რამდენი შრომა დასჭირდა ავტობუსის გაჩერებამდე მის მითარაქვას, მის ატანას, ჩაბნას, ბინის კარამდე მითრევას. იატაკზე რომ დააგდო, ეგნას, საბლი მინისძემდე შეატრიალნაო.

კოტალი რომ შეისვენა, ვარჯიშს შეუდგა. ხუთი-ექვსჯერ ასწია და ზურა ნინუას სისოვა: მესხად რომ ზურა (ისიც დათო!), უთხარი, რომ ეს შტანგა ათვეჯი ავენიუ.

დაბრუნდა მესხად სამსახურიდან, ნახა შტანგა. ზურამ მოახსენა, ეს შტანგა ტორაკაშვილმა ათვეჯი ასწიაო. შტანგა მესხად, შტანგა თერთმეტჯერ ასწია და თავი მიანება.

მეორე დღეს, დასვენებაზე, ტორაკაშვილმა შტანგა ათვეჯი კი ასწია, მაგრამ ნინუას სისოვა, მესხადეს უთხარი, ეს შტანგა ათვეჯად თხუთმეტჯერ ასწია-ო.

მოვიდა მესხად, გაიგო, რომ ტორაკაშვილმა შტანგა თხუთმეტჯერ ასწია. შტანგა, თექვსმეტჯერ ასწია და თავი მიანება.

მესამე დღეს კვლავაც იგივე გამოვრდა. ტორაკაშვილმა თხუთმეტჯერ კი ასწია, მაგრამ მესხადეს უთხარი, ოცჯერ ასწიაო.

შიადგა მესხადე და ოცდაერთჯერ ასწია.

გაცხარდა ტორაკაშვილი.

— შე მითალა ვირო, ერთით მეტს რომ ამატებ, ბარემ ბოლომდე დაიხარჯე და გვიჩვენე, რამდენიც შეგიძლია!

— მეტი საჭირო არ არის! — მშვიდად უპასუხა მესხადე.

მოკლედ, ჩემს სტუდიოში მოგვიანებით მუღულეც შემოგვემატებოდა, იშვიათად — დუნისკებიც. თერფრი, ანიკო და მანია მისნი მოვადგებოდნენ ნიუ-ჯერსიდან. გვიან ღამემდე გრძელდებოდა პურის ჭამა, სიმღერა, ჭირი, კინო... ღამე ჩემს საწოლში მძინა... გაგონებს, ყველას ერთად, გაუზლი ტახტუ... კვირას დაფანტებოდნენ მომავალ პარისკვადზე... საქართველოში კი წამოვართი, მაგრამ ერთი დღეც არ დაგერჩენილვართ უსაქართველოდ...

12

ჩემთვის არავის ცხადია, თვითონ უნდა მოვიცალო საკუთარი თავისათვის და ქალაქის შესწავლას უნდა შევუდგე. 73-დან მეტრომდე არცთუ ახლოა, ქიუს მარშრუტეც ვეცლისწებო (ოუ უფრო ახლოსაცა, მაგრამ მე იმითათვე ქიუს შევყვები). მოვთავსებდი ვაგიონის ფანჯარასთან და მივეყენებდი მანჰეტენისკენ. ადრე კი ლიანდაგი თურმე ბრუკლინის რკინიგზის კომპანისა ეუთვნოდა, მერე ქალაქმა გამოისყიდა და ზედ მეტროს მატარებლები გაუშვა. გზა, ძირითადად, აკვედუკზე მიდის, მეორე ამ მესამე სართულს სიმაღლეზე და ფანჯრიდან მხოლოდ კოტეჯების სახურავებს და ნიითლი აგურის ბილდინგებს ვხედავ. გზის გასწვრივ, სახლების კედლები, ბეტონის მოაჯირები და, როცა გვირახში შევჭვავდებით, მისი კედლები მოსატულია (უფრო სწორად, მოთბინილია) ე.წ. შავკანიათა ფოლკლორი. სულ რომიანიი დიგურებია, ვერ ვხედავ, მომეტებს ჰგავს თუ მამაკაცის გენიტალიაზე... ჩემი ნება რომ იყოს, ამის ავტორებს ყურებს ავახვედი. არადა, ზოგან ისეთ მიწვედომელ ადგილებზე ასულან, გაკვირვებისაგან მირს დააღებ... ბრუკლინის მიდლთაუნიც მაღალიც შენობებითაა სასეს, თუმცა, ცხადია, მანჰეტენს ვერ შევდრე... თუ მატარებელი გვირახბით ნავიდა, განსაკუთრებულს ვერაფერს ნახავ, მაგრამ თუ ბრუკლინის მიდლთაუნილიან ხიდზე გადის, მაშინ რკინის კონსტრუქციებს მიღმა წყლის ლილიცა სივრცეა და მანჰეტენის ცათამბუნებების დიდებულნი ხედი გაიბრუნებს...

მინისქვეშა სადგურები და გადასასვლები დიდი

მოშიშვლებით არ გამოირჩევა. ხანდახან ისე ცხელა, ლამისა გული წავივლიდა... 42-ე სტრიტის სადგურებზე და გადასასვლელებზე მოხალისე არტისტები ნაირ-ნაირ წარმოდგენებს მართავენ. ერთი ტიპი შუაღამე ვერცხლისფრად შეღებილი კიბერმანქანა განასახიერებს. სხვები მღერიან, მუსიკარულად რეჟის არ ქანთორის, ბრევიქდანის ცეკვავენ... ვინ რისი გიჟიყავა, იმას ასახიერებს!

კოლუმბოს მოედანზე ამოვდგარა, რადგან აქ ადგილას ცენტრალური პარკის კუთხეა, მე კი გადამწყვეტილი მაქვს თავდაპირველად „სენსრალ-პარკი“ მოვიწახულო. გახვდნე მაღალ სვეტზე შემდგარ კოლუმბს და პარკის განსვრივ წავიღე, ფეხებიდან ისტისავე. ეს ყველაზე ფემინისტური კავრატლებია ქალაქისა. პარკს უზარმაზარი ტერიტორია უჭირია და ირგვლივ კედლად ჩამქრეცილებული ცათამბლქუნები. აქ ბინის ფასი... ოჰოჰო... თქმე შიშის, მაგრამ მეზურას თუ ააყლოვ, ცათამბლქუნების თავზე სემირამიდას ბაღებს აღმოაჩენ.

დაესვინრომ პარკში, უამრავი ხალხი მიდი-მოდის, თამაშობენ, ერთობიან, მდგომარე განილობით მზის აბაზანის მისაღებად, ირგვლივ ტუბები და ტელევიზორი გირაკვებია... ტურისტები ცხენის ეტლებით მოგზაურობენ... იქ, სადაც მთავარი კარიბჭე მეგულობა, სამი ცხენოსანი ფიგურა კონტინენტის ლიბერალიზაციას... ბოლივიის, სან-მარტინის და ხოსე მარტისა. პოეტ-განმთავისუფლებელი გაჩვენებული ცხენიდან გადმოხრილად და მინსაპირიდან მლაპას იტაცებს...

ასე ჩავისვინრე მე-5 ავენიუზე და სამხრეთისაკენ დავეყვით. ეს ავენიუ განთქმულია მდიდარი მალაზიებით, ხანდახან კი ირლანდიელთა მსვლელობებით. ვიტარინებს ვაიფალოდებო, მაგრამ ჩემი ჯიბის პატრინოსათვის შიგ შესვლას აზრი არა ჰქონდა და სიფათზე „სამპონიგო“ განწყობილად წამდგომად არ მჩაბნებ.

სანამ 42-ე-მდე ჩამოვალნევიდი, ფეხები დამაწყდა. ავერ საჯარო ბიბლიოთეკა, მაღალი კიბე და ზედ, კუთხეებში — დაღვრილი ლობიო... ნიგნის ქურდებისაგან თუ იცავენ. დავეყვით 42-ეს, ყველაზე სახელგანთქმულსა და ჭრელს. ძლივს მივალსასდი თაიმს-სკვერამდე, ე.ი. 42-ისა და ბროდუეის გადაკვეთამდე. ეს მუდამ აკამპებული სარეკლამო სივრცე ხშირად გვიჩაბას ცელეკონანზეც და კი-ნოტზე, იგი ნიუ-იორკის სახეა. საღამოობით მართლაც შთამბეჭდავია ზღვა ფერების კასკადით, მაგრამ მე უკვე ვთქვი, რომ სისადავე უფრო მიზიდავს. ეს ცალდებუნილი მიზის მომსტრები, რა თქმა უნდა, მათებს, მაგრამ ერთი სული მაქვს, როდის ჩავალნე მეტროს ვაგონამდე, რომ ფანჯარასთან მივედ და მისიასკენ გაეხადნე, იქ კი ჩემს ტატატზე წამოვკრედე და ფეხები ზეგით შევაწყო...

არც ისე იოლია ამოდენა ქალაქის ფეხით შემოვლა...

13

თავდაპირველად მეგზავრობა მეტროთი და ავტობუსით დოლან-ნახევრი ღირდა, მეორე ღირდა. მე-3 მარშრუტის ბოლო გაჩერება ჩემი სტუდიიდან რაღაც სამას მეტრში იყო. აქედან ბრაიტონამდე ავტობუსით მეგზავრობას ორ-მოცო ნული მათი ვუნდებოდა. ბრუკლინი მთლიანად უნდა გადამეკეთათ. ვიჯექი ფანჯარასთან და გავფურებდი უკვე ჩვეულ ზედებს, არცთუ ორიგინალურ სახლებს, ბაღებს, წყლის ყურებს... ზაფხულობით ამ ავტობუსებში ისე ციოდა, თან ვაჯექი დამქონდა, ზამთრობით კი ისე ცხელიოდა, ყველა ლილს შევისნიოდა, იქ, სადაც მე-3 მარშრუტი ბრაიტონისაკენ გადაუხვევდა, ოქტომბრისაგან მომავალ 49-ზე უნდა გადაემეჯდარიყავი და ის რამდენიმე წუთში მიმიყვანდა ვრცელი ყურის პირას ხალვათად გადმოვლი კინგსბროუ კოლეჯამდე, რომელიც ნიუ-იორკის უნი-ვერსიტეტს ეკუთვნოდა. დაიბ, ასაკი შევიბრუნე, სტუდენტში ჩავერქე და, მართალია, ჩემს კლასში ქაღარა თავი მხოლოდ მე მქონდა, ჩემი ამხანაგები ამას ყურადღებას არ აქცევდნენ და მწიკრულად „ჯიშს“ მქაბდნენ, ანდა „ჯი-შორს“, რადგან ჩემი სახელის მეორე ასო ინგლისურად „ი“-დ იკითხება.

მე რომ სამასო ნიჭი მქონდეს, ინგლისურთან ჩემს ურთიერთობაზე ცალკე ოუმორისტულ ნიგნს დანერდი.

სიყმაწვილის დროს რამდენჯერმე ვცადავ ერთი-ერთზე შევბრძოლებოდი ამ უცნაურ ენას, მაგრამ სიზარმაცე ანდა ჩემი ფანტაზიის სხვა საოცნებო მხარეებისაკენ. გაჩენებ ხელს მიშლიდა. იმ დროს, როცა მე ინგლისურს მასწავლიდნენ, თეთრონ ესპანური ჩავეჭიდე და მწვერვალები არა, მაგრამ გორაკიანი მხარეები კი დავიპყარი, თუმცა ამერიკაში ჩასულმა აღმოვაჩინე, ერთივე ამოუცვლელი მესსიერებიდან და მეორეც. ამიტომაც კანადელ მესაზღვრესთან სასაუბროდ ჩემმა ტენიმა სამად სამი სიტყვა გაიმეტა: „ი დოუნტ ანდესტენდ!“ იმანაც გამომავჯავრა, თუ არც ინგლისური გესმის, არც ფრანგული, აქ შენი რუსუ-ლი ვის რა ჭირად უნდა.

მოდ, სამცო წლის ყმაწვილის შემართებით შევედ-ექი მოცადინოვას. ელემენტარული რამები კი გამახსენდა და პირდაპირ მეორე „ელეფანტზე“, ე.ი. საფეხურზე დამსვეს. თითო „ელეფანტ“ კვარტალს მოიცავს და დავიჭრებახვ, რომ ხუთი ლეველი დაეჭლე. ტენიში იმდენი ინგლისური ჩალაგდა, სქელტანიანი ბესტსელერების კითხვასაც შევედ-ექი, თუმცა ვერ დავიგეოვ, რომ ყველაფერი გამეგებოდა, რასაც ვკითხულობდი. სატელევიზორი ინგლისური კი ვერა და ვერ ავითვისე, ამ მხრივ ჩემმა შეილება და მათმა მეგობრებმა, რომელთაც ბესტსელერებისაკენ არც მიუხე-დავთ, შორს გამახსენდა და ერთმანეთში ჭორაობას რომ გააბამდნენ, არც მესმოდა, რაზე საუბრობდნენ (ჩემი მო-მავალი რძალი, კახელი გოგონა, ზრდილობიანად მოხე-დავ, თუ შეიძლება, „ფეიფერთაუერს“ მომანოდეო. მა-დლობა ღმერთს, უკვე ვიცოდი, რომ მაგიდის გადასამწენი ქაღალდი იგულსისმებოდა).

რაკი სამასური არაფერი მქონდა, კვირაში ორი დღით გასტუდენტება მესალისებოდა კიდევ. საქმში ვიყავი, რა! ისე გავთავსებდი, რომ „პარი ოატრისი“ პირველი ნიგნები და „ბექდის მერძანებლის“ შესავალი ნიგნი (ეს ის ნაწილია, სადაც პოზიტი ბოლბოს მოგზაურობა და ბექდის პოვნა აღწერილი, ძირითადი ტრილოგია დროულად გვარ იწყე-ბა), ისე წავიკითხე, თითქმის ეკალბარდებში მეს მივიკ-ლევედი და ცულებზე საკუთარი ხორცის ნაგლეჯებს ტვინები, ცხადია, ნახვარა ძლივს მესმოდა...

ჩემს სტუდენტურ ამხანაგებში, ყველაწიერი რასისა და ფერის 20-მდე წლის გოგო-ბიჭებში, თეთრი ყვავივით კი უნაიდი, მაგრამ იმით ვერთობოდი, რომ რომელიღაც ლათი-ნურამერიკელ ყმაწვილ გოგონას გაბრიელა მისტრალის საბავშვო ლექსის სტრიკოში წაუღმერებდა: „ტეტეო უნა ვაჟა ლეჩოა...“ (მყავდა მენქელი ძროხა...), ანდა გარისა ლორკას „სი მუერო...“ („როცა მოკვდები...“), ანდა ინ-ტერნაციონალური ბრიგადების — „ლა მუზერ დე მუსო-ლინი, უმპარა-უმპარა...“ (მუსიკონის ცოლი და ა.შ.).

ეს მაინც ნაძალადევი მთარულება იყო, საკუთარი ასა-კი სევდას მტრედა და საწაბიროზე, ქაზევ ჩამოვჯდებოდი, წყლის ლიცელი ზედაპირს და გაღმა კუნძულებს გავფურ-დი. აქედან ჩანდა ვაშინტონის ხიდი ქენისსაკენ... სანა-პირო სასვე იყო ზღვის თეთრი ფრინველებით, ზომით რომ ბატებს აღმეგზავნებდნენ, ისმოდა მათი აყშაჟი, ყრან-ტალი, კივილი...

ასეა თუ ისე, იმდენი ვინახედი, გაქცეულს მოვატურუნები და ამ უზარმაზარ ქალაქში რაწაწარად არ დავიკარგებო-დი...

14

ჩამოსვლის შემდეგ უპირველესად ბრაიტონზე გავისვინრე. ჯიბეში ავტობუსებისა და მეტროს მარშრუტ-ების რუკები მედო და გზა არ ამეჩნებოდა. ერთი ჩვეუ-ლებიერი ქუჩაა, შუაში, მეორე სარეალის სიმაღლედ მეტროს მატარებელი დაგრილობს, ქუჩის თავსა და ბო-ლოს მეტროს სადგურებია, ამათ შორის, ტროტუარების განსვრივ, მალახივად და რესტორნები ჩამწერებულია. ასეთი საფარო ქუჩები ბრუკლინში უამრავია, მაგრამ ბრაიტონი იმიტია გამოირჩეული, რომ აქ შეიძლება ასი წელი იცე-პირო და ინგლისურად სიტყვად არ იცოდეს. ეს პატარა რუსეთია ნიუ-იორკში, აქ მალახივები უმთავრესად რუსული წარმოების პროდუქტები იყიდება, კიოსკებში — ადგი-ლობრივი და რუსულიდან ჩამოტანილი რუსულენოვანი

ფურნალ-გაზეთები. აქვე ნიგნის რეზინაზარი მაღაზია „სანტ-პეტერბურგი“ და კიდევ ორი სხვაც; სადაც მხოლოდ რუსული ნიგნები და კასეტები იყიდება, ძირითადად, ჩამოტანილი, მაგრამ ადგილობრივი გამოცემებიც. ერთხელ, უკვე მოგვიანებით, ნიუ-იორკის საჯარო ბიბლიოთეკაში შევეცემე და ერთი დაბალი, ქვრა ჩეხოვური ნვერ-ულვაში დამეწმენილი რუსი გაიცანა. მითხრა, გამოცემებია „ლიბერტის“ მფლობელი ვარო და ქუჩის გაბაში, თავის ოფისში გადამისტეგა. ორიოდე ოთახი, ძირითადად, საკუთარი რუსულენოვანი გამოცემებით ჰქონდა სავსე. თავდაპირველად, სანამ მოსკოვიდან ნიგნის ნაკადი დაიძვრებოდა, ემიგრანტების ხარჯზე ბლომად ფული აკუმო, ახლა კი კონკურენტის ვერ უწევდა უფრო იაფ და ხარისხიან მოსკოვურ ნიგნებს და მიხედვით, იმიტომაც გადაიმსტეგა, იქნებ ორიოდე ნიგნე შეიძინოს... ნიგნისა რა მოგასწავლით, მაგრამ თელა არ იყო ადგილობრივი რუსული გაზეთებისა. ერთხელ „რუსკი ბაზარი“ შევაბიჯე. გამოცერიალად ერთი თვალმხანდი ქალბატონი, მიმრჩანდი, დარბარანდი, ყავა მომართვა, მე მდევანი მეგონა, ის კი მფლობელი და რედაქტორი აღმოჩნდა — ნატაშა ნახალკოვა... აქვე მაგიადა უფად ერთი ზორბა ქართული ვეკაციც, გვარის დასახელებისაგან თავს შევიკავე, შინ, თბილისში, საკმაოდ ცნობილი საპრეტული ტელეურნალისტი გახდა და ეკრანიდან არ ჩამოდიოდა, აქ კი იძულებული იყო და, ტვინი ეცხვრებოდა ნახალკოვას ბიზნესის სასარგებლოდ. ერთი-ორი წერილი და სტატია მეც დავეწერე, ცხადია, სურულად, მაგრამ პირნორარი იმდენი ავიღე, მეტროს ხარჯად ძლივს მეყო და თავი დავეხვე... — სულაც არ მაინტერესებდა, ჩემი სახელი გამოჩნდებოდა თუ არა აქაური განთვლის ფურცელზე, ეს ხომ იგივე სასაფლაოა, დღეს არის, ზვალ — არა...

ბრაიტონი, ძირითადად, რუსი ებრაელების ხელშია, მაგრამ ყოველ ფეხის ნაბიჯზე ქართულიც შემხვდა. ნიუ-იორკის არალეგალური აქ იყრიდა თავს, ზოგს იაფფასიანი თავფეხფარი მოეწყო, ზოგს სამსახურის საძებნი სააგენტო, აქედან ფულის გაგზავნაზეც დაგეგმარებინა... ოღონდ ადევ აქ-იქ გზახავდნენო ახალგაზრდების გამოცემულ სიტყვებისაგან წანაყვდები...

ბრაიტონის პარალელურად, ასიოდე მეტრზე გაქმნილია ბრაიტონ-ბიჩი, ე.ი. პლაჟი, სანაპირო. ფართო ფიქრებიდან ინტეგრირდა თეთრი და ცხელი, მზით გაბრწყინებული ქვეშაობი. აქ ყოველ საღამოს სპექტაკლური მანქანებით სუფთავდებოდა პლაჟის ქვიშა. ტალიანობისას მოლოცია ხალხს საბანაო და არ უშვებდა, სხვა დროს კი მოგზაუგებით სავსე იყო აქაურები და, ბუნებრივად, უფრო რუსული ჟივილ-ხივილი ისმოდა, ვიდრე ინგლისური...

ამ პლაჟზე დავედიოდი მე და უჯუში, ზუგდიდელი კაცი და ამერიკის მოქალაქე...

15

უჯუში ზუგდიდელია, 19 წლისა ოდესაში გადამარგდა (რაკი „უჯუშს“ რუსული ენა ვერ ხარვსა, სახელად რუსებისთვის „ოლეგ“ შეიწირა) და შუგად ცხოვრების მოწყობას. ახლაც, სამოედდათის მიჯნაზე, ყველაზე უფრო ზუგდიდი და ოდესა უყვარს. პირველიდან მეგრული სურნელია, ხასიათი და დაუფიქრარი მეგობრები მწყვეტ, მეორედან — „ბიზნესი“, ქალბები, რუს-უკრაინელ-ებრაელი მეგობრები... ოდესა ხომ ისედაც გამომჩვეული ქალაქია, აქ მშვენიერად შეიძლებაოდა თუნდაც ნიგნის ბიზნესის, იმ დროს „სპეკულაციის“ აწყობა. ცოლად ლაშაზე ებრაელი ქალი შეირთო და ერთი გოგონა — სვეტილანა გაუჩნდა. არ ვიცი, ბავშვს რა პრობლემები ჰქონდა, მაგრამ ქალი რომ გაიწვია, ორი ულელი კამეჩი ვერ გააჩერებს. არ უნდოდა უჯუშს ოდესის დატოვება, ცოლი კი გაიძახოდა, ბავშვს მკურნალობა სჭირდებოდა. დაიჭიდა ყველაფერი ჩალის ფსადი და ებრაელთა იმ პირველ ნაკადს გაჰყვინა, ბერძენულს დროს საბჭოთაიდან რომ მოუყვ. ოღონდ ადგილზე მინას შორეული ამერიკა არჩიეს, „დიდი ვაშლის ქალაქი“ და დასახლდნენ (ასე აპირებდნენ ამერიკელები ნიუ-იორკს). აქ წულიდან უნდა დაეწყო ყველაფერი! მართალია, ბავშვს არანაირი დაავადება არ აღმოაჩნდა, მაგრამ უჯუშს გაუჭირ-

და ახალ ცხოვრებასთან შეგუება და ცხელ გაულზე ცოლს მოუხრდა.

ცხოვრობს ახლა სახელმწიფო ბინაში, მიხუცებული ბინის მცირე უმსიოთ, არ შია, არ წყურია, დადის ჯოგის ტიპის კომფორტული მანქანით, მაგრამ დღესაც მისტრის თავის ზუგდიდსა და ოდესას, ხოლო შინ სათანადო თემა ამერიკა და რუსეთი... სხვათა შორის, საოცარია ადამიანური უმადურობა, მაგრამ ამერიკა საესა რუსეთიდან გადმოხვეწილი კომუნისტური ანტივალუტური, რომელთაც ამერიკა ისე ინახავს, ცივ წიავს არ ავარებს... — აშქვს, ასმევე, უფასო მედიცინასა და მომვლულს ახმარს, მაგრამ ესენი როგორც მოსკოვიდან ლანდლადენ მათ ვითილისმე-ოფელ ბურჟუაზს, აქაც შხაშად და ბალანს ანთხობენ, დავინწყებული აქვთ, რომ სამშოლოში აქამდე შამშოლისა და უნადლობისაგან ფეხებს გაქიმდნენ. ეს უჯუშს, ცხადია, არანაირად არ ეხება, ამას თუ ამერიკა შემივალნდე-ბა, მხოლოდ იმიტომ, რომ აქაური წეს-ჩვეულებები და ბიურკრატია გულზე არ ეხებად და ყოფილი ცოლის გადამკიდებს მცირე დროით ანტისეპტიური ნიალსელები აწუხებს, თუმცა იმ ქალთან, შეილის დედასთან, დღესაც კარგი ურთიერთობა აქვს და ესმებოდა კიდევ. მეორე კი რუსია, ესეც სვეტლანა, თბილი და მეგობრული არსება, მაგრამ როცა უჯუშს რუსული იმპერიული პოლიტიკა არ მოეწონება, პუტინის ველარა სწევდა და სვეტლანას გაიგებდა სალანდლად, სანამ ქალიც არ დაიწყვებს რუსების დაცვას, რუსია და რა ქნას...

რაკი სერიოზული ბიზნესი არა აქვს, ბუნების ფულს იმით მოულობს, რომ თავისი მანქანით პატარები მიჰყავს სკოლაში ამ ბაღში. ერთხანს ბრინა და აბიგელი დაჰყავდა და ჩემი ცოლი ჩაგებებდა ხოლმე. აქ გაიცნეს ერთმანეთი და, როცა გაიგო, ამ სახლი ვილაც ზუგდიდელი ცხოვრობს, გარემოშიმონ, მანქანაში ჩაიხვია და მთელი დღე აღდა-დღობა მატარა, თან აშკარა ტყუილია მეგრულითა და ზუგდიდელი ნათესავ-მეგობრების მოგონებით... კაცმა ცხამებტი წლიან დატოვა მშობლიური მხარე, სახელიც კი შეიცვალა, იმცოვრა რუსულ-ებრაულ გარემოში, მერე ინგლისურიც ისწავლა (რუსის კვალობაზე, ისინი ხომ „შელოუს“ ნაცვლად „ხელოუს“ ამბობენ). ბუნებრივად, ქართულიც იცოდა, უყვარდა პოეზია, უფრო რუსული, ქართველთაგან აკაკის ლექსები უფრო მოსწონდა, ალბათ, სისადავის გამო, მაგრამ ამასთან, დარჩა მეგრულ ენობრივ მაყაორობი, თავის გაგზავნაში, რომელსაც, რაც უნდა გაიქცე, ვერ მოწყვდები...

ოთხი წელიწადი ემიგრანტით. შევეცადეთ პატარა მეგრული გარემო შევეცქინა, ლოშისა და ქაიმის ბაჟეს გავე-მოეწმენიო... სულუგუნი ნაკლებად გვექონდა, აქაური არ მოგვწონდა და სამშობლოდან ძღვნად გამოგზავნის ე-შოგადეთი... ნარდის კამათელს ვაგროვდით, ოღონდ ზომიერად, ზუთვერ მოგვამდევ... ბრუკლინის პლაჟზე ვყარენით, ის კარგად ცურავდა, მე — არცთუ კარგად... მე მისთვის სამშობლოში ნაწილი ვყავი და როცა დაბრუნება გადაწყვიტე, თვალზე ცრემლი მოვირა, მზერა ამარიდა და მითხრა: „ჩემთვის შენი ნახსლავ ცუდია, მაგრამ შენთვის აუცილებელია შინ დაბრუნება. ვიცი, აქედან თავის დალ-ნევა ძნელია, ვინც უცხად არ გადაწყვეტს, შეიძლება აქ ჩაძაღდეს!“

შორია ამერიკამდე, მაგრამ უჯუში ახლაც შემოქმეზი-ნება ხოლმე, ისევ სამშობლოს საწუარო აწუხებს, ისევ ზუგდიდი და ოდესა ეწუხებს, თუმცა არაფერი იმ ამერიკაში არ აკლია, თავს მაინც გაციმბირებულად გრძნობს...

16

თემური ახალი ჩამოსული იყო და სამუშაოს ვერ მოულობდა. არადა ადამიანს ყველაფერთან ერთად ქაიაც უნდებოდა. შევიდა სუბემირაკტეში, იმოდენა, თვალს ვერ გადააწვდნენ. ყოველწინარი ხორაგი ყრია, რაც უნდა აიღო, არაფერი დააუღებდა. გაიარა-გაპირაოდა, პანა რამ იქვე შეშება, უფრო მეტი შიდა ჯიბებში ჩაიკვება და გასასვლელისაკენ დაიძრა. „ტინლინტი!“ — კარი, რა თქმა უნდა, აწკარუნიდა და თემურის წინ მოლიციელი აესვება. უნდა დაგაბა-ტიმორო, უსნის. იცის თემურმა, რომ დაჰატიმდება არ

ასცდებია, აქ ამერიკაა, სიმკაცრეა. თუ გაგიუტდები და იძახე, უდანაშაულო ვარო, ნამდვილად ციხეში ჩაგაყუდებ. თავი თუ მოიკატუნე, მშინად, ფული კი არ მქონდაო, იქნებ გაპატონო კიდევ. თემურმა მესამე გზა არჩია, პოლიციელს ქართულად ეკითხება: „ა, რა ბრძანეთ, ბატონო!“ პოლიციელი თაღლითად გადმოქაჩა, ცდილობდა, აუხსნას, დაასწავრო ხარ, მაგრამ შენი უფლებებიც უნდა იცოდყო. თემური თავს უფრო ისულელებს, — „ა, რა ბრძანეთ, ბატონო?“ პოლიციელი საათზე იყურება, შენუდებულია, სადაღაც მიეჭარება, აქ კი ჩვეს თემურს გადაანყდა და ვერაფერს აგებინებს. დგას ყვეტყით და ერთსა და იმავეს იმეორებს: „ა, რა ბრძანეთ, ბატონო?“ დაასარულ, პოლიციელს კისერი და ლოყები ყაყაოსდავარი გაუხდა და გაციფფებულმა შეპლრინა: „გაუ, უჰაჰ!“ გაიარე რა, ფეხს ქარი დაატანაო! ეს სიტყვები თემურმა კარგადაც გაიგო, რადგან პანა-პანა იცოდა უკვე.

მთლად ობლად როდი იყო ამერიკაში ჩამოგდებული, ნათესავ-მეგობრების ლაშქარიც ცხვია. თანდათანირველად სამსახურის შოვნა გაუჭირდათ, ისინებ კაცები და მსჯელოდნენ, ფული რაზიარად გაეკვარაბხიწითო. ერთ ხერსს სახელგანთხლოდ მიიგნეს, პრეტესტანტული ეკლესიის კართან კარდონის ყუთი დადეს და ზედ მიანერეს — „შელო!“ დაგვტანეთ, რაო! საღამოსათვის შემოსავალმა საშოცდადა დოლარს გადახატანა. პასტრესტალი შეშინა და აუკრძალა, აქ მოწყალეებს მხოლოდ ჩვენ ვაგროვებთო... დიდხანს არ დალოცნებოდა, ფულის კუთების ახალ ხერსს მიიგნეს. შეთხეს გულისამაწყებელი წერილი, აქოადა, ჩემი პატარა საოპერაციოა და სამკურნალო ფული არა გვაქვსო. გადაარაგვებს ქაფორქსზე, იგივეს კონვერტები და მარკები, მისამართები გადაიწერეს „ყვითელი წიგნიდან“ (ე.ი. ცნობარიდან) და დაეგზავნეს. პასუხები პანტაუნტით მოვიდა, აუქრელსობაში სიტყვიერი თანაგრძნობა ეწერა, მაგრამ უსა-იქ ხუთი, ათი და ოცდოდარიანები კი იდო. როცა შემოსავალ-გასავალი დაიბეგრებოდა, აღმოჩნდა, რომ შემოსავალი დიდად არ აჭარბებდა გასავალს... საფოსტო მისამართება ხომ არც ისე იდგა.

გავიდა ხანი და სამსახური, ასე თუ ისე, ყველამ გაიჩინა. იქირავეს ბინები, შეიძინეს მანქანები და დაგრიალბენ ნიუ-ჯერსის ლამაზ-ლამაზ გზატკეცილებზე.

ჩვენი პიკნიკები თემურის მოგონილია. პირველად მან დაგვაპატარა ნიუ-იორკელები. პენსილვანიდან მატარებლები გადის სამხრეთის მიმართულებით, ნიუ-ჯერსის შტატის პატარა ქალაქებში. ეს დასახლებები, კოლონიური პერიოდის სახლებიც რომ შენაარწებულ აქეთ, წყნარი და კარგად მოვლილი, ძალიან მომწონდა, რადგან ნამდვილად ამერიკა სწორედ ესაა. სადგურზე თემური და მისი რაზმი მანქანებით გვეკუთვნებოდა და მიყვავილი საპიკნიკე ადგილებზე ჩვეულებრივ, ეს იყო მომცრო მდინარის გასწვრივ გაშლილი ველი, ირგვლივ ტყიანი გორაკებით შემო-გარშორული. აქ ჩვენწარიდებისათვის წინასწარა მომზადებული მაგიდები, გრძელი სკამები, ტუალეტი, სანაგვეც და, ცხადია, ყაღდებიც. ტყეში ფიჩქის მოგროვება იკრძალება და სამწველად ხის ნახშირი მარკეტებში უნდა გვეყიდა. თემური არავის ანებებდა მწვადის შეწვის რიტუალს. ამა-სობაში გოგო-ბიჭები სუფრას შილიდნენ, ჩიტის რძეც რომ არ გვაკლდა, ისეთს. ღვინო, უმთავრესად, კალიფორნიული გვექონდა, ხუთლიტრიანი ბოცებში, წითელი გინდა თუ თეთრი, ტექნოლოგია უმაღლესი, თავს რომ არანაირად არ აგავტოვებს.

ისმოდა ახალგაზრდული ჟივილ-ხივილი, ზოგი ტყეში დაძვრებოდა, ზოგნი ერთმანეთს წუნდებოდნენ, ფეხბურთის თამაშობდნენ... უფრო „სერიოზულნი“ ხალხი სუფრას ფეხსდით. თამადად, რაკი ერთადერთი ჭაღრა ვყავი, მე მიჩვენდნენ. სმით ვლარე ესეადა, მაგრამ ენას საცქარისად ვასარსებდი. ჩემი ბიჭი ორი ჭრის შემდეგ დგებოდა და გვემსახურებოდა, ხან მწვადი მოქონდა, ხან წყალში ჩა-ცხებულ ღვინო... ღვინის სმა პიკნიკებზე იკრძალებოდა და ერთხელ პოლიციელი წამოგავდა, კარგადაც მიირთვა ჩვენებური კერძები და ისე გამოიშრებოდა, მანქანაზედ ძლივს მივართივთ. ჩვენთვის მთავარი იყო ლამაზი სადღერძე-ლო და სიმღერა. ქართული სუფრის უპირველესი დირსება ხომ ესაა! სადაღაც შორს, დედამინის მეორე მხარეს საშუ-

ალბმა გეძლევა გული გაუხსნა შენს ახლობლებს, შენი სიხარული და ტკივილი გაანდო, სამშობლოს მოგფერო, ნოსტალგია ქართული ღლიდინით დაიამო... ყვერს ჩახტე ჩამდე ვლერადით... ჩემი მოშავალი სიმე-პატრონა ახა არ ეშვებოდა თავის სოლოს — „მანინჯი ვარ, მანინჯი...“

ბოლო პიკნიკი აჩიკოს დაბადების დღეს დაემთხვა, ჩემი დეა-ბელა ნათლიისას. აბრთიტი მანუშებდა და წესით არ უნდა გაუმებდა, მაგრამ მანქანით მომპკითებს და ნაველი.

ძალიან შორს გავმგზავრეთ. ვრცელი ველის ბოლოს ბუნგალო იდგა. მინდორს ირგვლივ ტყის კედელი ერტყა. ტყის გასწვრივ ირმის ჯოგო მოვდა. უფრო შორს, ველის კიდევზე, თეთრი ყანების ლეგინი იდგა.

მანქანიდან ბუნგალომდე ხელჯოხით მივალნივ. ვიჯექი ერთ ადგილას და პატარა დეა-ბელას ვეთა-მამულები. ის ისევ ყურადღებით მათვალიერებდა და ცდილობდა პირველი სიტყვა „ბა-ბუ“ წარმოეთქვა.

უკან, მანქანისკენ, ლამებნულში ვბრუნდებოდი და ბალ-ახში ფეხები დამისველდა. ამიტომაც ორი კვირა უყავარ-ჯნოდ ბინაშიც ვერ ვმორბადი.

ეს ჩვენი პიკნიკები ჩვენი პატარა საქართველოა! და თუ საქართველოა, ყველაფერი ისე უნდა მოეწყოს, როგორც საქართველოში.

ნიუ-ჯერსელმა ძმობამ ცალკე კოტეჯი იქირავე, ვერ გაიგებ, სოფელია, ქალაქია... მშენიერი ეზო-კარი კი ჰქონდათ. შემოდგომაზე თიკეტებში ბლიბივ ყურდინი იყიდეს და ღვინო დააყვეს, მითქმის ტრანა-ნახევარი. ბეისბენში ჩამომწკრივდა ოცდაათლიტრიანი ბოცები, რომლებშიც თეთრი და წითელი ღვინო კამკამებდა. ჭაჭისგანდ არაყი გამოსხადეს, სამოც ლიტრამდე იქნებოდა და ანე ქიქეს არ უჩანდა ბოლო...

იკვრება ქართველთა წარე, მაგრამ მეამბოხე ვგირევივია. აგრე, ტყის ბოლოზე ხელისჩაყვებულ მიყვარბოთი მე და რვა წლის ანი. ისეთი ტლიკინაა, ენას არ აჩერებს. ინგლისურად მიყვება, როგორ დადარბა თანაკლასელები. ისე ჩქარა რტარბატებს, ნახევარი არ მესმის, ოღონდ ეს-ვდები, რომ ანი მაგარია. ცხადია, კმაყოფილი ვარ, რომ ქართველი გოგონა კლსანი ყველას „ურჩევს“ და „აი-მორებს“, მაგრამ მე და ანის პრბოლმა გვაქვს.

ტყისპირა პიკნიკზე ვართ. უფროსი ბიძებივ ყალბაზე მწვადებს ამბობნივბენ. ღვინის ბოცები, საზამბრო, ნესეი, ხილი და წვენივ დელელა ჩაცეხებულ. გოგო-ბიჭები მზიარულად ტკარეკალებენ. მე კი ანი ამკიდებია და მერა-დენდე მიყვება, როგორ ჩაადგებოდა თანაკლასელ გოგონებს ენა, რომლებმაც მისი დაბრწყინება სცადეს, თავზე როგორ დაახურო თანაკლასელ ბიჭებს, რომლებიც იმის ღირსნი ნამდვილად არიან, რომ თანამყვარე გოგონებს ყურები აახიონ. ყველაფერ ამას ისეთი გატაცებით ყვება, სმენად ღირს, მაგრამ, სამწუხაროდ, არაქართველად. ქართული, ცხადია, მშენიერად იცის, მაგრამ ქართველობა აღარ უნდა და ახლა იმის არჩევნაში, რომელ ეროვნებას მიყედ-ლოს. ამ ეტაპზე, ვიცი, იტალიელები მოსწონს (ალბათ, კლასში სიმპათიური რბალიელი ბიჭის გრდრით ზის), რომ გათიზნდები, იტალიელი ვიქნებო, მიმტკიცებს. ვერ შენ პატარა ხარ, ქართველობის ფასი არ იცე, გაიზრდები და შეტყვებები, ქართველი ვიქნები, ტლიანნი იტალიელებ-ბა არ მინდაო, ვუმტკიცებ. ნამდლესა ვვებთ, თუ იმან წააგო, მე ისედაც მოგებული დავრჩები, რაკი ასეთი ენ-ერგული გოგო შემოგვემტება. ბაშე მე ნაგავ, იმულებუ-ლი გახვდები, ვაჭრულ სპორტული მანქანა (არ ვიცი, ნამდ-ვილი თუ სათამაშო!), ვარდების დიდი თიაველი და სამი კილოგრამი მწვანე ვაშლი...

ოჯახურმა პარლამენტმა გადაწყვიტა, გვეყვოდა ვინო სტუდიაში ხარგვა, მოეცნებოთ უფრო კომფორტული ბინა. აგრე, ბეი-რიჯზე ჩვენი ახლობლები ცხოვრობენ, ისინი აქირავებენ. რა თქმა უნდა, სამას ომომოცდათიდან ცნობას-დე საკმაო სვებადა, მაგრამ კაი ცხოვრება კაი ფული ღირს, ამერიკაში იაფი სიკვდილიც არაა.

ლელა, ჩიტკივთ პატარა, კობტა, დუზარელი და,

რაც მთავარია, გონებაგახსნილი გოგონა, სკოლის შემდეგ პირდაპირ ორ უმაღლესში ჩაირიცხა, უცხო ენების ინსტიტუტში და უნივერსიტეტის უცხო ენების ფაკულტეტზე. მერე მოუწია არჩევანის გაკეთება ერთ-ერთის სასარგებლოდ. ცხადია, დედამ რომ ამერიკაში წაიყვანა, ინგლისური ოდნავადაც არ უჭირდა და სამეცნიერო ვერცე იმოუბა.

რა თვალთ შეედა ამ იტალიელმა პატარა ქართველ გოგონას, ეს არ ვიცო. ახაკით, ცხადია, დიდი იყო, მაგრამ არა იმდენად, ვინცს რომ გაუჭირებოდა. მანამდე ცოლი დაეღუპა ავარიში და დარჩა ორი ობოლი ბიჭუნა, იმდენად პატარები, რომ ერთს, სათვლიანს, თუთრგვრემან, ბუნწულა ჯუნორს დედა მხოლოდ ზღაპრად ახსოვდა, მეორეს — ევტცხლისწყალივით პირას (ჩვეულებრივად — პეტრეს) არც ეს ზღაპარი ახსოვდა და ორივემ შორეულ საქართველოდან ჩამოფრენილი ცქრიალა, იტალიელივით შავგვრემანი არსება დედამ მიჩინა და ტკიპასავით მიეკრუნა. საქმარის იყო, ახალი ბებიისიტერი სახლიდან გასულიყო, პატარები ფანჯარას არ შორდებოდნენ, იმის შიშით, დედიკო არ დაგვიბრუნდება და, როგორც კი დიანახადნენ, სიხარულით ჭკვირითი სახლს ააქებდნენ. გულჩვილ იტალიელს თვალზე გვიბრუნდა იმის დარდიან ადგილებზე, ვითურ ყმანცილი ტეხილისიტერი გაგვექცეს და პატარები მთრეფრივც დამიბოდნენ... ეს ზღაპარი ისევე დამთავრდა, როგორც ყველა მსგავსი ზღაპარი, ქართულ-იტალიურ ოჯახში კიდევ ერთი ბიჭუნა გაჩნდა და ახლა უკვე გაამრავლებულ-გაიტალილებული დედიკო სამ ვაჟს უზრდის ჩვენს მეგობარ ამერიკასა და იტალიას...

ასე აღმოვჩნდი ბიბი-19-ის მესურა ქუჩის მესამე სართულზე, სადაც ვინრო კიბით ავეციოდით. აქ გვეჭირა სამი ოთახი, ერთი ძალზე პატარა, უფანჯრო და ცხელი, ორი საკმაოდ მოზრდილი — ქუჩისკენ და ეზოსკენ. მე, ცხადია, ისევ „ზალაში“ მეძინა, ტელევიზორის პირისპირ — ტელევიზორი ხომ ოჯახის უპირველესი წევრია.

უმაღ ავითვისე ახალი უბანი. ქუჩის ბოლო ყურისსიპრა პარკში გადაიდა და შორიდან გაცურებები ქალაქის ერთ ყველაზე შთაბეჭდვად და ლამაზ ნაგებობას, ვერაზანოს დიდ ხიდს, გადატყორცნილი ბრუკლინიდან სტეიტენ-აილენდისკენ. ეს სახელი იმ პირველ იტალიელს ერქვა, ვინც ამ ველურ ნაპირზე ფეხი დადგა...

ამ ახალ ბინაშიც შაბათ-კვირას ტრადიციულად სტუმრარიბოდა და მხოლოდ გვექნოდა... მე კი ხანდახან უსანა ეზოში ჩადვარდი, იქ კვდლის გვერდით უკულო მაყვალ ხარობდა და სეზონზე მსხვილ-მსხვილ ნაყფს ისხამდა... გოგო-მეჭების ამ ორობრივობაში ბუნებრივად გაჩინა თაჩი მომავალი სარმოდც და სასიძოც... ლურჯ პორიზონზე მომავალი ქორწინლები მირაჯებოვით ალივლივდა.

ამერიკიდან წამოსვლის წინ ლელამ და ონოფრემ თენკევიგის დღესასწაულზე დამაპტიეს. უფროსმა, უკვე წამოზრდილმა, ბუთხუზა ჯუნორმა მომლოწნა, შუათანა, პირა, გაიჟინდა და ჩამეტყუდა, ძალიან თბილი და მოსყვარულ ბიჭუნა, უმცროსი, მაის სესხია ონოფრიო, პატარა მორცხე რომ ჰგავდა, უცხოოდ მითვალთვალვდა.

სუფრავა იყო უზარმაზარი ინდაური, რომელიც საგანგებოდ, მთელი დღე-ღამის განმავლობაში, საკუთარ წვეთში იბრანებოდა და დატენილი იყო რაგინდარა პრო-მული ხილით...

18

ზურაბ ნინუა, ოპერის მომღერალი, არამყვლებრივი ბარტონი და შესანიშნავი ადამიანი თავდაპირველად ეწე ცხოვრობდა სხვა ბიჭებთან ერთად. მოგვიანებით ოჯახი ჩამოვარდა, ულამაზესი ქალბატონი მანანა და გოგო-ბიჭი, თათია და ჩემი სესხია ელზო (ნათლიანი გოგონა). მესამე — ნუციკო, თუ არ ცვდები, ამერიკაში დაიბადა, ამერიკულ სკოლაში დადის და ახლა ქართულს ინგლისურით ამდირებს, ინგლისურს კი — ქართულად.

ზურა, რა თქმა უნდა, პროფესიონალია, ადრე „რუსთავე-ში“ მღეროდა, მერე ჩემი ოპერის სოლისტი იყო. აქაც,

ამერიკაში, კლასიკური რეპერტუარით გამოდის კონცერტებზე და, სავარაუდოდ, წარმატებასაც მიაღწევს. მაიკო-სთან ერთად ოჯახის ყველა წევრი მღერის. ზურასა და მანანასთვის მე ბოძია ვიყავი, პატარებისათვის — ბაბუა და მოწყვნილობის გამს ხშირად მივბრბოდი მათთან, მტრისადგურ პის მიდამოებში, მე-4 სტრიტზე, მესამე სართულზე, აქ მუდამ ჰქონდა გემრიელი ქართული კერძები, პიანინო, ზურას ბარტონი, მშვენიერი ფონოთეკა... მანანაც და თათიაც უსანაშნავად მღეროდნენ, მაგრამ ჯემკოს ხმა ისე წყრილობდა, ოჯახური კონცერტის მომსწინ ამქვეყნად არაფერი სჯობდა...

თამაშ უკვე გაიზარდა, მაღალი, ამოლიტრი გოგონა დადგა, პა და პა, სკოლას ამთავრებდა. ის და მისი თანაკლასელი გოგონა, ისიც ქართველი, ჩემი ზუმრობის პასუხად, აქაოდ, ჯულიეტას ასაკი მოგივიდით-მეთქი, შემეჩიოდნენ, ჩვენ ქართველები ვართ, არაქართველი ბიჭები არ მოგწონს, ქართველი ბიჭები კი რუს და უკრაინელ გოგონებს კუდში დასდევნო.

ჯემკოს ტალანტებს კი ვინ ჩამოთვლის. კარგადაც სწავლობდა, ფეხბურთისაც კარგად თამაშობდა, მათი უნარი შესატის პირველობაზე იქამებოდა, სიმღერაზე რომ არაფერი ვთქვათ. მანკეტენის მე-4 სტრიტზე სერბული ეკლესიის მრევლად ვითვლებოდით, მთელი ქართველობა აქ იკრებოდა, და წინაშე ოჯახი ქართულად გალობდა რომ დაიწყებდა, ტაპარი ჭუმარბიტი ქართული სულით იცხებოდა. არაქართველი მგალობლებიც გაიწივნენ, ქართულ გალობას ხმას ათვლიდნენ, ეკლესიის სერბი თუ რუმინელი მოძღვრები ინგლისურთან ერთად ამ დროს ლოცვას ქართულადვე ადავლენდნენ.

ერთხელ ზურამ კონცერტზე დამაპტივა. სადღაც ლონგ-აილენდის ბოლოს, ექვსი საათის გზაზე, იახტ-კლუბში ფიზიკოსთა საერთაშორისო კონფერენცია ტრადიციულად და ფიზიკის მოდელი ელიტარობის უნდა ეტარა. გზაზე სულ ქართველთა ნიჭიერებაზე ვტრაბახობდით, აიო, ზურა მუშენებოდა, იქნებ იქ დგალიც მოვიდეს, გაგაცნობო. ამ ახალგაზრდა ფიზიკოსზე ეივრანბები ბერის ლაპარაკობდნენ და მეც მაინტერესებდა. გადმოვედი მანქანიდან, მე წინ გავერდი და კონფერენციადარბაზის შესასვლელთან ახალგაზრდას გადავეყარე. იგი ქართულად მკითხა: „უკვე ჩამორბანდით?“ მე დავლი მეგონა, მაგრამ უცებ გაორკვა, რომ ეს უზედადელი ახალგაზრდაა, ალექო მენკლაბა, და შვეიცარიადან ჩამოფრინდა. იქ ციურისის ინსტიტუტში მუშაობდა, სადაც ადრე აინშტაინი მოღვაწეობდა და ახლაც ორი ნობელიანტი ჰყავი. უფრო მეტიცო, გაიცინა, ერთი ნობელიანტი ჩემს ქორწინლში მყავდა უზედადმი ჩაყვნილი...

ლამაზი კონცერტი მოვიმსინე, ზურა საუსტოოდ მღეროდა. მერე სუფრასთან ვისხედით ერთი მწერალი, ერთი ფიზიკოსი და ერთიც ოპერის მომღერალი. თავდაბლობის გარეშე ვიტყვი, იმ წუთებში ამ უზარმაზარ ქვეყანაში ჩვენ სიმბოლურად წარმოვადგენდით საქართველოს ჭუმარბიტ სახეს, — ინტელექტუალურ ტრადიას, — ლიტერატურას, მეცნიერებას, კულტურას...

19

ისევ ბინის პრობლემა გავაქცე, ვერავლდებით და მეტი სისხალეთე გვეჭირებდა. ზურასა და მანანას სურთ კარის მეზობლად გვაქციონ, იდეაში ისიც კი გავაქცე, თუ აქ ჩაესახლდით, დღისით ნუციკოსა და რამდენიმე ქართველ პატარას მე დამიტოვებენ, მაგრამ იდეა იდეად დარჩა, მეპატრონე უარზე... მაშინ ჯეიზე მოვინახეთ, თოხსართულიანი ნოთელი ავსურის ბილდინგის მესამე სართულზე, ორბედროშობინ ბინა, ე.ი. ორი საბინებელი და ერთი სასტუმრო ოთახი. ჩვენ ჩვენამდე აქ იდგა, ყელმდე სანავევში ცხოვრობდა. ჩვენ კი მთელი თვე მის ხეხვა-მუშენდას და რემონტს მოვანხმარეთ, საქმარის ავეჯიც მოვიტოვე, ზოგი ნაწარმიც, ზოგი, უფრო იაფი, ნაყიდოც... ტოპრაკაშეულმა საკუთარი ხელით კარადა შეგვიჭდა და სამზარეულოსა და სასტუმროს შორის კარიც დაავაკიდა. მოკლად, ისე დავლაგდით, როგორც სერიოზულ ოჯახს ეადრებდა. კარგი

ტელევიზორი შევიდინეთ, კომპიუტერი. მეტი მე რაღა მინდოდა, მთელ დღეს კომპიუტერით თვალებს ვიფუჭებდი, ხან „კურიერი“, ხან „თავისუფლებაო“, ოციოდე ქართულ ჟურნალ-გაზეთი, პოლიტიკური და ლიტერატურული სიახლეები... კიბუხითვის ბევრი დრო მქონდა, კალმისთვის ვერ ვიცდოდი...

ბინაში მარტო ვიქ გაცხოველებ, მით უფრო — ძველებურ ბილიდინგებში. აქ პატარა წრუსუნები დასუსტდებენ და უნდა ეოზო, თუ არ გინდა, წვინანის ქებაში ჩაგისტენე. ტარავენს კი მოქალაქეობა სამასი წელია გარანტირებული აქვს. ევროპაში ერთხელ შემქმადელი მოგვაცნობას, შხაბიან სითხეს კუთხე-კუნჭულში მიახსურებს, მაგრამ, ეტყობა, მაგ უპატრონოს ჩვენი ამოუყუვა უფრო უნდა, რადგან წრუსუნებს სულაც ფეხებზე ვკიდებთ, ძირძველი ტარავენები მასხარად გვიგდებენ და პანანა ტარავენებს ბლომად ამრავლებენ.

ზამთრობით ჩართავენ გათბობას. ბატარეები, ლამისაა, ჩემი სომალის ჯარით, ორასი წლის ბანც იქნება, ქვინავე, ორაქლს უშვებენ, ბულს აყენებენ. სუნთქვა თუ გინდა, ფანჯრები უნდა დააღო, ოღონდაც კუჩქიდან ისეთი მზაური შემოდის, ძილის გარანტიას ვერაზი იძლევა. ზაფხულობით ცხელა, კონდიციონერის გარეშე ვერ გაძლებ. სამ ოთახს სამი კონდიციონერი სჭირდება. მე სასტუმრო ოთახში მძინავს. სასწრაფოდ შევიდეს კონდიციონერი და ეგრევე ფანჯარაში შევტენე, ის კი დამაინწყდა, რომ სიმძიმის ცენტრი გარეთ იყო და, როცა ვაზომებდი, ეს მძიმე კონდიციონერი ხელდან გამისხლტა და მესამე სართულის სიმაღლიდან პირდაპირ ბეტონის ფილაქანზე მოადინა ბრაგავანი. შიშისაგან კინაღამ სული გამძვრა. კონდიციონერი ვისლა ედარდებოდა, ჩვენი წერეების დამწყვეტი, პუერტორიკოელი სუპერ-გოიმერი (ჩენებურად, ალბათ, სახლის კომუნდანტი), დღემი რომ ხუთჯერ იყო საცემი (ერთმა ქართველმა ყმაწვილმა რამდენჯერმე უბრაგუნა კიდეც), იმ დროს რომ საპარაბოდი კარიდან გამოცუცულბუბოლიყო და თავზე ჩამოშობოდა, მე დღესაც ფედერალური ციხის ლტოლმარი ვიქნებოდი და ამ წიგნსაც იქ დაწერდი მონანიების სტილში. უფალმა დამიფარა ამ ხვედრისაგან და ფანჯარაში თავი რომ გაგყავი, დავინახე, — რკინის ეს ყუთი უქნებლად გდია. სასწრაფოდ ჩავაგდეთ მანქანაში და უკან, მალაზიაში დავაბრუნეთ, ჩვენი ბინისათვის სუსტი აღმოჩნდა და უფრო ძვირში გადაამცვალეთ-მეთქი. გადამიცვალეს კარგა ხანს რახრახებდა ჩემს ფანჯარაში. მერე თბილისში წამოვიღე. ვიცოდი, აქ დენის გადასართველი დამჭირდებოდა, მაგრამ ისეთი ძვირი აღმოჩნდა, მის ყიდვას აზრი არა აქვს და მიგდია კუთხეში, ვერც მომიხმარია და ნაგავშიც ვერ მომიხმარია...

ახალ ბინას ბევრი სიახლეც მოაქვს. სამი ავტობუსის მარშრუტით ბრუკლინის ნებისმიერ კუთხეში შემქლო გამგზავნა. აქვე იყო მეტროსადგური ჯეი-სტრეტიში. ნაირი ნაირი მაღალბინის რიგი, მოხერხებული ლანდოზი (ე.ი. სამრეცხაო) და ტრადიციული ბიბლიოთეკა, დიდებისათვის პირველ სართულზე და პატარებისათვის — მეორეზე, ორჯერის დახასიახუ ბავშვობის მწირი წლები მხატვრობდა.

აქედან შორს არ იყო ავნიუ ემი, ჩვენი ბიჭების თავშეყრის ადგილი, იოლი წასასვლელი იყო ზურასა და მანანასთან, უფუქთან, მოგვანებებით ინგასთან... და რაც მთავარია, ჩვენს ბილიდინგში ქართველებიც ვმრავდებოდით...

ახალ ბინაში გადასვლა ძლივს მოგასწარით და პირველ ტყველადვემა მოგვაცაქუნს. ჩვენ თუ ბინა მესამე სართულზე დავიჭირავთ, ესენი თარმე მეორეზე, ზუსტად ჩვენ ქვემოთ და ზუსტად ჩვენარი ბინაში შესახლებულან. პატონი მერაბი და ქალბატონი ირინე, ჩვენი უნივერსიტეტის ფიზიკოსები, ამათი გოგო-ბიჭი, გვანცა და ბაჩა, სულ მალე ამათ დევებათ სიძე და სარლოც... ასე რომ, ჩვენი დიდი ოჯახის მეზობლად ასევე დიდი ქართული ოჯახი განადა და, ბუნებრივია, სწრაფად ანეყო ქართული მეზობლურ-მეგობრული ურთიერთობანი, როცა უერთმანეთოდ პურის ჭამა კი არა, ბოთლი ლუდის დალევაც არ ეცეხის, პოლიტიკურ-მეცნიერულ-საყველბური საუბრები და ჭორები კი შუალედმდე არ მთავრდება... როცა გასაღების პრობლემა გაიჩითება, ალბინისტური გადასვლით გვიწევს ფანჯრიდან ფანჯარაში სართულებს შორის...

თბილისი, მეგობრობის, საინტერესო... ადამიანები, რომლებთანაც ურთიერთობა არასდროს მოგვინდებდა... ნიგინი და კომპიუტერი... ინტერესთა მრავალფეროვნება...

მე და მერაბი შეღებულზე სამზარეულოს ფანჯარასთან მივეჯდებოდით, თითო ბოთლი ლუდის საწრუხად და სასაუბროდ. თემა, რა თქმა უნდა, შორს დარჩენილი სამშობლოა. ის გეოგრაფიულადაა შორს, დედამიწის მეორე მხარეზე, მაგრამ ისეთ ნიუანსებს ჩავუღრმავდებით ხოლმე, რომ თითქოს აქვეა, ჩვენ გვერდით, და ყოველ წერილმან მიკროსკოპით ვათვალიერებ... უფლება საუბრები უნივერსიტეტზე, მეგობრებზე, წარსულ ცხოვრებაზე, ჩვენი შეილების მომავალზე...

ირინე — დაუღვლედი, მრავალწახანგავიანი ინტერესებით დამუხტული, ახალ ქვეყანაში თავიდან რომ იწყებდა იმის მჭიდროებას, რაც მის პროფესიას კვებავდა. გვიანი საუბრების შემდეგ, იგი ჯდებოდა თავის ნოუტბუქთან და გათქნებამდე იყო ჩაღრმავებული მათემატიკურ ჟღნგებში. დილასდა იძინებდა, თუ, ცხადია, სამსახურში არ მიეჭარებოდა. და მინც, მუდამ ფიზიკალი, მხარეული, ენერგიული... მუდამ მზადყოფილ სამსახურისათვის, მეგობრობისათვის... კიდეც მიაღწია სანადვლს და დაუმტკიცა თავმოქმონე აპერიცულბს, რომ ნიჭიერი ქართველი ორმაგად ნიჭიერი...

ბაჩა, ზომიერი, მოქნილი, მისამიმართული... ლათინური ცუცვის ჩემპიონი... და მისი სატფო — სლავი გოგონა ტონია, რომელიც მოდელით ტანკენარი, გამჭვირვალე და თან მიამიტურ-ბავშვურად გულბრწყვილი და უცნობად შეყვარებული...

განკა — ბავშვური და თანაც ქალური, მომხიბლავი, მუდამაშს მოლიძარი, ხალისიანი... და მისი მეუღლე თორნიკე ყოფილი თანაკურსელი, საგანგებოდ რომ ჩამოვიდა, რათა დაქორწინებულყვენ... თარმატებული სტუდენტი და დღეს უკვე პერსპექტიული პროფესიონალი, რომელთანაც თანამშრომლობას თავმოქმონე ფირმები აქვთ ექვტენ...

ახლა აქ, საქართველოში, მერაბი მირკავს ხოლმე და ტელეფონის ყურმილში ყოველთვის მოულოდნელია მისი ხმა. ეცინება, ისევ ვერ მიცანი, ბიჭოო, მეკითხება... მერე დიდხანს ესაუბრობთ იმავე თემებზე, საქართველოზე და იქაურ ქართველებზე. ის ახალგაზრდულ-მეგობრული წრე არ დარღვეულა, ერთად დადიან პიკნიკზე, სათევზაოდ, ფეხბურთის სათამაშოდ ვერაზარის ხიდთან...

გაგრძელება იქნება

ფიფულის გოგონა

ვუძღვნი დარეჯან კ.-ს ხსოვნას

ამბავი, რომელიც მინდა გიამბოთ, ჩემი ცხოვრების ერთი პატარა ეპიზოდია — სულ სამ დღეს გრძელდებოდა, თუმცა დანაშაულის ისეთი გრძნობა დამიტოვა, ათი წლის შემდეგაც სინდისი მქნევნის. ხმაშალა ახლა ვლინარზე. აქამდე მეგონა, რომ სუფთა სინდისი მქონდა. აღსარების დროსაც მხოლოდ იმ წერილთან ცოდვებზე ვსაუბრობდი, ყოველდღიურად ყველა ადამიანის ლამის შეგნებულად რომ სჩადის, მერე მოღვაწეთან სათქმელი რომ ჰქონდეს რამე და ღმერთმაც რომ იოლად მიუტევოს.

დიას, აქამდე ვდუმდი. საკუთარ თავს საგულდაგულოდ ვუმაღლავდი ამ მოგონებს, დღემდე კისერზე რომ მაქვს შელღვნილი ჩამოქმეული და სიზმარშიც რომ არ მასვენებს. და თქვენ, სწორედ თქვენ ხართ პირველი, ვისაც მას გაგუშვებ.

1994 წელი, ქ. ქუთაისი.

ჩემი აზრით, ამ გოგონაში არაფერი იყო განსაკუთრებული. რა ვიცი, მე კი მინის ხუფში ჩასხმულს ვერაფერს ვამჩნევდი და... მის შშობლებს რა სჭირდათ, არ ვიცი. საშუალო სიმაღლის იყო, გალუული. ქერა თმა ჰქონდა, ჭრილად თვალები და 19 წლის გოგოს კვალობაზე სახელიც საკმაოდ ძველმოდური ერქვა, — დარეჯანი. მეყრდი იმას არ ეტყობოდა და ლაპარაკის დროსაც გვარსიანად სლიპინებდა. ყოველ შემთხვევაში, ასეთი დიგაგონი დაუსვა ჩვენი ტელევიზიის რედაქტორმა და ხმის რეჟისორმა ერთდროულად, ქალბატონმა მედიკოსმა, რომელიც არაფერ უნცის, სად დაეუფლა ამ რიხიან პროფესიას. თავისთვის არაფერი იცოდა და ყოველად უნაშუსად ჩვენ გვასწავლიდა. როგორც თავად ამბობდა, ახალგაზრდებს გამოცდილებას გავიზიარებდა. თითქმის თვითონ ტელევიზიაში ჰქონდა ფიჭი მოჭრილი და მთელი თავისი საგულდაგულოდ მიჩქმალული და დაბადების მოწიბოებათა გაყალბებული წლები კამერის წინ ტრიალივით გაეცემებინოს. ქუთაისიდან ფეხი არ გაუდგამს. აქ კი სულ სამი წელი იქნება, რაც ციცილიზაციის ამ პირში, — საკბელო ტელევიზიულ პროგრამაში, — შემოაღწია და სოკოვანივით მოედო ქალაქს. დამწყები ჟურნალისტებისა და პრაქტიკანტებისთვის ხომ მისწრება იყო, — უკეთეს ეთერს სავარჯიშოდ სად იშოვიდი. თუ რამეს იპოვიდი, გადაეგდო და გვეყრებოდა, დაგვჩეხა, აგვეჩეხა, ნაგებოდა და რა ვიცი, რის საშუალებასაც აპარატურა იძლეოდა, ყველაფერი გაგვეთმინა.

აპარატურა კი (ძალიან ამბიციური უნდა ყოფილიყო, რომ ეს სიტყვა ირონიის გარეშე წარმოგეტქვა) ერთ კამერას, ორ ვიდეომაგნიტოფონს, ერთ ნიკოლოზის დროინდელ ფირსარებას და ერთსაც შტაბის გულისხმობდა, რომელზეც კამერა იმ შემთხვევაში მაგრდებოდა, თუ ეგრეთ წოდებულ სტუდიაში დიქტორი ტაბურეტზე ჯდებოდა და სახის შესაბამისი გამოჩენილებით კითხულობდა სამგლოვიარო ან მისალოც განცხადე-

ირმა მელაქიძე

ბებს. მეორე კამერაც არსებობდა, მაგრამ ერთ დღეს საფიჩიხის ცეცხლის გადასაღებად წასული ოპერატორი სოსოია დააყარა, ორლობეში დაუხვდნენ, რამდენიმე პანორამი ამოარტყეს და კამერა წაიარეს. სოსოია დიდ განცდაში იყო, მაგრამ მერე ახალი განსაცდელი გაუჩნდა და ძველი მიიგნა. ერთ საღამოს მემონტაჟე გოჩაიას, დაუდევრობის თუ სიმთვრალის გამო, პირდაპირ ეთერში გასაცდელი ლილაკი ჩართული დარჩა და სტუდიაში (რომელიც ეთერის შემდეგ საქეფო ადგილად გადაიქცეოდა ხოლმე) გულწრფელად აღიარა საკუთარი ბაბუის მკვლელობა. ამბავი კი თურმე ასე ყოფილა: რიცა სოსოია ჯარიდან დაბრუნებულა, ცხონებულ ბაბუამისს კაპიკ-კაპიკ ნაგროვები ასი მანეთი ჩაუტყუას ხელში მისთვის და ახალი კოსტიუმი იყიდო, ჩაუჭრესულებია. გახარებულ სოსოიას ბაბუა ზურგზე მოუკიდებია, ფეხით რაფა გაკადრებ სიარულსო, და სულ აჩუ-არუს ძახილით მოურბენინებია სახლი. ის კი დავინწყებია, რომ ერთ ოთახს დაბარო კარი ჰქონდა და ბედნიერ მოხუცს თავი ისე აარტყემინა, იმის მერე სანაყლმა ნახვარი დღე იცოცხლა და მონანტებელი შვილიშვილის მკლავებში დალია თურმე სული. ეს ამბავი ტელევიზიის თანამშრომლების გარდა ჩვენმა მრავალრიცხოვანმა აბონენტებმაც მოისმინეს და მეორე დღეს ყველა სოსოიასკენ იხევდა ხელს — ბაბუის მკვლელობა.

მოკლედ, სოსოია თავის ნაღველთან დაგტვრავით და დარეჯანის სლიპის დაფუბრუნებდა. პრაქტიკანტებს ქალბატონი მედიკოსი განსაკუთრებული სიძაქვით ექცეოდა. ერთ სიტყვას არ შეარჩენდა, დასვამდა პაუ და გააკრულ პუფზე და ხმამაღლა ამერებინებდა: „დაგუ-დაგუ-დაგუ“, „დაგუ-დაგუ-დაგუ“, „დაგუ-დაგუ-დაგუ“ და ასე საათობით. გაუდრიდათ დავიდგოვი. ყოველთვის ამას ქალბატონი მედიკოსი აღმოთბა მოსდევდა, ვინაიდან მიაჩნდა, რომ ტელევიზორის ეკრანიდან მსჯესი მტკიცელების მოსმენა ჩვენი აბონენტების შეურაცხყოფა იყო და სხვა არაფერი.

— დაგუ, ქარუშიძე, დაგუ!

— დაგუ, გოგო, მისმინე, მიყურე, დ-გი-ი! — შედაგოგიური თავგანწირვით ნელავდა ნითელპომა-დიან ტუჩებს ქალბატონი მედიკოსი.

დარეჯანიც ცდილობდა, თხელი ტუჩებით იგივე მოძრაობა გაეკეთებინა, მაგრამ არ გამოხდოდა. როგორც ქალბატონი მედიკოსი ამბობდა, რაღაც სხვაწირად ჰქონდა პირის აპარატი მოწყობილი.

დარეჯანი სამი თვით მოავლინეს ინსტიტუტთან.

დირექტორმა ჩემს „გადამღებ ჯგუფს“ მოამბარა, რომელიც ორი კაცისგან შედგებოდა: მე და ოპერატორი სოსოია.

მას შემდეგ, რაც დარეჯანიც შემოგვიერთდა, გადავლბაზე ოთხნი დავდიოდით: მე, დარეჯანი, ოპერატორი და დარეჯანის დედა, რომელიც ელერფრის-დღედით ვერ დავარწმუნეთ, რომ არ ღირდა ხან მერიის კართან ყურყუთი, ხან რეზინის ნაეჭობათა ქარხნის მიმდებარე ტერიტორიების დალაშქვრა, ხანაც ბაგრაჩის ნანგრევებზე ცოცვა და უშუქობის გამო გადაკეტილ ქუჩაზე გააველეთ ქაღალდის კორდონის მხრებით გარღვევა. ამ დროს დარეჯანი უზერხულად ილიმბოდა და ყურებამდე წითლდებოდა.

— პატარა ხომ აღარაა, უკვე სტუდენტია, — გაგვდევ ერთხელ.

— რას ამბობ? მომკლავს მამამისი, თვალს რომ მოვაშრო. გასათხოვარი გოგოს აქეთ-იქით წანწალი ვინ გვიგონა? — განინწყბდა დარეჯანის დედა.

— კი, მაგრამ ჟურნალისტი უნდა გახდეს...

— დამთავრებს ორ წელიწადში, ჩაბარდება პატრონს და მერე სადაც უნდა, იქ იაროს.

— პატრონს? რომელ პატრონს? დამაინი თვითონ უნდა იყოს საკუთარი თავის პატრონი, — ჩავიბურტყუნე.

ისე უნდობლად გადმოიმხედა, მივხვდი, დარეჯანს ერთადერთ სიამოვნებასაც ვართმევდი, ამიტომ ენას კბილი დავაჭირე.

ცოტა ხანში ყველამ გაიცნო მშობლების პატარა ტუსალი, რომელიც მუდამ თავდახრილი დადიოდა და ძალიან არ მოსწონდა თავისი სახელი, ძველმოდური კაბა და ფერმკრთალი ყვრითალები.

მე მომეკვდლა. დაკვირვებული ვარ, მაგნიტივით ვინძლევა ასეთ ხალხს. მივხვდი, რატომაც — ჩემი უბრძოლველად მოპოვებული თავისუფლება ხიბლავთ. საბრალოს პტონია, ჩემთან სიახლოვე იხსნის ოჯახის მარწმუნებისგან. ან როგორ გინდა აუხსნა 19 წლის მეოცნებე გოგოს, რომ ერთი დამაინის თავისუფლება იქ მოავედრა, სადაც მეორესი იწყება. ვერ აუხსნი და ვერც გაიგებს.

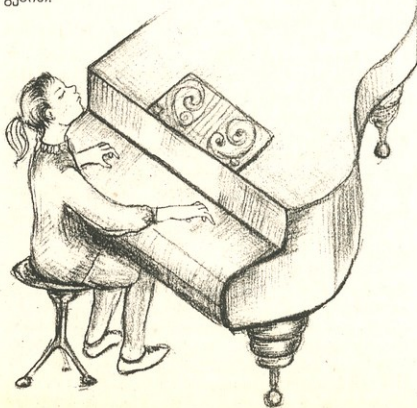
არადა, ძალიან წყურთოდა თავისუფლება. თავისუფლების გაგება მის ნორჩ ცნობიერებაში სულ ოთხი პუნქტისაგან შედგებოდა:

1) მინი-კაბა ისე ჩაევცა, რომ მამამისს არ ეღრიალა:

— სხვისი ბოვშები მეზარება მე, ტრაკანაშობილი რო დეირონებინ! გეიხადე და ნორმალურად ჩეიცვი!

2) მის კუნთაგარ მას ყველა იმ ბიჭისთვის არ დაენაყა ცხვირ-პირი, ვინც დარეჯანს მოსწონდა ან ვისაც დარეჯანი მოსწონდა;

3) დედას ტვინი არ ამოუნვა გაუთავებული დარეგებით:

— გაანძრე ხელი, ისწავლე საქმე! მტერს, ვინცხასა ოჯახში შეხვალ!

4) უფროს და ყოველ კვირა დღეს შესაფერისი ყმაწვილების მშობლები არ მოეყენებინა „გადასახან-ულელება“ და გასაყიდი საქონელივით არ წარედგინა დარეჯანი მათ სამსჯავროზე;

„კმარა!“ — იყვირა ერთ დღეს დარეჯანმა გულში და მარტორე გამოსავალი იოპვა, — სახლიდან გაიქცა. სად? ჩემთან დაპოიქვა. ჩემთან, ვისაც თავისუფლება ისე ოხრად ჰქონდა, არ იცოდა, სად წაელო ან რაში გამოეყენებინა.

დარეჯანი — ჩემი ხიზანი

ოთახი, რომელშიც მე ვცხოვრობ, ძალიან დიდი და ძალიან ძველია. სახლი, რომლის პირველ სართულზეც ეს ოთახი მდებარეობს, ქალაქის ცენტრში, ცნობილი „სალაპარაკის“ უკან, იტალიურ ენოშია. „სალაპარაკი“ ის დანესებულებაა, საიდანაც ადამიანები სხვა ადამიანებს უკავშირდებიან და ელაპარაკებიან. ეს ქალაქის ცენტრალური ტელეგრაფია და მხოლოდ ქუთაისელები თუ მუშაგონებდნენ ასეთ ალერსის სახელს.

დიდ და ძველ ოთახში ორნი ვართ. ჩემს პირდაპირ დარეჯანი ზის, თაქარგული და ლობიოს პარჩეს, თან ჩუხად ტირის. ლობიოს მარცვლისოდნა ცრემლები უშმაუროდ ეწვეთება პარკოსანთა ამ ღირსეული წარმომადგენლის პატარა გროვას. ვითომ ვერ ვამჩნევ, ჩემს წილ მარცვლებს ვითვლი და ვახარისხებ, ნაგავი — მარჯვნივ, სუფთა — მარცხნივ, ნაგავი — მარჯვნივ, სუფთა — მარცხნივ. ხანდახან მერევა, პირიქით გამომდის და საქმე მორჩებადება. ასეა, ზოგჯერ ისეთი რამეც აგვერევა ცაცს, რაც ერთი შეხედვით იოლია. მაგალითად, ლობიოს გარჩევა.

მე და მას ორი მეტი და ორმოცი სანტიმეტრი გავშორებს. ზუსტად ამ სიგრძისაა ძველისძველი მაგიდა, უზარმაზარი, მსხვილი და მოჩუქურთმებული ფეხებით. ძალიან მძიმეა და მის გარშემო, ალბათ, უამრავ ადამიანი უსასუზნია, უსადილად და უჯანსაღი. ახლა ჩვენ ესაუზმობთ, ესადილობთ და ვეახშმობთ. კიდევ ხის ქვეშ მამში ნესისინისხო გვირაბები გაჟავთ და მჭერე თანდათანობით, შეუმჩნევლად ეფრება ჩვენს უზარმაზარ საცხოვრისს. აქ ყველაფერი დიდია და ძველი: კედლები, ავეჯი, ნივთები. ჭერი ისეთი მაღალია, ქალის მიწვდომა მხოლოდ დიდი კიბითაა შესაძლებელი. კუთხეში ძველი კარადა დგას. მისი დაფუტურთებული კედლები ჩვენს ჯანსებს ინახავს. მეორე კუთხეში შავი, ძველისძველი როიალი დგას, რომელიც დიასახლისს საგანგებოდ აქვს ჩარაზული. როიალის ქვეშ და მის გარშემო შაქრით სავსე ტომრები აწყვიტა. უცნაური ნაჭურმორტია. ტომრებიც, ისევე როგორც ყველაფერი დანარჩენი ამ ოთახში, დიასახლისს ეკუთვნის. ჩვენი ოთახი იმავდროულად საუკუნაოცაა. აქ ინახება ყველაფერი, რაც ზედა სართულში არ ეტევა ან არ სჭირდებათ. ჩვენ მდგმურები ვართ. სულ ზუთინი. მდედრობითი სქესის. საძინებელი გრძელი ფარდებითაა გამოყოფილი იხსაღებისგან. ფარდის მიღმა ოთხი საწოლი დგას, — მეტი არ ეტევა. მე მისაღებ ნაწილში, მაგარ ტახტზე მძინავს და სულ არ გეშინია სკიოლოზის.

ჩვენ დიდ და ძველ ოთახში ყოველ საღამოს იკრიბება მზიარული საზოგადოება. რომელიმე ჩვენგანის ერთი, ორი ან მეტი მეგობარი, ან ყველასი ერთად. ხანდახან იმდენი ხალხი იყრის თავს, რომ ჩვენი ძველი და დიდი ოთახი ივსება. ყველაზე ხშირად ზურა გესტუმრობს თავის მეგობარ დათოსთან ერთად, რომელმაც რატომღაც ქრისტეფორეს ეძახის. ზურა ამბობს, რომ ქრისტეფორეს ხელისგულზე გამაგებოდა ერთი უწყვეტი ხაზი იმაზე მეტყველება, რომ ის მონადეობით კაცისმკვლელობა. და ამას ყოველთვის ისე დამაჯერებლად ასაბუთებს, სხვა გზა არ გვჩვენა, ვიჯერებო. ზურას რუსული გვარი აქვს, მაგრამ ამბობს, რომ იტალიელია. რატომ არ წყალობს რუსებს და რა მოსწონს

იტალიელების, არ ვიცი, მაგრამ მხიარული ტიპია, ამიტომ ყოველთვის გვიხარია მისი გამოჩენა. ახლაც ვთხოვდები, მაგრამ ჯერ სიჩუმეა ჩვენს დიდ, ძველ ოთახში. ახლა მხოლოდ მე და დარეჯანი ვუსხედართ მაგიდას, ლობიოს ვარჩევთ და ვფიქრობთ. განსხვავებული ფიქრები გვაქვს...

მე: „ჰმ! გამოიქცა! 19 წლის გოგონა ფეხი დაჰკრა და სახლიდან გამოიქცა. რა გინდა, რომ ქნა! შემიფარეო, გეუბნება. რას უზამ, გააგებ? არადა, მას თუ არა, მე ხომ მაინც მომიკითხება ჭკუა, — ათი წლით ვარ უფროსი. რომ გამიფარებ, აქ ვბაღვ, კაცმა არ იცის, რას მოიმოქმედებს მისი ნაგოვარი ძმა და კიდევ უფრო გიყვი მამა. სანაყალი გოგო, როგორ უძლებს იმ დარტყმულს!“

დარეჯანი: „რა ბედნიერებაა, თავისუფალი ვარ. თა-ვი-სუ-ფა-ლი!!! არ მეფერს. რაც მინდა, იმას გავაკეთებ, რაც მინდა — იმას ჩავიცავ, ვისაც მინდა — შევიყვარებ, რაც მინდა — იმას ვიფიქრებ და რამდენსაც მინდა, იმდენს ვიოცნებებ! მაგრამ სად ვიზამ ყველაფერ ამას, აქ? ამ უცნაურად უზარმაზარ ოთახში შეკედლებული, სადაც როიალის ქვეშ შაქრით საცხე ტორტები აწყვი? ისე, ქალაქში შაქარი არ იშოვება, ამათ საიდან მოიტანეს ამდენი... სად წავიდე?“

მე: „ნეტავ მე რას ვაკეთებდი ან რას ვფიქრობდი, როცა 19-ის ვიყავი... რას ვაკეთებდი და, ვსწავლობდი. როგორც დარეჯანი. ოღონდ მისგან განსხვავებით მე ინსტიტუტის კართან დედა არ მელოდა და ლექციებიდან პირდაპირ სახლში არ მიმათრევდა. თუმცა დედა არც სახლში მელოდა.“

მაშინ მეც, როგორც დარეჯანი, შევიყვარებული ვიყავი... ოღონდ მე უზუსტად ვიცოდი, ვინ იყო ჩემი ღოგონის ადრესატი და მასთან ოცნებებში არ მიხეობოდა მისი გამოგონება. თანაც ჩემს ოცნებებს არავინ დარაჯობდა... შემქმნელ ყველაფერზე მეფიქრა, რასაც ჩემი ფანტაზია განსვენებდა.

მე ჩემს თავს ვკუთვნოდი. მას კი ტირანმა მამამ, მამის მორჩილმა დედამ, ამაყმა ძმამ და გათხოვილმა დამ არჩევანი არ დაუტოვებ. მთლიანად მიისაკუთრეს“.

დარეჯანი: „რა უცნაური ოთახია. მარტო დარეჯანის შეგშენილება, ისეთი უზარმაზარი. მარტო დარეჯანის... მარტო დარეჯანის... ჩემდა უნებურად წამოიცდა... რა შიში. მაგას რომ მომასწრო, რაღამ უნდა შემეშინოს?“

— რას აიბრებ? — ფიქრს თავს ვანებებ და მასაც ვანყვევტირებ.

დარეჯანი თითოთი ლობიოს მარცვლებს ითვლის და თვალებს ჩუმად ახამხამებს.

ახლა ერთმანეთს შევეცქერით. მე — უფროსის დამირაგებლური, გამკიცხავი მზერით, ის — დამორცხვებული, მაგრამ ჯიუტად.

— სახლში უნდა დაბრუნდე! — ვუბნებ.

— არ ნაღლა! არ შემიძლია მათი ატანა! გუშინ ჩემმა ძმამ ისევ მცემდა — ხმაში სიფრთხილესთან ერთად სიბრაზე ეპარება, სახე უჭარხლებია და დაღურჯებული მკლავს ეფერება.

— აბა, რას აიბრებ? — ხმაში აშკარად შემრიგებლური ტონი მეპარება და დარეჯანი გამარჯვებას ზეიმობს.

— რამდენიმე დღით დაგრჩები და წავალ. ძალიან გთხოვ, — ისევ თავიდან იწყებს...

— კი მაგრამ, სად წახვალ?

— ზარს ვვლოდები. დამირეკავენ და წავალ. ოღონდ გთხოვ, ჩემებს ნუ გააგვიზინებ, აქ რომ ვარ.

მე: „ზარს? ვისგან? თითქმის არ ჰყავს ნაცნობები. რაღაცას მატყუებს. რას ელოდება, ვის ელოდება? რა ჩაიფიქრა... მის დასთან მივალ, ვეტყვი, რომ ჩემთანაა... არა, არ გამოდგება. შშობლებს ეტყვის.“

მამამისი მოკლავს... ღმერთო, ეს რა დღეში ჩავყარე... დი...“

ფიქრს კარზე კაკონი მანყვევტირებს. ზურაა, ქრისტეფორესთან ერთად.

— ცივა, — ხელებს იფშვინებს ზურა, — გაჩერებაზე პინგვინი შემხვდა...

დარეჯანი სისკისებს. ხმაშალა, გულთანად იცინის. სამაგრიდან თმის გრძელი კულული უფარდება. პატარა ბავშვს ჰგავს და ცხვირზე ჭოროფი აყრია. იმ ფაიფურის თოჯინას მაგონებს, ბავშვობაში არა დამიზნებია. მე მაშინ სასტიკი მკვლავლის მოწმე შევიქვნი და ვერაფერ დამარწმუნებდა, რომ ზღაპრის კეთილი დასასრული აქვს. დარეჯანი ახლა სწორედ იმ მყოფე თოჯინას ჰგავს, მაგრამ თავად ამის შესახებ არაფერი იცის და თვალისფერი თვალები ბედნიერებისგან უბრწყინავს.

— ჩვენ სულ ასეთი მხიარულები ვართ? — კითხულობს ზურა. დარეჯანი ისევ იცინის. თანდათანობით სიცოცხლე ისტერიაში გადადის, ბოლოს კი გულამოსკენილ ტირილში. ზურა და ქრისტეფორე ერთმანეთს მისჩერებიან. ზურა ფსხვით მანიშნებს, რა სჭირს, ცოტა ვერ არისო? მე თავს ვიქნევ და დარეჯანს საძინებელში გამაყვს.

ამასობაში დიდი ოთახის დანარჩენი ბინადარნიც ბრუნდებიან და უზარმაზარი სივრცე მყისიერად ივსება ხმებითა და სიცოცხლით. დარეჯანი მშვიდდება და საერთო მხიარულებას უერთდება. ტანზე შემოტანსინილ მარჯალი აცვიც და გამბადრ, ბავშვურ ფეხებს უჩენს. ზემოდან სქელი, ნაქსოვი ჯემპერი აქვს ჩამოშვებული, რომელიც ფერად-ფერადი ორნამენტებითაა აწყველებული. დარეჯანი თამბაქოს და მოსწონს ასეთი საკუთარი თოვი. ზურას ეკვლეუცება. წელანდელი სიტყვითა თითქოს არც ყოფილა. უზერხულობამაც თანდათან გადაუარა...

ლამით მე და დარეჯანი ერთ ლოგინში თავშეკცეთი ვწვდით. ჩემს მამარ ტახტზე ორივე ვეტივით. დარეჯანი ისედაც თავგვიითაა კუთხეში განაბული. სულ ციქვან ადგილს იკავებს. კედელზეა აკრული და მგონი, არც სუნთქავს. ვგრძნობ, რომ უძილობა ტანჯავს, მაგრამ არ წწილობებს, — ჩემი უნებუნება არ უნდა. მე კი ნელ-ნელა ქუთუთოები მიმჩიმდებოდა და ძილში ვიძირები. სიზმარში დარეჯანს ვხედავ. ფრთები აქვს და დაფრინავს. თან ბედნიერებისგან ბრწყინავს და ხმაშალა იცინის. მერე ვიღაც მანჯღრევს. ფრთიანი დარეჯანი ქრება და ჩვეულებრივი, უფრო მოდგას თავზე.

— მივედვიარ! უცებ ვფხიზლდები. — სად მიდიხარ? — მერე შემატყვობინებ. — სად მიდიხარ? — ხმაში სიბრავე მეპარება, — არსადაც არ წახვალ. აქ დარჩები ან შინ დაბრუნდები. — არაოღელს! — დარეჯანის ხმა უცნაურად მტკიცეა, — მაინც ვერავის მოვეცივო.

— ის შენი ოჯახია! — ვამბობ და თვითონაც არ ვარ დარწმუნებული საკუთარი სიტყვების სისწორეში. საწოლთან ვდგები, ხალათს ვიცვამ და ყავის მოღულებას ვიწყებ.

— მოიცა, ყავა დავლოით, კარგად დაფიქრდით... კარგი?

მოსაფიქრებელ დროს უფრო საკუთარ თავს ვუხანგრძლივებ, ვიდრე მას. დარეჯანი ჩუმდება და წყნარობაში ჩაჩერება თვალდება. მერე ილიმედა და როიალთან მიდის, მის შავ ზედაპირს უსვამს ხელს. ჭივებს კარგად უშუშავიათ, — მჭერის კარგა სქელი ფენა უკვე ადგის, თუმცა გუშინ გადავწმინდეთ.

— რატომბა დავეტელი? — მეკითხება. — იმიტომ, რომ ჩვენი არაა! — მხრებს ვიჩეჩავ.

— მაშ აქ რატომ დგას?
 — ალბათ, იმიტომ, რომ ეს ყველაზე დიდი ოთახია ამ სახლში. როიალი პატარა ოთახს არ უხდება.
 — თუ პირიქით... ალბათ, კარგად ყელერს... —
 დარეჯანი ხელს დანანებით უსვამს როიალის დახურულ თავსახურს. თვალებს ხუჭავს და თითებიც შავ ზედაპირზე იწყებს კაკუნს... თითქოს გატაცებით უკრავს. ასეცაა. ოღონდ მუსიკა მხოლოდ მას ესმის. თითები ცოცხლად დარბიან უხილავ კლავიშებზე და მონოტონურ, ყრუ ბგერებს გამოსცემენ. რაც ერთი მათგანი არ არის ყალბი.

უცებ უცნაური რამ ხდება, — მეც მესმის მუსიკა. ჩვენს დიდ ოთახში ქურდივით გალურსულ სიჩუმეს შოპენი არღვევს, ყურის ხეულებში მოულოდნელად მოვარდნილი ნიადვარივით მირბის და ტინის უჯრედებში იჭრება. გონებაში დახატული სამყარო, აქამდე ცაზე გამოტყლილ ღრუბლების ფერი რომ ედო, ბუნებრივ ფერს იძენს. გაზქურაზე მიტოვებული ჯეზედან ყავის ქაფი ლავასავით იფრქვევა და იღვრება. ვერ ვასწრებ. დაღვრილი არომატი მენანება და ქაფს სულგანაბული ყნოსვით მიყვები. რაც რჩება, უცნაურსახელოვანი თეთრ ფინჯანში გასხამ და მოსალოდნელი ნეტარებისთვის ვემზადები.

თეთრ ფაიფურს თითებში ისე ვამწყვდე, თითქოს მისი დავარდნის მეშინია. ფრთხილად ვეპყრობი, როგორც ბავშვობაში ფაიფურის თოჯინას, რომელსაც კუბოკრული, შროშანისფერი კაბა ეცვა და მაქმანიანი ქუდი ეხურა. ყავას ვწრუპავ. თვალები სიამისგან მხუჭდება. ჭარბი კოფეინი ნაშთი გონებას მიბინდავს. ახლაც თვალწინ იმ თოჯინას სახე მიდგას, არაბუნებრივად თეთრი და პრიალა. ის ძალიან პგავს დარეჯანს. გამოსახულება ნელ-ნელა იწყებს ტივტივს, იმღერევა, მეცე სახე იბზარება და ტკაცანით იპობა... შოპენი ვერ ფარავს მსხვერველს ხმას. მოგონება სიძველისგან გაცრეცილია, მაგრამ კიდევ შეიძლება მისი გარჩევა, ნატყვების შედარება-შეკონინებით წარსულის ფრაგმენტების აღდგენა. მეცე, ამ წარსულის სურათის დანახვისას, ისევე ჩნდება ტკივილი გულის კუთხეში.

„დროც ასეთი მყიფეა“, — ვფიქრობ და თავის

რხევით უსიამოვნო ფიქრების განდევნას ვცდილობ. მუსიკა გონებას მიდუნებს. მაღალი ფანჯრებიდან შემოსული სინათლე თანდათანობით იღვავს, იმეფდება და ქრება, თუმცა ჯერ დილაა.
 დარეჯანი უკანასკნელ ნოტს იღებს და თვალებს ახელს. ორივე ვეზიზღებით. ფინჯანს ვაჩქრებ. ის უარის ნიშნად თავს აქნევს, ჩანთას მხარზე იკიდებს, თვალებით მილიმის და ოთახიდან გადის. მე ხმას არ ვიღებ. აღარ ვცდილობ მის დაბრუნებას, ჩუმად ვარ და საფეთქლებს ვიზებ. რა უშუური დილაა.

იმ დღის შემდეგ დარეჯანი აღარ მინახავს. მასთან შინ მისვლას ვერ ვებედადი. ველოდი, თვითონ გამოჩნდებოდა, მაგრამ გაქრა. ვერ გავიგე, ჩემგან სად წავიდა, ვის გადაეყარა, სად იპოვა თავისი წილი თავისუფლება.

მხოლოდ ორი წლის შემდეგ, შემთხვევით, ყური მოკვარი ჩემი კოლეგის საუბარს თავის ნაცნობებთან, რომლებმაც დარეჯანის სახელი ახსენეს. მაშინ შევიტყვე, რომ ჩემგან ბათუმში წასულა, იქიდან კი თურქეთში. ერთი წლის შემდეგ მოკლული უპოვიათ, სადაც სანაპიროზე. მაშამისი მიცვალებულის სახლში დასვენების უფლებას არავის აძლევდა თურმე. ბოლოს ნათესავების და პოლიციის ჩარევით მაინც იმ სახლში დაუსვენებიათ, რომელიც ასე დაუნანებლად დატოვა.

მას შემდეგ ხშირად ვიხედები ხელისგულზე და ჩემი ბედის ხაზებს ვაკვირდები. ქრისტეფორეს ხელისგულს ვისხენებ და მათ შორის მსგავსებას ვეძებ.

დარეჯანიც ხშირად მესიზმრება და ყოველ ჯერზე ერთნაირად: ფრთები აქვს და ბედნიერი სახით დაფარვადებს. შავი, შემოტმანილი შარვალი და ჭრელი ჯემპირი აცვია და მუხუტდება:
 — აბა, რას ვამბობდი! ხომ გავიმარჯვე! შენ კიდევ, სახლში დაბრუნდიო!

პირველი თქვენ ხართ, ვისაც გავუმხილე ეს ამბავი. იმედო მაქვს, შემინახავთ საიდუმლოს და დარეჯანის მშობლების ყურამდე არ მიიტანთ. არ მინდა მათ სამსჯავროზე წარვდეგე. უსამართლო იქნება. სამართლიანი ხომ ისედაც გარდაუვალია.

მწერალი, ექიმი, ალბინისტი, მოგზაური.
გემი, რომელზეც ის მსახურობს, ამჟამად
სპარსეთის ყურეში იმყოფება.

სიზმრების თუ გვერდი?

ამბავი პირველი

დათიკო ჯაიანი

სიზმრების თუ გვერდი?

რა ვიცი აბა, როგორ გითხრა, რას მეცითხები, როგორც ყველას, ისე მეც. ადრე მაინცდამაინც არ ვაქცევდი ყურადღებას. თუმცა ერთი რაღაც რომ არ მოგეცე, არ შემძლია.

ერთი გე სანთებულა მომანოდე... კვებას ხომ ქართულად? კარგი, კვები მომანოდე.

ბაბუაჩემი ხომ იცო? არა, კაცო, სანდრო არა.

სანდრო პაპა იყო — მამაჩემის მამა — ჯორჯაძე.

ბაბუას დავითს ვეძახდით, სანყალი დედაჩემის მამას, დათიკო ბაბუა, უბრალოდ, ბაბუ.

არ იცი, როგორც არის? ახმეტაში პაპასა და დიდუდას ვეძახდით, სანდრო პაპა, თამარა დიდუდა, აქაურებს — ბაბუასა და ბებია. დასავლეთიდან იყვნენ და ხომ იცი, იქ როგორც არის? ელფე, ბებიანები, არ გახსოვს?

გეხსოვება, აბა! ელიკა მარშანის ქალი იყო, ძალიან ლამაზი: ცისფერთვალები, თხელი, ჩემი ნინიკო პეგას ძალიან.

კი, დათიკო და ელიკაც ბოლოს კახეთში ცხოვრობდნენ. გე ვთქვამდი ისტორია, მაგრამ მოკლედ გეტყვი: სანდრო და დათიკო მახლობლის გარდა, სიცხის მეგობრებიც იყვნენ.

მე მგონი... თუმცა რა მე მგონი? გიმნაზიაშიც ერთად იყვნენ და მერე კადეტსკი კორპუსშიც ერთად სწავლობდნენ. სამი იყვნენ მეგობრები. **Три товарища**. სულ იმ შესაძლებლობებიდან და იმას ვეგვიდოდნენ. თათარხან მარლანია. აფხაზი თავადიშვილი ყოფილა, ულამაზესი ვაჟიკი, ბაბუაჩემის, დათიკოს ძიძისშვილი იყო. კოხორშიც ერთად ებრძოდნენ რუსებს.

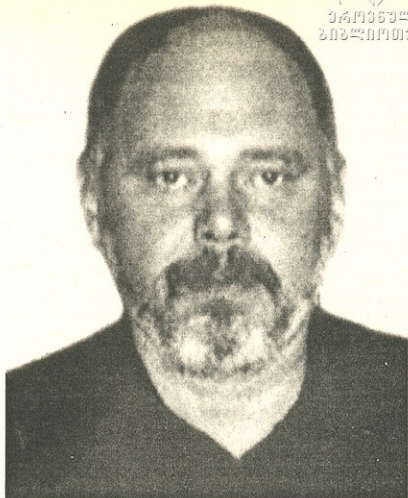
თათარხანზე იძახდნენ, არ ვიცი, რამდენად მართალია, მარო მაყაშვილი უყვარდაო.

24-ში, აფანების მერე, სოხუმში დახვრიტეს კომუნისტებმა.

არა, კაცო, ბაბუაჩემი დათიკო? აფხაზი როგორ იყო, ჯაიანი იყო გვარად, რა, დედაჩემის გვარი არ იცი? მარ-მანიბი, კი ბატონო, აფხაზები არიან. ელიკა და ის თათარხან მარლანია, მგონი, შორეული ნათესავებიც იყვნენ. ელიკასა და დათას ქორწილში იმას ქართული უშვებია, თორემ მთელი თბილისი და სოხუმი მაგზე ლაპარაკობდა.

ჩვენები როგორ გადარჩნენ? რა ვიცი, თუ მაგას გადაარჩენა პეკია, 10 წელი გადასახლება ზესეს, მერე, ომი რომ დაიწყო, როგორც ვეძღ სამხედროებს, შტრაფბატში უკრეს თავი. ერთმათს პრადალი შეხედრიან შემთხვევით. წარმოგადგინა, რა სიხარული ექნებოდათ? მაგრამ მერე იმ უხეშურებასაც მოესწრო, — დედაჩემისა და მამაჩემის ავარიამ დაიღუპა. დედაჩემი და მამაჩემი ხომ კლასელები იყვნენ, მაგათი რომანიც მერე კლასიდან დანაცვალა, თუმცა რა, ბავშვობიდანაც სულ ერთად არ იყვნენ? ერთადვე დაიღუპნენ. მთელი სამასწავლარე შეასკდათ თელავის გზაზე ახლა ძალიან გთხოვ მაგ ამბავს ნულარ გამახსენებ. დიდუდაჩემი თამარა ბედნიერი ქალი ყოფილა, ვერ მოესწრო მაგ საცოდაობას. თამარას გარდაცვალებიდან წლისთავიც არ იყო გასული.

რომელი წელი იყო ამ ახლავდ გეტყვი, მე და სანდრო, ხო, ჩემი ტყუპისცალი, მე-10 კლასში ვიყავით, სკოლას

ნუგზო ჩინცელაძე

ვამთავრებდით. დათუნა, ჩენი უმცროსი ძმა, 10 წლის იყო, ესე იგი 69 წელში იყო ეგ ამბავი.

სანდრო პაპამ არ დაგვანება, არ ჩენი მამის ვინ გვეცითხედა. საგვარეულო სახელწოდებე დაკრძალეს ორივე, ახმეტის ეკლესიის ეზოში.

მამის გადავიდნენ დათიკო და ელენეც ახმეტის სახლში. არც სანდრო პაპას დატოვება უნდოდათ მარტო და შეიღების საფლავებზე ხომ იქ ჰქონდათ. მერე, 78-ში, სანდრო პაპაც გარდაიცვალა და საერთოდ აღარ წამოსულან იქიდან. ბებიანები, ელიკა, ბოლოს სულ იმ ეკლესიაში იყო. ისე, მაგარი ქალი იყო, ხომ იცი, ევფემი აღარ იბადებინა. მაგის თვალებზე მე ცრემლი არ მინახავს, მაგრამ ლიმილი რომ ღიმილია, არც ის დაუნახავს ვინმეს.

დათუნა ახმეტაში წაიყვანეს მამის, პატარა იყო. სკოლაზე იქ არ დამათარსა? ჩენი სტუდენტები ვიყავით უკვე და აქ დავჩრით. დედაჩემი გაიანე გადმოვიდა ჩენთან. კი დარჩა გაიანე გაუთხოვარი ჩენი გადამკიდე, ღმერთმა დიდხანს მიტოცლოს მაგის თავი, ახლაც ეგ უფლის ჩემებს. დედაჩემზე უფროსია შვიდი წლით. დედაჩემი და მამაჩემი ორივე ოცდაათში იყვნენ დაბადებულნი.

არა, დათუნას არ მოუყვანია ცოლი, ძირი მაგას და ჯანდაბა, იმ ქალს არის ისევე გადაკედებული, არ იცი, ვინც არის? ვუბნებდით, ბარე მოიყვანოს, არც მაგას აკეთებს, ხმას არ იღებს მაგ თემაზე, ჩვენც შევეშვიტ, დავივალე, კაცო, ადენი ღრტირით, თავის სახეზე თვითონ იცის, მოკლედ.

სანდროს კი პეკია. ხომ ნახე პაპას წინათ, რავარი უქცევს კახურად? ოქსანოკა! კიევებიან ჩამოიყვანა სანდრომ, კი, უკრაინელია. დიდი ლუბივი ჰქონდათ. სანდრო ხომ ძველი ხუთთვიანია, და კიევში, სბორენზე გაიცი. არა, ოქსანა ტანმოვარჯიში და ეკი. ვერ, მოკლედ, სპორტიდან გაიცი. ბავშვები ნახაბი გაყავს? სამი! ირაკლი, გიორგი და რეზიკო, ენაცვლით მამიდა!

რას ამბობ! რუსულად ხმას არ ალენინებს დედამისი, აბა!

ისე კარგად არიან, ღმერთმა ყველას მისცეს. დიდი მუწრეობა ანაყო სანდრომ კახეთში. მაგით გვიდგას სული. ეს ჩემი მანქანა სანდრომ არ მამუქა? ირაკლი გერმანიაში სწავლობს, წელს ამთავრებს და, ალბათ, ჩამოვა. ძან მომინებარა ეგ მამუნო.

უფ, ბერის ვნევი, მომკლა ამ ხეულამა.

რას მოგვითქვს ეს ამბავი? პო, სიზმარი? დაცია, მივალ მანამდე.

მოკლედ, რომ აირია ეს ჩვენი ქვეყანა, გასოსვს ხომ? პო, ეს თბილისის ომი და მთელი სამხრელია, რა გამოვიყარო მაინც, პა? არა წყალი, არა შუქი, არა პური ის წაძირალა? ზოი ახალე კრწანისში და მეგრურებს წერს, მართალია? ერთი მაგის წამოყვლილან მალაპარაკი, მე ვიცი, რასაც ვეტყვი. მოკლედ, ეს იქით იყოს და იმ დღეებში ბებიაჩემი ელენეც გარდაიცვალა. საწყალი, ღმერთო, ნათელში ამყოფე, ფრცვკალების გამოსოვლი ეგა და ბაბუაჩემი ეცლესი-იდან. ზიარემა მუდღია იმ დღეს თურმე ორივეს.

ბაბუაჩემისთვის თუქმემა, მიდი ჩვენის საფლავებზე, მე სახლში წავალ. გამიკვირდაო, დათიკო იძახდა მერე, რომ არ წამოვიდა, მაგრამ არავინა მიიქცემს, ვიფიქრო, ალბათ, ცუდად არის და შალვა ივანისა დაფუძახებ-მეთქი, ძია შალვა იყო დიდდამჩენის ნათესავი იყო, გოგინაშვილი, ძალიან ცნობილი ექიმი, და ზუსტობით სულ ამხმეტამი იყო ისიც. არავინა არ დაამახებინა. კარგად ვარო, უბრალოდ, გუშინ სიზმარში მთელი ღამე თათარბას მარცხინასთან ვცეკავდი კართულს, აი, ისე, ჩვენს ქორწინში რომ ვიცეკვეთ, ის საქორწინლო კაბაც მეცავო. ჩვენებს მალე თვითონ ეჩნახა; აღარ არის საფლავზე ჩემი სიარული საქორწინო. იმ ღამეს მართლა არ გაგადაიცვალა? უხბიოდ, სახეზე ღი-მილით, ღმერთო, ნათელში ამყოფე იმისი სული!

მომწონდა ერთი გე სიგარეტი. დაიცა, ჯერ სადა ხარ, მთავარი ახლა უნდა ვთქვა. ის დღეები არ იყო, აფხაზეთში ომი რომ დაიწყო იმ არაკაცმა? ელენე ახალი დასავლადეზუ-ლი გვყავდა. ბაბუაჩემი სულ გაგაფრდა. ჯერ იყო, თბილისის ომს გადაჰყავდა კინალამ, ისე ინერვიულა მაშინ, ცალკე ეს ახალგაზრდაცვლილი ელენე, გიგადებოდა, ისე უყვარდა ბები-აჩემი, მერე ეს აფხაზეთის ამბავი. დანა რომ დაგერტყა, სისხლი არ გამომოუვიდოდა.

არა, კაცო, რა სკლეროზი, სკლეროზი ჩვენ გვაქვს. მე და შენ ერთიგვარ ჩავყავით. უბრალოდ, სხვაანირად ჰქონდათ მაგათ სული მოწყობილი. საქართველოც რაღაც სხვაანირა-ად უყვარდათ. სხვა ჯიგირათი. უცნაურად განიცდიდნენ რაღაცებს. ბოლო-ბოლო, აფხაზი ქალის გაზრდილი იყო ხომ თვითონაც.

არ გითხარა, კაცო? ძიძიშვილები იყვნენ დათიკო და ის თათარბას მარცხინა. დედამამშვილებზე ახლობდა თივლე-ბოდა ეგ მაშინ. სამურზაყანოშია ბაბუაჩემი დაბადებული და გაზრდილი. ელენეც ხომ მარცხინა იყო, ისიც სოხუმში დაბადებული. უამრავი ნათესავ-ახლობელი გვყავდა აფხა-ზეთში. ახლა ღმერთმა იცის სად არიან, ან არიან კი?

ის იყო და, ეს ჩემი ძმებიც აირივნენ. აირქმეს, უნდა წავიდეთ აფხაზეთშიო. ავწენე, მარა რა ავწენე. ფატიმა გასოსეს? აი, ისე ვიყავი. ჩემს ქმარს ხომ სიტყვას იყო გააგებინებ, დადიოდა დაშურებული. ხმა ამოიღო, უიზ-არი არა მეთა, თორემ გადავხედოვ დანგრედიან-მეთქი. ხომ იცი, ვინ და რისთვის დაიწყო ეს ომი? თქვი რამე, თორემ შენც აგიკრავ გუდა-ნაბადს-მეთქი. ახლა კი მეცინება, ისეთი სახე ჰქონდა მერბას. ოქსანა რეზიკოვ იყო ფეხბმობე, ხმას არც ის იღებდა. დადიოდა ტირილისგან თაღუტდასივე-ბული, მაგრამ კრინებს ვერ ძმარდა თავის ქმრთან.

ვერც ბაბუაჩემს ეუფნებო ქვერდოსი, შეშინოდა, არ გადაჰყოლოდა კაცი დარდს, ისედაც განიცდიდა ყველაფერ ამას. ის პერიოდები ყველაზე ამხმეტამი ვიყავით. ბავშვები სკოლაში მაინც არ დადიოდნენ. სად იყო სკოლები. ერთი მერბა იყო თბილისში, — სახლს ყარაულობდა. ისიც ეკირანი ერთხელ ჩამოდიოდა, ხან ნათი ჩამოჰქონდა და ხან რა, არ გასოსეს, დატყვევული ვიყავით, ყველაფერი დაფიქრებდი იყო.

მომწონდა ეგ ზაფიგალაქა თუ კესია, — დაიცა, მოუკვიდე...

პოოდა, რაზე გაგერქმე? ხო, მოკლედ, ესხედებით გა-რეთ აივანზე, იგი ხომ ჩვენი სახლი? არა? ავანტი გვაქვს დიდიდი, ხის, სულ ვაზითაა დაბურული. საწყალი სანდრო პაპა იძახდა, თამარას პაპის დარგულია ეს ვაზიო. აზრზე ხარ, რამდენი წლისაა.

ახმეტის სახლი სანდრო პაპას სიმამრის, დიდდამჩენის მამისეული სახლია. გოგინაშვილების. ისე, ჯორჯაძეები უფრო თელავიდან არიან.

მოკლედ, საღამოა, ახალშენიდან უღლი... ბავშვებს ჩაი დაგულევენ და ჩვენც ვეახმებოდით, მაგრამ მე რა, ლუკმა არ გადამხდეს. შუამტყვი დათიკომ, რომ ვერა ვარ ხასიაზე, თან ჩემს რძალსაც თვალები აქვს ტირილისგან დასიებული და რამისა საქმე, მერე ახალი უბედურება ხომ არაა ჩვენს თავ-

სი. სათითაოდ გვიყვარებს ისე, რომ სულ თვლებით გებურ-დავს. ლამაზი, ლურჯი თვალები ჰქონდა დათიკო ბაბუ-მაგრამ შურა ჰქონდა ისეთი, კაცს ცხენიდან გადმოჰაგებ-და. სხვათა შორის, ახლა გამახსენდა, სათვალესაც არ ხმა-რობდა, ისე კითხულობდა გაზუსტს, 92 წლის, წარმოადგე-ნია? გერე მე, პულის სამის გარეშე ვერაფერს ვკითხულობ. მოკლედ, არიდებს ყველა თვალს, მაგრამ გამოაპარებ-დი რაშეს გგონია?

რამისა ბოლოს და ბოლოს საქმე, აღარ იტყვი, თქვე კაი ხალხი, არა მამლათე, ბოგევი ვარ თქვენი თუ რავეა თქვენი საქმეო.

ამოლურდა ბოლოს სანდრო, — აფხაზეთში ვაპირებთ წასვლა! არა, გატყუებ, ვაპირებო, არ თუქვას, აფხა-ზეთში მივედივართო.

გაგისუსთო ყველა, სირუშეა როგორი, იცი? მარტო ჭრიჭინების ხმა არ გავიგე, მაგრამ როგორ აგისხნა, შეი-ძლება სწორად არ ვამბო, გამაყრუებელი სირუშეა. აი, ასი ბოშები რომ გასცდეს ერთად, იმაზე გამაყრუებელი. ხომ გესმის, რასაც ვამბო?

კიდევ ცოტა ხანს რომ გაგარტყებულყო, შეიძლეა გაგვეფრთხილებო, ისედაც რომ ბევრი არ მაქვდა.

გაგებედ ბაბუაჩემს და სადღაც ჩვენს მიღმა იყურება, და იცი, ვი მოგმაცავს იმ წუთს?

ახლა არ დამცემი, ძალიან გთხოვ, მაგრამ რატომღაც მგონია, რომ გიორგი ჭყონდიდელი იყო გარეგნულად ზუსტად ეგეთი.

მიტარეს ახლა მოყოლა, ემოციურად ძალიან გადავიძაბე იმ მომენტში.

მერე ეს თავისი შურა ნელ-ნელა სანდროზე გადაიტანა, ისე რა გითხარა და, ჯორჯაძეების მტყი ეგეთ თვალს ვერ-აყენი გაუძლებდა. ამანაც უტიფრად გაუსწორა შურას. ახლაც მუდრტვალს, ისე ჰქვითა ბაბუაჩემმა, თან იცი, ხაზგამსმით სანდროს მიმართა. დათუნა ეგრევე აფსაიდში გაუშვა.

— ვის უნდა ესროლო, ბაბუ?

— ესეიკ, რა, ჯორჯაძე არ არის? ეგრევე უპასუხა, — მტრის, ბაბუ! თან თვალებით ეხმალებოდა ბაბუაჩემს.

— მარშანიები და ანაზაბეჭები ჩვენი მტერი, ბაბუ?

იცი, როგორი კინოკადრითი მასსოვს ყველაფერი? კაი მაგარ სცენას გადავიღებდი, ნიჭი რომ მქონდა... მაგი-დის შუგაღულში ნათის ლამაზ ანთია, ჩვენ, ყველანი, ჩრდილში ვართ. შურეც კი მარტო დათიკო ბაბუ და სანდროა ხმალაზეთ თვალებით.

— არა, ბაბუ, ეგენი არა, რუსი მოდის, ბაბუ, ისე, არ გავანებებს თავს... მე რუსებთან საომრად მივდივარ.

მოკლედ, სანდროც თავისას აწედა და მიხვდები, რომ მამაჩემი და დედაჩემი რომ ადგნენ, იქ წასვლას ვერ გადა-აფიქრებინებენ.

დაგრან მანად სიგარეტი? ხო, ბევრს ვწენვი, ახლა კი ამ ამბავს რომ ვისმენე... აი, ნინოკო ჩააბარებს თუ არა, უნდა დავანებო თავი...

მოკლედ, ვერ მივდი ამ სიზმარში, დაგალაო.

არა? კაი მაშინ, ცოტაც და მივალ იქამდეც.

მოკლედ, ბაბუაჩემს ბევრი აღარ უღალაპრაკია, ადგა და ოთახში შევიდა. შემეშინდა, ცუდად არ გახდებ-მეთქი. წა-მოვდექი, შევყვირე, წნეგას გაუზიზავ მაინც შემიღო და არ გამოვიდა ისეც აივანზე? ხელში რაღაც ფუთო ეჭირა, ჭრელ ნაჭერში გახვეული. დაჯდა და დაუწყო იმ ფუთის აუქრე-ბად გახსნა. გახევედ ჩემს ძმებს, ისინიც გამტყრებული თვლებით უყურებენ, ვერ ვხვდებით, რა არის. თან ბნელა ხომ, ლამაზს მუწუხ რას დაინახა. ბოლოს გახსნა და მაგ-იდზე ჯერ რაღაც შინდისფერი ხავერდის ქისა დადიო, ტყობოდა, კაი მძიმე იყო, ვიფიქრე, ოქროს თუნწინები ხომ არ არის-მეთქი და ამ დროს დავუხებ ხელში მაუზ-ერის მოერცხლილი ხის კაბურა.

რას ჰქვია, ვერკვევდი ჩვენს სახლში იარაღი სულ იყო. ჯერ სანაყლი მამაჩემი ხომ მონადირე იყო, მერე, ეს სან-დროც და დათუნაც ზუთფიხელები არ იყვნენ? სანდრო საქართველოს ჩემპიონი იყო ზუთფიხეზე, სწოლზე მეც ვკვიდებო, სულ დავეყვებოდი სანდროს ვარჯიშებზე, როცა ტირი დადიოდა. მეც არ უშავს ვიფიქრე. აი, ახლა.

ახსნა კაბურა და ამოიღო იარაღი. ჯერ ხელში შეათა-მშა, თითქმის წონას უსინჯავს, მერე ახსნა და სამხრეთ-დასავლეთ. ესხედვართ ეგრე, დეპილაციით, ვერაფერს ვხვდები. ოქსანას გადავხედე და ვიფიქრე, ახლა ამას შუბიარობა

არ დაეწყო-მეთო, ისეთი სახე ჰქონდა? გინახავს მუხურნი? არა? არც ეს გაგიგია, მუხურნივითა აქვს ცხვირიო? გრძელი ლულა აქვს ძალიან. ახლა რაც შეიძლება ზუსტად უნდა გაგიგოთო ბაბუაჩემის სიტყვები, დიაცა, კარგად გაეისინო, თუშკა ევეთი რამის დავიწყება არ შეიძლება:

— თათარხან მარღანიას სახსოვარია ეს იარაღი, — ისე თქვა ბაბუაჩემმა, სამიწარმოების თვალს არ მოუშორებია, — 1919-ში, ჩემს დაბადების დღეს, ცხრა ოქტომბერის მარტუხა. წევიტზე ერთი, რა აწერია ამ კაბურას, ნესტან, ბაბუ!

გადმოშაწოდა ის ხის კაბურა, ვერცხლით მოსყვადებულ, თან ხომ იცი, როგორცაა: შეგიძლია კონდახად მიაბარო და როგორც თოფი, ისე იხმარო, ლამაზსავე მიწევი, კაკლის ხისგანაა ის კაბურა გამოთლილი და გაკრული ხელით გრავიურაა გაფორმებული: „დღეს გამიწინდებია, ვინ არს ერთგული, ვის უფრო გყვაროს, მშინო, მამოლი“ — შენი ძმა თათარხან მარღანიას!

ხმაშალა წევიტზე, ბაბუო, კი მოხოვა, მაგრამ ვერ ნავიკითხე ხმაშალა, ახლაც ცრემლები მასჩრბის, მახაბტი.

მერე, იარაღის ტარი მიიტანა თვითონ ლამაზსთან, აგურაცა კიდევ ერთი წარწერა: „დიდებ-ბა ერს, სიკდილი მტერს“. აგი იარაღი რომ ეპოვათ ჩემი დაბაპტირებისას, გადასაღლებას ვერ მაქარებდა, ბაბუ, მე. ადგილზე დამე-რეტდნენ. ცხოწეულმა ელიოკამ გადამა-ლა.

კვირაში ერთხელ ვწმენდ ახლაც. ტაბახმელასთან ათ გასროლაში რვა მიზანს ხედებოდა. ზუსტად მიაცეს. მტკიცე ხელი და ძლიერი მავა უნდა მუხურის, ხომ იცი შენ. კი გაქ შენ კარგი ხელი, მიზნავეს შენი სროლა. გაქონდეს აგი ანი შიდა და ხშირად დახედე ხოლმე ამ წარწერას, ბაბუ. ამ ქისაში პატრონებია, ასე ცალი უნდა იყოს, სემ შიისაჲ ტრტიკი კალიბრია, არ იშოვება აგი ახლა.

იცი? ისევ ხაზგასმით სანდროს უღაპარებო-და, ბაბუა და მე თითქმის იქ არც ვყოფილყავით.

— 25-ში თათარხანს ვინც დახვრტია, ის კაცი მოეზა-ეთ მე და ცხოწეულმა პაპამშენა სანდრომ, არ იცოდა, ვინ ვყავით, წაიტარაბას, მუხლებზე ვერ დაეაჩოქე ის ნაბიჭვარი და ხალხის წურებულა თათარხან მარღანიას, მარა შევიდი ტყვია ჩაუფრენე თავში... ათი ტყვია ვე ჩაუფრენე თავში იმ არაკაცს ამ მუხურნიდან. რაია, იცი, ბაბუ? იმ კაცის გვერს ვერ გეტყვი ახლა, მარა მისი შვილიშვილი თბილისში თოფს ესროდა მთავრობას და ახლა უწყველდელ ტელევიზორშია და ერს მოლერავს. მე, ჯორჯოჭაყურისა და ჯაიანების წა-გრანს, იმში წასვლას ვერ დოვეხე, რომც დოვეხლო, მაინც წავა, და არ იქნება უფროსის დალოცვის გარეშე ოშში წასვლა, მაგრამ მძების დახდა წასვლაც არ იქნება, ბაბუ. ერთმანეთს დოწეუბთ პატრონობას და ყურადღება გაგვეჩვენებთ. ომი ცუდი რამეა, ბაბუ, ასე თვალს და ასე ყური უნდა გამოიბას მეომარმა და ასევე მტრისკენ უნდა ჰქონდეს მიყურადებულობა. რავეც კი ყურადღებას სხვა რამეზე გადაიტანს, მტრის სამიწარმო ხედები იწმინდება. დათუნა ჩემთან დარჩება. მოუხევი ვარ, ბაბუ, და ცალი ფეხი იქით მაქვს. ეს ქელიც მისახდია, — ოქსანასკენ გაიხდა ბაბუაჩემმა, ის საწყალი მუშმისტილდა გახდა. მე და გაიანე რას აუე-ვალთ ამხელა ოჯახს... ნესტანს თავისი ქმარ-შვილი ჰყავს მისახედი. ასეა, ბაბუ, აგი და გაგათავეთ ამაზე საუბარი.

მერე ყელიდან მოიხსნა რალაცა, თოვადან სინეღუმში ვერ გადმოვიდა, რა იყო, ფეხზე წამოდგა და სანდროსთან მივიდა.

— აგი, ბაბუ, ილორის წმინდა გიორგის ხატის ასლია, ჩემმა ძიძამ, თათარხანის დედამ, დამცადა ნალოზაზე, ჩაბას ქელი იყო ის ცხოწეული. ამ ხატის ძაბულ დამიფარა მთელი ომი და გადასახლება, ატარე, ბაბუ, ჩაჩვენებდა და ჩემს სახსოვრად, ღმერთმა ავი თვალისაგან დაგიფაროს და მტრისა და მოკავრის გარჩევა შეგაძლებინოს. გვიარაღდეს ილორის წმინდა გიორგი.

თავისი ხელით დაკიდა ის ხატი სანდროს ყელზე. სანდროს გახედდა და შემეძარბაო იყო. მიიწია, უნდადა ბაბუა-ჩემითვის ცოცხად, მარა გააჩერა დაითიკო. რომ ჩამოვალა,

მერე გავოცდებ, ბაბუო, და ოთახში გავიდა. ახლაც მუხურმაღლებს, რომ ვისიწენ ამ სიტყვებს, იცი აი, ბეჭედს რომ დაარტყამ, ეგრე დაამთავრა, მოკლედ, დათუნა არ გაუშვა...

იმ ერთი სიმშრის მოყოლა რა გახდა, აზრზე ხარ? მე დავიღალე და შენ რა მოგიფიქრებოდა.

გინდა, ყავა გაგიკეთო? უცებ იქნება. კაი, მერე იყოს, აი, ახლავ, მივედი უკვე იქამდე...

შესამე დღეს წავიდა სანდრო. არაფრით არ გაგავა-ილებინა თავი. არ იცი, რა ვერცხვია? თავისთავებოდა.

მოკლედ, იმ წელს რა გადავიტინე, რა გითხრაო! დათუ-ნა ჩემს თავს მირჩევნია, მაგრამ ტუპისცალი არ იცოთ თქვენ რა არის. ტელევიზორთან ვიყავი მნიშვნელი. ხან აუროპორტში გავებრდიოთ მე და მერაბი. ნაცნობ-უცნობებისგან ვგებდი სანდროს ამბებს. დათუნას ბაბუაჩემი არ იშორებდა, თითქმის სულ ამბებდა იყო. რეზუკი რომ გაჩნდა, იანვარში ერთი-ორჯერ სანდრომაც მოახერხა დარეკვა, ხან ოჩამ-ჩორისში იყო, ხან სოხუმში. მოკლედ, ის ერთი წელი ჯოჯოხეთად გადამექცა.

ბოლოს კი ხომ სულ გადავდექი ჭკუიდან, აი, სოხუმში რომ დავცე, მაშინ. სად გინდა, რომ წახვიდე, ვის ჰკითხავ ამ ვინ რას გეტყვის.

მე შენ გეტყვი და, აწყობილი ჰქონდათ რამე საქმე. ბოლოს გადავწყვიტეთ, მე და მერაბი ქუთაისში წავსულიყავით, ვილაძე ამთვის, კოდორიდან გადმოყ-ვნილი დაქორლები არიან ქუთაის-შიო, მაგრამ როგორ გინდა წა-ხვიდე, ბუნზინი — არა, გზაში — ყარაღალა. დათუნა ჩამოვიდა წინა დღეს და მე და მერაბი წავალთ, შოშლელა სეანთშიც ავიდეთ, იქნებ ვინმე ამბის მცოდნე ვხაზოთ.

რვა ოქტომბერია, კარგად მახსოვს, ცხრაში ხომ ბაბუს და-ბადების დღეა. მერაბი და დათუნა სადაღაც გავიდნენ, მგონი, ბუნზინი უნდა გამოეირთიათ ვილაცისთვის. შენი იყო

იმ საღამოს, იმითგ, რომ ტელევიზორი მჭირნდა ჩართული. აი, ის სიმღერა ხომ გახსოვს: ძალიან ხშირად გადმოსცემდნენ მაშინ: „ცხრა დღეა და ცხრა ღამეა, განსუფულები თოფს, გზაზე სამცხეობისა და მი-მაქროლების მარბილი“... მგონი, ევა მღეროდა, გამცემლიც. თორმეტს გადაცილებული იყო, რომ ჩამქინა, მივედი, როგორც იქნა, სიმწარედ.

ჩამყვა, ეტყობა, ეს სიმღერა ძილში: ვხედავ, რალაც უშველებელი მინდორია თოვლისაგან გადაფორებული, რალაცნობარი ნათელი დგას გარეშეში, თან თოფს, დიდი ფუნტლები მოდის ციდან. ვუგვაგარ ამ მინდორში, ვითომცა სანდროს ველოდები. ამ დროს მარბილი მოდის, აი, ტრეკისა რომ ეხასიათა რუსები, თეთრი ცხენებია შემეშული და ეწეწებს აწყრილებდნენ. მიხატარა რალაც, ისე, რომ ვერ აგინერე, ვიცი, რომ სანდრო უნდა ვხაზო. ნინ კოფრე მუცელზე ზის, ახალ-გაზრდა კაცი, ძალიან ლამაზი და ვიცი, რომ თათარხან მარღანიას ეს კაცი. გულზე ის ილორის წმინდა გიორგის ხატი ჰკიდია, დათა ბაბუშ რომ მისცა სანდროს და მეუბ-ნება: ნახე, სანდრო რა მამუქაო, ვაკაცია შენი სანდრო, ნამდვილი ვაკაცაო. მე უყვიერი, სანდრო სად არის, სანდრო არ მოდის-მეთო? სანდრო ფეხით მოდის, აქ მაგის ადგილი არ არისო, მეუბნება, და ვხედავ, — სხედან იმ ტროიკაში ბაბუაჩემი დათიკი, თეთრ ჩოხაში, და ბუბიბუბი ელიკა, საქორწილო კაბაში, პირდაპირ კი სანდრო პაპა და დაიდგამები თამარა, ისინიც გამპორანდებულები, თან ახალ-გაზრდები არიან და ძალიან ლამაზები. დათა და თათარხანი იცო რა სიმღერას მღერაო? კრებული ვარ და მერცხელი, მოსაწეილი გაქვს? იცი ხომ? მეგრული სიმღერაა. ისე მო-მინდა იმათთან ერთად ყოფნა, ვერ აგინერე. ვუხევენები, გააჩ-ერეთ, მეც წამოვალ-მეთო და დიდდამქმე მუხურებს, არ არის აქ შენი ადგილი, დათასა და ელიკის ქორწილია, ირაკლი და ქეთოც გველოდებიან, — ეს დედამქმე და მამამქმე, — მე ვუთვარებო, გააჩერეთ, წამოვალ-მეთო, მა-გრამ იცინიან ისინი და თან მავრა ზედწერილი საბეჭდი აქვთ. თათარხანი მიყვიროს იქიდან, შენ სანდროს დაელოდე, მერა მახედი, და იმ წმინდა გიორგის ხატს მაჩვენებს ისევ გზებარდები: ეკ სანდროსია, ბაბუაჩემმა არუქა-მეთო, ვუყვი-

რი, და ის ისევ შეუზღუდა, სანდრომ მე მაშუკა, დედამისისა ეს ხატით. ვიყურები გარშემო და არაფერ არის, თოვლიც როგორია, იცი? ვერ გაიგებ, თოვლია თუ თეთრი გვირ-ოლები. ეს ევგენიის ხმა კი მატულობს და მატულობს, იცი, თან ვიცი, რომ სიზმარია, თან არ მინდა, რომ გავიღვიძო, არ გქონია გერე?

მოკლედ, ამ ევენების ხმამ გამაღვიძა, თურმე კარზე რეკას ვიღაცა. შევხედე საათს და შვიდი არ არის ჯერ, ბნელა გარეთ.დათუნასა და მერას იქვე დიდი ოთახში სინათლე. გამისად გული, კარგა კა უნდა იფიქრო მაგ დროს. გავიხედე გლახოვში და მანანაა, ჩვენი მეზობელი, აი, ჩვენ ქვემოთ რომ ცხოვრობს, ხო, თემურის ცოლი. რაღა ბევრი გაგაგრძელო და, ოქსანას დაურეკავს ჩვენთან, ეს ტელეფონი არ მუშაობდა თუ რა, და მერე მანანასთან დაურეკავს, დათიკო ბაბუაყა ცუდად და სასწრაფოდ ჩამო-იდგნო. აუუუ! ვიფიქრე, ცუდად კი არა და, გადამიცვალა, ალბათ-მეთქი. აა, უთენია ხომ არ დარეკვდა ოქსანა. არ არის პანიკორში. ვეცი მერაბს და დათუნას, გავაღვიძე, ადგილი, ოქსანას დაურეკავს, მგონი, ბაბუ გარდაიცვალა-მეთქი. ჩაივით, მე მანანად ნინიკოს გავაღვიძე და გაიანე-საც უნდა გაეუაროთ-მეთქი. ის საცოდავები ორი საათის მოსულები ყოფილან, ბუნჯიანი ძლივს უშოვიათ, იმ დღეს ხომ დასავლეთისაკენ არიბდნენ. მოკლედ, ვარ ერთ ქოთქოთში, თან ის სიზმარი არ ამომდის თავიდან და კარზე ისევ ზარია, ვიფიქრე, ისევ მანანაა, რამე ენდობება, აბა, სხვა ვინ უნდა ყოფილიყო, ვინც წარმოვიდგენდი. გაგულ კარი და სანდრო არ შემჩნა? ვიფიქრე, სიზმარ-ში ვარ ისევ-მეთქი. ხმა ვერ ამოვიღე, ფეხები მომეცემა. წარმოვიდგენია? სიზმარში ხომ ენახე, თათარხანმა მითხრა, ფეხით მოდიოხ, თურმე რაღაც მანქანას წამოჰყოლია ქუთაისიდან მცხეთამდე. მცხეთაში უკვე ღამე ჩასულან და იქიდან მართლა ფეხით არ წამოსულა? თქვი ახლა, რომ რაღაც არ არსებობს. ამიტყდა ისტერიული ტირილი, მთელ სახლ ფეხზე დავდე, ძლივს გამაჩერეს.

მოკლედ, ცხრის სახეგრისთვის უკვე გავედი სახლ-იდან. გზაში სულ იმ სიზმარს ვეუბრები, რა გამაჩერებდა. სანდროს მთელი გზა ხმა არ ამოუვლია, აი, ასე მუდგოვით იჯდა და ფანჯარაში იყურებოდა. ისე, აფხაზეთზე ახლაც არაფერი ამბობს. სიტყვას ვერ დაეცდებიან...

თორმეტი საათი იყო, კარგად მახსოვს, ახმეტაში რომ ჩავედი. ისე ვარ ემოციებისაგან დაცლილი, რომ სულ არ მაინტერესებს ბაბუაქმის ამახე. შევედი ენაში და ახლა ოქსანა გაგიჟდა სანდროს დანახვზე რეზიკო რვა თვის იყო უკვე. სანდროს ხომ საერთოდ არ ჰყავდა ნანახი, მაგრამ პირველი, რაც იკითხა სანდრომ, რა ხდება, ბაბუა-ჩემი სად არისო. აოწინდად მესმის ბაბუაქმის ხმა:

— აჲ ვარ, ბაბუ, გელოდები უკუ სამი დღეა...

აფარდა გიჟივით სანდრო აივნაზე, ოქსანას წესიერად არც აკოცა, ოქსანა კი არა, ბავშვიც არ გამოთრეფია სულდნად. მე გამოვარეკო რეზიკო ოქსანას. იგი, რა იყო რეზიკო? ნაშვლილი ბურთი. აფეცივით ჩვენც და კინაღამ მეორედ ნაშვლიდა გული. ზის ბაბუაქმე საჯარძელში, თეთრი ჩოხა აცვია, თავისი ფერცელის ქაშარ-ხანჯლით, აი, სიზმარ-ში როგორც ენახე, ოღონდ წვერი აქვს გულგამად. წვერს ატარებდა, როგორ არა, მაგრამ მუდამ იკრეფდა დაბალზე. თვითონაც მიტკალივითაა გაფითრებული. სამი დღეა, ლეკმა არ ჩაუდია პირში. — ვიფიქრე, ჩამაცდებდა და იოშობი დაგირეკებო. მივირდა სანდრო და ჩაუბია ბაბუა-მისს. ის ვერც ადგა საკარძელიდან, კოცნის, ევგენბა სან-დროს. — ჩამოხედდი ხომ, ბაბუ? დღეს გელუდგობდი, ბაბუ, სიზმარი ენახე იმისთანა, საკინ გულგამდობი, ჩქიმ ვაკაკი კოჩი“. ამიტყდა ისევ ტირილი, მაგრამ გახეხე და ყველა ტირის: დათუნაც, მერაბიც... გაიანე ტახტზე ზის და ხელისგულები სახეზე აქვს აფარებული. ერთი რეზიკოა გაოცებული, ატრიალებს მრავალ თვალებს და რაღაცას ყვლობიანებს.

ბოლოს ისევ ბაბუაქმემა შეგვიძახა: დიდაშ მავილარ, რა ხდება, რა გატირებთ, ჩემი დაბადების დღეა დღეს და გაანეცეთ პურიმარლიკო. ლომი მთხრა, გამეცეთო. გავუკე-თეთ ყველაფერი. ოჯახლები ჰქონია თვითონ გადამახული. ისე, ცხელბუღბა რამდენი წელი იცხოვრა კახეთში და იქაურ ლენის მაინც ვერ შეეჩვია. დაჯდა ჩვენთან ერთად, საძიქოვო ქაშა, ღვინოც დალია, იცი, ფრზეც მოვიდა, ლოყები შეუღალაუდა. მერე, სანდროს სისოზე, მოდი, ბაბუ, აერხელი ვარ, მერეხელი“ ვიმღეროთ ერთადო. წარ-

მოვიდგენია? აი, ისევ სიზმარი. ისე, ერთი სიტყვა არ წამოსცდებია ომზე, არაფერი უკითხავს, ან რა იყო, როგორ იყო. ვითომ ომში კი არა, საბატარიუმში ჰყავდნ სანდრო გამეხული. ვიღღრე ერთად სუკელები, მერე მეზობლებიც გადმოვიდნენ და ატყდა, ხომ იცი, როგორც არ ხოლმე. ცოტა ხანში თავისთი წამოდგა ბაბუაქმე, დავიღალე და გავალ. წამოვეგებო. გავეცი და წამოწა ტახტზე, ეგრევე გაუხდელად, ქაშარ-ხანჯალი შეისხნა ოღონდ. ნესტან, ბაბუ, აგი აქვე ახლოს დადე სადმეო. რა იყო, ბაბუ, ლეკიანობა ხომ არ არის-მეთქი. რიღაც ეშმაკურად, მერე იმდენად და თავისთვის წამოღებ: იხსილი ხა ტრიალი ხ ბუნებრივი... იმ საღამოს, თერმზეც საათზე გარდაიცვალა ბაბუაქმე, დავით ჯიანის, თავისივე დაბადების დღეს, ცხრა ოქტომბ-ერს.

იქვე დავკრძალები, ეკლესიის ენაში. ცოლ-შვილისა და სიყრმის მეგობრების გვერდით. არ დავიჯერო ამის მერე სიზმარის?

ერთი გვ გატარა მომანადე, როგორ არის ის სიმღ-ერა?

„...იმ ღამაზე ქალისთვის და მამულის სანაცვლოდ, და მამულის სანაცვლოდ, უყურებოდ ვცდებით...“

ამბავი მეორე

სანდრო ჯორჯაძე

„ცხრა დღეა და ცხრა ღამეა განუწყვეტლივ თოვს, გზაზე გაძნელებია და მიმართულებს მარხოლი, დაყრდნობა მეტელეე ორლულიან თოვს, თავად საქართველოსთვის გავუცვივას მამეილი“... გასოს ეს სიმღერა? იმ დროს მღეროდნენ ხშირად ტელევიზორში. ერთი გოგო მღეროდა, ჯერით მღეროდ-და... არ ვიცი, ვინ არის, ოჩამჩირაში მოისმინე ერთხელ მარტო, ტელევიზორში. მერე აღარც გამიგია ვინმეს ელ-ეროს, დაავიწყდათ, ეს სიმღერა კი არა, ჩვენ დავავიწყდით სუყველა. ჩვენ კიდევ რა, ცოცხლები ვართ და ვეუერებთ, ისინი? ზოგი საფლავსაც რომ ვერ ეღირსა?

ერთი თუ ძმა ხარ, მთავად ეს გატარა მანდ...

არადა რა ბიჭები, იცი? ღმერთმა ნათელი ამყოფოს იმათი სულები.

ეს ახერები, ბიჭო! ვინ გეხვეწებოდა იქ წავსლასო. არც არავინ შენვეფია, ჩემით ნაფედი, ჩემი ძმები ნაფდენ და მეც ნაფედი. სამაზაბლოში ვიყავი და აფხაზეთშიც. თუ საჭირო გახდა, კიდევ ნავალ და არც არავის შეუვითხები, დედა ახლა უფრო ნავალ და იცი რატომ? — ომში დამარცხებული კაცის სიცოცხლეს ნაღდად სჯობია, მკვდარი იყო. ჩემი დედას გვიცოვით, ეს თუ ეგრე არ იყოს, მარა არც აფხაზეთი არიან მოგებულში, თავიდან შეიძლება ეგრე ეგონათ, მარა ნელ-ნელა აზრზე მოდიან, თუ არ მოდიან და, მაღე მოვლენ.

ბიჭო, ამ ჩვენ, ამ მავათ, ერთმანეთში საბოძარი რა გვექონდა თავიდანვე ერთი-ორი კაცი იყო მისაზრებო აქედან-და და იქიდანაც და გათავადილი ამბავი იყო. აღტყდა იყოო, რომ გაძნელებია, არ იციან, ვინ იყო მთავარი მოლ-ალაქე? ის ნაბოზარი რუსების სკრიაჟა იყო თვითონ და ჩვენ ომს მოგაგონებენ? ალბათი ცხრეცადად გამოვიყ-ვანა და აფხაზეთში ომი დანიჭო. მერე კიდევ, რაც სამეგრე-ლოში აგეთა, მაგას აღარ ვამბობ, ეს ცალკე სალაბარაკოა.

არადა იმ დღეებში ბიჭების სულს ვვიცავ, ერთი ნესიერი სარდალი რომ გვეყოლიდა, ეს გვ ნაბოზარი არ ყოფილიყო, სიამაღე გავდიდობი. ნუ იციანი, მამადალი-ვილი ვიყო, ეგრე თუ არ იყოს. იგი, რა იომეს ბიჭებმა? რუსების სპეცნაზები ტაშიში სულ ტრაკში ამოვივით.

არა, მართალი ხარ, არც ღენ დაგავდა კარგი დღე. რაღა შორს მიდიხარ, ჩვენი ბატალიონიდან ოთხნი ვართ დარჩენილი: ტუკე, მალახაზ, კინაზა და მე.

მე კიდევ, აი, ნახევარი კაცი ვარ, ზნაჩი, სამ-ნახევარი კაცი.

როგორ, კინაზა არ იცი? არ მომიყლია? ვა, ვე როგორ მომივიდა, ძმაო. კინაზა რომ არა, ახლა ჩემი ბურღიდე არ იქნებოდა. კინაზა მე დავარეკი, იცი, მართლა თავადგური გავარი აქვს, ჯორჯაძე, სანდრო სეკია. ჩვენებს, ვინც იმ ჯოჯოხეთს გადაურჩიოთ, ეს პატრონობს, ღმერთმა მისცეს.

ამასწინებზე დაშირეკა, კახეთში დამბატიკა. უნდა წავიდეთ. ადამებდად ყვეები, არა? ხო, ცოტა მომეკიდა. არა უშავს დაახსი, უფრო გაუმარჯოს მოვალ და დალაგებით მოვეყვები.

ეს ჩვენ მძებს გაუმარჯოს, ლმერთმა იმათი თავი კარგად გვიმოყოფს, ჩვენც კარგად ვიყოთ, აბა, ბოლომდე... ეგრე ჯიგარია ხარ!

მოკლედ, ეს კინაზა რომ ჩამოვიდა, მაშინვე ჰქონდა გადავიცემული მოვერცხლილ კაბურაში. ვიფიქრე, პიონრია ვიკაცია. ეგეთები ბლომად ჩამოდიოდნენ სამარიჯოდ და პირველივე ბოროტი თუ არ დაიბრუნებოდნენ, მაკლდე უკან ახვედნენ. არადა მაშურერზე ვაფრენ, მაგრამ მეგასება უკან იარაღი.

მასანდე, აბა, შენი მაშურერი-მეთქი — იცი, როგორ შემოვიხედე? არა, ბოლომდე და რამე კი არა, ეგეთი არ იყო. პირიქით, ლურჯფერადება ბიძია, მაგარი ლებრი გამოხედვა აქვს, თუმცა ბა ბიჭი, მაშინ იყო უფრო ზა სიროკი, თუ რაღაც ეგრე. კაროჩი, ჩემზე ერთი ათი წლით უფროსია, მაგრამ თუ რაღაც ნი ტო იყო, ისე შეგებდავს, ყველაფრის დილითის დილაგარკავდა. ვერც ვერაფრის ეტყოდი. ლაბარაკითაც ცოტას ბაზრობდა, მაგრამ თუ რამეს იტყოდა, შიგათანში არ ატყობდა. მოკლედ, კარგა ხანს ვაკვირდებოდით, სანამ აზრზე მოვიდოდით, რა კაციც იყო. ომი იყო, მძაო! უნდა იცოდეთ, შენ გვერდით ვინა დავს. კაცია თუ ნაკვია.

თავიდან, სანამ გუშისთანვე ვიყავით, მაგრა უცნაურად იცქიდა. ზურგიით ივდა პოზიციაზე და არც ისრულად იქით მხარეს. ვიფიქრე, ჯერ მანინც ნაწივიკია, ტყუობა, მანდრავი აქვს-მეთქი. არაფერ მითხრას, ომში მანდრავი არ იცისო. ეგეთი კაცი არ არსებობს, მაგრამ მერე დავიჭირე, რომ თუ ვინმე ჩვენიდან დაიჭირებოდა და გამოსაყენი იყო, პირველი კინაზა მიძვრებოდა. რაც მე ენახე, ერთი ათი კაცი შეავს გამოყვანილი, თან ისეთი ადგილობრიდან და ისეთი ანატორიების დროს, რომ სხვა ვერც გაბედავდა. რაღა შორს მივიდვარ, მეც მაგან არ გამომათირა? სამასი მტერი ზოგზე უფროსებით მაგარა. ექვსი ჭურვი გასკდა ჩვენ ახლოს. არ ვიყავით, ტყუობა, ლევისადა განწარულები. დახვერვა იყო, მძაო, და ნინც მე მიდიოდა, მაგრამ რაც მაგან ტამიშთან ქნა, ნაღდად კინოა გადასალბი.

თუ მძა ხარ, რა! „პაში-აჟუკის“ მერე მე ქართული კინო, აი, ისე, რომ ქართველები, ფეაკაცები და რამე, არ მინახავს. იღებენ რაღაცებს, სადაღც კიროფსტეგალებზე პრბრებს იღებენ, ამ ბოჭებზე კი კინო კი არა, რომანები უნდა დანერგონ!

დაახსი ერთიცი, მოდი, ვისაც საქართველოსთვის მახვილი გაუცვეთია და თავი დაუდვია, ყველას დიდება იყოს! ამინ!

რაზე გაქრდი? ხო, ტამიშო...

ბევრი კი ბიჭი მოვიკლეს ტამიშთან...

არა, სანამ დაიწყებოდა, რაცინებო ტვესმოდ, იმათი ლაბარაკი. გაფრთხილეთ ერთი სამეფრ მანინც ომანჩირეში უფროსობა, რაღაც დივიერებდნენ იქეთ იმათ და ყურადღება მოგვაცივით-თქო, არაო, თავს იკლავდნენ, პრავაკაცია ეგო, მერე ერთი პატარა ბიჭი იყო იქაური, ის მოვარდა: ძია ვასიკო, ბერგი კატერია ზღავეს და ვისიოა, გახვდეთ მერე მეც და მივხედი, რომ პრავაკაცია კი არა და დიდი დესანტი იყო. კაროჩე, დანიყო, მარა რა დანიყო. ვინ სად ვიყავით, თავიდან ვერც გაივება კაცი. მაგრამ გვაწვებოდნენ ის ახერბენ...

ვინ ახერბენ? ვინა და რუსები, მძაო, რუსი დესანტიკები იყვნენ. სხვენაზი. მე იქ აფხაზი და ჩეჩენი მინახავს. არც ჩვენ დახვდით კანფებზე, მაგრამ გაგვეყვითეს იმ დედაბრლიანებმა. იცი, რა უცნაური იყო? რაღაც დიდი ბრონეილიტები ეცვათ, კისრიდან კოჭებამდე. კასები და მასკებიც ეცვათ. ვა ვეს როსტ მოდიოდნენ, სილითი. ვესროლით ჩვენც, მარა თვალში არ კოჭში უნდა გაგვრტყა, რომ ნავეციო. მაგის საშუალებას არ გაძლევდნენ. თავს არ გაყოფინებდნენ საფრებშიდა. აი, ფსინიქესი ატაკას რომ უცხოთან, აზრზე ხარ? აი, ეც იყო რა. ერთი ქუთათისი ბიჭი იყო, კოჭიანს ვესძაბოთ. ნამოდგა საფრებიდან და მოუშვა იმერედო. ვუყვრი: — ბიჭო, დანეკი ამ ჩამოსულე, დაგბრუნე-დავენ-მეთქი. არაო, — ყვირის, ეს ბოზები ჩემს მინაზე გაბართულები უნდა მოდიოდნენ და მე მუხლებზე ვიდეგო, — ნელში გადაჭრეს ის ცხონებული, მაგარი ვაკაცი ბიჭი იყო.

არადა უკვე ას მტერაში არიან ჩვენგან. როტაა მთელი.

უკვე გვემის, როგორ გვიყვრიან: ეი გრუზინი, კახლი, ხანა ვამ, სდავაიტეს, ვიფიქრე, მორჩა, ვასოვან, დამთავრდა შენე! დღერაკი ცხოვრება-მეთქი. იმწუთა, იგი, დედაჩემი მჭეცხო-და ყველაზე მეტად, ანც ცოლი გამოსენებია და არც შეული. კაროჩი, ვერნობო, რომ ვუფუტვები. ამ დღემში და ექნაზას გაზედებ, ზა, სმი გითხარო, ოთხინდა ვაჭარიო.

მაშურერზე ის თავისი კაბურა მიუჯონდასება და რაღაცა ჩალიჩობს. იმანაც შემეხდა და უცნაურად გამილიმა, უცნაურად რა იყო, იცი? უტყვ დავწვანდრი და იმედი მომეცა.

ჰა, რა იყო, ვასიკო, ერთხელ დავბადებულვართ და ერთხელ დავიხოცებით, მაგრამ ჩვენ სიკვდილამდე კი შორია. ზენიები ტასტის ანაზურები არა ხართო?

მერე რა, რომ ვართ, ეგ რამე შეღავათს მომცემს-მეთქი? მეც რაღაც ხასიათზე მოვედივარ. შეღავათის რა მოგასენო, მაგრამ „დღეს გამოჩნდება, ვინ არის ერთგული, ვის უფრო გვიყვარს, მძებო, მასულიო“, — ეგ ლექსი, კაროჩე, იმ კაბურაზე ეწერა, არ მახსოვს, ვინია.

აბა, დამთავრე, ერთი გვერდზე უნდა გავიდე, აი, იმ ბეტონის ფლასთანო.

რაც შეგველო, გავსენიო ჩვენც ცეცხლი, მარა გადახურებულა, ბიჭო, ეს ლულები, უკვე მაგრად გვეწმინდა. გაქვრა ეს კინაზა მანინც, მე იმას ვეღარ ვხედავ, მაგრამ ჩვენი საფრებიან იმ ბოჭებს ვუყვრე. ბოლო ლიონკაც გათხა-დე. თუ მოვლენ და ერთ სამ კაცს გათხოვნი ვეგებო. ამ დროს რაღაც სტრანნი ქსანნი მესმის, სმენა კარგი მაქვს, არც ავტომობილა და არც ვიტიკავ, კაროჩე, უფრო პისტოლეტის ხმა, მაგრამ უფრო მჭახე ვხედავ, ერთი დაგაგროდა, მერე, მესამე, კაროჩე, გინდ დაიჯერე, გინდა აი, ხუთი წლითი თოთხმეტი კაცი გაიტყვრა. უტყვად დიამახეს კიდეც, ატხილიმ, ბისტრო, უ ნიხ სნაიპერ გდებოა, დანიშნეს უკან-უკან გასვლა და ამ დროს კასპის ბატალიონის ბიჭებმაც მოგასენრეს, კაროჩე, დღეის ჯიგარი ავსიები იმ სუცენახს. მერე, რომ გავედიო, კარგად ენახეთ ის თოთხმეტი ტრუპი, თავიდან რომ დაიბრუნებო, თოთხმეტიც თვალში ჰქონდა მაშურერის ტყვია ჩაწვნილი.

კინაზ, რემბო ხარ თუ ვინა ხარ-მეთქი. არც გალიმბია. ისე უფურებად იმ ტრუპებზე, რომ ბაცოცხლებულიყვნენ, იმის ყურებისაგან ისევ დაიბრუნდებოდნენ. მე შემეშინდა.

ახლა ეს ამბავი რატომ მოგვეყვო, იცი? რომ აზრზე მოხვიდე, რა მასტრეტი, მთავარი ახლა მაქვს კინაზა მოსახოლი. მე, მძაო, მაგისგან ბევრი რამე ვისწავლე. თავი რომ კიტირდ მომქონდა და ვფიქრობდი, მაგრამ აზრზე მოსულ ტიპი ვარ-მეთქი, ეგრე არ ყოფილა.

ცაგრა გაგიგო? პატარა სოფელია აფხაზეთში. მეგრულად სათევზაო ადგილს ნიშნავს. არა, მე მეგრული არ ვიცი. ისე კი ვარ იქაური. სენაკიდან. ეკის მთაა იქ, ულამაზესი ადგილია. სოფელსაც ეკი ჰქვია. ერთხელ ვარ ნამოფო, ბაგეშობან, ბაგაუჩქის მძა რომ გაგვადივალა, მაშინ რაღაც სამოთხისმავარი ადგილია. საგუნოა უშანი ევში, იქიდან-ა ჩვენი ძირი. მოკლედ, მაგაზე მერე, არ რატიო მერე, მოდი, ჩვენს ძირი და ჯიშს გაუმარჯოს... კარგია!

პოლიად, იმის გვიყვებოთ: ცაგვრანში ვართ, ეგ ტამიშის მერე იყო, ორი ლამის უფინადი, ერთ ლამზ, ცარილე სახლში გაქრდიო, პატრონები გაქვლები იყვნენ. ჰქმის თავიცი არა გვექს, ისე ვართ. გარეთ ვახტაგებოთ დავაყვრება და დასაძინებოდ დავყვრეთ, ვინ — სად და ვინ — სად. კაროჩე, ორი საათის დაძინებულები არა ვარ და კინაზა მალევიტეს. ომმა ფხიზელი ძილი იცის მძაო, ეგრევე გამომეცხნებოდა.

რა იყო, კინაზ, რამე სხედა-მეთქი?

არ ვიცი, სიჩუმე კი ორიგვლი, მაგრამ უცნაური სიზმარი ენახე და მოდი, პოსტებს დავხედოთო.

მეც ყური დავუფხედა და მართლა რაღაც უცნაური სიჩუმეა. ადრე ამ თიხადა-მაკიონსა მე მაინცდამარე არ მჯეროდა, მაგრამ სიჩუმე არ მესიამოვნა. არ გქონია ეგრე? აი, მაგარი სტრანნი სიჩუმე როა ხოლმე. ქარიშხლის ნინ იცის ევეთი სიჩუმე.

მოკლედ, ადგედი და გავედიო გარეთ. ორი კაცი გვაყვად ყარაულში, ერთი — ეზომი, ერთიც — სახლის უკან, სიონიანს ნახებთან. ორივე ძილ-ბურანში იყო.

ეგრე არ იქნება, მძებო, აბა, დავაი, შედიო და დაიძინებ, მე და კინაზა შეგვცლით-მეთქი. ეც იყო და, ყინადან რაღაც შრიალი მოგვესმა. ჯერ ვიფიქრე, ქარია, ალაბთ-მეთქი, მაგრამ ლამზა ისეთი, ნიჯი არ იძივრის. უტყვ კინაზამ დიამა-

ბა, დანეჭი, ალუპში ვართო და ყანებისკენ ოჩერედი მიუშვა. იქიდანაც წამოვიდა სულ წილი-წილით. სროლაზე ჩვენებიც წამოხტენ, მაგრამ ჯერ სანამ გარკვეულად ვინ და საიდან მოდის, ერთიანი წუთი დავაჩრგეთ. ორი წუთი დიდი სროლია ოშში, შეიძლება სიცოცხლედ დაგიჯდეს. ხშირ იცი, გურულები როგორ ამბობენ: მარცხი ელანაჲ, ძამა! კაროჩე, კინაზა მართალი აღმოჩნდა, ალუპში ვიყავით. წინა მხრიდან ბეტერი მოვაგდგრა. „მატარბიანი ბაგრაშიანა“ — ენერა ბრონტერანსპორტარის ბაგრაშიანი იყო? მართლა არ იცი? კაროჩე, ეგ სომხების გაუდერიანი იყო. არც გაუდერიანი იყო? რომ გუგუნები, ხელი ხარ-მეთქი, არა გვერა. კაი, ეგ ბეჭე იყო.

მოკლედ, ის სიზმარი ჩვენს ბუდეზე ნახა კინაზამ, მაინც მოვახსნართო და მისინარეებს ვერ დაგვადგენ, თორემ ერთ-თანამ ამოგვოცადებენ. ის ბრონტერანსპორტორი ეგრევე აუფრთხი, ერთი მოხვე ბიჭი იყო ჩვენთან, იმან. მუხა გვერინ-ვა კიდევ კარგი. მოკლედ, მაგრამ დაეაყარეთ, ჩვენც და იმთავით. ერთი ათი წუთი იყო ბერესტრედა. სამი კაცი ჩვენ მიუშვალა, ეგ რაც მე დავინახე, ჩვენებიდან ერთი დაიჭრა, მაგრამ ლითად. იმათ თავიანთი ტრუპები კოლხონიკი ჩაყარეს და მოხიეს. ამასობაში გვესის ისევ ბეტერის ხმა, გავეცვიდით და ისევ გზისპირა პოზიციები დაგიჭირეთ, მაგრამ ჩვენები აღმოჩნდნენ, სროლის ხმაზე წამოსულან, ისინიც იქვე ახლოში ყოფილან. მოკლედ, ერთი ნახევარსაათიანი ბერესტრელა კიდევ მივიღეთ. მაღსახა და ძუკუ ჩვენების ბეტერი გააყვინ. ის ადგილები ძუკუ კარგად იცოდა. ამასობაში ინათა კიდევ და ჩვენც გავედი, ყველაფერი უკვე მოყომარებული იყო. ცოტა ხანში, ვხვდებით, ჩვენებიც ბრუნდებიან და წინ ვილაც უცნობი მოჰყავთ. მივხედ, რომ ტყვე აუყვანიათ.

შემოვიყვანეს ეზოში, არადა პატარა ბიჭია, ტანად კი არა, სახეზე ტყეობა, რომ საღლაც პად დავადგატ იქნება, სახე ჯერ იწილით აქვს დაფარული, მაგრამ მაგარი აწყობილი ტინა და თან მაგარი სიმთავიური, აი, კრასაყიკებს რომ ეძახიან. შემოვიყვანეს ეზოში და ჩვენც მივიდით. უკან ძუკუ და მაღსახა უფანან, ძუკუს იმ ტიპის სნაიპერსკი ვინტოვკა აქვს გადაიდებული. შევხედე ახლოდან ამ ტიპს და როგორც მგელი, ისე მიყურებს. ძუკუმ იარაღი დააოო კვებაზე და ეუმბნება: შტო სტობოი სდეღტ, ბისტრო ნა კალენი, სუკაო.

არც მითრიალელუა ის ბიჭი, ისე უთხრა: სტრელიაი, ბლიად, იფლი მოეთქ, ა მარგანია ნა კალენი სიყვლედა წე ესტალოია.

ეს სიტყვები იყო და უკედ კინაზამ, საიდან დაიჩითა, ვერც დავინახე, ძუკუს იარაღზე აუკრა ხელი და ისე დაუყვარა, მუთი, გაგიჟდა ეს ჩემისა. ხელი არ ახლოო, — ძუკუც გამოქოლიადავ, ვერ გაიგო, რა ხდებოდა. თან ეს კინაზა ისე გვიყურებს, აი, რომ გითხარი, როგორც იცოდა ხოლმე, ყველაფრის დილიხორს დაგაკარგვინებდა-მეთქი.

რა იყო, სანდრო, რა ხდება-მეთქი, — კითხოვ. ამ კაცის თავი უნდა მაჩუქროთ. ვაა, ვიფიქრე, რალაც თავისი ანგარიშები აქვს ამ კაცთან, მაგრამ თან ვფიქრობ, ბიჭო, ეს სანდრო ამხელა კაცია, ეს კიდევ ბავშვია, საიდან უნდა იცნობდეს-მეთქი.

კაროჩე, კინაზას უნდა მაგარ პატივს ვცემდით, ვინ რას ეტყობა. მიდი, დავაი, როგორც გინდა-მეთქი.

იმ ბიჭს მიუბრუნდა და ეკითხება: პო გრუნსიკი პან-იმპე?

ის ნაგლი კი რას პასუხობს, იცი? ა ტი პონიმეუმ პო აბახსიკი? თან ისევ მგელივით უყურებს სანდრიკას. სანდრიკა როგორ გახდა, იცი? აი, სუფთა პატარა ბავშვს რომ დანაშაულებ წაასრებ. რალაც დაიმორცხვასავით, და ისევ ეკითხება:

— ტი პრავდა მარგანია?

ის ტიპი კი დავას და ხმას არ იღებს.

უკედ ყველანი მაგრად დაგმტერდით, სანდრომ მეგრულად დაუწყო ლაპარაკი ამ ბიჭს. ყნა ჩამომივირდა, ძუკუს გაჟებდა და ის სულ დებილივით უყურებს, ნალდად ვერ

წარმოვიდგენე, რომ ეს სოლოლაკში დაბადებულ-გაზრდილი კახელი კაცი მეგრულად იბარებდა. მერე ტუკუმ მიხიარა, რაც ილაპარაკეს, თუმა რალაცები მეც მესმოდა.

სადაური მარლანიები ხართო, სანდრომ კითხა და აქაური ვარ, ჩემი სახლია ესო. რა გქვიაო, ზაური მჭვიო. ვილაც თათარხან მარლანია უსუსეს სანდრომ და იმან უთხრა, არ ვიცოი, მერე კითხა, გზას თუ გაგაგნე აქედან შენებამდეო. იმ ტიპმა გაიცინა, მიშუბთო? მე გიშუბთო, სანდრომ უთხრა. იმას ისევ გავლენა, ბიჭო, პატარა კი იყო ასაკით ის ბიჭი, მაგრამ მაგარი დასტონი იყო, მაგრამ ვაგვაცურად იდგა.

რაო, ზურგში უნდა მესროლოდო? როდის იყო, ძმა მძას ესროდა და ისიც ზურგშიო, სანდრომ უთხრა.

აბა, აქ ვის ეომებით, თუ თქენი მძები ვართო. ვის დაი, ამ მაუჭრის პატრონი ვინც დახვრიტა, იმასო, და თავისი მაუჭრის კაბურა აჩვენა. დახვდა იმანაც, მგონი, კი იცოდა ქართული კითხვა, იმითომ, რომ კაი ხანს უყურა, იმ კაბურაზე რომ წარწერა იყო და როლის ისევ თათარხან მარლანია ახსენა იმანაც. კითხა, შენი ვინ იყო?

ბაბუაჩემის ძიძიშვილი იყო, კომუნისტებმა დახვრიტეს აქ, სოხუმშიო.

მერე, აკა მძებს ამ ვესვრითო? — ისევ გაცივია იმ ბიჭს, — თუ ამ კაცის დამხვრეტებს ეომებით, ისინი თბილისში გყავთ და აქ რა გინდობათო.

არ იყო მართალი?

კაროჩე, იცი, რას გეტყვი? ეგრე დასტონიდან, ის ბიჭი რომ იქცოდა, ბევრი ვითომ რომ ჩვენთან კაი ბიჭები არიან, ვერ მოიქცევიან.

სანდრო კი, აი, როგორ გითხრა, როგორ დარცხვნილი იყო, იცი? დასარცხვნი რა გვერდოდა, ტო, მაგრამ თვალშიც შეუხდა და იცი, რა უთხრა? მართალი ხარო! ეტყობა, ღმერთმა დაგესაჯა რალაც ცოდვისათვის და მძებს ერთმანეთის აღარ გვესისო.

ის ბიჭი სახლში შევიყვანეთ, აღარ გვინდოდა ვინმე უფროს დანახა, იცი, რამდენი ბოზი იყო ჩვენ ირგვლივ? სახლში სულ ჩვენები ვიყავით. ძუკუმაც მეგრულად რალაცები ელანაჲდა. საქმეში გვერდოდა, პატარა ნაწიხმესთ, მაგრამ იმან პირი არ დააკარა არაფერს, წყალი დალია მარტო. ჩემი ქის წყალიო. ისე მგელივითაც აღარ გვიყურებდა სანდრიკასთვის დანა რომ დაგერტყა, სისხლი არ გადმოუვიდოდა, აი, ესე ქაჯანასავით იჯდა და ქერში იყურებოდა. რომ დახვდნოდა, ისევ კითხა, გააგნე შენებამდე? კიო, თავი დაუწენა იმანაც. კაროჩე, ღამე ძუკუმ და კინაზამ გაიყვანეს, ერთიანი ჩვენის პოსტი იყო იქ და გადაიყვანეს. მერე ისევ ძუკუმ მიხიარა, რომ მიდიოდა, კინაზამ ყვლიდან რალაცა მოიხსნა და იმ ზაურას დაკიოდა. რა იყო-მეთქი და წმინდა გიორგის ხატო. კინაზამ უთხრა, ესეც ჩაჩვენის სახსოვარია, ტყეისგან დაგიფაროს და იქნებ მტერი და მოყვარე გაარჩიო.

რომ მიუბრუნდნენ, არაყი გვერდოდა, მაგარი ჭაჭა, კინაზა ისე დათვრა, მე ევითი მთვრალი არ მასსოვს. სულ ერთი სადღერატელის იძახდა, მოდი, მძებო, ღმერთსა ვთხოვოთ, რომ მძას მძისა ყოველთვის ესმოდესო.

დაასხი ერთი. მოდი, ფხვზე ავდგეთ, ყვარჯენი მომა-ნოდე. სალიო არა, არ მიჭირს, შევეწვი უკვე.

იცი, რას გეტყვი? ღმერთმა ყველა დალუპული ბიჭის სული ავხიროს, ქართველსაც და აფხაზსაც. ვინც გადარა, ყველა ვაგვცეს გაუმარცხო. იმ ზაურა მარლანისა და სანდრო ჯორჯავის სახით.

ბიჭო, გაიგეთ სუყველა! — ერთნი ვართ, ერთი ჯიშისა ვართ და დროზე გაგვეცოს მძებს ერთმანეთი!

ბოლომდე დელიქ აი, ეგრე... ერთი ეგ გიტარაც გად-მომაწოდო...

და მაშლის სანაცვლოდ, იმ ლამაზი ქალისთვის, იმ ლამაზი ქალისთვის უყაყმანოდ ვკვდებით...

მაიკლ ენტი

იერონიმუს ბოსხის ურჩხული

დასასრული

დასაწყისი იხ. 11, 2006 - N1, 2007

მიქა ანთაძე

ტედის ჯიბი ქუჩაში მიქროდა.

— მე და კუმს მუზეუმში დაგვტოვე, — უზნებოდა დრუბი ტედს, — შენ კი სტატიტიკის მუნიციპალური ბიუროს საიტზე გადახედავ გასული წლის შემოდგომაზე ვან დერ ბაასების უძრავი ქონების შეცვლის დოკუმენტაციას. ბაასების ყოფილი მისამართია 85-ე ავენიუ №111, ახლანდელი...

— ახლანდელი ვიცო, — შენიშნა ტედმა.

მანქანა მუზეუმთან შეჩერდა.

მუზეუმის დირექტორის, მისტერ მარმონის კაბინეტში ათიოდე მეცნიერს მოეყარა თავი და შემოფოტებული ჩოჩოლებდნენ.

დრუბი და კუმს თავიდან ვერც კი შენიშნეს მეცნიერებმა, შემდეგ კი, თავიანთ რიგებში უცხოები რომ დაინახეს, უცებ გაჩუმდნენ.

— ეს ჯენტლმენები დეტექტივები არიან, — ჩაილაპარაკა დირექტორმა და მოსულებს მიეჭრა.

— თქვენ მართალი აღმოჩნდება, — აკანკალებული ხმით უთხრა მისტერ მარმონმა დრუბის, — ეს გაუგებარია, დაუფერებელია...

ერთ წვეროსან მეცნიერს ხელში ეჭირა იერონიმუს ბოსხის ურჩხული და ისე იქნევდა, თითქოს „ლოს-ანჯელეს მეგდონის“ შარშანდელი ნომერი ყოფილიყო.

— ეს ასლია, გესმით, ასლი, კარგი იმიტაციის მიერ გაკეთებული ასლი, ამის ფასი გახვრტილი ცნება! — ყვიროდა მეცნიერი.

— ეს ასლი მარტინ უეისის ნახელავია, — ჩაულაპარაკა დრუბი კუმს.

— ვინ არის მარტინ უეისი? — დრუბის ნათქვამს ყური მოჰყარა მეცნიერმა, — არ შეიძლება შემავდროთ? რალაც მინდა შევეითო!

— სამწუხაროდ, გარდაიცვალა, — უპასუხა კუმმა.

დრუბის ორი ხანდაზმული მეცნიერი მიუხალღოვდა და ერთ-ერთმა მათგანმა თქვა:

— მისტერ მაქბარო, ჩვენ ორივენი ემონანალოზდით კომისიამ, რომელიც თავის დროზე ამ ექსპონატს მუზეუმში იტევდა. თავი შემოიძლია დავდო, რომ მაშინ აქ ორიგინალი მოიტანეს.

— მთელი პასუხისმგებლობა ვაცხადებთ, — დაუმატა მეორე ხნიერმა მეცნიერმა.

— გთხოვთ ყურადღებას, ჯენტლმენებო, — გამოაცხადა დირექტორმა.

— საინტერესოა, სელივანი რას იტყვის ამაზე, — ჩაილაპარაკა კუმმა.

— ჯენტლმენებო, — წარმოთქვა დრუბი, — ექსპონატის შეცვლის შესახებ ეჭვი გამოიძიება ფაქტების ანალიზის შედეგად წარმოუვა. თქვენ ახლა ჩვენი ეჭვი დაასაბუთეთ, მაგრამ ბოროტმოქმედების ჩადენის გარემოებები ჯერ დაზუსტებული არ გაქვს, ზუსტად არ ვიცით ვინ, როგორ და რა დროს შევიცვლა სურათი და, რაც მთავარია, სად არის ამჟამად ორიგინალი. ამასთან, უნდა მოგახსენოთ, რომ საქმე გვაქვს მუცხად საშიშ განგაშტერბთან. ამიტომ კატეგორიულად გთხოვთ, სურათის შეცვლის შესახებ ხმას ნუ გაავრცელებთ. ეს საიდუმლოდ უნდა დარჩეს...

— ამას რა ვუყოთ, — ურჩხულის ასლი გააფრიალა მეცნიერმა.

— თავის ადგილას დაკიდეთ, — თქვა კუმმა.

მთელი ჯგუფი დრუბის კაბინეტში იყო თავშეყრილი, ტედი ლაპარაკობდა:

— ბიზნესის შექმნა კანონთან სრულ შესაბამისობაშია ჩატარებული. სწოუბების სააგენტოში მაცნობეს, რომ პანს ვან დერ ბაასმა მათ თვითონ მიმართა და მისაღები წინადადება შესთავაზა: 85-ე ავენიუ ხომ მეტად ძვირადღირებული კვარტალია.

— რა ძალა ადგა ვან დერ ბაასს, არ მესმის, — თქვა მანუელ სანტანამ.

— გასაკვირი არაფერია, — თქვა დრუბი, — ბინის გამოცვლის ეს ვარიანტი ადასტურებს ჩემს ვერსიას.

— რა ვერსიას? — დაინტერესდა ლითო მაიკი.

— ვერსია ასეთია, — განაცხადა დრუბი, — პანს ვან დერ ბაასი თვითგამოიძიება ანარქიზმად და ამის გამო მოკლეს.

დამსწრთა სახეზე გაოცება დამოიხატა.

დრუბი ბელში აიღო და ყველას დაანახა ვან დერ ბაასის ნახატი, რომელზეც გამოხატული იყო მარტინ უეისისა და ორმეტრიანი უცნობის შეხვედრა „PandaAmerica“-ში და თქვა:

— პანს ვან დერ ბაასმა იცოდა, რომ რენტგენ ლუის ფერინანდესისა და გრუნტმაინის მკვლელობის გამოძიებაში ყველაფერი ზუსტად არ გარკვეულა. მან იცოდა, რომ რენტგენს ეჭვები ჰქონდა. მან აგრეთვე იცოდა ისიც, რომ იმ დღით, როცა მკვლელობა მოხდა, ბოსხის ტილო ჯერ კიდევ სახელოსნოში იყო. სასამართლოზე მოიწადინა იმის თქმა, რაც იცოდა და რაც მასში ეჭვს იწვევდა, მაგრამ მას პროვოკაცია მოუწყვეს, ციხეში ჩასვეს და ბრძოლის სურვილი დააკარგვეს. ამასთან, ვან დერ ბაასი დარწმუნებული იყო, რომ მისი მეგობრის მკვლელობა განგაშტერი ტომ პერი სიკვდილით დასაჯეს. დაანება თავი ამ გაუგებრობაზე ფიქრს და თავისთვის შემიდო ცხოვრობდა. მასში დარჩა მხოლოდ მართლმსაჯულების სიძულვილი და უნდობლობა პოლიციისადმი, მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს, დას ეს დღე იყო, — დრუბი ნახატის უკანა მხარეს დახედა, — გასული წლის თორმეტი სექტემბერი, მოხდა ისეთი რამ, რამაც პანს ვან დერ ბაასს თვალი აუხილა.

იმ 12 სექტემბერს „PandaAmerica“-ს ოფისში პრეზიდენტი მარტინ უეისი და ალესანდრო საუბრობდნენ. პანს ვან დერ ბაასმა მათ თვალი მოჰყარა და განცვიფრებული მიაცქერდა.

შემდეგ ალესანდრო ქუჩაში გავიდა და პანს ვან დერ ბაასს მას აედევნა.

— სრულიად შემთხვევით იგი „PandaAmerica“-ს ოფისში შეხვდა რენტგო ლუის ფერნანდესის ყოფილ თანამშენ მარტინ უეისს და კიდევ ერთ კაცს. პანს ვან დერ ბაასი ორივეს იცნობდა სახეზე, ხოლო ისინი არ იცნობდნენ პანს ვან დერ ბაასს. პანს მათ კვალს დაადგა... მათ კვალზე გამომჩნდა იგი ლამის კლუბ „საგანგებოდ დაუხალოდა“ მის დისასლურს, მოახერხა იქ საზოგადოებაში შეღწევა. გარდა ამისა, იგი საგანგებოდ გადმოსახლდა ბინაში, საიდანაც შედგო სისტემატურად ეთვალთვალა მარტინ უეისისა და „PandaAmerica“-ს ოფისისთვის. ძირცვის დღეს იგი პირისპირ შეეყარა მძარცველებს და იმათაც მოკლეს, რადგან, მე მაგონი, განგისტერები უკვე მიმხედვარი იყვნენ პანს ვან დერ ბაასის ზრახვებს, ეგებ ჩვენი კაციც ეგრეთა. მაინც მოსაკლავი ჰყავდათ...

— კი მაგრამ, მაინც ვინ ნახა ასეთი, — ვეღარ მოითმინა კუმბა, — რომ ჭკუიდან გადაედა და ამდენი გიჟური საცდელი ჩაიდინა.

— ვინ ნახა? — თქვა დრუმი, — გასული წლის თორმეტ სექტემბერს „PandaAmerica“-ში მატარებელმა პანს ვან დერ ბაასმა თავისი თვალთი ნახა „PandaAmerica“-ს პრეზიდენტ მარტინ უეისთან მოსაუბრე ცოცხალი და სალ-სალამათი აღუეს გრუნტმანი, — პოლიციელი, რომელიც რენტგო ლუის ფერნანდესთან ერთად ოცდახუთი წლის წინ მოკლეს...

მანუელ სანტანამ კუმბა ერთმანეთს გადახედეს და თავები ისე გააქნეს, თითქოს ყურებს არ უფერებნო.

— დიახ, გრუნტმანი, — განაგრძო დრუმი, — იგივე ალუნადრო ტერა.

— გრუნტმანი — ტერა? — ამ ახალმა ცნობამ კუმი კიდევ მეტად გააკოცა. საერთოდ, ჯგუფის წევრები აღელდებოდა ფხზე წამოდაგრძელებდნენ.

— თურმე ვისთან გვეჩინა საქმე, — ამოურღა მანუელ სანტანამ.

ტედმა კომპიუტერის დისკლეის დახედა.

— ხედავთ! — ნამოიხაზა მან.

— კიდევ რაღა! — დაინტერესდა კუმი.

— ჰელენ ჩემპერლენი, Petimol farmaceutica LTD-ის თანამშრომელი, ამჟამად მექსიკაში იმყოფება.

— ასეც ვიცოდით, — თქვა დრუმი.

ლოთლ მაიკი თანამშრომელი იჯდა.

მანუელ სანტანამ ლოთლ მაიკს თავზე ხელი გადაუსვა და თქვა:

— კაცმა რომ თქვას, გვაქვს რაიმე საშიხი მაგ ქალის წინააღმდეგ?

— არა, საშიხილე საერთოდ ნაკლებადაა ჩვენს საქმეში. ტერა და მისი კოლეგები კვალს არ ტოვებენ, — თქვა დრუმი.

— იქნებ ეს ქალი არც არაფერ შუაშია, — გამოუსარჩლა მანუელი.

— შესაძლოა, — უპასუხა დრუმი უგულისყუროდ, თითქოს სულ სხვა რამეზე ფიქრობდა, — სელივანი აქ ხომ არ არის? — იკითხა უცებ.

— წელან აქ იყო, — უპასუხა კუმბა.

დრუმი აჩქარებით გავიდა კაბინეტიდან.

დრუმი სელივანს მიუსწრო, მოხუცს კეისი ეჭირა და ნასვლს აბიჭებდა.

— მისტერ სელივან, — შესავლის გარეშე დაიწყო დრუმი, — ეგებ გაიხსენოთ, რატომ მოაწერინეთ ხელი რენტგო ლუის ფერნანდეს ბოსხის ურჩხულის რესტავრაციის დამთავრებასა და ჩაბარებაზე ერთი დღით ადრე, სანამ სურათს სახელისწოდან წამოიღებდით. მკვლელობა რომ მოხდა, ურჩხული იქ იყო. ასე არ არის?

— არა, არ არის ასე, — მშრალად თქვა სელივანმა.

— შეგიძლიათ დამტკიცოთ? — თქვა დრუმი.

— ეს სასამართლომ დამტკიცა დიდი ხნის წინ და სხვა დამტკიცება არ უნდა. თუ რამე გაქვთ დასამტკიცებელი, თქვენ უნდა ამტკიცოთ, თანაც მარტო იმ შემთხვევაში, თუ მე მოვისურვებ ამ მტკიცებების მოსმას.

— თუ მოისურვებთ, შემიღია დაგამტკიცოთ კიდევ, — უპასუხა დრუმი.

— ახლა არ მცალია, — უხეშად თქვა სელივანმა დრუმი.

კარისკენ დაიძრა, — როცა მოვიდოდი, მერე გეცხადებოდა.

— სხვათა შორის, — თქვა დრუმი, — მოხუცი გრუნტმანი მესხიერებს არ უჩივს.

გრუნტმანის სხეზეზე სელივანი წამით გაირინდა, მერე დრუმი თავილი თვალში გაუყარა და უთხრა: — ბაქის დროზე ადრე გახსნას ჩვენ საქმეში სიკეთე არავისთვის მოუტანია, მეგობარო, — მერე დრუმი გაატარა, კარი გამოხურა და დაუშვიდობებლად გაუყვა დერფანს გამართული ნაბიჯით.

ბალირზე უღონოდ მისვენებული გონებადაბინდული მოხუცი გრუნტმანი ტელს იჭმევულად მიაშტერდა.

— გამარჯობათ, ძია, — ჩასძახა ტედმა, — მისტერ სელივანმა თქვენთან მოკითხვა დამაბარა. სელივანმა. ხომ გახსოვთ სელივანი?

— რა გაყვირებს, ყრუ კი არა ვარ, — უპასუხა გრუნტმანმა, — სელივანი როგორ არ მახსოვს, ჩვენ სამნი დიდ საქმეებს ვატარებდით...

— ესაშუა ვინ იყო? — ჰკითხა ტედმა.

— მაგრამ მოხუცს კვლავ ეჭვი მოერია.

— შენ ვინ ოხერი ხარ. ედგარ ჰუგერის ძალი იქნები შენ. მე არაფერი არ მომიკლავს, არაფერი, რით ვერ გაიგოთ! — დანაწარმით, ძია, — უთხრა ტედმა, — რალა დროს ედგარ ჰუგერი, თქვენთან სელივანმა გამოგზავნა, თუ არ გვევლით, აი, ნახეთ.

ტედმა იერონიმეს ბოსხის თეთრი ურჩხულის ფერადი ფოტოგრაფიულუქცია აჩვენა.

მოხუცმა აკანკალებული ხედებით გამოართვა ფურცელი, სინათლემოკლებულ თვალბოთთან მიიტანა და დაიპირაზებულივით გაუქცავდა სახე.

— რას იტყვი, ძია? — ჰკითხა ტედმა, მაგრამ მოხუცს გამომეტყველება არ შესცვლია, უაზრო დაბრციელი ღიმილი ნილბაბით მიყვინა სახეზე.

— რა მოუვიდა, — გაუკვირდა ტედს და მოხუცისკენ დაიხარა, თითქოს ამონებებს, ხომ არ მოკვდარი. მოხუცი არ იმწროდა. მაშინ ტედმა პულსი გაუსწავა.

— ცოცხალია, — ჩაილაპარაკა ტედმა და ირგვლივ მიმოიხედა.

პალატაში კიდევ რამდენიმე ასეთი მოუსაფარი დავერდომილი მოხუცი იწვა. მოხუცი გრუნტმანი კვლავ იმევე გაყინული გამომეტყველებით მიმტკიცებდა სიერებს.

ტედმა უმწეოდ ჩაიქნია ხელი და გამობრუნდა. პალატის კართან დრუმი იდგა და ამ სცენას უყურებდა.

„PandaAmerica“.

ფანჯრიდან დილა იცქირებოდა.

დრუმი სარკისთან იჯდა და მისის ჯორჯი მაკრატლით წვერს უსწროებდა.

— კარგი, დაუშუალო, მარტინ უეისმა ვერ კიდევ სამოცდათხუთმეტი მოხუცთა რენტგო ლუის ფერნანდესის ზურგს უკან ბოსხის ასლის გაქცევა. დაუშუალო, რენტგო ლუის, გრუნტმანის მკვლელობა კი გაითამაშეს და მის ნაცვლად სხვა კაცი დაწვეს, მუხუმში წამდელი სურათი კომისიას აჩვენეს, მერე კი გამოცავდა. დაუშუალო, ოცდახუთი წელია, ამ სურათს ვილც ინახავდა, მაგრამ საიდან აღმოჩნდა იგი რედუდ სიტის „PandaAmerica“-ს ფოტოალბომის ერთ-ერთ სეიფში და რატომ ანიშნა მარტინ უეისმა მძარცველებს, რომელ სეიფში ინახებოდა, — მსჯელობდა დრუმი, — აი, ამას ვერ მიგებდი, ჯერჯერობით.

— მე კიდევ ერთი რამ ვერ გამიგია, — უთხრა დედამ, — ისე გამოიღო, რომ მარტინ უეისი მძარცველებთან იყო დაკავშირებული, შესაძლოა, ბანდის უშუალო წევრიც კი იყო. მძარცველებმა ხომ იცოდნენ, რომ თქვენ მის კვლავ იდეით, ხომ ხვდებოდნენ, რომ რედუდ სიტის ოპერაციის შემდეგ თქვენ მას დაიჭერდით. რა გარანტია ჰქონდათ, რომ ყველაფერს არ დაგვადდა?

— მართალი ხარ, დედა, — თქვა ჩაფიქრებულმა დრუმი, — ეს ყველაზე უცნაურია. ამის მიღმა ჩემთვის გაუგებარი ლოგიკაა. ვილცამ გამოთვალა, რომ მარტინ უეისი არაფერს იტყობდა... საერთოდაც, ისეთი გრძნობა მაქვს, რომ ამ საქმის უკან იმალება ვილცა, ვინც ძალიან უცნაური აუსწნელი ლოგიკით ითვლის სვლებს, წინასწარ

იცის თითოეული ჩვენი ნაბიჯი და ყოველთვის გავსრებეს.

— კარგი მოჭადრაკსავე, — ჩაურთო დედაძე.

— არა, ეს არ არის მოჭადრაკის ლოკალი, — არ დაუთანაძო დედამიწა, — ჭადრაკი ჩვეულებრივი ლოკალის თამაშია, გონიერი თამაში. ჩვენი მოწინააღმდეგეები კი რალაქსიანი გიგური რისკით და თან საოცრად ზუსტად მოქმედებენ. იცი, რას ვფიქრობ, — და დროში ისე ჩაფიქრდა, რომ აღარ უთქვამს, რას ფიქრობდა.

დედაძე ერთხანს მიუყურადა, მერე კი თქვა:

— ეგერი ცდებიან, ნაძარცვი საზღვარგარეთ გაიტანონ.

— მთელი სახელმწიფო მექანიზმი მზადყოფნაშია, — თქვა დედამიწა, — მაგრამ ეგერი ისეთი ფანტაზიით მოქმედებენ, რომ მთელი მსოფლიოს გაცურებაც არ გაუჭირდებათ. ყველაზე ცუდი ის არის, რომ ბოსნია, ალბანია, უკვე საზღვარგარეთაა გატანილი.

— იმ ქალზე გაქვს ეჭვი? — ჰკითხა დედაძე.

— ჰო, — თქვა დედამიწა და უცებ წამოდგა, — იცი, რა, დედა, ბენ აფლექს უნდა დავტყუო.

— რად გაგახსენდა ბენი? — გაუღიმა დედაძე, — შენ ფიქრობ, რომ ამ საქმეს პოლიუდთან რაიმე კავშირი აქვს?

— არა, ბენს სხვა გატაცება აქვს.

— აჰ, პოკერი? — მიხედა მისი ჯორჯი.

— ჰო, უნდა ვთხოვო, პოკერის ნიუანსები აიხსნას, — დროშიმ ტელეფონი აიღო, — შენც გაგვიტყე, ალბათ: ბენმა ლამის არტისტობაზე მტად მოთამაშობით გაითქვა სახელი. ამ საღამოს შეგვრჩე ჩვენს ბიჭებს და ცოტა წაეითა-ნაშეობი. არ გავქვს დასველების უფლება თუ არა?

— რაღა მაინცდამაინც ამ საღამოს, დღეს დედა ლიზას დაბადების დღეა და მთელი ჩვენი გოგონები ვიკრიბებით, — თქვა მისი ჯორჯმა დაწინებებით.

ამ დროს ტელეფონმა დაიკავა:

— ალო, — ჩასაბა ყურმილს დროშიმ.

ტედი იყო:

— მექსიკიდან გავტყობინებენ. ჰელენ ჩემბერლენი უფრო უკულოდ გაქრა. ვარაუდობენ, რომ მან არაოფიციალურად დატოვა მექსიკა და ეშმაკმა იცის, რომელ ქვეყანაში იქნებოდა. ინტერპოლს უკვე გადასცემთ ცნობა, რომ პოსტალო, მის თან ჰქონდეს იდენტიფიკაციის უძერი ფასის ტილო, მაგრამ მხოლოდ რეგარც სამქებრო ვარაუდი. საშინალო და მტკიცებები არა გავქვს, — თქვა ტედა.

— არა გავქვს, — გაითიშა დროშიმ და უცებ გაბრაზდა, — მოიყვანეთ ის ქიმიკოსი ბარნისა თუ ვილაჯა.

დროშიმ ყურმილი გათიშა, მერე კვლავ აკრიფა:

— ბენ? გამარჯობა, აფლექს... აბა, თუ გავიციწო... დროშიმ ვარ? არა, მტრო გოლდვინის არა, შენი ბიძია დროშიმ...

დროშიმ Petimol farmacology.LTD.-ის გენერალური მენეჯერი ბარნის დახვდა კაბინეტში.

— მისტერ ბარნს, — კარიდანვე მიმართა დროშიმ, — რით ახსნით თქვენს საქცილს, როცა დამიბალეთ, რომ თქვენი თანამშრომელი მის ჩემბერლენი საზღვარგარეთ იყო, როცა მე მას ვეძებდი?

— ვინ გითხრათ, რომ დაგიმალოთ, — შეესიკვა ბარნის, — მე მაშინ ეს არ ვიციდი.

— მისტერ ბარნს, — თქვა დროშიმ, — მე პირდაპირი კაცი ვარ და ამიტომ პირდაპირ გტყუი, გამიგია, რომ პოკერის მოთამაშე ხართ.

— მეც პირდაპირი ვარ, — შეაწყვეტინა ბარნისმა, — და, იცით, რა, მიუხედავად იმისა, რომ თქვენმა იდოტმა კომანდოს გუბერნატორმა შტატის სისხლის სამართლის კოდექსში სულელური, არადემოკრატიული მუხლები შეიტანა არალეგალური ანარქული თამაშის შესახებ, მე მაინც უნდა შეგახსენო: ქორეტი და მითქმა-მოთქმა არ არის საქმარისი საფუძველი ბრალდებისათვის... დამიბტყიეთ, მაშინ, მოიყვანეთ მონწყეტი, მითხარეთ ვისთან, სად, რაბის მითამაშა, მერე მაჩვენეთ პროკურორის სანქცია და მხოლოდ ამის მერე დამაპატიმრობეთ. ახლა კი თავი დამიწებთ, თორემ უსიამოვნება არ ატყდებათ.

— რომ მიწოდდეს, სანქცია მექნებოდ და არც სამხილეს დატაცდებით, მაგრამ მე არ ვაპირებ თქვენს დაპატიმრებას.

— გიცნობთ მე თქვენ, — თქვა ბარნისმა, — სამხ-

ილბეი გეონოდით და დამაპატიმრებდით კი არა, სისხლსაც გამოშრობდით. პირადად თქვენ კი მეტისმეტად წყრილმანი პროკუკაცია იყრითე იმ დღეს, მსოფლიო ჩემბერლენი ვიქნებოდით... იმწუთშივე მიხვდი, რომ მის ჩემბერლენი კი არა, არალეგალი მოთამაშეები გაინტერესებთ. სჯობია, მავთას და ნარკობიზნესს მიხედოთ, წესიერი ხალხი რით-იც უნდა, იმით გაერთობა.

— ეგ გამოიქმა მსოფლიო ჩემპიონობის შესახებ, სხვათა შორის, ერთმა თქვენმა მეგობარმა მასწავლა, — თქვა დროშიმ.

— ზინცი ვინ? — ჩაეძიო ბარნისი.

— ერთმა, — არ გაუშლილა დროშიმ.

— მაინც? — კიდევ დაინტერესდა ბარნისი.

— რა მნიშვნელობა აქვს, — თქვა დროშიმ.

— თავისუფალი ვარ? — იკითხა ბარნისმა.

— თავისუფალი ბრძანდებით, ჯერჯერობით, — უთხრა დროშიმ.

ბარნისი წავიდა.

— შენს ადგილზე მაგ ბარნისს ასე იოლად არ გავუშვებდი, — თქვა ტედა.

— ხომ სედა, რა სხეება, — თქვა დროშიმ, — ერთი უკვე გაგვისტა საზღვარგარეთ, ახლა სხვებიც შეიძლება გაგვეტყნენ, თუ წერილფხობას დავუდგენით. პირიქით, დავ იფიქრო, რომ ზე-კავალი გავქვს არეული. ჯერჯერობით, ასე სჯობია.

— ისეთი შთაბეჭდილება დამრჩა, რომ ეგ ბარნისი აქეთ ვაგუტავთ, თითქოს არალეგალ პოკერზე მონადირეები ვცნობავთ.

— მართალი ხარ, — უპასუხა დროშიმ, — ეგ ბარნისი არც ისე წერილფხობაა, მსხვილი ყალბისა ბალონი-ვოლია, მაგრამ მთლად ჩახსენდრო ტურია არ არის. ჩვენ კი ტურა და კიდევ ვიღაც მისნაირები გვყავს დასაჭერი. ამიტომ ვფრთხილობ.

— უცნაური თამაშია, — თქვა ტედა.

მისტერ სელივანის ვილა.

ვიდეოკამერა ეროტოგული სცენა მიმდინარეობდა.

სელივანმა დროშიმს კარი გაუღო და ბინაში შეუღღა.

სელივანის ბინაში ყველაფერი ძველებურად გამოიყურებოდა, ფარდები, ფოტოები, თოფი. მასპინძელი ოთახში შეუღღა დროშიმს და თავის საფარქმლი ჩაეშვა. სელივანი დაუფარავი მტრობითა და ბრაზით უცქეროდა დროშიმს და ხმას არ იღებდა.

— მისტერ სელივან, — უთხრა დროშიმ, — დანერვილებით შევისწავლო თქვენი ბიოგრაფია და თქვენ შესახებ ყველაფერი გავიგე.

— მაინც რა გაიგე, მეგობარო, — ირონიულად ჰკითხა სელივანი.

— ის, რომ თქვენ ბრძანდებით კალიფორნიის და სავითრად ამერიკის შეერთებული შტატების ხალხისათვის ღვაწლმოსილი მებრძოლი, ძველი და ქვეშაირიხად ზელ-შეუხებელი, ედგარ პუტერის ერთგული და თავდადებული თანამებრძოლი. ვერ კიდევ ორმოციან წლებში, როდესაც ფედერალურ ბიუროში მუშაობდით, ფხიზელად ავლენდით მესხის საზოგადოების მტრებს, განგასტერებს, მაფიოზებს, მარცხლებებს, ბანდიტებს და მავაიფო მითუნდით ადგ-ისა. ასე არ არის? შემდეგ თქვენ შტატის პოლიციაში გადმოინაცვლეთ და მკაცრად დევნიდით კორუმპირებულ პროფესიონალ ლიდერებს, რეკუტორებს, კონტრანად-ისტებს და სერიულ მკვლელებს... ბოლოს, დამსახურებულ პენსიას გახვედით, მაგრამ შტატისათვის თავი არ დაგინებოთ, დღემდე თქვენს დიდ და ძვირფას გამოცდილებას უზიარებთ ახალ თაობას. შტატისა და ფედერალურმა ხელისუფლებებმა, მთავრობამ დიდად დააფასა თქვენი ამაგი და მრავალი ჯილდო მოგანიჭათ.

— მეგობარო, მოკვლას ხომ არ მიპირებ, რაა ეს, გამოსასვლიარ სიტყვას მითანსმებ? — გაიხურა სელივანმა, — მაინც რა გნება?

— ბოლომდე მომისმინეთ, მისტერ სელივან, — მიუგო დროშიმ.

— გისმენთ, მეგობარო, — თქვა სელივანმა, — ისე ლამაზად ლაპარაკობ, სულ თვალნარ დამიდგა მთელი ჩემი ცხოვრება.

— ამას წინათ მოხუცმა გრუნტამანა მიიხრა, ჩვენ სანში

დიდ საქმეებს ვატრიალებდითო, — თქვა დრუპი, — ამ სამიდან ორი თქვენ და გრუნტმანი იყავით, დიდი საქმეები კი ის იყო, რომ 1938 წელს ზრუშუმში გაპარცვეთ და იერიონიშუს ბოსისის თვითრი მურხულოში მოიპარეთ. თქვენი შესამე ამხანაგის სახელსაც გეტყვით: გრგე როუზი, ვისი ბანკაც ათეული წლებით შიშის ზარს სცემდა სან ფრანკოსის.

სელივანი დუმდა და დრუპის ავად შესცქეროდა, ის კი განაგრძობდა:

— მერე თქვენ, სამივემ, ფედერალურ ბიუროში დაიწყეთ მუშაობა. თქვენ ზომ ჯერ კიდევ ომამდე საიდუმლო აგენტი იყავით და ძველი დამსახურებისათვის დაგანინაურეს. თქვენი მძაკეცებიც არ დაგვიწყნიათ და თანამეწყნებად გყავდნენ: გრუნტმანი და როუზი... საიდუმლო ინფორმაცორები... მერე კალიფორნიის პოლიციის ერთ-ერთი მეთაური იყავით და თქვენც ჩამოყალიბეთ გრგე როუზის ბანდი, ვითომ იძიებდით მის დანაშაულებს და თვითონვე ხელმძღვანელობდით მას... დაგლეშაბთ ბიგ მაიკ-ს თავისი პატროსანი ჩარევათ... ბანდი გაგინადგურდათ, გრგე როუზი მოგიკლეთ, გახმეული დაკარგეთ, მაგრამ იერიონიშუს ბოსისის ხელახლა ხელში ჩაგდების საშუალება მოგვცათ... გრუნტმანის შვილი პოლიციამი მიგლეშაბა, მისი დახმარებით სურათის ასლი გაამზადეთ და ისე მოხერხებულად შეცვალეთ, რომ აქამდე უცნაო... რესტავრატორ რენატო ლუის ფერნანდესთან ერთად უდანაშაულო კაცი, ოც წლის ლოს-ანჯელესელი ქვენი მილტონი მოკალით, მერე მასში ვითომ გრუნტმანი ამოიკალით, სინამდვილეში კი გრუნტმანი ალბანადრო ტერად აქციეთ და ახალი ბანდი ამერიკის ფართო ასპარეზზე გაიყვანეთ. როცა ალბანადრომ ჩიკაგოში წაიფორზილა, სიკვდილისგან იქაც დაიხსენიეთ და ისევე აქ, კალიფორნიამ მოქმედებდა. ასე არ არის, მისტერ სელივანი?

სელივანი დუმდა.

— ბიგ მაიკი, რენატო ლუის ფერნანდესი, პანს ვან დერ ბაასი... კიდევ რამდენი მოკლულია თქვენს სინდისზე? — დაამატა დრუპი.

სელივანი დუმდა.

დრუპიც გაჩუმდა, ჯიქურ უტყუარა სელივანი.

— დასაბრუნებელი ვარ, მეგობარო? — თქვა ბოლოს სელივანმა.

— შეგობლიათ ადვილად მოიწვიოთ, — თქვა დრუპიმ და წამოდგა.

— ითანად გაიქცე ყველაფერი? — ჰკითხა სელივანმა.

— იერიონიშუს ბოსისმა მოიხრა, — უპასუხა დრუპიმ.

— თქვენთანა? — ჰკითხა სელივანმა.

დრუპიმ პასუხის სათქმელად პირი დაალო, მაგრამ სიტყვა შეაგება და სელივანის შეკითხვამ აშკარად გააოცა. არაფერი უთქვამს, იქაურობას გაეცალა.

მისის ჯორჯი წასასვლელად გამზადდებოდა, საგულ-დაგულად, საპარადოდ მორთულ-მოკაშმული ახალგაზრდულად იცქირებოდა პოლში დაკიდებულ დიდ სარკეში.
— მშვენიერად გამოიყურები, — ლიბილით უთხრა შვილმა, რომელიც დედის გაცაცვლებლად გამოსულიყო პოლში, — შენს გოგონებში ყველას სჯობისარ.

მისის ჯორჯი რომ წავიდა, დრუპიმ სარკეში ჩაიხედა და თავი შეათვალა.

კვლავ ზარის ხმა გაისმა.

დრუპიმ კარი გააღო.

— პიი, დრუპი, — მთელ მსოფლიოში ცნობილმა სახემ არტისტული ლიბილი შეაგება მასპინძელს.

— ბენ, — დრუპი დიდი ხნის უნახავ დისშვილს გადაესხა.

დრუპი სტუმარს ოთახში შეუძღვა და იქ მყოფებს წარუდგინა.

— იცნობდით, ბიჭებო, ეს არის ჩემი დისშვილი, ბენ აფლეკი. ცნობილი მსახიობი და ასე შემდეგ.

ბენმა ჩივილობით ჩამოართვა ხელი იქ მყოფთ და გაიხსმა:

— კუმი! ტუმი! ნატაშა! მანუელი! მაიკი! სასიამოვნოა მანუელ სანტანამ სასიხის შეატესო და ჭიქა ასწია.

დრუპიმ შეაჩერა:

— სანამ კარგად მოგიკითხავდე, ბენ, ჯერ ჩვენი საქმის ვითარება უნდა გაგაცნო. ჩვენ, ყველანი, ერთ ძალიან სერი-

ოზულ ბოროტმოქმედებას ვიძიებთ. პოდა, არ მახსოვს, სად წამიკითხავს, თუ ბეისბოლის ნიუანსებზე არ იცნობს, ამერიკულ პოლიტიკას ვერ გაიგებო, ისეა ჩვენი საქმეები პოკერის მოთამაშე ხალხის ისინი, ვისაც ჩვენ ემბრძობით და მათი ლიგების ამოსაცნობად გვინდა გათხოვო, ამ ჩვენი დილექტანტების გუნდს თამაშის სიღრმეში ჩაგვადგო.

— პოკერი ჯენტლმენების თამაშია, — პათეტურად თქვა ბენმა, — პოკერისტიკად დანაშაულს არ სჩადიან.

— მან შორისაც არიან ბანდიტები, — უთხრა დრუპიმ,

— თანაც განსაკუთრებით საშიშები. დამიჯერე, ამ შემთხვევაში ეს ასეა.

— სამწუხაროა, თუმცა ეს მე რაში მზეხება, — თქვა ბენმა და ხელები აზარტით მოიფშვინა, — კარტი გაქვით?

— ყველაფერი გავქცე, — მერე ევლარ მოითმინა მანუელ სანტანამ, — ოღონდაც, მოდი, ჩვენი გაცნობისა დაგვიკით. მე თქვენი ფანი ვარ, მისტერ აფლეკ.

— გაუმარჯოს, — თქვა ბენმა, — ოღონდაც ცნობისათვის: პოკერს საშველი არ უყვარს. პოკერს ყველაზე მეტად სჭირდება ფსიხიკი გონება. თუმცა, სითამაშისთვის ცოტა შეიძლება, — და გადაერა, — მოდი, შევედგეთ საქმეს, — ინიციატივა ხელში ჩაიგდებ ბენმა, — ყველაფერი ბანკით ნიყება, პოკერი ფულზე თამაშია.

— რამდენი? — იკითხა დრუპიმ, — რადგან სასწაელოა, ვთქვით, ას-ასი ბაქსით დავიწყეთ.

ბენმა ხელები გაასასხა.

— ას ბაქსად წამდვილი პოკერი წნავლითაც კი არ ისინავდება. სულ ცოტა ათას-ათასი.

— თუ არ გეკვს ამდენი? — გაეცინა დრუპის.

— რახან სასწაელოა, სულ ათასი იყოს, — თქვა ბენმა.

კაცებმა ფული ამოიღეს. ბენმა მოაგროვა ფული და დრუპის გადასცა:

— ბანკი სამდე დააბინავე, — უბრძანა, მერე კი შოგანებთან ალაპარაკდა:

— პირველ ყოვლისა, უნდა გითხრათ, რომ პოკერი ეს არის პირიქითების შეჯიბრი და ორთაბრძოლა, იგი შეჯიბრია სულგებს შორის და არა გონებებს შორის... მართო თამაშის ცოდნა არაფერს ნიშნავს, არც გამთვლის უნარი, რაც ასე მნიშვნელოვანია ჭადრაგის, პიჯიკის ან პრეფერანსისთვის. პოკერში ყველაფერი ყოჩაღობაზეა დამოკიდებული, აქ ერთდროულად გჭირდება ჭკუაც, ემპატიაც, დიპლომატიაც, ინტუიციაც, იმალაც და მისტიკურ ძალეზთან კავშირის უნარიც კი. იგებს ის, ვინც მაგარია... ამ ლექციასთან ერთად მან ჩიზები ჩამოარგა.

— ცხოვრებასავით ყოფილა, — აღნიშნა ბენმა.

— დიხა, — თქვა ბენმა, — ახლა დავაბრგოთ, — მან დასტა აიღო და ევლის სისწრაფით ჩამოარგა ბანქო, — დამრგებელი, ამ შემთხვევაში — მე, ერთ ჩიხს ჩამოვალ,

— თქვა მან და ერთი ჩიზი მაგიდის შუაგულში დადო, — ახლა კი ნახეთ, ვის რა კარტი გავცეთ.

მისის ჯორჯმა გარაჟიდან თავისი ძველმოდური „ჰადილაკი“ გამოაგროა, დაქოქა და წავიდა.

დილექტანტები მეცადინეობას განაგრძობდნენ, მოთამაშეებს წინ მდებარე ჩიზების პროპორციებით შეცვლილიყო: ზოგი მოგებაში იყო, ზოგი აგებდა.

— თამაშისა და ორთაბრძოლის არის გასაცება, — უთხრა დრუპიმ ბენს, — ახლა ასეთი კითხვა მექვს. ვთქვათ, ორი მოთამაშე თაღლითობს, პირი აქეთ შერეული და დანარჩენებს ყველგან. ერთმანეთში რა ანგარიში ექნებათ: პატიოსნური თუ...

— პოკერი ჯენტლმენების თამაშია, — უპასუხა ბენმა, — პოკერში თაღლითობა დაუშვებელია.

— რ'ქვი, — კვერი დაუტრა დრუპიმ, — მაგრამ... ხომ არსებობს „მარკამ“?

— არსებობს, — დაეთანხმა დრუპის ბენი, — ერთ ანკედლოს გათამაშობთ. ერთი ჩვენგანი ინგლისში მოხვება. პოკერი ითამაშო. კარტის გახსნაზე რომ მიდგა საქმე, აბა, მაქნებო, რა გავყო, ჰკითხა ინგლისელ მტოკეებს. იმათ იუკადრესაც შემოეშვა რა საკადრისა, ჩვენ ჯენტლმენები ვართ და ერამბოვს სიტყვაზე ვეწმობითო... რ'ქვი, — უთხრა იმ ჩვენთანა და ამის მერე ყოველთვის იგებდა...

— კითხვაზე მიპასუხე, ბენ! — შეხსენა დრუპიმ.

— კარგი მოთამაშე თაღლითობას არ იკადრებს, — თქვა ბენმა, — მაგრამ, თუ თაღლითი კარგი მოთამაშე გახდება, ის არც პარტნიორის დაინდობს პოლს, ყველაზე, გააცუროს შემუშნეველად. პოკერი დაუნდობელი თამაშია, ეგოსისტური, თავისიანი არ იცის, ყველა თავისთვის იბრძვის.

— ასეც ვიცოდი, — თქვა დრუპიმ, — სწორად მივმხდარე, ბიჭებო, მე ახლა უკვე შემოძალა ზუსტად გითხრათ, რა მოხდა რეალურად სიტყვაში, რა ანიშნა მარტინ უეისმა მძარცვულებს, რა იდო და რატომ იყო იმ სიფიში...

— გისმენი, მისტერ ფერი მისონი, — თქვა ტედმა. ამ დროს დრუპის ტელეფონმა დარეკა.

დრუპიმ აიღო. მისმა სახემ თანდათან შიშისა და შემფოთების გამოსხივება დაიწყო. ტელეფონიანი ხელი ძირს დაუშვა.

ყველაფერი კითხვის თვალით მისჩერებოდნენ დრუპის.

— იმათ ხელშია, — თქვა დრუპიმ, — მიბრძანეს შინ ვიჯდე და შემდგომ მითითებებს დაველოდო...

— რა კენათი? — ამოიხრა კუმმა.

დრუპი ჩაფიქრდა.

— დროზე უნდა აგვეყვანა ყველანი, — თქვა მანუელ სანტანამ, — ახლა ველარკის ხელს ვერ ვახლებ.

— მისაპარაკება საჭირო, — ჩაილაპარაკა დრუპიმ.

— ვითან? — იკითხა კუმმა.

— ასე კენათი, — თქვა დრუპიმ, — მე კი ამიკრძალებს სახლიდან გასვლა, მაგრამ თქვენზე არაფერი უთქვამთ. ტედ, შენ და მანუელი სელივანები ნადეთ და უფხარით... იცით, რაც უნდა უფხარით. რა პირობები აქვთ. დედაჩემსაც რა უნდათ მაგ არამზადებს. ისეც ერთი სვლით მიგასწრებს.

ტედმა და მანუელმა იარაღები შეამოწმეს.

სელივანის ვილა.

ტედმა მანქანა სადარბაზოსთან შეაჩერა. უცნაური ღამე იდგა. ქუჩაში ადამიანი არ ჭაჭანებდა.

სწრაფად გადმოვიდნენ მანქანიდან და საპარადო შესასვლელს მიაშურეს.

ფრთხილად აუყენენ ჩაბნელებულ კიბეს, ერთმანეთისგან საჭირო მანძილის დაცივით, პროფესიონალურად, მაგრამ პოლიმი, ისევე როგორც ქუჩაში, სრული სინყარე სუფევდა.

მიადგნენ სელივანის კარს.

მანუელმა ოდნავ უბიძგა კარს ხელი და ისიც მიძიე, გულისგამანერილებული ჭრიალით გაიღო.

მანუელმა და ტედმა ერთმანეთს გადახედეს და იარაღები ამოიღეს. ფრთხილად შებიძგეს სინყელებში.

ტედმა შუქი აანთო. დერეფანში არავინ იყო. ფეხაკრეფით წავიდნენ ბინის სიღრმეში, გამაოგნებ სელივანის კაბინეტის კარი და იქაც ანთეს შუქი.

ერთი შეხედვით, სელივანს საწერ მაგიდასთან იჯდა, მაგრამ ეს მხოლოდ ერთი შეხედვით. წიგნების მასიური კარაიდის შვერილებ შმავილი თოვით იყო ჩაბოძებული. ყოველ შეხვრალზელად შემოსვლად მოხუცის კისერს. თვალზეგადმოცეცილი, ჩამომხრეული სელივანი ისე ეყდა საწერი მაგიდის წინ, როგორც საკუთარ ქსელში გაბმული ობობა...

ვიდეოეკრანზე კასტეა ჩათავებულიყო და ეკრანი ხრილით ციმციმებდა.

საათი მონოტონურად წიწკნივდა კედელზე.

დღისის შვიდი საათი სრულდებოდა.

— ლიონას მკვდარი დრუპი იდგა ოთახში.

— აიარ ვიცი, რა ქნა, — თქვა ბოლოს დრუპიმ, — გაგიჟიდე ამაზე ფიქრით.

— სხვა რამეზე ვილაპარაკო, — შესთავაზა კუმმა.

— აი, რას ამბობდე, პოკერმა რაღაცას მიმხედვარაო, — გაასხილა მანუელს ხანძანმა.

დრუპიმ ღრმად ჩაისუნთხა, სახეზე ეცყობოდა, რომ ლაპარაკის გუნებაზე არ იყო, მაგრამ თავს ძალა დაატანა.

— როგორც ბენმა თქვა, — დაიწყო დრუპიმ, — პოკერში პარტნიორებიც კი არ ინდობენ ერთმანეთს. ირონიუმს ბოსისის თეთრი ურჩხული, ეცყობა, მთელი ამ წლების მანძილზე სელივანთან იყო, მაგრამ „PandaAmerica“-ს

გაძარცვისთანავე მე სელივანს მივადგი. ცხადია, შეეძინა და სურათი მარტინ უეისს მიაბრუნა, რადგან მის განკარგულებაში საიმედო სიგელები იყო. აქ, ჩემი აზრით, თამაში ჩაება ვილაც „იქსი“. რედეუდ სიტის ოპერაციის დროს გრუტმანს საბარგო მანქანაში იჯდა. მარტინ უეისმა სურათი „იქსს“ გადასცა, გრუტმანს კი დღემდე ჯერონა, რომ სურათი სელივანს მიმართულ ნივთებთან ერთად მარტინ უეისის, უფრო სწორად კი ჯენეტის დის, ბინამი ჩვენ ვიპოვეთ და ამოვიღეთ.

ბენ აფლავი კომპიუტერს უკირკიტებდა.

დრუპი ლაპარაკობდა:

— სელივანმა უკანასკნელად მკითხა: ბოსისის ურჩხული ხომ თქვენთანაა და რალა გინდაო. მივხვდი, რომ თანამზრახველებს „იქსმა“ სურათი მარტინ უეისის დახმარებით ცხვირწინ აცავდა, მერე კი მარტინ უეისის სასიკვდილოდაც გაიწერეს.

— ვინ არის ეგ „იქსი“? — იკითხა მანუელმა.

— ვი ვიცი, ერთ-ერთი იმათგან, — თქვა დრუპიმ, — ბენ, ვინ არის ახლა ჩვენში პოკერის ყველაზე კარგი მოთამაშე.

ბენ აფლავი წამოადგა:

— კარგი მოთამაშეები არც ისე ბევრია... ჯო უელფუდი... კევინ ვილბური... არა... არა... რა თქმა უნდა, ყველაზე მაგარი მაინც დოკ ზილბერმანი... ბენმა ჩხირკედლობა დაამთავრა, — აი, ნახეთ, როგორ გაეკეთა, — კომპიუტერსა და ტელეფონზე მითითა მან, — ყველაფერს ჩაწერს. თან ვიცი, დინამიკი გამოდის ხმა, რომ თუ საჭიროა, ყველამ მოვისმინოთ.

— გამდლობთ, ბენ, — თქვა დრუპიმ.

— გამდლობა არ ღირს, — უპასუხა ბენმა.

— ალბათ, ალბანდრო ტერაა ეგ „იქსი“, — ვარაუდი გამოთქვა მანუელმა.

— არა მგონია, — შეესიტყვა დრუპი, — ამის მიღმა ნამდვილი ინტელექტუალი დგას, მეტისმეტად მეცნიერულადაა გამოთვლილი ყველაფერი.

— მე საერთოდ მის მივიკრის, რომ ეგ ალბანდრო ტერა, კაცი, რომელიც ოფიციალურად ორჯერ მოკვდა, დღემდე ცოცხალია, — თქვა კუმმა.

— თანაც, არც ვიცი, ამჯერად რა სახელით საქმიანობს, — თქვა ტედმა.

— სელივანმა ორჯერ მოახერხა მისი მკვდრით აღდგენა, — აღნიშნა კუმმა, — საოცარი ერთგულება მეგობრის შვილის მიმართ.

— მეორეჯერ მაინც როგორ მოახერხა, — თქვა მანუელმა, — ეგეთი საქმის ჩაწყობა მილიონზე უფროდებდა.

— თუ მეტი არა, — თქვა კუმმა, — ეტყობა, გრეგ როუზის ბანდის განსულის დიდი ნაწილი მაგ საქმეზე დაიხარჯა.

— მაინც როგორ მოახერხა ასეთი რამე, — უკვირდა მანუელს.

— ამ ქვეყანაზე ფულით რა არ მოხერხდება, — მიუგო კუმმა.

— როგორ მოახერხა, ახლა უკვე ძალიან ძნელი დასადგინი იქნება, — თქვა დრუპიმ, — ეგ საიდუმლო სელივანმა საფლავში ჩაიტანა, მაგრამ მარტინ ერთგულების გამო არ გაუკეთებია ეს. გრუტმანებს სელივანი გამოქვრილი ჰყავდათ, მისი სული ჩვენში ეჭირათ, ყველა მისი საიდუმლო იცოდნენ...

ამ დროს ტელეფონმა დარეკა. დრუპი ელვისისწრაფით ტელეფონს დასწავდა და ბენის მიერ მიერთებული დინამიკი ჩართო.

— ალო, — თქვა დრუპიმ.

— კარგია, რომ მისმენ, — გაისმა დინამიკიდან, — ბედნიერი კაცი ხარ, ცოცხალი და ჯანმრთელი დედა გყავს... კარგია, რომ მითხვალე ზრუნავ, მაგრამ სელივანთან შენი ბიჭები სულ ტყუილად გავაზნე. ხომ ხედავთ, რომ გუბნებით, უჩვეულოდ სურათებს მომიძიებდეთ-თქო, მართლები არი. პოდა, ახლა კარგად მიგდე ყური. მეორეჯერ პირა აგისინი, რა უნდა გააკეთო, ორი ვარიანტი გაქვს. ალდრე: ძივებს ახლა მხარეს წაიყვან. სათითაო გინდა, ეს შენ თვითონ მოიფიქრე, ოღონდ ჩვენზე ყველაწიარ გქვს მოსისი. საშობლოდ რა გაქვს. მოწმეებს პირს დაუგზავნა, როგორ და რანაირად, ჩვენზე უკეთ იცი. თუ გამოძიების სხვა მხარეს წაყვანა არ შეგიძლია, მაშინ მიზეზი გამოიწხე და საქმე სხვას გადააბარე. რომელი ვარიანტი გირჩევია?

— მე ვერსისი შეცვლა მირჩენია, ოღონდ უნდა მოეფიქრო. საქმე იმაზე ღრმადაა შესული, ვიდრე თქვენ ფიქრობთ.

— მოიფიქრე, ოღონდ ბევრი ფიქრის დრო არა გვაქვს.

დროშიმ მეგობრებს გახედა. ისინი გაფაციცებულნი ისხდნენ თავიანთ ადგილებზე და საუბარს ყურს უგდებდნენ.

— იცოდეთ, ერთი ნაბიჯი ჩვენს საწინააღმდეგოდ ძვირად დაგიჯდება. კონტროლზე ხარ. სტუმრები მოვიდნენ შენთან...

კუშმა ფრთხილად გადაიხედა ფანჯრიდან.

მანქანიდან გადმოდიოდა შლაპიანი სამი მამაკაცი.

— დროს იგებენ, — ჩაილაპარაკა ტედმა, — ტყუილაა, ნასასუვლად მზად არიან.

— საზღვარგარეთ? — მიხვდა ბენ აფლეკი.

— შეთ, — დაიგრგვინა მანუელმა.

წინკარიდან ზარის რეკვა გაისმა.

ლილი მაიკი ოთახში სამ ფართოფარსლებიან ბრგე და მოლუშულ ვაჭკუს შემოუძღვა. სამივე სიტყვის უთქმელად, პირქუშად დაჯდა სკამებზე.

დროშიმ ტელეფონზე ლაპარაკს გაანაგრძო.

— რა მოიფიქრე? — გაისმა დინამიკი.

— მოიფიქრე, — თქვა დროშიმ, — საღვთოტრე კანაჩიროს ამოწვევს ეს ერთადერთი რეალური ვარიანტია.

სხვას არავინ დაიჯერებს. განყოფი?

— ყოჩაღ, დედა გყვარებია.

— ოღონდ კანაჩიროს გასაგებად მიზეზები ყველაფერს ვერ აკვიდები, — თქვა დროშიმ და კომპიუტერს დახედა.

ხმის ჩანერა მიმდინარეობდა.

— საღვთოტრე კანაჩიროს რაც გინდა ის უყავი, სულ არ მენატრება, — იყო პასუხი, — თუ გინდა, მოკალი, მიმოფრთხილება მაგ იტალიელი ნაბიჭვისათვის.

ყურმოლში ზუმერი გაისმა.

დროშიმ ტელეფონი დადო, კომპიუტერის კლავიატურაზე რაღაც აკრიფა და თქვა:

— ესენი ჩემი ბიძაშვილები არიან, ტესასიდან. ესენი ჩემი მეგობრებია.

შლაიანებს გაცნობის პროცედურაზე არავითარი რეაგირება არ მოუხდენიათ, კრამდ ისხდნენ და დროშის უძქეროდნენ.

პირველად ხმა იმ ბიძაშვილმა ამოიღო, რომელიც ასაკით ყველაზე უფროსი ჩანდა:

— სად არის მამიდა?

დროშიმ პასუხი არ გასცა.

— გვითხარი, დროშიმ, და მერე ჩვენ ვიცით, — თქვა შუათანამ.

— ჯოჯოხეთს დავატრიალებთ, — დაუმატა მესამემ.

სამივეს მკვეთრად გამობათული ტესასური კილო ჰქონდა.

— თარიქოთ, ძმებო, — თქვა დროშიმ, — ახლა ისეა საქმე, თითონ განძრევა არ შეიძლება.

ბიძაშვილები ერთხანს გაუნძრევლად ისხდნენ და დუმდნენ, მერე სამივე ერთდროულად წამოიჭრა და გასასვლელისკენ დაიძრა.

— საქმე შენ უკეთ იცი, — თქვა პირველმა.

— თუ დაგჭირდეთ, აქ ვართ, — თქვა მეორემ.

— შენმა კრიმინალისტობამ სიკეთე არასდროს მოიტანა,

— თქვა მესამემ.

დროშიმ წინკარისკენ გააცილა კოვბოები.

— მამიდას არაფერი მოუვიდეს, იცოდეს? — გააფრთხილა გასვლის წინ უფროსმა.

ბიძაშვილები წავიდნენ.

დროშიმ შემობრუნდა.

— ბიჭებო, — თქვა მან, — მე კარტის დაყრას არ ვაპირებ.

პროკურორი დენიელს საოლქო სასამართლოს შენობიდან გამოეჭრა და მანქანისკენ წავიდა. დროშიმ გვერდით მიჰყვებოდა.

— განა რა მოხდა ისეთი, — ამბობდა პროკურორი დენიელს, — რომ კანაჩიროს საქმის ხელახალ ძიებაში დაბრუნებას მოითხოვით?

— ძიება თითქმის ჩიხშია მოქცეული, — თქვა დროშიმ,

— ბანდის კვალს ვერაფრით მივუახლოვდით. სამი გრუნტმანი, პანს ვან დერ ბასი, მარტინ უესი, ერთი სიტყვით მინანქნელოვანი მონიშნული ცოცხლები აღარ არიან... ხელმძღვანელი გამოგვცალა მისტერ სელვანიჩი, რომელიც დიდ დახმარებას გვწევდა. ასე რომ, საღვთოტრე კანაჩიროს გარდა ამჟამად ხელთ არავინ გყავს. საჭიროა მასთან ხელახალი სერიოზული მუშაობა...

— დროს ხომ აქ ვგაგრავთ, — მოკრძალებული საყუდური შეაბარა დენიელმა.

— საქმე ის არის, — თქვა დროშიმ, — რომ ჩვენი ვარაუდით, კანაჩიროს ციხიდან გაქცევის საქმე ამჟამად ბოლომდე გამოძიებული არ არის. ჩვენი ვერსიით, მის გაქცევას იმ ბანად შეუწყო ხელი, რომელმაც „PandaAmerica“-ს ოფისი გაძარცვა.

— მე ვმნიშნო, რომ ამასობაში ისინი კიდევ რამეს გაძარცვდნენ, — ჩაილაპარაკა დენიელმა.

— თუ უბრალოდ დღეებში ბოროტმოქმედებს არ დაევიტრ, მაშინ პოლიციიდან საერთოდ წავალ, ამჯერად კი უნდა მენდით, პროკურორი, — თქვა დროშიმ. დენიელმა ხელი ჩაიქნია.

„ვირთხა“ კიმბერლეი და კუში ისევ იმ საიდუმლო ოთახში შეხვდნენ ერთმანეთს.

— მისივე, კიმბერლეი, კანაჩირო ამაბუბით ძიებაში დავაბრუნეთ, შესაძლოა, ისე წავიდეს საქმე, რომ იმ ქალის მკვლელობის გარდა, სხვა რამეებიც დაბრალდეს, გაიგე?

— მერედა რა, რომ გაიგე? — იკითხა „ვირთხამ“.

— მერე ის, რომ მე მინდა ამის შესახებ ცხესში იცოდნენ. შენ იცი ეს საქმე, თუ სურვილს არ შენისრულებ, პრობლემები გექნება, — ლიმიტი დავუწესო კუში.

— ერთი მითხარი, როდის შემიქმნია პრობლემები?

— გაილრიკა „ვირთხა“ კიმბერლეი.

დროშიმ შინ იყო. ჩაფიქრებული უშენოდ დაბოროტალებდა ბინას. შეპყრებდა ნივთებს, რომლებსაც ახლა რაღაც სხვა მნიშვნელობა შეეძინა: კაშხარეული მონყობილობა... ჭურჭელი... სურათები ყველგან... დადამისის საწოლი... ხელსაქმე, საფარქელზე მიტოვებული... ყველაფერი ეს დედას ასეხებდა დროშიმ... ანგარიშმოუცვლად დადიოდა ოთახებში... შემდეგ მაგიადისთან ჩამოვდა და სახე ხელეში ჩარგო...

შემდეგ საზურგეს მიეყრდნო. მისი სახე დაღლილობასა და წერულ გამოფიტვას გამოხატავდა.

უფცარად ტელეფონმა დარეკა.

დროშიმ ელვისისწინაფით სტაფა ხელი ტელეფონს კუში იყო.

— სასწრაფოდ უნდა მოხვიდე, დროშიმ, — თქვა კუშმა.

— რა მოხდა?

— ახლა უკვე GOLD-ის ცენტრალური საცავი გაძარცვეს.

GOLD-ის ცენტრალური საცავის სიგნალიზაციის მთავარი კომპიუტერის დისპლიდან ცინკურად იცქირებოდა მაიკ ჰაუერსი და წარწერა „ოსტინ პაუერის ფინოლი“.

— ჭეულებრივი კომპიუტერული თამაში.

უშნეო ბრაზისაგან დროშიმ მუშტებით მომუტყა.

— დამიკინია!

— ახლა ნამდვილად ეცდებიან, რაც შეიძლება სასწრაფოდ გავიდნენ საზღვარგარეთ, — ჩაიჩურჩულა ტედმა.

GOLD-ის ცენტრალური საცავის ვესტიბიულში უამრავი ხალხი შეტრიალებოდა. საცავით გამოქრდილად დახოცილები. აქ იყო კონცერნის მმართველობაც, ხელისუფლების წარმომადგენლები და ფირმის თანამშრომლები, მათ შორის დროში და მისი ჯგუფის წევრები.

პროკურორისა და ფედერალური ბიუროს ჯგუფს პროკურორი დენიელს გამოეყო და დროშის მიუახლოვდა.

— დროში, — მკაცრად და გაცხარებით თქვა მან, — როდემდე შეიძლება ასე გაგრძელდეს?

— მაღე ყველაფერი გაიჭრება, მისტერ დენიელს, — დროშის ხმას უწინდელი თვითდაჯერება დაჰკარგოდა.

— როდის მალე, ყველაფერს რომ გაძარცვავენ კალიფორნიას, მერე? — დენიელს აშკარად კონფლიქტური ტონით ლაპარაკობდა.

— კანაჩიჩიოს საყურადღებო ინფორმაციას დაგაფრევინებთ, — შეესიტყვა დრუმი, — გარდა ამისა, არქივში კიდევ საინტერესო მასალებს მივაგველით...

— რა დროს არქივია, დრუმი, — იფთხა დენიელსმა, — ალარ მოეშვებით ამ ფანტაზიორიებს?!

— თუ გინებთ, გადავდგები, — თქვა დრუმმა, — ეტყობა, ველარ ვუმზაბო ისე, როგორც საჭიროა, მაგრამ დამიჯერეთ, ამჯერად ნამდვილად სწორ გზას ვადგავართ. ყველაფერი კარგად დამთავრდება.

— მე ვერ გთვდა წარმატებებს და თქვენი ოპტიმიზმი სრულიად გაუგებრად მეჩვენება, — თქვა დენიელსმა.

— გარწმუნებთ, მისტერ დენიელს, — ერთხელაც გაიბრძოლა დრუმი.

— გუბერნატორს შეეხვებით და სერიოზული ლაპარაკი გვექნება იქ, — მუქარით თქვა დენიელსმა და დრუმის ზურგი აქცია.

დრუმმა გაგულისებით დატოვა იქაურობა.

საბავშვო ბაღი.

ჯენიფერ მაკ გრეგორი ბავშვებით გარშემორტყმული იდგა „Kindergarten lower cat“-ის ეზოში და ბავშვებს ეთამაშებოდა.

დრუმი შორს იდგა. შეუმჩნევლად და სევდიანი თვალებით შეჰყურებდა ქალს.

პატრიარქთან საუბარი საცნის მსგავს ოთახში მიმდინარეობდა.

— მე ყველაფერი ვიცი, კანაჩიჩიო, — თქვა დრუმმა. — რაზე ამბობთ? — იკითხა სალვატორე კანაჩიჩიომ.

— თუნდაც იმაზე, რომ ციხიდან გაქცევამ გრუნტმანი დაგეგმილი, უფრო სწორად, იმან გაგიყვანა იქიდან, — თქვა დრუმმა.

— ვინ გრუნტმანი? — შორს დაიჭირა კანაჩიჩიომ. — ჰო, შესაძლოა, შენ არ იცი, რომ მისი ნამდვილი გვარი გრუნტმანია. ალბათ, შენ იმას აღესანიშნავს ტერას სახელით იცნობ. ან იქნებ, ახლა რომ სხვა სახელი აქვს, ის იგი...

ალეხანდრო ტერას სხენებზე სალვატორე კანაჩიჩიო ენაგადაყლაპულივით გაისუსა.

— შენ შეგატყობინეს, რომ ერიაი ჯიოვანის საყვარელი ჰუასი, ამასთან, გაქცევა შემოგთავაზეს. შემოგიგზავნეს ნამალი, რომლითაც შეგძლო შეპატრუტის სიმუშავიცა და სიგარა, რომლითაც მექვეს დაიბრუნდი. მანქანაც დაგაბეჭდეს. ასე არ არის, კანაჩიჩიო?

სალვატორე კანაჩიჩო დუმდა.

დრუმმა მაგიდის უფრიდან პანანინა დიქტიფონი ამოიღო, მაგიდაზე დადო და ჩართო:

—... — რა მოიფიქრე?

— მოვიფიქრე, სალვატორე კანაჩიჩიოს ამოვწნე. ეს ერთადერთი რეალური ვარიანტია. სხვას არავინ დამიჯერებს. გაწყობთ?

— ყოჩაღ, დედა გყვარებია.

— ლონდ კანაჩიჩიოს გასაგები მიზეზებით ყველაფერს ვერ აკვირებთ.

— სალვატორე კანაჩიჩიოს რაც გინდა, ის უყავი, სულ არ შენაღვლია, თუ გინდა, მოკალი, მიმიფურთხებია მაგ იტალიელი ნაბიჭურისათვის...

მერე ზუმერი გაიხსნა და დრუმმა დიქტიფონი გააჩერა.

— მიხიბე, კანაჩიჩიო. მე ზუმრობას არ ვაპირებ, მაგ ნაძირლებმა დედაჩემი მოიტაცეს და მძევლად აიყვანეს. მე მომთხოვეს, ძიება ავერ-დავურო, თვითონ ამასობაში გაქცევას აპირებენ. მე დედაჩემის სიცოცხლეს ძალიან უფრთხილდები, კანაჩიჩიო, მოკლავ კი არა, სულს ამოგები, შე ნაგავო, მერე გიმკურნალენ, სანამ კარგად არ გახდები. ამასობაში დრო გავა და დედაჩემს დამბრუნებენ, რადგან მე იმათ გაქცევის ხელს არ შეუშული. შენლა შემრჩები ხელში და ყველაფერს გააკეთებ, რომ ელექტროსკამზე მოხდეს. შენ უკვე ეჭვიანობის ნიშანზე ცოლის მკვლელობა კი არა, საშინო ბანდის წევრი იქნები. რას მახსენებ, თვითონაც კარგად გესმის. ვისი ხმა იყო ეს?

— ალეხანდრო ტერასი, — თქვა სალვატორე კანაჩიჩიომ.

— იცოდი, რომ ალეხანდრო ტერა ცოცხალი იყო?

— არ ვიცოდი...

ციხე ჩიშლ ქალთის მიმდებარე ტერიტორია. ...მცდელობა ესრელა კანაჩიჩიოს, მაგრამ მან მისანრო მანქანასთან. მანქანა ადგილს მოსწყდა.

კანაჩიჩიო უკან საუდუმზე მოთავსდა. საჭესთან ელა იჯდა, მის გვერდით, ამჯერად მარცხენიერი ქალარა გოლიათი მოთავსებულიყო. სანამ მანქანა სამშვიდობოს არ გავიდა, კანაჩიჩიო სულს ითქვამდა, იქ კაცს კი ერთხელაც არ მოუხედავს უკან.

— მაგარი გოგო ხარ, ელა, — თქვა მერე კანაჩიჩიომ, — მეგობრობა გეოქნია. შენ ერიაის ისე დაუმეგობრდი, მეგონა, ქალებმა რომ იციან, მე გამყიდდი და ქალის მხარეს დაიჭერდი, მაგრამ მაგარი ხარ, არ დაგვიწყნობა, რომ ჯერ ჩემიანი ხარ, ჩემი და ხარ...

— ისევ ისეთი ყბები ხარ, სალვატორე, — თქვა ორმეტრანმა ქალარა კაცმა. უკან ისევ არ მოუხედავს. მისი ხმის გაგონებაზე კანაჩიჩიო შეტბა და სახეზე შიში გამოეხატა.

— ეს ვინ არის, ელა? — იყვირა კანაჩიჩიომ. მალაშმა კაცმა მისკენ გაიხედა.

— ალეხანდრო, — ამოღერდა გულგახეთქილმა კანაჩიჩიომ, — დაცე, შენ ხომ...

— ჰო, დიდი ხანია მომკლეს, საიქიოდან გელაპარაკები, — ამ საუსხმა სალვატორე კანაჩიჩიო სულ ერთიანად გააოგნა...

ალეხანდრომ და ელამ კანაჩიჩიო რანჩოზე მიიყვანეს...

— ესე იგი, ერიაი ელამ შენგან გაიცნო? — ჰკითხა დრუმმა.

— ჰო. ელა ალეხანდროს ნათესავია. მე და ალეხანდრო კარგად ვიცნობთ ერთმანეთს, მაგრამ მე იმის საქმეებში არასდროს გავრეულვარ.

— მერე რა იყო? — ჰკითხა დრუმმა.

— მერე ერთი კაცის რანჩოზე მიმიყვანეს და იქ დამამალეს. ელას ბოსია ის კაცი...

მოზრდილ ოთახში მაგიდას ზილბერშტაინი, ბარნსი და კიდევ სამი სოლიდური გარეგნობის მამაკაცი შემოსდომოდნ. წინ ბაქო და ჩიბები წყნით.

ელა და კანაჩიჩიო ოთახში შევიდნენ.

— კანაჩიჩიო? — იკითხა ზილბერშტაინმა.

— ეს არის, — წარადგინა ელამ.

— დაისვენოს, სანამ თამაშს დაგამთავრებ, მერე მე თვითონ აუღსნი ყველაფერს.

— მერე ელამ ქვემოთ ჩამიყვანა. იქ ალეხანდრო და მისი ბიჭები იყვნენ. ბიჭებიდან ზოგს სახეზე ვიცნობ, ერთი წითური მსახიობია, ძველი, ჩემი თაობის, სხვები ახლები არიან. ექსპი-შვიდი კაცი ჰყავს, სულ ცოტა, მე ვინც ვნახე.

— ბაქოს რომ თამაშობდნენ, ისინი? — ჰკითხა დრუმმა.

— იმათ მე არ ვიცნობ, ისინი სხვა ხალხია, ჯენტლმენები არიან. მერე მართკ ერთ-ერთი მელაპარაკა.

— რა უნდათ? — ჰკითხა დრუმმა.

— ჯერ დამიტიკიცეს, რომ ის კაცი ჩემი ცოლის საყვარელი იყო.

— როგორ დამიტიკიცეს? — დაინტერესდა დრუმმა.

ზილბერშტაინმა კონვენტი დაუგდო მაგიდაზე, ადგა და ოთახიდან გავიდა.

კანაჩიჩიომ კონვენტი აიღო, გახსნა და ჩახედა. იქ ფოტოები დახვდა, მათზე ერიაი ჯიოვანი და პანს ვან დერ ბაასი იყვნენ გამოსახულნი. ეს იყო მათი ახლო ურთიერთობის მამილლებელი ფოტოები.

კანაჩიროს თითქოს ხელი დასწავ ფოტოებმა, სასწრაფოდ კონვერტში ჩააბრუნა და სახე ხელბუში ჩარგო.

— ეგ ორი ადამიანი უნდა მოკვდეს! — გაისმა ხმა.

კანაჩირომ თავი აწია. მაგიდასთან ზილბერშტაინი იდგა.

— ეგ ხომ ჩემი საქმეა, თქვენ რა გინდათ? რაში გჭირდებათ ამითი სიკვდილი? — თქვა კანაჩირომ.

— ეგ კაცი კოპია. ჩვენს საქმეში ცხვირი ჩაყო, შენმა ერთბაშად ჩაგვიშვა. ჩვენ კი ჩვენს საქმეში სისხლი არ გვინდა. ამიტომ მაგათ მკვლელობას შენს თავზე აიღებ, — უთხრა ზილბერშტაინმა.

— მე თქვენი საქმე ფეხებზე მკიდია, — უბასუხა კანაჩირომ.

— ეგრევე იტყვი, — შეესიტყვა ზილბერშტაინი.

— პო, ვიცო, მომკლავთ, მაგრამ კოპის მოკვლაზე მაინც სიკვდილით დამსჯიან... — ამის მერე კონვერტს ხელი დაჰკრა, — ჩემი სიცოცხლე კაიკად აღარ ღირს... ბარემ მომკალით და გაათავოთ.

— ეგ მწელი საქმე არ არის, საღვატორე, — გაისმა ალესანდრო ტერას ხმა. კანაჩირომ მარჯვნივ გაიხედა.

იქ, ბნელ კუთხეში, ალესანდრო ტერა იჯდა და ლაპარაკობდა.

— მაგრამ შენთვის სჯობია, დაგვიჯერო, რასაც გეუბნებით, გამაწყვანაც ჩვენზე იყოს და საქმეიდანაც შენს წილს მიიღებ.

კანაჩირომ დაფიქრა.

— მაშინ ჩემი ხელით მოუვლე მაგათ... მე მაგათ ამას არ შეგირჩენ, — კანაჩირომ ისევ დახედა კონვერტს.

— ეგ უკვე საქმიანი ლაპარაკია, — თქვა ზილბერშტაინმა.

— რატომ დათანხმდით? — ჰკითხა დრუპიმ.

— ვინ გითხრათ, რომ დათანხმდი? დათანხმდი კი არა, იმავე დღეს ავითეს... მე იმის ჩიტი ვარ, ორჯერ მკვდავ ალესანდროს სიტყვებზე ვწინა დღეს ავითეს, სამ დღეს ვიმალებოდი, ალესანდრო მოსაკლავად დამეძებდა.

— პო, ვიცო, იმ დღესაც ბარში გელოდა.

სწორედ ალესანდრო ტერა იჯდა ღამის კლუბ „ას-ტრამში“ ერთიან მკვლელობის დღეს, ლითლ მაიკთან ზურგ-შეცევით.

— ვიცოდი, რომ მელოდა, ოლონდ, იცოდე, მე მაგათი ბანდის წევრობას ვერ დამიშტყვიებთ, ეს ერთი. მეორეც, ის ქალი მე აფეტქმი მოვალე, ეჭვიანობის ნიადაგზე... დიას... დიას... აფეტქმი... შენ ხომ შენა ხარ, შენს ცოლზე ისეთი ფოტოები რომ გაჩვენონ, მთელი წელი ვერ გამიხვალა აფეტქმიდან და ერთ-ორ კაცსაც მიახალე... ესეც მეორეც ასე რომ, მე იმიტომ გელაპარაკები, ჯერ ერთი, ჩემზე რომ ვითარეს, ფეხებზე გავიდაიო, მე ისეთი კაცი ვარ, მეც ვიკრებ, ვინც მე დამიკრდება. მეორეც ისა, რომ დედა მეც მაყას, მისტერ დრუპი.

— ის, ვინც გელაპარაკა, ვინც ფოტოები გაჩვენა, ეს იყო? — დრუპიმ კანაჩიროს დოქტორ ზილბერშტაინის ფოტო დაუღო...

ტელეფონმა დაინკრიალა. დრუპიმ აიღო.

კუშმა კომპიუტერში ხმისჩამწერი ჩართა.

— მე ვარ, დრუპი, — გაისმა დინამიკიდან მისის ჯორჯის შვიდი ხმა.

დრუპის ალექსეისიან კრიჭა შეერა.

— სახა ხარ, დედა? — ძლიერ ამოღერლა მან.

— დრუპი, ყველაფერი დაუჯერე ამ ხალხს, რაც გითხრან, ყველაფერი ისე გააკეთე... ჩემს სიცოცხლეზე არ ვდარდობ, მაგრამ შეშინია, შენც არ შეგემთხვეს უსიამოვნება. შენ რომ რამე მოგიკიდეს, დრუპი, რაღად მინდა სიცოცხლე... ესენი ძალიან სერიოზული ხალხია, დრუპი...

— როგორა ხარ, დედა? — ჰკითხა დრუპიმ.

— არა მიშავს. ბავშვები როგორ არიან? ლორა, ირვინი,

ოდრი, ნიკი... ყველას აკოცე ჩემ მაგივრად. მე ვარ აქ ასე... უცებ საუბარი შეწყდა.

დრუპი გაოცებული იდგა, ტელეფონი გათიშა და შუბლზე ხელი გასწავ.

მობილმა ისევ დაინკრიალა.

— გისმენთ, — თქვა დრუპიმ.

— ხომ გაიგე, დედა რაც გითხრა? დედას დაუჯერე, შენთვის აჯობებს, — თქვა ვილამ ტელეფონში.

კვლავ ზუმერი გაისმა.

დრუპიმ კომპიუტერში ჩანაწერი მოძებნა.

...შენ რომ რამე მოგიკიდეს, დრუპი, რაღად მინდა სიცოცხლე... ესენი ძალიან სერიოზული ხალხია, დრუპი...

— როგორა ხარ, დედა?

— არა მიშავს. ბავშვები როგორ არიან? ლორა, ირვინი, ოდრი, ნიკი... ყველას აკოცე ჩემს მაგივრად. მე ვარ აქ ასე...

— გისმენთ.

— ხომ გაიგე, დედა რაც გითხრა? დედას დაუჯერე, შენთვის აჯობებს...

დრუპიმ კალამი აიღო და ფურცელზე რაღაც ჩაინიშნა. კუშმა დინჯად მოისმინა ჩანაწერი და მერე იკითხა:

— ირვინი ვისი შვილია, თქვნი ნათესავია?

— ჩემზე მაგაშია, კუშ, — იფიქრა უცებ დრუპიმ, — კი ჰყავთ ჩემს ახლობლებს ბავშვები: ბიბი, მაიკი, კეტი, მაგრამ არც ერთს არ ჰქვია არც ლორა, არც ირვინი, არც ოდრი და არც ნიკი, გესმის?!

— ეტყობა ისა, — კუშმა ტაქტიკური სიტყვა მოძებნა, — ეტყობა, გადამალა... სახელები აერია.

დრუპიმ ფურცელზე ბავშვების სახელები ჩამოამწერია.

აკროსტიკი გამოსახა. თავიკლურა ასოებმა შეადგინა სიტყვა LION — ლომი.

— დედაჩემს მესსიერება სრულ წესრიგში აქვს? — უთხრა დრუპიმ კუშს, — არა, აქ სხვა ამბავია, ნახე, — და ფურცელი გაუწერა.

— ლომი, — ამოიკენესა კუშმა.

ლომი ბრდღვინავდა, მფეფრი მრისხანებით მიმოდიოდა გალიაში.

გალია კი სან-ფრანცისკოს ზოოპარკის ტერიტორიაზე მდებარეობდა.

ლომების მეზობლად ვეფხეები, ლეოპარდები, ავაზებიც ბინადრობდნენ. პირველი კლასის დეტექტივი, კაბიტანი ჯონ ჯ. ჯორჯი მტკიცებულა ვოლიერის წინ იდგა და ლომს შეჰყურებდა.

ლომი კი ბრდღვინავდა.

მზიანი, ნათელი დღე იდგა.

ცირკუსის მოედანზე ხალხმრავლობა, განსაკუთრებით ბავშვთა სიმრავლე იყო, მშობლებთან ხელჩაკიდებულები მიიჩქაროდნენ ზოოპარკისა თუ ცირკისაკენ.

რამდენიმე კაცს თბილი პარტი გაბერლი ბუშტების ვეება აჯილ გამოეტანდა და ყიდდა. ბავშვებს ეს განსაკუთრებით მოსწონდათ და გახარებულები მიაჩვენებოდნენ ფერად-ფერად ბუშტებს. აქვე ვაჭრობდნენ კროუნებიც, — ყიდდნენ ნაირ-ნაირ ნამცხვრებს, სათამაშოებს და ამისთანებს.

დრუპიმ ზოოპარკის შესასვლელიდან რამდენიმე ნაბიჯი გადმოვდა და ფერადვანი ბრბოს მიღმა უცებ ცირკის აფშია მოვდა თვალში: მორიდანვე დაინახა ლომის გამოსახულება.

„ფანტასტიკური ატრაქციონი“, — იუნკებოდნენ მყვირალა აფიშები, „აკრობატები“, „ეკვილიბრისტები“, კლოუნა და მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან... ცენტრალური რეკლამა ლომების ატრაქციონს გვაცნობდა.

დრუპიმ შეხედა მომთინიერებლის ვეება პორტრეტს და... დაშაბული გაირინდა...

დრუპის გასასწავლად სარეკლამო ბუკლეტი დოქტორ ზილბერშტაინის მაგიდაზე ეს იგივე მომთინიერებელი იყო.

დრუპიმ გაიარა მინისქვეშა გასასვლელი.

დაერკა.

— ალო... მანუელ... პო, მე ვარ, დრუპი... ცირკში

შედივარ... დამჭირდები... ძალიან ფრთხილად... მესამე სექტორის მესხერ რიგში ვიჯდები, თვალყური ჩემკენ გეჰქროს...

ცირკი.
დრუმი შეეცადა შუიშნეკლად შერეოდა ხალხს, ცირკში შეეცადა და მიმოიხედა.

— არის ძირითადი წრეც, რომლებთან ერთადაც სისტემატურად უზის მწვანე მაგიდას. ესენი მასსავით ჯენტლმენები არიან — „ცირკუს ელდორადოს“ მფლობელი არიან! მისი, ქიშორი ფრმის გენერალური მენეჯერი ბარსნი, პროფკავშირული ბოსი...

„ცირკუს ელდორადოს“ მფლობელი არიან ემანსი... „ცირკუს ელდორადოს“ მფლობელი არიან ემანსი... — გუგუშნება ტედის ნათქვამი.

მესამე ზარი დაირკა.
დრუმი დარბაზში შევიდა. დაჯდა.
უნიფორმიანები არეწავე უკანასკნელ დეტალებს ასწორებდნენ. ორკესტრი თავის ადგილას მოთავსებულიყო. დარბაზი ხალხით ბოლომდე შეივსო. ორკესტრის დირიჟორმა ჯოხი ასწია...

სასაფლაო.
გაისმოდა სამგლოვიარო მარშის მგლოვიარე პანგი. სასულე ორკესტრი წინ მიუძღოდა დამკრძალავ პროცესიას.

საბატიო ესკორტი, მაღალი ჩინის ოფიცრების საბატო ყარაული, მიაცილებდა ყვავილებით მორთულ კუბის. ცალკე მოქონდათ ბალიშზე დანყობილი ორდენები და მედლები... მოდიოდნენ ძველი თაობის ეტერანები, გენერალი, ოფიცრები, თანამდებობის პირები...

„ცირკუს ელდორადოში“ წარმოდგენა იწყებოდა. ორკესტრი მზირულ მელიოდას აგრილებდა. ფრადი პროფეტორები დასრიალებდნენ არენაზე. ჩაიარა ატრაქციონის წარმომადგენელთა პარად-ალე.

შედეგ არენის შუაგულში გამოჩნდა კონფერანსი და აუდიტორიას მიმართა:

— ძვირფასო მეგობრებო! ვინწყებთ საცირკო ვარსკვლავების უნიკალურ ატრაქციონს. თქვენ ზედნიერება გზედით წილად, იხილოთ არენის დიდოსტატები...

დრუმი კი თვალმოუშორებლად უცქერდა კონფერანსის და მისი ხმა აღარ ესმოდა. ეს იყო შუახნის ჩასკინილი, ტანმაღალი და ჭლადთმინი მამაკაცი.

...დრუმი გახსენდა გუშინდელი საუბარი საღვატორე კანაჩიონთან.

„...ბიჭებიდან ზოგს სახეზე ვიცნობ, ერთი წითური მსახიობია, ძველი, ჩემი თაობის, სხვები ახლები არიან...“

— მსოფლიოს კონკურსების ლაურეატი, ილუზიონისტია და მინიპულატორთა მეფედ წოდებული პატრიკ ბონკი — კაცი პაას ერთი სახით... გამოაცხადა კონფერანსი.

სასაფლაო.
სამგლოვიარო პროცესია საფლავს მიუახლოვდა. ესკორტი მოხდენილად გამჯკრეოდა. სასულე ორკესტრი ახლა სხვა მარშს აკუგუნებდა.

მისტერი სელივანის კუბო საპარადომუნდიანინა ბიჭებსა საპარადთან დაასველა.
გაისმა გამოსათხოვარი ზალბი.

ცირკი.
ათასკრთასხიანი პატრიკ ბონკი მართლაც საოცარ ფოკუსს აკეთებდა: იგი პირდაპირ მაყურებელთა თვალწინ სახეს იცვლიდა: ხან ზანგი ხდებოდა, ხან თეთრი, ხან დიდგვარო და უღვაწიანი, ხან ლოყებლაყვია და ქორფლიანი. ბოლოს, ისე აურ-დაურია: ხან წილანი გაუწნდებოდა სახეზე, ხან ისევ ადამიანის სახე აღმოჩნდებოდა, ხან ევება წითელი ცხვირი მიეწებებოდა, ხან იაპონური თეა-

ტრალური წილანი... როდის და რა მომენტში? სხეულებდა ამას, ვერაფრით მიხედვებოდი...

მანუელ სანტანა ბავშვებში იჯდა და მათზე უფრო გულიანად იცინოდა, თან უწუმრად ანიშნა დრუმი: აქა ვარ და მზად ვარო.

ჭლადთმინამ კონფერანსიზე მომდევნო ნომერი გამოაცხადა.

დრუმი გასასვლელში მდგარ მებილეთე ქალს მიუახლოვდა.

— მამატყით, მე, — უთხრა ქალს დრუმი, — ეს კონფერანსი ვადიმ ბატერფლაი ზომ არ არის? ძალიან მგავს ჩემს ძველ ნაცნობს და...

— არა, სერ, — მიუგო ქალმა, — ეგ ენტონი ლემარდია...

— მაშინ ბოდიში, — უთხრა ქალს დრუმი. კონფერანსიზე შესვენება გამოაცხადა.

სასაფლაო.
კუბო გათორილ სამარესთან ესევნა. ორკესტრმა ბოლო აკორიდა დაჯგუფდა. ფორმანებმა შედარული ფსტით ხელი ქუდთან მიიტანეს.

მიკროფონს ორდენებით და მედლებით მკერდადამკრებული კაცი მიუახლოვდა და წარმოთქვა:

— ქალბატონებო და ბატონებო! ჩვენ დღეს ვმშვიდობებთ ჩვენს ძვირფას მეგობარსა და თანამებრძოლს, კაცს, რომელიც ჩვენი ქარიშხლიანი ეპოქის საწყისებთან იდგა, ვისი ცხოვრებაც ყველაზე უკეთ გამოხატავდა დროების მავსისებრ და მიზანსწრაფვას...

პატარა ბალოში სელივანის მრავალრიცხოვანი ჯილდოები ბრწყინავდა...

მეორე მოქმედება იწყებოდა „ცირკუს ელდორადოში“. ხალხი თავის ადგილებს დაუბრუნდა.

კონფერანსი არენის შუაგულში გამოვიდა და წარმოთქვა:

— ბატონებო და ქალბატონებო! ცირკის დირექციის სახელით დავცელბული მაქვს ბოდიში მოვიხადო თქვენ წინაშე, ვინაიდან წუხელ, ჩვენგან დამოუკიდებელი მიზეზების გამო, კალიფორნიად დაუგეგმავი გამგზავრება მოუხდა განვითარებული ლომების ატრაქციონის კოლექტივს. ჩვენ ამის შესახებ ახლად გავცნობთ. შედეგი სანისდნე მაყურებელს აფიშით გაგავრთილებთ ამის შესახებ. თქვენ კი, ვისი გაფრთხილებაც ვერ მოვასწარი, გთავაზობთ სახელმწიფო პროგრამას, რომელიც ჩვენი წარმოდგენის დანარჩენ მონაწილეებმა შემოგვავაჯეს. მაშ ასე: ატრაქციონი გრძელდება.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ განცხადებამ მაყურებელში უმსჯილოდო ჩოქილი გამოიწვია, ორკესტრმა პირველ ხალხისთან შესუკა დასცხო და არენაზე წივილ-კივილი გალიქცა კლოუნინ.

მის გამოჩენას ბავშვები სიცილით შეხვდნენ.

დრუმი ისევ იმ მებილეთე ქალს მიუახლოვდა და ტიპური ინტროგანიტი აღაპარაკა:

— კი მაგრამ, მე, ასე როგორ შეიძლება. მე, მაგალითად, ამ კლოუნის უკბილო ზუმრობის საყურებლად არ მოესულვარ აქ. ვივადები ლომებზე თანაც, ბილეთი ფული გადავიხადე. არ უნდა გავცავრთილონ? მე ამ ამბავს ასე არ დავგოვებ. სად არის თქვენი ბოსის კაბინეტი?

— ბოსი ახლა აქ არ არის, სერ, ამიტომაც მოხდა ეს გაუგებრობა, — უპასუხა ქალმა.

— როგორ თუ არ არის! — გაცხარდა დრუმი, — სად ბრძანდება?

— სამი დღეა არ გამოჩენილა. რივიერაზე აპირებდა წასვლას, — უპასუხა ქალმა.

— თვითონ დასასვენებლად დაბრძანდებიან, აქ კი უმსგავსებობის კსაკადია, — ჩაიუზღუნა დრუმი და ქალს გაშორდა. შემდეგ მანუელ სანტანას ანიშნა, მოქმედებას ვინწყობ და გასასვლელისკენ დაიძრა.

მანუელიც წამსვე წამოდა და ისიც გავიდა დარბაზიდან.

სასაფლაო.

კვლავ გაისმა ზალბი.

კუბო სამარეში ჩაეშვა და მასზე მინა აგრუხუნდა. პროცესიის წვერებმა წელ-წელა დაშლა დაიწყეს. საფლავის სიახლოვეს ორი სამოქალაქოტანსაცმლიანი კაცი იდგა და დამარხვას უტყუროდა. ეს კეში და ტედი იყვნენ.

— დაგეტვია მისტერ სელივანმა, — ჩაილაპარაკა ტედმა.

— ბეტონი უნდა დავასხათ ზემოდან, დაბრუნება რომ უფრო შეძლოს, — უბასუსხა კეშმა.

ფორმიანები და უფორმოები უკვე ფეხბრუნებად მიმოდიოდნენ.

სასულე ორკესტრის წევრმა ტრომბონისტმა რატომღაც ტრომბონს ჩაბერა და გრძელი უცნაური ბგერა გამოსცა...

ცირკის საგრძნობლო.

ჟღერდებოდა კონფერანსი საგრძნობლო ოთახში სტვენ-სტვენით შევიდა, სარკეში ჩაიხედა და გრიმი მოინდურა, მაგრამ უცებ გველნაკებნივით შერათა, — სარკეში დრუპი დაიწახა.

კონფერანსი დრუპის მიაშტერდა.

— საღამო, რედაქტორ, — თქვა დრუპი, — ალხანდრო ტერა სად არის?

— ალხანდრო? — გაოცებით იკითხა რედაქტორმა და ხელი უფრისკენ გააპარა, მერე საგრძნობლო ტუმბოს გამოღება დააპირა, სადაც უფრამ იარაღი იდო, მაგრამ დრუპი დაასწრო და რეკოლვერი რედაქტორს მიუშვირა.

— არ გაინსურ, — თქვა დრუპი, — დაპატიმრებული ხარ.

მაგრამ რედაქტორმა უცებ ხელი სტაცა საგრძნობლო მაგიდაზე დადგმულ ელექტრობათურს და დრუპის ესროლა, თვითონ კი კორიდორში გასხლტომა მოასწრო.

ცირკის დერეფანი.

დრუპი მიჰყვა. შორიდან ორკესტრის ხმები მოისმოდა. ნაწილობრივ გრძელდებოდა და ცუდად განათებულ დერეფანში ადამიანი არ ჰქაჩებოდა.

რედაქტორი გარბოდა და დრუპი დაიწახა, როგორ ჩაუხვია მან საღვაც მარჯვნივ.

დრუპი მიჰყვა. იქ, სადაც რედაქტორი თვალს მიეფარა, ქვის კიბე ჩადიოდა. იარაღმომარჯვეული დრუპი ფრთხილად დაეშვა კიბეზე.

ბნელ, სარდაფისმაგვარ სათავსო აღმოჩნდა. აქაურობა ცარცილი გალიებით იყო სავსე.

დრუპი ფრთხილად მოათვალიერა იქაურობა და აპირებდა, ნინ ნაბიჯი გადაედგა, მაგრამ უცერად ორი

უცნობი უწინა დრუპი და გააკვება მოუნდომეს. დრუპი გაბრძნოდა, თავდაპირველად ხელიდან დაუსლტა, მაგრამ ახლა წინააღმდეგობა კიდევ სხვა ორი და იარაღი გააგდებინეს. დრუპი ეს ორი მუშპით მოიგერია, მაგრამ საიდნალად კიდევ სამი თუ ოთხი ბანდიტი გამოსლტა.

ამ დროს დრუპის მშველელიც მოვედინა. მანუელ სანტანა ელვის სისწრაფით შემოიჭრა სარდაფში და ორი გასროლით ორი ბანდიტი მოკლა. დრუპიც დაბრუნდა, ერთ-ერთის პისტოლეტი ჩაიგდო ხელში. ბანდიტებმა სროლა ატყეს, მანუელი და დრუპი გამაგრდნენ. ადგილის სივნიერად გამო ხელნაწილი ბრძოლა მოუხდათ. ცოტა ხნის მერე ბანდიტობაგ ზოგი უსულოდ ეგდო მინაზე, ზოგიც, დარტყმით გაბრუნებული, ადგილიდან დაძვრას ვერ ახერხებდა.

დრუპისა და მანუელს რედაქტორი შეეყვროთ. დრუპი ლულა შუბლზე მიაღო და მკაცრად, ზმრთობის გარეშე გამოცრა:

— სად არის დედაჩემი?!

ამ დროს ერთ-ერთმა ბანდიტმა წამოიწია და იარაღის მომარჯვებას შეეცადა, მაგრამ იმწამსვე მანუელ სანტანამ სახეში ნიხილი დაამოშვინა.

— სად არის დედაჩემი-მეთქი, — დაიღრიალა დრუპი.

— აქ არის, — ამოიკენესა რედაქტორმა.

— სად?

— აი, იქ, — გალიების უკან მიმაღული ხის კარისკენ გაიშვირა ხელი რედაქტორმა.

დრუპი კარს მიუახლოვდა და გამოაღო.

ამ დროს სარდაფში პოლიციელები გამოჩნდნენ და ბანდიტების დაპატიმრება დაიწყეს.

დრუპი შეიხედა პატარა ოთახში, დაიწახა ბანდიტი, რომელსაც იარაღი დაედო მისი ჯორჯის საფეხქვეზე. ბანდიტმა ქალს რამდენიმე ნაბიჯი გადაადგვივნა.

დრუპიმ იარაღიანი ხელი ძირს დადო და უცებ გაისროლა.

ბანდიტს ტყვია შუბლში მოხვდა.

ოთახის კარში ტედი გამოჩნდა:

— ძლივს მოვიცნარიო! — თქვა მან, მაგრამ დრუპის მისთვის არ ეცალა.

— დედა! — სიხარულით შეჰყვია დრუპი და ქალთან მიიწინა, — დედა! — და ბავშვებით ჩაქვივა.

ქალს შვილის თავი მკერდზე მიეკრა.

გრუნტმანების ეზო.

პოლიციელები დრუპის, ტედისა და ლილ მაციის მონაწილეობით გრუნტმანის სახლსა და ეზოს ჩრგვლდნენ. იპოვეს გულგამოცლილი რკინის მილები, რომლებითაც, ეჭვობა, ოქროს გასახანი საგანგებო გალიები იყო დამზადებული. იქვე იპოვეს მანქანის კოსმეტისათვის განკუთვნილი მასალები, სათადარიგო ნაწილები, ნომრების მატრიცები, საღებავები...

გრუნტმანის ცოლი ეზოში ხის სკამებზე იჯდა და უხმოდ, უსიტყვოდ იცრემლებოდა, გატანჯულ სახეზე ღვარად სდიოდა ცრემლები.

— სამწუხაროდ, თქვენი დაპატიმრება მოგვიწევს, მე, — უთხრა ქალს დრუპი, — თავიდანვე რომ სიმატრედ გეთქვათ, ეგებ ასე არც მომხდარიყო.

— მე არც ერთი ტყუილი არ მითქვამს თქვენთვის, — ტირილით თქვა ქალმა.

— ავი თქვენი ქმარი დაკარგული იყო, — შეუბასხა დრუპი, — აბა, აქ გალიებს ვინ ამზადებდა?

— ყოველთვის ასე იყო, — მოთქმას განაგრძობდა ქალი, — როცა უნდოდა, მოვიდოდა, რაც უნდოდა, იმას გააკეთებდა. მეც დამილუქეს ამით... დამილუქეს...

მანუელ სანტანამ ქალი წამოაყენა და ორ პოლიციელს ჩააბარა, იმით მანქანისკენ წაიყვანეს.

უცებ სახლის პირველ სართულზე ფანჯარა გაიღო და მოხუცი გრუნტმანის შერბარავი, არაადამიანური სახე გამოჩნდა.

— მე არ დამაბატიმროთ, — ყვიროდა სკლეროზისგან გონდაკარგული ბერიკაცი, — არ ჩამომხაროთ... ბუნჯამენ ფრანკლინის მეგობარი ვარ... ფეფცია, კომუნისტი არა ვარ... მე თვითონ ამოქირავებული კომუნისტება და ნიგერებს... დადებდა დიად რონადა რეიგანს... ჩემი საშობლო აშერიკის შერეუბული შტატებია, ძირს იაპონია, ძირს ნაციონალიზმი გერმანია! — შემზარავად გაკვირდა ბებური გრუნტმანი.

ტედი დრუპის მიუხელოვდა.

— არც ერთი არ არის ადგილზე: არც ცირკის პატრონი, არც ბარსი, არც გოპსი და, რაც მთავარია, ზილბერშტაინი...

— ეტყობა, მოასწერს ათესვა, — თქვა მანუელ სანტანამ.

— არა, თუ მე რამე გამეგება, ზილბერშტაინი არსად არ იქნება წასული, — თქვა დრუპი.

ყველანი გაოცდნენ.

— ეგ როგორ? — ვერ გაერკვა კუმი.

— მე გუგუნებო, ზილბერშტაინს მგ ხალხთან საქმე არა აქვს, — თქვა დრუპი.

დრუპი საფოსტო ყუთი გაღო. იქიდან კონვერტი გადმოვიარდა. დრუპი აიღო კონვერტი და დახედა. კონვერტზე გარედან არაფერი ენაო, ცხადი იყო, ფოსტით არ გამოგზავნათ, ვილადის ჩაგდო ყუთში. დრუპი იქვე გახსნა კონვერტი, შიგ მომცრო ქაღალდი აღმოჩნდა. ზედ რალაც ციფრები და გვარები იყო ჩამოწერილი.

დრუპი ჩაიკინა და მიმე, დაღლილი ნაბიჯით აუყვა კიბეს.

აეროპორტში ვერტმფრენი ელოდათ. ოთხივენი: დრუპი, მანუელი, კუმი და ლითლ მაიკი — ვერტმფრენში ჩასხდნენ, დაიკეტა კარი და ვერტმფრენი ცაში აიჭრა.

მოტორი გუგუნებდა.

— გასაოცარი ბარათი მივიღე, — დრუპი კონვერტი დაანახა ბიჭებს.

— რა არის? — დაინტერესდა მანუელი.

— თვითმფრინავის რეისი, მილეთების ნომრები და გვარები... გვარები, მართალია, ჩემთვის ნაცნობი არ არის, მაგრამ ამის შემტყობინებულმა კარგად იცის, რომ მიცხვდები: ეს ის გვარებია, რომლებითაც ბანდის ხელმძღვანელობა საზღვარგარეთ მიიპარება. მე ისედაც მიმუხდარი ვიყავი, რომ გვენი ყალბი დოკუმენტების შიშვანს მოახერხებდნენ. ამდენი ოქრო-ვერცხლის პატრონებს რა გაუჭირდებოდათ.

მე ამ რეისის ნომერიც გამოვთვალე, მაგრამ ეს ვილადია, ძალიან დამეხმარა: ახლა მათი ბილეთების ნომრებიც კი ვიცით, გამოვინიღო გვარებიც.

— დარწმუნებული ვარ, ეგ ის მეტეიერი იქნება, — ვარაუდებდა მანუელმა მისის ვერჯის დედუქციის სტილში.

— თორიან და პრაქტიკა გაერთიანდა ბოროტმოქმედების ჩასაღდება, — თქვა ტედმა, — ეს დიდი ძალაა, ჩვენ ამასთან საბრძოლველად მზად არა ვართ.

— ძვირად დაუფდა პანს ვან დერ ბაასს თვითგამოიქება, — თქვა დრუპი, — თვით ნაგავი, მაგრამ არც ის მიეკირს, ჩვენ რომ არ გვეწოდება.

— სელივანისნაირებს ბრალია ეს, — თქვა კუმა, — თუცა სელივანისნაირებს ცხოვრება უწყობდა ხელს ყველაფერში...

— პო, — დაეთანხმა ლითლ მაიკი, — როგორც ამბობენ, დანაშაულები საზოგადოება და არა ცალკეული პიროვნება...

— მართლს ამბობენ, — დაეთანხმა ტედი, — ცალკეული პიროვნება შენ ხარ, მამაშენი ბიჭ მაიკი იყო... სელივანი და მარტენი უფისი კი — საზოგადოებაა, სწორედაც რომ საზოგადოება...

— პანს ვან დერ ბაასიც ცალკეული პიროვნება იყო, — დაუმატა დრუპი.

— ეჰ, ადამიანს წარმატება სურს, — განაზოგავდა ტედმა, — მაგრამ გამედირებაზე ოცნებიდან საქმესულს გაძარცვამდე დიდი მანძილია... ეს მანძილი კაცმა იოლად არ შედა გაიაროს.

ტედიროდ ცაში ვერტმფრენი.

ამ დროს კი სასაზღვრო ბუნქში უცნაური რამ ხდებოდა: საუფადრების მსგავს კოსტიუმებში გამოწყობილი ადამიანები ცდილობდნენ, ლომები ერთი გალიიდან მეორეში გადაერეკათ.

ყურში საყურეგარეში მამაკაცი, ლომების მოთვინიერებელი, გალიებს შორის დარბოდა და საპროტესტო სიტყვებს გაჟევიროდა.

დაცლილი გალიების პაროდიის წარმომადგენლები შლიდნენ, ძირზე მონყოილ ორმაგ სამალავებს ხსნიდნენ, გისოსებს ხერხავდნენ. ამ საქმიანობის ტედი ხელმძღვანელობდა.

გალიის ახალი იტაკის ქვეშ უამრავი საიუველირო ნივთი აღმოჩნდა, GOLD-ის საგანძურადნა.

გადახეხილი გისოსებიდან ოქროს მიღები ამოიღეს... ასეთივე ტვირთით აღმოჩნდა დატვირთული მეორე გალიაც, რომელსაც მძინარე ლომების გაყვანა დამათვრეს და ახლა ჩხრევდნენ.

საყურაბი მოთვინიერებელი პროტესტის თუ თავის მართლებას მხრით რალაცას გაჟევიროდა თავის ენაზე.

— თარჯიმანი არაფერ არის აქ? — იკითხა ტედმა.

— თარჯიმანს დაუმახეთ! — აიტაცეს მისი ბრანება.

თარჯიმანი წამიქე იქ განდდა.

— იგი მოითხოვს, რომ... — დაიწყო თარჯიმანმა,

მაგრამ ტედმა შეაწყვეტინა.

— სულ არ მაინტერესებს, ეგ რას მოითხოვს. თუ შეიძლება, გადაუთარგმნეთ, რომ ყვირილით ხელს ნუ გევიშლს და უმოკრესად სახეობეთ, გაჩერდეს!

ლომი გალიაში ბრდღვინავდა.

ლაშის აეროპორტში თვითმფრინავი ის-ის იყო ასაფრენად ემზადებოდა.

სამოქალაქო ტრასისამოსში გამოწყობილი მამაკაცების ერთი ჯგუფი ტრასაზე ავიდა. სალონი შევიდნენ და განსაზღვრულ ადგილებზე უხმაურად განთავსდნენ.

დრუპი და ლითლ მაიკი ტრასის ქვეშ იდგნენ და დაშაბული უტყვროდნენ ბიზნესმენი დაიქუთული თვითმფრინავის ვეება შეცვლს.

სალონიშ შესულმა ადამიანებმა უხილავ ნიშანზე ერთბაშად იქ მყოფი ორი კაცი, — მათ შორის ერთ-ერთი ფარმაკოლოგიური ფირმის ბოსი ბარნისი იყო, მეორე — „ცირკუს ელფინდოს“ მებაჟორე, — მყისიერად დააკავეს და ხელობრიკლები დააბდეს.

მეორე სალონიშ კიდევ რამდენიმე პირი დაიჭირეს.

მაგრამ უცერად გაისმა სროლა, ერთ-ერთი ილუმინატორი ჩაიხსნა და ავნტებმა ალუხანდრო ტერას ვეება სხეულს მოჰკრეს თვალი.

დრუპი და ლითლ მაიკმა დანახეს თვითმფრინავის ილუმინატორიდან გადმოშვებული კაცი და იარაღობიარე ვეებულები ფრთხილად დაიძინნენ იქით, სადაც ის გაუჩინარდა.

სწორედ ამ დროს თვითმფრინავის სალონიშ ალექსანდერ გრუნტმანმა ერთ-ერთ მამებას ტყვია გულში დაახა, მეორესაც სროლა, კიდევ ორი მიმოფანტა, ტრასიდან გადაიტა და აეროპორტისკენ გაიქცა.

მოსადდედ დარბაზში შედგარა.

კუმი, მანუელ სანტანა და რამდენიმე პოლიციელი დაიდგნენ.

დარბაზში შეჭრილი გრუნტმანი მოსადდედ სკამებზე მსხდომ რამდენიმე მგზავრთან მიიჭრა, ერთ ახალგაზრდა ქალს ხელი სხატა, სკამიდან წამოაგდო, იარაღიანი ხელი კისერზე მოხვია და ლულა სახეზე მიაღო.

— არ მომეკაროთ! — იყვირა მან, — მოვეკაპ!

ლითლ მაიკი და სხვა პოლიციელები გაჩერდნენ. დარბაზში მყოფი რამდენიმე მგზავრი გულგანთილი გარინდებულყი.

— დაყარეთ იარაღი! — იყვირა გრუნტმანმა.

კუმა ხელი ძირს დაუშვა.

ანტრესოლის კიბეზე მძარცველის შეუმჩნეველად მანუელი იდგა.

— ნინააღდეგობას აზრი არა აქვს, — თქვა კეშმა, — სჯობია, დანებარდე.

— ხმა! — იყვირა გრუნტმანმა და თავისუფალი ხელით ჯიბიდან ხელყუმბარა ამოიღო, პირთან მიიტანა და დამცველს კბილი გამოსდო.

— ნაბიჯი არ გადმოვდგათ, — გამოცრა გრუნტმანმა, თუმცა იმის გამო, რომ პირში ხელყუმბარის დამცველის რგოლი ედო, რაღაც დაუნაწევრებელი ფრზა გამოუვიდა.

— მაგ ქალს რას ერჩი, — დაუყვირა კეშმა, — ვერ ხედავ, ფეხშიშვანაა.

გრუნტმანს წამით თვალი გაეცა ქალის მუცლისკენ, თითქოს კეშის ნათქვამს ამოწმებო. ფანდმა გაჩრა: იმე ნამს მანუელ სანტანა სამი მეტრის სიმაღლის ანტრესოლიდან გადმოვტა და გრუნტმანის წინ დაეშვა. მუშტის ძლიერი დარტყმით მძარცველს ქალი ხელიდან გააგდებინა და ძირს დასცა. გრუნტმანს რვეოლდერი ხელიდან გაუვარდა, მაგრამ მან მოასწრო ყუმბარის დამცველის ამოძრობა და პოლიციელების მიმართულებით გამოაგორა, ბაქანზე გამოავალი კარისკენ.

კეში თვალის დახამხამებაში მისწვდა ყუმბარას და გაიქცა.

რამდენიმე ნაბიჯის გადადგმა მოასწრო და აეროპორტის შენობის მახლობლად მდგარ სანაგვე მანქანაში ისროლა ყუმბარა. აფეთქების ხმამ იქაურობა გააყრუა.

ყუმბარის გრუსუნი რომ გაისმა, ლითლ მაიკმა საფრენ ბილიკზე ტანმალალი სილუეტი დალანდა და დრუპის დაანახა ურუმად. რამდენიმე ნაბიჯი გადაადგვა და ტრაპის ბუქსირს წააწყდნენ. ამ დროს ალესანდრომ მდევარი შენიშნა და გაისროლა.

ლითლ მაიკმა მხარზე იტაცა ხელი. დრუპიმ ლითლ მაიკი თვითმფრინავის შასის მიაყრდნო. საფრენ ბილიკზე უკვე აშკარად გამოჩნდა გაქცეული კაცის სილუეტი.

— არაფერია, დრუპი, ოდნავ გამკანრა, — თქვა ლითლ მაიკმა.

ალესანდრო ტერა საფრენ ბილიკზე გარბოდა.

უცებ სინელებ ჰალოგენური ფარნის გამყინავმა შეუქმა გააბო და ალესანდრო ტერას თვალებში მიანათა.

ალესანდრო ტერამ ხელი სახეზე აიფარა და კიდევ უფრო ჩქარა გაიქცა. საფრენ ბილიკზე კი ტრაპის ელექტრომრავიანი ბუქსირი გამოგორდა და ალესანდრო ტერას კვალში ჩაუდგა. ზედ დრუპი ამხედრებულიყო.

ალესანდრომ ესროლა დრუპის, მაგრამ კამკაშა პროექტორი დამიზნების საშუალებას არ აძლევდა.

— სწორ ხაზზე ირბობ, თორემ ადგილზე გაგათავებ!

— დაუყვირა დრუპიმ.

ალესანდრომ მაინც ოდნავ მარჯვნივ აიღო გეზი, მაგრამ იმწამსვე სროლა გაისმა.

ალესანდრო ტერას ისლა დარჩენიდა, რელსებზე ერბინა. შიგადაშიგ დრუპისკენ ისროდა, მაგრამ როცა მიხვდა, რომ დრუპის საიმედო საფარი იცავდა, სროლასაც დაანება თავი, მხოლოდ გარბოდა, რადგან ფარებანთებულ ბუქსირი სახადაფრენი ურჩხულდით რიტმული ხმაურით მისდევდა უკან, დრუპი კი უყვიროდა:

— არ გაჩერდე, თორემ გაგასრეს!

ალესანდრო ტერა გარბოდა... გარბოდა... გარბოდა...

— ალესანდრო ტერა, — უძახდა დრუპი, — გობსმა

მოგატყუა, თითქოს ბოსნი ჩვენ ამოვიღეთ. ურჩხული გობსმა მოგატყუა. შენ მასზე ბრიყვი აღმოჩნდი...

გარბოდა... ურჩხული მისდევდა...

— გობსმა ყველანი ჩაგეშვია... აბა რა გეგონათ... თამაშის წესი ასეთია... არ გაჩერდე!

და ალესანდრო ტერა გარბოდა საფრენ ბილიკზე, სიბნელისკენ, უკან კი თვალისმოპყრული სინათლე მისდევდა...

ბოლოს ქანცმიღებული დაეცა... დრუპიმ სვლას უკლო...

ალესანდრომ სცადა წამოდგომა. რამდენიმე ფუტზე კიდევ გაიქცა... კვლავ ნაბიბრძიკა, დაეცა... ისევ ადგა... ორიოდ ნაბიჯის გადადგამლა მოახერხა და ძალმხიბილი უგონოდ დაეხდარა მიწაზე.

დრუპიმ ელექტრომოპილი გააჩერა.

„Kindergarten lower cat“-ის საბავშვო ბაღის ეზოს მისის ჯორჯი თიგულით ხელში მიუახლოვდა.

ბავშვები უკვე შინ მიდიოდნენ. ჯენიფერ მაკ გრეგორი ბავშვებს აცილებდა.

მისის ჯორჯი ჯენიფერს მიუახლოვდა და თიგული გადასცა.

— ეს თქვენთვის გამომატანეს, — თქვა მოხუცმა ქალმა.

— ვისგანა? — იკითხა ჯენიფერმა.

მისის ჯორჯმა გაიღიმა და მხრები აიჩქმა.

კენედის აეროპორტის გამშვებ პოსტზე მგზავრები უკანასკნელ სარეგისტრაციო შემოწმებას გადიოდნენ...

რეგისტრატორმა ელენგანტურად გამოწყობილ დოქტორ გობსს პასპორტი გამოართვა და ჩახედა.

— მისტერ ზილბერშტაინი, — შეავსო გრავა.

რეგისტრატორმა ურუმად მაგიდის ქვეშ ღილაკს ხელი დააჭირა.

ელენგანტურად გამოწყობილმა დოქტორმა გობსმა გაიარა პორტის ბაქანი, ტრაპს აუყვა და თვითმფრინავში ავიდა.

სალონში შესულმა დოქტორმა გობსმა იქ დოქტორი ზილბერშტაინი დაინახა.

გობსი წამით შეცბა, უკან მოიხედა, იქ დრუპი იდგა.

— დოქტორი გობს, ჩვენ მაინც ერთად მოგვიხდება მოგზაურობა, — თქვა ზილბერშტაინმა.

— მეც თქვენთან ერთად მოგვიდვარ, აი, ამ ქალის სანახავად, — თქვა დრუპიმ და გობსს ელას სურათი დაანახა, — თქვენ ზომ არ იეჭვიანებთ, დოქტორი გობს?

გობსი დრუპი.

— თუმცა საეჭვიანო არაფერია, — თქვა დრუპიმ, — მაგ ქალბატონს ჩემი ეალი აქვს, — და კიდევ ერთი ფოტო აჩვენა.

— ვალი, რომელიც კალიფორნიას უნდა დაუბრუნდეს,

— თქვა დოქტორმა ზილბერშტაინმა.

გობსმა ფოტის დახედა და თქვა:

— მიყვარს საინტერესო მოგზაურობა.

ფოტოზე იერიონიშს ბოსის თეთრ ურჩხულს შეშვარავად დაელო ხახა.

ავტობიოგრაფიული ფიქციონარული ფორმები

აი, იმას კი შეეძლო დროის გაჩერება!
იცოდა, რამდენი სისხლი ყოფნის
კვერცხის შეღებვას
(ენდრო ძვირი იყო),
რამდენი თითისტარი ბამბა —
ბატკნის სითეთრეს...
ეს რომ სიტყვით ეთქვა,
ბატკანს დაკვლა დაეშურებოდა,
სისხლის და ქათქათის შეხამება კი
ლექსში არაფერს იძლევა,
მხოლოდ, შუშს როგორ გამოხატავ?
ფრანგების ნერტილოვანი ტენიკით,
შეიძლება, ცახცახი გადმოსცე,
მაგრამ აღდგომა,
მოყვასის სიყვარული უზომო?
რაც დიდხანს ვერ გაგრძელდება,
სისხლი მაინც დაიღვრება,
ქვეტექსტში თუ არა,
ნიგნის ბოლო გვერდზე,
ნახატის ჩარჩოს, შენს ზურგს უკან
მისგან ერთ ბოძსაც ვერ შეადედე,
და ვინა ხარ,
სვეტიცხლანი პართენონი ინატრო?
კედელიც გეყოფა, მეტრი და სამოცდაორი სმ,
სიგანეში — სულაც არაფერი,
ამოჯიჯგნი ფრჩხილებით ადგილს,
თავთან ფირლოსმანს ჩამოიკიდებ
და დროს გააჩერებ...

* * *

ლელის სიტყვებში ჩაღრმავება,
როგორც სექტემბრის ზღვაში...
მეშინია ფსკერის და დიაბეტის,
წყალს კედელი მიჩვენია,
ზედ რომ ფრჩხილები მივაშვებო.
შეიძლება, შექარი გტკიოდეს,
ან რომელიმე დაწლუნგებულ ნაწლავზე
თავი ჩამოიხრჩო?
მაგრამ ჩვენი ტრადიციები!
თანაგრძნობა — კარამდე,
მონოლოგები, ნარნარა ბგერების
უპირატესობით, პროფესიული მოტივლები!
მათი ხელოვნებიდან ჩემს წვლებამდე
ერთი ნაბიჯია,
არ ჯობია, როცა ტკივილისგან ვანთივარ,
უსიტყვოდ ჩამაქრონ,
საქეტაკლი გადაიტანონ
მარჯანიშვილში ან რუსთაველში,
ბლომად მაყურებელი მიიზიდონ,
პანაშვიდის ეფექტი.
პირდაპირ თავში ურტყამს,
კათარზისი ცხვირსახოცებში
ალარ ეტყვა,
აბა, უტკივილოდ ჩამქრალელებისგან
რა თეატრს ააშენებ?!

ლესი წყურყუ კომენტარის გარეშე

დემოკრატია პოეტებს
ბუბლიკის ნახვრეტს არგუნებს,
ტკბილი ცომი სხვას შეხედება,
ამის დამნახვე მიაკოვსკი
ყვითელ კოფთას აფრიალებდა,
პაოლო იაშვილი ლექსავდა:
„კოფთებით — მოკვდებით“,
შვიდხმანი სიმღერას უზრახნიდა ყურში,
აბა, საიდან ეს ტვინისსაღრმობი რითმები?
რა სიმწარეა, როცა ბებერ ცხენს
თავი კვიცი ჰკონია
და ჟღალ თმას ისე აფრიალებს,
თითქოს გუშინ არ შეეღებოს,
პურიც რომ შედებონ,
ხალხს რა ეშველება?
ჩემი ძვირფასი ცისფერყანწლები!
კი, გალაკტიონი მოვიდა
და ყველაფერი ააყრავა,
მეცნვართან ჰქონდა სიახლოვე,
როცა ესენი ფრანგული სინატიფით
ეთამაშებოდნენ სიტყვას, მაგრამ
მიწა ამათ გაანოყიერეს
შემდეგი თაობების მოსაზღვლად,
პოეზიისგან შარავანდედს რომ ელოდნენ,
თავის გასაღეფი თოფი მიიღეს,
ყურში კი არა,
შიგ აბსოლუტურ სმენაში ჩანგალი!
და რომელიმე საღვადო დალი
სამართლებით ჭრიდა მათ სისხლს,
რომ ალისფერ ზენერებზე
თავისი კინო გაეშვა,
რომელსაც ნორმალური მაყურებელი,
თავშიც რომ აეტანა კუჭი,
მაინც ვერ მოინებლდა
და შემუშრდებოდა კაშკაშა პარანოიის,
აბა, რა იქნებოდა!

მაინც, გირჩევენ

მარტო თავისთვის კი არ მოკვდა,
მეც ამომაჭრეს ავადმყოფი ორგანოსათვის,
ვაგრძელებ ნახევარცხოვრებას:
იოდი ჭრილობაზე — სითო,
თოვლის საპირისპიროდ,
ზაფრანას ყვავილები,
სამზარეულოს შარავანდედი —
დათობა ყოფისთვის,
ნეფრიტზე რა თქვეს?
მძივებით თამაში,
კოხის ჩხირებით არითმეტიკის აშენება,
წყნეთის პაერი, ჩატენილი
ჩინურ ბალიშებში,
რა მიგნება!
დღის გაგრძელება,
ღამის უფრო შესაყვისობის მიუხედავად...
ნახევარინილა, ნახევარადამიანი...
სანამ მთელი ხარ,
მეორესთან ერთად,
ცულის პირზე ეტევიტ,
მარტო რომ დარჩები,
სინათლის, გაზის, დღის სითბოს
ბოლომდე ისრუტავ, მაინც არ გყოფნის
— რა შეუსაბამობა! — ფეჭრობ ჩემთვის...

ამ ქალს თვალეში
მეტასტაზების ტოტები უჩანს,
როგორც ფანჯარაში,
ლაპარაკზე ბორკილი ადევს,
შიში მუცლის ძირიდან მოდის,
ბორკილი — თავიდან,
აიძულებს საგანი იყოს საგანთა შორის
და არა სიტყვა მათი გამოშავებული,
რაც დამატებით ტკივილს მიაყენებდა.
ტელევიზორში
ჟურნალისტების გახელების ტემპერატურა
აფეთქებას უახლოვდება,
თავს ეუმელოთ!
იმ ქალიდან გამოვიხედოთ,
რომელიც გამჭვირვალეა
გაზაფხულის ფანჯარასათვის.

სეზანი

ვინ დახატავს ატმების ჟრიალს?
ბატონი სეზანი, რომელმაც
ნატიფი ხელოვნების აკადემია დაამთავრა,
რომელსაც ქუჩაში სძინავს
და თავქვე ფეხსაცმელით აქვს ამოძებული,
მუდმივად შია, სითბის აუცილობზე
კი მის ატმებს ჭამენ,
ის არ უყვართ ფერ-ხორცის მხატვრებს
და სინატიფის მასწავლებლებს,
ის ოთხკუთხედი და წახნაგი სტიკვა,
ის ხატავს ატმებს და არა
მათ ხორკლებზე მოარულ შიშს,
სად სცალია ამ მისტიკისთვის,
როცა ფორმის სიმართლეს გაუგო?
აი, ღმერთი რომ დაინახავს,
პირველივეს, რასაც გააკეთებს,
ატმის ჟრუანტელს დაუხატავს,
გადაიბირებს თავისკენ
ვარდისფერხორციანი მხატვრობიდან...

თქვენ რა იცით, რა დროშები ფრიალებს
წნევის მეორასე ხაზზე!
რა ვერცხლისფერი სტიქიაა.
ლოგიკას ვერ მიუყვებ,
შაქართან ერთად ათქვეფილი სისხლიდან
ნათელ ფორმულას ვერ გამოიყვან.
რალაც გუმანით კი ხვდები,
როდის დაატეხო თავზე ქიშია,
ყოველგვარი შეღამაზების გარეშე,
რა დროს უთხრა, რომ ვალკოვრდინი
იების ნაყენია,
როდის გამოწეო პირიდან ენა
და, ძალღივით, ტკივილი ულკოკ,
იქნებ, ნერწყვში რომ ჯადოა,
განგრენა შეაწეროს,
იქნებ, თვალის ფსკერი რომ ჩაუზნელდა,
ლაზერით კი არ დანვა,
მთის ბროლი ჩაუყვინო,
მთელი სისხლი გამოიწეო,
ცოტა თავი რომ გაუნათდება,
შენგან ლიმონის ნატურმოტი გააკეთოს,
ძეგლივით შეინახავდი საკუთარი საფლავისთვის...
მაინც გირჩევენ, რა უნდა ქნა და რა არა,
როდის იტყვას, როდის გაჩუმდეს,
სულ ბოლოს,
ქათო და ფქვილი როგორ გაანაწილო
თუ არც ერთია და არც მეორე,
ტკივილისაგან კი პურს ვერ მოზელ
და შიმშილით მოკვდები,
საკმარისი იქნება საერთო კმაყოფილებისთვის?

ტელევიზორი

რა ჩვილი ენა აქვს,
როგორ გიადვილებს ცხოვრებას!
არც რთული ზმნა, არც შინაძის გრამატიკა!
რომ შევიდე ტელევიზორში
დაბრუნების უფლების გარეშე?
მაგრამ საზღვარზე
პირის მონუმენტები დგანან,
კოხალტის სერვიზით ლაპარაკობენ,
ალა ფურშეტებზე ჩაშენებულით,
როგორ მოუხდებოდა
ჩემს ანთებულ ღრძილებს
ეს ფაფური!
ადაპტირებულ ტექსტებს აღარ შეეჭამდი,
რომელთა მიღმა რჩება მარილი,
მთელი აღზევანი პოეტების
და მეურნეების...
როგორ ჩატენი ტელევიზორის ჩარჩოებში?
პირველებს — ზედმეტი სინათლის ჩამოჭრით,
სხვებს — დამაზუსთი ხორციით,
ორივეზე შაქარი დაილექება,
ჩახვეულ-ჩახუჭულ სიტკბო
უყვარს მაყურებელს, მარტოხელა მაყურებელს,
ტელემოქალაქებს.

პნალი წელი

თაფლით ენებებიან ერთმანეთს,
 თუ რა ნიშნავს
 ეს აღორძინებული სიყვარული?
 რომელიც ხვალვე მოვალეობაში გადავა,
 ერთი დღე-ღამე უნდა მოითმინო
 არამხატვრული ტყუილი, სენტიმენტები,
 მუავე მანდარინი, რომელიც
 გარედან ნარინჯისფერია,
 ალბათ, ზღვისპირელების სისხლისაგან...
 ჩემი ჰავა, — ისეთი მშრალი,
 თითქოს კვერცხისგულების
 დიეტაზე მამყოფებს, — არ ცნობს

ასეთ ამომხტარ ფერებს,
 რა ქნას?

ზამთრის სიხარულს სხვებისგან სუნსულობს,
 ფუფუნების კანონების მცოდნეებისაგან,
 თუმცა, რაღაც თავისიც მოსდევს:
 ატლასის ბროწეულები, ვაშლები, რომლებიც
 ხეებს კი არ აბია, ბავშვებს ახატიათ ზაფხულობით.
 ზაფხული — აი, ნამდვილი მონატრება,
 გინდა, ახალ წელს, გინდა, მერე,
 შენელებული მგრძნობიარობის დროს...
 იქამდე მიმალწევინა
 და როცა ბალახზე ჩამოეჯდები,
 თვალებიდან ხის კენწეროებს
 ნუ ამოშვლი, ღმერთო!

აღსავლის კართან

გაუგებრობა

შენ რომ გგონია ზეცის ბოდვები,
ის ქარი მთისკენ ანაქროლია,
შენს ბედისწერას ვერ გაშორდები, —
არცა თქვა, — „ბედი არა მქონია“.

დიდი იმედის ნუ გაქვს იმედი,
უდავოდ ენდე, თუ ის გენდობა,
გნამდეს იმედის, თუნდაც მცირედის,
გერეხელობაა უიმედობაც.

გაოგნებული მიშვრ ვით ხარი,
ვაპ თუ გგონივარ ღმერთი გამრიგე,
— ხომ ვერ გაიგე, რაც მე გითხარი,
და შენ გგონია, რომ მე გავიგე?

ჩატეული ზმალი

წვეულება და სადილი,
რუსთველთან გახლავთ — „ხადილი“.
მოკვდა ის ძველი ნადიმი,
არცა ვინმეს აქვს წადილი.

გადამხდელი ვარ ხარჯისა,
რუსთველი ბრძანებს, — „ხარაჯას“,
აჰა, ეს მძივი მარჯნისა,
აჰა, ეს ჩემი ფარაჯა.

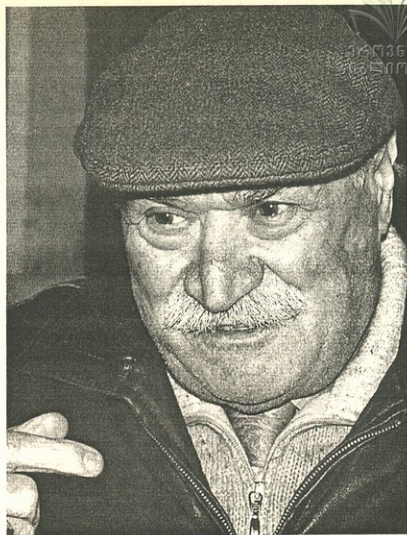
თუმცა ღარიბი კაცი ვარ,
წამართვი, რაიც გინდოდეს,
მე შენაირებს გავცლივარ,
მე სიღარიბე ცით მომდევს.

მე მარად ჩემი მღვიმე მაქვს
და ჩემი გამოქვაბული,
აბა, თქვი, რა ელირება
ეს ჩემი ძველი „ფრანგული“.

რა ღირს და, ჩემი სიცოცხლე, —
იმ თავის ქარქაშიანა,
ჰოდა, სიცოცხლეს ვინ მომცემს, —
ტანშიაც გამაჟრიალა.

დავრჩები მე ჩემს „ფრანგულთან“,
შორს კი არაა, აქვეა,
სულ ახალ რამეს ჩავუთქვამ,
რაც უქარქაშოს საქმეა.

ჩავუთქვამ ჩუმად ყოფნასა,
რაიც ქართველთა წესია,
მიწაზე, ღმერთის ტოლფასად,
დადის ქართველი „მესია“.

ქანსულ ხარკვანი სედა და საყდრო

ხარ ეროვნული,
შენ ხარ ხალხური,
გულში გაქვს სედა,
მაგრამ გმირული,
ხარ შინაური
მტრისგან დახრული,
მტრისგან დახრული
და განწირული.

რა გაგიკვირდა? —
დიახ, გმირული
სედა რაინდი
კაცის სულშია,
მოდის ზეციდან
კოკისპირული
წვიმა, რომელიც
მიწას სულ შია.

კეთილმძღველს და
მტკიცე სულისას,
გერქმევა მარად
ქრისტეს მსახური,
მე მესმის
შენი საყვედურისა,
შენი ყაშირის,
ჯერ არნახულის.

მაგრამ სანამდე
უნდა მესმოდეს?
მორჩა, გათავდა
შენი კუთვნილი,
რაც იყო, იყო,
თუმცა ესოდენ
ვერავინ შეგჩა
მაინც გულთბილი.

შეიერი და მაძლარი

არა გქონია გულში არც დარდი,
დარდი თუ იყო, აღარც იცოდი,
ოქრო და ვერცხლი თავზე გადაგდის,
ქრისტე არა გნამს, —
დახვალ ბზის ტოტით.

რომ დაგიჩოქო, სამ გროსს ვერ მომცემ,
მე კი განვდილი ხელი გამიხმა,
დაგახარ წარმართთა სამლოცველოში,
ისე კი ვითომ ქრისტიანი ხარ.

დადიხარ მარად სიამოვნებით
საკუთარ თავის შესანიშნავით,
მე კი ხელთა მაქვს სია გონების,
რომელ სიაშიც შენ ხარ პირველი.

საკუთარ სისხლის არ ხარ დამღვრელი,
მოძმისთვის — გული არ გედაღება,
გასკდა გული და გასკდა ნღველი,
იძახე ახლა —
„რა შენაღვლებია!“

„ჩვენ ორნი ვართ“ გალაქტიონი

შენ და ლამე,
მე და მთვარე,
მე ვინყებ და
შენ ამთვარებ.
...

მე ერთ ვინმეს ვეუბნები,
რომლის სახელს არ ვამბობ,
— შენ აღარ ხარ ჩვენუბნელი,
შენ რატომღაც არაბობ.

ჩვენ ორნი ვართ,
ჩვენ ორნი ვართ,
მე — შიმპანზე,
შენ — გორილა.

ორნი არა, ჩვენ სამნი ვართ, —
მე, მთვარე და მზე,
სიდან მოველთ ან სად მივალთ,
ვისა ვჩუქნით ზერებს.

ღმერთმა არა, ეშმაგ იცის,
ვინ შემოჰკრავს ზარს,
ვერც ვერასდროს ვერ შევიცვლით
ჯოჯოხეთის გზას.

რავი, რას გაიგებ ამ სოფლად —
ალბათ, მინა იყო ორსულად,
შენი სიმღერიდან მოვსულვარ,
შენი ტირილიდან მოვსულვარ.

დედამინა ჰქვია ჩემს დედას,
დედასამშობლოა მშობელი,
ასე სიყვარულით შენდება
ოდა, ცის და მიწის სწორფერი.

ჰო, სიყვარულში მზე დაინვა,
სიძულვილით ყველა ხე გადახმა,
კარგად გახსოვდეს, — დედამინა
დედასამშობლოს დედა გახლავს.

ნუ ინყვლობი

ვუმზერ მტრადშემოსილს
შენს სახლს და ხაროს,
ტირის ანგელოსი,
ეშმაკი ხარობს.

შენ დგახარ მწვერვალთან,
მაგრამ ვერ იპყრობ,
წყველა — მანყევართა, —
გაიგე, ბრიყვო.

უკანურობა და კონიკი

რად ეწაფება ბევრი კონიკს, —
ალბათ, ფიზიკონი სულაც ვერ ძლებენ,
მე რასაც ვეძებ, ვერ მიპოვია,
ან რას იპოვი, თუ არ ეძებე.

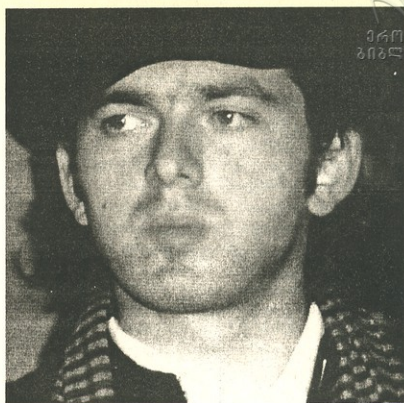
ვაიმე, თურმე ვეძებ კონიკს,
დიახ, ვიცოდი, პოვნას შევძლებდი,
თითქოს სურვილიც არა მქონია,
მაგრამ ვიპოვე, რასაც ვეძებდი.

ვიპოვე, ძველი — გადანახული, —
ჩამავალი მზის ფერი ერევა,
უცებ შევცვალე „ქარდანახული“
და დავეწაფე მშვენიერებას.

დავლანდე ჩემი დროის თბილისი,
ძველი სურვილით ვუხმე კონიკს
და კვლავ დავიწყე ძებნა იმისი,
რაც ვერასდროს ვერ მიპოვია.

გიორგი შალამბერიძე პოეტური
ორდენის „სამკაულის“ მესამე წევრია

გიორგი
შალამბერიძე

მე მიყვარდა გარინდება, უსიტყვო დიალოგი
და ქალწულის სურნელებით

გათანგული ლოგინი,
განისლებულ ხეებიდან მზე

რომ ცისფრად ამოდის,
შენი ნახვა იყო შეება და

ცისკართან ლოდინი.
დაზამთრებულ ფერდობებთან

მყვირალობა დაიწყო,
ირმებს მოაქვთ საქორწინო-საპატარძლო

მარხილი,
შავმა ღამემ ვარსკვლავებით

ყელსაბაში აიწყო,
ღამემ გახსნა აგონია,

ელდის დაჰკრა მახვილი.
მუდამ ვგავდი გაორებას, ვდუმდი სახეშლილი,

მე მიყვარდა აღშფოთება,
სვლა სიგიჟის ზღვარამდე,

დაიღუნა სიჭაბუკე, დაიკარგა აპრილი,
მინდა შენი გაალებით და

ალერსით მღალავდე.
არ მიყვარდა პაემნები და

ვერ ვწერდი წერილებს,
ვაფასებდი გადათრობას და უმიზნო სიარულს,

მუდამ ვთხზავდი სიყვარულებს,
სიტყვებს უცხოოდფერილებს,

მე ვეტრფოდი შეუცნობელ,
რადაცნაირ სიყვარულს.

სიკვდილმისჯილი ვნება,
გრძელ სარეცელზე დადის,

ტუსალ ფიქრების დღეა,
ამბორის წუთი გადის.

თითებს დააჩნდა დალი,
შენი სხეულის სუნი,

კოცნით გავთელეთ ბალი,
ერთიც არა გაქვს წუნი.

გადმოიხარე ჩემქენ,
იხე, რომ ნაძვებს შერცხვა,

როცა გაშალე ტანი,
სველი ბალახი შეცბა.

მოამინდა ბევრი ძილი,
სასთუმლად — შენი კალთა,

მერე — ნანატრი შვილი,
გალობა სეფეკალთა.

გადავეჩვიე ღომილს,
სუნთქვა მოამინდა შენით,

სულში ჯალათი ტირის,
ჩემი სისხლების ფერით.

გადმოიხსახლდა ტვიზმი,
ჯამბაზ იორიკის ქია,

ნუ ჩამიდგები ჯიბრში,
ურთიერთობა მშია.

ვეძებ სიტყვებს შენთვის უთქმელს, ადრეულს,
ვეძებ ქუჩებს, ქუჩებს ჩვენგან დაკარგულს,

ვეძებ სტრიქონს ჩემს ფურცლებზე დაბნულს,
სუნთქვას ვეძებ შენს ბალიშზე დაქარგულს.

დავთმობ ნაპირს სიჩუმისგან ლანდელს,
დავთმობ ზღვაზე ლურჯი მთვარის ხალიჩებს,

დავთმობ სიზმრებს, სიცხადეში არეულს,
კოცნას დავთმობ და უმანკო დაისებს.

მენატრება იმ ზაფხულის სიგიჟე,
მენატრება თუნდაც ჩემი ღალატი,

მენატრება შენი ცრემლის სიმშრე,
მერე თუნდაც განაჩენი მარატის.

დამავინყდა კოცნა როგორც პირველი,
დამავინყდა ღამე განათენები,

დამავინყდა გრძნობის გადამჭიმველი
ვნება ბასრი, როგორც სამართებელი.

მინდა ვნახო შორეული კარავი,
მინდა ჩემი სამყოფელის დათმობა,

მინდა მზერა სვედის შემომპარავი,
ძველებურად მინდა შენი დათრობა.

ვეძებ ბალებს, პაემანის ადგილებს,
ვეძებ შენიგან დავინწყებულ სიარულს,

ვეძებ ქალაქს, რაც მე გამიადვილებს
იმ პირველ და უკანასკნელ სიყვარულს.

მოადგა ქალაქს დაქანცული ნისლი, ხიზანი,
მთანინდის მთვარეს აუფარა ლურჯი პირბადე,

გავხადე ლექსი ჩემი ყოფის სვე და მიზანი
და გადაფრენა ცის მინდვრებზე გულით მივანდე.

მალეძიებს ზარის სამრეკლოდან დაძრულ რეზა,
საკმევლეოთი შევისუნთქავ ქუჩებში ქარებს,

სხვედის მავთულზე აეკიდათ უდროო თვლება,
ნისკარტდახრილებს, სმოკინგებში შავგვრემან ყვავებს.

პატარა ეზოს გაუწითლდა სურთობა ბადე,
ყვითელ თაბახებს დაემგვანა ხალიჩა ფოთლის,

მხოლოდ უბრალო, ფიქრი წრეელი, სულო, დაბადე,
არა მაქვს დრო და არც სურვილი უმიზნო ზოდვის.

იქნებ აქ მოვკვდე, აქ ვიცოცხლო, აბა ვინ იცის?!
ჩემი ფანჯრიდან ისევ სხვაა ხედი თბილისის.

* * *

მივდივარ მარუხს, მივდივარ კრწანისს,
 მე ყველა გოჯი ამ მინის მერწყმის,
 დრო არის ხმალთა კვეთების წამის,
 დრო არის ციხესიმაგრის ძერწვის.
 დადგეი ქარში, დადგეი ზღურბლზე,
 ქართული გენის შეღლე კარი,
 მე სინდისივით დავიწერ შუბლზე
 დროშას, რომელიც ცას ავაკარი.
 მომაქვს სხეული — სამსხვერპლო ნერვი,
 მომაქვს ლაღადი ქვისა და მინის,
 ჩემი წინაპრის ავსილი ქვევრი
 ჯერ არდაღვრილი სისხლივით იწვის.
 დრო არის ბუჟის, დრო არ მაქვს ქნარის,
 უზანდაწყვეტილ ცხენების დროა,
 ავლესე ჯიმის ქართული ხმალი,
 გავეთლე ფლოქვით ურდოთა გროვა.
 მივდივარ მარუხს, მივდივარ კრწანისს,
 მე ყველა გოჯი ამ მინის მერწყმის,
 დრო არის ხმალთა კვეთების წამის,
 დრო არის ციხესიმაგრის ძერწვის.

* * *

დამთავრდა ზამთარი, იფეთქებს მაისი,
 დათრობის მიზეზი გათავდა, დამისხი!
 ამდენი ღვინის სმით გაშორდა ფერი კანს,
 მე მაინც ვიძახი: in vino veritas.
 სული დაუძღურდა, გამძიმებ სამყაროს,
 ვის უნდა სიფხიზლის ბორკილი ამყაროს?
 მე ამით ვშველი სულს, მე ამით ვშველი ტანს
 და უფრო ვრწმუნდები: in vino veritas.
 მუდამ გავურბოდი რეალურ პროფილებს
 და გულსებს შუროსგან, ზიზლით გაყოფილებს,
 ტვინი დაიღალა, სიფხიზლეს ვერ იტანს,
 ამიტომ ვიძახი: in vino veritas.
 მე არ ვცნობ შეხვედრებს ყალბასა
 და დაზავრულს,
 მე მიყვარს, ქალი რომ გაჩუქებს გაზაფხულს
 და სულში მისივე სურნელს რომ შეიტანს,
 მაშინაც ვიძახი: in vino veritas.
 უბრალო თვალების მე უფრო მეტი მნამს,
 in vino veritas, in vino veritas.
 გულწრფელი სალაში ამ ქართულ ელიტას,
 in vino veritas, in vino veritas.

სახლი

სახლი მინდოდა მქონოდა უბრალო,
 ხის და ისლის,
 სასთუმლად — ნუშის ბაღნარი,
 საბნად — თიბათვის ნისლი.
 ბალი მინდოდა მქონოდა
 თვალუნდგენელი ჩრდილით,
 გადავრეკავდი მინდვრებზე მავთეთრა
 კრავებს დილით.
 ავაშენებდი სალოცავს გადადღუბულს კირში,
 გამოვიხსნავდი გაზაფხულს,
 ვაუტებს ჩაყვრიდი მწკრივში,
 გავახურებდი კოცონზე ჩემი
 ცხენისთვის ნალებს,
 მისი ქროლით და ქვებით
 გადავუსრებდი ქარებს.
 გავაშენებდი ვენახებს, ცამდე ავენედი ზარებს
 და ავაგებდი სამრეკლოს,
 ვაგაფუნებდი ზარებს,

მერე მოვარდნილ ნიაღვრით

დავებრუნებდი წისქვილს
 და ჩემი პურის თონეში
 ფიჩხებს ჩაყვრიდი, მზის სხივს
 ბაბუაშემის სანახელს გადავუსნინდი მარღვეს,
 არტერიებად დაბერილ ალადასტურის
 მკლავებს,
 ჩემი ჭიშკარის ბოლოსთან გვალვით
 დასიცხულ მგზავრებს
 ცივი წყლის ნაცვლად ვასმევდი
 ცოლიკაურის ხავერდს.
 მერე ვნახავდი საცოლეს,
 ცისფერთვალებს, ლამაზს,
 შემოვკარავდი საჩუქრად
 ოქროდავერცხილ ქამარს
 და ჩემი მატყლის საბანზე
 ავინყვიტავდი ალერსს.
 შვილებს სახელად მივცემდი ლაზარეს,
 თომას, პავლეს,
 მოწყვეტიდი დედის ძუძუდან,
 რძემდე ვასმევდი ღვინოს
 და სასაფლაოს საყდარში შუბლზე
 ვაცხებდი მირონს.
 მერე შევსვამდი სამივეს უუნაგირო ცხენზე,
 პატარა მაჯებს ვანდობდი,
 მე რომ თოფი მაქვს სხენზე,
 წეებლას მოვცხებდი თქოზე
 ჩემს ხალიბნალა ფაშატს
 და ვაფებს ვანადირებდი,
 კვდომის ვაცნობდი ლაზარს.
 სახლი მინდოდა მქონოდა უბრალო,
 ხის და ისლის,
 სასთუმლად ნუშის ბაღნარი,
 საბნად თიბათვის ნისლი,
 წამი ვარ ცხელი, როგორც
 ტყვია მიზანთან მდგარი,
 ვარ უდაბნოში მდგარი სახლის ფანჯარა, კარი,
 პაემანი ვარ არშემდგარი მიჯნურთა ბაღის,
 ვარ ერთი კონცა, რომლის კონცაც
 ნამდვილად არ ღირს.
 ნანგრევები ვარ გალავანის,
 ურთიერთგანცდის,
 და ვარ ფარვანა, დრო სიცოცხლეს
 არაფრით მაცლის,
 ვარ ხმელი პალმა, წყურვილისგან
 დამშრალი ფესვით,
 მე ვარ სამიზენი, თქვენ რომელსაც
 ხალისით ესვრით,
 ვარ ნაგებული თამაშების, აზარტის სენი,
 მე შიმშილი ვარ, კეთროვანთა
 დედოფლის ძღვენი.
 კამათელი ვარ, არდამჯდარი
 სასურველ ციფრზე,
 სიყვარული ვარ, გაფატრული
 სიკვდილის პირზე,
 იალქანი ვარ, დაგლეჯილი
 კოხით და სეტყვით,
 უცხო სიტყვა ვარ, რომელსაც
 თქვენ ვერასდროს გეტყვით.
 ხის ხომალდი ვარ, გაპოზილი
 კლდეშთან შეხლით,
 მუხა ვარ, შვიდი, რვაასი
 წლის დამწვარი მეხით,
 შორიზონტი ვარ ვარსკვლავეთის,
 სამყაროს კიდის,
 საფეხური ვარ დანგრეული სასახლის კიბის.
 ლევით დამდნარი ხანჯალი ვარ,
 ჩაზმხი თოფის,

სიტყვის ბუდე ვარ, დაზნეპილი
თაბახის ტოტის.
სანახელი ვარ, გაფლენილი
ბადაგის წვენით,
გაბრუებული ჭადარი ვარ,
ქარიშხლის რწევით,
ნამი ვარ წუთის, საათების, ეპოქის დამლა,
ენერგია ვარ, ოკეანე და სიტყვის დაღლა.

დაბინდა ლიმნისფერი მზის სხივების ჯერი,
ღრუბელს თვალი გაუსწორა
ქარავანის ასხმამ,
სხვადასხვა ჩემთვის ახლა ყველა დილის ფერი,
ქარის ნისქეილს თავს დაესხა
ლურჯი წვიმის თავსხმა,
უპატრონო ზანზალაყვებს, დანგრეული სახლის,
აბლაბუდა შეესია, მათში სახლობს მტკერი.
ცისარტყელებს ველარ ვხედავ,
პორიზონტის სახნისს,
სად სახლობდა ერთგულება,
დღეს ბინა მტერის.
ჩამოჰკარით ზარებს ისე, რომ შეირყეს ჭერი,
რომ ზეცაში დაეარღვიოთ
ვარსკვლავების თვლემა,
მოშევიდა სიმარტოვე, ჩემი სულის გერი,
ტვინს მიღალავს ფიქრთა ჯოგის
თქართაქური, რემა.
მინდა მინას დაეუბრუნდე,
ფრენით მიხურს კეფა,
და სასთუმლად მე მეყოფა ერთი ადლი მინის,
თუ არ იქნა ირგვლივ ბორგვა,
ქაოსი და ყეფა,
მერე მშვიდად დავიძინებ,
თუ სხელზე მინვიმს.

მალე გაივლის ზამთარი,
ტყე მზის ნუგეშით დათბება,
გაქრება ყველა ლოლო და
შენი სახელიც გაქრება,
გამახსენდება ტკივილით შენი
ლიმილის სირბილე,
და ღამე, როცა მაგემე შენი
ღანკების სიგრილე.
მალე გაივლის ზამთარი,
ტყეს ყვავილობა დაფარავს,
ხეივნებს ქარი წაართმევს სურნელს
და ხავსის საფარავს.
ამ ლექსის სიმარტივეშიც დიალოგს
ვკარგავ სიმართლის,
კალმის ალების შიში მაქვს
და მისი არასიმარდის.
მალე გაივლის ზამთარი,
ზაფხული როდის დადგება?
ეს თოვლი, არასითეთრე და
ყინვა როდის დადგება?

როდის გამივლის შეგრძნება,
რომ გაღახული მოლი ვარ
ზათით და ჭექა-ქუხილით
მე ზაფხულიდან მოვდივარ.
ვიცი, რომ უნდა ვიხილო
მწვანე ველები დამთბარი,
და მაინც, ერთი ნუგეში —
მალე გაივლის ზამთარი.

იქნებ ჩემია საბედო

მე ვიცნობ შენი ტყემლების
იმ ქალიშვილურ ზმანებას,
როცა ზაფხულის მინურულს
სინითლე შეეპარება.
დამწყევლოს შენმა თვალებმა,
ენა უსიტყვოდ დამებას,
თუკი ამ ღამის სიცოცხლეს
სხვა ღამე შეეადრება.
დავებულება თასები,
მხოლოდ სიტყვაა საჭირო,
სიტყვა სიმღერით სათქმელი
და სილა ღრუბელ-დოლების,
არც ერთი ძარღვი არ დათმო,
ნერვი არც ერთი დაჭიმო,
ამ ლექსს გალობა უზდება,
გალობა ცის და შორეთის.
აავსეთ ყველა ორმომო,
ყველა დოქი და ფილა
და შეაფხიზლეთ თონესთან
მიძინებული ღადარი,
იყუჩეთ! ვარსკვლავმტყუნებში
სიცილმა გაიკრიალა, —
იქნებ ჩემია საბედო ან
წინათგრძნობა ავდარის.
ერთხელ დალეულ საჯიხვეს
არ შევწის შემოტარება,
მას დამაშვენებს ხალიჩა,
მამაპაპური ფარ-ხმალი,
საით გავლიე ეს წლები, ზაფხულთა
შემოპარება,
სადღა გამიღვრა ოცნების ყინულოვანი
ტრამალი.
ვინ ვარ, ან საით მივდივარ,
ვინ მყავს მხარიმხარ მავალი,
დილა ვარ, შენი ბინდი ვარ,
გზები ვარ შენი სავლი.
ნამომყვე, გადაგიყვანო,
საცა მრავალი თოვლია,
იქ გავაშენოთ კერია,
ქართან მებრძოლი კარავი.
მხარე ნანატრი ერთია,
მხარე ნანატრი შორია,
რიჟრაჟი იქაც ერთია,
მზე სიზმრად შემომპარავი.
დამლოცე, ქალო, დამლოცე!
მიგინვევ ჩემსა ალაგად,
ნაბადს მოგართმევ საწოლად,
დილის ცვარს ტანდასაბანად.

მე მიუ ვარ.

მიუ ჩემი ფსევდონიმიცაა და სახელიც.
ან... მე ვიტყვოდი, სახელზე უფრო ძვირფასი
და ახლოვდოდი.

ახლა ის დროა, როცა ადამიანებმა ისწავ-
ლეს სხეულის გაშიშვლება და სულის დაფარ-
ვა. მე საკუთარ თავს ამოვეფარე და დავრჩი
ნაცნობი მათთვის, ვისთვისაც ჩემი სული ნაც-
ნობია და უცნობი მათთვის, ვინც მხოლოდ
მხედვას და ჩემი არ ესმის.

ჩემი სახელი ერთადერთია, რასაც შევეგუე
და მოვერგე, რაშიც თავს იმად ვგრძნობ, ვინც
ნამდვილად ვარ.

ოფიციალურად მე, მაია ბაქრაძე, 1977 წლის
31 მარტს დავიბადე. ჩემი ცხოვრება 29
გაზაფხულს ითვლის, იასამნის სურნელით გა-
ჟღენთილს, მარტის თევზავით ჭირვეულსა და
სუსხშერჩენილს.

ძნელი ყოფილა საკუთარ თავზე რამის დან-
ერა, მაგრამ ვფიქრობ, ის, ვინც მე ვარ, აქ
იკითხება, ქეიშის საათსა და მზის სიყვარულ-
ში!

პარადიდი

ძალიან მიყვარს მზე, თუმცა ხელს მიშლის. თავისუ-
ფლებაში მიშლის ხელს მზის სიყვარული, სიბნელეში
უფრო თამამად ვგრძნობო თავს.

მაღალქსელიანი ფეხსაცმელი მიყვარს, მაგრამ იშ-
ვითად ვიცვამ, რადგან სხეებს ჰგონიათ, ზემოდან
დავეყურებ.

ცეკვა მიყვარს, მაგრამ ხშირად არ ვიცი, ვისთვის
ვცეკვებ...

მუსიკა მიყვარს, მაგრამ არ მესმის!

პანანინა კნუტები მიყვარს, მაგრამ კატები ჩემში
ზოზლს იწვევენ.

ზიზლი ყველაზე ძლიერი გრძნობაა.

შიშზე მიფიქრია...

მოქმედობის არ მეშინია, მეშინია ფუჭი ქმედებ-
ის.

იმედების არ მეჭერა. ისინიც კედლებთან საბოლოოდ.
მჯერა გარდაუვალის.

დარწმუნებული ვარ უსუსურობაში.

დამიწყდა გულწრფელობა.

უნდობლობა — სულ თან დამდევის.

ვეძებ პასუხს — რისი მოძენაა მინდა...

მაინტერესებს: რა ესმით ცხოველებს ერთმანეთის,
როცა აღმაიანებს ვერაფერი გაგვაგებინებს.

მიჭირს გავექცე ჩემს თავს.

რომ არ გავექცე, ისიც მიჭირს.

სევდას განძივით დრმად ვერ ჩაფლავ, ადრე თუ
გვიან ყველა განძს პოულობენ.

ყველა მტერი უძლურია.

ვერ მოერევი მხოლოდ დროს.

მოურჩენელი ავადმყოფობა ერთადერთია — სა-
სონარკვეთა.

აგონია — დამატებითი დროა.

სიკვდილი ხან განაწენია, ხან შვება.

მზის ამოსვლას სუნი აქვს, გააჩნია, სად შეხვდები
განთიადს.

წერა მიყვარს, მაგრამ, როცა კითხულობენ, შიში
და მოუსვენრობა მიპყრობს.

კითხვა მიყვარს მარტო ყოფნისას.

მარტოობა მიყვარს დასვენებისას.

დასვენება მიყვარს ხალხმრავლობაში, აქტიური და
ხმაურიანი.

მიუ

სიჩუმე? — მიყვარს... ძილის დროს.
ძილა მიყვარს დილით, როცა სხეები იღვიძებენ და
ხმაურობენ.

მეგობრები მიყვარს, როცა მათ ვუყვარვარ, მაგრამ
მათ ხშირად ვჭირდები.

მე მჭირდება ჩემი შესაძლებლობების რეალიზაცია,
მაგრამ ამის შესაძლებლობა არა მაქვს.

მე მაქვს ყველაფერი, რაც ნორმალურ ადამიანს
უნდა ჰქონდეს, მაგრამ არანორმალურად მაქვს.

არანორმალური სიყვარული წარმომიდგენია, მა-
გრამ სიყვარული წარმოუდგენელია.

წარმოიდგინე მზე სიბნელეში, ზღვა — უდაბნოში,
თოვლი — ზაფხულში, იები — ხეზე, ფორთოხალი —
სახამთროს მსგავსი, მზე — გალიაში!.. დააბამ და
ათამაშებ მარიონეტებით.

საანის ბუშტი, რომელიც არ სკდება!..

ჩიტყვით მოფრთხილვ სურვილები სულში — ზოგი
მტრედია, ზოგი შევარდენი.

ზოგს მუხა სჭირდება დასაყრდენად, ზოგი ხაზმსაც
შეიძლება შეაჩეროს.

ვინ მსუბუქია და ვინ — მძიმე...

წონას მარტო კილოგრამები არ განსაზღვრავს.

ზოგის სიტყვა ცალკე ინონის.

ზოგის სული ნიაყით მსუბუქია, მაგრამ შემოდგო-
მის ფოთლებით დახეტიალობდ მასში ფიქრები.

ყველაზე მეტად ცა მეცოდება — არასდროს თუქ-
ვამს, რატომ ტირის.

ოკეანე — დაგროვილი ბოლმბა.

ჭორი — ქარია, შეგარხვის და ჩაგვილის, თუ
თვალზე სილით არ ამოგივსო...

ყველაზე დასანანი დახარჯული გრძნობებია.

ყველაზე სასაცილო გაუგებრობაა.

ყველაზე სატირალი — სიცარიელე...

ზღვას ქვეშით ვერ ამოავსებ, რაც უფრო ღრმა
ხარ, მით უფლო ხარ.

სიხარული — პეფელა, დაჯავშნულფრთებიანი.

ბედნიერება — თვალით არავის უნახავს.

მონატრება — დროა, სრული შეგრძნებით.

მოდუნეული — უკვე წარსულია.

მიზანი — დროის გაყვანა.

ყოველთვის მშიერი მიწაა. უნდა დაიხარჯო, თუ
გინდა, მხოლოდ ხორციით გაუმსახინძლდე.

სილამაზე ცვეთილია.

ხელოვნება — მისი შენარჩუნების მცდელობა.

სილოცებელ ქაოსია.

ცხოვრება ზამთარია ზაფხულის მოლოდინში.
ყინვა უნდა გადაურჩე, მზეს უნდა დაელოდო და
ამოვა.

მზე ამოვა, ყველა კუნჭულს გაანათებს. დაინახავ
გზას, რომელზეც მდგარხარ და ვერ ხედავდი. დაინახ-
ავ უფსკრულს, რასაც გადაურჩი, დაინახე ცას, შენ
რომ შეებრალე თურმე.

თურმე — გაკვირვება.
საკვირველი — განწყობილება.
ბილიკებით მიხვალ სასწორამდე.

შენი შიშველი სული რას იწონის?
ყველაფერი, რაც იცი, დამთავრებულია. მხოლოდ
ის გრძელდება, რაც არ იცი.

ვინ გაივლის ამ გზას მარტო?
ირგვლივ ტოტებით გამოწვდილი ხელებია, მაგრამ
მოჭიდება საშინაო, ხმელი არ აღმოჩნდება ან ეკლიანი...
დასასრულის მოლოდინი დაუკმაყოფილებლობის
გრძნობაა.

მოთმინება — გამოცდა.
მანამ არ უნდა გადააფურთხო, სანამ პირი ნერნ-
ყვით არ აგვესება.

სანატორი — დაუფინყარი შთაბეჭდილება.
ის, რაც დაგლის, გადასაცდები.

ერთის ნაგავი მეორისთვის საჩრთა. თვლები ტყუიან
— დღისით მზეს ირეკლავს, მაგრამ ის იქ არ არის.
დღეები ყვავილებითი ტყეებიან. ზოგი სურნელო-
ვნია, ზოგიც — მყარია ან უსუნო.

მკვდარ ყვავილებს ერთნაირი ფერი აქვთ.

ქვიშის საათი

ორად გაყოფილი და თავდაღმა დაქანებული მე
ვარ — ქვიშის საათი, და პირველი მარცვლი ჩემში
ცნობისმოყვარეობაა — თვალგახელილი იყო, არ ნიშ-
ნავს, ხედავდე.

მეორე მარცვლი წინსვლის სურვილია, ფეხებიანი
ინვალდიდ მინახავს ხშირად.

მესამე — ტირილია, ცრემლები თვლებიდან კი
არა, გულიდან მოდის.

მეოთხე სიჩუმეა, ყურები გქონდეს და ყრუ იყო,
არც ესაა გასაკვირი.

ყველაზე დიდი მარცვლი მოლოდინია. გგონია,
დროში გაჩერდი. ანდა იქნებ დრო გაჩერდა შენში?!
გაცილებით ადვილია გრძნობდე, ვიდრე გადმოსცე
ის, რაც იგრძნის.

არეული ვარ და დაქუცმაცებული.
თუმცა ასეთი ბევრი ვარ, საკუთარი თავი მაინც არ
მყოფნის.

იმედის მარცვლი ბოლოშია მოქცეული, როგორც
კი გაათავისუფლებ, ყველაფერი ისევ თავიდან იწყება.
ერთი ციცქნა მარცვლებია ჩემი სხეული, საიდან
მოხვდა ან ვინ მოაქცია ამ შუშაში? შიშის მარცვლი
ყველს გამეზიზრება და მეც იმასაც ჩაყლაპავს ჩემი
მეორე მე — სანახევროდ დაცლილი თუ სავეს ჩემსავე-
ით.

მარტო თუ ვარ, მაშინ ვარ გაჩერებული. ჩემი
მექანიზმი მუდმივ ყურადღებას მოითხოვს. საკმარის-

ნებისყოფა და არჩევანი სინონიმებია — ორივე
მერყეული.

მდგრადი — ყინულია, თუმცა მზე მასაც გააღ-
ვობს.

იმედგაცრეუბა — გამოცდილება.

გამოცდილება — დეგრადირებული სულია.

სული — რწმენა.

რწმენა — თავისუფალია.

თავისუფლებას ჩარჩოებში ვერ მოაქცევ.

ყველაზე დიდი ჩარჩო თვალსაწიერია. ვერ გაზომავ,

ვერ გაჭირ და ვერც გაყიდი.

ფასი მხოლოდ ხელმისაწვდომს აქვს. არსებობენ

შეუფასებლები და უფასურები.

საგაზრდი — ინტელექტია.

ქურდი — ამნეზია.

გაძარცვული ხეც საცოდავია, ზამთარში მზეც ვერ

ანუგეშებს.

გაზაფხულის შეგრძნება გადარჩენილების წილ-
ვედრია.

გადარჩენა — გაგრძელება.

საღამდე? — არავინ იცის.

ინტერესი — ევოლუცია, კატასტროფამდე შენი

ფეხით მიგიყვანს.

რას ელოდი, რას ელი და რას მიიღებ, — ერთ-

მანეთის პარალელურია, არასოდეს ემთხვევა ერთმანეთს.

მენატრება — მხოლოდ ჩემი თავი, დიდი ხნის

წინადადები.

ყველაზე საინტერესო კითხვა — უპასუხოა.

სია, ბოლო მარცვლი გაგეცეს და მიხვდები, რომ
დრო დაკარგე. ამ მარცვალში შეიძლება წლებიც დაითვა-
ლოს...

დროს ვითვლი და დროის მემშინია, რადგან მას
სიახლე მოაქვს, სიახლე კი ძველის დაუწყევლის დასაწყ-
ისია, ძველი კი მე ვარ — ქვიშის საათი.

სიცარიელე სევდაა ჩემში, მარტოობის შეგრძნებით
სავსე...

ჩემ გარშემო მინის კედელი სიჯიუტეა ჩემი და მე
საკუთარი თავის ტყვე ვარ!

ბოროტება ვერ შემოდის ჩემში, მარწუხებს მიჭ-
ერს, რომ ნელში გამწყვდის და დამაშროს საკუ-
თარ თავთან, მაგრამ ჩემი საყრდენი თავსა და ბოლო-
ში სიმართლეა, რომელსაც თვითონაც ვერსად გავქე-
ცი.

უცნაურია, ნაცეული უფრო განწონასწორებული
ვარ. მარცვლებს შორის სინათლე და სიხარულია,
ხოლო, როცა მყარად ვდგავარ ფეხზე, დროის ათვლას
თვითონ ვეღარ ვასწრებ. დავდგები და სულ-
მოუთქმელად ვყლაპვ ტკივილს და სასონარკვეთას.

სულ მივიჩქარი, მაგრამ საკუთარ თავს ვერ გა-
ვუსწარნი.

სულივით ფაქიზია ჩემი შუშა. შიგნით ყველაფერი
ჩანს, მაგრამ ამ ყველაფერში არ ჩანს არაფერი.

ვინც ხელი მახლო, ყველამ შემეჯანჯღარა. რახან
არ ვნიკნებ, ყველამ მუწევი ვგონივარ.

მხოლოდ მას ესმის ჩემი შრიალი, ვინც ძალიან
ახლოა ჩემთან.

ყველაზე ძნელია, როცა სანახევროდ გრძნობ სიცა-
რიელეს. დაქანებულს თავის შეკავება გიჭირს, არადა
არც გინდა, დამთავრდე...

ჩამოვიცლები და დავყურებ ჩემს თავს, დახარ-
ჯულს, სანამ არ დავიწყებთ თავიდან, ორად გაყოფილი
და თავდაღმა დაქანებული...

ნაირდა ჩუბად...

ბადრი ჭოხონელიძე არასოდეს ლაპარაკობდა მარადიულ ღირებულებებზე ხმაბალა. ამ ღირებულებებზე მხოლოდ წერდა, წერდა ჩუბად... ვინც სულ ხმაურშია და სიჩუმის მოსმენის თავი არა აქვს, მის მოთხოვნებს ვერაფერს გაუგებს. ბოლო წლებში უფრო და უფრო იშვიათად, მაგრამ მაინც ბეჭდებდა. საუბარი კი უყვარდა წარმატებულ, თითქმის უმნიშვნელოზე, ყოველდღიურ ყოფაზე, ადამიანურ სისუსტეებზე.

ერთხელ, ზაფხულში, გამოცემლობიდან ერთად გზადვალდებით. ესაუბრობდით იმაზე, რაზეც შეიძლება ისაუბრო ივლისის ხეობით გათავსულ ქუჩაში...

მოპირდაპირე მხარეს ახალგაზრდების ჯგუფი მოდიოდა. მომეჩვენა, რომ აგრესიული ხალისიანობით მოაბიჯებდნენ. რაღაც ხანგასმით, გამომწვევად მხიარულობდნენ...

— საწყალი ჩვენი შვილები... — უფრო ჩემთვის ვთქვი, ვიდრე ბადრის გასაგონად. აღარ მიბასუბა, ჩაფქრდა და კარგა ხანს უხმოვდ ვიარეთ.

ჩვენი შვილები... სხვისი შვილები... ეს უკვე დიდი და მარადიული თემა იყო მამაშვილობისა... ამაზე ასე იოლად ვერ იტყოდა. მისთვის ეს ორმაგი დარდიც იყო, — დარდი, როგორც მამისა, და დარდი, როგორც მწერლისა, რომელიც აღსარების ტკივილით უნდა დაწეროდა. ჩვენი თაობა ეს-ესაა იწყებდა აღსარებაზე გასასვლელ მზადებას.

თუმცა ბადრიმ მოასწრო ამ ტკივილის გამშვლა. ახლაც მასობას ათეული წლების წინ დაწერილი მისი შესანიშნავი მოთხრობა „ძმა“ ხელიდან ხელში როგორ გადადიოდა, განსაკუთრებით ახალგაზრდებში. მაშინდელ თბილისში ჯერ კიდევ კითხულობდნენ მოთხრობებს... ტკივილი „ლიტერატურულ საქართველოში“ დაბეჭდილ ბოლო ნამუშევარშიც გამოქვნიდა, პლემურის სისასტიკითა და სიხარბით დარბეულ ურთიერთობებსა და მარტოობისათვის განწირულ ქალაქელ მაკოზე მხოლოდ ბადრის შექმლი ასე ფაქიზად დაეწერა.

ათორბერცებზე, ჭოხონელიძეების დიდ, სტუმართმოყვარე ოჯახში, ბევრ პროვინციელსა თუ ქალაქელ პოეტსა და სტუდენტს მიუღია სიზოთა და იმედი. ერთ-ერთი მათგანი, გელა ქალაქი, რომელიც მერე თავის შშობლიურ სოხუმში გმირულად დაიღუპა, სტუდენტობის წლებს იხსენებდა: „უცნაური კაცი იყო ბადრი, თითქმის გრძნობდა, ხამდა რომ ვიყავი. ხან ლამის ნათურით მომადგებოდა სტუდენტალურ, ხან ჩემთვის ნაყიდი ივლისური წიგნებით, ხან კიდევ ლობიანებითა და ხაჭაპურით. დედაქალაქს მარჯვდა, თბილისში ყოფნას მიიოლებდა“...

ბადრის თავისი რიტმი ჰქონდა — მეგობრობისა, სიყვარულისა, თანადგომის... ამ სფეროებში სიჩქარეს ვერ იტანდა, ვერც ზრეულობას. ამ ნიჭის შენარჩუნება უნდოდა, მისი დაკარგვისა ეშინოდა. ჯუნგლის კანონებით და მონებულ ქალაქში შვილები ეზრდებოდა და დარბობდა. ორ ლამაზ ბიჭს — გიოსა და ლევოს ღირსეულად უზრდიდა მშვენიერი მანანა, რომელიც მე ყოველთვის ბადრის ტყუპისცალს უფრო მაგონებდა, ვიდრე ცოლს, ისეთი ორმაგი გრძნობებით გაიცდიდა მუდლის განსაძევებს, წლების განმავლობაში ისე შესამრიგად ედგა ბადრის დასუსტებულ გულსა და მოუვლელ ემოციურობას. ვერც ამ თავგანწირვით უშველა და ვერც რამაზისა და მამუკას დიდმა სიყვარულმა, გაუჩენელს რომ გააჩენდნენ უფროსი ძმისათვის.

ათი წელია ნაწიდა ჩემი ლამაზი, ჭკვიანი მეგობარი... ტირილით მივაცილებდით დიდი და ჰატარა. ნუგავად ისლა დამრჩენია, რომ ღმერთი მოწყალეა, არ დაივიწყებს გზადაგზა დათმის ბადრის კეთილ საქმეებს. მე კი ბადრის სულს უკანასკნელად მიწადა თითქმის გაავაგონო, რომ ჯერ ისევ ცოცხალია მისი საყვარელი ქალაქი, ჯერ ისევ სდის ცრემლი. ეგებ უნებშია, ვინ იცის, ეგებ გადარჩეს კიდევ ამ ცრემლის მადლით, ისე როგორც დროს გადურჩნენ მისი სევდიანი მოთხოვნებით და ღირსეულად დაკაცებული მისი შვილები.

„რაღაც იქნება ისეთი, რითაც გაგაცოცხლებთ... ოღონდ თქვენც მოდით ხოლმე... მოდით, მომეფერეთ“.

ბადრი
ჭოხონელიძე

აქა

საბანში გახვეულ ვაჟს არათუ ძილი, თვალის დახუჭვაც ვერ მოეხერხებინა. ახლა, ამწუთას, ბიჭისთვის დედის ფასი არავინ იყო და არც მასზე საცოდავი, უმწერო ეგულებოდა ვინმე. დიდი ხნის წინანდელად ეჭმებოდა თხოვთმეტი წლის ბიჭის სი შიში, რომელიც ხშირად, ძალიან ხშირად ეუფლებოდა, ვითუ ნამუშევრი ვარო და მამინაც არავინ, არავინ ებრაებოდა ისე (არც საუთნარი თავი), როგორც დედა, რომელიც ყველაფერ ცუდსა და გულის სატყენს შიშით უშალავდა შვილებს და, რა თქმა უნდა, ამის განმეგა, ამის გაგებინება ვაჟისათვის დედის ტრავმად იქნებოდა. ეს ღმირ-სიმომგერელი ჯავრი ღამით ესტუმრებოდა ხოლმე ვაჟს. გათენებისთანავე კი ქრებოდა ეჭვი.

დიდი ხნის წინანდელად ეჭმებოდა.

და ვაჟის ეს ლამეული ფიქრი, თუძეც არც ისე ადრეული იყო. ახლა ერთიანად დაბახული, საბანში შეკრებულეოთი გახვეული ქაწამი გაიშვიათებული მანქანების ხმას მოლოდინით ადევნებდა სმენას. სადაღა იყო ეჭვი ნამუშევრობაზე, არ რა უკვლავად გამჭარბოლიყო ყოველი ბავშვისათვის გამოვლილი პერიოდი დარდით სასვე, ესეც უშთავრესად ლამეული დარდით, როდესაც მოხარადში შემოდის იმის გაგება, რომ შუამღივი არადფრია და მშობლებიც, ადრე თუ გვიან, აღარ იქნებიან.

ვაჟა მამას უცდიადა. ისე აგვიანებდა, აშკარად ნასვამი დაბრუნდებოდა. მერე ვაჟასა და დედამისის უნდა კარგა ხანს ეცადათ, როდის დაიძინებდა, უფრო სწორად, როდის დაწვედნოდა ყოველთვის გაჩქარებული, ყოველთვის უხასიათად აფორიაქებული კაცი.

მანქანა ჭრილობით შეჩერდა მათ სახლთან. ვაჟა მოეშვა და საღვაც უწიათ, მაგრამ ნანძვრს იმდენიანა ზარმა გაუღღა, იქნებ კრება გარკვეულად გვიანება და მამაც დალიოდაო. მშობლის შეკრებებით ერთგვარად ბრაზი, ნერვიული მოლოდინი უამდეგებოდა, მაგრამ ეს სულ რაღაც ნამეტნ გრძელდებოდა. მით უმეტეს, გამგრებული მანქანის მიხურული კარის ხმაც გაისმა და ქალი დაემშვიდობა მომცილებულს.

ვაჟა დედ-მამის საძინებელში ინვა ტახტზე, გვერდითა მოზრდილ ოთახში კი მისი უფროსი და ნანა იძინებდა. ბიჭმა იცოდა, უდარდელად ფშინავდა ახლა ნანა. ეს მხოლოდ ოდნავ იზოლაციითა და მშობლებისაგან მცირე ტერიტორიული მოშორებით არ იყო გამოირყეული. ნანას არასახეს ადლებდებოდა დედ-მამის ჩხუბი. იგი არ ერეოდა ოჯახურ საქმეებში. არა, ზარმაცეი ნამდვილად არ იყო, ეხმარებოდა კიდევ დედას, მაგრამ მისთვის არ ჰქონდა არავითარი მნიშვნელობა, ვინ სადა მიდიოდა, როდის ბრუნდებოდა. ვაჟას არ ახსოვს, ნანას ყურადღება მიეცეოდა დედის ნამტვრელები თვალებისთვის.

ბიჭს ისევ დედა შეეცოდა. ხშირად ისმოდა მისი სანაოლის ხმა, ვერც ქალი ისვენებდა და სუნთქვითაც ადვილი მისახვედრი იყო, რომ არ ეძინა.

— დედა, — ჩურჩულით გასძახა ვაჟამ, — დედა. ქალს ხმა არ გაუღია. ვაჟა ხედებოდა, გრძნობდა, რომ ამ უპასუხოობით, ვითომ ძილთ, შვილს უფრთხილდებოდა, ამხედებდა დედა.

ისევ ჭრილობით გაჩერდა მანქანა. რამდენიმე კარი გაიღო.

— ახლა სძინავთ ჩემებს, თორემ გავაგრძელებდი, — ნამდვილად მამა ბოდიშობდა.

დედა იმხამს, ხმის გაგონებისთანავე, წამოიწია. ეტყობა, ფეხით ფოლსტები მოიჭრა და ამავე დააკარგვინა შზაფერიფხებისათვის დრო. ერთი გაზაუფდნ სწრაფად წამოიხურა ხალათი და კარის გასახლებად წავიდა.

ქუჩიდან კოცნის უსიამოვნო ნრუპუნეი ჩრდილა ყურს. აბა, კარგად, კარგადო, დაემშვიდობა მამა და მალე სადარბაზოში გაისმა ფეხის ხმა. ეს თითქმის ძალიან ხშიურიანი ნაბიჯები იმედას აღლევდა ბიჭს, იმის იმედს მაინც, რომ რაც ადრე დაბრუნდებოდა მამა, მით მალე გაათავებდა ჩხუბს, მით მალე მოისვენებდა დედა-შვილი.

— მაგარი ვილადაა ეს ვასიკო, — გაისმა ქუჩიდან ქირქილა ხმა.

— გადააშენე ერთი.

— კარგა რა, რაც არის, ეს არის, — გამოესარჩლა ქირქილა.

მერე მანქანა დაძირა. ეტყობა, კარი კარგად ვერ დაიკეტა და ისევ გაიწია ჯახუნე. აბასამბოში მამა დერეფანში პალატის იხიდა და აეცნო მასწავებელად დუშმა. იშვიათად, მაგრამ მაინც იყო შემთხვევები, ნასვამი თავიდანვე ხშირობით შემოდებდა სახლში. ვაჟა ამ შემთხვევებს უფრო ვერ იტანდა, რადგან მართლაც ისე იშვიათი იყო, რომ სათითაოდ ასხვავდა, ხოლო ეს სიჩქარეოვად, დემლიდნად უშიზუნო ჩხუბზე გადასვლა თითქმის ყოველდღე ხდებოდა და ბიჭს ერთ შემთხვევად, როგორც მამის ბუნების, სახათის ერთ მთლიანობად ესახებოდა და ამას უკვე შეგუებული იყო. თუქცა ისედაც, ის ხშირობითი სახლში შემოდევბაც ყოველთვის კეთილად არ მთავრდებოდა.

დერეფანში ისევ სიჩქრე იდგა. ვაჟა უცდიადა, როდის აიჩქრებდა კაცი რაღაც უსწაროს, არამართალს. თავადაც

მშენიერად იცოდა, რომ ამ ამოცანებულს ჭეშმარიტეობისათვის საერთო არაფერი ჰქონდა. ეტყობოდა, სწორედ ეს აცოვებდა და რაც თვითონ არ სჯეროდა, სხვა უნდოდა ყვირობით, უხეშობით დაჯრწმუნებინა იმში.

— სად იყავი დღეს! — ჩურჩულით იკითხა კაცმა.

დაიწყა... ვაჟას ყრუანტელმა დაუარა. მოლოდინის, გამოცდილი, თითქმის ზეპირად შესწავლილი ფარსებისა და მოქმედების, მაგრამ მაინც მოლოდინისა იყო, რომელიც განსხვავდებოდა იმ ყრუანტელისაგან, როცა ვილაც კაცმა რამდენიმე წუთის წინ დაამყვრებოდა, აგდებით მოიხსენიებდა.

დერეფნიდან ისევ ისმოდა ლაპარაკი. ვაჟა ცდილობდა, სიტყვებისათვის ყური არ მიეცოდა. თითქმის ეს ოდნავ ამორყვდა ამ უსიამოვნო გარემოში. მაინც რატომ ხდებოდა ასე, რა უნდოდა მამას? წუთო ვერ ხდებოდა კაცი, რომ ესმოდა, ესმოდა და იტანჯებოდა ვაჟა? თუ ხდებოდა და მაინც აკეთებდა, ეს კიდევ უარესი! ზოგი გრძნობდა, რომ ერთიანად აღიზიანებდა — გინდა მიუხედავრობა რქმეოდა ამას და გინდა შვილის არაფერად ჩაგდებოდა. ისევ ისმოდა კაცის ბუნებრივ და შიგადაშიგ ქალის მოკლე სასუხევიც. ამ ხმაში კი, დაბახულობასთან ერთად, ისიც იგრძნობოდა, რომ სიცივეს ატანდა დედა გრილ დერეფანში.

ქუჩაში კატები აჩხვლდნენ. როგორც ჰგავდა ბავშვის ტირილი. ვაჟა თითქმის ხედავდა კიდევ სიბნელეში ამ აღნავლულეო კატების მგავანედ მოკლევი თვალები. მაშინ ძველ სახლში ცხოვრობდნენ, ერთმა მოზრდილმა მგზობლის ბიჭმა კნუტებთან კატასთან ერთად, მიდი, მოფერეო. თვითონაც ძალიან მოეწონა ვაჟას კნუტები. ერთს დას ნაუყვანო, გაიფიქრა. ნანა ხშირად იჯდა საერთო აივანზე კალთაში კნუტით და ნანად ფეხებოდა ფაფუკ ბუნებზე. არასოდეს დაუხედავს კატისთვის ნანას, ყოველ შემთხვევაში, მნახვებს ასეთი უზრი გაუნდებოდა, რადგან გაგონა გაღიმებული იფურცოდა სადაცაა შორს და ხელს კი ფისოს უთათუნებდა. ნაინა ვაჟამ კნუტის ასაყვანად და უცებ ჩხავილით ეცა დედა კატა. ბიჭმაც ყოჩაღად მოასწრო გამოსტომა. ცხვირზე მაინც კარგა ხანს აჩნდა ნაკარნი.

მშობლები ოთახში შემოვიდნენ. მამამ რაღაც ჩლიბუტ-ბუტა და ვაჟა მიხვდა, სიმთვრელე შეუშალა ზილი, თორემ უფრო გარკვევით შეიგინებოდა კაცი. მერე კარგა ხანს ესმოდა, როგორც ჩრიალებდა სკამი მამის სიმძიმით, გაზეთვის შრიალი და იშვიათი, მაგრამ ენერგიული სლოკონი, ამას კაცი აუცილებლად მიჰყვებოდა გინებას, რომელიც კოლ-შვილის მისამართით იყო ნათქვამი. ვაჟას სკოლა მოაგონდა. ხვალ რომ საათზე უმდსამტოზე გაჰყავდა, ეს სრულდებოდა არ ადლებდებოდა. სხვა თუ არაფერი, იცოდა, უდანაშულო იყო. სლოკონი და მას მიყოლილი აუცილებლად გინება გახშირდა და ბიჭი ისევ მთლიანად მოიცვდა ერთმა სურვილმა, მალე დაწალილიყო მამა. მართლაცდა, არაფერად ექნებოდა ხვალინდელ უმდსამტოზე ფიქრი. რა უნდა ეწათ, რით უნდა დაესაჯათ, რომ ასე დაემყვრებუდიყო, გალახულიყო, როგორც ეს გინება, ეს უზრი შრიალი სპობდა.

დაადგა საშველი და დანვა კაცი. ერთ ხანს-ინრიალა სანაოლი. დედად დრო იხელათ და შუკი ჩაჩქრო. აქამდე კედელთან ატყუებული ელოდა ქმრის დაწოლას.

— რას მაიმუნობ, — მთქნარებით თქვა კაცმა, — იქნებ კითხა მინდა.

ქალმა აღარ ათიო. ალბათ, ზედმეცნიერით იცოდა ქმრის ჩვევები. მთქნარებით განუელი პროტესტი ბევრს არავის ნიშნავდა. თვითონაც სანოლისაკენ წავიდა.

— მოდი ჩემთან, — ვაჟამ მამის ჩურჩული გაიგო.

ბიჭმა წაიფარა სახანი და ყურებში თითები მარად დაიკო. ელევის უსწარავსაც ესატებოდა ძალით, მთელი დამახებით გამიწმენდილი მოგონებებით, მოგონებების ფრაგმენტებით, ისე სწრაფად ენაცვლებოდნენ ერთმანეთს, რომ ვაჟა ვერ გაიარებოდა, რომელ პერიოდს და რომელ განვლილ ამაღაც ეკუთვნოდა ესა თუ ის არამინიერად აფერადებული სურათი. ერთი კი იყო, ყველაზე, ყველაზე, სადაც თავის თავს ხედავდა, იქვე ნანაც ჩამოქრებოდა, იქვე დის სიახლოვეს გრძნობდა და ამით უფრო მიმზიდველი, უფრო

თბილი ხდებოდა ნაძალადევი, გონიერნი ნაჭელეტი მოშორებდა, გაცლა სინამდვილისაგან.

როგორღე იქნა, დაწინარდა, დამშვიდდა. ყურების ტკივილმა დააბრუნა და თითები გამოიძრო. ნელ-ნელა მიკრევა, თითქმის მხოლოდ ახლა შეიგრძნო ლოგინის ნეკტარი სითბო და ძილის სურვილი. მერე უპატივად შეა-ნუსხა და საბაიჭე გადაიხადა. იმდენად მოკვდებოდა ძილი, რომ აღარაფერი ესმოდა, მით უმეტეს, აღარც უხერხულობის თავი ჰქონდა. ჩვეულებისამებრ, ცალი ხელი ბალიშზე მჯექს და გათენებამდე გვერდს არ უცვლია.

რვა საათისთვის გააღვიძა დედამ, მე პურზე მივიღვიარ, საუშუმე მაგიადავთო.

— ეგენი ვერ ნაწვლენ პურზე?! — მამის ხმაზე მიხვდა ვაჟა, რომ კაცი თვალს ვერ ახელდა. იქით გახედვაც არ უნდოდა, — თქვენგან ყველაფერში ექსპერტობოდი ოჯახს, ყველაფერში.

სამზარეულოში დაუხვდა ნანა. იგი მაგიდას მისვდომოდა. გრძელი, თითქმის გამჭვირვალე ღამის პერანგის ამარა იყო გოგო. პურის თხელ ნაჭერზე ქარვისფერი თაფლი სკლად ედო და მიორთმევდა ნელა, აუჩქარებლად. ასევე ზანტი მუხრა სადღაც ქერსა და მოპირდაპირე კედელს შორის მიეხივნა. ძმის შემოსვლაზე არც განძრუდა. ჩუმად დაიწყო ლაპარაკი: — შენგნა ბიჭმა თავს მეზება უნდა მიხედო. გარეგნობა კარგი გაქვს და ცოტა უნდა შეიფერო. კაკუჩამ მითხრა, მშესუზმირას ჭამდა ქუჩაშიო.

ვაჟა ერთ ნაშბ დაქვედა კიდეც, მე მეუბნება თუ სხვასო. თვითონაც ახედა კედელს.

ვინ არის კაკუჩა? საბაზანო ოთახში გასულ ბიჭს ეს კითხვა დაეძადა, მერე უცებ გაასუნდა სკოლის წინ აყუდებული მაღალი, ყოველივის სთფადა ჩაცმული და გულდაგულ თმადგარცხნილი ბიჭი.

ისე ისაუბრეს, და-ძმას ხმა არ გაუცია ერთმანეთისთვის. სკოლაში წასვლადად გამზადდულს, უკვე ჩანააშორილია-ვეზულს დაუხვდა დერეფანში ნანა. გოგოს ხელში საგარცხელი ეჭირა. მართალია, ვაჟას დიდი სურვილი არ ჰქონდა, მაგრამ მაინც დაუხარა დას თავი. ისიც მოწოდებებით შეუდგა ჯიუტნი თმის ვარცხნას. ისევ ნელა დაიწყო ნანამ ტკვენა: — მეტი ყურადღება გმართებს შენი გარეგნობისადმი, მეტი. როგორღე გაუვიდა, სკოლაში ბევრ გოგონას მოსწონხარ... შენც უნდა დაუფიქრდე, რა ჩაიცვა, როგორ. აბა, ამათ ჭკუაზე ჩემმა მეტრმა იარა, — თავი მოშობლების საწოლზეც გაიქნია ნანამ.

ვაჟამ სავარცხლიანი მარჯვენაში ფრთხილად მოკიჭა და დას ხელს, მოიშორა და სადარბაზოს კარი გაღო.

ქუჩის სუსხი ესაიამუნა კიდეც. ხალხი ისე ენერგიულად და მონდომებით მიდი-მოდიოდა, რომ ცოტა ხანს ვაჟა მხოლოდ ამ მოძრაობით გაერთო. რძის მალახისათან გრძელი რიგი შეინშნა. უმთავრესად ქალებით იყო სასვე მალახიანი და კარსაგარე რიგიც. აქ-იქ შემოქმედდნენ მოხუცი კაცები. თეთრი, გამჭვირვალე პარკები მოთავსებული ბოთლებიც ზამთრის სუსხს აერანქულებინა. ვერ ჩერდებოდნენ სიციფში ერთ ადგილზე რძის მსურველები. ზამთრის ბოთლებს უხდებოდა შეშის რანგარუქვის ხმა და ვიტრინებში თეთრად გატყეპილი მოზრდილი ბოთლები. უცებ რაღაც თბილი ჩაეღვარა ვაჟას სხეულში. როგორც დედა იცნო. ბიჭი შორიახლოს გაჩერდა და იქიდან დაუწყო ცქერა მოშობლს. ისე დახეწილად მოქმედებდა გამყიდველს მიახლოებული ქალი, რომ ვაჟამ ერთგვარი სიამოვნება იგრძნო, როდესაც დედის გაჩერდა. აი, ამაოლაგა ცარიელი ბოთლები, სანაცვლოდ საესკები ჩააწყო ჩანთაში.

პატარა საფულეში ხურდა მოიძია. გამყიდველს თავი დაუქნია, ეტყობა, მაღლობა უთხრა და თმაზე ხელი გადაისვა, გადაისვა გრძელითებიანი ხელი მოქნილად, ოდნავ არტისტულადაც. ვაჟას ტერმელიც კი მუერია. ახლა უნდა მი-რჩუნდეს დედა სახლში და რამდენად არ მოეხდებოდა მას საინფორმაციო ოთახის ღვინის სუნად ქვეყნი პაერი. რამხელა სვავობა იგრძნო ბიჭმა მოშობლში. გარნობით ისე-დაც გრძნობდა აშას, მაგრამ თითქმის უშნიშვნელო მოძრაობებმა აუკარა გახადა ბიჭისთვის განსვავება მოშობლეს შორის და პირველად მათთვის გამოიკვეთა მის აზროვნებაში ფრაზა, რომელიც აქამდეც გაუცვლია და

არც აქამდე ყოფილა უცხო. ახლა კი ჩამოყალიბდა დალბად რამ გააყოლა, საოცარიო.

სკოლაში კარგა ხანს არც გახსენებია, რომ ორ საათზე უდისაბიჭო იყო. მესამე გაკვეთილამდე არ შეუწუხებია დის მიერ ლურა-ლურა დალაგებულ თმას. უბრალოდ, ფანჯრიდან ატურას მოკრა თვალი და მამის გახდა ბიჭისთვის სათელი, რომ თვითონაც კაკუჩასნაირად დაეარცხნეს. თმში შეიყო ხელი, ოდნავ აიჩქრა და თავისებურად თითებით გადაეცვლებინა.

ბიჭის პირად ჰიგენიზმი ჩარევა ბოლო ხანებში დაიწყო დამ. მარტო დარიგებებს აღარ სჯერდებოდა — ხან კიონის დევიციტურ პასტას აძლევდა, ხან აქამდე ვაჟისთვის მხოლოდ ლამაზფლაკონებით პარფიუმერისა სთავაზობდა. მერე ბიჭს დის სიტყვებით მოაგონა: როგორ მოიხსენია დედ-მამა — ამათ ჩემი მტერი აყავო. „მეგას მაინც რაღა უნდა...“ ვაჟა თან მანსაველებზე უფრედდა. კაცი გაბაგებებით ხსნდა გაკვეთილს. საჩვენებელ ჯვოს რუკის უკიდურეს ჩრდილოეთში ადებდა ზმირად. რუკის ეს ნაწილიც თავისი სითვითი, რძისა არ იყოს, ზამთრის სუსხის შეგრძნებას იწვევდა. „მეგას მაინც რაღა უნდა, თავისთვის სძინავს. სულ რომ დახოცონ ერთმანეთი, არც კი გაუღვიძება, თორემ დარღვე ლაპარაკი უნდებოდა“.

მარშან სოფელში ისვენებდა და-ძმა ბუბისთან. ნელს გამორჩეულია მათი ნასვლა, ვაჟას მაინც. სოფელს მიახლოებდა და ტანზე გამყრა ერთი იყო. რა ნაშალი არ ასვს, ვისთან არ აკვადებ (ბაბუდამ შეულოცა კიდეც), მაგრამ თბილისში მოშორება, უქალაქობა ნამდვილ საბუნჯელოდ ექცა ბიჭს. ერთი ხანი სოფელშიც ცოტათი დაუშადა გამონაყარი და მაშინ დაიწყო პატარა ტბაზე სიარული. ნანაც მიდიოდა ხოლმე. ნაწონებოდა ტბის პირას საბანაო კოტლეში და მუსს ფეფცებოდა. ნანას გარდა არც ერთი გოგო არ დადიოდა ტბაზე. მხოლოდ ცაცა აკვებ, მეზობლის განთხოვნი ქალი. აკვებ და მოკლ ხანში გადააქრებდა კიდეც. მარტო ტბა და მისი სანაპირო არ ყოი ახალ-გაზრდა ქალს. ცაცამ თავის ეზოშიც დაიწყო მისი აბაზანების მიღება, თან მხოლოდ ქვედა საცვლი ფარავდა. ჯიშინიან მეკრდი მშის ქვეშ უმოძრაოდ განთხოვნილას უთახთახებდა. სოფლის ბიჭებმა ტბაზე ნანას ჭყრეტას თავი დაენებეს და ცაცას დედის გასაკვირად, ყველას გაურჩადა მათთან რაღაც სათხოვნი. მოხუცდურული მოხუცი ქალი დიდი სიამოვნებით უშვებდა ეზოში მეზობლებს, ზოგს რა მიჰქონდა და ზოგს — რა. მერე უნდ მოკლე ხანში უბრუნდებდნენ და ისევ ეზოს გაღლით ნივთებს საუთნო ადგილზე დებდნენ. ბოლოს ბიჭები რიგრიგობით ესმარებოდნენ ათასგვარ საქმეში უკაცო ოჯახს.

ერთხელაც დიდადარბანს გაუვიდა ვაჟა ტბაზე. ვილაცას სატვირო გაეჩერებინა და მანქანას რეცხავდა. რეზინის ჩქებებიანი ახალგაზრდა იყო. წყალში შესულ ვაჟას რაღაც დაუძახა. ბიჭმა ვერ გაიგო. მოფერმა გაუღიმა და გაბრელი კამერა გადაუღო. ვაჟასაც გაუღიმა. მისწვდა კამერას და შიგ ჩაჯდა. ასე ყოფნა ბევრად სასიამოვნო იყო, გული რომ იყვრა, მერე პატრონის მიუყურა, შენი იყოსო, ღიმილი სახიდან არ მოშორებია ჩქებებიანს. ვაჟამაც გაგოგრა კამერა სატლისკენ.

ეზოში, დიდ ხეებზე, ნანას პამაკი გაუბა და მასში ჩანოლილი კეთილშობილად. ვაჟამ ვაშლის მაღალ ხეს ახედა. რაბოტიდაც აკოცდა მოუნდა. ვაშლი ვერ არ შენითლებულყოფა და ბიჭსაც არ უყვარდა ხილი, მაგრამ ძალანა მოუნდა თითქმის კენჭნარზე წამოსუკუბულიყო და მწენგე ვაშლი მოეწეებოდა. ბევრი არც უფიქრია და აცოცხდა დაიწყო ასასვლელოდ მოხერხებულტოტებიან ხეზე. ჭიშკარმა გაიჭრიალა. ვაჟამ ხიდან დაიხანა, როგორ შემოიბრუნა ჩქებებიანმა მოფერმა. არავისთვის არ მოუქცევია ყურადღება. დერაჟინ დაინახა ეტყობა. კამერისკენ წავიდა, ხელში აიღო და ის იყო, ეზოს ტოვებდა, ნანას ხმა გაისინა:

— ეს, სად მიგაქვთ? ჩქებებიანი ბიჭი ვერ დაიბნა. მიიხედ-მოიხედა. პამაკიდან არ გამოშოულიყო ნანა. ნიგინი გვერდით გადადგო. უფრო ნაწილობრივ იყო ისიც. თითქმის თვითონ არ ლაპარაკობსო, კიდეც იცითნა: — ეს ჩემი ძმისაა. სად მიგაქვთ? ჩქებებიანი დაიბნა. ერთ ადგილზე გაჩერდა. ნანას ხალათი გახსნილი ჰქონდა. ოდნავ კი არ გახსნიდა, ყველა

ლიზე გაეხსნა და ვაჟის შერცხვა დის მაგივრად. ნანა არ იმჩროდა, მხოლოდ ჰამას აქანაფებდა ხეზე ფეხის მიჭერი. მოფერო ნავედა ნანასვე ნელა. ვაჟს ქმნობდა, როგორც ჭაბუკი კაპუტა და წყლის არზის ჩემუბნა. მოუხლოვდა ნანას და ის-ის იყო ვაჟი იფიქრა, ჩაებტები, ყვირილით ყელში ვეცეში, რომ მისდა გასაცრდა ვაჟმა ხალათი გადაფარა მოშველ ბარბაქუზე და გამოშრალა მხით თქვა, — ეს ჩემი კამერა. უამისოდ ვერ ნაყიყენ მანქანას.

— მე გიკრავ ხალათს, — გაუღიმა ნანამ და ჩასწილ პერანგზე შეაღიო ხელი, — გავითხე, გიკრავ, — გოგომ საჩვენებელი თითი მიუთითა შიშველ ადგილზე.

— ხალა გამოგივლი საღამოთი, კლუბში ნავედით, — დახმული, უნათიო მხით შესავსება ვაჟმა.

ნანამ ჩაიკინა, მერე ლონჩირად მიაბჯინა ფეხი ხეს და ჰამაზე. ჰამარად გაქაფდა. კაპურაგადაკიდებულმა ქვოდან გაბოჯო. ჰამაქათან შერქაფდა და ერთი კიდევ მიიხედა ნანასკენ. გოგოს წინა ადგილ და სქელი ტუჩების ცმატვით კითხულობდა, თითქოს სრულად არაფერი მომხდარიყო ორიოდ ნუთის წინ. ჩქემუბნაინ დაღმარს დაუყვა.

ვაჟამ ცოტა ხანს შეიცადა ხეზე. ერთიანად სველი იყო ბიჭი. ეცადა, უხმაურად ჩამოცოცებულიყო, მაგრამ ბოლოს უმეცუნა გაოფლიანებულმა ხელმა და სულ ქვედა ტრეტე გაუცეცა. ნანამ მიიხედა.

— შენ აქ იყავი? — მერე ვაშლის ხეს ახედა, — ხომ გითხრა ბებიამ, ჯერ მკავე, განყენსო, — სხვათა შორის დაეშუბა, — იმათთან არაფერი წამოგცდეს, თორემ ხომ იცი, რალაც ეკონებათ.

მამინ მისვლა ვაჟა, რომ ნანასთვის „ისინი“, „ესენი“, „იმათი“, „ამათი“ მოშობილი იყო და გოგო სახელებით მოსწენიების ღირსად არც თვლიდა მათ.

ამ ამბის გასწენებას ვერ ჰედავდა ვაჟა, თავისთვისაც ეხარებოდა მოსონება. რცენვინადო, ცოტა, რალაც აუტანელი ეუფლებოდა. დის მიმართ არც ზიზილ და, მით უმეტეს, გაბრაზებდა არ უგრძნია, პირიქით, სიბრალული დაეფუცა და იმ დღის შემდეგ უფრო მზრუნველად თვლიდა თავს. უფრო მეტ ყურადღებას იკავებდა. ეს ყურადღება მხოლოდ გაუცოცებელი თვალებურის დევნებით და ხშირი შეკითხვებით იფარგლებოდა. სად მიდინარ, ვინ დაგიკრცა და ბევრი ასეთი. გრძნობდა ვაჟა, როგორ აბერებდა თავს ნანას და მის ორიოდ ღიმილსაც ინვეცდა. არასოდეს ნასცენია გოგოს, შენ ვინ გავითხეობა. ამ პასუხით, ერთხელ მანაც ასე რომ ეპასუხა დას, გულის დანაცვება მოგონილი იქნებოდა. შეიძლება მერე მათოდაც დანაცვება ჩაერგნა. ეს ნაბალადევი არ იქნებოდა. ალბათ, ნანაც დაახლოებით გრძნობდა, რომ მდგენ პასუხით ჩამოშორებდა მის და მოაკლდებოდა და იმედი ყურადღება, წარმოუდგენლად თბილი და უთქმელი სიყვარული.

ბოლო გაკვეთილამდე არც მოგონებია ვაჟის ჰედსაბოჭო. დაბრძოლებულა შეასხა. რა უნდა მიიხრან, რით უნდა დამსაჯრო, ფიქრობდა ბიჭი. თვითონაც ხომ იცინა, რომ ისეთი არაფერი მიქნია, ნავედი გაკვეთილებიდან და ეს იყო.

რამდენიმე დღის წინ უძილო მივიდა ვაჟა სკოლაში. ისევ იმ მიზეზით, ისევ მამა დაბრუნდა გვიან, ოღონდ უფრო დიხეხის იჭირებოდა. ვაჟის თავი რომ არ მოემინარებინა, ალბათ, გაილახებოდა კიდევ. მამა ამბობდა, დელს ამის მასწავლებელი შეეცადა და არაფერს აკეთებო. არასოდეს აკონტრებდა კაცი, ვის მიქნა და მასთან ენა შეილებისა და ცოლის უსაქცილობაზე.

დილით დედა გაურბოდა შეილებთან ლაბარაკს, თუმცა ნანას არც გაუგია და ვერც ვერაფერი ხედებოდა.

— დედა, — წამოიწყა ნანამ, — მოდი, ლეკვი ვიშოვოთ სადმე, ამ თვეზე.

ქალს ამ სრულიად მოულოდნელ და უადგილო წინადადებაზე გაუღიმა.

სამზარეულოდან გასვლისას ონკანთან მდგომ დედას გახედა ვაჟამ. ქალს თელი მხრები უთრთოდა, ამასაც ისე ფრთხილად, ფარულად აკეთებდა, რომ ვაჟამ ვერ მოითმინა, მიუახლოვდა და ბეჭე აკოცა. თვლილებულა მოშველმა გამოიხედა, სველი თელი ამისთვის თვალში, ამით სახეც გაიწყლინა და თქვა:

— შენ რომ არ მკავედ, რა მეშველება.

პირველივე გაკვეთილზე გაიბნა მასწავლებელმა ვაჟა, გასვლისას ფიქრობდა, ვიტიკე, არ ვიცი, ასე აჯობებოდა ნამდვილად არ ეცნა, რაიმე თუ ახსოვდა, არათუ ქიშის გაკვეთილი, საერთოდ, რაიმე. მისდა გასაცრდა, უპასუხა. უპასუხა ისე, რომ მასწავლებელმა გულდამწყვდით უთხრა, სიხარამაც რომ არა, ფრიადოსანი იქნებოდა. მერხთან მიბრუნებულა დღიური კი შედო, მერე ისლა მოახერხა, რომ ხელებში ჩარგო თავი და კლასის ზეზუნში ჩაქინდა, ცოტა ხანში გააღებდა მასწავლებელმა. გული ძალუდად უძგერდა, თითქოს ამოყრდებდა საცაო, თვალბევიც ეწყოდა უძილობით და ითხოვა ვაჟამ:

— თუ შეიძლება, ნავალ სახლში.

— ახლა უნდა აესხა, — უპასუხა მასწავლებელმა.

— მაინც დამეძინება, პატივცემული, — ვაჟამ ჩანთა აიღო და კლასიდან გავიდა.

ქიშის მასწავლებელი ერთხანს დაიბნა. კი ხედებოდა, რომ უთხრებოდა არ მოიქცეოდა ასე ბიჭი, მაგრამ მაინც შემინდა, ყველამ თუ თავის ნებაზე იარა, სად ნავლთო არ უფრო სხვების გასაფრთხილებლად ვაჟს ჰედსაბოჭზე გაყვანა მოითხოვა.

2

მაღე, ძალიან მაღე გაიარა ზამთრის სუსხმა. ერთი კვირიტაც ვერ გაძლო ქალაქში სიცივემ. ის იყო, თბილისელები გუგუბოდნენ ყინვას, რომ ჯერ მოულოდნელად წვიმამ, შემდეგ კი მზინამა დღევამა სულ მოსეს მისი ნახატი. ამიღრის ასეთმა უეცარმა ცვალებადობამ ბევრი დააავადა, ბევრს აუცილებლად გაუხედა ოლიგნი. ვაჟასავე რამდენიმე დღე პატარა სიტყვ ჰქონდა. მართალია, დანოლილი ვერ ძლევდა, მაგრამ სახლში რჩებოდა და იყო თავისთვის წყნარად. დილაადრინად გაიღიდან მოშობებო, ნანაც თერთმეტ საათამდე თუ მოიცდიდა და მერე მთელი დღე შეეცო ბიჭს ცეითა, მშვიდად ექცა უჯრები (ეს ბავშვობიდანვე ძალიან უყვარდა) და საათობით ეცქირა ფანჯარაში. უჯრების ქვეყისა მამამისის წერილობა ნახა, რომლებიც მივლინების დროს ცოლისთვის გამოეგზავნა. ვაჟას ძალიან გაუჭირდა წერილების კითხვა. იმასთან ერთად, რომ გრძნობდა, უკადრის სჩადიოდა, უხერხულობაც ეუფლებოდა საალერსო სიტყვების კითხვას. ინტერესი კი უალერსად დიდი ჰქონდა ბოლომდე ჩაეკითხა ბარათები. ბიჭისთვის სათელი და ამავე დროს საკვირველი იყო, რამელა სიყვარულს აბრუნდა მამამისი და რა სანუგავსა არსებდა ესახებოდა კაცს მეუღლე. ვაჟას უხარადა, უხარადა ძლიერ, რომ რალაც ზედოსიკადებოდა იპოვა მამის გრძნობებში, თუნდაც წარსულ გრძნობებში. მისთვის წარმოუდგენელი იყო, რომ ამ წერილების დამწერს სულ გასციტოდა გული. ამას რომ ფიქრობდა, ყოველივე საიმედოს დასამტკიცებლად სიამოვნებით აფერებდა თვალს ასოებს, სიტყვებსა და სტრიქონებს შორის ჩაბატული ჩიტები თუ ყვავილებიც ლამაზად, ნატიფებად ექნებოდა. პირველი შეხედვისათვის, როგორც კი ეს ჩიტები და ყვავილები, აქა-იქ ისარგავილი გულის დანახა, მამინე დედის თანხე ხელის გადასმა, მალაზიის ვიტრინაში მშობლის ოდნად არჩისტული მანერა გაახსენდა და ისევ ის შესაბამისი იგრძნო, რამაც მამინე ნაღვლიანად ჩააფიქრა ბიჭი. ამ ბარათებმა მომავალი აყალაყალის (ეს რომ გარდაუვალი იყო, ხედავოდა და არც იყუებოდა თავს) შესუბუქების იმედიც მისცა. ვაჟიკო კი ერთი კვირა იქნებოდა, სამახურადან პირდაპირ სახლში მოდიოდა და ვაჟს თითქმის ავიწყებოდა კიდევ აფორიაქებული ლამეში, წარსული ლამეში და მეტ სითბოს გრძნობდა მამისადმი. სითბოს კი არა და, უსტიკოდ ხედებოდა, რა სურდა კაცს. წყლის მიტანას, გაღებების მირბენინებას, სანიაო ტანსაცმლის მინოდებას ვერაფერ დახსენებდა ბიჭს. ხანდახან გაუელვებდა ეჭვი, დედას ხომ არ ვაგლებ ყურადღებას, უდემეტი ხომ არ მომდისო, მაგრამ იმასაც აშკარად გრძნობდა, ქალსაც ახარებდა შვილის ასეთი საქციელი.

როცა მთელი ოჯახი სადილობდა ამ ტელევიზორს

უყურებდა, ვაჟს დაურთა ყოფნა სიამოვნება, ერთად ყოფნისა და უსუფარის, ერთმანეთი გარემოს მონატრება ეუფლებოდა და მონატრება და სურვილი ასეთი მომენტის, მდგომარეობის სიზნირისა და გაგონებისა.

ვაჟს არ ასსოვდა, დედის ან მამას სამსახურის ამბები მოეყოლათ სახლში. ბიჭს ეს თან უკვირდა, თან ოჯახის წევრთა ერთმანეთის მიმართ უნტერესობას გრძნობდა. ანათუ დღეები, ისე გადიოდა თვეები, ისე გადიოდა წლები, რომ არც ერთს სიტყვა არ დასცდებოდა. ბოლო ხანებში ვაჟამ თვითონ დაიწყო სკოლის ამბების მოყვლა და ბიჭის სასიხარულოდ რამდენიმე დღის მერე მამამაც გაისვენა, როგორ დაწესე მონაფეობისას კლასში წინაა. ის მყარად სწი ახლაც მცემსო.

— რაც სკოლა არსებობს, მსგავსი რამ ხდებოდა, ხდება და ყოველთვის მოხდება, — ნანას ტელევიზორისთვის არ მოუშურებია თვალი.

— მე ის ვთქვი, სხვათა შორის, — დაიმორცხვა ვასიკომ.

ვაჟა ამწევდა, რომ ნანასთან ლაპარაკისას მამა იბნეოდა, უხერხულადაც გრძნობდა თავს. ნანამ ძმის გარდა მამის ჩაცმასაც დაუწყო ბოლო დროს ყურადღების მიქცევა და კაცი ყოველთვის უჯერებდა ქალიშვილს. ვითომ ასე სჯობია ახლა, სიცილის მოშველიებით არბილებდა ისედაც უძლეო ყოყმანს და ნანას შერჩეული პერანგითა თუ პალტოებით ერთხანს შედგებოდა სარკის წინ. ახლაც იმდენად სანაღად დაიმორცხვა, მე ის, სხვათა შორის ვთქვიო, რომ ვაჟს შეეცოდა მამა. რაც სკოლაში არ დადიოდა, ბიჭი ხშირად გრძნობდა ამას, ხშირად უნდებოდა მოშლისადმი სიბრალული. დღეში რამდენჯერმე შეშოაკითხავდა მეზობლის ქალი (მთელი სახლის ტატიანა დეიდა) ამამაშინა დარევა, რას შერეოდა, რამე ხომ არ სჭირდებო. ამ მოკითხვებზე მამის შებრალებასთან ერთად, საკუთარ თავზე ბრახი ერეოდა, როგორ ვიმეტებ თუნდაც მოჩხუბარს, თუნდაც დამნაშავეს.

ფანჯარასთან დგომა უყვარდა ვაჟს. აქედან მისი ქალაქი მოჩანდა. ძველ სახლშიც მიაღებებოდა ვინორა სკამებსა და დიდხანს, დიდხანს უყურებდა მომირდაპირე შენობას, აწონილ, მუდამ კენწერომოცხცახ ნაძვს. ქუჩის ცალფეხა საათს. უამრავი გოგო-ბიჭი ირეოდა ამ საათთან. იმ ფანჯრიდან ითითქის ყველაფერის ამწევდა, ყველას ცნობდა სახეზე და ცივად კიდევ, ვინ ვის შემდეგ ჩაივლიდა. საათთან სალაშობისა ატუხული ბჭებიდან რომელთან რომელი გოგონა მიირთებდა. როგორ უყვარდა, ზაფხულმოვლილი აგარაკიდან რომ დაბრუნდებოდა, გაიხედავდა და ითითქის უხალესსა და უსაყვარლესს, დიდხანს უნახავ ვინმეს ესაღებებდა. ახლაც სიამოვნება და ქუჩაში ცქერა, მაგრამ ვიღაცის მიერ ფრდობზე გაშენებული ციქრა ბოსტანი სუფთა ქალაქურ სურათს ხელს უშლიდა. ვაჟასთვის ხეები, მინდორი, აწვანებული თუ გაყვითლებული ბუნება კარგად რეგულირებულიყვასათი საცქერო იყო, მხოლოდ დიდხანს არა, დიდხანს ვერ უძლებდა. ქვილითან ერთად მონატრება ეუფლებოდა. ერთი სული ჰქონდა, როდის დაიხასხავა ქალაქს, იგრძნობდა ტრანსპორტის სუნს და ხმაურს, ზოგიერთთათვის აუტანელი ხმაურიც უყვარდა.

მეზობლის კარი გაიღო და ტატიანა დეიდის ფეხის ხმაზე მიხვდა ბიჭი, მათთან მოარეკავდა ქალი (მოსხუე შინაბერას მთელი სახლი ტატიანა დეიდის ქებადა). ვაჟამ აღარ დაუცვდა და გაღება დაასწრო. ქალს ისინი იყო თითო უნდა მიეჭირა ღლიკასთვის, ჩქარა, ტელეფონთანო, უთხრა ტატიანა დეიდამ და ცივად გაბრუნდა. ეს, ცოტა არ იყოს, გაუკვირდა ბიჭს. მუდამ ყურადღებიანი, ორანავ გაბრუნებული, მაგრამ თბილად მოლაპარაკე მეზობლისგან ასეთი საქციელი უცხო იყო. ვაჟაც მიჰყვა. რაიონი, ეს კი უჩუროულა ქალმა. ვაჟას სოფლიდან მამის ბაიშვილი რეკავდა.

— ვაჟა ხარ?.. მომისმინე მოკვდა, ბიძია, ბუბიაშენი... არ შემინდე, ბიძია, ბუბიაშენი აპოკვდა... გვიგებ ხო?.. პოდა, დოურეკე, შატბერბენი მამაშენს ჩქარა, ასე, ბიძია, ასე... ტირი ხო? გიყვარდა ხო ბუბი?..

ვაჟა არ ტირიდა. მეზობლის ქალს უყურებდა, რომელიც თავს აწენდა და ქვედა ტრუს კბილებით აწვლებდა. ვაჟამ

რომ ყურმილი დადო, მე ვიცოდი, მაგრამ ვერ ვფიქროვდი გამოტყდა ქალი.

— იქნებ თქვენ ელაპარაკოთ მამას, — მამა უფრო ეცოდებოდა, რომელსაც დედის სიკვდილი უნდა გაეგო, ვიდრე ბუბია.

— არა, შენი ჭირიმე, — იუარა ტატიანამ, — შენ ვერ გაგიხილავ და ახლა ვასიკოს როგორ ვუტყვი ამას.

— უბრალოდ, ნუ უპასუხით ნიუზფერს, სასწრაფოდ მოდი-თქო, — ვაჟამ ჩქარა დაწერა მამის ტელეფონის ნომერი დატარდის ხანებზე და ასევე ჩქარა დატოვა ოთახი.

— არ დაგერკვა, ვერ დაგერკვა, იცოდა, — დაანია ქალმა, მაგრამ ვაჟას გასვლისა და კარის გაბრახუნების ხმაზე ყურმილი აიღო, ქალადლის ნახევი ერთხანს თვალბრთა ახლოს დაიჭირა, მერე ფრთხილად დადო და ნომერი აკრიფა.

სახლში შეტრუნებული ვაჟა სანერ მაგიდასთან დაჯდა, თავისი უჯრა გაიოსნია და იქიდან ალბომი აშოიღო. ვაჟამ ერთი წლის წინ სურათების საკუთარი ალბომი გაიჩინა. ბევრი ფოტო სხვადასხვა ადგილიდან ამოგლეჯა, ამიტომ მიუხედავად ალბომის სიახლისა და ხასხასა ფერისა, სურათები კი იყო შეღებვლიანი. ბუბიას ფოტოს ქებადა ბიჭი. სიმაღრმე რომ ითქვას, იცოდა, არ ჰქონდა, მაგრამ მაინც იმ იმედით, იქნებ არ მასსოვო, თავიდან დაიწყო ალბომის თვალთვლება. პირე ვაჟა სამი თვის, გაღიზი, ტბინი თავზე ცოტათი დიდი ჯიშისა და ასაკში. მერე უფრო მოსწონდა სურათები, საიდანაც ლამაზი, მრგვალოფეხა ბიჭუნა იჭირებოდა. ნანას პატარაობა მოწუროული თვლები და ცხვირის გაქცეული ფესქსალები. აგურის კედელთან ატუხული გოგო. შშობლები, სკოლა. უამრავი სურათი პირველი კლასიდან. წელ-წელა ფერცოვდა ვაჟა. ფურცლავდა სიამოვნებით. ისევ მამა. მამის პორტრეტზე ბუბია გაახსენდა. ნეტავი ვინმე მობრუნდებოდა მამის მოსვლამდე. როგორ ეთქვა, როგორი მოუბა თავი ყველაფერზე თანახმა იყო, ყველაფერს აიტანდა, ოღონდ ეს არ ჰქონდა ახლა შესატყობინებელი. იქნებ ტელეფონშივე უთხრა ტატიანა დეიდამ. ხომ შეიძლება, ჩასცივდება მამა, რა არის ასეთი სასწრაფო, და ეთქვა ქალს. უცებ დააიშვდა ამა, დაამშვიდა. ქუჩაში მანქანის მკვერი დამხურჭუნების ხმა გაისმა. ვაჟამ ფანჯარა გაიღო და თავი გარეთ გაყო. ტრეტურათთან ხალხი შეგროვილიყო. რაც უნდებოდა მოხდა ვაჟას თვალში, ეს საფლტზე დამსდარი და ყვიროდა აციმციმებული რამდენიმე კვერცხი იყო. მანქანის პატრონი მთელი ხმით იგინებდა. მანქანასთან თავმჯდომარე იდგა ვაჟას თანაბასელი და მეზობელი ნიკა, რომელსაც კვერცხებიანი თასი ეჭირა. ერთი-ორჯერ გაინია კიდევ მძღოლი, ბიჭისთვის თუ უნდოდა წაურტოდა, მაგრამ არ დაანებეს. უცებ ნიკამ პირ გაარღვრა და კისრისტებით შევარდა სადარბაზოში. ამა სულ გადარია ისედაც გატყეპებული კაცი, მაგრამ აზრი არ ჰქონდა გამოკიდებას და ერთი ისე შეიგინა, რომ მარტო ნიკას მისამართით არ იყო ნათქვამი. ყველაფერი უქმყოფილო კაცის გულის მოსაზრება გინება იყო.

ზარის ხმაზე კარის გასახლებად წასულ ვაჟას ვეცვიც არ შეჰპარია, ნიკა იქნებოდა. იმდენად იყო დაწუნებული, რომ უცებ მამამისი ვერც კი იცნო, ეუცხოვა. ვასიკო გაფითრებული და აღუღლებული ჩანდა.

— რა იყო, ბიჭო, — პალტოთი ჩამოვდა მაგიდასთან, — მოდი აქ.

ვაჟა მიუახლოვდა. ვასიკომ ხელი მოხვია და გულში ჩაიკრა ბიჭი.

— ამ ოხერმა ისეთი ხმით დამირეკა, — კანკალებდა კაცი, — ისეთი ხმით, რომ ვიფიქრე, რაღაც უბედურება ჩემს თავს-მეტი.

ვაჟას ნაიანი პალტო სახეს უორთქლებდა. მამის სწინ სცემდა და მთლიანად ისე გათბა, რომ რაღაც წანებში კინაღად ჩაქონდა. ესმოდა, ჭურჭლით რომ ეფერებოდა მამა. თავზე ხელს უსვამდა. კაცის გულის გამბალებული ხმა თუნთავდა ბიჭს. სულ არაფერზე, არაფერზე ფიქრი არ უნდოდა. მთლიანად მოეშვა, მიკვრა შშობელს. ისევ ჭურჭლით ნათქვამი გაიგო, გული არ გაიხიებოდა იმ ოხერმა ქალმა.

ქალის, ტატიანას ხსენებაზე დიძაბა ბიჭი. ამოუტივ-

ტივდა უსიაოვნო სათქმელი, პირზეც მოადგა, მაგრამ დუმდა, ხმას ვერ იღებდა. უკვე ამის დასაფარავად აღარ წევდა თავს. ზარის ხმამ შეშინა. მაშის თვალბნეში ცრემლიანი შიშნა და შიშის აარიდა. მერე ზურგი შექცნა და კარსკენ მიმავალმა გამომშრალი ხმით თქვა, — მამა, სიმონა ბიჭიამ დარტყა, ბებიია მოკვდაო.

ჩქარა ნაბიჯით გავიდა დერეფანში. ნიკა მოსულიყო. იქვე დაიწყო მოყოლა: როგორ გადაურჩა მანქანას და რა ამბები დანია მოსილმა.

— მე შევავიწე, ბიჭო, და დავეთესე... ისე, ორი კვერცხი გამიტყდა, — ნიკა უკვე ოთახის კართან იდგა, საიდნაც აშკარა ტირილის, დაფუფული ზღუქუნის ხმა ისმოდა.

— ბებიჩემი მოკვდა სოფელში, — ამ სიტყვებით სტუმრის შეჩერება გადაწყვიტა ვაჟმა.

ნიკა არ შემეფარა. შვალე კარი. მაგიდაზე დამხობილმა ვასიკომ ერთი კი ახედა ბიჭს, მერე ისევ ჩაღუნა თავი. ნიკამ ხელი გაუწოდა და სანამ კაცი ნაშობიარებოდა, ასე ზემოვერდი იდგა. მერე ჩამოართვა და რალაც ჩაიხუტებოდა. ნიკა ისევ დერეფანში გაბრუნდა, კარში გავლისას თავი მოიქცეა და ვაჟს დამწამესკავით შესედა, — ხვალ ჩემი დაბადების დღეა და იმიტომ შემოვიარე.

სალამო, როცა მოთვლა ოჯახმა მოიყარა თავი, გადაწყდა, ლამის მატარებელს გააკვიროდნენ. ნანამ, მე ვერ ნამოვალე. ლილის სინითვე გადაჰყარა და ვასიკოს გახედა. კაცმა ერთხანს უცხოისავით უყურა ქალიშვილს და ჩაიდუღუნა, — ტატიანა მოდის, წუ კი აღდამიწო, და...

ვაჟამაც სთხოვა, როგორც კი მარტო დაიხვლათ და შენიშვნისმადგადად სთხოვა, უზერულობა, ნამოვლო.

— არ მცალია, ვერ გაგივო, არ მცალია, — ნანამ ისე ხმაშლდა და ისეთ კილოზე თქვა ეს, რომ ვაჟამ თვითონ იგრძნო უზერულობა, თავად მოერიდა, არავის გაეგო და დაუყვავა, — კარგი რა, წყნად.

— ვერ გაეგებინე ამ ხალხს, რომ მეც შეიძლება საქმე იყოფოდეს, მეც მაქვს ჩემი ცხოვრება, — არ ისვენებდა ნანა. სადარბაზოში ჩასახბა ნანამ, წუ გემინათ, ყველაზემის კარგად დაგაგედრებოთ.

მატარებელში დანოლამდე არავის ამოუღია ხმა.

— სიმონა გულნარასაც გააგებინებდა, — თქვა ვასიკომ. გულნარა, ვაჟას მამიდა, ყოველთვის თეთრად გადაფთქილადი ქალი უღამახსადა ითვლებოდა სოფელში. ხუთი წელი იქნებოდა, რაც დადამიკა გადახსნა და მისი ყოველი სტუმრობა დედისათან დიდ ზეიამდ იქცევა ხოლმე. გულნარას ქმარი, დევითი კაცი, დაჟალეს ხბოს, აუცილებულად ცხვარს სიმამრის საფლავზე, უმარცა ამაუჭარს დაურჩევს მეზობლებს, ბავშვებს. ყველა პატარისცემით იხსენიებს სოფელში გულნარასა და მის მეუღლეს. ახლა ბიჭები, ვაჟას მამიდაშვილები?

ბებიია მათ მეტად, თვალში საცემად მეტად ეფერებოდა. ვაჟა ასე ამჩნევდა. ერთხელ უფროსმა მამიდაშვილმა უფროს კიდეც, ბებოთს თურმე მე ვუყვარვარ ყველაზე უფრო და ამიტომ სახლს მე მიტოვებდა. ბებიას არც არც რძალი, ვაჟას დედა, ეტახტებდა გულზე, ისიც ასე ამჩნევდა ბიჭი. ახლა, უკვე დაწოილს, გახსენდა, გახსენდა ისიც, როგორ წყუნიდა ეს. გულნარა მამიდა ღიმილით კი ეთანხმებოდა ბებიას, თან ეთნით დიდი მონღოლებით ანიშნებდა, ჩუ, არ გაიგოსო. ეს გამოსარჩლება უფრო ეწიოთრებოდა და ნერვებს უშლიდა ბიჭს. მე არ უნდა ნამოქუსულყავით, გარეყვარა გაეგებებოდა. მამიდასაც მისი ოჯახის ნახვა არ უნდოდა. ერთი კი იყო, გულნარა მამიდას ნანა ძალიან მოსწონდა და ხშირად აღნიშნავდა, ჩემი ფერ-ხორცი აქცენა, არ ჩემს ბაღნობას მაგონებო. ეს არასოფლის მომადგა ნანას თანდამარტობით, შეიძლება არც ამბობდა ქალი მისწვილის გასაცანად, თორემ... ვაჟას გაგეიდა, გახსენდა ნანას უპემი პასუხები და რაანაზად ამბობდა გარე ვინმე დასაცნო, სუფთა გულნარაო. ახლა ის წარმოიდგინა ვაჟამ, მამიდა რა გუნებზე დადებოდა, რომ გაეგო, რა ხალხს ადარებდნენ, უტოლებდნენ ამ სადღეოფლო ქალს. ბებიაც ხშირად აღნიშნავდა მის „სადღეოფლოობას“.

— არა, არა, ვასიკო ბატონო, არ უნდა დაგეტოვებინათ ის გარე მარტო და ნამოსვლაც ეუფოვდ კუთვრებოდა, — სიბნელეში გაისმა ტატიანას ხმა. ვაჟას უსიაოვნოდ

მოეგონდა დის სიმარტოვე და შიში იგრძნო, მოუსვენარი შიში.

— ეტყვი რამეს და გაიგებს რომელიმე, ტატიანა დედა, ან ცილი, ან შვილი?

— ლილიზე ამბობთ მაგას?... აჰ, თქვენსითანა ოჯახობა...

— აბა, აბა, — ვითომ ზუმრობით ჩაილაპარაკა ვასიკომ... დილით სულსმა გამოაღვიძა ვაჟა. ფანჯრიდან უკვე იმდენი შუიტი შემოდოდა, რომ სახეების გარეშე შესაძლებელი იყო. ვასიკოს სხივიან რა შუალზე ეცემოდა, ხან თვალბნეში ნამით განათებული შუილი თითქმის მიმინარსა იყო, მაგრამ სხივის მოხვედრისთანავე იცვლებდნენ თვალეზი და ვაჟა გრძნობდა, რომ არ სძინებია საერთოდ კაცს. ბიჭს უნდოდა რამე ისეთი, თანაგრძნობისნარი ვიქცა, მიმხედარიყო მამა, გაეცას სტკიოდა გული ბებოთს სიკვდილით.

გამყოლმა მოაბრახუნა კარზე, თქვენი სადგურიაო. ვასიკომ სწრაფად ჩაიქცა. დანარჩენებსაც არ დასჭირვებიათ ჩამცმა-მომზადებულ დიდი ღარი.

სადგურის შერბაში ციოდა. მაქანას ეიშოვი და მოვადე, ვასიკო გარეთ გავიდა. ვაჟა ვერა და ვერ გათბა. რადიატორიან ფანჯარასთან მიდგა და გარეთ დაიწყო ყურება. უცებ მეტად აიხსნა სიცივე. ქუჩაში, რკალად მოხრილი ნამოხრდილი ლეკვი იწეა. დრუნჩი უკანა ფეხებში ჩაერგო და რიტმულად კანკალებდა. ამის დანახვამ, სიცივით ამაღებდნელი ძაღლის დანახვამ იმოქმედა ბიჭზე და წელბოთ რადიატორს მიკურა, ხელბნეზე ზედ დაწეო. რალაც სისველე იგრძნო და ზიზლით კინაღამ გული აერია. სასწრაფოდ საპირფარეოსისკენ წავიდა. იქ მყარად სუნდი და წესტაფირი სიცივე იდგა. მოშლილი ოჯახიანად მოწურე-წურე წყლით გადაიბანა ხელი. ცხვირსასოვი, რომელითაც გაიმარტა, ჯიბეში აღარ ჩაუდგეს. იქვე ხელახლაც დაიწყო და გარეთ გაიშალე ოდნავ დამეშვიდა. თითქმის იმ ცხვირსასოცს გაატანა, მოიშორა სადგურის მთელი ჭუჭყი და უსიაოვნოდ განწყობილება. ფოსტა-ტელეგრაფის ოთახი ღია იყო. ნიკას მიეღოცვაყო, გაიფიქრა ვაჟამ და შეუდგა: სამსიტყვანი დეგუმა გაუგზავნა: „გილოცავ, გოკონი. ვაჟა“.

თვალბნე ეწვოდა. დედამისი და ტატიანა დედად იხსენდნენ და ტატიანა რალაცს ელაპარაკებოდა. ყრფა თავის ქენეთ, ღიმილით უსენდდა. ვაჟა მათთან ჩამოვდა.

როგორც იქნა, მოვიდა ვასიკო მანქანით. ბიჭი გზაში გათბა და ჩაქნისა. ცოტა ხანში შეწუხებულს გამოიღვიძა. კისერი ექავებოდა და ამან გამოფიხნა. მერე ხელი მოეჭვა, მოგვიანებით ლოყა და გაახსენდა თავი, დაეწყო გამოყრა. მანქანა სოფელს უახლოვდებოდა. გზოს რომ მიადგნენ, მხოლოდ ახლა მოეგონდა სულ მოფუფუსუკ ბებიია და ცრემლიც მოწევა. სახლში მოხლოდ ერთგავ ენით სინათლე. იქით წავიდნენ. დაცლილი ოთახში ტატზეც ესვენა სუდარაგადაფარებული იცავლებული. იქვე ოთხმხრივ შემორაგული სკამებიანდ ერთ-ერთზე მიუწულთ თვალმდე და ვაჟას ბაბუდა, გარდაცვლილის მული. კარის გაღებითანავე შემოეშვნა მოხუცი. ვაჟამ თეფრა, ახლა იტორი, მოგვაცულებო, მაგრამ ქალმა ვასიკოს საწყალად, მოფერებით ჰკითხა: „ჩამოხვედი, მამიდა?“ მერე ყველა გადაკოცნა და ჩუშდა, ჩიფიფით დაიწყო ტირილი.

მოხუცი ქალი მიცვალბულს მოუხალგოდა და სახეზე გადახადა. ამ გადახადამდე ვაჟას მხოლოდ სიცივე და უსიაოვნოდ გრძნობა აუწებდა, მაგრამ ნაცნობი სახის გაცნობით ბუღმა ფერმა შეკრიბო ბიჭი. სიცივე კიდევ უფრო მოემალა. ვასიკო მოუხალგოდა დედის ცხედარს და აკანკალებული ხელი ჯერ შუბლზე, მერე თავზე გადაუსვა. დანამავესავით, შერცხვნილი ბავშვებით ოთახს ნამაით თვალბნე მოავლო. ღიმილი მუერა აარიდა ქმარს. მასაც ცხვირებოდა. ეტყობოდა ეს ათროლელებულ ნოსტობებსა და ოდნავ აკანკალებულ ნიკაზე. ტატიანას ხელი გამოსოფდა და ფანჯრისკენ მიარჩია. ახლა ვაჟას უპეტყებდა მამა, ხელი არ აეღო მიცვალბულის თავიდან. ბიჭი მიხვდა, რატომ მეტარიადა დედა და თვითონაც ძველ კარადას დაუწყო თვალბნეობა. ვასიკოს განმარტობა მშობლის ცხედართან მაინც არ მოხერხდა, თუმცა სულ ერთი წამით მერე ხელიც შეახო და ღრმად ამოიოხრა. მოხუცი ქალი მისჩერებოდა მისწვილს და გამხმარ მკერდში მჯიღის იცვდა.

არც უშლიდა მისი მზერა ვასიკოს სიმატროვს. დაჩაეზებული დედაბერი უბედურების, ამ სახლში გამჯდარი უბედურების აუცილებელ დეტალს წარმოადგენდა, როგორც უბედარა, კუბო, ტახტი და ცხედარიც კი. კარის უცარი ჭრილობა ყველა შებრუნდა. ზღურბლზე გულნარას ქმრის უზარმაზარი სხეული გამოიკვეთა. თავის დადგირით მიესალმა ყველას. მერე ცოლისძმას მიუახლოვდა და ხელი ჩამოართვა. ვაჟა ბებიას ასე უთავსაფროდ პირველად ხედავდა, პირველად ახლა შენიშნა, რა თეთრი თმა ჰქონდა.

— რამდენი ხანია არ მინახავს, — თქვა გულნარას ქმარმა. კაცი ვაჟას ათვალღერებდა, — რა ხნისაა ახლა იგი?

— თხოუმეტის, მეთექვსმეტეშია, — ვასიკომ ფაქიზად გადაადგრა მიცვალებულის სუღარა.

— პატარეა ხომ იცი, — ისევ ათვალღერა ვაჟა, — ტანადაა პატარე, — მერე ვასიკოს მკლავში გამოსდო ხელი, — არაფერზე იფიქრო, ყოლიფერი გაკეთებულია. ეს ერთიმ ზემად განდობილი ამბავი ყველაზე გაიკო.

— ვაი, ჩემი კარგო რძალი, — მოულოდნელად წამოიწყო ტირილი მოხუცმა ქალმა, — შენ უნდა დაგეტყვიე, შენ... ვაი, ჩემი საყვარელო რძალი, ჩამედიდა შენი ბიჭი, ხომ ჩამედიდა? რაღილი ტკბილი იყავი ჩემზე. გეცოდებოდო, მივლიდი... ჩემი ანგელოზო რძალი, შენ უნდა გეტყრა, შენ, აბა, სხვაი ვინაა ჩემი შემბრალბეული.

— კაი, მამიდა, — ცრემლმორეულმა ვასიკომ ხელი გადახვია მოხუცს.

— გვეოდა ახლა, ფედოსი, — გულნარას ქმარიც გვერდში ამოუვლო. იმხელა განსხვავება იყო მათ სიმატროვში, რომ ვაჟას გაუღიმა კიდევ, — რა ჰქვია ბატონო არ მყავს, შემბრალბელიო? იმდერი ოთახი მოგიზნადეთ, იმდერი... ჰოდა, ნაფიყვანი ჩვენსა, — კაცმა ვასიკოს გახედდა, რა აზრისაა ცოლისძმა ამასეო და ვერაფერი რომ ვერ შეამჩნია, გაბედულად განაგრძო, — ზაფხულ-შემოდგომას აქნებ ვიქნებით, ზამთარში იქნებ და აგია უპატრონობა, ფედოსი?

გულნარაც მალე გამოვიდა. კიდევ უფრო გასუქებულიყო. ყველა ჩაკიცრა. რძალს დიდხანს, ხანგასამით ეყვრა. მერე დაეჯდა და რძალეცის ბუტბუტები დაიწყო, ცოტა ხანში ბუტბუტები ენის მოჩქევნი გადავიდა. ეს, ალბათ, დაბაში რომელიმე სამაგალითო მანდილოსანს შენიშნა გულნარამ და ახლა იმეორებდა, ვიღაცის მიაბებით უჩქლქდა ენას მიცვალებულს. ამას ისე ხელოვნურად და უგულოდ აკეთებდა, რომ ვაჟას ისევ გაეღიმა. ლილიმ მკაცრად გაუჩინა თავი, სირცხვილით.

— ლავლი საკაღელი იკავი, ლავლი კალქი კველზე და ცუტაშულა...

ვაჟამ მალაქვე იგრძნო ქაეილი და სხვა ოთახისაკენ წავიდა. ჯემურს ზემოდან არ უშველიდა მოეხანა, უნდა გაეხანა სასწრაფოდ, თორემ აუტანლად აწუხებდა.

იმ პატარა ოთახში, სადაც მარშან ნანასა და ვაჟას ეძინათ, ახლა გულნარას ბიჭები ჯერ კიდევ მშვიდად ფეხიანდნენ. ვაჟას შესვლამ უფროსმა ცალი თვალი გაახალიდა და იმხელა იყვირა, ვა, შე ძელოო, რომ ვაჟა შესტა კიდევ მოულოდნელობისაგან, უმცროსმა, ვაჟას კბილამაც გამოიღვიძა.

— ხომ სწავლობ კარგად? — წამოიწია უფროსი.

— ისე რა.

— ფერზე გეტყვობა, ხუთისანი იქნები, — არ დაუფერა უმცროსმა.

— არა, არა ვარ ხუთოსანი.

ვაჟას ოთახი ეუცხოვა. ავეჯი, ალბათ, მამიდაშის ჩამოეტანა. სარკესთან უმარავი პატარა ბოთლი იდგა. ვაჟას გაახსენდა, შარშან ეს ყველაფერი ნანამ დატოვა. ბოთლები ცარიელი იყო. სამაგალითო, ფედალი. ვაჟას ისე მოეძალა ქაეილი, რომ აღარც ერიდებოდა ბიჭებს, გადაიძრო ჯემური, პერანგი.

კედელზე მამიდაშვილების სურათები ეყდა.

— უბანში იცნობ ბიჭებს? — ისევ უმცროსი ეკითხებოდა.

ვაჟას რაც შეეძლო ბევრი ბიჭის სახელი უნდა ეთქვა. ასე აჯობებდა, ასე უფრო მოიგებდა მამიდაშვილის გულს. თანაქალაქელების გარდა, ვინც სკოლიდან, ეზოდან გაახ-

სენდა, ყველა ჩამოთვალა და ბოლოს დაუმატა კაეილი.

— ჩემი ძმია კაეილე, — უფროსს სახე გაუნათდა, — შარშან ქობულეთში დავცემო ზოგიერთებს.

ვაჟას ყოველთვის უსურთობდა მსგავს ხალხთან, როდესაც ძალიან ფეხებზე მკიდია სახეს მიიღებდა, თან ერთიმ არც არაფერი აინტერესებდა და ყველაფერს ადგებით იხსენიებდა.

— კაეილს ბევრი ურტყამს თავში, — სადღაც გაგონილი ფრაზა მამიდაშვილებისათვის ზედგამოჭრილად ჩათვალა.

— მაი სხვა კაეილე იქნება, — იოვრა უფროსმა.

საუზმეზე თავიდან ყველა ზუმად იყო. გულნარაც ქიქები შეავსო და ქმარს ანიშნა, თქვიო. ქმარმა ვასიკოზე მიუთითა. ქალმა არ დათმო და თვალები დაუქაჩა.

— აბა, გაგონაფრის ჩემი სიღერის სხოსნა, — ასწია ჭიჭი უზარმაზარი ტორით, — მოგონება იყოს.

— სხივან იყოს, — ვასიკო სიძის პირველი სიტყვებიდანვე შეეწერა, შევეფა, რთი თოვითი სტუმარი იყო.

— ვასიკო, — წამოიწყო გულნარამ შესანდობარის ჩამოთვლების მერე, — გაკეთდა შენი გოგო?

— მაგის დროა ახლა... იმას რატომ არ მეკითხები, სად არისო.

— ლილიმ მითხრა, არ გამოუშვესო, ენაცვალოს მამიდა. მაი კი გამოიყვითად გვიმარნი.

— ლილიმ ეთხრა? — ცოლს გადახედა ვასიკომ. ის ერთი ჭიჭი ექნეწილად უკვე გამოხედვამი, — კაი რამესაც გეტყვობა ლილი.

ვაჟას ყოველთვის უკვირდა მამის. მეზობელს რომ ეწყენებინა, ცოლზე გადატყდა. რას ერჩიოდა, რა უნდოდა? ალბათ, ყველაზე ერთგულ და მორჩილ ადამიანად თვლიდა და მისი ხასიათი, მამის ბუნება აქ მქონებოდა. სხვას ვერავის უბედავდა სიტყვის შემზღუნება, მისი აწევას, ამიტომ უთქმელ კაცის შთაბეჭდილებას ტოვებდა.

— ნაია აქ უნდა ყოფილიყო, — ტატიანამ ლილის თხზრა ეს, მაგარი ვაჟამაც გაიგონა და ისევ არ ესიაობინა, ისევ შეეშინდა ნანას სიმატროვის. გაახსენდა, როგორი ოდნავ დარტყნილებული სიარული იცოდა დამ. ნანას გამტყნებულნი ცქერა და უკვე იმ ვაჟლის ხესაც გახედა ფანჯრიდან. ცივად მოაშორა თვალი.

მეზობლის ქალმა რძე შემოიტანა ქოთინი. ტკბილი ორთქლი დადგა სუფრასზე. ვაჟამ ჭიჭიმი გადმოიხა და სიამოვნებით მოხვრია.

— შეხედ, — ქმარს უჩირობდა გულნარამ, მაგრამ უჩირობდა ისე, რომ ყველას გაეგო, — შეხედ, რა ჭკვიანი ბიჭია, — მერე რძალს გადახედა, — ყოჩაღ, ლილი, ყოჩაღ, აბა, ჩემები თუ მეავე და ცხარე არ იქნა, პირს არ დააკარებენ. ყოჩაღ, ლილი, რომ მიგაჩივკია ბალანდ დაფერვებს.

ვაჟა ვერ ხედავდა, ასეთი საქები რა ჩაიდინა. ნელ-ნელა სვამდა ცხელ რძეს.

— რიგზე ხართ ამფერი დოუფერებლები, ამფერი თქვენი გაბტანები და ამფერი, — ახლა შვილებს მიმართავდა გულნარა, — მიბადეთ თქვენს ბიძაშვილებს.

— რა არის ამაში, გულნარა, მისაბადი, — ლილის ელიმებოდა კიდევ მულის პრიმიტიული დიპლომატიკაზე, — უყვარს რძე და სვამს.

ვაჟაც ხედავოდა, მამიდა თავის შვილების დაუფერებლობას სიამყესთან რომ ატყობებდა (რა შუაში იყო სიამყე), ამით მისიშვილს ამცირებდა, სულ გადავრეკო, ვაჟასაც გაეღიმა. კიდევ ჩამოისხა ქოთინიდან და სხვათა შორის თქვა, — ნანასაც ძალიან უყვარს რძე.

— ახლა ოჯახის უფროსიც მოვიგონო, — გულნარას ქმარმა ასწია ჭიჭი. ვასიკომ უხმოდ დალიო. მალე სიმონაც მოეგონა. ვაჟას თმა შეუქანალა და გადმოეცნა. რამხელა გახდარა აბ, ამამაძლოო. ყოველთვის სხვადასხვა დიანი სიმონი ბავშვებით ეშმაკ თვალს აბრაილებდა.

— რას შობა, ლილი, ჩემი გოგო? — ნაათი დაინტერესდა ისევ გულნარა.

— არა უშავს, ნელსაც ცდის.

— ცდის, — გამოაჯავრა ვასიკომ ცოლს, — არ მპექს მე საცდელი ბაზა სახლში... შერ რომ ვარგებულებავი, აქ იქნებოდა ახლა, — ორი ჭიჭი საგრძნობლად ეტყობოდა კაცს. ვაჟამ დაიჭირა ნასკამი მშობლის ჭინჭელი, ჩხუბისნი-

ნა კილო. იმ იმედით, რომ ამდენ ხალხში შერცხვება და არ იკადრებოდა, თვითონაც სითამამე მოემატა, — რა შუაშია დედა?

ვასიკომ ისე გადახედა ბიჭს, რომ ვაჟამ კიდევ ინატრა, ნეტავი არც მე ნამოვსულიყავიო. ბიძამისი „პატარუ“, მამიდის „უკუნიშო“, მამიდის ბიძისთვის ფერზე გადაკეცის არ მოუწურავს გული ისე ბიჭისთვის, არ შეურაცხუყვია, როგორც ეს გადმოხედდა. „დაერჩენილიყავი ნანასთან თბილისში, რა მინდობა აქ“.

— არა, გოგოა, ტყვილია, — არ ათავებდა გულნარა ნანას ქებას, — ახლა, ალბათ, რას დარდობს, რას ტირის, მაგრამ ვერ მიცვალა და აგიც აანერვინებ.

სამის ზურგს მაგრად მიეკრა ვაჟა და გაეხახუნა. ახლა ბეჭებსა და ფერდებზე მოედო ქაედილი. უკნიდან აშოსაგომოდა და რაღაცას ეუბნებოდა ბიჭს. ვაჟა ისე იტანჯებოდა, ისე ეწვოდა უკვე ზურგიც, რომ არც ესმოდა, რას ლაპარაკობდა სიმონა. მხოლოდ რამდენიმე სიტყვას მოჰყარა ყური და იგრძნო, ნამდვილად იგრძნო, ისევე სოფლის ამბებს უყვებოდა კაცი. ყოველ ჩასვლაზე დაუფუძნებოდა სიმონა ნანას და ვაჟას, სანამ პატარვი იყენ, მუხლებზე სივამდა, მოუთხრობდა სოფლის წარსულზე, ამ კუთხის გმირებზე. ხშირად შინმოუსვლელთა სტენდთანაც მიუყვანია და თითოეულ დაღუპულზე ცალ-ცალკე მათ ვაჟაკობაზე კაკალ-კაკალ ყველაფერი მოუყოლია. ვაჟა აჰყავდა ხოლმე სასაფლაოზე და წინაბრების საფლავეს (ამოუბრეტელ მინას) ამას-სოფრებინებდა, გულდანყვტილი ამობოდა, მუჩიოდა ბიჭს, რატომ არ უნდა იყოს ბაბუაშენის საფლავე ტირიფიო. ახლა „ტირიფი“ ხსენებდა; ყურის მოკვრება მიხვდა ბიჭი, ისევე სოფელზე, მისი სოფლისადმი მოვალეობაზე, საფლავის პატრონობაზე ესაუბრებოდა, არიგებდა მუდამ თვალბრინილა კაცი. ვაჟას ყოველთვის მოსწონდა ის, რასაც სიმონა უყვებოდა, მაგრამ ახლა ნამდვილად არ ჰქონდა არაფრის თავი.

ვასიკო ისე ხმაშია ლაპარაკობდა, რომ გულნარას ბიჭებში ერთგვარი პატივისცემა და მორიდება გამოიწვია.

— მამა, სირცხვილია, — ჩუმად უთხრა ვაჟამ.

— შენი ჭკუის სწავლადა მაკლია.

ვაჟა დიდად ნადახან გადახედავდა. ისიც წამით, დიდხანს ვერ უყურებდა ქალის დაბნეულ და შერცხვნილ სახეს. ბიჭს გული ჩაენვა და ისევ ჩუმად თქვა, — მამა, კარგი რაო.

— გაჩუმდი, ვასილა, — მოხუცი მამიდა მიუახლოვდა უხაროდ მომზირალსა და ახმაურებულ კაცს, — სირცხვილია.

ვაჟამ ვეღარ გაუძლო დედის მზერას, წამოიდა, მუშტით ცრემლი მოიწმინდა და ის იყო გაცეცხას აპირებდა, ვიღაცამ ხელი შეაბო. ქვემოდან მისჩერებოდა ბაბუა. უცებ მარჯვენაზე ეამბორა მოხუცი. მერე თვალბრინი რისხვა ჩაუდგა და ძმისვილის მიმართა, — აგი ბოლანე მაინც შეიცოდე, შე უღმერთო, კვტარი დედის თუ არ გეხათრე-ბა... გაი ახლავდა და დაიძინა!

ვასიკო უშმოვდ გამოიძიდა.

გულნარამ რძალი და ტატინა თავის საძინებელში გაიყვანა და დიდი პატივით დაუთმო. ვაჟა უშმოვდ, კუდში დაწყვევდა დედის. გულნარამ თბილისში რაც და ვინც იცოდა, მოიკითხა. ვიღაცამ კარზე მოაბრაშუნა და ვაჟას გაკანრა გულზე. უცებვე მოეცა. სიმონა და მამიდამისი ქმარი იყვნენ. სიმონა ქუდის ქვეშოდან აქეთ-იქით ატარებდა თვალს, ყველას უყურა ერთხანს. ეტყობა, რაღაცის თქმას აპირებდა, დანებება კი უჭირდა. უცებ მოიხადა ქუდი, მუხლებზე დაიდო და ჩაახვედა:

— ვასიკოსთან ახლა ლაპარაკს არა აქვს აზრი, — ლილის და ვაჟას მიაჩერდა მხოლოდ, — არც ხვალ და არც ზუგ. მაი ამ სახლის მომცოდელი არაა. შარშამ და მის უკან რამდენიც ჩამეცოდა, აქანე საქათმე უნდა ჩაუდგო, — კაცს გაეღიმა, — საქათმეა ზომავედა ადგილს, სახლი ქე ენგრეოდა თავზე... ახლა აჯაყობი, გამაგრებულია და გადახურეოლი, — გულნარას ქმარს გადახედა სიმონამ, — აგი ხალხი კი არ იმადლება, მარა...

— ისე იჩემებდა საწყაილ დედა ჩემს უფროს ბიჭზე, მიყვარს შეიღმევილებში ყველაზე უფრო, რომ ჩვენს ურუმ-

რად დაუტოვებია მისთვის სახლი, — უკმაყოფილო სახე მიიღო გულნარამ.

— არაა მაი საჭირო, — თავი გაუწინა ქმარმა და კედელზე დაკიდებულ თავის ფოტოს მიაჩერდა.

— თქვენი სტუმრობით ყოველთვის მოხარული ვიქნები ავინიც და მეც, თუ მიკადრებთ, — სიმონა წამოიდა და ვაჟას თავზე გადაუსვა ხელი, — საქათმით დანებდა არ გამიგია. უტოპისტია მამაშენი, ბიძია, უტოპისტი.

ტატინამ პატარა გოგოსავით გაეღიმა და ლილისაც გაკანრა მზარი.

— რა გითხრათ, — წყნარად წამოიწყო ლილიმ, — როგორც ბრძანებ, რასაც გვთავაზობთ, მაინც ასე და ასე დარჩება... ვასიკოს ნუ ეტყვიან, ცოდოა, — ქალმა ქვედა ტურზე იკბინა, — ცოდოა, უყვარს აქურობა და სულ დაკარგა, რა თქმა უნდა, ბატყეს გულს.

გულნარად და მისი ქმარი გაუცნენ. სიმონამ ცოტა ხანი იარა ოთახში, ისიც სურათებს უყურებდა, გულნარას ფერად სურათებს.

— შენ ჩამოი, ვაჟა, ხშირად ჩამოი, — ახლა თავზე აუკცა ბიჭს, ღამე ნებისა უსურვა ქალებს და დატოვა იქაურობა.

გვერდითა ოთახიდან, სადაც ცხედარი ეცხენა, ზუზუნა ტირილი გამოიღოდა. გამოკვეთილად მხოლოდ, ჩემო ტკბილი რძალი, ისმოდა. იყო ეს ტკბილი ან ანგლოზი მულისათვის? ეს არავინ იცოდა, ვერც მოხუცი, რძალს შებერებული ქალი იცნეოდა მართლს. არც ბებიას ეწეოდა ამის პასუხი სამარადისოდ ნალეულობა.

ვაჟა კი ვერა და ვერ იძინებდა. არა, ეს ტირილი, მიცვალბრინის სიასოფელ, არ ანუხებდა, არც ასოსვდა. მხოლოდ იმაზე ფიქრობდა, რა უნდა მომხდარიყო, რომ ისა და ნანა ასე უცხოები გამხდარიყვნენ ერთმანეთისთვის. ნუთუ შეიძლებოდა დიდი, თუნდაც ძალიან დიდი ხნის მერე ასე დამოუკიდებლად ერთმანეთს, როგორც მამამისი და გულნარა. ვაჟა დარწმუნებული იყო, მამა აწი აღარც შეგვებოდა და და გულნარაც ისე ჩავიდოდა თბილისში, ალბათ, ძმის ნახვის არავითარი სურვილი და მოთხოვნილება არ შეანუხებდა...

მოწატარა ნანა, მისი ჭკუის დარიგებები, ტყენა საუბარი და სასაცილო, სრულად არამაქტიუკული წინადადებაები.

3

ეს პატარა საპარკიპახერო არაფრით გამოირჩეოდა. ყოველ შემთხვევაში, ისეთს მაინც რას წარმოადგენდა, რომ ვაჟა კარგა მოზრდილ მანძილს გამოივლიდა სახლიდან და თმის შესასწორებლად აქ მოდიოდა. არადა ვერ წარმოადგინა ბიჭს აქურობასთან კავშირის მთლიანად განწყვეტა. ეს მისი ძველი უბანი იყო. ხშირად აქ ქუჩაშიც ურბენია და უთამაშია. მერე დაანგრეს მათი სახლი. მოკლდა ის საპარკიპახეროში ძველი უბნის სიყვარული ეწეოდა ბიჭს. ვაჟას რაც ასოსვს, მოხუცი ხელოსანი ჰამო და მისი ახალგაზრდა კოლეგა ყოველთვის საქმიანად ლაპარაკობდნენ ერთმანეთში. ინყებდა ჰამო და ახალგაზრდა ხანდახან ჩაერეოდა ხოლმე. ახლა ბიჭს თავი წალუნული ჰქონდა. აი, კი და არ უყვარდა, — კისრის გასუფთავება. თმის ანაკრეფიც უსიამოვნოდ ჩხელტდა.

— კარგი, ბიჭო, გააჩერე თავი, — ჰამო ღონიერად დაანება ვაჟას, მათ შეწყვეტილი საუბარი განაგრძა, — უყვიდნია სახლი, ეზო რამე, ორად.

— ვაა, — გაეკვირა ახალგაზრდა.

— ორად, მაი, — სუნამოიანი ბოთლი აიღო ჰამომ, — შეუთია ორად.

— არ დამისველო, — ოუარა ვაჟამ.

— ეგ სადა? — დაინტერესდა ახალგაზრდა.

— ჭიათურა რაო, არა, მარგნევი რამე, იმის ზემოთ.

— შენც რო აბალო იქ ერთი სახლი, მეც ვიყიდი დიდას, კანეში, ეგეთ ფასში.

— ვკითხა, — ჰამომ სავარცხელი ბამბას დაუსვა, — დაგაგარეცხო?

— ეგეთი რა, — ახალგაზრდა პარკიპახერს არ უნდოდა დაწყებული საუბრის შეწყვეტა, — ეგეთი მაღალი

სოფელი აქ ახლოსაცაა. პოდა, ერთი ორი სული კაცი რომ შევიკრათ. ნაპრიმერ, მე, შენ, შენი ძმა...

— ჩემი ძმა სოხუმთან იყიდა, მორე, რამე რა, — ამბავად თქვა პამომ.

— კარე, მე, შენა, — ახალგაზრდა ჩაფიქრდა, — ჩემ ნაოლისაც ვეყვი.

— მშვენიერი დამები გვეყენება, კანეზნა, შენ რო ამბობ ეგეთ ფასში თუ იქნა... მერე მოდინი გახდება.

— რატომ ახლა, ვითომ? — ჩაერია საუბარში ახალგაზრდა პარკმანხურის კლინტი. უცებ მოიხსნა თეთრი ნინსაფარი, გაუპარსავ, ქაფიან ღოჭებზე მოისვა. ნამოდგა და საფარქელში ჩააფურთხა, — რატომ ვითომ? ეცა და შენ გახდები ქართული სოფელს „მოდინის“! — კაცი ჩქარი ნაბიჯით გავიდა.

ვაჟამ სარკეში გააყოლა თვალი. სარკიდან საპარკმანხურის შუქისასფელი და ქუჩის ნაწილიც მოჩანდა, ვაჟისათვის საყვარელი, ნაცნობი ქუჩის ნაჭერი. მორანდენე გამუღუღებო.

— გაგიჟდა ეგ შობელქალი, — თქვა პამომ და, როგორც იქნა, მოაშორა ვაჟის თმას საფარქელში.

ბიჭმა მანინ თავისებურად თითები შეიკო თმში, სარკისკენ ნაიხარა და გაშუღდა. პირდაპირ მისკენ მომავალი გოგონა გამოჩნდა. ნანა! სარკეში ნამდვილად ასე ჩანდა, რომ ვაჟს ეჯახებოდა და ბიჭს უსამართლოდ დაუარა რაღაცამ ტანში. ასე შეუღებოდა და ამგვარი ვარცხნილობით არასოდეს გამოსულა ნანა სახლიდან. კიდევ უფრო მოვლდა სახე. და მარტო არ იყო, მას კაჟურა ახლდა. ისე იქცეოდნენ, ისე ხმაშალდა ლაპარაკობდნენ ერთმანეთში, რომ ვაჟს შერცხვა კიდევ. ნანა კართან გაჩერდა. კაჟურა საპარკმანხურში შევიჭოდა. ერთი წუთითო, პამოს საფარქელი აიღო და თმის მონდომებით ვარცხნას შეუდგა. ვაჟისთვის არ შეუხდებოდა. ვაჟა ცდილობდა, არც ნანას შეეჭმია იგი. გოგოა ქუჩაში იდგა და მისთვის სწლიად უცხო მშვერთი აქეთ-იქით იყურებოდა. როგორც იქნა, მორჩა კაჟურა თმის დაწყოება. გმადლობთ, ბიძაჩემო, და გაგივდა. ვაჟამ შეგებით ამოისუნთქა, ფული გადაუხადა პამოს და მანაც დატოვა იქაურობა.

გაზაფხულის თბილი სალამო იდგა. ეს ისედაც მშვენიერი დრო ბევრად უფრო სასიამოვნოა, თუ საყვარელი ქალის საყვარელ ქუჩაზე შემოგვხვდება. ნელა გაუყვა ვაჟა. უცებ შეჩერდა. რომ არ შეჩერებულყო, ნანასა და კაჟურას შეგებით აღმოჩნდებოდა. კაჟურას გოგოსთვის ხელი გადახსნია და ისე მიაბაივებდნენ. ვაჟაც გაჟყვა. გრძნობდა, არ იყო კარგი საქციელი, რასაც შერბობდა, მაგრამ რაც მტყდა ერცხნივობდა, მით უფრო შედიოდა დევნის აზარტში. ახლა თვითონ მარჯვნივ უნდა გაეხვია, მაგრამ არა, — საითაც ნანა და კაჟურა წავიდნენ, იქით, პირდაპირ იქით, უფრო ვინჩო და ჩაბნელებული ქუჩისკენ წავიდა ბიჭიც. ამ ქუჩის ბოლოს პატარა პარკი იყო, პარკი დილით სახეზე ბავშვებით, დედებით, შინაშინამასურეებით. საღამოს კი ბევრი გვერდს უვლიდა, ბევრი ზიზილი იხსნივობდა, შიშნარევი ზიზილი. ერთხელ მამამ ისიც თქვა, რამდენი ჩვეთარე, ჩვენი უფლები ცაყა დავინახე ბიჭებთანო. საიდან გახსენდა ვაჟს ეს, საიდან, ან ცაყა და ამ მამის სიტყვებში. არადა, კარგა ხნის ამბავია. წესს კი როგორ იტირა ცაყაზე ბებია. ყველა ადგებოდა უფურცედა სახელგაბეჭდილ ქალს. ცაყა კი ტირიდა, შენ გესმოდა ჩემიო. ვაჟა შეჩერდა, საიდან გაბახსენდა ცაყაო. რაც უფრო უწიდა ცაყაზე არ ეფიქრა, მით უფრო ხშირად უფლებოდა თვალწინ. ახსენდებოდა ყველაფერი, რაც კი ქალს უთქვამს, გაუტყუებოდა. ნანა და კაჟურა ბაღში შევიდნენ. ვაჟის აღიარა გაუგებრობა გზა. შემოირჩნდა და სახლისკენ სიარულით წავიდა. ისევ შეჩერდა, დავებუნდები და შევალ პარკში, ვითომ შემთხვევით მოვხვდებო. ამას კი ფიქრობდა, თითქმის გაბანყვით კიდევ, მაგრამ სახლისკენ მივბოძა, მივბოძა სწრაფად. კიბეებთან სული მოიჭიკა და ორ-ორი საფეხურის გამოჩეკებით დანაყნა ხტუნვა. ისევ ცაყა გაახსენდა. როგორ შეტედა გულნარას უფროსი ვაჟს, როდესაც ბიჭმა იშურა, დასცინა ქალს. ვაჟის გული შეეკუმშა. სახლის კართან იდგა. ქალიშვილი ქალის რედიკულის ნახვარა ნესითა, გაიკრია პამოდმეფილი და უშორის მძას თითი აუქნა. უმცროსი გაბუსუნებული იდგა, ვერც მის-

ვდა, რა რედიკულზე იყო საუბარი. უფროსმა ცაცის ხელჩანთაზე ანიშნა და გაიმეორა, ქალიშვილი ქალის რედიკულზე... ბიჭმა ჩაიფურცუნა, გაეღიმა მამამისსაც, უნაკი არა, სამარცხივო ექვსი.

— რა მოხდა, რა ამბავია?! — კარი დედამ გაულო ბიჭს, — რა მოხდა, ვაჟა?

ახალა მიხვდა, ზარს დილაკიდან თითალებლად, გაუთავებლად რომ რყავდა და სწორედ ამაზე შეაფრთო, შეაშინა დედა.

— არაფერი, — მერე სხვთა შორის იკითხა, — ნანა სახლშია?

ისედაც იცოდა, რას უპასუხებდა ქალი და ოთახში შევიდა.

— რა მოგივიდა, ვაჟა? — შეჰყვა ლილიც და გვერდით ჩამოუჯდა ტახტზე. გაოფილი შუბლზე ხელი გადაუსვა, — ირბინე?

ვაჟამ თავი დაუქნია და უცებ ისე თქვა, ისე აღმოჩინა ახალი რაღაც, რომ თვითონაც გაუკვირდა, — დედა, გული მტკივა.

— რა?

— გული მტკივა, აი აქ, მარცხნივ, — დედის ხელი მკერდზე მიიღო.

— რა დროს შენი გულია, — გაელმდა ლილის და მეორე ხელი მხარზე გადახვია.

— მწინქანის ზუსტად აი აქ, სადაც გულია, — ბიჭი წამოწვა. დედას კალთაში ჩაუღო თავი, თვალები მიიღო.

— დილიდანვე, შეულო, ახა, რა დროს შენი გულია.

ცოტა ხანში ისევ გამოეცალა ლილი, რომ ვაჟს არც გაუგია. მთლიანად ძილს მოეცა ბიჭი, ღრმად ძილს. ხანდახან ელიმებოდა კიდევ. ხედავდა დიდას სარკეს და ამ სარკეში თანაკლასელი გოგონები გამოჩნდნენ. ყველაზე წინ თიკა მოდიოდა. ისევ ისე, ზუსტად ისე, როგორც საპარკმანხურში, ოღონდ სარკე იყო დიდი.

უცებ გამოეღვიძა ვაჟს. დედა საწოლზე სწოდა. მამა საპარკმანხურში ჩაჯდარი კიბეებზეა გაბუთს.

— არ მოსულა ნანა? — თვალის გახეილადვე იკითხა.

— ტახტიანსთან დაურეკავს, კინოში შევდივარო, — ლილი მომთხოვდა ვაჟს, — კიდევ განუხებს გული? — ისეთი ღიმილით კითხა დედამ, ვაჟს მართლაც რომ სტკენოდა, უარს ეტყოდა. ახლა მით უმეტეს, აღარც კი ახსოვდა ჩხელდებოდა და უარის ნიშნად თავი გაუქნია. ქალმაც ბუნებრივად მოუთხოვნა, — ადვილი, შენც დაგიგო.

ვერა და ვერ დაიძინა ვაჟამ. ნეტავ ისევ მამა იცხადებოდა. მისი მომბრახუბი საფარცხლით, დახე დახაბეული ხელი. მერე მამას მიუბრუნდა. ბებუბის ქელეში. მისდა გასაოცრად და გასახარად ვასიკოწ ნწევი არ გაიკარა. ეტყობა, არ ჰქონდა არაფრის თავი, იმდენად იმოქმედა დედის საფლავში ჩასვენებამ. პირველად იქ გაიგო ვაჟამაც, იქ მოგზა კუბოზე ბელტების დანების ყრუ და სამწიფი ხმა. ნეტავი მამა იცხადებოდა, ისევ ეს ფიქრი მოეცალა. ეტყობა, შეგუებული მოლოდინის, შეჩვეული ღამისტეხის უფრო არ ეწიოდა, უფრო არ უმძიმდა. კაჟურა პირველად დანახისთანად არ მოუჩნდა. თუცა ნანა ყველაფერს კაჟურასაგან იგებს ძმავზე, მაგრამ ვაჟს ჯერ არ ახსოვს, მისალმებულად, შექმნილი იყა კაჟურა. როგორ გათხოვდა? გაელმდა ვაჟს. ახლა ვაჟარა, ნანას გათხოვებას რა მოჰყვებოდა. ოჯახის ზეიმი, ქორწილი, სიძე (აქ უკვე ვეღარ ფიქრობდა ბიჭი სიძის ვინაობაზე ეს სიტყვა რაღაც ახლის მაუნყებელი, შეუცნობის სიმბოლო იყო). რაც მთავარია, ნანას შევილი, მისი დისშვილი. ღიმილი არ შორდებოდა ვაჟს. პატარა ბავშვის სახე ედგა თვალწინ: იცინის, ტირის, დაბავჯავდება, ნაიჭა. ოთახში თითქმის კისკისი მომხმა, ბავშვის კისკისი, ვაჟის ასევე გაღიშებულს ჩაქნია.

დილით საძინებელი ოთახის ორივე ფანჯრიდან სვეტებზე დაეშვა მზის სიხვეტი, ოთახში ჩაიღვრა და სასიამოვნო, ღამაში გახდა ყველაფერი. ვაჟს ადრევე გამოეღვიძა, წამოიჭრა და ისე, რომ არავის გაეგო, მისაღებ ოთახში გაიჭიკა. ნანას შეხედდა ექნა. სპამზე ფაქიზად ეწყო დის ტანსაცმელი. მერე ისევ ჩანდა ბიჭი და დილის ძილმა თავი

წარმოცა. მზემ მინათა და ამაგ გამოაფხიზლა. მშობლები ამდგარიყვნენ. ვაჟა ტრუსების აშარა გაიდა. სამზარეულოს კარი მიკეტილი დაუხვდა. არასოდეს ასსოვდა ეს კარი მიხურული და ის იყო უნდა შეელო, რომ თითქმის ზურგით ნათქვამს მოკარა ყური, ვაი, ჩვენი ბრალი, ესაა გვაკლდა. მაშის შემეფრთხილა ხმაი გაყინა ბიჭი. მერე დედის ტარილით ნათქვამი მოესმა, ოღონდ ვერ გაარბოდა, რას ამბობდა, რა იყო სატარილი. კარგი, კარგი, რამე უნდა ვიღოთო, ისევ ვასიკომ დაამშვიდა ცოლი და უფრო თავისი თავის გასაშფოთებლად დაუმბატა, უნდა ვიღოთო აბა, რა, უნდა ვეშველიოთო.

— თავი მაქვს მოსალავი, თავი მაქვს მოსალავი, — დედის ჩუმმა, მაგრამ წერეთელმა წამოტრიალა კარი შეაღებინა ვაჟს.

— ნანა როდის მოვიდა გუმში? — შესვლისთანავე იკითხა ბიჭმა. იკითხა ისე, რომ მშობლები ოდნავ შეკრთნენ კიდევ, — როდის მოვიდა?! — ხმას აუწია ვაჟამ.

— არ დაუგვიანია, — თქვა ლილიმ.

— არც ისე გვიანი იყო, — ვასიკომ თავის მართლუბასავით წამოიხროლა ეს სიტყვები.

— სად ვიყავით?!

მშობლებმა ერთმანეთს გადახედეს და უხერხულად აიჩრეს მხრები.

ამ დროს შემოვიდა ნანაც.

— სად იყავი გუმში და ვისთან ერთად?! — იმავე მკაცრ კილოზე იკითხა ვაჟამ.

— შენ მაკლიარ კიდევ, — ნანამ გასვლა დააიბრა.

— სად იყავი გუმში?! — უფრო აუწია ხმას ბიჭმა და უკნიდან ლამის პერანგში სწვდა დას. პრინციპი ჩამოიხა პერანგი. ნანა უცებ შემოტრიალდა მისკენ, ვაჟას დაძაბულ სახესა და მზერაზე შეშინდა და ამოიღუღღღა, ამხანაგთან ერთად ფეხები კინოშობი.

დის მორჩილ, დამფრთხლ გამახებდავზე მოეშვა ბიჭი. ცრემლი, სიბრალულის ცრემლიც კი მოიწვია და აკანკალებული, რისხ მოკლულები მხით იკითხა, — როდის დაბრუნდები, ნანა, როდის დაბრუნდები?

ნანა უხმოდ იდგა. მისი უეცერმა შეცვლა ჩამოხსნა სიმორცხვე, დაბნედა და ახლა ამაყად მიიჩერდა ბიჭს.

— ნანა! — წამოიკილა უცებ ვაჟამ.

ლილი და ვასიკო შეაკრთო ამ კვილმა, — მითხარი, სად იყავი, მართალი მითხარი და ვისთან ერთად.

— ეს ბავშვი საშუაწრალია, — მშობლებს გახვდა ნანამ.

— სამკურნალო და საცემო ვინც არის, კი ვიცი, შეიკო, შე, — გამოშრალი მხით თქვა ლილიმ.

— თქვენთან ხომ არაფრის თქმა, მოყოლა არ შეიძლება, — ნანამ დატოვა საშარეული.

ზარის ხმაზე ვასიკო წავიდა კარის გასაღებად. ლილი ვაჟას უყურებდა და ოცნებით ამბობდა, — შენ მაინც იყო უფროსი. ერთად უფრო მიტყდავითი ამ ამბავს.

— რა ამბავს? — დაინტერესდა ვაჟა.

სამზარეულოში ხმაურით შემოიბიჯა სიმონამ. უკან იდგა ვასიკო და დაბნეული ილიმეობდა.

— რაია, გვყინათ ჩემი ჩამოსვლა? — სიმონამ ვაჟას თავზე გადაუსვა ხელი და აკოცა, — სად მიხვალ, ბიჭო, შენ?

— არსად, დღეს კვირაა.

— სიბადლეში კი მიხვალ და... — მერე ლილის მიუბრუნდა, — რაღაც ჩამოვიტანე და ვისადილით დღეს ერთად, — ვასიკოს სანაურ ქუდს ქვემოდან თვალები გადახრილობა, — შენებური არ დიწყო, შემარგ.

სიმონას ჩამოტანილ ხის დიდ ჩემოდანში ძლივს ტყეო და შეწვარი გოჭი, მოხარშული ქათმები, რამდენიმე ბოთლი არაყი, თიხის ჭურჩხლები და ხილი.

— ღვინო მინდოდა, მარა ვერ მოვერიე, — მოიბოდიშა სტუმარმა.

— დიდი მადლობა, ჩემო სიმონა, — ლილი ძღვენს ალაგებდა ჩემოდანთან.

თითქმის ყველას გადაურა ბრაზმა, ჯავრმა. პატარა საშარეული სახამოვნო სურნელი გაიღიწათ, დადგა რაღაც ხალისი. უთქმელი, უთქმარი, მაგრამ ერთმანეთისთვის გასაგები და გადამდები. სწორედ ერთმანეთის

გასაოცრად აქებდნენ ყველაფერს. ვასიკო ახვრევდა ბოთლს, მოკიდებულ ჯაჭვს უყურებდა და ილიმეობდა, იცო, იცო. ვაჟამ ისიც შეამჩნია, რომ დედაც გახალისდა. მასაც ელიმეობდა ქრისი აღტაცებზე, სასმლით აღფრთოვანებზე. არ უფრთხვოდა მის სიმთვრალეს, არ ჰქონდა ცუდის მოლოდინი და ბიჭავ ყველასთვის თვალში საცემად შენახვლია მთელი ბოთლი, უშუალო გახვდა.

— ჭაჭაა, — უხსნა სიმონამ.

— ვიცი, — გაუღიმა ვაჟამ.

— ბიდიში, მამაშენის შეილს მია არ გესწავლება, — სიმონას კარისკენ გაქცევა თვალი, — ამას ვის ვხედავ.

ნანა მოხვდა კაცს. გოგოს შემოსვლაზე სახეშეცვლილმა ლილიმ უცებ დახურა ჩემოდანი. დახურა ისე ცივად, ტკაცნით, რომ სიმონამ გაკვირვებით შეხვდა. ქალი გამოურეკა და ნანას მიმართა (ვერ უყურებდა შეილს, სადღაც სხვაგან ჰქონდა მზერა გადატანილი), — აი, რაზე ჩამოგვტანა სიმონა ბიდიში.

— ვაჟა, ქაილი განუხვებს კიდევ? — სიმონა ჩამოჯდა და ქუდი მოიხადა.

— ქაილი აღარ, რაღაც გული მტკია, — ისე თქვა ბიჭმა, რომ ყველა გაშეშდა, შეშინდა.

— რა დროს შენი გულია, — მერე ვასიკოს გახვდა, — ფედოსის რომ რვა მარტი მოულოცა, თუ იცითი.

— კაი, კაცო, — გაელშია ვასიკოს, — მართლა, ბიჭო? ვაჟამ თავი დაუქნია.

— იმაყირე? — ნანაც ილიმეობდა.

— არაფერიც არ მიშეყირია, — ვაჟას უფრევდა, რა იყო სასაცილო. ბებიის დასაფლავებიდან დაბრუნებულს ასევე ღიმილით შეხვდა მთელი კლასი. ყველამ იცოდა, რომ ნიკასთვის დევეშით მიელოცა დაბადების დღე. ზემოთმოდნ და რაც ყველაზე მეტად არ ესამოვნა ბიჭს, ნიკა დასცინოდა კიდევ. მაშინაც ვერ მიხვდა, სასაცილო ან დასაცინი რა იყო. მხოლოდ ირაკლი, ქერა და მუშქანი ბიჭი იჩქნა მხრებს, მერე რა მოხდა, მერე რა მოხდა, ხშირად იჩივრებდა. ვაჟასაც ასე უფხრა, მერე რა მოხდა, მიულოცე და კარგიც გიქნია.

— გაგიფრე, კაცო, ფედოსი, — ისევ გაიცინა სიმონამ, — გგონია, არც კი იცის, რვა მარტი რა დღეა.

— ჯანჯახა, — დასწვდა ნანა, — როგორ მიყვარს ჯანჯახა და ტკიბილი კვერი.

— იქნება მაქნა... ლილი, ის თქვენი მეზობელიც გადმოიპატივე, ბიგოლაქმს რომ სცა პატკი.

— აა, სიმონა ბიდიში, შე ეშვავო, — თვალი მოუწკურა ნანამ, — მოგწონა ტატიათა დეიდა.

სიმონამ ბავშვებით დამოიცხვებულმა დატატიალა თვალები.

— მია არ თქვა მეორედ... უყურე, რა მკადრა, — სიმონა წამოჯდა და ქუდი დაიხურა. ყველას გაელშია. ნანამ გადაიკისკისა კიდევ, მაგრამ კაცი წამდვილად განაწყნდა და არც დაუმალავი, — მამაშენე უფროსი ვარ მე და რაია, შე ეშვავო.

ნანა შეცბა, უხერხულად მიიხებ-მოიხებდა. ვაჟას შეეცოდა. არადა რა თქვა ასეთი. შეიძლება, ნანას რომ არ დაესწრო, ბიჭს თავადაც წამოსცდებოდა რაიმე მსგავსი. გოგო გახევეული და ისე დაბნეული იდგა შუა სამზარეულოში ნახევარი ჭურჩხელით ხელში, რომ ვაჟამ ინატრა, ნეტავ მართლა მე მეთქვაო.

— უფროსებთან ზრდილობა საჭირო, — დანიყო სიმონამ თავიდან, — მია შენ კიბლეთთან შეგიძლია იხუმრო.

— სოფელშიც არ ამორბედიოთ თვალს ტატიათა დეიდას, — ვაჟამ დიდი გაკვირვებით წარმოთქვა ეს წინადადება. ძალად გაღიმებული სახის ბოლომდე შენარჩუნებაც უჭირდა. დაძაბული იდგა, თითქმის სირცხვილს აჭერს ფეხს, ისე ეშვავო.

— აუჰ, — ისევ მოიხადა ქუდი სიმონამ და ცხვირ-სახოკით ოვლი მოიწმინდა თავზე, — არ დამანახეთ ის ქალი. აგინე ვერ ყოფილან, დამინგრევნო ოჯახს.

— რა მოგივიდათ, მართლა! — ვასიკომ შეილბს მკაცრად შეაღო თვალი.

— საუბრ მაქვს, — მაღელ დაბრუნდები, — ნანამ დარჩენილი ჭურჩხლა მაგიდაზე დადო.

— სად მიდისარ? — უცებ გამოურკვე და დაანია ვაჟი. ლილიკი და ვასიკოც თითქმის კითხვას, ზუსტად ამის შეკითხვას აპირებდნენ, ისე მიაჩნდნენ ნანას, მაგრამ მას არაფერი უპასუხია, ისე გავიდა.

მწვერიერი სუფრა გაეწყო. ლილიმ ტატიანასაც სთხოვა. სიმონა ისე დაიბნა ქალის შემოსვლაზე, რომ ვასიკოს გაეღიმა, — შენ, მართლა რამე ხომ არა, ა?

— აყვირ ახლა ბაღებს, — გადაუშურულა სიმონამ.

— ხომ კარგად, ბატონო ჩემო, — სუფრაზე დაჯდომისთანავე მოკითხა ტატიანამ სიმონა. კაცი ისე აირია, რომ ამდენჯერზე მოიხადა და დაიხურა ქუდი, თან ქაღალდის ხელსახოცით იმზრებლდა დაბნეულ შუბლს. როდის-როდის ამოღერდა, არა მიშავს, თავად როგორ გიკითხოთო.

ვაჟამ მამას გახედა ღიმილით. ლილი და ვასიკო ერთმანეთს უყურებდნენ. არა, ერთმანეთსაც მიაჩნთოლი მზერა სადავო შუაში გაეყინა, სადაც ვაჟისთვის უცნობი, მაგრამ აშკარად არასასიხაროელი, სევდიანი რაღაც ეყიდა. ვასიკო გამოურკვე და კარგი, კარგი, ისევ თავის თავის გასწვრივად გამოუყვია. არაყი ჩამოასხა პატარა ჭიქებში.

— აჰ, მე არა, — ტატიანამ ხელი დაადგრა ჭიქას.

— ეს სანთლისაა, გვაგება, — სიმონა მეორე ბოთლს დასწვდა.

— სტუმარი გაუმარჯოს, ჩვენს სიმონას, თუმცა რა სტუმარი აჰ, — ვასიკომ ასანია ჭიქა, — ყველას პატრონი და გამკითხავი ხარ, — ვაჟამ შენიშნა, მიუხედავად იმისა, თითქმის ყვირილით ამბობდა მამა სადღეგრძელოს, მაინც აშკარად იგრძნობოდა ხმის კანცალი. ბიჭმა შესამჩნევლად დედის სახეს შეავლო თვალი. არ შეეცდარა. ლილიც ადევლებული შესცქეროდა ქმარს. ისე შესვლილი, შიშოც იგრძნობოდა ქალის მზერაში. ასე ერთნაირები, ერთი რაღაცით შემოვითებული არც ასხის ვაჟს დედ-მამა და ესაიბრებო კიდევ. მერე ლილიმ ასანია ოდნავ ჭიქა, ჩემო სიმონა, შენ რომ არ იყო, სულ დაეკარგავდით ნათესაობა ერთმანეთს და ღმერთმა ნუ მოგვიშალს შენი თავიო.

— ასუ, თუ არ მოკვდა ვინმე, ნათესაობა ვერ ჰხდებოდა სხვანაირად, — სიმონამ შეაჩინა, მხოლოდ ტატიანა მიტანდა და მას მიმართა, — კიდევ კარგი, ეზოცებით, კიდევ კარგი, სიკვდილი მაინცაა.

ვაჟს უსიამოვნოდ ჩაესმა ეს. სიმონას ცივადა გახედა. კაცმა ხელი გადაუსვა თავზე და დაამშვია, — რასაც ვამბობ, კია მართალი, მაგრამ არაფერი ძნელი გამოსასწორებელი არაა.

ლილი და ვასიკო თაქნალუნულები ისხდნენ. ვაჟა ვერ ხედებოდა, რა მოხდა. ნაჩხურები ნამდვილად არ იყვნენ და ეს ამშვიდებდა ბიჭს.

— ნასულები მოვიგონოთ, — გამოურკვე უცებ ვასიკო და ხელი მიადო ჭიქას, — აგერ დედაჩემი სულ ახალი გარდაცვლილია, ჯერ ორმოციც არ გადაგვიხდია და მისი თამადობა...

— გადისაფენ, — გაანწყვეტინა სიმონამ და თვალები ქუდს ჰქცეოთ დაშალა.

ვასიკო გაშრა, ფერიც ეცვალა და სიმონას შეხედა, — შენ მაინც ვერ გაბაგებინე?

— უცხად მოხდა ყველაფერი... გულნარამ დიდი ბოდიშოც დაუბარა, მაგრამ შესუხება არ უნდოდა თქვით.

— ეს რა შენსუხება, შე კაი კაცი, — ვასიკო ნაშოდა, ერთი წუთითო, და გავიდა ოთახიდან.

— შენ მაინც ხარ ყურადღებიანი, შენ რაღა დაგებართა, — ქმრის გასვლისთანავე ლილიმ მიმართა სტუმარს საყვედურით, — ხომ იცი, რა უიღბლო, უბედურ, მართლა თავის თავის უბედურია ვასიკო და კიდევ ეს უნდა, — ქალმა ხელიც ჩაიჭია.

— რა მექნა მე, — სიმონა აქეთ-იქით იყურებოდა, — რა მექნა? ფედოსიმაც დეიჯინა, ერთი ვერ მომიკითხა, ვერ მიხალუაო.

— ნანეიმ იქნება მაიმდაქემი, — შემობრუნებული ვასიკო კართან ატუხულიყო, — მომავალ კვირას ვინახულებ, — კაცი დაჯდა, ბავშვებს გეფიცები, ვინახულებ, — მერე გაიღიმა. ტყუბა, გაუჭრია ეს ღიმილი, — შენთან ვარ ალაფრდს, ჩემო სიმონა. ქალბატონო ტატიანა,

ვადღებრძელოთ, თქვენი ჭირიმი, ჯანმრთელობასა და სიკეთეს გისურვებთ.

ლილიმაც მიუჭახუნა ჭიქა, ღმერთმა ყველას მისცეს შენნაირი ახლობელიო.

— გამაღობთ, გამაღობთ, — იღიმებოდა ტატიანა და ერთგვარად კონიაობდა კიდევ.

— ეჰ, — უცებ აოხივნენმა ვასიკომ.

ყველამ მისცეს გაიხედა. ვაჟას ეჩინა მამის მთვრალი გამიხედა. ვასიკომ სუფრაზე მოათავსა მზერა. ბიჭმა იცოდა, დედაზე გაყინადა თვალებს და საკმი გაახშარა. მხოლოდ ორიოდ წამით შეხედა კაცმა ვაჟას და უშალევ ცოლს მიაჩნდა, — შენ რომ არა, ხომ ექვნივლი დედა-ჩემის ორმოცა. წინა კვირამი ხომ მიმდოდა მაიმდაქემის მონახულება... შენ, შენ რომ კარგი დედა იყო, ნანაც იქ იქნებოდა მაიმ, დასაყვალაგებაზე.

— დედა რა შუაშია?! — რაც უნდა, ის ქნასო, გაიფიქრა ვაჟამ.

— ვაჟა, შენ გაჩუმდი, ნუ ერევი, — ლილიმ შეიღო შეუთქა, ქმარს გახედა და ოთახიდან უთხრა, — მერე? მე არ გაგიშვი თუ რა, — ქალი გამომწვევად უყურებდა ვასიკოს, — შენ სულ რაღაცას აპირებ, — ხმდაბლა დაუმატა, — ნეტავი მეტი რამდენი ხომ მოსაგებებელი მართლა არაფერი გქონდეს.

ვასიკოს დაასლოვნა. უცებ ნაშობა და პირზე ხელაფარებული გაუარდა ოთახიდან. ლილიც მიჰყვა. ოთახში, სუფრაზე სიჩუმე ჩამოწვა, უხერხული სიჩუმე. სიმონამ თითები ააჯკნა მაგიდაზე, რამდენჯერმე ჩახვილა კიდევ.

— სამაღლობელი მაქვს დასასვლი, — გაიღიმა ტატიანამ.

— უჰ, — სიმონასაც გაეღიმა, — თქვენი გაიმარჯო, ქალბატონო, — კაცი წელში გაიმართა. ტყუბა, რაღაც განსაკუთრებული სათქმელად მოეზნადა. ცილი თვალით ვაჟას გახედა. ბიჭი იმდენად დაინტერესებული უყურებდა, რომ სიმონა დაიჭრა, უხერხულად შეიშუშნა, ხმა ვერ ამოიღო ხელში ჭიქაშემართულმა.

ვაჟა სანერ მაგიდასთან გადაჯდა. სურათების ალბომი გადაშალა.

ნანას სურათზე ისევ ის გაახსენდა, ისევ ის გაიფიქრა, რომ კითხვდეს. შეუცხებელ გვერდებზე თვალით მოზომა გაიხედა დის საერთოლი სურათებისათვის ადგილი. სულ ორიოდ ფურცელი რჩებოდა ცარიელი. სანამ სანერ მაგიდასთან გადაჯდებოდა, იმისთან ერთად რომ სიმონას უხერხულობას მოერიდა, ვაჟა ფიქრობდა, დედ-მამის საუბარსა მიუღებდ ყურსო, მაგრამ ახლა ნანას გათხოვბის მოლოდინმა სულ დააივნა ყველაფერი და ალბომის ბოლო ფურცლები ბავშვის ფოტოებისთვის ღიმილით დაიკოლა.

— რა არის, რომ მიგატოვო ყველამ, — სიმონა სკამის ჭრიალით შებრუნდა ვაჟასკენ, — მოი სუფრასთან! — ახლა, დღეს მოვიდვარ ქუჩაში და რა ავციათ? ყოლიფერი ძველი-ოდური როგორ ავციათ? ზუსტად ისე, ძველად რომ ეცვათ, მარა ადგებით... იმიტაციის დროა, ქალბატონო, იმიტაციის.

ვაჟამ გაიმეებულმა გახედა ტატიანას. იცოდა ქალის დამცინავი ხასიათი, მაგრამ ის სერიოზულად უსმენდა ტატიანა სიმონას, ისეთი გულსისუფრით, რომ ვაჟას ეჭვი შეეპარა, ხომ არ დათვარა. უსმენდა კი არა და, თანხმობის ნიშნად თავიც დაუქანა რამდენჯერმე და თქვა, — სწორი ბრძანდებით, ჩემო ბატონო, სინდისის, პატიოსნების იმიტაციის დროც გახლავთ. ვებაძეთ, ცვდილობთ, მაგრამ როგორ?

ლილი და ვასიკოც შემობრუნდნენ ოთახში.

— უკაცრავად, უკაცრავად, — ბოდიშობდა შერცხვნილი ვასიკო. ტყუბა, პირიც დაებნა, ისე სველი ჭრიადა თმა, — უკაცრავად, ძალიან ნაწერკილები ვარ და...

— რა უფროსი მერე, — მხარზე ხელი დააჭრა სიმონამ, — ქვიფი და დროსტარება მატროს სპი არაა... ვილაპარაკოთ, ვიჭუჭუკოთ, — სიმონამ ტატიანას მიუჭახუნა ჭიქა, — ამ ოჯახის მომავალი ვადღებრძელოთ.

— რა მომავალი? — შემკრთლმა გააკვირა ვასიკომ.

— ნანა და ვაჟა, — მოკლედ აუხსნა სიმონამ.

— ნანა და ვაჟა, — დამორცხვა ვასიკომ და უცებ გადამჩრჩნით, ცით მოვლენილი იმედით შეხედა სიმონას, — რომ იცოდე, რა დღეში ვარ, რომ იცოდე...

— ვასიკო! ვასიკო, გაჩუქდი! — სახე შეეცვალა ლილის.

ვაჟას შეშინდა, აყვირებდა მამოა, მაგრამ მისდა გასაოცრად თავბაღუნულმა ვასიკომ ჩუმად თქვა:

— რა გაჩუქმდე, შე კაი ქალო, რა გაჩუქმდე... დღეს დილით ნანამ დედამის გამოუხებად, ფეხშიშვედ ვარ მგონიო.

— დედა, ჩემი სიკვდილი! — ლოყაზე მიირტყა ხელი ტატიანამ.

სიმონა გახევდა. პირიც კი დაეღო. ვაჟამ იგრძნო, როგორ ბურუსში გაუხვია ყველაფერი. მაგიდას რომ არ დაჯდომოდნენ, სკამიდან გამოვარდებოდა. უცებ დალაგდა ოთახი, გადაუარა და ახლა მარცხნივ, მკერდში მტკივნეულად გაჰქრა. ბიჭი წამოდგა, სანთლისკენ გააბიჯა და არაღეს საიმედოდ გაუნათდა. უბრალო, მარტყი სიკეთის აღმოჩენიერით იკითხა, — იქნებ არ არის ფეხშიშვედ?

ისეთი სახით კითხოვლობდა ამახ ბიჭი, ისეთი გაბრწყინებული თვალები ჰქონდა, რომ ოთახში მყოფნი უცებ ვერც მიხვდნენ მნიშვნელობას. მათაც გადაედოთ იმედის სხივი. ვაჟა სულ მთლიანად მოიცვა სიხარულმა და ახლობლების ბედნიერების განსამტკიცებლად გაიმეორა, — იქნებ არ არის ფეხშიშვედ?

— ამას რა მნიშვნელობა აქვს, — ჩუმად თქვა ვასიკომ და ყველაფერი ძველებურად დალაგდა. ყველასათვის აშკარა შეიქნა, რომ სრულიად უიმედო ახალი ამბავი შეიტყეს.

— ვინ დაესაჯო, ვის უწივლო... თვითონ არაფერს გვიმხელს, — ბუტბუტებდა სულ მოშვებული ვასიკო.

— სხვაგან ხომ არსად მოხდებოდა ასე, — ლილის ცრემლები ჩამოსივდა. ყოველთვის თავმჯდომარე ქალი არავის ერიდებოდა, ისე გაკაცებული სლუკუნებდა, — უარესიცად გამოგია, მაგრამ ასე უცებ ხელიდან წასვლა, ასე უტიფრად გამოცხადება... ჩვენი, ჩვენი ოჯახი დაწყველილი.

— არ თუქ მაგი, — სიმონა წამოდგა, — ყველა ოჯახში დღეს თითო ქოთანს სიმარლად, ზოგან გობითაც დგას, მარა ბევრი მალავს, ბევრი... ყველაფერს ეშვებოდა, ყველაფერს უნდა თავიდანვე მიხედვა, იქნებ არცაა გვიანი.

ვაჟა სმარნეულობში გავიდა, სწრაფად გამოსინია კარადის უჯრა. აქ შეტყბიანი დაწევი, საგანგებოდ აღუსილი დაწევი ეწყო. ეს დანა-ჩანგალი იყო ერთგვარი, რაც ლილის მშობლებისაგან დარჩენილი. სულ ბავშვში დაკარგა დედ-მამა, ერთად წაყვანილები და მერე ღვრთმა იცის, სად და როგორ დაღუპულები. დაიხას დასწვდა და რეიტუზის უკანა ჯიბეში ჩაიდო. სწრაფადვე გავარდა სადარბაზოში. გაუყვა ქუჩას, გაუყვა სირბილით. სკოლისკენ მიიბრუნა ბიჭი. უკნიდან ვიღაც მოეპოტინა და შეაჩერა. მოტრიალდა.

— სად მიხვალ?! — ხვნეშით ჰკითხა სიმონამ.

— მოვკვლავ.

— ვის, ბიჭო! — შეანჯღრია სიმონამ.

— კაკუჩას, — ვაჟამ მხარი გაითავისუფლა და გზა განაგრძო, გარღვეული ჯიბიდან დანა ჩასწარილად და ვეღარუნით დაეცა ქვეწიფილზე. სიმონა უცებ დაიხარა, — გაგაჩივდი? წამოი, ერთად ვნახოთ.

ჩქარი ნაბიჯით, თითქმის სირბილით მიუყვებოდნენ ქუჩას სიმონა და ვაჟა. ბიჭი ფიქრობდა, კაკუჩა სკოლის ახლოს იქნება სადმეო. კვირა დღე რომ იყო, ცოტათი კი ეჭვობდა. სიმონა ასაკისა და სიმძიმის მიუხედავად, მშვენიერად მიიბრუნდა. მხოლოდ ოდნავ ქმინავდა.

— რა ხნისაა ის მამაშალი? — იკითხა სიმონამ.

— ვინ?

— ის ბიჭი?..

— ოცის იქნება, ალბათ... რა იყო?

— ქურდი ბიჭია?

— რაა? — გაუკვირდა ვაჟას, უცებ გაიღმა, — ძველ-ბიჭობს.

სულ ცოტად და, სკოლაც გამოჩნდებოდა. ვაჟამ ისევ იგრძნო ტკივილი, ყრუ, მაგრამ ხანგრძლივი ტკივილი.

— დავისვენოთ, — შედგა ბიჭი და ერთ-ერთი სადარბაზოს დაბალ საფეხურზე ჩავდა.

— რა მოგიგია? — დორიჯშემოყრელი სიმონა შეამოძინა დაჰყურებდა.

— ერთი წუთით დავისვენოთ, — ვაჟას შერცხვა იმის გამოვრება, გული მტკიავო. თავი ჩალუნა. ასე უფრო ესია-მოვნა და ხელებში ჩარგულმა დაგუდული ხმა მიანდინა სიმონას, — ერთი წუთით, ამ წუთში.

თითქმის ჩათვლიმა კიდევ რაღაც ნაშეობი. უცებვე გამოფხიზლდა. თავი არ აუნევიო. ისე ნათლად წარმოედგინა ამხანაგებიანი კაკუჩა სკოლასთან, რომ დარწმუნდა კიდევ მათ იქ ყოფილში. მუდამ სკოლასთან აყუდებული ბიჭები ერთგვარ დისკიპლინასაც კი ამაყრებდნენ მათდა უნებურად. გაუბედავები ან ოდნავ გაბედული მოსწავლეები მათი შიშით, სირცხვილითაც კი ჩხუბს ვერ ატყენდნენ, თითქმის უხეშობა, ჩხუბი ამ ბიჭების საკუთრება, აღმოჩენა ყოველიყოს.

— ადგივი, გყვოფა, — სიმონამ მსუბუქად დაჰკრა მხარზე ხელი.

ბიჭი წამოინია. არ ეგონა, თუ ასე მკვერცხლად წამოდგებოდა. ისევ სირბილით გაუყვნენ.

ვაჟა არ შეძლებდა. კაკუჩა მართლაც იქ იდგა და ვიღაც ძალიანი ბიჭს ელაპარაკებოდა. დიდ ინგლისურ დოგს ნითელინ ასე გადმოეგდო და აქეთ-იქით იყურებოდა. პატრონს საყვარელით ეჭირა.

— რომელია? — იკითხა სიმონამ, როდესაც ვაჟა შეჩერდა და მისი მუხრაც დაიჭირა.

— მალალი.

— ქურდი ბიჭია? — ისევ გაიმეორა შეკითხვა სიმონამ. ვაჟას ღიმილი შეწინა და დამირჩეველურად უთხრა, — როცა საქმეზე მიხვალ კაცთან, ყოლიფერს აქვს მნიშვნელობა, — კაკუჩას ერთი კიდევ შეავლო თვალს და გასცხა, — ბიჭო!

ორივე შებრუნდა. ძალიანმა ხელი მიიღო, მეო? სიმონამ კაკუჩას შეხედა, — მოი აგერ.

— მეე? — ახლა კაკუჩამ იკითხა.

— შენ, შენ, მოი, — სანამ ბიჭი მიუახლოვდებოდათ, ვაჟას ჰკითხა, — რაო, რა ჰქვიაო?

— კაკუჩა.

— სახელი კი ქონია, — გაეღმა სიმონას და უკვე გვერდით მდგარ კაკუჩას ხელი გაუნთოდა, — გამარჯობა შენი, მე ნანას ბიძა ვარ.

— გამარჯობათ, — კაკუჩამაც ჩამოართვა ხელი.

— ვიყოფრდები? — სიმონა მარჯვენას არ უშვებდა.

პირდაპირი საქმეზე გადავიდა.

— რაა? — ბიჭმა ხელი დაქაჩა. სიმონას მაგრად ეჭირა.

— რა მოხდა თქვენში, — ეტყობა, რაც მოადგებოდა სიმონას პირზე, იმას წამოისროდა ხოლმე. დაბნეული იყო კაცი, აღუღებელი, მაგრამ სახეზე ეს არ ეჩნებოდა. მხოლოდ ვაჟა ხედავდა — ქუდს ქვემოთ დანაოჭებული კეზი უთრთოდა.

— რაა? — ისევ დაქაჩა ხელი კაკუჩამ და თვალს ძალიან ბიჭისკენ გააპარა.

— ეს ნანას ძმია, — გააცნო სიმონამ ვაჟაც.

— სასიამოვნოა, — ჩუმად დაუმატა, — ხელი გამიშვით, ბიძაშვიო.

— რა მოხდა თქვენში, შენსა და ნანას შორის?

— ხელი გამიშვი, კაცო! — აუწინა ხმას კაკუჩამ და უფრო მაგრადაც დაიჭინა მარჯვენა. არაფერი გამოუვიდა.

— უნდა შეიჩირო... არ ვარ კიდო მე შენი კაცი.

— მიდი რა, კაცო, — ეტყობა, კიდევ რაღაცის თქმა უნდოდა ბიჭს, მაგრამ არ დასცალდა, სიმონამ მარცხენა სტიკაც სახეში.

ძალიან ბიჭი დაიძრა მათკენ. კაკუჩამ ისე გახედა, ეტყობა, სულ არ უნდოდა მისი სიახლოვე და მოწმეობა. — სადარბაზოში შევიდეთ და იქ ვილაპარაკოთ, — შესთავაზა კაკუჩამ კაცს.

— წამოი, — თვითონ გაუძღვა სიმონა, ისე, რომ ხელი არ გაუშვია. კაკუჩამ უკან მოიხედა და ძალიანს გაუღმა, აქ მომიტყევე, ახლაფო.

— რა გინდა, კაცო, ჩემგან, — მთელ სადარბაზოში

გაისმა კაკუას ხმა, — ის შენი ნათესავი პატროსანი ხომ არ გგონია.

ისევ მოხვდა ყურის ძირში. ეს ტკაცანაც ექოდ მოედო იქაულების მტრად და მარცხენა ღოჭაზე თავისუფალი ხელი აიფარა. ერთში კი შეცდა, სიმონამ მარჯვენა უცებ აუშვა და დაუცველ მხარეს გაანახა სილა. ისე ღონივრად მოიქცია, რომ ქუდი მოქცა თვითონვე.

— მოიცა, კაცო, შენთან ლაპარაკი არ შეიძლება, — კაკუამ სადარბაზოს ბაქინიდან საფეხურებზე აიწია და ხელმუხებზე მოკლე დროით გაინახა, — მომისმინე, როგორც გინდა, ისე გეწყინოს, მაგრამ რა ვნა, მართლაც გეუბნები, ცილ ცოტა, ათი კაციდან რაღა მუ შევიერთო. ვაჟის ესმოდ, მშვენივრად ესმოდა ყველაფერი და უცდიდა, ან თავბრუს დამტყვევია, ან გული ამტკიცებდაო. კედლებს კიდევ უფრო აეკრა. ზურგი სველი ჰქონდა. სისველემ, ცივმა ოფლმა ვაშლის ხიდან ჩამოვარდნა და დის მამინდელი გამოხედვა გაასხნა. ისევ სიბრაღული იგრძნო. გული ჩაეთუტყა, ესმოდა კაკუას გაუთავებელი ლაპარაკი. სულ მოლად შეცივებული ბიჭი გრძნობდა, როგორ ჩამოსდიოდა სახეზე ცრემლები.

— აი, გუშინნინ, — კაკუას ორივე ხელი წინ წაენია, თითქოს ამით აპირებდა კიბეზე ამაველი კაცის შეჩერებას, — გუშინნინ, ბიძაჩემო, მიიხრა, ფეხებიმდე ვარ გაისაგანო... ჩემგან რა გინდა, ბიძაჩემო.

ვაჟა უკვე ვერც ერთს ვერ ხედავდა. ზემო სართულ-დან ისმოდა კაკუას გაურკვეველი ლაპარაკი და სიმონას მძიმე ნაბიჯებისა და ქმენის ხმა.

— ბიჭი! ბიჭი! — უცებ იყვირა კაკუამ, — სადარბაზოს კარი გააღე, ბიჭი!

ვაჟამ კარი გააღო.

— შემოუშვი ძაღლი! ძაღლი შემოუშვი! — იღრიალა კაკუამ, როგორც კი კარის გაღების ხმა მოესმა.

ძაღლი ლამაზად გამოქანდა. თუცა ვაჟისთვის ეს მოხდენილი მოძრაობა ახლა მხოლოდ შიშს აახლოებდა. ბიჭი მთლიანდ სხასას და წითელ ენას ხედავდა. მაგრამ აეკრა, თითქმის მიენება კედალს. თვალებშიც კი დახუჭა. უცებ ხელზე სითოი, სველი სითოი იგრძნო. დოცა მის წინ ჩაიჩოქილიყო და ხელს უღოკავდა.

— შემოუშვი, შემოუშვი! — ისევ იღრიალა კაკუამ. ამ ხმაზე ერთი კი დააგრუზუნა სადარბაზოში ძაღლმა და მშვიდად გავიდა ქუჩაში.

— რა გინდა, კაცო, ჩემგან... ხელი გამიშვი, — კაკუას ნერვიული ხმა ისმოდა. უცებ ზემოდან შლიგინით დაეშვა. ტყეობა, გაითავისუფლა თავი.

რაც უფრო ქვემოთ მიიწევდა, უფრო უმატებდა მუქარას ყვირობას, — დედას გიტყობ, ნაწლავებს დაგატყვინებ ყველაზე...

ვაჟასთან წამით შეჩერდა. ცრემლიანი თვალები ჰქონდა და სახეც უთრთოდა. გარეთ გაიხედა. ძაღლიანი იქვე იცდებოდა. ასე არ უნდოდა ნამტვრავებს გასული. გრძნობდა რაღაც მოიძია, ვერ იპოვა და ვაჟას ჰკითხა, — ცხვირ-სახოცი გაქვს?

ვაჟამ გაუწოდა. სიმონა ზევიდან ნელა ჩამოდიოდა. კაკუამ თან თვალებს იწმენდა, თან მოახლოებულ ნაბიჯებს უკრთოდა.

— არ გაიქცე, მაწინვე იგი გია, — გაისმა სიმონას ხმა. კაკუამ მოუცადა, არ განმრუტა.

— წამოი, ვაჟა, შენც, — სიმონამ ხელი გადახვია, თვალიც ჩაუკრა ბიჭს. ყველაფერს იფიქრებდა და სიმონას ასეთ საცქილეს ვერ წარმოიდგენდა.

კაკუამ ისევ გასახა ძაღლიანს, მომიცადა, მალე მოეცალო.

კარგა ხანს ხმა არც ერთს არ ამოუღია, ისე მიაბიჯებდნენ. მხოლოდ კაკუა ანეკლებდა სანთისა. ვერაფრით ვერ მოუკიდა სიგარეტს.

— სად მივდივართ? — იკითხა სიმონამ.

— ხევი რომ სალუდეა, იქ არის ხშირად გია. შეიძლება ახლაც სვამს, — მერე ისევ გააჩაქუნა სანთი და კაცის მომავალ კითხვას პასუხი დაასწრო, — სახლი არ ვიცი.

— ქურდი ბიჭი ხარ? — სიმონა დანტერესებული ეკითხებოდა. ვაჟის ისევ გაეცინა და რადგან ამ ღმირილის გამგებად მიიჩნია კაკუა, გახედა.

— მინდა წამოიყვანო, — სერიოზულად უპასუხა კაკუამ.

— ის ბიჭიც აპირობს?

— ძაღლიანი?.. არა, — გაეღიმა კაკუას, — მზატვარია.

— ეჰ, ჩემო ბიძაი, — კეცა მოეგზანა სიმონამ. ქუდი ისე ჩამოიწია თვალებზე, ვაჟას შეეძინდა, არ წაიქცია. ჩემო ბიძაი, მე არ ვიცი რა კაცი ხარ. რას აპირებ და რა გინდა, არც მაია ჩემი საქმე. ერთს კი გეტყვი, ახლა მაგ ძაღლიანს მხატვარს ქურდი თუ წამოსაყენებელი უნდისარ მძაკაცად, მამფერთან ემაყვება მეგობრობა და ახლობლობა, მაია აბა, ცადე და ქაღალდზე დახატესავით, რაცას ნაბიჯავნე. პირველი მათ მოგასობს, მათ გაგიდგება... მოგდგამს ყანალების ახლობლობით თავის მონონება, მაია ის საწყალი სუფთა ყანალი უნდა იყოს, სხვაი არაფერი არ უნდა ცადოს.

სიმონა ლაპარაკის ეშხში იყო შესული. კაკუა არც უგებდა ყურს, ისევ გასახა მთებურუნდა. როგორც იქნა, სიგარეტთანამ გამოიარა და მოუკიდა ბიჭმა.

— აი, სალუდეა, — ხელი გაიმვირა კაკუამ, — ის ყვეთელეგმარია.

— რას საქმინობს? — იკითხა სიმონამ. ვაჟა ელოდა, გაის „ქურდებობითაც“ დაინტერესდებოდა.

— მეორე, ფიზიკოსია, — მერე ვაჟას მიუბრუნდა კაკუა, — მე ნანას მძა სხვა მეგონა. ერთი მაიალი ბიჭია თქვენთან... კარგად იყავი, — უცებ დაემშვიდობა და ჩქარი ნაბიჯით გაშროდა.

— რაზე ერთი წარტყმით დაგვაყენა კვალზე, — გააყოლა სიმონამ თვალს.

ღია ლუდხანა ქუჩის მეორე მხარეს იყო. გადასასვლელზე დაქრობდნენ მანქანები და ვაჟამ შეამჩნია, უფროსიდა, შებორცილი მოძრაობდა ქალაქს მიუჩვევლი კაცი. როგორც იქნა, მაიანის, მაგრამ ჯერმინიანი ვაჟი იქ არ დახვდებოდა.

სიმონა ბიჭთან ერთად იმ მაგიდას მიუახლოვდა, სადაც ყვეთილი ადრევე დალანდა. მიუბრუნდა და ჰკითხა, გია სად არისო.

— ვინა? — გაიკვირა ულუგამ, — აქ რომ იყდა?.. არ ვიცი, დედა გაცივანი.

— გია? — ჩაერია თეთრხალათიანი დახლიდარი, — სად დაიკარგება, სადამომდე გამოჩნდება, — გაუღიმა კიდევ.

— მაღლობა, — სიმონამ ხელი გადახვია ვაჟას და ასე გაუყვან ქუჩას, — სახე თუ გააჩრდი?

ბიჭმა თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია.

— მე კი ვეღარ ვიყურები მაგ სიმორს. ხომ დამიხსოვრებ? — ბიჭის მხარეზე ხელი დამიდნა, — რა გვიწამა ამ გოგომ, — ვაჟას ხმა ეუცხობა და ახედა. სიმონა გაფითრებულიყო, ლანგებზე ცრემლი უციციციებდა.

4

რა მოხდა? ვინ არის ცუდად? სასწრაფო დახმარების მანქანის დანახვისთანავე დაბადა ვაჟას ეს კითხვები. დარწმუნებულიყო იყო, მანქანა მათთან იქნებოდა. კიბე აირბინა. სახლის კარიც რომ ღია დახუცვდა, სულ აფორიაქდა და ისე სწრაფად შევარდა დერეფანში, ისე კისრისტეხით, კინაღამ გამომხელებს დაეჯახა. ნანას აქეთ-იქით ღლილი და ტატინა ამოსდგომოდნენ, უკან თეთრხალათიანები. გოგო შემოეთვალა თვალებს აცეცებდა. თხელ კაბაში მუცელი უფრო ეჩნებოდა. შესივებული ტუჩები მშრალად ააცეცუნა და ჩუმიად გაისმა, — შენც წამოდი, ვაჟა, შენც წამოდი.

— აბა, რას ვიზამ, — ბიჭმა ჩანთა იატაკზევე დადო და უკანვე სწრაფად ჩაირბინა კიბე.

არადა, როგორ ელოდა ვაჟი ამ დღეს. ის კი იყო, ბოლო ხანებში თითქმის ყველას გადავიწყდა. შეიძლება უფროსობდნენ ამაზე ლაპარაკს, ოჯახში უკვე მოახლოებულს უფროსობდნენ.

— ნუ გეშინია, დედიკო, ნუ გეშინია, — ამშვიდებდა ლილი ნანას.

— მაშასთან ხომ დარეკეთ, ტატიანა დეიდა? — დედის მხარზე მისაქცნა ნანამ თავი მანქანაში ჩაედომისთანავე, — ხომ დარეკეთ, ტატიანა დეიდა? — გოგომ თვალი მილულა და მთელი გზა არ გაუხელოია.

— კი, დედიკო, დარეკა, — ლილი თმაზე ევერებოდა. ბოლო ხანებში ნანა მარტო არსად მიდიოდა. ვაჟს ოდნავ მორიდებითაც სთხოვდა სადმე გაყოლას. ბიჭს არ ენარჩებოდა, პირიქით, თავს ვალდებულად თვლიდა, მაგრამ ქუჩაში გასვლისთანავე უხერხულობა ეუფლებოდა. ყველა გამგებლად ეჭვი ეპარებოდა, სხვანაირად გვეყურებს, ნანას უტყდრის დამცინავები. ნანა კი ამაყად მიიბიჯებდა. სადა იყო მისი ოდნავ დარეგულირებული სიარული. გოგოს თავი ზედმეტად მაღალად ეჭირა და მის თვალებში სხვათა დამცირება შეიძინებოდა. ვაჟა ხედავდა ამა და გრძნობდა, რად უღირდა და ეს შემართული პიზა. დაძაბული იყო გოგოს ყველა ნაკეთი, დაჭიმული. ხელის ერთ უხეში აწევდა და მთლიანად მოეშვებოდა, აბრეშებული დაიმშვარებოდა და სთიხდა. ნანა თითქმის გაუთავებლად ელაპარაკებოდა მას სიარულისას.

ვაჟა ხშირად ვერ ხვდებოდა რაზე საუბრობდა, რა უნდოდა ეთქვა. მხოლოდ ფრაზები ესმოდა, ერთმანეთთან დაუკავშირებელი ფრაზები. ბიჭი შეკითხვასაც ვერ ბედავდა, ერთხელ წამოსცდა, რაო, და ნანამ ისე ხმამაღლა გაუმოწრა ნათქვამი, რომ გამგებლების ყურადღება მიიქცია. ვაჟა მაინც ვერ მიხვდა, ვერ გაიგო, მაგრამ დას მორჩილად დაუქნია თავი.

მანქანა მიქრობდა. ვაჟა მოუხერხებლად იჯდა. ქუჩის ნაგლეჯებს ხედავდა ბიჭი. უცებ რაღაცამ თბილად, სასიამოვნოდ დაუარა. თხელ, ცისფერ ლაბადაში მიიბიჯებდა საყვლაწველი და ჯიბეში ხელნაწიბილი თიკა, ვაჟის თანაკლასელი გოგონა.

ვაჟს ხშირად უტყვევებოდა ძილი. ცოტა, სულ ცოტა ჰყოფოდა. ღამისთვეა თითქმის ჩვეულებად ექცა. მისდა გასაოცრად არაფერ ოჯახისეულზე არ ფიქრობდა ამ დროს. გათენება ენატრებოდა, გათენებას ესწარმოვდა. სკოლა, კლასი, ამხანაგები! აი, ეს ეწირებოდა. სკოლაში კი სულ მთლად ავიწყდებოდა სახლი. ღამეც მისი თითქმის არ ფიქრობდა ოჯახზე, მაგრამ ერთი-ორჯერ ისე მტკივნეულად გაახსენდებოდა თავიანთი შეურაცხყოფილი, დამცირებული მდგომარეობა, რომ მთელ სხეულს ოხერა, ჩახლერილი და ფიჩქურდი მტკივნეული ოხერა მოიცავდა. სკოლაში კი სულ მთლად ავიწყდებოდა სახლი. ეს მას შემდეგ მოხდა, რაც დილით პირის პანისის ნიკაზე ორი დღერი მუქი ბუსუსი შენიშნა. რაღაც გაუხარდა ბიჭს, სხვანაირად აუქროლდა გული. მამის საპარსი ჩუხად შეიხანა სააბაზანოში, კარი ჩარხა და წყალიც ჩართა-ლიბთ მოუშვა, საპარსის ხმა რომ არ გასულიყო. სამაოიშორა ის ორად ორი ბუსუსი. პარსევისას სარკეში იყურებოდა. აი, მაშინ, სრულიად მოულოდნელად გაახსენდა თიკა და სინითვე გადაუარა. ეს იყო და ბიჭს სკოლაში მისვლის სურვილი მოეძალა. აშან გათენებაც შეეცადა.

სასწრაფოს მანქანა კარგა მანძილით იყო გამოორებული იმ ადგილიდან, სადაც თიკა მიიბიჯებდა ჯიბეში ხელნაწიბილი. ვაჟას დისა და დედის შერცხვა კიდევ, რატიმ-ლაც მათი მომწიბნა ეუხერხებოდა. არადა, ეს ჰქონდა ბიჭის თავი. მანქანა უკვე სამშობიაროს ეზოში მიიკვლევდა გზას.

— შენ აქ მოიცადე, ვაჟა, — შეაჩერა ტატიანამ ბიჭი. ვაჟი ისე დაბნეული მიჰყვებოდა ქალებს, რომ მიღებშიც არ ჩამოშორებოდა, — ბიჭო, არ გესმის, აქ დიდვად, არ შეიძლება შენი შემოსვლა, — ტატიანამ ოდნავ შეაფრდილა კიდევაც და გაუღილა.

ვაჟა ჩაიოჯდა მორყეულ სკამზე და კინაღამ გადმოვარდა. მერე სკამი გაიწოწა და ფანჯარაში გაიხედა. მამა დიანახა. ვასიკო აჭარებელი ნაბიჯით მოდიოდა, მაგრამ

არ იცოდა, რომელ კარში უნდა შესულიყო. ვაჟამ მუშაზე მიაკაკუნა და ანიშნა, აქეთო.

— დააწვივს! — შემოსვლისთანავე იკითხა ვასიკომ. სიგარეტზე ამოიღო, — ყველაფერი კარგად იქნება, — თვალი ჩაუვარა ვაჟას და ისიც ჩამოჯდა, — აი, ნახე რა კარგად იქნება ყველაფერი.

ვაჟამ თავი დაუქნია, დაეთანხმა მამას. უყურებდა კაცს და გრძნობდა მის ნერვიულობას, გადამდებ ცახცახს. ეკრძებოდა ახლა მამა. არა, მისი ნერვიული მოლოდინი არ მიაჩნდა შესაცდელად. ეკრძებოდა იმ წუთებში, როდესაც თვითონ, თვითონ ვაჟა ბრძანდებოდა მიმბეზულზე და ნერვებშილიყო, დაძაბულიყო ყველაფრისთვის იმეტებდა.

უცებ დღორ მასწავლებლის სიტყვები გაახსენდა. მაშინაც და ახლაც გაუკვირდა, საიდან უნდა სცოდნოდა ქალს ვაჟის სამსაღმდეგ დამოკიდებულება. ბიჭი ხომ არავისთან სიტყვას არ ამბობდა ამის შესახებ. ეს ბოლო ხანებში იყო, რომ ერთი-ორჯერ გახედა შესახებზე. თორემ უნინ თავისა და უსთავისად დედის შეურაცხყოფას გალახული უშნეო ლეკვის წყუტუნით იამებდა.

ვასიკოს გაზეთი გაუმჯალა. ვაჟა ხედავდა, როგორ ჩამტერებოდა კაცი ვაჟის, მაგრამ არ მოეკრებოდა. ეცეც აშკარა იყო. მერამდენედ დაინტერესდა, დიდი ხანია მოეხდინო. ბიჭი უყურებდა მამას და დღორ მასწავლებლის სიტყვები ესმოდა. როგორც გამიგია, უაბრაზიანესი მუშაკია და ოჯახზე მისი ზედმეტი ზრუნვა სასასურში ზოგიერთების სიცილსაც იწვევს. ვაჟა მაშინ იმდენად ალეღვებოდა და შეურაცხყოფილი იყო, არც მიუცევია ყურადღება. ახლა ამაზე ფიქრობდა და გრძნობდა პატივისცემას მამისადმი.

ლილი და ტატიანა გამოზრუნდნენ.

— რაზე ხომ არაა ჯერ? — კითხვით შეხვდა ვასიკო.

— უფრო ლამა მოსალოდნელიო, — ლილიც ჩამოჯდა.

— მესამე სართულზე აიყვანეს, გადმოიხედეს; — ტატიანამ კარი გააღო და გავიდა.

ორიოდდ თვის წინ ერთმა თანაკლასელმა წამოსძახა ვაჟას ეს აბიჯი, — შენ შენს დას მიხედო. ვაჟა არც კი ახსოვს, როგორ გამოუდგა ბიჭს და ვერც იპის იტყუარა, რას უზამდა, რომ დასწეროდა. მაშინ იყო, დღორ მასწავლებლებმა რომ შეაჩერა. ეს ქალი სანამ მისი მასწავლებელი გახდებოდა, მანამდეც სიმათიას იმასწავლებელი, ოღონდ ეს იყო, ქალის ზედმეტად სათნო და მიუკარებელი გარეგნობა ყოველთვის მცლოვიარეს აკრწნებდა და მისგან წარბის გახსნაც უკვირდა, გაკვირვებულ იმეითა ოხუნჯობა, გაქიკოლო ოხუნჯობაც არ აღიმებდა ვაჟას. რატიმლაც დოდოსგან ყოველთვის, ყოველდღე ელოდა შავებით, ძაძვით მოსვლას. შეაჩერა დღომი, შეეცადა ცარიელ კლასში და პირდაპირ კითხა:

— ბოლო დროს რა დაგეშარა შენ, ვინ გადაგარია, — და რასაც არ ელოდა, ვერც წარმოადგენდა ვაჟა, — შეყვარებული ხომ არა ხარ?

ბიჭი მოეშვა. თითქმის დაიცალა ყოველგვარი ბოღმისაგან. მერეც ჩამოჯდა.

— რა დაგეშარა, ვაჟა, ვისზე ხარ გულდამწყვეტილი?

— ოჯახზე, — ისე თქვა ვაჟამ, არც დაფიქრებულა, ნამოსცდა.

— მე დედას არ ვიცნობ. მამაშენი და ჩემი მუღლიყო ერთად მუშაობდა. როგორც გამიგია, უაბრაზიანესი მუშაკია და ოჯახზე მისი ზედმეტი ზრუნვა სამასაღმდეგ ზოგიერთების სიცილსაც იწვევს... ამა დაფასებდა უნდა, ვაჟა, გენაცვალე.

ვაჟა არ უსმენდა, რადაც გულმა დაუწყო ჩხვლეტა და ერთი ღრმადვე ჩაისუნთქა.

ახლა აკრწნებოდა ეს ყველაფერი და დედ-მამის ალეღვებულ სახეებს რომ უყურებდა, გრძნობდა ამ ხალხის გულსინთხურვას სიყვარულს. ეს გრძნობა იმ წუთში ისე მოეძალა, რომ ეს საერთო დღეც, ნერვიულობაც სიხარულიად ელაშუქებოდა.

რაღაც უცხოვრა ვაჟას. თითქმის უჩვეულო გარემოში მოხვდა და თან ეთიამებდა, სულ ცოტა ხნით შენებდა პატარა მოსაცდელში მისვლა-მოსვლა, სულ ცოტა ხნით დაისვენა ყურებმა კარის გაუთავებელი გაღება-დახურვით და

ალარც ჭრელი, აყაყანებული ხალხი ტრიალებდა. ისევ გაიღო ხმაური კარი და ახალგაზრდა თეთრხალაიანი გოგონა შემოიპყრო. ერთხანს შერდა კედელიანა. სიას დაუნყოფი თვალიერებდა. გოგონას პერანგზევე ეცვა ხალაით და მკერდთან ოდნავ მოვლებოდა. გაემაშობლებს შეავლო თვალი. არც ერთს არ შეუნიშნავს გოგონა და მისი მოსინჯილი მკერდი. ბიჭს ისევ სინთილემ გადაუარა. რამდენიმე დღის წინ თაკის მკერდი გამოუვლილად მოხვდა თვალში. გოგონას ფორმის ფერადი კაბაზე, ზედ მარჯვენა შუქსითან, ცარცის კვალნი დამჩნევდა და კიდევ უფრო უზნებდა მკერდს. გაემაშობდა გააპარა ისევ დედამისიკენ. ორივე უძრავად იატაკს ჩასჩერებოდა. უცებ ტატიანამ შემოიყო თავი და გამოიხიდაო, ახარა. ყველანი ეზოში გავიდნენ.

ნანა ზემოდან იყურებოდა. სულ გამოცვლილიყო გოგო. გაუას ყელში მოებჯინა რალაც, სუ შეეცოდა და.

— გრძნობ რამეს, დედიკო? — ლილი ცალი ხელით ქმარს გარდებოდა. გალიმედი ვისკო თვალებს აპარპალებდა, ვერ უსწორებდა მზერას ქალიშვილს, ეტყობა, შეკითხვაც უნდოდა, მაგრამ არაფერი გამოდიოდა. ბოლოს, როგორც იქნა, მოახერხა. — გინდა რამე?

— არაფერი... არსად ნახვიდეო.

— სად უნდა ნახვიდე, შუ შტერიო, — ტატიანას ხმაბალა მოუვდა შეძახება, იმდენად ხმაბალა, რომ დაბნეულმა ქალმა ტუნთან მიიღო თითი და ნანას ანიშნა, ჩუმადო.

ნანას არ გალიმებია, არც მიუქცევია ტატიანას დაბნეულობისთვის ყურადღება, პირიქით, ეტყობა, მოაწვია შიში, ღელავა და ჩამოსახა, — არსად ნახვიდეო, მარტო არ დაშტოვო.

— შედი, დედიკო, ნამონეკი, სად უნდა ნახვიდეო?

ნანა მოერჩილად მოიწვია ფანჯარას. მერე ყველანი მოსაცდელში კარგა ხანს ჩუმად ისხდნენ. მხოლოდ იმეცოთადა ჩამოდიოდა მომვლილი ქალი და ლილის გალიმებულობა, იმედიანი ელასპარაკებოდა. გაემაშობდა მოპკრა ყური, როგორც თქვა ქალმა, — ეგეთ ლამაზ გოგოს კარგი ბავშვი ყოფილებო.

ადრეული ზავებული იდგა, ზავებულის მშვიდი საღამო, როცა ნანამ, მკერავთან გამეყიო, სიხოვა ძმას. როდესაც ძველი უბნის ქუჩებს შეუყვანდა, გაემაშობდა სიამოვნება იგრძნო, დას კმაყოფილება გაეგრა. არც ნანა ნუყუტდა კავშირს აქაურობასთან, თორემ ახალ სახლშიც იყო მკერავი. სტენია მოესმა. ნანამაც მიიხედა და ისე ცივად მოაბრუნა თავი, რომ აშკარად მას უსტყვდნენ. გაემაშობდა იტყვი ვანიკო.

— ნანა! — ახლა დაუძახა კიდევ, — ნანა!

მერე ვანიკო მოუხალხდა მათ და ძალიან ზოგილობიანად მიესალმა. ნანას უბოდიშოდ გამოსდო ხელი. გოგოს არ უნდოდა გაეყოლა, ეს იგრძნობდა მის ოდნავ გაძალიანებებში, მაგრამ არც ვანიკო თმობდა და მოუშტერებელი ლილითი რალაცის უშტეკივად, უცებ ფერი ეცვალა, ეტყობა, ნანამ უთხრა ფერსაცვლილი და სანყინი. ვანიკომ ხელჩანთა გამოსტავა გოგოს და ამხანაგს გადაუგდო. მან პაჩერევი დაიჭირა. ნანამ მიიბრძინა ბიჭთან და ხელი გაუწოდა, — მომეცი ახლავე!

ბიჭმა გაუღიმა და ის იყო ნანას განვლილი ჩანთა უნდა გამოეჩინებოდა, რომ თავზეთი გადაეხდა იქ უკვე სხვა ელოდა.

— მომეცი! — ახლა იმ ბიჭთან მივიდა ნანა. ვაჟაც იქ გაიწვია, ნართმევა მოინდომა, მაგრამ ჩანთა უკვე ვანიკოსთან იყო.

— მიეცი, ახლავ დებურუნე! — მიიჭრა ვაჟი ვანიკოსთან. ვანიკომ ორივე ხელი დაახაზა, მე არა მაქვსო. მოქწნო გადაგდება და თავისსავე სიმაღლეზე გალიმებულმა გასახა ამხანაგს, — აბა, რა წესია ქალიშვილი ქალის ჩანთაში ხელის ჩაყოფა.

ვაჟი მიბრუნდა. წითური ცხელი იქვედებდა ნანას ჩანთაში. ვაჟა გაფითრდა უცებ, ეცნაოდა ნათქვამი და ვანიკოს მიაშტერდა, — ვის ჩანთაში არ შეიძლება?

— ქალიშვილი ქალის, — გაუღიმა ვანიკომ და ისე ხმაბალა გაიმეორა, რომ მის ამხანაგებსაც გაეგო.

— მე და კაკუნამ დავცხეთ ზოგიერთებს! — იყვირა უცებ ვაჟამ და მაროლა დასცხო. გრძნობდა, რომ ზან რიხილს, ზან მაგარს უბასკუნებდა, მომუშტული ხელებიც

ასტეკიდა, მაგრამ არ ცხრებოდა ბიჭი, თან მდგომარეობდა. მე და კაკუნამ დავცხეთ ზოგიერთებს, მე და კაკუნამ დავცხეთ ერთ ზოგს! — თითქმის ხელის ყოველი მოქცევაზე ყვიროდა ამას. შეაშინა, როგორ დადებოდა და ჩაიკვია ვანიკო. უცებ გააჩერეს. აქეთ-იქიდან ამოუდგა ორი ბიჭი და გააკვდა. უცებ მინც იქნებოდა და იქნებოდა. ვანიკო ნამოინია და სახეში გაუღახუნა, მერე კიდევ და კიდევ.

— მილიცია მოდის! — მოისმა ვილიცის ხმა.

— გაუშვით, მე კიდევ შარი მინდა! — ვანიკომ უკან დაიხია და გაუასაც უშვს ხელი. ბიჭები გზას გაუშვეს, ვანიკო ილიმედიოდა, ეს რა სილიო. ვაჟა მიხვდა, მიუხედავად იმისა, ვანიკო გაილხა, მინც თვითონ იყო სასაცილო, მინც შეთხვევას, ყველათვის ლიმილისმომგებ შემთხვევას მიხერებოდა ის ამბავი, რომ ამ წყნარმა ბიჭმა გადაედა და ვანიკოს, ნარმოგიდგენიათ, ვანიკოს გაარტყა. ვაჟა ამანაც გაამწარა ახლა, სირბილით ნამოინია და ვანიკოს პანლორი ამოსცხო.

— ფეხი არ გადმოადგათ! — ვაჟას ნანა გადაუფარა, — ფეხი, თორეკი..

რას აპირებდა გოგო, ვერავენ იტყვია. ერთი კი იყო, ვანიკო და მისი ამხანაგები კიდევ უფრო აიძაბნენ.

— მილიცია, მილიცია მოდის! — ისევ ვილიცის ყვირილი იმისა ვაჟა შემობრუნებული და განარისხებული სამუშელისაგან. ეს ირავლი იყო, ვაჟას თანაკლასელი პატარა და ქერა ირავლი, რომელიც შეუშენვლად იდგა სხვა დაინტერესებულ გამეფებულობან ერთად და მილიცითი ეშუქრებოდა ვაჟას მტერებს. ვანიკო და ბიჭები თვალს მიეფარნენ. ვაჟა უჩერებულად აიწურა. შეეგუფებული ხალხი აყაყანდა. ვაჟამ დაირცხვინა, მერე უცებ დას შეხვდა ნანა მიუახლოვდა და ტანსაცმლის გამწმენდი მიეშველა. ციტხა ხანში ირავლიც გვერდით დაუდგა და თქვა, — ამას ჯაგრისი სჭირდება, სველი ჯაგრისი, ასე არ გაიწმენდება. ვაჟამ გაუღიმა, ნანასაც ლიმილით შეხვდა და იგრძნო, რომ ამაღლდა მათ თვალში.

მეორე დღეს მთელმა სკოლამ იცოდა ეს ამბავი. კლასში, როგორც ელოდა, ლიმილით შესვდნენ ის სიხალხე.

— დარტყე! მართლა დარტყე? — რამდენჯერ უკითხეს, ვერც დათვალა ვაჟამ. ერთმა ისიც კი თქვა, ყოჩაღ, ვანიკო, რომ არ გაგიცხვინა და ყველა დავითანმა, ყველა თანაკლასელი ბიჭი ვანიკოსდმი მუტი სიმაპიითი განმოსტავალა. ვინც ეს ზარი ნამოყენა, ისიც დაუშტა, სიცილით დაუშტა, ხომ ნარმოგიდგენიათ, ხელი არ შეებრუნებინა, რას დამეგებოდა ვაჟაო.

— ვერ შეუბრუნა. უნდოდა, მაგრამ ვერ მოახერხა, — თქვა ირავლიმ და რადგან მის სიტყვებს არავინ მიაქცია ყურადღება, ოდნავ ხმაბალა გაიმეორა, — ვერ მოახერხა იმ ბიჭმა ხელის შებრუნება.

მოკლად, იქამდე მივიდა საქმე, რომ ნამოსახებს ვაჟას, შენ დას მიხედო... როდესაც ფოდოსიანს საუბრის მერე ეზოში გავიდა, სკოლის წინ ირავლი დაუშვდა. მიაკილებდა ირავლი და მთელი გზა ამშვიდებდა. იმდენს ლაბარკობდა, რომ ვაჟა აღარც უსტყვია. მხოლოდ ის არ სიამოვნებდა, ნამოსახებსავეთი აღიზიანებდა, ირავლი რომ საქმიანად განიხილავდა ნანას ამბავს და ასე დეტალურად იცოდა მათი ოჯახის შერცხვინა. მშვიდი, მეგობრული საუბრითი ირავლი ამას არც მალავდა. სადარბაზოსთან შეჩერდნენ და უცებ ქადაგად დაუარდნო ბიჭს პირზე შერაშა სიტყვა, ვაჟა სადარბაზოში შევიდა და სულ მოუთქმელად აირბინა კიბე.

ეს ყველაფერი აგონდებოდა ვაჟას სამშობიაროს მოსაცდელში. ამას ყველაფერს ცხადივც ხედავდა, მაგრამ ერთი წუთით არ მოუდგებოდა ყურადღება, ერთი სიტყვა არ გამოიჩენია არავის. ყველაფერი მშვენიერად ესმოდა, რაც მოსაცდელში ითქმებოდა. როდესაც მომვლილი ისევ ჩამოვიდა და შეესაყვინა, გაიკვანისო, ვაჟა სულ მთლიანად მონდად დაჟალა და განცხვინა. სრულად იგრძნო ქვის იატაკის სკრილივ და ახალგაქმონებული კედლების სუნი. უცებ კედლებზე დაკიდებულმა რადიორეცხილურდორებმა დაიხიხინა და ციტხა ხანში დღიქრებმა გამოაცხადა, რომ დაიბოდა ქვეყნად ახალი ადამიანი, ვაჟი. ახალშობილის წინა, ზომა. დედისა და მამის გვარები.

— ნეტა მისი დედას, — ინარტა ლილიმ და ახლა

ტატიანას ჩაფრინდა ხელში, — ჩემი ნანაც ასე კეთილად გადამირჩინოს ღმერთმა.

— თქვენთვისაც მალე მომელოცოს, — ახალმოვლენილის ბედნიერი მამა ლილას და ვასიკოს ლცავდა. ბიჭი ტუჩებს ვერ უყრიდა თავს. ვასიკო წამოდა და ხელი მაგრად ჩამოართვა, მერე უცებ დაფეთებული მიჭრა ფანჯარასთან და შუშაზე მაგრად მიბარახუნა, — ერთი შეხედული, აგერ, შეხედეთ.

უკვე შეზინდებულ ეზოში მოაბიჯებდა სვანურქუდიანი თვალებბრალა კაცი.

— დედა, რა ადამიანი ბრძანდებით, — ტატიანამ გახარებულმა მოხსნა კარი, — კაცი ხარ, ბატონო ჩემო, დიდებული კაცი.

— გამარჯობა ყველას! — სიმონამ ჯიბეზე ხელი გაიკრა, — სასოროლადა უკვე საქმე თუ რაგვა?

— ახლა გაიყვანეს, — ლილიმ გაუღიმა კაცს, — სულ ახლახან.

— ბიჭი იქნება, — დაჯერებით თქვა სიმონამ, — ვისაც გინდათ, დაგნამოვლევით, ბიჭი იქნება.

ვაჟა გავიდა. ათვალიერებდა სამშობიარო სახლის ოთხსართულიან შენობას და ცდილობდა მიეგნო იმ ოთახსთვის, სადაც ნანა იყო. რაღაც ხმა შემოესმა. კივილი. ტანში გასკრა ბიჭს. ნანას ხმას მიამგვანა, ეცნო. კივილი განმეორდა.

— ნანა! ნანა! — იყვირა უცებ ბიჭმა, — ნანა, ნუ გეშინია. ყველანი აქა ვართ, სიმონა ბიძიაც ჩამოვიდა. ნუ გეშინია, ნანა!

პირველი სართულის ფანჯარა გამოიღო, რამდენიმე ქალმა ერთად გამოყო თივი და ისეთი დღე დაანიეს ვაჟს, რომ ბიჭი უხმად შეიძურნა მოსაცდელიში.

— ზოგ არაფერი გაგიგიათ? — კარშივე იკითხა.

— ჯერჯერობით მშვიდობააო, — ვასიკომ შვილს კისერზე რამდენჯერმე მიუტკაპუნა ხელი, — ნუ გეშინია, ყველაფერი კარგად იქნება.

— რას შობი ბიჭო, — სიმონამ ვაჟს გახედა, — აიღე უკვე პასპორტი?

— თვის ბოლოს მისრულდება თექვსმეტი, — გავლიმა ვაჟს. როგორ არაფერი ავიწყდება ამ კაცს, ყველასთვის ყოფნის ყურადღება და თბილი სიტყვა. ვაჟს სახეზე ღიმილი არ შორდებოდა, ისე უყურებდა. მერე ახლოს დაუდგა სიმონას, თითქოს ამით უნდოდა მოფერება, ყურადღებისათვის მადლობის გადახდა.

ისეც გაიფიქრნა რეპროდუქტორმა და უცებვე ჩაუნყადა ხმა. ყველა კედელს მიაჩერდა. გაიწელა ნამები, უსაშველოდ გაიწელა. და აი, მორიგი ფიკიონის შემდეგ გაისმა ნეტარი ბეგრები, გალობასავით წინადადება, რომ ნანამ ოჯახს აჩუქა ვაჟი ჯანმრთელი და უნებელი.

არც ერთი არ განძრწუნდა. არავის ამოუღია ხმა, უცებ აუგარდა ლილის ტირილი. უცებ იგრძნო ვაჟამ მუხლებში კანკალი და უცებ იყვირა სიმონამ: აქანე ვისროლო თუ სახლში? — მერე ყველა დაკოცნა, ყველას აუწია ყური.

ცოტა ხანში შემოვიდა მომვლელი ქალი და წერილი ჩამოიტანა, ლილიმ ატრიალა, — ატრიალა და ვასიკოს მიანოდა, — ვერ ვარჩევ, შენ ნაკითხზე.

— ყველაფერი კარგად დამთავრდა. ამბობენ, კარგი ბიჭი ვარო. გკოცნით ნანა და... — აქ ვასიკოს ქვედა ყბა აუკანკალდა და დარცხენილი ბავშვებით მიმოიხედა. როგორც იქნა, დაწყნარდა, — გკოცნით ნანა და ვასიკო.

— ვასიკო ვინა? — გაიკვირვა სიმონამ.

— ჩემი შვილიშვილია, — ისეც მორცხვად გაღიმიეთ-

ლი აპარპალებდა აცრემლებულ თვალებს ვასიკო, — ჩემი შვილიშვილია, მაგას ვენაცავლე ბიჭობაში...

დილით ადრე გაეღვიძა ვაჟს. გვერდითა ოთახიდან თევზების ალაგების ხმა გამოიღო. სანოლუმში ვასიკოსა და სიმონას ეძინათ. ბიჭს არც ჩაუცვამს, ისე გატანტალდა და ჯერ ბოლოდღე აულაგებულ სუფრას მიუჯდა. გვერდი-ელად ისაუზმა, მერე უცებ წამოხტა, ჩქარა ჩაცვა და ის იყო გასვლას აპირებდა, დედის გაკვირვებული მზერა შეინშნა. ჯერ ადრე იყო, კარგად არც იყო გათენებული. ვაჟა ოთახში შებრუნდა და საკარძელში ჩაჯდა. სულ ორიოდე წუთი გაძლო და ისევ წამოხტა. დედას აკოცა და კარი გაიბრახუნა. გარეთ გასვლას ძალიან მოუნდა ვინმესთვის გაუგებინებინა. ქუჩის ტელეფონთან შეჩერდა. ნომერს კრეფდა და სახლიდან ღლილი არ შორდებოდა. რამდენი მოგაგონებოდა და დისშვილი, იმდენი მამის სიტყვები ჩაესმოდა, მაგას ვენაცავლე ბიჭობაშიო. ამაზე ეღიმიებოდა და თან მოსწონდა. სახლიდან გამოსვლა კიბეზე ჩამორბენისას ისე იგრძნო მოჭარბებული სიხარული, რომ სიმამლა თქვა, თითქოს დედათანმა და გადაჭარბა ოჯახის ბედნიერებას, მართლა მაგას ვენაცავლე მართლა მაგის ქორივე.

როდესაც ყურმილში გაისმა დარცხვის პირველი სასიგნალო ზემური, მაშინ გაიახზა, რომ თიკასთან დარეკა, თიკას ნომერი აკრიფა და ის იყო უნდა დაეცადა, რომ წამყინარევი გოგოს ხმა გაისმა, — დიახ, დიახ, გისმენთ... არ ამოიღო ხმა... თუ გგონია, ვერ ვხედე, ვინ ხარ.

ვაჟამ ახლა ირავლისთან დაეცა. მერე რა, რომ ადრე, მერე რა, — იმშვიდებდა თავს.

— ირავლის სიხოვეთ.

— ირავლის? — გაიკვირა ქალმა, — ახლავე.

— ირავლი, გამარჯობა, — იქიდან გაურკვეველი ბუტ-ბუტი ისმობდა, ალბათ, მიესალმა, — იკა, ვაჟა ვარ, ბიჭო, ვაჟა... ჩემს დას ბიჭი ყვოლა.

— მომილოცავს, — მერე გამოცოცხლდა ირავლის ხმა, — მომილოცავს... ვაჟა დარჩევა?

— არა, ვასიკო, მამაჩემის სახელი.

— მე მეგონა, ვაჟს დაარქმევდა, ისეთი მოსიყვარულე, ყურადღებიანი მამა ხარ.

— მაგას რა შინიშენლობა აქვს... კარგად იყავი.

მოპირდაპირე ტროტუარზე მიაბიჯებდა გია. შეცვიდა ბულივით აბუზული და ოდნავ ფერმკრთალი. არადა, რამდენჯერ გადაწყვიტა ვაჟამ, ენახა, დალაპარაკებოდა.

უკვე ამოძრებულყოფი ქალაქი. დაქროდნენ მანქანები და გადასასვლელთან შედგა, შეიცადა ვაჟამ. გადაწყვიტა, წამოსწოდა და ეთქვა, ბიჭის გაჩენა ესარებინა. არაფერს სხვას არ გრძნობდა, არ აპირებდა, მხოლოდ ეს უნდოდა ესარებინა. გადასასვლელთან მის გვერდით საბავშვო-ღიანი ახალგაზრდა ქალი შეჩერდა. ვაჟა ისე გაღიმიებული თვალებით მიამსერდა, ისე ჩახედა ბავშვს, რომ ქალი უხერხულად შეიმშუშა, დაიძრნენ.

გია ვიღაცას ელაპარაკებოდა. ისეც აბუზული იდგა და ისე ლაპარაკობდა. შუა გადასასვლელზე შეჩერდნენ. ვაჟამ კიდევ ჩახედა ბავშვს და უცებ დაემანჭა სახე, ელვასავით დაუარა რაღაცამ. ნელ-ნელა ყველაფერი გაუხუნოვანდა, გაუჩინარდა. ყრულ ჩაესმა:

— ადგილ, წამოდექი, შვილო!

მკერდში, მარცხნივ უღმუოდა ტკივილი. ღრმად ისუნთქავდა და ეს ცოტათი შევლოდა. მერე უცერად შეწყდა მანქანების ხმა, შემფოთბული სახლის ყაყინი და ბიჭი საშუამოდ დაამდა, დამშვიდდა.

მსარბენი

პირველი
გვერდი

ჩემი ნაღვლიანი მახეობის გასაღების ყაზ

დასასრული

დასაწყისი იხ. N1, 2007

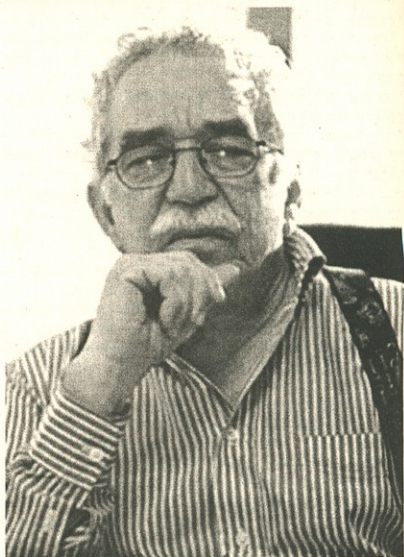
4

ახალი წლის დადგომისთანავე ჩვენც დაგვიდგა დრო ერთმანეთის უკეთ გაცნობისა. ხმაოზოშილ სიმღერას მივუჩვეი თავი. ისე უმღეროდი, ძილში რომ გაეგონა და ძილშივე ეგასახა თავისი სხეულის ბუნებრივი ენით: გოგონას გუნება-განწყობილების გამოცნობა შეიძლებოდა იმის მიხედვით, თუ როგორ ეძინა, მერე და მერე, თითქოს სულიერი სიმშვიდე ჰყოვაო, ძილიც მშვიდი გაუხდა, სახეც — უფრო ლამაზი და სიზმრებით — მრავალფეროვანი.

ერთ დღეს ბალიშზე დედაჩემის ზურმუხტის საყურე-ბი დავეთხოვე. ჩვენს შემდგომ შესვენარზე ეკეთა, მაგრამ არ უხდებოდა. სხვა მოვუტანე, თან აუხსენი: პირველად მოტანილი არც სახის ფერზე მოგნიდა და არც ვარცხნილობაზე, აი, ქსენი კი, მე მაგონი, მოგიხდებოდა-მეთქი. ორჯერ უსაყურეობად მოვიდა, მესამედ კი ჩემი მოწონებული საკეთიბინა. იტყობა, დიდად არ მოსწონდა, მაგრამ შემთხვევას ელოდებოდა, ჩემთვის ესამოყვებინა. იმ დღეებში ისე მივეჩვეი ოჯახურ ცხოვრებას, რომ შიშველი აღარ ვიძინებდი უწინდებურად. ჩინური აბრეშუმის პიჯამები გამოვიმუშურე, კარგა ხანია არ ჩამიცვამს: არავინ მყავდა ისეთი, ვისი გულისთვისაც მომიწევდა გახდა.

დავინყე ფრანგი ავტორის სენტ-ეგზიუპერის „პატარა უფლისწულის“ კითხვა. ამ წიგნმა მთელი მსოფლიო აღფრთოვანა და აღაფრთოვანა უფრო მეტად, ვიდრე თავად ფრანგები. ეს იყო პირველი შემთხვევა, გოგონა რომ რაღაცით დაინტერესდა, გაღვიძებოდა არ გაუღვიძია, მაგრამ რომ მიიწონა, ნამდვილად დაეტყო. პირდა, მეც ორი დღე ზედიზედ მომიწია აქ მოსვლა, რომ წიგნები ბოლომდე ჩამეკითხა. შემდეგ ნაკითხვით პერსი, „ზღაპრები“, საღმრთო ისტორია, „ათას ერთი ღამის“ დეზინფიცირებული ვარიანტი ბავშვებისათვის. კითხვისას მიხვდი, რომ გოგონას ძილის სხვადასხვა სიღრმეები ჰქონდა, ეს კი იმას მინიშნავდა, რომ ჩვენს ნაკითხულ წიგნებს ის ერთმანეთისგან განასხვავებდა, მეტ-ნაკლები მოწონებით აღიქვამდა. როცა ვიგრძნობდი, რომ, როგორც იტყვიან, ძირადად ჩავდი, შეუც ვეკრებოდი და მასთან ჩახვეულს მეძინა მამლის ყიფილ-ამდე.

ბედნიერი ყუიყუი და ნაზად უუკოცნიდი თვალებს. ერთ ღამეს თითქოს სხივი გაუკრთაო სახეზე, პირველად ჩაიღიმა, შემდეგ კი სხრაფად შემეპყია ზურგი და უკმაყოფილოდ ჩაილაპარაკა: „ისაბელის ბრალია, ლოკოინები რომ ტირილდნენ“. იმედი მომეცა, საუბარს ავანყობო-მეთქი და მისასვე კილოზე ვკითხე: „ვისი იყვნენ?“ არ მიპასუხა. ხმა და კილო პლბეურები ჰქონდა, თითქოს მისი არ იყო, თითქოს ვიღაც სხვას მალავდა მიგნით და მაშინ ყოველგვარი ეჭვისა და ყოყმანის გარეშე მივიდი იმ დასკვნამდე, რომ გოგონა მძინარე უფრო მომწონდა.

გაბრიელ გარსია
მარკესი

ჩემი ერთადერთი საზრუნავი კატა გახდა. ბოლო ხანებში როგორღაც მოეშვა, ინვა თავის კუთხეში და თავს მალავა არ სხედვად. დამიანას ვთხოვე: იქნებ ექიმ-ვეტერინართან წაიყვანო-მეთქი. კალათში ჩასმა რომ დავუპირე, დაჭრილი ნადირივით დამფხოქნა. დამიანამ კალათში ძალისძალობით ჩაჭყა აფხარკალეული კატა და წავიდა. რალაც დროის შემდეგ დამირეკა: სხვა გზა არ არის, კატა უნდა მოწამლონ, მაგრამ თქვენი თანხმობა საჭიროო. კი მაგრამ, რატომ უნდა მოწამლონ-მეთქი? „იმიტომ, რომ ბებერიო“, — თქვა დამიანამ. ცეცხლი მომეკიდა გულზე: მაშინ მეც უნდა დამწვენ ცოცხლად-მეთქი. არ ვიცოდი, როგორ მოვეცეულიყავი, ორ ცეცხლშუა აღმოვწმდი. მართალია, კატის სიყვარული ვერ ვისწავლე, მაგრამ სასიკვდილოდ მაინც ვერ ვიმეტებდი, თანაც მხოლოდ იმიტომ, რომ ბებერი იყო. ის ოხერი ინსტრუქცია მაინც სად მივაგდე, იქნებ იქ ამოვკითხა რამე სასიკეთო!

ამ შემთხვევამ ისე ამაღელვა, რომ დავწერე საკვირაო სტატია სათაურით, რომელიც წერულდას ვესხე: „კატა — ოთახის პატარა ვეფხე?“ სტატიას ახალი კამპანია მოჰყვა, საზოგადოება კვლავ ორად გაიყო! კატების მომხრეებად და მოწინააღმდეგეებად. ხუთი დღის მერე გაიმარჯვა აზრმა — საესპეტი კანონიერია მოჰყვინო კატა, თუკი ის ადამიანთა ჯანმრთელობას ემუქრება და არა იმის გამო, რომ ბებერია.

დღეის სიკვდილის შემდეგ რალაცნაირი შოში დამჩეხდა, სულ მაგონია, რომ მძინარეს ვიღაცა შემახებს ხელს. ერთ ღამეს მე ეს ცხადად ვიგრძენი და აფორიაქდი, მაგრამ დედაჩემის ხმა დამიბრუნა სიმშვიდე: „Figlio mio poveretto!“*. ასეთივე შეგრძნება დამეფულა ერთ აღრიან

* ჩემი საბარლო შვილი (იტალი).

ამოკითხვის მიხედვით მიზეზები, კატა ავად იყო და მეც ყველა მითითება თუ რჩევა ზედმინებით შევასრულე, რათა სიკვდილის კლანჭებიდან გამოქვინა იგი. დღისით, სიესტის შემდეგ გამოვიძებულს, უცებ მომაფიქრდა, კატას შეუძლია დღეგაღების სახლში მიმიყვანოს-მეთქი. კალათაში ჩავსვი და ჯერ როსა კაბარკასის დაწესებულებაში მივედი. კარი კვლავ დაღუპული დამხვდა, სიცოცხლის ნიშნები არაფერი ტყუობდა. კატა რატომღაც აფორიქადა კალათაში, უცებ გადმოხტა, ღობეს გადაკლდა და ბაღში გაუჩინარდა. კარზე მუშებით დავბრუნებულე. კარს მიღმა ვიღაცა სასმელოდ წესისამებრ იკითხა: „ეინ მოდის?“ „თქვენთან, — ვუპასუხე მეც იმ კილოზე, — დიასახლისს ვეძებ.“ „დიასახლისი არ არის“, — თქვა ხმა. „კარი გაიღეთ, კატა მაინც წავიყვანო!“ „აქ კატა არ არის“. „თქვენ ვინ ხართ?“ — ვკითხე მე.

— არაფერ, — მიპასუხა ხმა.

ყოველთვის მეგონა, რომ გამოთქმა „სიყვარულის გამო სიკვდილი“ — შოლოხოვ პოეტური სიტყვით იყო და მეტი არაფერი, მაგრამ იმ საღამოს, როცა შინ უახლო და უდღეგადიდი დავერწმუნდი, დავერწმუნდი, რომ სიტყვით აქ არაფერე შუაშია. მე — ბებერი და მარტოსული კაციც ხომ სიყვარულის გამო ვვადები. და კიდევ ერთი ჭეშმარიტება შევიძინე: ამქვეყნად არაფერზე გავცვლიდი ჩემს ტანჯვით აღსაესე ტკიბობას. თხუთმეტი წელნიანი ცვილილი მთარაგმეა ლოპარდის „სიძულეები“ და მხოლოდ იმ საღამოს შევფარებინე იგი მთელი სიგრძე-სიგანით. „ბედ-შავი ჩემო თავო, სიყვარული სატანჯველი ყოფილა თურმე“.

რედაქციაში საშინაო ტანსაცმელში ჩაცმული და წვერ-მოშვებული რომ გამოვეცხადე ყველას, ხომ წარმოგიდგენიათ, რასაც გაიფიქრებდნენ, ალბათ, ყველას ეჭვი შეუვარა ჩემს გარებრივ შესაძლებლობებში. იქაურთა მთლად გადაკეთებული დამხვდა. ერთმანეთისგან მინით გამოყოფილი პატარა-პატარა კაბინებით, ჭკრზე მკერული განათებით რედაქცია საშობიარო სახლს ჰგავდა, ირგვლივ გაშვებული ხელოვნური სიჩუმე და კომფორტი გაიძულებდა ჩურჩულით გელაპარაკა და ფეხაგრვით გავსო. ესტუმრულ-ში ან განსვენებული ვიცე-მეფეებით თავს იჩინებდნენ სამი უფადო დირექტორის ხუთის საღებავით შესრულებული პორტრეტები და ცნობილი ადამიანების ფოტოსურათები, ყველასი, ვინც კი ოდესმე სტუმრებია რედაქციას. დიდ სასტუმრო დარბაზში სამატიო ადგილზე ეკიდ ახ-ლანდელი რედაქციის მთელი დადგენილების უზარმაზარი ფოტოსურათი, რომელიც ჩემს დაბადების დღეზე გადაიღეს. შეფერხდა: ფიქრებით ეს სურათი შევადარე სხვა სურათს, სადაც მე ოცდაათი წლის ვარი და კიდევ ერთხელ დავერწმუნდი, რომ ადამიანები უფრო მეტად და უარესად ბერდებიან ფოტოსურათებზე, ვიდრე სინამდვილეში. მდივანმა ქალმა, ობილივრ რომ დამკოლა, მკითხა, ავად ხომ არ ხართო. უსაზღვრო ბედნიერება განვიცადე, როცა ვუთხარი დაუჯერებელი სიმართლე: „დაიას, სიყვარულით ვარ ავად“. „რა საშუესხარო, რომ ჩემი სიყვარულით არ ხართ ავად“, ქათინური არ დავი-შურე. „ტყუილად ხართ დაწმუნებული“. კრიმინალური განყოფილების რედაქტორი ყვირილით გამოვიდა თავისი კაბინიდან: „ორი გოგონას გვაიმ უნახავთ, ჯერ ვერ ამოიცნეს!“ დამზაფრა: „ასაკი?“ „ახალ-გაზრდები არიან. შეიძლება შიდა რაიონ-ბიდან მობრძოდნენ აქეთ რეჟისის მიერ და-ქირავებული მკვლელების შიშით“. გულზე მომეშვა: „ქმიძე ვითარება წელ-წელა იზრდებოდა სისხლის ლაქასავით და გვიკრავს ყველას“. — თქვით მე. რედაქტორმა უკვე შორიდან დიძიბა:

— სისხლის ლაქასავით კი არა, მძლ...ის, პასტრის...!

რამდენიმე დღის მერე უარესი ამბავი მოხდა. ნიგნების მაღაზიასთან ველოსი-პედით ჩამოქროლა კალაიანმა გოგონამ; ჩემი კატის კალათას ჰგავდა. ტანში გამტრა. გავეცივე, ხალხის ტალღას მიუჯულაუნებით მივარდევდი.

გოგონა ძალიან ლამაზი იყო, იოლად სხლტვნიდა ხალხს; ნაკადში, მე კი ამ დროს ძლივს მივიკვლევდი გზას; ზოგჯერ ნადევნი, წინ გადავადვდი და სახეში ჩავეხდი. ხელის გაშ-ნია, არც გაჩერებულა, არც ბოძები მოუხდია. არა, ეს ის არ იყო, ვისზეც მე ვფიქრობდი, მაგრამ მისმა ამბავს გარ-ეგონაბი ისე მომხსნა, თითქოს დღეგაღინა ყოფილიყოს და მე მიხვდი, რომ დღეგაღინას არც მინარეს ვინცხომ დი, არც ჩაცმულს, ასევე არ მიცნობდა თვითონვე, რადგან არასოდეს ვუხანავარი. გაგივრებამე მისულმა სამ დღეში თორმეტი წელით დაშორე მოვსკოვ, ცისფერიც და ვარდ-ისფერიც. აღარც მუსიკა მინდებდა და აღარც ის სიმღერები, მის თასს რომ გამახსენებდა.

ვერაფერს ვუხერხები სულიერ მღელვარებას, ბებერი ვარ, ამიტომაც სუსტი და უძლიერი ვარ სიყვარულის წინაშე. ეს რომ ასეა, ერთი დრამატული შემთხვევაც კმარა დასამტკიცებლად. ხალხმრავალ საეაფრო რაიონში ველო-სიპეტელე გოგონას ატყობავი დღევანდ. გოგონა სასწარმო დახმარების მანქანით გაუქანებით საავადმყოფოში. შემო-ვევის ტრაგედიულობაზე კი ნათლად მეტყველებდა სისხლს გუბე და ის დაგრებიანი რკინის გროვა, სულ რამდენიმე წუთის წინ ველოსიპედი რომ ერქვა. მაგრამ ჩემზე იოზე-და არა ამ ჯარბმა, არამედ ველოსიპედის მარკად, მოდელ-მა და ფერმა, ვინ იცის, იქნებ ეს ის ველოსიპედი, მე რომ დღეგაღინას ვაჩუქე!

თითხილივლები ერთხმად აცხადებდნენ, ყმანკილი ქალი იყო, ძალიან, გამზადი, მოკლედ უჭერილი ტალიოვანი თმა ჰქონდაო. შეშლილით გავაჩერე პირველივე ტაქსი და ვუთხარი, მივეყვანე გულმონწყალების საავადმყოფოში, რომელიც ერთ ძველ შენობაში იყო განთავსებული და ქეშის ციხეს ჰგავდა. მთელი ნახევარი საათი დადგირა-ლი — კლინიკაში რომ შემეღწია და კიდევ ნახევარი საათი — რომ გამომღწია ავადმყოფი, სურნელოვან ხე-ილის საღებო. იქ კი ერთი სახეტყველი ქალი გადამიგა წინ, თვალბრინ ჩახსენა და მითხრა:

— მე ის ვარ, ვისაც შენ არ ვეძებ.

შოლოხოვ მაშინ გამახსენდა, რომ ამ ბაღში თავისუ-ფლად დადიოდნენ მუნიციპალური საიყვანის პაციენტები. დირექციაში იძულებული გახვდი მეთქვა, რომ ფურნა-ისტი ვარ და იქნებ ვინმე მიმიყვანოს სასწარმო ადამი-რების განყოფილებაშიც. მიმიყვანეს. შურანდში ეწინა-როსალაბი რიოსი, თექვსმეტი წლის, საქმიანობა უცნობია. დაგონაზო: ტვინის შერყევა. მდგომარეობა: საშუალო სიმ-ძიმის, განყოფილების გამტეს ვითზე. შემიძლია ენაბ-მეთ-ქი? მეგონა, არ დამრთავდნენ ნებს, მაგრამ სიამოვნებით წამიყვანეს იმ იმედით, იქნებ გახვთი გამოაქვეყნოს, სა-სადავლო მდგომარეობაშიცაა საავადმყო-ფოში.

გაცივრეთ კარბოლის სუნით გაღლენ-თილი დიდი ოთახი, სადაც საწოლებში მოკუნტულებიყვნენ ავადმყოფები. სიღრმეში, კუთხეში, ბორბლებთან საკაცებე ინვა სი, ვისაც ვეძებდი. თავი ერთიანად ბანდით ლეკავდა შეხვეული. დატანვლი, სისხ-სპირატევიან სახეს ძნელად თუ ვინმე გაარჩევდა, მაგრამ საკპარისი იყო ფეხები დამწახა, რომ მე უკვე ვიცოდი, ეს დღეგაღინა არ იყო. თავში გამტრა: „ნეტავ რას ვიხამდი, რომ ყოფილიყო“! მვირე დღეს ჯერ კიდევ დილაბ-ნელზე ძალა მოვიკრიბე და გავმხრეთ ფაბრიკაში, სადაც, როგორც ერთხელ როსა კაბარკამა მითხრა, გოგონა მუშაობ-და, ფაბრიკის მეპატრონეს ვთხოვე. და-ეთვალერებინებინა ჩემთვის თავისი საწარ-მო, რომელიც „გვსურს ნიშნულად წარუდგენიოთ გართიანებული ერების ორგანიზაციის საკონტ-ნენტო პროექტისთვის“. სქელკანინამა და მელანქო-ლიურმა ლიბანელმა მეპატრონეებმე სტუმართმოყვრულად გაიღო თავისი სამუშაოს კარი იმ იმედით, რომ მთელი მსოფლიოს ხალხებს იგი მალე მოველნიებოდა საუკეთე-სი ნიშნულად. ხელოვნური შუქით განათებული დიდ ოთახ-ში საშამსად გოგონა მორჩილად თვადხარლი აკრებდა

ლილებს. ჩვენს დანახვაზე ყველანი წელში გაიმართნენ სკოლის მოსწავლეებით. ცალი თვალი ჩვენზე ჰქონდათ, ამ დროს კი მაიო უფროსი ყველაზე დათვინი ჰქონდა მთელი მუშაობის წელიწადი ღილებს დაკრების უკვედა ხელმოწერაში. ამასთანავე მე თვალს ვადევნებდი გოგონებს, მუშაობდა ამოწმებო ჩაქმული დელგაბინა და არა მძინარე დელგაბინა. სამაგიეროდ მე მისცო ერთმა ქალიშვილმა, რომელსაც უღობიერი აღფრთოვანებით გამოწვეული შიში ხატა სახეზე.

— სენიორ, ეს თქვენ აქვეყნებთ გაზეთში სასიყვარულო წერილებს?

ვერასოდეს წარმოვიდგენდი, რომ მძინარე ქალი შეძლებდა ასე გამანადგურებლად ემოქმედა ადამიანზე. დამარჩივდა ისე გავყარდი, არავის გამოეშვებოდებოდა. უკვე აღარ ვეფიქრობდი იმაზე, რომ მე გამანადგურებელი მყოფი ერთ-ერთი ქალიშვილი იყო ის, ვისაც მე ვეძებდი. იქიდან გამოქცევის ცხოვრებაში შემოერჩნენ ერთადერთი სურვილია მკლავი — ტარილის სურვილი.

როსა კაბარკასმა თვის ბოლოს დამირეკა და დაუფერებელი რამ მითხრა: ბანკირის მკვლელობის მერე დასასრულებელი ვადგენდა გამოიძიება კარტახენა დე ინდიასში. რა თქმა უნდა, არ დაუფერებ, მივულოცე ასეთი წარმატება და მივეცი საშუალება ეცრუა. მერე კი კვითხე ის, რაც გულის მითხოვებდა:

— კი მაგრამ, ის?..

— აჲ არის, — თქვა ბოლოს როსამ, — მაგრამ ცოტა ხანს უნდა მოიცადო, „მანქან რამდენ ხანს?“, „წარმოადგენა არ მაქვს. შეგატყობინებ“. ვიგრძენი, პირდაპირი პასუხს გაუბრუნდა და უხეშად შევანწყვეტინე: „იცო, რას გიტყვი, კვლავ დამაყენე მაინც“. კვლავ არ არის, — თქვა ქალმა, — ფრთხილად იყავი, თავს არაფერი დაუშავი. რაც მთავარია, იყავი არ დაუშვამი. ნართულებს თვით არ ჰქონდა ახლა, ეფერებოდათ, მისაღობით მინც ეთქვა სიმართლედ, „ბოლოს და ბოლოს, — არ ვეშვებოდი მე, — თანამშრომლები ვართ“. ერთი ნაბიჯითაც არ დაუშვამი უნა. „დამშვიდდი, — თქვა როსამ, — გოგონა არაფერი ჰქონს და ელოდება, როდის დაფურცავ. მაგრამ აი ახლა არ არის საჭირო არის გაკეთება, და საერთოდ, ჩემგან მეტს ვერაფერს გაიგებ, მშვიდობით“.

ტელეფონის ყურმილი ხელში შევაცავი. არ ვიცოდი, რა გზას ეწვიოდი, რადგანაც უფროსი კაბარკასს სკამად კარგად ვიცნობდი, ვიცოდი, ნათქვამს არ გადავიდოდა. ნაშუაღამეს ჩუმად, შემუშავებლად ჩაუფერე მის „სახლს“. შეხიბველობის იმედით უფრო, ვიდრე გონიერების კარნახით, მაგრამ „სახლი“ კვლავ ჩაკეტილი და დალუქული იყო სანატორიული ინსტიტუტის მიერ. ალბათ, მსხვა ადგილი იდგნო მირეკვდა ან ხელავს, სხვა ქალაქიდან. პირაქთ აიხს გაფიქრებამაც კი ამაფორიაქებული წინათგრძნობით ამავესო, მაგრამ ექვს საათზე ტელეფონში, როგორც პარილი, გაიხსა თითქმის სიტყვასიტყვით ჩემი ნათქვამი:

— აი, ახლა — კი.

ღამის იმ საათზე კანკალს ატანილი გავყვებოდი ჩვენი ოთახიდან ალსიფერი ვარდებით, შევიტარებოდი მოკლადის, ჰალვისა და კანფეტების ლამაზ-ლამაზი კოლონებით ხელდახლებული, თან ტურქის ვიკენტიდ, არ აფიქრებო-ლიყავი. კირი გამოვლენილი დამხვდა, შეუქც ანთებულ, რადიოში კი იღრებოდა ბრძანის სონატა ნოემერი პირველი ვიოლინოსა და ფორტეპიანოსათვის. დელგაბინა საწოლში ისეთი დიდებული ინვა, ძლივს ვიკნა.

გაზრდილიყო: სიმძლავს არ ვგულისხმობ, შესამჩნევად მომინდებოდა, თითქმის ორი-სამი წელი მომეტებოდა. და იყო მიშველი როგორც არასდროს, მაღალი ლანჩები, მღელვარე ზღვის სანაპიროზე მშვიდობიანად კანი, თხელი ტურქები და მოკლე ტალღოვანი თმა პრაქსიონელს აპოლონის ანდროგონულ დიდებულებას აძლევდა მის სახეს. შეუძლებელი იყო, ვინმემ ამერიკად, ძუძუებით ისე შეესხებოდა, ხელისგულზემი ველარ დაევიტყებო, ალბათ. თოქობი დამარცხდებოდა, ძელები გამაგრებოდა და პარ-მონიულო გადმოვოდა. ბუნებამ გამოიკა, რა მშვენიერად, რა წარმატებულად წარუმატარავს მას თავისი ძალა, ხოლო რაც შეეძება ხელოვნურ ეშმაკობებს — დასანებებელი წამამები, სადაფის ლაქით დაფარული ფრჩხილები ხელ-

ფეხზე, იაფფასიანი სუნამო, რომელსაც არაფერი ჰქონდა საერთო სიყვარულთან — ნამდვილად ზედმეტი იყო. ასევე ზედმეტი და ამავედროულად აღმაშფოთებელი იყო მისი სუნამო, სამკაულები, ზურმუხტის მტკნურებიანი ოქროს საყურეები, მარგალიტის ყელსაბამი, ბრილიანტისთვლებიანი სამაჯურები და ძვირფასი ბეჭდები ყოველ თითზე. სკამზე ეწყო მისი ღამის საცადენი, ამოქარგული და ბრჭყვიალა და ატლასის ფოლგისა. გულ-მტკელი ამოვლდა:

— ბოზო! — შევიყვარი მე.

შევიყვარი იმიტომ, რომ ეშმაკმა ყურში ჩამწურწულა საშინელი ვარაუდი: ღამით, როსა კაბარკასის „სახლში“ მკვლელობის დროს, ალბათ იგი მოასწრეს გოგონას გაფრთხილება და პოლიციამაც ვერ ნახა ოთახში მარტო, არასრულწლოვანი და უალბომი. როსა კაბარკასი ასეთ ვითარებაში არ დაინებე. ალბათ, გოგონას ქალწულობა მიჰყიდა ბოზოლას, რათა გოგონა დანაშაულიდან სუფთად გამოეყვანა. უპირველესად, რასაკვირველია, უნდა გამ-ქრალიყო აქედან, ვიდრე არ ჩანანაგებოდა სკანდალი. რა კარგია! თავფლობის თვე სამივემ ერთად გაატარა. ის ორნი — სანოლო, როსა კაბარკასი კი, დაუსჯელობით ბედნიერი, მდიდრულ ტერისაზე თერგან რისხვით დაბ-რამებელი კედელს გახეთქებდი ყველაფერს, რაც ოთახში იყო: ლამპები, რადიომილებს, ვენტიატორს, სარკეს, სურებს, ჭიქებს... აუჭიქრებლად ვამსხრევდი ყველაფერს, მაგრამ შეუჩერებლად, საშინელი ხმაურით, მეთოდურად, გამიზნულად და ამა დაგამაძინა სკვდელს. გოგო პირველსავე ხმაურზე შეხტა, არ შემოხვდებოდა, ჩემზე ზურგმუ-ქცული მოიკუნტა სანოლო. ყოველ ხმაურზე ტბოდა, მთელი ტანით კრთოდა. მსხერევა რომ შევეყვებო, ქათმე-ბი და გათვინებამდელი ძაღლებიც თითქმის ცოტაბით ჩან-ყნარდნენ. მრისხანების ამ დამაძინებელ გათვლებში უკანასკნელი შთაგონება მენჯია — ცუცხლესისი მიმეცა სახლი, მაგრამ ამ დროს ოთახში პერანგის ამარა როსა კაბარკასი შემოვიდა. სიკვდა არ დაუძინებ, მხოლოდ თვლით შეაფასა ზარალის ზომა-წონა, ლოკიკინაგით მოქუტუნე-ლი და თავზე ხელგუნდაფარებულ გოგონასაც გადახედა, შემინებული ჩანს, მაგრამ დაშავევით არაფერი დამავე-ბიაო.

— ღმერთო ჩემო! — შეპყვირა როსა კაბარკასმა, — რას არ გავიღებდი ასეთი სიყვარულისთვის!

თანაგრძნობით შემომხედა და მიბრძანა: „ნამოდი!“ გავეცი. მის ოთახში შევედი, ჭიქა წყლით შემივსო, მან-იშნა, დავეცი და მოეშვადა ჩემი აღსარების მოსასმენად. — მიიხრა მან, — მოიქციე ისე, როგორც გონიერ, ჭკუადაზმადარ კაცს ეკადრება. მიაბე, რა მოვდის?“

ყველაფერი გადმოვუვლავ, რაც სიმართლედ მეჩვენებოდა. როსამ დაშურება მომიხსნა, გავყრევბა არ გამოუ-ატება და თითქმის გამიგო კიდევ. „ნამდვილად საოცარია, — თქვა მან, — ყოველთვის ვამბობდი: ეჭვიანობაზე მეტი იცის, ვიდრე სიმართლემ“. და მაშინ როსა კაბარკასმა მიაბოძო ის, რაც იყო სინამდვილემ, დაუფარავად. მარ-თლაც, იმ ღამით არუფლ-დაფრულობაში სრულიად დაავი-წყდა ოთახში მძინარე გოგონა. ერთ-ერთი კლიენტის, მოკ-ლულის ადვოკატი, თავს უქონანდა, ქართამადა ყველას მარჯვნივ თუ მარცხნივ და როსაც კარტახენა დე ინდიასში მიიწვია დასასვენებლად სკანდალის ჩანყნარებამდე. „დამ-იჯერე, — მითხრა როსამ, — მთელი ეს ხანი წუთი არ იყო, შენზე და გოგონაზე არ მეფიქრა. გუშინინ დავბ-რუნდი და პირველი, რაც გავაგეფე, შენ დაგირეკე, მაგრამ არავინ მიპასუხა. გოგო კი მაშინვე მოვიდა. ისეთი ცუდი შესახედავი იყო, ვიფიქრე, მოვანებრებდა და ისე გავუშვებ შეხედვარაზე-მეთქი. მართლაც, დავანე, ჩაეცვი, სილამაზის სალონში ვიხოვე ყველას, დედოფალივით გამილამაზეთ მეტიკი. ძვირფასი ტანსაცმელი? ჩემს ღარიბ ჩოგონებს კლიენტებთან საცდელად მე ვაძლევ ტანსაცმელს. სამკაულებ-ზე? სამკაულებიც ჩემია. კარგად დაავიკრე, ბრილიანტი უშუაა, ოქრო — თუნუკი. ასე რომ, წუ სულმოდ, ნადი, გააღვიძე გოგო, ბოდიში მოუხადე და ბოლოს და ბოლოს გაუკეთე ის, რისი გაკეთებაც არის საჭირო. თქვენ ყველაზე მეტად ხართ ღარიბ ბედნიერებისა“.

ძალიან მინდოდა მერწმუნე ეს სიტყვები, მაგრამ სიყ-ვარულმა გონება დამიბნელა, აზროვნების უნარი წამართ-

ვა... ბოზები! — გულ-მუცელს მოგიზგიზე ცეცხლი მინჯავდა, — აი, ვინ ხაროთ თქვენ, ბინძური ბოზები! აღარ მინდა გიცნობდეთ და, რაც მთავარია, არც იმას! — კართან მივბრუნდი და გამოიჭრებოდა ნიშნად ხელი დაუქუჩიეროსა ამახს დიდად არ შეუდგებია.

— ღმერთმა ხელი მოგიმართოს, — მითხრა მან სიბრალულოთ და მაშინვე დაებრუნდა რეალურ ცხოვრებას, — იმის ანგარიშს კი, რაც აქ დაატრიჩილე, გამოგიგზავნი!

5

„მარტის იდების“ კითხვისას ნავესად ფრანკს, რომელსაც ავტორი სწერდა იულიუს კეისარს: „შეუძლებელია, ბოლოს და ბოლოს არ გახედო ის, რადაც მიამჩნია სხვებს“. მე ვერსად მოვიხეი ამ სიტყვების ავტორზე თუნდაც რაიმე პატარა ცნობა ვერც თავად იულიუს კეისარსა და ვერც მისი ბიოგრაფების შრომებში, დაწყებული სვეტონიუსიდან დათავრებული კარკოპინით, მაგრამ ცოდნა ამ სიტყვების მნიშვნელობისა ნამდვილად ღირს, და რომ ეს ჩავი, ჩემი ცხოვრების შემდგომ ფიქრებში ჩაენჭიდი უფრო ღრმად. სინათლე, გარკვეული, რომელიც ყოველთვის მაკლდა, სწორედ ამ სიტყვებმა მომიტანეს და არა მხოლოდ დამაწერინეს ეს მოგონებები, არამედ დეღადანის სიყვარულიც გამომაფენინეს ყოველგვარი მორცხვობისა და უხერხულობის გარეშე.

ერთი წუთითაც არ მქონდა სიმშვიდე, მაღაც დამეკარგა, ბუტყბარბარდებზე გადავიდი. ისე გახვდი, შერავილი მძვრებოდა, ძელეში ტკივილი მიფუთფუთებდა, უმიზეზოდ ვლიზინდებოდი, ღამეზე თოვრად გაოგნებდი, ციებ-ცხელფიანებით აღარც კითხვა შეშქმელი, აღარც უსიკისი მოსმენა. დღისით კი, პირიქით, თვეებში ნასული თავს ვაგანტრებდი, ძილითაც ვერ ვიძინებდი.

შევა სრულიად მოუღონებლად მეწვია. ერთ დღეს ხალხით საცეს ავტობუსში გვერდით მჯდომმა ქალმა, — ევერ შევაჩინე, როდის ამოვიდა ავტობუსში, — ყურში ჩამოურჩა: „კიდევ შეგადიო!“ ეს იყო კასილად არმენცა, ძველი სიყვარული, რომელიც როგორც კლიენტს მიღებდა და მითმუნდა იმ დროიდან, როცა ამაყი და ახალგაზრდა იყო. იმ საქეს რომ შევეშა, ჯანგაბტილი და ღარიბი ცოლად გაყავა ერთ ჩინელ მეგობსტეს, რომელმაც მას მისცა თავისი გავი, თანადგომა და შეიძლება, პატარა სიყვარულიც კი. სამოღვაწეობელ წლის კასილას ძველი აღნაგობა, სილამაზე, ძლიერი ხასიათი და მისი პროფესიისთვის დამახასიათებელი თავისუფალი ქვეყნი აქამდე შეჩერნოდა.

სახლში მიმიპატივა. სახლი ჩინურ ბოსტანში იდგა ბორცვზე, ზღვისკენ გაქირვებულ გზატკეცილთან ახლოს. დაჩრდილოელ ტერასზე შეხორცეული მოკვალათიდი. ჩარბაბქვე დაკიდებულ გალიებში ჩიტი ფრთხილდებინ, ბორცვის კალითზე შეფენილ ბოსტნებში კონუსისებრქუდეებიანი ჩინელები ფუსფუსებდნენ მესუნვარ შვის ქვეშ. ქვემოთ განბრუნებულიყო ბოჰას დე სენისას ნაცერისფერი სივრცე ორი კლდოვანი დამბით — ბუნებრივად შეუცქროდით მას, სანამ სამდინარო პორტის მხრიდან არ მოგვემსა გემის ნაღვლიანი ხანოვით ზღავით. კასილად ამოიოხრა: „ნაშრომიდგენი?“ ნაგავი საუკუნის მერე პირველად გმსპინძლობ ულოკინოდა. „ჩვენი დრო წავიდა, ის აღარა ვართ“. ქალი არ მისმენდა. „ყოველთვის, როცა კი რადიოში შენს წერილებს კითხულობ, როცა გაძებნე, სიყვარულის მასწავლებლად გისცხენებ, ჩემთვის გაეფიქრებ ხოლმე, მას ხომ შენსავით არავინ იცნობს, ჩემსავით ხომ არავინ იცის, რა გულსხვად მაჩვენებ სიყვარულში-მეფიცი. მართალს გუგებნო“.

კასილად იგრძნო, როგორ ავლდებო, დინახა ჩემი ნამიანი თვალები და მიხვდა, რომ მე ის აღარ ვარ, რაც ვიკავი გოგონად. გმირულად გავუქელი მის შერებს, თმეც არ მეგონა, თუ ამას შეუძლებოდა. „პრობლემა“, — ვაღიარე მე. „ჩვენ უკვე ვართ ბებრები, — ამოიოხრა მან, —

უბრალოდ, შეგინდან ამას ვერ გვრძნობთ, მჭირდებოდა ჭარჭუ თვალისთვის არის შესაძენი სხვისი სიბერე“.

გადავწყვიტე, მისთვის გული გადამეშალა. ვუამბე ყველაფერი, რაც მწვაეს და მდაგავს, დანეგებული როსა კაბარკასთან პირველი სატელეფონო საუბრიდან დათავრებული იმ ტრავმულ ღამემდე, როდესაც ოთახში ყველაფერი მივლენ-მოვლენ და მტკად იქ აღარ მიხსენებოდა ისე უსმენად ჩემს გადაღლილ სულს, თითქმის საკუთარ თავზე განაცდოს ეს ყველაფერი. ცოტად აღმნი დატყვევის შემდეგ ღიმილით მითხრა:

— რა დეა უნდა, შენი ნებაა როგორ მოიქცევი, მაგრამ მე თუ მკითხავ... ერთი სიტყვით, ნუ დაკარგავ ამ ქმნილებას. ყველა უბედურებაზე დიდი უბედურება მარტოობაში სიკვდილია.

პუერტო-კოლომბოში გავემგზავრეთ სათამაშოსათვის პატარა მატარებლით, რომელიც ცენტრში მდებარე კვაიკაიტი მიხსენებოდა. ვისადგომე ძველი, დახრული ხის ჯეზირის მოპირდაპირე მხარეს. სანამ მდინარის ფსკერს ამოასუფთავებდნენ, სწორედ ამ ჯეზირიდან შემოდოდა ჩვენს ქვეყანაში დანარჩენი სამყარო.

პალმის ტოტების ჩარდაბქვე დაესხედით. ზორბა ზანგ მატრონებს მიჰქონდა-მოჰქონდათ მაგიდებთან შემწვარი თევზი, ქოქოსიანი ბრინჯი და მწვანე ბანანის ნაჭრები. ორი საათი ნაფუთფუთი კიდევ დახუთულ პაპანაქებში, მერე მანადვე გასაუბრობით, ვიდრე უზარმაზარი ციცხ-ღმრთავებული მან არ ჩაიბირა ზღვაში. სიცოცხლე დატყდატყდა მერე მერე, სხვად ცხვად როგორ მოვეცეცა, თაფლობის თვე გავაქვე! — ისუშრა კასილად, — უკან ვიხედები ახლა და ვხედავ ჩემს ლოგინში გამოღვლილ ათასწლე მამაკაცს, მაგრამ სულს მივცემდი, ოღონდ ერთი იმთავით — ყველაზე გულდამწერივად და დამიჯავებო! — დარჩენილყო ჩემთან. მაღლობა ღმერთს, დროზე გათხოვნივი ვილად გადამთილხვ. ეს იგივეა, ცოლად გაყვარული ნეკათის, მაგრამ სამაგებოდ ვიცი, რომ ის მხოლოდ ჩემია“.

თვალეში შემოხმებდა, რა გავლენა მოახდინა ჩემმა სიტყვებმა, და მტკიცედ დამეშტა: „ასე რომ, ნადა, ახლავე მომხეი ის საბარლო არსება და რაც უნდა ჩაგურჩეოლოს ყურში შენმა ექვანიანობამ და რაც უნდა მართალი გამოდგეს იგი, სულერთია, მინც წაიღე და მომხეი როგორ იტყვიან, ჩაიფიქრე? ასარჩევ ნადა! და კიდევ თუ დამრეითი გნამს, ეგ შენი ბებრული რომანტიზმი გვერდზე გადადე. ნადა-მეფიცი, გააჩვიე ის საბარლო გიგო და ყურე-ბამდე შეუდე ეგ შენი ხელნა, რითაც დაგავრდილიყა დემონმა შენი სიბნედილისა და სიმდაბლისათვის. ხუმრობა იქით იყოს და, ისე ნუ მოკვდები, ცხოვრებაში ერთხელ მინც არ გაბოსცადო ერთი საოცრება: დანვე იმასთან, ვინც გიყვარს“.

მოვრე დღეს, ტელეფონს რომ მივაღვივებ როსა კაბარკასთან დასარგავ და დეღადანისთან შეხვედრაც რომ წარმოვიდგინე, უბრალო ისე ამიჩქარდა, მეგონა, სადაცაა ძარღვივად დამსკდებოდა-მეფი. არც ის ვიცოდი, როსა რას მიასუხებდა. ჩვენ ხომ სერიოზულად წავყაბათიდი, როცა მან ოთახის დარბევისათვის თავის სასარგებლოდ ორჯერ განხრედი ანგარიში გამოიგზავნა. სწორედ მაშინ გავეიდე ერთ-ერთი ჩემი საყვარელი სურათი, რომელიც დიდ სიმიდრეს წარმოადგენდა, მაგრამ საქმე საქმეზე რომ მივბა, არ გამაჩრდა ჩემი ილუზიების შეათვიდე კი. დაგროვილი თანხა, რაც გამანდა, ისიც დაფუძნებ სურათში დაბეღულ ფულს და როსა კაბარკას ნაფულ ნიწანარვე გაგავრთხილ მტკიცედ და შეუცვლად: „ან ამას აღარც, ან არაფერს“. ეს ნაბიჯი ნამდვილად თვითმკვლელობის ტოლფასი იყო: საკამარის იყო როსას ჩემი მხოლოდ ერთი საიდრეს გაყვადი, რომ საშუალოდ დაესამარებინა ჩემი სახელი, მაგრამ ის არ გაეფიქრებულა, რადგან შეთანხმების დროს გიგორომ დატოვებული სურათები კვლავ მასთან რჩებოდა. ერთი ხელის მოსმით დაეკარგე ყველაფერი: დეღადანიც, როსა კაბარკასიც და უკანასკნელი დანა-ზოგიც... და უკვე ტელეფონის ზარმა დაიწყო. ერთი, ორი, სამი, და უკრძალით მისი ხმა გავრდიდა: „როგორ ხარ?“ ხმამ მიმტუნა, ყრმული დავდე, პამპუნი ჩაენჭე და ვცადე დამამწვიდედა სატის ასეტკურული ლრიკა ნამე-ქოთა, მაგრამ ისე გავოღონადი, პამპუს ტილოც კი დას-

ველდა, მხოლოდ მეორე დღეს შევეცანი მომეკრიბა ძალა და დამერკვა.

— კარგი, — ვთქვი გადანყვეტლად, — დღეს — კი. როსა რის როსაა, ვითომ არაფერი მომდარეოყოს, გამოიშლარაბა: „აჰ, ჩემო ნაწილობაში ბრძენკაცო, — და ამოიროსა თავის უღელეელობაში დარწმუნებულად, — ორი თუე გადგარეგები, მერე უცებ გამოჩნდები და შეუძლებელს მიხოვ“. თუეზე მეტია, დელგადინა არ მინახავსო, ეტყობა, იმ შინისაგან ცათავისუფლდა, ოთახის დარბეზის დროს რომ განიციდა და ისე გაკმოქოდა, იმ დღისა და შენი გავსებებზე არ უნდოა. საერთოდ, ეყოფილია თავისი ახალი სამსახურით, გალამაზდა კიდევ და კლიენტებზე მტეს უხდინა, ვიდრე იმ თავის ღილებს დაკრებში იღებდა. ცეცხლი მოქეცდა: „მამასადამე, ქუჩის ქალი გახაა“, — ვთქვი მე. როსა გაფიქვდა, არ დამეთანხმა: „ასე რომ იყოს, აქ იქნებოდა. კიდევ სად იქნებოდა ამაზე უკეთ?“ — სწრაფად გამოიშალა თვითონ ლოკუტერი დასკენა, რამაც აუფრო გამიძლირა ეჭვები. „საიდან უნდა ვიცოდე, რომ მანერ არ არის?“, მაშინ სჯობს, არაფერი იციდე, ასე არ არის?“ როსას მიმართ კვლავ ვიგრძენი სიძულვილი, მაგრამ ერთი-ორი მაგარ-მაგარი სიტყვის მერე დამპირდა, მივეძნებო, თუესა დიდი იმედი არ მაქვსო. მეზობლის ტელეფონი, რომლის მუშეობითაც იგი უკავშირდებოდა გოგონას, გამორთული იყო, სახლის მისამართი კი ნამდვილად არ იცოდა. „კარგი, — თუესა —, ნუ გეშინია, რაღაცას მოვახერხებ, დაგიკავებ ერთ საათში“.

ერთი საათი სამ დღეს გაგრძელდა, მაგრამ როსამ გოგონას მინერ მიავსე. მიავსე სალ-სალამათსა და თავის უფლას... ჰოდა, მეც დაგვირუნედი დასაწყისებულთ, თავით ფეხამდე დავკოცნე, ვინანებედი ყველაფერს, კვოცნიდი შუალამიდან მამლის ყიფილობად. ეს იყო პირობა ხანგრძლივი, სამარადისო მოწინააღმდეგე და თითქმის ყველაფერი დაწყნო ისევე თავიდან. ცარიელი ოთახი უკაცრიელი ჩანდა. ყველაფერი, რაც აქ მოეზოდე, აღარაფრად ვარგოდა. როსამ ვერცე გატკბილული დამახსოვრა ოთახი. მიზნარ, თუ აქაურობის გალამაზება გინდა, კეთილი ინებე და შენი ხარკით გალამაზე, რადგან ჩემი ვალი გაქვსო, მაგრამ ჩემი ყარნომიერი მდგომარეობა ნულამდე იყო დაუსული. პენსია აღარ მყოფნიდა. სახლში რაც შემომჩრა გასაყიდი — გარდა დედამეშის ძვირფასეულობისა, რომელიც წმიდათან-მისდა წარმოდგენდა ჩემთვის — გრომში არ ღირდა ბაზარზე, რადგან არც ერთი არ იყო საკმარისად ძველი, ანტიკვად რომ ჩავთვალო. ჩემი ცხოვრების საუკეთესო წლებში გულმგნობარი მთავარობდა მომთხლებლ ნინიდავებს — დესპოტაქმენტის ბიბლიოთეკისათვის მყიფე ბერძენ, ლათინელ, ესპანელ კლასიკოსა ნინგებო, მაგრამ მაშინ დიდად არ მზიხდავდა ეს საქმე, შემდეგ კი იმდენი პოლიტიკური ცვლილება მოხდა და, საერთოდ, ქვეყანაც ისე აირია, რომ მთავრობას უკვე აღარც ხელოვნება ადარდებოდა და აღარც ლიტერატურა. მეც ღირსეული გზის ძებნაში დავივალე, ჯიბეში ჩავიტენე ძვირფასეულობა, რომელიც დელგადინამ დამიბრუნა და გავქვემდებარე ქალკის ბაზრისკენ, ერთი მიყრუებულ ქუჩისკენ. სახეზე დაბნეული, ეჭვიანი კაცის ნილაბი ავიფარე, რამდენჯერმე აუფარ-ჩავიფარ ხალხმრავალ ღარიბულ სასაუზნებზე, ბუკინისტებზე გახიზურებასა დელომარდებს, მაგრამ ფლორინა დიოსის ღირსეულმა სახელმა გზა გადამიღობა: მერცხვა ლომბარდნი ჩამებარბინა და გადაეწყვიტე ამაყად თავანულებს მიმეყიდა ძველი და სანდო საიუველირო მალაზიისთვის.

გამოდედელი გამადიდებელი შუშით თავიფორებდა სამკაულებს და შეკითხვებს მამლედე. ექიმის მანერები პქონდა და ექიმის წინაშე მდგომი პაციენტის მიუხაე მგერდა. ვუთხე, რომ ეს სამკაულები დედამეშისაგან მერცხვამ შემეყიდვრობდა. ყოველ ჩემს ახსნა-განმარტებზე ხან მეთანხმებოდა, ხანაც გაურკვევლად ბურტყუნებდა რაღაცის. ბოლოს, როგორც იქნა, გადაადო თავისი მონკოლი: — დიდად ვწუხვარ, — მითხრა მან, — მაგრამ ეს ყველაფერი ბოთლის ძირის ნატყებია.

ჩემს გაკვირვებას შერბილებული თანაგრძნობით უპასუხა: კიდევ კარგი, რომ ოქროს ოქრო და პლატინა — პლატინა. ჯიბე მოვიქექე, სამკაულების შესყიდვის ძველი ქვითარი ამოვიღე და მშვიდად ვთქვი:

— კი მაგრამ, ეს სამკაულები ხომ ამ მალაზიშია ნაყიდო ინი წლის წინათ?

გამოდედელს წარბი არ შეუხრია: „ხდება ხოლმე ასე, საგვარეულო ძვირფასეულობას დროთა განმავლობაში აკლდება მეტ-ნაკლებად ძვირფასი ქვენი. ცარიელ ადგილებს ან ოჯახშივე აკლბენ რაიმე მუშის ნატყებით, — ორი იუველირთან მიაქეთ გასაკეთებლად. ზოგიერთი ქუდი იუველირი, თავის მხრივ, ძვირფასი ქვის ნაკვალად უზარალოს სვამს, სიყალბე კი მაშინ ვლინდება, როცა ამ ნიჭისი გაყიდა სურთ, მაგრამ... თუ შეიძლება ერთი წუთით დამეულოდე“, — იგი კარს უკან მალაზიის სიღრმეში შევიდა და მალევე დაბრუნდა. არაფერი უთქვამს, სკამზე მინიშნა, დაეჭვადარყავი და დაველოდებოდი, თვითონ კი კვლავ განაგრძო კირკიტი.

მალაზია მოვატოვალე. რამდენჯერ მოვსულვარ აქ დედისთან ერთად. რატომღაც მისი სიტყვები გამახსენდა, აქ მოსვლისას რომ მიყრუვალა ერთხელ „ამას არ უთხრა“. უცებ, თითქმის თავში რაღაცამ დამარტყაო, ადგილზე შეტყე: ხომ შეიძლება, როსამ და დელგადინამ მოილარა აკეს, ნამდვილო ქვენი გაყიდეს, მე კი ყალბთვლიანები დამიბრუნეს?

ექვი ცეცხლით მომედი. ამასობაში თანაშემწე ქალმა მანიშნა, გაველოდოდი. იმ კარს უკან, სიღრმეში, პატარა კაბინეტში, სადაც თაროებზე სქელ-სქელი დავთრები ელაგა, სანერ მაგიდასთან უზარმაზარი არაბი იჯდა. ჩემს შესახედრად მამოდეგა, ხელი ჩამამართვა და ძველი მეგობარივით შენობით მომხმართა: „ჩვენ ერთად ესნალობდით საბაკალავროზე“. გოლიანი ადგილად გავეცნე, საუკეთესო ფეხბურთელი იყო სკოლაში და ასევე ჩემიბიერი — ბორს დელეებში ჩვენს პირველ ლაშქრობებში. მერე დავკარგე თვალთახედვიდან. ამან კი, დამიანახა თუ არა ასეთი მოუთმ-ფალბეობი, მიცნო — ეტყობა, რომელიმე თანავსოველში აფერი.

შუშმაგადაფორებულ სანერ მაგიდაზე იდო არქივიდან ამოღებული გადახდილი დავთარი, რომელზეც დედამეშის ძვირფასეულობაც იყო აღნიშნული. აქვე ეწერა ზუსტი თარიღი, სამკაულების აღწერილობა და ისიც, რომ კარგამატყობის გავრის ორი თაობის ლამაზი და ღირსეული ქალბატონების სამკაულებიდან ორი ძვირფასი ქვა პირადად დედაჩემს ამოუღია და მიუყიდა ამ მალაზიისთვის. ეს მოხდა მაშინ, როცა აქაურობას განაგებდა ამაჟინდელი მფლობელის მამა, ვისთან ერთადვე მე ესნალობდი სკოლაში. არაბმა დამამეშვიდა: ასეთი ხრიკები ჩვეულებრივი ამბავია სიღარიბეში ჩაყარდნილი ოფესლაც ცნობილი ოჯახებისთვის, სახელი და ღირსება რომ არ შეეძლოთ, ძვირფასეულობას ყიდიან და ამ გზით ცდილობენ გაჭირვების დამალვასო. სასტიკი რეალობით გულმერულმა გადაეწყვიტე, ყოველზე აქ თქმული სამუდამოდ შემოინახა როგორც სოფნა იმ ფლორინა დედისისა, რომელსაც მე ვიცნობდი.

ივლისის თვეში ცხდად ვიგრძენი სიკვდილი და ჩემს შორის ჩამდგარი მანძილი: გულისკენა შევისუსტდა, ყველაფერ გვრწმობდი და ვხედავდი დასასურლის უშეცდომო ნიშნებს. ყველაზე მეტყვიად გამოსატყლო შეგრძნება დამუფლავა ნატიფი ხელოვნების საზოგადოებაში გამართულ კონცერტზე. დარბაზში კონდიციონერი გამოირთო. პირი ჩანთობა, ლიტერატურისა და ხელოვნების ნალები საზოგადოება ლამის ამოხსრიალიყო ორთქლის აბანოში — ხალხით გადაჭედილ დარბაზში, მაგრამ მუსიკის მაგარი ძალა ზეიცნებო გვექნოდა და უტბად თმვები, რომ მე უფსებივდე უკანასკნელ კონცერტს. არც ტკივლი ვგრძნობდი, არც შიშს, მხოლოდ ყოვლისმანალაკი გრწმობა დამუფლავა იმისა, რომ მე ეს უკანასკნელობა განვიცადე, მე ეს ვიგრძენი.

ოვლემ განუწული ის იყო როგორღაც დავესლბტი ხვეწა-კოცნასა და ფოტოგრაფებს, რომ უცვრად პირისპირ შევეჩხე ხიზნა ორტის. ბორბლებთან სავარტელში დაბრძანებულეყი ანი წლის ქალბატონითი. ამ ქალბატონის მარტო აქ ყოფნაც კი სასიკვდილო ცოდვასავით მენიშნა. სპილოსქლისფერი, თავისი კანივით გლუვი აბრეშუმის ტრეზიკა ეცვა, ყელზე სამამაგდ შემოეხიდა მარგალიტის მძივი, სადაფისფერი თმა ოციანი წლების მამაზე

შეერკობა, ლოკაზე მერცხლის ფრთასავით მოერკალა. დიდი თვალენი ყვირთად უშლავდა. მისი შემხედვარე ვერავინ დაიჯერებდა ხალხში გავრცელებულ ხმებს: თითქოსდა ამ ქალბატონის გონება დიდინდელე ესმაგავსებოდა სუფთა ქალაქად მქსიერების გადარდუვადი ეროზიის გამო. უღონო-ად გაეჩერა მის წინ. სახეში შემოფრქვეულ სილვისშემ-სუთავ ზუღს გაუფხელი და ქალს დადის ამბით, მოწინებთი მიეცემოდა. მან დეგოფლის ღირბით გალინა და ხელში ჩამოქაძა, ეს ბედის წყალობად მიგრინე, შემთხვეით ვისარგებ-ბულ, რათა შემანახებელი ხიჭკი მომეშორებინა თავიდან: „მითელი ცხოვრება ამ წამზე ვიცნებოდი“, — უთხარი მე. „კარგი ერთი, — გავიგინე პასუხად, — შენ რომელი ხარ?“ ვერ მივხვდი, მართლა ყველაფერი დაეცინა თუ ეს მისი უკანასკნელი შურისძიება იყო.

ორმოცდაათი წლისამ პირველად გავიარე, რომ მოკე-დავი ვარ. დახლოებით ასეთივე ვითარებაში ჩავვარდი ერთ ლამის კარნავალზე. ტანგო-პაპის ცეცხვადი ერთ გასაგებებულ ქალთან. მის სახეს ვერ ვხედავდი, ჩემზე მძიმე იყო ორმოცეფი ფუნტით და მაღალი — ორი მეტრეცვლით, მაგრამ ცეცხვადი ბუმბულებით მსუბუქად. ცეცხვადით თითქმის ჩახვეულები, სისხლის დენის ეგრძნობილ ძარღვებ-ში. ქალის დაღლილი სუნთქვით, ოფლის მზაფირ სუნით, მისი ასტრონომიული ზომის მეტრადი მოთვითილ ლამ-ის ზეზურად მეძინა. უცებ ისე მაგრად შემანჯღრია, კი-ნალამ წაიქციე. სიკვდილის ძახილი! უწინარმა ორკულმა ჩამისისინა ყურში: „შენ რაც გინდა ცეცხად, ან ამ წელს მოკვდები ბოლოს და ბოლოს ან ასი წლის შემდეგ“. ქალი შემინებული შედგა, „რა მოკვდა?“ „არაფერი, — ცდილი-ლობი, დაეშვიდეო მოგიფიცე, — ეს თქვენ მიიქვლით ვიკანკალი“.

ამ დღიდან დაიწყო ჩემი ცხოვრების გადართვა წლო-ბით კი არა, ათწლეულებით. მესუთე ათეული წელი გად-ამწყვეტი იყო: ყველაზე ჩემზე ახალგაზრდები მერყნებოდ-ნენ. მეექვსე ათწლეული ყველაზე დატვირთული იყო, შეე-დომის დრო აღარ მქონდა. მემუდრე ათწლეულისა მეცნი-რად, ვითუ უკანასკნელი აღმორცხვ-მეთქი, მაგრამ ოთხ-მოცდაათი წლისამ საკუთარი დაბადების დღეს ცოცხალაა რომ გავიღვიძე დელგადინას ბედნიერი სანაღში, მოერკა-ლებულად გავიფრევე. ცხოვრება მარცხდამიანს კი არ არის, ბოროტად მდინარესავით მიდინარეობს, ცხოვრება უნიკალურ შანსსაც გაძლევს, ცეცხლზე ცალი გვერდით უკერძანის შემდეგ გადამოწმად და ახლა მეორე გვერდი — ეგრევე ოთხმოცდაათი წელი — მოუფიცო შესანჯავად.

ეცყობა, ასაკმა იცის: ცრემლი ლამის მომდგარი მაქვს თვალებზე. საკმარისა პაბარა სინზე, რომ ყელში ბურ-რითი რაღაც გამეჩხიროს. პოდა, გადავწყვეტი, აღარ ვუდარაჯო დელგადინას ძილს, არც საკუთარი ტკი-ობისთვის და არც იმ გაურკვევლობისთვის, სიკვდილამდე დარჩენილ დროს რომ ეცება. გული სიბრაღელობით შემე-კუმშა, ამ „სიფრთხილას“ უწემოდ ნამდვილად გაუჭირდება. ერთ ასეთ გრანობებით დატვირთულ დღეს ნოტარიუსე-ბის ქაწილზე ნადევი გულის გადასაყალბებად და გამოვი-და, როცა ძველი სასტუმროს, ანუ საიდუმლო შეხვედრე-ბის ადგილას ნანგრევებოდა დამხედა. ამ სასტუმროსთან ერთი შემთხვევა მაგაყვარებდა: თორმეტი წლის ბიჭი ამ შერბაში ძალით მანარეს სიკვარულის ხელეწინებს. შორეულ წლებში ეს შერბა გემების მფლობელებს ეკუთვნ-ოდათ და დიდებულიც იყო, ასეთი შერბა თითზე ჩამო-სათვლილია ქალაქში. — თვალს იტაცებდა ალბისტრით მოპირკეთებული სვეტები, მოოქროული ფრინები, სადე-ზო შეიღვეფრი მინის გუმბათით, საიდანაც ცისარტყელს ფერები ეფრეფრება ორანჟურას. ქვემო სართულზე ქუჩა-ში გამავალი გოტიკური პორტალის უკან საუკუნეზე მეტ-ანს განთავსებული იყო კოლონიური სანაოტარი კანტორე-ბი, სადაც წარმატებულად მუშაობდა, ხოლო შემდეგ კი გაკოტრა და მამაქმე, რომელიც მძელი ცხოვრებას ღრუბლებ-ში დაფრინავდა. ცნობილმა მდიდარმა ოჯახებმა ნელ-ნელა დაბოკვე ზემო სართულები და მალე იქაურებმა აასეს ლამის ქალების ურდოებას, რომლებიც ერთ-ნახევარი ჰე-სოს გულისთვის განთავსდნენ ადი-ჩადიოდნენ კიბეზე კლიენტებთან ერთად, კლიენტები კი ნავსადგურის მახლო-ბელი დუნებებიდან მოჰყავდათ.

თორმეტი წლის ბიჭმა, ჯერ კიდევ მოკლე შარავლი და სასკოლო ფესბაცმელი რომ მეტყვა, ვერ გაუგებელი ცდუნებს და ზემო სართულებს დათვალიერება მოეწინააღმდეგე. სანამ მამაქმე მორიგ დუშთავრებულ კრებაზე ძალას არ ზოგავ-და, მე მივმეტყველოდი ღვიწერ სანახაობას. ქალები, გან-თავიდან რომ გაჭრობდნენ საკუთარი სხეულობით, დილის თერთმეტდან იწყებდნენ ოჯახური ცხოვრებით ცხოვრ-ბას. სიცხე მინის გუმბათის ქვეშ აუტანელი იყო და დედ-ნობოლები დადიოდნენ მთელ სახლში, ერთმანეთს ხმა-ლდა უზიარებდნენ ღამეულ თავგადასავლებს. შემეშინდა, რომ ვეფერი, რაც მომავლიყო, გაქცევა იყო, საიდანაც შე-მოვდი, იქიდან უნდა გავიღო, მაგრამ ერთმა ბრგე, სასუ-ქებულმა შიშველმა ქალმა, მთის საწინს სწინ რომ ასდგი-ოდა, ზურგიდან შემომხედა ხელი ისე, რომ მის სახეს ვერ ვხედავდი, და თავის მუყარას საკუცნაოში წამართრა მი-შედი ქალბის გაშმასა და მზიარული ხორხოცის თან-ხლებით. ქალმა პირველ დამაგდო ფართო სანაღზე, ის-ტატურად ჩამხდა შარავლი და გადამაჯდა, მაგრამ ცოცხა სამინებლად, რომელმაც სხეული შემოიკავა, ვერ მიმდღი-ნა ის, რაც უნდა მიიღოს მამაკაცმა. სახლში მისულს ღამით სირცხვილი მტანჯავდა გადამტანილი თავდასხმის გამო. წუთითაც არ მომიხუტეს თვალი, სურვილი მკლავ-და, კვლავ მეხება ის ქალი. მეორე დღილას, როცა ღამის ქალებს ჯერ კიდევ ძინია, მთლად აპანკალებული შევიდი იმ სოროში და სიყვარულისგან გაგაიფრებლად და ატვი-რებულმა გავაღვიძე ქალი. ჩვენი სიყვარული გრძელდებოდა მანამ, სანამ იგი არ წაშალა რეალობის უღმობილშო გრი-გალმა. ქალს კასტორინა ერქვა და იმ სახლის დეიდოფალი იყო.

პატარა-პატარა ოთახები ხანმოკლე სიყვარულს ემსახ-ურებოდნენ ერთ ჰესოდ, ამდენივე ღირდა მომსახურებაც დელ-ღამეში. კასტორინამ შემიყვანა თავის უკუდღილი, ნაღვლიან სამყაროში, სადაც ქალები ინვედნენ ჯიბეგა-ვრეტელ კლიენტებს, სათავზობდნენ მათ ღარიბულ საუბრებს, საპონს, უფრედნენ კბილის ტკივლს და ჩუქნიდნენ თა-ვიანთ მონრალე სიყვარულს.

მაგრამ ჩემი ღრმა სიბერის ჟამს უკვე აღარავის ახს-ოვდა ერთ დროს უკვდავი კასტორინა. არავინ იცის, როდის მოკლა და როდის მოამკრო მან მდინარის დაფა-ფებებული ხის ჯვრის მიდამოებთან მთავარი დედა-სანის წმიდათამაშიდა ტახტზე აღზევება. რომელიღაც დუ-ქანში მჩხიბის დაჯარვა მან ცალი თვალი და მეტორეკა-იით ცალთვალსავეცული კარგა ხანს იგდა თავის ტახტზე. კასტორინას ბოლო სიყვარული იყო კამაგუეილი ზანგი სახელად ხონას-კატორელი, რომელიც ოდესღაც ერთ-ერთ საუკეთესო კორნეტისტად ითვლებოდა პავანში და რომელსაც ერთ-ერთი სარკინიგზო კატასტროფისას სახ-ვე შეაცივდა თავისი ფართი ღიმილი.

ეს წამდენიმე ხანია გულმა დამიწყო ჩხვლეტა. შინა-რულმა წამლებმა და დახელებმა ვერ მომიტანეს შეგა. სხვა გზა არ მქონდა, მივატოვე ექიმს. იგი ცნობილი ოჯახის შვილი და იმ ექიმის შვილიშვილი იყო, მე რომ გამსინჯა ორმოცდამეორე წლისა. შემეშინდა, ისე ჰგავდა ეს ექიმი ბაბუასისვით. ისეთივე ბუმბერი იყო, როგორც ის სამოცდაათი წლისა: ნადრევი სიკაქლ, უმიდგოდ ახ-ლომხედველი კაცის სათვად და უწუნებო სხვადა თვალზე-ში — ბაბუასისვით. დროდადრო, სანამ ტახტზე მხარს მაცვლებდნენ, ისეთ გაუგებარ რაღაცებს მკითხოვოდა და თანაც ისე სწრაფად, რომ პასუხის მოფრეფრებს ვერ ეასწრებდი. ერთი საათის შემდეგ ბედნიერი ღიმილით მიითხა: „მამ, ასე. ჩემი აზრით, მე აქ არაფერი მესაქმება“. „ეს რას ნიშნავს?“, „ეს იმას ნიშნავს, რომ თქვენს ასაკთან შედარებით შესანიშნავი ჯანმრთელობის პატარაი ბიჭი-ანდები“. „რა საოცარია, — ვთქვი მე, — ზუსტად ასე მიიზნა ბაბუაქვეყნებში, როცა ორმოცდამეორე საუკუნე. თითქმის დრო ერთ ადგილას გაჩერდა“. „ზუსტად ასე შეიძლება გითხრან ყოველთვის, — შენიშნა შვილიშვილმა, — რამეთუ ასაკი ასაკია“. „მაინც, ყველაფერი მთავრდება სიკვდილით“, „ღიბა, — დამეითხნა ის, — მაგრამ არც ისე ადვილია სიკვდილთან მისვლა ისეთი ჯანმრთელი კაცისთვის, როგორიც თქვენ ხართ. გაუღწრველად ეწუხვარ, რომ ვერ მოგესალმებოდა“.

ეს მოგონებები კარგია, მაგრამ ოცდაცხრა აგვისტოს ნინა ლაშს, როცა თუჯივით დაძმებული ფეხებით ავდიოდა ჩემი სახლის კიბეზე, ვიგრძენი იმ ასი წლის წარმოუდგენელი სიმძიმე, გულგრილად რომ მელოდებოდა ნინ და მე კვლავ დაენახე დედაჩემი ფლორინა დე დიოსი სიკვდილამდე თავის სანოლში. მან კვლავ ისე დამლოცა, როგორც მაშინ, უკანასკნელად, სიკვდილამდე ორი საათით ადრე. მორჩა! ეს უკვე ბოლო მინიშნებაა, და მეც მაშინვე დაფურცე! როსა კაბარკასს, დღეს საღამოსვე მომიყვანე გოგონა, რადგან ჩემი ოცნება — უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე გავლიო ცხოვრების მეცხრე ათწლეული, აუხდენელი რჩება-მეთქი. მერე კიდევ დაფურცე რვა საათზე და კვლავ უარი მითხრა, შეუძლებელია. „არ ვიცი მე შეუძლებელი, უნდა გააქვითო!“ — ვუყვირე სასონარკვეთილმა. როსამ ყურმილი დაადო, მაგრამ თხუთმეტი წუთის შემდეგ დამირეკა:

— კარგი, აქ არის. როსასთან თერთმეტის ოც წუთზე მივედი და ჩაებარე ჩემი ცხოვრების უკანასკნელი კარტები — გოგონას მომავალ ცხოვრებაზეც ვიზრუნე ჩემი საშინელი სიკვდილის მერე-მეთქი. როსამ იფიქრა, ჩემს სახლში რომ ამას ნინათ მკვლელობა მოხდა, ნამდვილად იმან იმოქმედა ბერეკაც-ზეო და შემოიძვრა: „თუ სიკვდილს აპირებ, ძალიან გთხოვ, აქ ნუ მოკვდები“. თუ მოკვდები, შენც ადექი და თქვი, პუერტო-კოლომბიანე მატარებელი დაეჯახა-თქო, თუმცა ეს საცოდავი თუნუქის კოლოფი კოლოსაც ვერაფერს დაუმავებს“.

იმ ღამეს, ჩემი ოთხმოცდამეოთხეტი წლის დასაწყისში, ყველაფრისთვის მზად მყოფი დავნედი პირაღმა უკანასკნელი ტკივილის მოლოდინში. ზარების შორეული გუგუნით რომ მომესმა, ვიგრძენი გვერდით მწოლი დელგადინას სუნთქვის სურნელი, ჩემს ყურთასმენას მოსწედა ვილაცის ძახილი პორიზონტიდან და ქვითინი იმისა, ვინც შესაძლოა ამ ოთახში მოკვდა ასი წლის ნინათ. ბოლო ამოსუნთქვასთან ერთად ჩაეაქრე შუქი, ჩემი თითები მის თითებში ჩავხლართე, რათა ასე ხელჩაჭიდებული ნამეყოლებინა თან, დავითვალე, სამრეკლოზე შუალამის თორმეტი საათი ჩამოჰქრეს.

უკანასკნელ ცრემლებს ვცლაავდი, სანამ არ აპლერდნენ

ალიონის მამლები და მაშინ ჩემს სადიდებლად და პატივსაცემად საზეიმოდ აგუგუნდნენ ზარები, ცაში აიტყორცნა ფერად-ფერადი შუშუნები და ეს ყველაფერი მოხდა იმის აღსანიშნავად, რომ მე, ოთხმოცდაათი წლისა, ცოცხალი და სალ-სალამათი ვიყავი.

როსა კაბარკასს ვუთხარი: „სახლს გიყვით — მაღაზიოთა და ბაღით“. მან მიპასუხა: „მოდი, დავდოთ ბებრების პირობა: ჩვენ შორის ვინც ცოცხალი დარჩება, მეორის ქონებაც იმას დარჩეს. ნოტარიუსთანაც დავამოწმოთ“. „არა, ჩემი სიკვდილის შემდეგ ყველაფერი, რაც გამაჩნია, დარჩება მას“, — რა განსვადებაა. გოგონე მე ვიზრუნებ, შემდეგ კი ყველაფერს დაფუტოვებ, შენსასაც და ჩემსასაც. მე ხომ არავინ მაყის ამ ქვეყანაზე. მანამდე კი შენს ოთახში დაეყვინოთ კონდენციონერი, გაეშართოთ კარგი სააბაზანო, შენი ნიგნებიც აქ გადმოვიტანოთ და შენი მუსიკაც“.

— როგორ გგონია, ის თანახმა იქნება?

— აჰ, ჩემო ნაღვლიანო ბრძენკაცო, ბებერი კი ხარ, მაგრამ სულელი ნამდვილად არ ხარ, — როსამ გადამხარხარა, — ის საბრალო გოგო ჭკუას კარგავს შენი სიყვარულით.

ერთიანად გაკაშვებულ ქუჩაში გავედი. ცხოვრებაში პირველად შევიტანი საკუთარი თავი ჩემი პირველი ასწლეულის პორიზონტიდან. ჩემი სახლი, მყუდრო და დალაგებული, შეიძის თხუთმეტ წუთზე იწყებს ბედნიერი განთიადის ფერად-ფერადი შუქით ავსებას. სამზარეულოში დამიანა მღერის მთელ ხმამ. კატაც ცოცხალი და ჯანმრთელია როგორც არასდროს. ფეხზე კუდი შემოიხვია, სანერ მაგიდამდე მიმავილა. მაგიდის დალაგებას შევედუქე, თავ-თავისი ადგილი მივეუწინე გაყვითლებულ ფურცლებს, სამელნეს, ბატის ფრთის კალამს. ამასობაში მზემ ნუშის ხეებში გამოაჩეჩა პარკში. საფოსტო-სამდინარო გემი, მთელი კვირა რომ არ გამოჩენილა გავლვის გამო, გუგუნით შემოვიდა პორტის არხში. როგორც იქნა, დადგა ფაში ჭეშმარიტი ცხოვრებისა, გული ჩემი გადარჩენილია, მას მხოლოდ დიდი სიყვარული მოკლავს, და მოკლავს ბედნიერ აგონიაში ერთ მშვენიერ დღეს, ანუ მას შემდეგ, ასი წლის სიცოცხლეს რომ გავლევ.

თარგმანი ელზა ახვლედიანმა

მადამ გოშენი

დასასრული

დასაწყისი იხ. NN9, 2006 – N1, 2007

ნაწილი მესამე

I

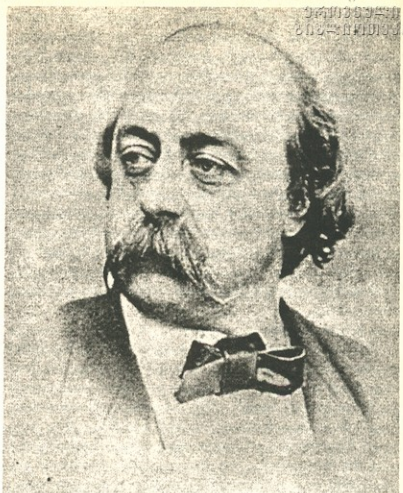
ლეონი რომ პარიზში იურიდიულ საქმეს სწავლობდა, არც „შოშიერში“ სიარული ავიწყდებოდა, სადაც დიდი წარმატება პქონდა გრიზეტებს შორის, რომელთა აზრითაც საკმაოდ კოხტა ყმაწვილი პრესანდებოდა: თმა არც ძლიერ გრძელი ჰქონდა, არც მოკლე, აღებისთანავე არ ხარჯავდა ნახევარი სემესტრის განმავლობაში თავის სარჩენ ფულსა და პროფესორებთანაც კარგი დამოკიდებულება ჰქონდა. აღვირახსნილობას ერიდებოდა როგორც სიმშადლის, ისე იმის გამოც, რომ სათნო ბუნებისა იყო.

ხშირად, როცა წიგნით ხელში თავის ოთახში, ამ სალაშობითი ლუქსემბურგის ბაღის ცაცხვებზე იჯდა ხოლმე, კანონთა კრებული ხელიდან გაუვარდებოდა და ემაზე მოგონებას აუდევებოდა, მაგრამ წელიწადი ეს გრძნობა განცლდა, ახლა სურვილებმა ჩაახშვეს იგი, თუმცა მაინც დაჟინებით იჩენდა ხოლმე თავს, რადგან ლეონი კიდევ არ კარგავდა იმედს, თითქოს რაღაც ბუნდოვანი წინათგანმობაც ჰქონდა. რაღაც მოლოდინი იმალებოდა მომავლის გამოცნობაში, ვით ოქროს ნაყოფი საოცნებო ხის ფოთლებში.

როცა სამი წლის განმარების შემდგომ ემას კვლავ შეხვდა, ენებამ ისევ გაიღვიძა. ბოლოს და ბოლოს, — ფიქრობდა იგი, — უნდა ვიპოვო ძალა და დავიმორჩილო. მხიარულ და გაბედულ ამხანაგებში ტრიალმა ლეონს კდემამოსილება გაუნელა; პროვინციაში რომ დაბრუნდა, სძადაც ყველა, ვისაც თავისი ლაკრონის ფესხაქლით დიდი ბოლგვით ასფალტი არ ეთელა. არმეებით მორთული პაროზული ქალის წინაშე, რომელიმე ცნობილი ექიმის სასტუმრო ოთახში, ექიმისა, რომელსაც ცოდნებით აქვს და საკუთარი ტელიც, ჩვენი კლეორ, რა თქმა უნდა, ბავშვით დაირცხვნდა: მაგრამ აქ, რუანში, ნასადგურის უბანში, უბრალო მკურნალის ცოლის წინაშე თავს გაბედულად გრძნობდა, რადგან წინასწარვე იცოდა, რომ მოხიბლავდა. თავდაყრება იმ გარემოება დამოკიდებული, სადაც ის უნდა გამოჩენილი: ანტრესლის მცხოვრებნი ისე როდი ლაპარაკობენ, როგორც მეხუთე სათულისა, და მდიდარი ქალის სათნოებასაც ბანკის ბილეთები იცავენ ისე, ვით მისივე ჯავანში, კორსეტის ქვეშ რომ აცვია.

როცა საღამოს ცოლ-ქმარ ბოვარის განმარდა, ლეონმა თვლი აადევნა მათ და როცა ისინი „წითელი ჯვრის“ წინ შედგნენ, შინისძივ გაეშურა; მთელი ღამე გეგმის მოფიქრებაში გაათეხა.

მეორე დღეს, საღამოს ხუთ საათზე, სასტუმროს სამხარეულში შეიარა. სახეგაფიქრებულს ნერვიულად აკანკალებდა, მაგრამ გულში კი მხდელი ადამიანის ის გაბედულება ედო, რისი შეეჩერებაც არავითარ ძალას არ შეუძლია.

კუსეს ფოთბერი

— ბატონი წავიდა, — უთხრა ლეონი, რაც კარგის მომასწავებლად ეჩვენა. ზემო სათულისი ავიდა.

მის დანახვზე ემა არ დაბნეულა, პირიქით, ბოდიში მოიხადა, გუშინ დაბანყნდა, მისამართი ვერ გასწავლეთი.

— ო, მაგას მე თვითონ მიტყვდი, — თქვა ლეონმა.

— რანაირად?

იგი ირწმუნებოდა, ალაღებდმა, ინსტრქტმა მომეყვანაო. ქალმა გაიღვიძა, ხოლო ლეონმა, რათა თავისი სისულელე გამოესწორებინა, უშაბო, მთელი დილა ქალაქის სასტუმროებში თქვენს ძებნას მოვაწადოშეო.

— მაშ, გადამწყვიტეთ, რომ დარჩეთ?

— დიახ, — მიუგო მან, — და ცუდადაც მოვიქცეთ, ისეთ სიამეს როდი უნდა მივქეთ, რომლითაც ვერ ისარგებლებ, როცა მრავალი მოვალეობა განეც კისერზე.

— ოჰ, წარმოიმოდგინო...

— არა, თქვენ ვერ წარმოიმოდგინო, რადგან ქალი არა ხართ. მართალია, მამაკაცებსაც აქეთ სადარდელი... — და საუბრმა ფილოსოფიური მიმართულება მიიღო. ემამ სიტყვა ჩამოუგდო ამქვეყნიურ ამოებებსა და მარადიულ მარტოობაზე, რისთვისაც განწირულია ადამიანის გული.

თავდავინცების სურვილით თუ ამ ნაღვლიანობის გულუბრყვილობა მიბაძით, რაც მასაც გადაეღო, ახალგაზრდა კაცმა განაცხადა, რომ უნივერსიტეტის მთელი წლების განმავლობაში საშინელი სევდით იყო შეპყრობილი. სასამართლოში საქმიანობა არ არის მისი საქმე, გული სულ სხვა რამეს ნატრულობს, მაგრამ დედა არ ეშვება.

თითოეული მათგანი თანდათანობით ამქვეყნებდა თავისი წუხილის მიზეზებსა და რამდენსაც მეტს ლაპარაკობდა, იმდენადვე უფრო იმსჯელებოდა საკუთარი წრეული აღსარებით, მაგრამ ზოგჯერ ორივე ერიდებოდა ხოლმე ნაფიქრალის ამკარა გამოთქმას და ისეთ სიტყვას ეძებდა, რომელიც ოდნავ მაინც მოახვედრებოდა. ემას არ გაუშვლია თავისი სიყვარულის ამბავი და არც მას უთქვამს ქალისთვის, რომ დაივიწყა.

შესაძლებელია, ამ წუთებში ლეონს აღარ ახსოვდა დროსტარებანი ქალებში; აღარც ემას აუწერია თავისი დილის მგზავრობანი სიყვარულის სახლისკენ.

ქუჩიდან ოდნავ ისმოდა ქალაქის ხმაური. ოთახი თითქოს დავიწროვდა, რათა უფრო დაეახლოვებინა ისინი. ემას მსუბუქი პენიუარი ემოსა; შვაი თისი ხვეული სავარძლის ზურგზე გადაეგდო; ყვითელი შპალერი ოქროს შარავანდედს მოჩანდა მის უკან. სარკვეი ისახებოდა მისი შინიველი თავი შუაგაყოფილი თმითა და ყურის წვერებით.

— მაგრამ, მამაბატით, — თქვა ქალმა, — რა საჭირო იყო ამაზე ლაპარაკი? მუდამ თავს გაბეზრებთ დაუსრულებელი წუწინებით.

— არა, სწორი დადაც არა!

— რომ იცოდეთ, — განაგრძო მან და მშვენიერი თვალები ზეალაყრო, რომელიმე ცრემლი ბრწყინავდა, — ოჰ, თქვენ რომ იცოდეთ, რაზე ვოცნებობდი!

— მე კი, ოჰ, როგორ ვიტანჯებოდი! ხშირად სახლიდან გაოქცეოდი, არ ვიცოდი, სად მივდიოდი, სანაპიროზე დავეჩვიებოდი, ვცდილობდი, ბრბოს ღრიალით გატყუებულიყავი, მაგრამ მაინც ვერ ვახერხებდი იმ საშინელებს, ისგან გათავისუფლებას, მუდამ რომ მდევნიდა. ბულვარებზე, ესტაბლენის ერთ საეჭიროში არის იტალიური გრაფურა, მუშას რომ გამოხატავს; მას ტუნჯი აცვია და მთავრს უსცქერის; გაშლილ თმაში ყვავილები აქვს; საათობით ვიდექი ხოლმე მის წინ.

და აორთოვლებული ხმით დაურთო:

— იგი თქვენ გავადათ ოდნავ.

მადამ ბოვარიმ პირი იბრუნა, რათა უნებური ღიმილი არ შემჩნეოდა, ტურნე რომ გაუკრთა.

— ხშირად, — განაგრძობდა ლეონი, — მომინერია თქვენივსი წერილები და შემდეგ ისევ დამიხეცია.

ემა არ უპასუხებდა; იგი კი განაგრძობდა:

— ზოგჯერ მეგონა, რაიმე შემთხვევა თქვენთან შეწყობის-შეიქცა; ქუჩის კუთხეში მომელანდებოდათ; ავედევნებოდი ყოველ ეტლს, სადაც კი თქვენი შალისებურს ან ვუალისებურს მოკვარავი თვალს...

ქალს, ალბათ, გადაეწყვიტა, ნება მიეცა მისთვის გამოეთქვა ყველაფერი, რაკი სიტყვას არ აწყვეტინებდა. ხელდაკრფილი და თავდახრილი, თავის ფეხსაცმელებს დახედავდა და ხანდახან, თითების ოდნავი შენძნევით, ფეხსაცმლის ატლასს შეარევდა.

ბოლოს ამოიოხრა:

— მაგრამ ყველაზე უფრო სამწუხაროა, როცა უსარგებლო ცხოვრებას მიათრევ, როგორც მე, ჩვენი ტანჯვა რომ ვისმე გამოადგებოდეს, მაშინ კიდევ შეიძლება მსხვერპლის გაღების ფიქრით მაინც გვეწუხება!

ლეონი მოჰყვა სათნოების, მოვალეობისა და უხმო მსხვერპლის შეტებას. თავდადების მძაფრი სურვილი მტანჯავს, მაგრამ არ ვიცი, რითი დავიკმაყოფილო.

— მე სათნოების დად ყოფნას ვინატნებდი, სადმე საავადმყოფოში.

— ვაი, რომ მამაკაცებს არ ძალუქთ მაგ წმინდა მოვალეობის შესრულება; და მე ვერ ვხედავ ვერც ერთ პროფესიას, გარდა, შესაძლებელია ექიმისა...

ემა ოდნავ მხრები აიჩეშა, სიტყვა გააწყვეტინა და ლაპარაკი დაიწყო თავის ავადმყოფობაზე, რომლითაც კინაღამ მოკვდა; ნეტამც! ახლა მაინც აღარ დაიტანჯებოდა. ლეონმაც მამინევი ინატრა „ცივი სამაჩე“; ერთ საღამოს

ხომ ანდერძიც კი დანერა, სადაც ითხოვდა, რომ მისი სხეული ამ საუცხოო ხვედრის ხალით დაებურათი, ემას ნაშუაქარი რომ არის. ასე ლაპარაკობდნენ ორივენი, ტრადიციულად, ასეთი ყოფილიყვნენ წარსულში, იდეალს ხატავდნენ და ცდილობდნენ ამ იდეალის ჩარჩოში მოეთავსებინათ ამჟამად თავიანთი წარსული ცხოვრება. თუმცა, სიტყვა სიტყვით მორავი არ არის, რომელიც გრძნობებს ქიბაღს.

ხალის მოგონებებზე ემამ პკითხა:

— რატომ მაინცდამაინც იმ ხალით?

— რატომ?

იგი ყოყმანობდა.

— იმიტომ, რომ გაგივებით მიყვარდით.

და საკუთარი თავი შეაქო, დაბრკოლებას ხომ გადავლახე; მერე აღმავერი ცეწრა ემას მიაყვრო, რა შთაბეჭდილება მოუხდინებო.

ემას სახე ისეთი იყო, ვით ცა, რომელზედაც ქარს ღრუბლები მთლად გადაეყრა. მწუხარე ფიქრები თითქოს სრულად მოშორებოდა მის ცისფერ თვალებს; სახე უბრწყინავდა.

ლეონი ელოდებოდა.

ბოლოს ქალმა უპასუხა:

— მე მუდამ მაგისი ეჭვი მქონდა...

მერე ერთმანეთს მოაკრეს ამბები იმ წარსული ცხოვრებისა, რომლის ნატყრა და მასზე მწუხარება წელან გამოითქვა ერთი სიტყვით. ლეონმა მოიგონა ფანჩატური, ემას ჩაქმულებას, მისი ოთახის ნივთები, მთელი ხალხი.

— კატესუბი როგორადა?

— ყინვამ დაზრა ამ ზამთარში.

— იცით, მე ხშირად მიფიქრია მათზე. მომავარდებოდა, დილის მზე რომ თქვენს ფანჯრებს მიადგებოდა... ვხედავდი თქვენს ხელებს, ყვავილიან ქოთნებს რომ უფლიდა...

— საბრალო მეგობარო!

თქვა ქალმა და ხელი გაუწოდა. ლეონმა მყის ტურთან მიიტანა იგი. მერე ღრმად ამოიოხრა და თქვა:

— იმ ხანებში თქვენ ჩემთვის რაღაც იდუმალი ძალა იყავით, რომელსაც ჩემი სიცოცხლე დაუწყვევინა. ერთხელ, მაგალითად, თქვენთან რომ მოვედი... მაგრამ ეს, რა თქმა უნდა, აღარ გახსოვთ?

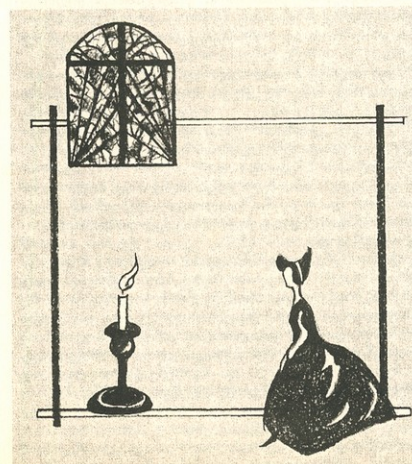
— მასსეს, — მოუგო მან, — განაგრძეთ.

— თქვენ ძირს იყავით, მისაღებ ოთახში, კიბეზე იდევით და ნასვლას აპირებდით; თავს ცისფერყვავილებიანი ქუდი გეხურათ; მიაბატივებას არც დაველოდე, ჩემდა უნებურად, უკან გამოაყვეყით; მე, რა თქმა უნდა, ვგრძნობდი სულელურად რომ ვიქცეოდი, მაგრამ მაინც განავარაძობდი სვლას. თუმცა ვერც თქვენთან მოახლოებას ვეძღვებო და არც თქვენი მოშორება მსურდა. საეჭიროში რომ შევხვდით, ქუჩაში დავრჩი და დარაბიდან ვხედავდი, როგორ იძრობდით თათბანებს და როგორ ითვლიდით წვრილ ფუტს. ბოლოს, თქვენ ქალბატონ ტუვანთან შეხვდით და მე კი რევეკნით გამოშტეტებული დავრჩი მოკვდილი კარის წინ.

მადამ ბოვარი უსმინდა და უკვირდა, როგორ დაბეჭებულვარო; ყველა ეს მოგონება, კვლავ განახლებული, თითქოს მის წარსულ სიცოცხლეს ახანგრძლივებდა; მის წარსულში ეს იყო რაღაც განუსაზღვრელი სიკრე, რომელიც ძალად შორს იყო დარჩენილი, სადაც ახლა იგი ფიქრით მიფრინავდა, დროგამოშვებით, ოდნავ გასაგონი ხმით და თვალმოხუჭული, იტყუოდა:

— დიხი, ასე! მართალია!

ორივემ გაიგონა, რომ მოუვანის უბანში, რომელიც სავსე იყო პანსიონებით, ეკლესიებითა და მიტოვებული უზარმაზარი სახლებით, სხვადასხვა ადგილას რვა საათი მამორედა. გაჩუმდნენ და ერთხელ შესცქეროდნენ, ორივეს თავბრუ ეხვეოდა, თითქოს გაბტერებულ თვალათგან რაღაც უცნაური სმოვანი დენი გამოდისო. ხელები ერთმანეთს გადაეხლართა; წარსული, მომავალი, მოგონებანი, ოცნებანი, ყველაფერი ამ ადურთოვანების სიახში ჩაიძირა. ოთახში ბინდი გასქელდა, კედლებზე კიდევ ბრწყინავდა ფერადი ლითოგრაფიული სურათები, რომლებიც „სელის კოშკის“ სცენებს წარმოადგენდა; ქვემოთ განმარტებანი ეწერა ესპანურად და ფრანგულად. ვინრო ფანჯარაში წოწოლა სახურავებს შორის ბნელი ცის ნაჭერი მოჩანდა.

ემა წამოიღებ, კომოდზე ორი სანთელი ანთო და კვლავ თავის ადგილას დაბრუნდა.

— მაშასადამე...

— მაშასადამე? — გაიმეორა ქალმა.

ლეონი ფიქრობდა, განყვეტილი ბაასი როგორ გადავაბო. ქალმა პკითა:

— რატომ აქამდე არავის გაუზიარებია ჩემთვის ასეთი გრძნობები?

კლერკმა შესაბამისად, — იდეალური ბუნების მქონე ადამიანების გაგება აგრე ადვილი არ არისო. მე პირველი შეხედვისთანავე შემიყვარდიო, მაგრამ სასონარკვეთილობას ვეძლიერი, რატომ წინაა თუ შევხვდით-მეთქი ერთმანეთს, რომ განუწყველად დაგვეყვარებულყავით და გაუმდინერებულყავით.

— მეც იმეორებო მაგაზე ზოგჯერ, — მიუგო ქალმა.

— რა საამო ოცნებაა! — წაიჭრულა ლეონმა. მერე მისი გრძნითი თეთრი ქაშის ცისფერ ფოხს წაზად შეეხო, და დასძინა:

— მერე რა გვიშლის, რომ ხელახლა დავიწყო?

— არა, ჩემო კარგო! — მოკლე ემმა, — მე ძალიან ხშირი ვარ... თქვენ კი — მუტად ახალგაზრდა... დამივიწყე სხები შეგიყვარებდი... თქვენც შეგიყვარებო.

— თქვენსათვის — არა! — შესაბამისად.

— ნამდვილი ბავშვი ხართ! იქონიით გონიერება. მე ასე მსურს!

და მერე აუხსნა მათი სიყვარულის შეუძლებლობა, ამიტომაც წინააღმდეგობად შეგარბები უნდა დავრჩეთო. განა ამას სერიოზულად ამბობდა? ემამ თვითონაც არ იცოდა; მხოლოდ ცდუნების სიამება და მისგან თავდაცვის საჭიროებას გრძნობდა; ლეონიანი ცქერით თავაღიერებდა ვაჟს და წყნარად ირიდებდა მის აკანკალებულ ხელებს.

— აჰ, უკაცრავად! — თქვა ლეონმა და უკან დაინა.

ემა უფროდ მიშმა შეიპყრო ამ გაუხედაობის წინაშე, რაც მისთვის უფრო მეტ საფრთხეს წარმოადგენდა, ვიდრე როდესაც გახედავდა, როცა იგი ხელგამშლილი შეეგებებოდა ხოლმე, არასოდეს არც ერთი მამაკაცი ასე ღამაზე არ სჩვენებია. მისი საცქიერი წინააღმდეგობით სინდრულით იყო აღსავსე. გრძელსა და წვრილს, ზედადგომლად ნაშვებებს ძირს ხრიდა, რაც ნიშანი იყო ჭარბი სურვილისა და ემას სურდა დაეკონტაქსა წამწამები. ქალი ერთბაშად დაიხარა, თითქოს უნდა დახედოსო, და წამოიხარა:

— ღმერთო ჩემო, რა დრო გასულა! რამდენი გვიმას-ლაიო!

ლეონი გადაკრულს მიხვდა და ქუდისკენ ხელი წაიღო.

— თეატრიც კი დამივიწყდა. საბარლო ბოვარი კი საგანგებოდ წარმოდგენისათვის დამტოვა. ბატონ ლორმოს, გრანზონის ქუჩაზე რომ ცხოვრობს, ცოლიანად უნდა გამოეცლა და თეატრში წაეყვანე.

ეს შემთხვევაც გაუმჟა, ხალა კი უთუოდ შინ უნდა დაბრუნდეს.

— მართლა? — იკითხა ლეონმა.

— დიახ.

— მინდა აუცილებლად ერთხელ კიდევ განათო; სათქმელი მაქვს...

— რა?

— რაღაც... მნიშვნელოვანი, სერიოზული. თქვენ არ ნახავთ, ეს შეუძლებელია. თქვენ რომ იცოდეთ... გამიგონეთ... მაშ თქვენ გამიგეთ? ვერ მიმიხედით?...

— თქვენ ძალიან გასაგებად ლაპარაკობთ, — უთხრა ემა.

— აჰ, ნუ ხუმრობთ!... ემარა, ემარა! შემობრალეთ, მომეცით საშუალება ერთხელ კიდევ განათო!... მხოლოდ ერთხელ...

— ვითომ რატომ!...

იგი შედგა. მერმე თითქოს გონს მოვიდაო, თქვა:

— ოჰ, მხოლოდ აქ არა!

— სადაც გინებებო?

— გინდათ... — დაფიქრდა და მოწყვეტით უთხრა, — ხალა, თერთმეტ საათზე, ეკლესიაში.

— იქ ვიქნები!

წამოიხარა და ორივე ხელი დაუჭირა, მაგრამ ემამ ხელები გაითავისუფლა.

ლეონი ცოტა უკან იდგა, ქალი კი თავდალუნული იყო; ვაჟი დაიხარა და კისერი დაუკოცა.

— გიჟი ხართ, გიჟი! — იძახდა იგი და წერეწედა იცინოდა, ვაჟი კი კონცას არ იშლიდა.

გვერდულად თვალში ჩასცქეროდა, თითქოს იქ თანამოების ამოკითხვას ეპასუხა, მაგრამ იქ ციკო, ყრულოვანი დიდებულება სუფევდა.

ლეონი კარისკენ გაემართა, ზღურძელზე შედგა და ათრთოლებული ბავთი ძლივს წარმოთქვა:

— ზეგალადე.

ემამ თავის დაქვეით უპასუხა და მეორე ოთახში ჩიტყვით შეფრთხილდა.

სიღამოს კლერკმა გრძელ წერილს სწავდა, სადაც პე-მანზე უარს ამბობდა: ახლა მათ შორის ყველაფერი გათავებულია და, სწორედ მათი ბედნიერების გულისთვის, ერთმანეთს აღარ უნდა შეხვდნენ. მაგრამ, როცა წერილი გაათავა, გაჭირვებაში ჩავარდა, — მისამართი არ იცოდა.

— თვითონ მას მივცემ, — გაიფიქრა, — როცა მოვა.

მეორე დღეს ლეონმა თავისი პატარა აივნის კარი გააღო, სამშენილ აიღო და ფესვამული თვითონ განმწმინდა, თან მხიარულად ლილინგდა. ჩაიცვა თეთრი შარვალი, თხელი წინდები და მწვანე ფრავი, ცხვრისახოვს წელსავე ებელი აპურა, პარიკმანერთან შეიარა, თმა დაიხუჭუჭა. მერე ისევ ააშლევინა, რათა თმისთვის მოხდენილი უზრალ-ოება მიეცა.

— ჯერ ადრეა, — გაიფიქრა, როცა სადალაქოში იყო,

— ცხრა საათია.

ძველი მოდების ჟურნალი აიღო, გადაფურცლა, მერმე გაივდა, სიგარა მოსწია, ქუჩებში გაისერინა; ბოლოს გადაწვეტიდა, დროაო, და ლვინსმშობლის ტაძრის მოედნისკენ გაემართა.

ზაფხულის მშვენიერი დილა იყო, ახლომასლო სავაჭროების დაწვრტვნი ვერცხლის ნივთები ბრჭყალებოდა; სინათლე, ტაძრის რომ გვერდიდან სცემდა, ქუჩის ჩუქურთმებში თამაშობდა; პავში, სამრეკლოს ირგვლივ, ფრინველთა გუნდი რიალებდა; მოედანი სახე იყო ყიფილია და ყვავილთა სურნელობით, ქვეყნისლის ირგვლივ რომ იყო შემორტყული; ვარდები, იასამინი, მიხაკი, წარვინი, ტუბეროზი. ყვავილთა კვლებს შორის, აქა-იქ, მსუფუნ მწვანე იყო ჩარგული: კატახალა და ქათამაგარი; შუაგულ მოედანზე შედარებით დიდურულულებდა, ხოლო უზარმაზარ ქოლგებზე, გორქვად დაყვინებულ ნესეთა შორის, ყვავილბით მოვაჭვე ქალები ქაღალდში ხედედნენ ისი თავივრელი.

ლეონმა ერთი ასეთი თივალე იყიდა, ეს პირველი შემთხვევა იყო, რომ თივალე ქალისთვის ყიდულბოდა; ყვავილბეს დაყნისა და ნელში ამაყად გაიზარა, თითქოს ქალისთვის მისართმევი ეს პატარა ძღვენი თვით მას ამა-ლებოდა.

მაგრამ შემინდა, არ დამინახოსო, მყისვე ეკლესიაში შევიდა.

ეკლესიის მცველი იმწუთას მარცხენა პორტალის ზღურ-ბელზე იდგა, ამროკავი მარიაშის! ქანდაკებასთან: ქუდში — ფრთა, ნელზე — რაპირა, ხელში — თული, დიდებული, ვით კარდინალი, და ბრწყინვალე, ვით საეკლესიო სამკაუ-ლი.

იგი ლეონს მიუახლოვდა და სათნო-ეშმაკური ღი-მილით, როგორც მღვდელს ჩაწევით, როცა ბავშვებს ელაპარაკებინ, პკითხა:

— თქვენ აქაური არ უნდა პრამდებოდეთ, ბატონო. იქნებ ბატონი დათვალერებას ინიებდით?

— არა, — მიუგო მან.

ჯერ ეკლესიაში შეყო თავი, მერე ისევ პორტალთან დაბრუნდა და მოედანი ჩათვალერა. ემა არსად ჩანდა. იგი პირდაპირი შევიდა, შუა შესავლელით, და საკურთხე-ველამდე მივიდა.

ტაძრის შუაგული, ისროვანი თაღების წაწილი და ფერადი მინები სახეურებლებში იხატებოდა. ფან-ტურების მხაგვრების ანამუი მარმარილოს ნაირებზე იმხერგოდა და იატაკის ქვეშეშის ეფერებოდა, ვით ქრული ხაილია. მთავარი პორტალის ღია კარში სინათლის სამი უზარმაზარი ნაკადი შემოდიოდა. დროადრო ეკლესია-ში მედღივით გაივლიდა და აქაურულ მოცველივით სწრაფად წაიჭრებდა ხოლმე საკურთხელების წინაშე. ბროლის კანკლები უძრავად ეკვდა. საკურთხეველზე ვერცხ-ლის ლამპარი იყო აწებული; გაივლილი, ბნელი კაქვლებიდან ოხერისმზავსი ზმა სისარდა, ხოლო გაღებულ რიკულის ბრახუნი გამოსხივასავით გუგუნებდა მაღალ თაღებში.

ლუონი წელი ნაბიჯით მიჰყვებოდა კედლებს. სიცოცხლე ასე ლაზნი არასოდეს სწევდათ. აი, ახლავე მოვა იგი, მომზიდვლი, მღელვარე. უკან მიიხედვით, თვალს ხომ არაჯიზ მადგენსო; ფურჩალებიანი კაბით, ოქროს ღორწინებით, თხელი ფესსადებით, მშვენიერ მთელი მომადგენობით, რაც ლეონის ჯერ არ უგვია, მთელი იმ მომზიდვლობით, რაც სათნოების ამკობს ხოლმე დაცემის მომენტში, ტაძარი, ვით ვერბა ბუღუარო, იმლება მის ზემოთ, თიღები იდრეკება, რათა ბინდუნდები ისმინოს აღსარება მისი სიყვარულისა: ფრადი მინები მზაყინავს, რათა გაანათოს სახე მისი და საცეცხლელები ბრძანად დასანველად, რათა იგი მოველინოს ვით ანგელოზი სურნელოვან კვამლსა შინა.

ქალი მაინც არ ჩანდა. სკამზე დაჯდა და თვლი ცისფერ ფაფარას მიჰყურ, რომელზედაც ნახატი იყო: მეთევზეები კალაოებით ეზიდოდნენ ნაძებთან თევზს, დიდხანს უცქეროდა გულისყურით, დაუნიებით, თიღიდა ღერებზე თევზების ტანზე და ღიღებს მთევზეთა ჯუბებზე, ფიქრით კი ემას დაეძებდა.

განზე მდგომი მცველი ბრახით იბერებოდა მომსვლელის უცნაური საქციელის გამო; ზის და მარტომდართო ათეულიერებს ტაძრის საკირველებსო. ასე ეგონა, ეს ვიღაცა პირადად მე მმარცვავს და თითქმის კიდევ მკრეხელბოსო.

მაგრამ, უცერად, აბრეშუმის შრიალი ქვის იატაკზე, ქუდის ჩრდილი და შვიი შეტერინა... ის არის! ლეონი წამოიფარდა და თითქმის სირბილით შეეცადა.

— ნაიჭითოთ ეს! — და დავეცილი ქალადი გაუნოდა, — ოპ, არა! — და ხელი მოწყვეტით წაიღო; მერე წინდა ქალისის ნიშში შევიდა, მუხლი მოიდრიკა, სკამის ზურგის ხელებით ჩამოყრდნო და ლოცვას შეუდგა. ყმწველი თითქმის გააუგავრა ქალის ამ ფარისცხულურმა ქირველობამ, მაგრამ შემდეგ კიდევ მოეწონა, რომ პაქმის ნიწ ესა ლოცვას დანება ვით ანდალუზილი მარკიზა, ხოლო ცოტა ხნის შემდეგ კი კვლავ განაწყენდა, რადგან ქალი ლოცვას აღარ ათავებდა.

ქმა ლოცულობდა ან უკეთ, ცდილობდა ლოცვას და იმელოდებოდა, რომ ზეცა რაიმე გამოწყვეტილობას შთააგონებდა; და ზნაარისგან სხნის მომლოდინო გაფართოებული თვალბით შესცქეროდა გასხივოსნებულ საკურთხეველს, ხარდად იყნოსავდა ღამის თეთრი იების სურნელებას, მაღალ ღარნაგებში რომ გაფურქნებლიყვნენ; ყურს ზრუნებდა ტაძრის მუდღეროებას, რის გამოც შემოფოთბა გულისა უფრო ემტებოდა.

ბოლოს წამოიდა და ის იყო, კიდევ უნდა წასულიყვნენ, რომ მცველი სწრაფად მივიდა და ჰკითხა: — ქალბატონი აუჯური არ ბრძანდება, ალბათ? იქნებ ტაძრის დთავლიერებსა ინებებდით?

— არა-მეთქი! — წამოიხაზა კლერკმა, — რატომაც არა? — უთხრა ქმამ. მისი შერყეული სათნოება ყველაფერს ებლაუტებოდა: ქანდაკებას, ლოცვასა და ძეგლებს.

მაშინ, რათა ყველაფერი "ირიგზე" ეჩვენებინა, მცველმა ისინი კვლავ შემოსასვლელში გაიყვანა, იატაკზე დიდი წრე უჩვენა, შავი ფილაქნებით რომ იყო შემოფარგლული, უწარწერო და უსამკაულო:

— აი, — თქვა მან დაბრახისლურად, — გარეწერ ამბუზის გათეშული ზარისა. იგი ორმოცდაათ გვიანქას იწინიდა, მისი მსგავსი მიელ ვროკაში არ იყო. მისი ჩამომსხმელი ოსტატი სიხარულმა მოკლა.

— ნაივით, — თქვა ლეონმა. — გაცილო მიზიდებდა; ახლა კვლავ უკან მოიყვან, ლეონი-შობლის ნიშნად, სადაც ხელები ფართოდ გაშალა და სოფელში მესაკუთრის სიამაყით, როცა იგი ხეხილის ბაღს უჩვენებს ვინმეს, წარმოთქვა:

— ამ უბრალო ქვის ქვეშ განისვენებს პიერ დე ბრეზე, მფლობელი ვარენისა და ბრისანისა, ზუტეს დიდი მარშალ და გუბერნატორი ნორმანდიისა; მოკლულ იქნა მომწიფის ბრძოლაში ათას ოთხას სამოცდახუთი წლის ივლისის თვესმეტს.

ლეონი ტუტებს იკვნებდა და ფეხიდან ფეხს იწაცვლებდა.

— ეს რანინი კი, ცხენოსანი, ჯავშნით შეჭურვილი, მისი შეილიშვილია, ლუი დე ბრეზე, ბრეველისა და მონ-

შოვეს გრავიზ მალფერი, ბარონი მონისა, კამერერი მეფისა, კავალერი ორდენისა და, მსგავსად პაპისა, გუბერნატორი ნორმანდიისა; გარდაიცვალა კერისა, 1531 წლის ივლისის 23-ს; ძირს კი, კაცი, რომელიც შევიდა, ლუი დე ბრეზე, ბრეველისა და მონშოვეს ბატონი, მისინარი გამოსახულება ამქვეყნიური ამბოჯისა, მგონი, არსად ნახულა, — ასე არ არის, ბატონო?

მადამ ბოვარიმ ლორნეტი მიიტანა თვალთან. ლეონი უძრავად იდგა, თვალს არ აშორებდა და უკვე აღარ ცდილობდა წინააღმდეგობას გაეცადა არც სიწყევით და აღარც მოძრაობით; ყოველი სიმაჰმაც ეკარგებოდა ლეონობისა და გულგრილობის ამ ორმაგი კავშირის წინაშე.

დაუღალავი გამყოლი კი არ ცხრებოდა. — მის გვერდით დამოქოლი და მტრალი ქალი მისი მეუღლეა, დიანა დე ჰუაიფი, გრავიზისა დე ბრეზე, პერციონისა დე ვალენტიზისა, დაიბადა 1499 წელს, გარდაიცვალა 1566 წელს, ხოლო მარცხნივ, ყრმბატილი, ღვთისმშობელია. ახლა აქეთ მობრუნდით: აი ამბუზების აულდამა, ორივე კარდინალი და რუანის არქიეპისკოპოსი იყო. ეს მეფე ლუი X-ს მინისტრი გახლდათ; ბევრი ღაღამი მოუხდინა ამ ტაძრისათვის. ანდერძით ოცდაათი ათასი ეკუთვნის ღარიბებისთვის დატოვა.

მცველი უწავთად ფუსფუსებდა, განუწყვეტლად ლაპარაკობდა; ახლა წყვილი ერთ ნიშში შეიყვანა, რომელიც საესე იყო ბალუსტრადები; ზოგი მათგანი მისინ-მოსინა და რაღაც ლოდი გამოჩინა, რომელიც შეიძლება ცუდად ნაკეთები ქანდაკებაც იყო.

— ეს ღოღსმე ინგლისის მეფისა და ნორმანდიის მთავრის რიჩარდ ლომგულის საფლავს ამშვენებდა, მაგრამ კალენისტებმა, ბატონებო, აი ასეთ მგდომარეობაში ჩააგდეს. ბორელი განზრახვით მინაწი დაფუსეს. ახლა ნახეთ ეს კარი, რომლითაც არქიეპისკოპოსი თავის სადგომში შედიოდა ხოლმე; შემდეგ კი გირიკი ძლეუამოსილის მსატყობიანი დაწვრთვით ვნახოთ.

მაგრამ ამ დროს ლეონმა საქაროდ ამოიღო ვიბიდან ვერცხლის წერილი ფული და ემას მკალავით ხელი დასტკბა. მცველი გამტყვრებელი დარწა ამ უდროო გულუხვობით, რადგან სანახავი ჯერ კიდევ ბევრი რამ იყო; ამიტომ უკან მისაბრუნა:

— ბატონო, მოითმინეთ! გუმბათი, გუმბათი... — არა, გმადლობთ, — მიუგო ლეონმა. — დეგბით, ბატონო! სიმაღლე — ოთხას ორმოცი ფუტი, ეგვრების უმაღლეს პირამიდაზე სულ რაღაც ცხრა ფუტით დაბალი. მთლად თუჯისაგანა ჩამოსხმული... მაგრამ ლეონი გაბრბოდა; მას ეგონა, სიყვარული, რომელიც ამ ორი საათის განმავლობაში ასე გაიყვანა, როგორც ეკლესიის ქვები, ახლა კვამლივით გაიფანტება იმ საკავაშირით აღმართულ გუმბათში, რომელიც გრძელსკულად ადგას თავს ტაძარს, ვით ვინმე მექვების ოცნების განსორიციებოდა.

— სად მივიდავთ? — ჰკითხა ქმამ. ლეონი არ უპასუხებდა და გასასვლელისკენ მიიქარებოდა; მადამ ბოვარიმ ის იყო თითქმის ჩაანო სასხურების ნაკურთხ წყალში, რომ უცერად უწინდან მიმე ქმენა და თულის რიტუელი კავშირ მოესმათ. ლეონი მტრალიდა.

— ბატონო!

— რა?

მის ნი მცველი იდგა, რომელსაც ილიანა ამოეწარა, ხოლო ქმენად კი წონასწორობისთვის მუცლით იქნებოდა, ოციოდე ტრიმ შეუკინავე ნიგნები ტაძრის აღწერილობის შესახებ.

— რეგენი! — ნაიბურტყუნა ლეონმა და ეკლესიიდან გაეწარდა. იქვე პატარა ბიჭი თამაშობდა.

— გაიქვეთ, ეტლი მოიყვან!

ბიჭი ისარივით გაფრინდა; რამდენიმე წუთს პირისპირი იდგნენ მართლი და ოდნავ დარცხვნილი.

— აი, ლეონ! არ ვიცი, როგორ მოვიქცე... — ობრანქებოდა ქმა, მერე სერიოზულად თქვა, — ეს ძალიან უხერხულია, იცით?

— რატომ? — მიუგო კლერკმა, — პარიზში ასე იცინა! ამ სიტყვებმა, ვით შერეუყველმა საბუთმა, გადამწყვეტინა.

მეტელე კი არსად ჩანდა. ლეონი შიშობდა, ქმა კვლავ ტაძარში არ შევიდესო; ბოლოს ეტლიც მოვიდა.

— ჩრდილოეთის პორტალით მაინც გადით, — მაიასხა

მათ ზღურზე მდგომამ მცველა, — იქ დანახათ „აღდგომას“, „სამშენებ სამსახურის“, „სამთხის“, „დავით მეფეს“ და „ცოდნებს მარადიულ გეგმას“.

— საით იწებებთ ნასესალს? — იკითხა მეტელმ.

— საითაც გინდათ! — მიუღო ლეონმა და ემას ეტლში ჩაედგა უშველა. ფარდები დაეშვა და ეტლი გზას გაუდგა.

ეტლი დიდი ხიდის ქუთით წავიდა, გადაჭრა ხელოვნებათა მოედანი, გაიარა ნაპოლისის სანაპირო, ახალი ხიდი და ერობაშიდ პიერ კორნელის ძეგლთან შედგა.

— იარეთ! — შიშრიდან გამოსახა ლეონმა.

ეტლი კვლავ დაიძრა და, ლავაიეტის ქუჩაბანდიდან დაღმართს დაშვებული, ქვებით მიაღწა რკინიგზის სადგურს.

— არა, პირდაპირ წადით! — კვლავ გაისმა გაჯავრებული ხმა.

რკინიგზის გალავნიდან ეტლი კვლავ ბუღვარზე გავიდა და ჩაქჩაქით მალალ თელბებზე გასწავა. მეტელმ ოდლიანი შუბლი შეიმშრალა, ტყავის ქუდი უშუბლში ჩაიღო და ეტლი გარდგარდმო სიგებში მისუჭა, გაზონებს შორის რომ მდინარისკენ მიემართებოდა.

ეტლი ახლა მდინარის ნაპირით მიდიოდა, რიყის ქვით მოფენილ გზაზე, უსეტლის მიმართულებით; დიდხანს იარა, კუნძულებსაც გასცდა, მაგრამ მერე უცნაოდ გაუხვია და სწრაფად გაქანა; გაიარა პატრძირი, სოფელი, დიდი შოსე, ელვების ქუჩა და მესამე შესახვევებლად ბოტანიკური ბაღი აირჩია.

— იარეთ-მეთქი! — უფრო მრისხანედ გამოსახა ხმამ.

ეტლმა ახლა განვლო სენ-ივერი, კოუზანდის სანაპირო, მელის სანაპირო, ერთობ კიდევ ხიდი, მარის ველის მოედანი, მოსპიტლის ბაღები, სადაც შავად ჩაქმული მოხუცები მზისგულზე დასერილობდნენ სუროშეფენილი ტერასის გასწვრივ, შემკუა ბუფრელების ბუღვარს, გაიარა კოშუაზის ბუღვარიც და მონრიბუდე, თვით დევილის მაღლობებამდე.

შემდეგ უკან დაბრუნდა; ახლა უკვე უაზროდ დაეხეტებოდა, უნაყოფოდ და შემთხვევის მიხედვით. მას ნახავდა სენ-პოლოში, ლესკურში, გარანის გორაკზე, რეჟმარკში და გაილარებას მოედანზე, მაღალარესი, დინანდის ქუჩებში, სენ-რომების, სენ-ივიანის, სენ-მაკლეს, სენ-ნიკოზის ცულებთან, საბაფისთან, ვიქტორთან, ტრიამისა და მონუმენტურ სასაფლოსთან. დროდადრო მეტელე კოვოდან უთმოდოდ გადახედავდა სამიკიტონებს. ვერაფრით გავიდა, რა სიგეფი აიძულებდა მის მუშტებს ასე უშესვენებლად სიარულს. შეანებდა ოდნავ სვლას თუ არა, იმამსვე გაჯავრებული შესახილი ესმაოდა. მაშინ შეუბრალებლად სცემდა შოლტს თავის გაქაფულ ჯვარავებს და მიქროდა. აღარ არჩევდა ოლოჩორებს, ხან რას ნავედებდა, ხან რას; უფუნების კინაღამ ტირილი ერეოდა დაღლილობის, წყურვილისა და გაბუნების გამო. ნახავდგურში, ურმებსა და კასრებს შორის, ქუჩებსა და გზაგარედინებზე ხალხი თვალდაჭყლდელი უცქროდა და პრევიციაში უცხო შესახედაობის ეტლს ჩამოშვებული ფარდებით, კუბოსავით მაგარად ჩაეტყლია, ხან აქ, ხან იქ რომ გამოწინდებდა და ოლოჩორებში ისე იჩხუვდა, ვით ზღვაში ხომალდი.

მხოლოდ ერთხელ, ქალაქგარეთ, როცა მზე ძალზე აცხუნებდა ძველ, მოცერებლილ ფარნებს, ყვითელი ტილოს ფარდებში ვილაძამ მოშუდილი ხელი გამოყო და ქალბლის ნახევრი გადმოფარა, ომლები, ქარისაგან ანთვებლნი, ისე დაუფინნენ წითლად აყვავებულ იონჯას, თითქოს თეთრ პეტალთა გუნდიაო.

შემდეგ, ასე საღამოს ექვს საათზე, ეტლი ჩოუვაზინის უბნის ერთ-ერთ მოსახვეში გაჩერდა; ეტლიდან ქალი ჩამოიხტა და უსალაუფებლად, უკანმოუხედავად გაუდგა გზას.

II

სასტუმროში რომ მივიდა, მაშინ ბოვარი გაკვირვებული დარჩა: დილიგანსი აღარ იყო. ივერს თითქმის ერთ საათს ეცდა და ნასულყოი.

თუმცა არაფერი საჩქარო შინ არა ჰქონდა, მაგრამ სიტყვა მისცა, დღესვე დაებრუნდებო, მარლი ელოდებოდა; ემა უკვე განიცდიდა მზადი მორჩილების იმ გრძნობას,

რაც ბევრი ქალისთვის ერთსა და იმავე დროს სასველიც არის და საზღაურიც ცოლქმრული ლალატის გამო.

სასწრაფოდ ჩაილაგა ჩემოდანი, სასტუმროს საჩუქრად გადაიხადა, დაიჭირა იქვე მდგომი ერთ-ერთი კაბრიოლეტი და დილიგანსს დაედევნა. მეტელს აჩქარებდა და აქებებდა, ნამდაუნუმ კითხულობდა, რომელი საათითა, ან რამდენ მანძილს გავივლიდით; ბოლოს, როგორც იქნა, „მერცხალს“ ბენკაშის პირველ შენობებთან დაწინა.

დავდა თუ არა თავის ადგილას, მაშინვე თვალში დახვტა და მხოლოდ გორაკის ძირას გაახილა, საიდანაც თვალთ მოჰყარა ფელისიტეს, რომელიც სამჭედლობითს ელოდებოდა. ივერმა ცხენები შეაწელა, მზარეული დილიგანის ფანჯარასთან მიდგა და ქალბატონს იდუმალი ხმით ნასწურულა.

— ქალბატონო, ახლავ უნდა მიხვდით მომესას. რალაც სასწრაფოდ მსგეა.

დაბაში მყდრებოდა იყო, როგორც ყოველთვის, ქუჩის კუთხეში ვარდისფერი გროვეტი მოჩანდა, პაერში რომ ბოლოავა; რადგან მურანის ხარშვის დრო იყო, ყველა იოხეულიც ერთსა და იმავე დღეს იზახებდა მურანის მარავს. აფთიოპის წინ ყველაზე უფრო დიდი ცეცხლები ენთო. იმდენად დიდი, რამდენადაც სამრეწველო დანესებულბა უზრალა ოჯახზე დიდი უნდა იყოს და საზოგადოებრივი მოთხოვნილება კი — პირად მოთხოვნილებზე უფრო ფართო.

ემა შევიდა, დიდი სავარძელი გადებრუნებული იყო, და თვით „რუბის კანდელიც“ კი ძირს ეგდო, იტაქებდა. ემამ ტალანის კარი შეუღო და შუაგულ საზარეულოში, ყვითელ ქილებს შორის, გარეული მავალი რომ იყო სავსე, ფხვნილსა და ნატებს შეკარს, მაგიდაზე სასწორებსა და იტაქებ ტამეტებს შორის დანახა ყველა პომე, დიდი თუ პატარა, რომლებსაც წინასწარები ეცუათი და ხელთ ჩანგლები ჰქონდათ. ჟუსტენი თაქალუნულ იდგა, ხილო მეფთიოვე ყვიროდა:

— ვინ მოიხრა საუკუნოში წადიო?

— რა მითბა? რა ამბავია?

— რა ამბავია? — გაეპასუხა მეფთიოვე, — მურანა იხარშება: დღეს და სადაცა დაითრება მტტი დღულის გამო; ვუბნებო, მეორე ტამტი მოიტანე-მეთქი. ეს ვაჟატონი კი სიზარმავით, დაუდევრობით, მიდის ლაბორატორიაში და იქიდან საწყობის გასათები მოაქვს, ლურსმანზე რომ ცეიდა.

„სანკობს“ მეფთიოვე სხვების საუკუნოს ექსად, ჟურქლითა და აფთიოპის საქონლი რომ იყო გაქტილი. მრავალ საათს ატარებდა ხოლმე იქ მარტიდმარტო, წერდა ეტიკეტებს, სასამად სითხებს, თავს უცობდა ბოთლებსა და ქილებს; იქაურობას ისე კი არ უყურებდა, როგორც საუკუნის, არამედ როგორც წმინდათმინძის, საიდანაც მისი საკუთარი ხელთ ნაკეთები გამოდიოდა: აბები, მსხვილი თუ წვრილი, ნახავი რამები, ათასგვარი სარკო წამალი, რომლებსაც მთელ იმ მხარეში გაქქიდა მისი სახელი. ვერაფრით სულიერი გრე გადააბუნებდა მის ზღურზე გვდა; ისეთი მოწინებთ ეყარებოდა, რომ თვითონვე გვდა. ერთი სიმკვით, უკუთო აფთიოპი, ყველა-სათვის ხელმისაწვდომი, მისი სიამყის გამოსაქნი ადგილი იყო, საუკუნო, პირიქით, განმარტობის სავანეს წარმოადგენდა, სადაც იგი საყვარელი საკმით ეგოსიტურ სიამეს განიცდიდა. ამიტომაც ჟუსტენის ქარავმუტობა სამშენლ სირიყობაც ექვნა; ყოლოზე უფრო ნაშობარლებული განაგრძობდა:

— წარმოგიდგენიათ, აფთიოპის საწყობის გასაღებიც გასაღები იმ ადგილისა, სადაც ათასგვარი სიმკვთე, ტუტეა ჩაქტილი! იქ ნახებოდა მეორე ტამტის მოსახანად! ხელისი ტამტისა, რომელსაც შესაძლოა მე არასოდეს არც კი ვხარბობდე! ყველაფერს თავისი მნიშვნელობა აქვს ჩვენს მეტისმეტად ბასუსაგებ ხელოვნებაში, მაგრამ, ეს ოხერი, უნდა გესმოდეს თუ არა განსხვავება, რომ სამზამთა საჭიროებისთვის არ იმზარო ის, რაც ფრამაცეცეცისთვისაა დანიშნული! ეს იმას ეგვანებოდა, რომ, ვთქვით, შემწვარ ქათამს საკალბელი დაუწყო აქნა ან მოსამარბოლე...

— კარგი, დამშვიდდო! — ეუმბნებოდა ქალბატონი პომე, ატალა კი სეროტუზე ებლაუტებოდა და ყვიროდა: — მაშლო! მაშლო!

— არა, თავი დამანებეთ, თუ შეიძლებოდა, — განაგრძობდა მეფთიოვე, — დამთხოვეთ! თუ ასეა, მაშინ

ჯანდაბას, უმჯობესია, მედუქნე გახდეთ. ინებე და ნიხლი ჰკარი ყველაფერს! დაამსხვრიე! დალუნე! გამოუშვი წერბლები! სრავე ვარდის ზეთი საათვითაქე ქილებში მწნილი ჩაგდ, სახვევიდე დაფხრინე!

— თქვენ, მგონი, გინდოდათ... — უთხრა ემამ.
— ამ წუთში მერე, იცი კი რა შეგდგო ჩაგდინა?... ნახე თუ არა, რა დგას იქ, მესამე თაროზე, მარცხენა კუთხეში? თქვი, მისაუსხე, ერთი სიტყვა მაინც თქვი!
— არა... ვიცი, — ნაიბუჭებუა ახალგაზრდა შეგარდმა.
— ჰო, შენ არ იცი? აბა, მე ვიცი! დაინახე თუ არა იქ ლურჯი შუშა, თეთრფეხილიანი, ყვეთილი ლუქით დაბეჭდილი, რასაც საუთარი ხელით დაჰაწენურე: „სანამდავი“. იცი, რა არის იმ შუშაში? დარიშხანი. შენ კი მას ხელს ახლები იღებ ტამტს, რომელიც მის გვერდით დგეს.
— გვერდით, — შეკვიპა ქალბატონმა ჰომემ და ხელუბი აბიართა, — დარიშხანი? ხომ ყველას მოგწამალებდი!
ბავშვებმა ყვირილი ატყეს, თითქოს სტამბაქში უკვე საშინელი ტკივილი იგრძნესო.

— ამ შეგდგო ავადმყოფი მოგწამა! — განაგრძობდა მეფთხითი, — გინდოდა, რომ საბრალოდები სკამზე დაშვებდარეყი, რომ სისხლის სამართალში მიეცემულიყი? გინდოდა გენახა, როგორ ამიყვანდნე უშავოტზე? ნუთუ არ გესმის, რამდენად ფრთხილი ვარ ნამდების მოზადების საქმეში, მუხუხდავად ჩემი განსაკვირვებელი გამოკვლევებისა? ხშირად შოში თვით შემოვიპრობს ხოლმე, როცა ჩემს პასუხისმგებლობაზე დავფიქრდები! ვინაიდან მთავრობა გესვს, ხოლო უაზრო კანონმდებლობა, რასაც ვეძვემდებარებით, დამოკლეს მახვილით ჰკიდა ჩვენს თავს ზემოთ!

ემა უკვე აღარ ცდილობდა, ეკითხა, რისთვის დაგჭირდითო. აქოშინებული მეფთხითაქე კი აღარ ცხრებოდა: — აი, როგორი მადლოვანი ხარ ჩემი სიყუთისათვის! აი, როგორი მზლავ ჩემს მამობრივ მზრუნველობას შენზე! უჩემოდ სად წახვიდოდი? რა უნდა გქნა? ვინ განვდის სახარდო, ტრანსცელს, განაილებასა და სხვა სახასრს, რათა მომადლო შენი შესაგვრისი ადგილი პატივით გეპყრას საზოგადოებაში? მაგრამ საამისოდ წელში უნდა განყდე აღ, როგორც იტყვიან, ბებერებით დამიშვენიო ხელები, *abrancito fit bafier, age quod agis* *.

ისე აღმთვითებული იყო, რომ ლათინური ანდაზები აგონდებოდა. მგონი, ჩინურად, გრენლანდიურადაც დაიცნება ლაბარაკს, რომ სცოდნოდა; ერთ-ერთი ისეთი კრიზისი ჰქონდა, როცა ადამიანი უწერურად ააშკარავებს თავისი სულის შინაარსს, ვით ოკენად ლეღვის დროს, როცა ნაპირს გამოაქვს ლელიცა და თავისი წიაღის ქეიშნარიც.

და განაგრძობდა: — ძალიან ვნაზობ, რომ თავს მოვიხვიე შენზე მზრუნველობა. უმჯობესია იყავ, შენი ხედვრისათვის მიმენდე, რათა იმ სიღარიბესა და ქუჩაქში დარჩენილები, რომელშიც დაიბადე შენგან მხოლოდ მწყემსი თუ გამოვა. არავითარი ნიჭი შენ არ გაგანია. ეტიკეტს ძლიერიყოებით მიაკრავ შუშას! ჩემს ოჯახში კი ისე ცხოვრობ, როგორც წმინდა ბერი, თავს ისე გრანობ, როგორც თავიკი ბეღელში. იმე ახლა ქალბატონ ჰომეს მიიპართა, — ჩემთან გამოგეგზავნათ, მოდიო...
— აჰ, ღმერთო ჩემო! — ნალღლიანი ხმით წამოიძახა კეთილმა ქალმა, — როგორ უნდა გითხრა?... რა სამწუხაროა!

სიტყვა აღარ დაასრულა. მეფთხითაქე გრგვინავდა: — გაცალე! გაასუფთავე! თავის ადგილას მიიტანე! გაინძერი!

ფუსტენს საკინძეში ეცა და შეანჯღრია; ბიქს ჯიბიდან წიგნი ამოუვარდა. მამინდე დაიხარა, მაგრამ ჰომე უფრო მარდი აღმოჩნდა: წიგნი აიტაცა, გადაფურცლა, თვალდაჭყტილი და პირდაპირი დააკვირდა. „ცოლმწრული... სიყვარული“, — ნელა ამოიკითხა, მარცვალ-მარცვალ. — საუცხოო! მწვენიერია! ძალიან კარგია! დასურთებულეცა... აჰ, ეს მეტისმეტია! ქალბატონმა ჰომემ წინ წამოიწია: — არა, ხელს ნუ ახლები!

* ქმედ — მჭედელი გამიხვალ; რასაც ხელი მოაქირო, აკეთე (ლათ.).

ბავშვებს სურათების ნახვა უნდოდათ.

— გადით აქედან! — ბრძანების კილოთი დაიძახა ჰომემ. ბავშვები გავიდნენ.

მეფთხითაქე აქეთ-იქით დაიწყო სიარული, ხელში გადმოიღო წიგნი ეჭირა, თვალებს აბრაილებდა. ქმინავდა, მიღადა გაბერბერი იყო, აპოლექსური. მერმე შეგარდთან მივიდა და შეუგა მის წინ.

— ყოვლილ სწინ გჭირვებია, შე საბრალო! ფრთხილად, უფსკრულის პირას დგები... მაშასადამე, არც კი გიგვერია იმაზე, რომ შეიძლება ეს საბაველი წიგნი ჩემს ბავშვებს ჩაუვარდეთ ხელში, ნაბერწალი ჩააგდოს მათ ტვინში, შეაშფოთოს ატალას უმანკოება, გაიყვანას ნამოლენი იგი ახლა უკვე გაუკაცია. დარწმუნებული თუ ხარ მაინც, რომ მათ ეს წიგნი ამ ნაუკეთისაზე? შეგიძლია თუ არა დამარწმუნო?

— მაგრამ, ბოლოს და ბოლოს, ბატონო ჰომე, — უთხრა ემამ, — თქვენ რალაც საიქმელი გქონდათ ჩემთვის?

— სრული სიმართლეა, ქალბატონო... თქვენი მამათილი გარდაიცვალა.

მარალაც, შარლის მამას ორი დღის წინათ დამბლა დაცემოდა და გარდაცვლილიყო; ემას მეტისმეტი მგრძნობიარობის გამო შარლს მეფთხითების თხოვა, რაც შეიძლება ფრთხილად ეცნობოთ ეს საშინელი ამბავი.

მეფთხითაქე წინასწარ მოისაზრა სათქმელი, დაახუსტა, შრო და რტმე მისცა; ეს იყო სრულყოფილი დავცა სიფრთხილისა და თანაგრძნობისა, მაგრამ წყრომის ქარტყლილმა მთელი მისი მჭვერტყველება გააქაბტყვრა.

ესი შექმდეგ დანჯრილებით ცნობებს აღარ დაუცდა და ათამაქიდან წავიდა; ჰომემ კვლავ განაგრძო ჭკურის სწავლების ლექცია. თუმცა, ახლა იგი ოდნავ დანწარბებული იყო, თავისი ფსიხოს სახეს იგრილებდა და მამობრივი კილოთი დუღუნებდა;

— მე სასუბითი როდი ვკიცხავ ამ თხოვრებსა. მისი ავტორი ექიმია. მასში არის მეცნიერული ნაწილი, რომლის ცოდნაც ურიგო არ იქნება მამაკაცისთვის, და მე გავხედავდი და ვიტყვოდი, არათუ ურიგო, არამედ საჭიროცაა მისი ცოდნა, მაგრამ შეთვის იგი ჯერ ადრეა, ადრეა! მოიცადე, სანამ დავაგვაცდებოდე, სანამ ხასიათი განგტიტკიცებოდეს.

კარზე რომ კაკენი გაიგონა, ემას მომლოდინე შარლმა იწმამეუ გაულო, ხელგამოილი შეეგება და ერცმელი ათთოლელებით ხმით უთხრა:

— აჰ, ჩემო ძვირფასო მეგობარო...

და ნახად გადაიხარა, რომ ეცოდნა, ხოლო როცა მისი ტურქი სხეს შეახო, ემას სხე ვინმე მოაგონდა, შეერთა, სახეზე ხელი გადაიხსვა და მიუგო:

— დაიბ, ვიცი... ვიცი!

შარლმა წერილი გაუნოდა, სადაც დედა თავისი ფარისცელური სწენქმეტილობის გარეშე მოუთხრობდათ ქმრის სიკვდილის ამბავს, მას მხოლოდ ის ენახებოდა, რომ მეუღლე უზიარებელი მოკვდა ღუდვიკელში. ქუჩაში, როცა რესტორიდან გამოდიოდა, გადამდგარი ოფიცრების პატრიოტული სადილის შემდეგ.

ემამ წერილი ქმარს დაუბრუნა, ხოლო სადილზე, ზრდილობის გამო, ოდნავ უმაღლმა გამოიჩინა, მაგრამ რაკი შარლი ეპატებოდა, ხათრი აღარ გაუტება და გვარინად მიირთვა, თვით შარლი კი პირდაპირ უჯდა უმოძრაოდ და დამარბებული.

დროდადრო თავს ასწევდა ხოლმე და მწუხარედ თვალს მიაპტებოდა. ერთხელ კიდევ ამოიხარა და თქვა:

— როგორ მენატრება ერთხელ კიდევ ვნახო!

ემა დუნდა, თუმცა გრძნობდა, რომ რაიმე უნდა ეთქვა, ამიტომ ჰკითხა:

— რა ხსნა იყო მამაშენი?

— ორმოცდათვრამეტისა!

— ა!

ბაასი განყდა.

თხოუთებოდად წუთის შემდეგ შარლმა დაუმატა:

— საბრალო დედა... რალა უნდა ქნას ახლა?

ემამ ხელი ისე გაშალა, რაც ნიშანი იყო, არ ვიცი.

ცოლის დაფინებულ სიყვარულს მისი ღრმა მწუხარებით ახსნა და ამიტომ თავს ძალას ატანდა თვითონაც მდუმარე ყოფილიყო, რათა ეს გულისსამრუტეული მწუხარება აღარ შეეშფოთებინა. მიუხედავად ამისა, ნუხილის გასაქარვებად მაინც ჰკითხა:

— ჰო, შენ კი როგორი დროება გაატარე გუშინ?

— ისე.

სუფრა ალაგდა, მაგრამ ბოვარი მინც იჯდა; არც ემა დაძრწოლა თავისი ადგილიდან, და რამდენადღე მტეს აკვირდებოდა შარლის სხეს, ერთგვარობის ასეთი სანახაობა ყოველგვარ სიბრაძელს უკლავდა გულში. ქმარი სავსებით უშვრი, სუსტი, არარაობა ეჩვენებოდა. ყოველი მხრივ საბრალო და საცოდავი. როგორც ჯიშოვრობი თვლიდან? ან ეს სილამო რა დაუსრულებლად გაქიწნიდა რაღაც გამაბრუნებელმა ძალამ, თითქოს ორქოქლია, სრულიად გააჩანჯა.

წინკარში იატაკზე ფეხის ბაკუნი გაისმა. ეს იოლიტი იყო, ქალბატონის ბარგი რომ მოიტანა. ბარგი რომ მხრიდან ჩაყოლოდა, თავისი სხის ფეხით სანახევარში მოხაზა. „საყოფარი ფეხი კიდევც დაავინდება!“ — გაიფიქრა ემა იოლიტის დანახვად, რომელსაც წითური თმისა და ოვლი ღვრივით სვლიდა.

ბოვარი ქისაში ხურდას ეძებდა და, ალბათ, სრულიად ვერ გრძობდა, რა დამოუკიდებლობა წარმოადგენდა მისთვის ამ კაცის დანახვა, რომელიც ცოცხალი საყვადური იყო მისი გამოუსწორებელი უნიჭობისა.

— რა მშვენიერი თაბავალი მოგვიტანა? — უცვრდა წამოიძახა შარლმა, როცა ბუხარზე ლევის იფი შენიშნა.

— პო, — გულგრილად მიუგო ემამ, — წელან ვიყიდო... მათხოვრისაგან.

შარლმა თაბავალი აიღო, ცრემლით დანთილებული თვალები გაახილა და ნახად დაუწყო ყნოსვა. ემამ მისივე ჩამორათვა და კვლავ წყლიან ღარნაკში მოათავსა.

მეორე დღეს მოხუცი ქალბატონი ბოვარი ესტუმრათ. დედა და შვილი დიდხანს ტირილდნენ. ემამ ოჯახის საქმეებში მოიხიზნა და გაილაშ.

ერთი დღის შემდეგ სამელოვიარო ტანისამოსზე უნდა ეფიქრათ; ორივე ქალი სამუშაო კოლოფს მოუჯდა მდიანარის პირას, ფანჩატურში.

შარლი კი შამას იგონებდა და უკვირდა, რომ ამდენი სინაზე ადმოაჩინა გულში იმ კაცისადმი, რომელიც თითქმის არც კი ჰყვარებია. დედა ბოვარიც ფიქრით წინანდელ ცოლქმარულ გარემოში ტრიალებდა. მათი წარსულის ცუდი დღეებიც კი ახლა სანახადი იქნებოდა. ყოველთვის რაღაც გაუგებარი სიბრაძული ფრთავდა, რაც, ალბათ, დიდი ხნის ჩვევის საყოფი იყო; და დროდადრო ნემსს რომ უკვამდა, თავაზე მსხვილი ცრემლი გადმოუვარდებოდა, სკივრის წვეროზე დაკიდებოდა და ციმციმებდა. ემა კი იმაზე ფიქრობდა, რომ ჯერ ორმოცდარვა საათსაც არ გაეცლო მას შემდეგ, რაც იგი და ლეონი ერთად იყვნენ მართლმად და ენებით დამოუკიდებელი, და ერთმანეთის სიყვარულით ვერ გამძღვარებდნენ. ცდილობდა, გრძნის ძალით გაეცოცხლებინა სახსოვარი დღის თვით უწინმეტყველო წერილმანებიც კი. დედათილიასა და ქმრის იქ ყოფნა აბრკალებდა. სურდა, არაფერი გაეტანა, არაფერი დაეხსნა. არაფერს დაერღვია მისი სასიყვარულო განმარტობა, რომელიც, მიუხედავად იმისა, რომ ყოველწლიურად იცავდა, გარე სამყაროს შესვლის გამო მაინც ქრებოდა.

ემა ტანისამოსის სარჩელს არღვევდა და ნაჭრები გარშემო იფანტებოდა; დედაბერს თავი ჩაეღუნა და მაკრატელს აღიჭინებდა. შარლიც, რომელსაც რბილი ფოსტლები და ხალთის მაგიერ ძელი მიხილსფერი პიჯიკი ეცვა, ჯიბეში ხელბეჩანყობილი იქვე მიიკრიბოდა და დუღდა. მათ ახლოს თეთრწინსაფარიანი პატარა ბერტა ნიჩქუკით ქვიშას აკრეფდა.

უცვრდა მქშარში მუნწრილმანე ლერე გამოჩნდა. მოვიდა, რათა სამძიმარი გამოუტყვას და დამხარება შესთავაზოს „სამწუხარი შემთხვევის გამო“. ემამ მიუგო, არაფერი დამჭირდება, მაგრამ ვაჭარი არ ეშვერება.

— უკაცრად ვარ, — თქვა მამ, — მართკ მინდოდა თქვენთან ლაპარაკი, — და ზურჩულით დაუთითო, — იმ საქმეზე... იგი?

შარლი ყურებამდე განთილდა.

— აჰ, დიას... მართალია!

და დარცხნილი ცოლის მიუბრუნდა: — არ შეგიძლია... ჩემო კარგო, რომ...

ემა, ალბათ, მიხვდა, რადგან მამინეც ადგა, დედას კი შარლმა ასე უთხრა:

— არაფერი! საოჯახო რამ წერილმანია. არ უნდოდა, დედას ექსილზე რამე გაეტო, რადგან ეწინოდა, მისაყვადურებსო.

როცა მარტონი დარჩენილ, ლერე მიულოცა ემას მშვენიერების მიღება, მერე ლაპარაკი იქითმხურს და ბუნებურზე გადაიტანა, მოჰყვა ლაპარაკის ხეილის ბაღზე, მოსავალსა და საკუთარ ჯანმრთელობაზე, რომელმაც, მტკიცე ბურად სახარბილოდ ვერ იყო. ისიც უნდა მთქვას, რომ წელეზეც ფეხს იტანდა, იქანებდა, მაგრამ მიუხედავად მთქვამ-მოთქვამისა, თავს ძლივს ირჩენს.

ემას სიტყვა არ გაუწყვეტინებია. ეს ორი დღეა მტკად მონყვნილია!

— თქვენი კი სავსებით გამოკეთდით? — განაგრძობდა ვაჭარი, — ეს, ვიცო, მინახავს, როგორ უჭირდა თქვენს ქმარს ზოგჯერ. მშვენიერი ადამიანია, თუმცა ერთგვარი გაუგებრობა მომხდარა ჩვენ შორის.

ემამ ითხოვა, რა გაუგებრობა, რადგან შარლს მისთვის არ გაუშვლია დავა ლერეს მოტანისა საქონლის გამო.

— თქვენ ხომ ყველაფერი გეცოდინებათ, — უთხრა ლერემ, — ეს თქვენი ორდანი ჭირვეულობის გამო იყო, იმ ჩემოდნების მიზეზით.

ამ სიტყვებზე ქუდი ჩამოიფხატა, ხელები ზურგზე მოიგდო, ემამარტი ლიბლით უსტყვდა და თვალს არ ამორებდა. პირდაპირ ატანებელი იყო. ხომ არაფერი შეუტყვიათ, გულის ფანცხლით ფიქრობდა შემინებული ემა. ბოლის, ვაჭარმა თქვა:

— მეც, როგორც იყო, მოვრიგდით; დღეს კი სწორედ ერთ საქმეზე მინდოდა მოვლაპარაკებოდი. მინდოდა, ბოვარის მიერ გაცემული ვექსილი განმეხლებინა. თუმცა, როგორც ექმის ნებადღეს, ისე მოიტყეს, ამაზე შეწუხება, განსაკუთრებით ახლა, როცა ისედაც თავსატეხი ბევრი დამ აქვს, არა ღირს. უმჯობესი იქნებოდა, ყველა ამ საზრუნავს რომ ვინმეს მიანდობდეს, მაგალითად, თქვენ; თქვენ მინდობილობა მოქცევათ, თვითონ დამშვიდებული იქნებოდნენ, ჩვენ კი თქვენთან ერთად საქმეებს მოვაკარახებინდებოდა...

ემას ვერა ვერა. ვაჭარი დუღდა. მერე ლაპარაკი საეჭაროზე გადაიტანა და უთხრა, რამე უნდა გამოსალოთო. აი, შინ მივალ და სამელოვიაროდ თორმეტობდ მეტრ შავ ბარტეს გამოგზავნა საკაბედო.

— ზედ რაც გაცვიდა, საშინაოდ კარგია, მაგრამ საგარეოდ ხომ სხვა საჭირო? როგორც შემოვიდეთ, მაშინვე შევაშინებ. ნამდვილი ამერიკელის თვალში მამეს, აი!

ქსოვილი როდეს გამოგზავნა, თვითონ მოიტანა. მერე ერთხელ კიდევ მოვიდა ზომის ასაღებად. შემდეგ მრავალი სხვა საბაბით დაიარებოდა; ყოველთვის თავახიანი იყო, ეწინააღმდეგებოდა, ქვემძრობოდა, — როგორც პომე იტყვიან, — და ხელსაფრედ დროს არც იმას იფიქრებდა, რომ მინდობილობის ქალაქდღე სიტყვა ჩამოეცდო. ვექსილს აღარ იგონებდა; ემას ავადმყოფობის დროს შარლი, მართალია, რაღაცას უტანებოდა ფულის სესხების თაობაზე, მაგრამ იმ დროს ქალს სხვა საფიქრებელიც ბევრი რამ ეჭონდა და ამიტომ ის როდინა ახსოვდა. გარდა ამისა, ემა ერიდებოდა ფულზე ლაპარაკს. დედათილი ამით მტკად გაკვირვებული იყო და რძლის ასეთ გამოცვლას სარწმუნოებრივ გრძნობას მიანერდა, ამ ბოლო დროს რომ ემას დაეუფლა, მაგრამ ნაკიდა თუ არა დედათილი, ემა ისე ეცქერდა, რომ ქმარი განცვიფრებამო მოჰყავდა თავისი პრაქტიკული საზრიაინობით. საჭირო იყო ცნობების შეკრება მიღებული მშვენიერების შესახებ. გირანების ფურცლებზე შესაბამეზული იყო იმის გამოსარკვევად, გაიყიდოს მამული თუ არაო. იგი ბევრს ლაპარაკობდა და თან ეცქერებოდა ტერმინებს დაგდაგდა მამულის მიოლის წესების, მომჭირნეობისა და სიფრთხილის შესახებ, თანაც განგებ ასახელებდა სინდრეებს, რაც მშვენიერების უფლების დამტკიცებას თან სდევდა. და ერთ მშვენიერ დღეს ქმარს წარუდგინა ზოგადი ხასიათის მინდობილობის პროექტი, რომლის ძალითაც შეეძლო „უკიარა გამგებლობა და ზრუნვა ყველა მის საქმიანობაზე, აელო სესხი, გაეცა და განეხლებინა ვექსილები, გადგებდა ვალბები და სხვა. ლერეს მიხედვლად გაკვეთილებს ტყუილად როდი ჩაეგლო.

შარლმა გაუღუბრყვილად ჰკითხა, ეს ქალადი სად გიმოვიო.

— ბატონ გილიომენისგან, — და გულგრილად დაუბატა, — მე მას დიდად როდი ვუნდობი. ნოტარიუსებს

ცდელ სახელი აქვთ გაგარდნილი. შესაძლებელია, საჭირო იყოს სხვათათვის მოლაპარაკება... მაგრამ რომ არაფერი გვეყავს ისეთი... გარდა... ოჰ, არაფერი!

— ლეონი ხომ არა... — მიუგო ჩაფიქრებულმა შარლმა. მაგრამ მიწერ-მოწერით ამ საქმის მოგაგება არ შეიძლებოდა. მე ვინახებდი პირადი, უთხრა ემამ. შარლმა მაშინვე გამოეცხადა, შენ როგორ გავრჯი მაგისტრისო. მაშინ დაიწერა. შეიქნა დიდები პატივი და თავაზიანი მადლობა, ბოლოს, ხელოვნური ქირველობით ემამ წამოიხაზა: — არა, ბატონო, მე წავალ! — რა კეთილი ხარ! — უთხრა შარლმა და შუბლზე აკოცა.

მეორე დღეს ემა „მერცხალში“ ჩაჯდა და რუანისკენ გაემართა ლეონისთვის რჩევის საკითხავად. იქ სამ დღეს დარჩა.

III

ის სამი დღე ნამდვილი სიამის, ნეტარებისა და თავდავიწყების დღე იყო.

„ბუღლის სასტუმროში“ ცხოვრობდნენ, ნავსადგურში. დახვარის დარბაზებაურული, კარნაქტლინი; იატაკზე ყვავილები იყო მიმოხეული; სიროპიანი ცივი წყლით იკლავდნენ წყურვილს, საღამოს დახურულ ნავს დაიქირავედნენ და სასადილოდ კუნძულზე მიდიოდნენ.

ეს ის დრო იყო, როცა ვერცხვები გახურებული მუშაობაა გემების შესაკეთებლად. ფისისა და კუპრის ბოლი ხეებს ედებოდა, ხოლო მდინარის ზედაპირზე ზეთის ფართო ლექები ისე ციმციმებს ჩაჯავილი შუის სხივებზე, თითქოს ფლორენციელი ბრინჯაოს ნაგებობები დაეცურებოდნენ. შეკვრებული ნაპირს მიაღებოდნენ დაშულ ბარკასებს შორის, რომელთა გრძელი ბაგირები მაინც ნავის ძირს ედებოდა. ქალაქის ხმაური: ურბების ხრიგინი, ყივილი-ხივილი, ძაღლების ყვია გემების ბაქნებზე ნელ-ნელა აღწევდა. ემა ქუჩის ლენტებს გაიხსნა და ნაპირზე გადავიდა.

სამიკიტნოს დაბლა სასადილოში დასხდებოდნენ, რომლის ნივარშიც შავი ბადე იყო ჩამოფარებული. შევეცდომნენ გემებზე თევზს, ნალბეს, ალუბას. ისვენებდნენ მოხლე, ერთმანეთს ელატრებოდნენ ალვის ხეებზე და სურდათ, ვით ორ რობინზონს, სამუდამოდ ეცხოვრათ ამ კუთხეში, რომელიც ბედნიერებს ყველაზე მეტეირი კუთხედ ექნებოდათ ამქვეყნად. პირველად როდეს უნახათ მათ ეს ხეები, ლურჯი ცა, მინდორი და არც მდინარის დუღუნი ან ნიაგის სისინი სენიათ პირველად, მაგრამ ყოველივე ამას ისინი არასოდეს ისე არ მოუხილა, როგორც ახლა, თითქოს ბუნება მათთვის წინათ არ არსებულა ან თითქმის მომზიდველი მხოლოდ მაშინ შეიქნა, როცა მათ სურვილები დაიკმაყოფილეს.

ღამით მის ბრუნდებოდნენ. ნავი უკუშეულებს ნაპირებს უვლიდა. ისინი ნავის სიღრმეში იხდნენ, ბნელში, მდუმარეში, ნიჩბები რკინის კოტებს ეჯახებოდა. ეს ხმაური მუდგრობის ხმაური იყო, მტკრონოსის რიტმულ ცემას ჰგავდა, ხოლო ნავის ბოლოზე გადადებულნი ბაგირი წყალში ლოცვლიდა წყნარი ქუდრებული.

ერთხელ, როცა მთავარ ამოვად, უფერად ენა ამოიღებდა და მელანქოლიური პოზიებით სახეს მათათვის მშვენიერი სიტყვები უძღვდეს. ემამ სიმღერაც კი დაიწყო: „გახსოვს? ოდეს საღამოს ჩვენ მივეცურავდით და მოვარეც...“

მისი ნაზი და მულოდური ხმა წყლის სივრცეში იკარგებოდა.

ემა მის პირდაპირ იჯდა, ნავის ტიხარს მიყრდნობილი, სადაც ღია დაბაბები მთვარის შუქი შემოდიოდა. ქალის შავი კაბის ნაოჭები მარაოსებრ ეწყო და იგიც უფრო ტანწერილი და მალადი ჩანდა, სახანუელი, ხელდაკრული, თვალდაკრებილი. ზოგჯერ ძმნების ჩრდილი ფარავდა, მერე ისევ გამოკრებოდა, ვით მოჩვენება მთავარის შუქზე.

ლეონმა, რომელიც მის ფეხით იჯდა ნავის ფსკერზე, აბრეშუმის წითელი ბაბთა იძუვა. მენავე შემოქმნიდა და უთხრა:

— ალბათ, იმ კამპანის დეკარგა, წელან რომ გადავიყვანე. ძალიან მხიარული ხალხი იყო: კაცები და ქალები; თან ნამოელთა შამანური, ღვთაებები, ფლიტა და რა ვიცი,

რა; მათ შორის ერთი ვინმე იყო ძალიან ლამაზი, მოსული ტანის, პატარაუღვაშებიანი, მხიარული და ხუმარა. ყველა ანი იმას მიმართავდნენ: „აბა გვიამბე, რაზე ადლოვ...“ თუ როდღოც... გვიონი...“

ემა შეკრთა. — მა მოგივია? — ჰკითხა ლეონმა და ახლოს მიინია. — არაფერია. ალბათ, ქალის სიგრილის ბრალია. — ისეთები, ალბათ, ელემენტები ტანებთან, — დასინა ხნიერმა მენავემ, რომელსაც ამით ქებით მოსწენება უნდოდა იმ უფრო კაცისა. მერე ხელები დაიწერწყვა და კვლავ ნიჩბებს შეეხა.

გაყრის ფაზიე დადგა გამოთხოვება მეტად ნაღვლიანი იყო. ლეონს წერილები დეიდა როლეს მისამართით უნდა გაეგზავნა და, ემამ ისეთი დაწერილობით დარგებდა მისცა ორმაგი კონკრეტის თაობაზე, რომ ლეონი მოხიბლულიყო მისი მიწვევით ვერავითომ.

— მაშ, მარწმუნებ, რომ ყველაფერი კარგადაა? — ჰკითხა ემამ და გამოსათხოვრად აკოცა.

— დიას, რა თქმა უნდა! — „ეი, მაგრამ, — ფიქრობდა ლეონი შინ მიმავალი, — ასე მძაფრად რატომ ებლაუჭება იმ რწმუნების ქალაქს?“

IV

მას შემდეგ ლეონი გაუკადრისდა. ამხანაგებს აღარ ეკარგოდა და შეცდომობასაც სასებით გაანება თავი, ემას წერილები კლდობდა მხოლოდ. რამდენჯერმე გადაიკითხავდა. თვითონაც სამაგიერის წერდა. ენებით აღტყენებულს სურდა მუდამ თვალწინ ჰქონოდა მისი ხატება. განმარტების სახეს ნაგვრა კი არ შეუსუსტებია, არამედ, პირიქით, უფრო გააძლიერა და ერთხელ, შაბათ დილას, სამსახურში მიიტოვდა.

როცა სერიდან დაბლობში თვალი მოჰკრა ნაცნობ სამრეცლოს, რომელზედაც ქარი თუნუკის ფლოვარის ატრიალებდა, გულში ისეთი მოზეგე სიამაყე და მიმოხილვის სიამე იგრძნო, როგორც მილიონებს შეიძლება აღეძრას გულში მშობლიური სოფლის ნახევსი.

იონიელმა ჩასვლისთანავე ემას საბილსურ გაემართა. სამზარეულოში სინათლე შეამჩნია. ელოდებოდა, იქნებ ფარდებზე მისი ლანიდ გამოჩნდესო, მაგრამ ამაოდ.

მაშინდა ლეონასსაუამ რომ დაინახა, სიხარულით შეკვივდა და უთხრა, გაზრდილხარ და აწონილხარო. არტემიზმა კი განაცხადა, დაეცავებოდა და შავკვრეშანი გამხდარო. ვით ოდესმე, პატარა სასადილოში ისადილა მარტომ; გადასახადთა ამერყეს თურმე მოსწყინდა „მერცხალს“ ლეონი და სადღეობის დრო საბოლოოდ ერთი საათით ადრე დაინახა; ახლა უკვე სრულ ხუთ საათზე სადღეობდა, მაგრამ მაინც განაგრძობდა ბუზლუსს, როცა დილი-ვანსი იგვიანებდა ხოლმე.

ლეონმა, როგორც იქნა, ლეონე მოიკრიბა და ექიმის კარს მიუკავნა. ქალბატონი დავის ოთახში იყო და მხოლოდ თხუთმეტი წუთის შემდეგ ჩამოვიდა. ბატონს თითქოს ემა მისი სტუმრობა, მაგრამ ადგილიდან არ დაძრულა არც იმ საღამოს და არც მეორე დღეს.

ლეონი ემას მხოლოდ საღამოთი შეხვდა, ძალიან გვიან, სახლს უკან, კი, სადაც იმ მეორეს ხვდებოდა ხოლმე. წვიმადა, ქოქიკის ქვეშ ბაასობდნენ, ელვის სინათლემ.

განმარტება აუტანელი ხდებოდა.

— სიკვდილი მივბოძა! — ეუბნებოდა ემა, ეხუტებოდა და ცრემლით ილენებოდა.

— შემიძლია... შემიძლია... როდისღა განახებ — ორივენი დაბრუნდნენ, რათა ერთხელ კიდევ მოხვედნენ ერთმანეთს; ემამ ალუთქა, ყოველ ღონეს ეიზარ, რაც შეიძლება მალე რაიმე საბაბი გამოეწვანო, რათა მუდმივად და თავისუფლად შეეხვედნენ ერთმანეთს კვირბით ერთხელ მაინც. ემა იმედოვნებდა, ამას უთუოდ მოეწაენო, ფულსაც მალე ემოვიკო.

სამასიოდ ემამ თავისი ოთახისთვის ფართოზოლებიანი ყვითელი ფარდები იყიდა, რომლის სიიახვაც ლერე უნებდა, და ხალხის შეტყნებდა კი ოცნებოდა; ლერე, რასაკვირვებელი, კერეს უკრავდა; მაგაზე ადვილი არაფერი იყო, და ხალხისავე დაჰპირდა. ემას უკვე აღარ შეეძლო უმისობა. დღემე ერთი ოცეგრ მაინც უნდა დაეზარებინა და ეპაჩრიც უსაყვედუროდ ეახლებოდა ხოლმე. ვერც ეს გაგეო ვისმე, რად საუზნობდა ქალბატონისა ყოველდღე

მაშიდა როლე, რად დაძვრებოდა იქ ემსთან პირისპირ სალაპარაკოდ სწორედ ამ დროს, ესე იგი, ზამთრის პირს, ემას რალად განსაკუთრებული სიყვარული აღეძრა მუსიკისადმი.

ერთ საღამოს, როცა შარლი უსმენდა, ემამ ოთხჯერ მაინც სცადა ერთი და იმავე ნაწყვეტის დაკვრა, მაგრამ მაინც უშეყოფილო დარჩა, მემღებო; შარლი კი დაკვრის ნაკლს ვერ ამჩნევდა და გაიძახოდა:

— ვაჟა... მშენიერია... შენ ტყუილად არ მოგანონს, განგარძე!
— ემ, არა! სამწინელება! თითები სრულიად გამწვევ-ბია!

მეორე დღეს შარლმა სთხოვა, კიდევ დაუკარი რამეო.

— კარგი, თუკი გესიამოვნება!
და შარლი იძულებული იყო, დაედგურებინა, რომ ემა მართლაც ონავად გადასწვნიდა დაკვრას; ნოტიები ეძლე-ბოდა, ურუდე; მერე უფერად შედგა და თქვა:

— ემ, შორისა კარგი იქნებოდა, გაცვეთილი ამელო, მაგრამ... — ტუტებს კბილი დაჭირა და გაუბედავად დაუ-მატა, — ოცი ფრანკი ერთ გაცვეთილში, ძალიან ძვირია!

— ჰო, მართალია... ცოტა ძვირია... — მიუგო შარლმა და სულელურად გაიღიმა, — მაგრამ, გგონი, უფრო იაფა-დაც შეიძლება მოეწიოს; ხომ არაინ ისეთი არტისტები, რომლებიც განთქმული არ არიან, მაგრამ განთქმულებს მაინც არ ჩამოუგარდებია?

— აბა მომიჩვენე, — უთხრა ემამ.

მეორე დღეს, შინ დაბრუნებისას შარლმა ემამკურად გაუღიმა ცოლს და ვიღოთ უსაყვედურა:

— როგორი ახირება იგი ხანდახან! დღეს ბარფეშერ-ში ვიყავი და მაღად ლიწავრამ მითხრა: ჩემი სამი ქალიშ-ვილი, მიზერიკორდის მოწასგრემი რომ სწავლობენ, მუსიკის თითო გაცვეთილში ორმოცდაათ სუს იხდიან და ისიც სახელგანთქმულ მასწავლებელთან!

ემამ მზრები აიჩნა და მას შემდეგ საკრავს აღარ მიჰყარებია, ხოლო, როცა ახლის გავუღიმა ხოლმე (თუ ქმარიც იქ იყო), უთუოდ ანუშუენდებოდა:

— აჰ, ჩემი საბარლო პიანინო!

სტუმრები რომ ეწვოდნენ, მუდამ ჩიოდა, დაკვრა სრულიად მიუაღივებელი ძალიან სერიოზული ნიშნების გამოო. დაწყებოდა საყვედურები: რა სამუსარო! მერე რა ნიჭი ჰქონდა! თანაც ბოვარის მისდგებოდნენ, არცხენდნენ, გასაუკურებელი მეათეთაქე.

— თქვენ დიდად ცდებით! ბუნებრივი ნიჭი არასოდეს არ უნდა ჩაახშოთ. გარდა ამისა, ჩემო კარგი, მუსიკისად-მი ქალბატონის ნაქვებებით მომავალში მომჭირნეობას გას-წევთ ქალიშვილის სწავლებას; ეს ზორი რუსოს ეკუთვნის; შესაძლებელია, იგი ჯერ კიდევ ონავად ახალი იყოს, მაგრამ, დარწმუნებული ვარ, მომავალში უთუოდ გაიმარჯვებს, როგორც აზრი დედის რსით ბავშვების კვების შესახებ.

ასე რომ, შარლი იძულებული შეიქნა კვლავ ჩამოეღობო საუბარი ემასთან მუსიკის თაობაზე. მან ნაღვლიანად მი-უგო, უფჯოებსა საკრავი გაიყიდოსო, მაგრამ ეს საბარ-ლო პიანინო, რომელსაც მისთვის ამდენი საამაყო სიამე მიუნიჭებია, როგორ უნდა ნაიღონ ისე, რომ ემა თავისი არსების ერთ ნაწილს დაელოთხოვოს სამუდამოდ!

— რომ მოინდომებდე, — უთხრა ემამა, — და ხანდახან მაინც გაცვეთილს აიღებდე. ეს არც ისე ძვირი დაუდგებოდა.

— გაცვეთილი მაშინ არის სასარგებლო, — მიუგო მან, — როცა რეგულარულად იღებენ.
აი, როგორი გზით მოახერხა ემამ ქმრისაგან ნებარ-თვის მიღება, რათა კვირამი ერთხელ ქალაქში ევლო საკვრის სახანავად. ერთი თვის მეცადინეობის შემდეგ ბერკმა დაადასტურა, რომ მას დიდი წარმატება დაეტყო.

V

ხუთშაბათობით ემა დილაადრინა წამოდგებოდა და ჩუმად ჩაიცვამდა, რათა შარლი არ გაეღვიძებინა, რადგან საუკუნდის ცტყიდა, ასე ადრე რად დაეცო. მერე ოთხშამი დაიწყოდა იქით-აქით სარულს; დაკვრებს მიმდებოდა. მოუდაზნე გაიხედავდა, ბურუსისანი განთიად ბაზრის თაღებ-ში შეიხედავდა და აფთიახის ფასადზე ბუნდოვანი ციმციმი-თი აბრის მსვლიელ ნარწერა გამოჩნდებოდა.

რვის თხუთმეტ წუთზე „ოქრის ლომის“ სასტუმ-

როსკენ გაემართებოდა, სადაც არტემიზი მოქნარებით გაუღებდა კარს და ლუმელში მისთვის დაუწყებდა-ნა კვერჩხალს ჩრგვია. ემა სამზარეულოში მოიჭრიდა და დროდდრო ცუზში გახდილდა. ივერი აუტყარავლად შეაბამდა ცხენებს და თან ყური მამად ლუფრანსასკენ ჰქონდა, რომელიც მიტლეს თავსაგონი შემურულ თავს სარკმელში გაყოფდა და იმდენ დავალებასა და დირიგე-ბას მისცემდა მეტლეს, რომ სხვას ვისმე უთუოდ გზა-კვლი აერეოდა.

ბოლოს წენინასაც შეტამდა, ხალათის მსგავს შალის რალაც საცდელს მოიხსნებოდა, ჩიოხს განაჩლივდა, შოტლს მოიძმარებოდა და კოფრე რიკიანად მოიკალათებდა.

„მერცხალი“ რახრახით დაიძრებოდა და სამ მეოთხედ მილ მანძილზე ხან აქ, ხან იქ შეწერებოდა მგავარების მოსარგებად, რომლებიც თავიანთ ქიშკრებთან ქლოდ-ბოდნენ. ვინც წინა დღით დაიბავა, იმისთვის უთუოდ უნდა მოეცადა. ზოგი ჯერ კიდევ არც ამდგარიყო. ივერი ექსადა, ყვიროდა, იგინებოდა, მერე კოფრედ ჩამოსდ-ბოდა და კარზე დაუწყებდა ბრახუნს. დილიდანისი დამს-ვრეულ სარკმლებში ქარი ზუზუნებდა.

ნელ-ნელა შეიცვებოდა ოთხივე სკამლოგინი. ეტლი კვლავ დაიძრებოდა.

გზის ბოლოს ჩამწკრივებული ვაშლის ხეები ერთმანეთს გასდევდა, ხოლო აქეთ-იქით გაჭრილ თხრილია შორის, ყვითელი წყლით იერი სასეს, მიმავალი გზა ცის დასავალზე თანდათანობით ვიწროვდებოდა.

ემა ზემდინეგვით იცნობდა ამ გზას; იციოდა, რომ მიწ-დორს იქით სავალი იქნებოდა, შემდეგ თვლა, საბამი და სადარაჯო ქოხი. ზოგჯერ, რათა მოულოდნელი სახასო-ბით დამტყპარიყო, თვალს დაუხუცვდა, მაგრამ მანძილს მკაფიო შეგნების მაინც არ კარგავდა, ბოლოს, აგურის შენობები უფრო და უფრო გახშირდებოდა, „მერცხალი“ მოტკეპნილ გზაზე არახუნდებოდა, ბაღებს შეიჭრის, სადაც ფოთლებში შეიძლებოდა გაერჩია ქანდაკებანი, შადრევნე-ბი, შეკრეჭილი თუქები, საქანელები, და უფერად ქალაქიც გამოჩნდებოდა.

ამფითატრიკით შეფენილი და ნისლით დაბურული, მდინარის გაღმა იყო გახიზნული თავისი ხიდივით. ქალაქი ერთ მინდვრით იყო გაჭიმული შორეულ, გაუკვევლ მიწინადა, სადაც რუხი ცა იწყებოდა. სერიდან მთელი სახასაბოა უმოძრაო ჩანდა, ვით სურათი; ლუზაშაშეულები ხომალდები ერთ კუთხეში შეჯგუფებულიყვნენ; მწავლ გრაკეების ძირში მდინარე რაკელით უხუცვდა და მოგრ-ძო კუნძულებში წყალში ისე მოჩანდა, თითქოს მდინარე ყველა შავი თევზებიაო. ფაბრიკების საკვამურებიდან შავე-ომორალი ბოლი ამოდიოდა და პავრნი იფხვებოდა. ის-მოდ და თუჯის ჩამომსხმელი ქარხნების სრიალა სუნთქვა და ზარების გაბმული მოთქმა სამრეკლობზე, მაიო გუმბათე-ბი რომ ნილში იწვევებოდა, ბუღვარებს შორის, ხოლო სახლების სახურავები, წენიას რომ დაესველებოდა, სხვა-დასხვა სიმაღლისა იყო უბნების დონის მიხედვით. ზოგჯერ ქარი ღრუბლებს შეუტეფდა და წენიდა ცაატკინის სერს მიახებებოდა, თითქოს პავროვანი ტალღები, ნაპირს რომ უხბოდ აწყდებოდა.

რალაც თაბერუდამავე იქი მოდიოდა ემასკენ ამ ერთად თავმოყრულ არსებათაგან, გულიც ძალზე უწყებდა ცემას, თითქოს მთელ ამ ასოცი მთავნი მცხოვრების ყველა შესა-ძლო ვნება ერთბაშად მას მოეცინებოდა. მისი სიყვარული იზრდებოდა ამ სიერის წინაშე და ბუნდოვანი გუფუნის გაგონებაზე შფოთილი იცხებოდა. ამ სიყვარულს აფრევე-და მოედნებს, ქუჩებსა და ბუღვარებს; მდელი მომრანდ-ული ქალაქი უზარმაზარი საბავშვოსათი იშვებოდა მის წინაშე. ერთ წარმართული ძაბბოლირი, და იგიც შედიოდა ამ პაპილონში ეტლის ფანჯრას ორივე იდაყუდაყრდნო-ბილი, სუფთა ჰერს ისუნთქავდა; ცხენები მიჰყენებენ; თვლით ქვეზე რახრახებენ. ეტლის მარი ირხვავ; ივერი შორი-დანაც უყვირის მუქადეურ ურემებს, ხოლო გილიომის ტყე-ში ღამენათივი მოქალაქენი წყნარად ჩამოდიან დაღმართზე შინაური პატარა ურემებით.

საბავშვთან გასაჩერებელი იყო. ემა ხის ფოსტლებს გაიხედდა; თათბინებს გამოიკვლიდა, შალს გაისწორებდა და ეტლიდან ჩამოვიდოდა.

ქალაქი იღვებოდა. ნორეები საგავრების ფანჯრებს წმენდნენ; კალათებით დაზურულ ქალები ქუჩაწარდებ-ში გააკოოდნენ თავიანთ საქონელს; ემა თავდახარილი მი-

იოდა, კედლების ახლოს, და სიამით ილიმებოდა ჩამოშე-
ბულ შავ ვეაღში.

უმინოდა, არაინ მიცნოსო, და ამიტომ მოკლე გზით
მისვლას ერიდებოდა. მიხეველ-მოხეველ ქუჩებს გაჟყე-
ბოდა და გაოვლიანებული მიაღწევდა გროვულ ქუჩის
ბოლოს, სადაც შადრეგანი იყო. ეს იყო უბანი თეატრების,
სამპიკტორობისა და მხიარული ქალებისა. წინსაფრინა
გარისონები ქავენილებს ჰგვიდნენ ამწვანებულ მცენარეებს
შორის. ქუჩაში აბსენტის, სიგარისა და სადაფის სუნი
იდგა.

ემა მეორე ქუჩაში შეუხვედდა ხოლმე და ლეონს ზუსტუ-
ქ თანხე ცივობდა, ქუდიდან რომ ჰქონდა ჩამოშლილი.

ლეონი წინ წაყიდოდა, ემა უკან მოჰყვებოდა სისტუ-
რომდე. ვაჭი კიბეს აივლიდა, ოთახის კარს გააღებდა,
შევიდოდა... რა ნეტარება იყო!

კოცნას ბაასი მოჰყვებოდა. ერთმანეთს გაუზიარებდნენ
მთელი კეირის წუხილს, წინათგანრობას, შემოვრებებს
წეროლების გამო, მაგრამ ახლა რომ ყველაფერი რიგზეა!
ერთმანეთს ღიმილით თვალებში შეიცქერებოდნენ, ვნებაშე-
ღილი იცინოდნენ, ერთმეორეს სააღერსო სიტყვებს
უვებნებოდნენ.

წითელი ხის უზარმაზარი ლოგინი ნავს ჰგავდა. ზე-
მოდან წითელი აბრეშუმის ჩარბიდან ჰქონდა, რა შედარე-
ბოდა ემას შავთიან თავსა და ქათქათა ტანის ნახვას,
როცა ამ მუნამულ ფონზღადრცხვენილ მკერდზე მკლავებს
მიიჭრდა და თვალებზეც ხელებს დაიფარებდა!

თბილი ოთახი, ხალისები და მორთულობით
დამუშავებული, ნაზად განათებული, სწორედ მათი ვნების
შესაფერისი სავანე იყო. ფარდები დამუშებული იყო, ლუ-
მის რიკულებსა და ბურთულებს ციცილ ალაბლაშებდა,
ბუხარზე, შადრეგანს შორის, ორი დიდი ვარდისფერი
წიფარი იდო, რომლებშიც, თუ ყურს მიაღებდი, ზღვის
ხმაური ისმოდა.

როგორც უყვარდათ ეს სანუკვარი, საამო და სანეტარო
ოთახი, მოუხდევად მისი ოდნავ გახუნებული დიდებისა
სკამები ყოველთვის ერთსა და იმავე ადგილას იდგა, ხოლო
ბუხრის საათის ქვეშ ემა ზოგჯერ თმის სარქებსაც იპო-
ვდა, გასულ კვირას რომ დარწმუნდა. საუბნიდან ბუხრის
წინ, პატარა მრგვალ სუფარზე ემა ხორცს ჰაჭირდა. თუშზე
დაწყობდა, თანაც ლეონს ეალერსებოდა და ენებებოდა;
მხიარული, გულბრწყინო სიცილი აუტყდებოდა, როცა
თვლილ სასმისიდან შამპანური გადმოიფრებოდა და ბე-
ჭვლებით შეჭედოლი თითებზე დაედივნებოდა. ერთმანეთის
დასაკუთრების გრანობით ისე იყვნენ დამთრგუნნი, რომ
ეგონათ, საკუთარ სახლში ვართ, სადაც სამუდამოდ ასეთი
აბსოლუტურული შეუღლებით ვიცხოვრებთ. ამბობდნენ:
„ჩვენი ოთახი“, „ჩვენი ხალისი“, „ჩვენი საფარდები“; ემა კი
დასძენდა: „ჩვენი ფოსტლები“, — ეს იყო ლეონის ნაჩუ-
ქარი ვარდისფერი ატლასის ქოშები, გედის ბუმბულით
მორთული; როცა ლეონს მოუვლებზე დაუფრებოდა, ემა
იატას ველარ სწვდებოდა და კოხტა ფესისცმელი შოლოდ
ფეხის თითებზე ეკიდა.

ლეონი პირველად გრძნობდა ქალის გამოუთქმელი
მშვენიერის მომზიდველობას. მისთვის ახალი იყო ეს გრა-
ცა, ჩამოვლილის საგანგებო კრძალულება, განათილი მტრე-
დის პოზები. აღდრთოვანებული იყო მისი სულის მშვე-
ნიერებითა და კაბის არსებით. განა იგი, მართლაც,
„მალაღი საზოგადოების“ ქალი არ იყო? და თანაც, ქე-
რანე, ნამდვილი ხასა! წინასა და გუნების ცვალებადობით,
როცა ხან მოეცნებო იყო და გამოუცნობი, ხან მხიარული,
მოლაპარაკე, ხანაც დიდხანს მდუმარე, ხან ფიცბი, ხანაც
გულგრილი. ქალი განუწყვეტლად იჩნევდა ლეონის გულ-
ში ათასგვარ სურვილს, უღვივებდა ბუნებრივ მისწრაფე-
ბათა და მოგონებათ. იგი ხასა იყო ყველა რომანისა,
გმირი ყველა დრამისა, „ქალი“ ყველა ლირიკული პო-
ემისა. მის მხრებზე იგი „მოზაიკულ ოდალესიკს“ ქარვის-
ფერ იერს ხედავდა: მოგზაო წელი ჰქონდა, ვით სამუშა-
ლო საუკუნეების ქალებს, ფეოდალურ ციხე-დარბაზებს
რომ ფლობდნენ; „ბარსელონე ფერმკრთალ ქალსაც“
ჰგავდა, მაგრამ, უწინარეს ყოვლისა, ნამდვილი ანგელოზი
იყო!

როცა ლეონი უძეწოდა, ასე ეგონა, ჩემი სული, ასე
მეცადრე რომ მისკენ მიზიდულობ, შარავანდედით თავს
ხედავდა და სიამის ძალით მიზიდული მისი მკერდის სითე-
ორეს ეხებებო.

მის ფეხებთან მოკალათდებოდა და მის მუხლს დაყრ-
ნობილი ღიმილით თვალებში შესცქეროდა.

ემა კი დაბნელებილი და სუთქაშეყრული მთერელო-
თი ჩაისრულებოდა:

— ოჰ, ნუ გაინძრევი! ჩუმად იყავი მიცირე! შენი
თვალებიდან გამოუთქმელი სიამე იღვრება, რომელიც ნე-
ტარებით ავსებს ჩემს გულს!

ბავშვს უწოდებდა ლეონს:

— ბავშვო, გიყვარვარ თუ არა? — და პასუხსაც არ
დაუდებოდა, ისე ფიცხად და ვნებიანად გაუნდოდა ტუჩებს.
საათზე ბრინჯაოს კუბილური იყო გამოსახული, რომელ-
საც ყვავილები ავიდო ჰქონდა ხელთ. ხმარად გადმო-
დნენ მას, მაგრამ გამოთხოვებისას უკვე ყველაფერს სერი-
ოზული მნიშვნელობა ეძლეოდა.

პირისპირ მდგომარეობი განწყვეტლად იმეორებდნენ:
— ხუთშაბათამდე!... ხუთშაბათამდე!...

მერე, უფროდ, ემა ლეონს თავზე ხელს შემოსევდა,
საჩქაროდ შეუღულზე აკოცებდა და გაკავდებოდა გარეთ
ძახილით: „შევიდითი!“

თეატრალური ქუჩით წაყიდოდა, პარიკმახერთან შეი-
ვლიდა და თმას გაისწორებდა. ამასობაში კიდევ დაბინ-
დებოდა. გზის ფარინი აინთებოდა.

ემას ესმოდა თეატრის ზარის რეკა, მსახიობებს რომ
სცენაზე იწვევდა; ხედავდა, მის გვერდით ჩაღილ ფერ-
მკრთალ მაშაკცებსა და გახუნებულტანისამოსიან ქალებს,
მსახიობთა შესასვლელ კარში რომ უწინარდებოდნენ.

საპარიკმახერის დაბალ ოთახში ბული იდგა, პარიკ-
ებსა და ნესასებლებს შორის ღუმელი ლულვებოდა.
გახურებული მარნუხებისა და პარიკმახერის გაქონილი
ხელების სიმა თაბურთს ახვევდა ემას და ძილს ჰგვირდა.
ზოგჯერ ოსტატია თმის დახვევისას მასკარადის ბოლებს
შესთავებოდა. შემდეგ ემა ადგებოდა, იმავე ქუჩას აჰყე-
ბოდა, „წითელი ჯვრის“ სასტუმროში შევიდოდა; მოქე-
ნიდა თავის ხის ფოსტლებს, დილით რომ სკამოვების
ქვეშ დამალა, და მზგებნათა შორის თავის ზოგჯერ და-
ვებოდა. აღმართს რომ შეუყვებოდნენ ზოგიერთები
ჩადიოდნენ, იგი კი მარტო რჩებოდა დილივანსში.

თითოეულ მოსაყვეზე უფრო და უფრო ფართოდ
მოჩანდა ქალების განათებელი ნაწილები. ემა მუხლით
შედგებოდა სკამზე და თვალგამტყერებით გასცქეროდა ამ
განათებულ ბურუსს. თავადვე ცრემლი ეძალებოდა, ლეონს
ეძახდა, ალურის მიმართება, ახერცავ კოცნას უგზავნი-
და.

გორაკზე ერთი მათხოვარი ცხოვრობდა, დილითე-
სებს შორის რომ ჯოხით დაძვრებოდა. ტანზე ათასწიური
ძონი ქვე, სხეს ტანშივით მრგვალი, გაცვეთილი კას-
ტორის ეგადი უფარავდა; როცა ეგადი მოიხდებოდა, უშვების
ადგილას ორი პირილი, სისლიანი ნახერტი ჩნდებოდა.
ხორცი ნაფთვლებად ეკიდა და იქიდან სითხე ჟრანავდა;
გარდაწინარ მზანვე მუნუკებად ჰქონდა შედგებოდა ცხე-
ვირზე, რომლის შავი ნესტივით თორთოლი იბერებოდა.
როცა მონყალბას ითხოვდა, თავს რაღაცნაირი სულ-
ღური სიცილით გადაადგებდა უკან; მაშინ მოლურჯო
გუგებზე გადაუტრიალდებოდა და საფეთქლებთან თითქ-
მის ეტბიერა წყლის კიდევს. დილითესებს დასდევდა
და მღეროდა:

კარგი დარის მცხუნვარება
ქალწულს ენებად ეჯარება...

შემდეგ უმღეროდა ჩიტებს, მზეს, ფოთლებს...
მათხოვარი ზოგჯერ უფროდ ემას უკან განდებოდა
ქუდმოხილი. ქალი შეკრულებდა და განზე შედგებოდა.
იფერი გაუხუმრებდა ხოლმე გლახას. ურჩევდა, ბალაგანი
გამართლ სენ-რომენის ბაზრობაზე, ან შეკითხებოდა, შენი
მიჯნური რასა იქნის.

ზოგჯერ გაქანებულ დილივანსში უფრად გამოჩნდ-
ებოდა მისი ქუდი, თვით კი ცალი ხელით ფანჯრის რაფას
ჩაებაღებოდა და საფურცელზე შედგებოდა ტალახით
თვლებს შორის. მისი ხმა, ჯერ სუსტი და წვირით, თან-
დათან ყვიანა ხდებოდა და სიხვედში ისე გასიმოდა, ვით
მოთქმა გაურკვეველი წუხილისა; ზარების წკარუნს, ხეების
შრილასა და დილითის ხრიგნიან შეზავებულ ხმა
რალად მორუფლს გამოხატავდა, რაც ყრუოდას გვერდით
ემას, სულში სწვდებოდა, ვით ნარალში შეჭრილი ქარიში-

ალი, და განუსაზღვრელი ნაღვლის სივრცეში იტაცებდა, მაგრამ ივერი მაშინვე ხედებოდა დილოჩისის ცალ მხარეზე გადართვას და შოლტით მისწვდებოდა ბრძას, რომელიც ღრუთი გაგორდებოდა ტალახში.

„მერცხოს“ მეზავრებს ნელნელა ძილი მოეკიდებოდა: ზოგს პირლია ჩაქვინებოდა, ზოგი თავს დაჰკიდებდა, ზოგი მეზობლის მხარს დაეყრდნობოდა, ზოგიც თავს მაშინ ხელს გაუფრიადა და რიტუალად ირხეოდა დილოჩისს ქანაობის თანაბრად; ფარნის შუევი, ეჭლის გარეთ რომ ეკიდა, მოყვითალო ჩითის ფარდებს ეყვინებოდა და მზინარეთა უძრავ სახეებს სისხლისფერ ჩრდილებს ჰყენდა. მწუხარებით გაბრუებული ემა სიცივით მოიკურნებოდა წამოსახსნაში; გრძნობდა, რომ ფეხები თანდათან ეყვინებოდა, ხოლო სულში კი მკვდრული სიცივე ჰქონდა გამოფეხული.

შინ შარლი ელოდებოდა; „მერცხალი“ ხუთშაბათობით ყოველთვის იკვიანებდა, მაგრამ, აი, ქალბატონი მოვიდოდა. გავლით და საჩქაროდ აკოცებდა თავის პატარას. სადილი კიდევ არ იყო მზად, არა უშვას რა! მზარეულს არ ამტყუნებდა. ახლა ამ გოგოსთვის, მგონი, ყველაფერი ნებადართული იყო.

ზოგჯერ ქმარი, მის სიგფერქრთაღეს რომ შეამჩნევდა, ჰკითხავდა, ავად ხომ არა ხარო.

- არა, — მიუგებდა ემა.
- კი, მაგრამ რაღაც უცნაური ხარ ამ საღამოს.
- ემ, არაფერია! სრულიადაც არაფერი!

ისეთი დღეებიც იყო ხოლმე, როცა მივიდოდა თუ არა, მაშინვე თავის ოთახში ავიდოდა; ფუსტები, რომელიც იქვე განედებოდა, ფეხპირგით დაინგებდა სიარულს და ფარზე ქალზე უვეთ ემსახურებოდა. საწიფო აუნთებდა, ასანთსა და ნიგნს მიუტანებდა, საღამურ პერანგს გაუსწორებდა, საბანს გადამუფრებდა.

- ჟო, კარგი, — ეტყობოდა ემა, — ნადი!

ფუსტები კი ფეხს არ მოიცვლიდა, ხელბედაშუებული და თვალგამტყერებელი იტყა, თითქმის უფერად ოცნების უთვალაღმა ძაფმა შეტოვდა.

მეორე დღე სამონილი იყო, მომდევნო დღეები კი უფრო აუტანელი იმ მოუთმენლობის გამო, რაც გამოწვეული იყო რიტუბების თრობით. ახლა უფრო გამძაფრებული, მწვავე სურვილი მხოლოდ მეორე კვირანი იპოვიდა ემაე-ფილემბას ლეონის ალერსისა და ტრევილაში. ქალისეე ენება ბადებდა ლეონის არსებობაში აღფრთოვანებისა და მადლიერების გრძნობას. ემაე მთელი არსებით ეძლეოდა ამ სიყვარულს; ალერსის ყოველნაირი ხერხით ეტყავადა და თან შიშით კანკალებდა, მაღე არ დაეკარგო.

ხშირად უთქვამს მისთვის ნაღვლიანად:

- ემ, შენც მიმტყუნე! ცოლს იბოიშე! შენც სხეუბივით მოიტყუე!

- ვინ არიან ეს სხეები? — იკითხავდა ვეი.
- ყველა მამაკაცი, — მიუგებდა, ალერსიანად ჰკრავდა ხელს და დასძენდა, — თქვენ, ყველანი, უახტისისონი ხართ!

ერთხელ, როცა ფილოსოფიურად ბაასობდნენ ამქვე-ნიორი იმედების გაცურებაზე (ჭეჭუნელების გამოსაცდელად თუ იმიტომ, რომ გულისნაღების გამოუთქმელობა აწუხებდა), ემამ უთხრა, რომ ოდესღაც, საბან მას შეხებებოდა, სხვა უყვარდა. „აა, ისე, როგორც შენ“, — სწრაფად დაუმატა და თან ბაუევი დაიფეთა, ჩვენ შორის არავფერი ყოფილაო.

ემამემაღლა დაუფერა, მაგრამ მაინც გამოჰკივლა; სურდა გაეგო, ვინ იყო ის სხვა.

- გემის კაპიტანი იყო, ძეგო კარგო.

განა ეს პასუხი ყოველგვარ მიზეზთა თუ ძებნას ზღვარს არ უღებდა? და იმავე დროს არ ამალვებდა ქალს საყვარლის თვალში, რომ ისეთი კაცი ხომალდა, რომელიც, ალბათ, მამაციც იყო და ქალთა შორის სახელის მქონეც? ახლა კლერეს ნათლად წარმოუდგა თვალწინ თავისი არასახარბილო საზოგადოებრივი მდგომარეობა. შეწერდა საშხრებზე, წარმატება, ორდენები. ყოველივე ეს ემას უნდა მოსწონებოდა, ალბათ; განა ამას არ მოწონებს ხელგამლილი ცხოველებისაგან მისი მიმდევრობა?

ემას კი ბევრი რამ არ გაუშვლიდა მისთვის იმ გეოფრი ოცნებებთან, რაც მოსვენებას არ აძლევდა: ცისფერი კაბი-როლიტი რუანში სამზავროდ, ინგლისური ცხენი და გრუ-

და თანაც ემუდარებოდა, ლაქიად მე ამიყვანებო. ხოლო თუ ეს ნაკლი პაუზაზე მისვლის სიხარულს არ ამცირებდა, დაბრუნების ნაღვლს კი უფროდ ამძაფრებდა.

ხშირად, როცა პარიზზე ჩამოაგდებდნენ ბაასს, ემა ოხებით იტყუადა:

- აჰ, რა კარგად ვიცხოვრებდი იქ!
- განა აქაც ბედნიერები არა ვართ? — ჰკითხავდა ვეი და ალერსით თმაზე გადაუსვამდა ხელს.
- ჟო, მართალი ხარ, — უპასუვებდა, — გიყვარ, გიყო! მაკოცე!

ქმართან ახლა უფრო მომზინებული იყო, ვიდრე ოდესმე, უმზადებდა მის საყვარელ ნუშის კრემს და საღამომობათაც მისთვის სხვადასხვა ვალს უკრავდა. ქმარს უბედნიერეს ადამიანად მიიჩნა თავი ამქვეყნად, ემა კი უშეფერხლად ცხოვრობდა... მაგრამ ერთ საღამოს შარლმა უცერად ჰკითხა:

- შენი მუსიკის მასწავლებელი ხომ მამუშაუებლ ლამპერიოა?
- დიახ.

— სწორედ წელან შეტევი ქალბატონ ლიევირისას. შენვე ვკითხე და არ ვიციანბო, მითხრა.

ემას თითქმის მეტი დაეცა, მაგრამ მაინც მშვიდად მი-სურა:

- აჰ, უფოოდ დაავიწყდა ჩემი სახელი!
- იქნებ რუანში რამდენიმე ლამპერიოა მუსიკის მასწავლებლები? — გამოითქვა ვარაუდო შარლმა.
- შესაძლებელია, — და უშავევ დაუმტობა, — კი მაგრამ, მისი ქვეთობი ხომ აქა მაქვს! აი ნახე! — და საწერი მაგიდისეეე გამეორა, უფრები გადამწირი, ქალღწლადი აფორიოვად და ისე გაწვალდა, რომ შარლმა ხეწნა დაუწყა, თავი გაანებე, განა რაღაც ქვეთრები თავის შენსუბებად ღორსო.

- ოჰ, არა! უსათუოდ უნდა მოეძებნო.

და, მართლაც, შემდეგ პარასკევს, როცა შარლი ბნელ საკუჭნაოში წაღებს იცემადა, ნალის ყელით უცერად რაღაც ქალადიკე შეამჩნია, ანოილო და წაიკითხა:

„სამი თვის გაკუჭთილების, ნაყიდი ნოტების საფასური და ა.შ. მიიღე! მასწავლებელი ფრანკი. ფელის ლამპერიო, მუსიკის მასწავლებელი“.

- აი, დაღახვროს! მერე ამ ჩემს წალაში საიდან გაჩნდა?

- ალბათ, იმ კოლოფიდან ამოვარდა, — მიუგო ემამ, — სადაც ყველი ანგარიშები აწყვია, აი, განაბანას რომ დაგას.

ამიერიდან მისი ცხოვრება სიცრუით იყო აღსავსე; სიცრუე, ვით საბურველი, ფრავადა და ინახავდა მის სიყვარულს. სიცრუე საჭიროებდა, ფიქრად, სიამოვნებად გადაიქცა ისე, რომ გუმინ ქუჩის მარჯვენა მხარეს მიე-დამოდიოდა რომ ეთქვა, შეიძლებოდა დარწმუნებული ყო-ფილიყავით, რომ მარცხენა მხარეს მიდიოდა.

ერთ დღეს, როცა ჩვეულებრივ მშუბუბად ჩაცმული ნავიდა, უფერად თოვა დაიწყა. შარლმა, რომელიც ფან-ჯარაში ამინდს აკვირდებოდა, თვალ მოჰკრა, რომ აბატო ბურნიზიში ტუვამის შარაბანით რუანს მიემგზავრებოდა. ექიმმა სქელი შალი გადასვა და სიხოვა, როგორც კი „ნოთელი ჯერის“ სასტუმროში მიხვალა, ჩემი ცოლი ნახე და მიეცითო. მისვლისთანავე მღვდელმა ორენილილი ექიმის ცოლი იკითხა, მაგრამ სასტუმროს პატრონმა უთხრა, ქალბატონი ბოვარი ჩვენსა იმპიათად დადისო; ხოლო როცა აბატო საღამოს „მერცხალში“ შეხვდა ემას, თავისი თავგადასავალი უამბო, მაგრამ ამისათვის მაინცდამაინც დიდი მნიშვნელობა არ მიუცია, რადგან იმამევე სიტყვა რუანის საკრებოლო ტარის ქდავზე ჩამოაგდო, რომელსაც ყველა დიდი ქვეთი ისწავებდა და რომლის მოსამსე-ნადაც ქალკაცი ქვეთი მამად გაჩნდებოდა.

მართალია, მღვდელმა გამოკითხვა არ ისურვა, მაგრამ მომავალში ხომ შეიძლებოდა სხვები უფრო ცნობისმოყ-ველ გამოიმდგომებოდა; ამიტომ ემამ გადაწყვიტა ამიერი-დან „ნოთელი ჯერის“ სასტუმროში ჩამოშდარიყო, რათა ორიენცილად ნაცნობებს დაეახსნათ და აწმარად არავითარი ეჭვი არ აეღო.

თუმცა ერთხელ კი ლერეებამ ნახა იგი, ლეონთან მკლავ-გაყერილი რომ გამოვიდა, „ბულონის სასტუმროში“. მე-რისე შიშმა აიტანა, ენას არ გააჩერებესო, მაგრამ ლერე

სამაგიდროდ, როცა მესამე დღეს ვაჭარი ესტუმრა, ოთახის კარი მიხურა და უთხრა:

— ქალბატონო, ფული მჭირდება.

ემამ მიუგო, ამჟამად ფული არ მაქვს. ღერე წუნუნს მოჰყავ და გაახსნა განუვლილი ამაგი.

მართლაც, იმ ორი ვექსლიდან, რომლებიც შარლმა გასცა, ემამ მხოლოდ ერთი გაანაღდა, მეორე კი, ემას თხოვნით, ვაჭარმა გამოცვალა, თანხა ორად გაყო და უფრო გრძელი ვადა დაუწილა. მერე დავთარი ამოიღო და ნისია ჩამოთვალა: საფარდები, ხაღორჩე, სამზივსი გადასაკრავი, რამდენიმე კაბა და სხვა საქონელი; საერთო ღირებულება თითქმის ორი ათას ფრანკს აღწევდა.

ემამ თავი დახარა. ვაჭარი განაგრძობდა:

— თუ ფული არა გაქვთ, ქონება ხომ გაქვთ?

და გაახსენა სახლი, ბარნეივლი რომ ჰქონდათ, ომა-ლის ახლოს, რომელიც შემოსავალს თითქმის არ იძლეოდა. ოდესღაც ეს სახლი ნაწილი იყო ფერმისა, რომელიც ჯერ კიდევ შარლის მამას გაყიდდა; ლერე ყველაფერი იცოდა: რამდენი პეტტიარი იყო ამ მუხონლები ვინ იყვნენ.

— თქვენს ადგილას რომ ვიყო, მოვიმორებდი და კიდევ რამდენი ფულიც დამრჩებოდა.

ემამ შეიდგდის უყოლობა მოიჩინებდა, ლერე უთხრა, მე თვითონ ვიშვიკო.

— კი მაგრამ, სახლის გაყიდვის უფლებას ვინ მომცემს? — ჰკითხა ემამ.

— განა თქვენ მინდობილობა არა გაქვთ?

ეს სიტყვები სუფთა პერიკლით მოხდა ქალს.

— დამბოკეთე ეგ ანგარიში, — უთხრა მამს.

ერთი კვირის შემდეგ კვალც ესტუმრა და კვებით უთხრა: დიდი წვალბის შემდეგ, როგორც იქნა, ვიპოვე ვინმე ლანგლუა, რომელსაც იმ მამულზე დიდი ხანა თვალი უჭირავს, თუმცა ფასს ჯერჯერობით არ ამხელსო.

— სამეფო ფასი როდია! — წამოიძახა ქალმა.

— პირიქით, უნდა მოიცოდეთ, გააჯერებო, — ურჩევდა ვაჭარი, — საჭიროა მიხედეთ, მაგრამ რაკი თქვენ არ შეგძლიათ, მე თვითონ წავედოდი და მოველაპარაკებოდი იმ ლანგლუსას.

დაბრუნებისას განცახბადა, რომ შეიდგელი ოთხი ათასი ფრანკის მტკარ არ იძლევა. ამ ამბავზე მან გაახარა.

— სიბარბოლე რომ ექვთა, კარგი ფასია.

მაღლ ემამ ნახევარი თანხა მიიღო, ხოლო როცა ნისიის გასტყუება დააპირა, ვაჭარმა უთხრა:

— პატიოსნებას გვეცემებით, შეთანხმება ამდენი ფულის ერთობადა გამოერთმევა!

ქალი ასიგნაციებს დააქცერდა და გაიფიქრა, რამდენ სანატრულ პაემანს შეიცავს ეს ორი ათასი ფრანკი! მერე გაუბედავად წაიბუტბუტა:

— აბა როგორ?

— ო, ფიქრი ნუ გაქვთ, ნავაჭრის ანგარიშში ყველაფერი ჩაინერება. განა არ ვიცო, საოჯახო საქმეში როგორი კეთილება?

და თავლებზე უტყეროდა, თანაც ორ გრძელ ასიგნაციას ხელში ატრიალებდა. ბოლის საფულე გახსნა, ოთხი ვექსლი ამოიღო, თითო ათას-ათასფრანკიანი, და მავიდაზე დადო.

— აი, ამაზე მომიწერეთ ხელი, ფული კი თქვენ დაიტოვებ.

ემამ აღმწოთდა.

— კი, მაგრამ ზედმეტს რომ გაძლევთ, — თავებდურად მიუგო ლერემ, — განა ეს სამსახურის განცემა არაა?

მერე კალამი აიღო და ანგარიშის ბოლის მიაწერა: „ოთხი ათასი ფრანკი მივიღე მაშად ბოუერისაგან“.

— რაკი სახლის დანარჩენ საფულის ექვსი თვის შემდეგ მიიღებ და უკანასკნელი ვექსლის ვადაც ამ ფულის მიღების შემდეგადა, მე არ ვიცი, რაღა გასწავთ?

მართლაც, ემას ეს ანგარიშები ოდნავ აწუხებდა, მაგრამ თან ყურებში წკრილივც ესმოდა, თითქმის ტომისკის თავი მოხსნა და ოქრობილი იატაკზე იფრქვევო. ბოლოს, ლერემ გაესტყადა: რუანში მყავს ერთი მეგობარი, ზაჟიკი ვენსარი, რომელიც ამ ოთხი ვექსლის გაანაღდებს, შემდეგ კი საკუთარი ხელით მოგართმევთ, რაც თქვენს ვალს ფულით გადაირჩებო.

მაღლ ლერემ ორი ათასი ფრანკის საცხადებ ათას რვა-ბი მიუტანა, რადგან ვენსარმა (რაც სავსებით კანონიერი იყო!) ორასი ფრანკი ვექსლის გასანაღდებელი და საკო-

მისიო აიღო. მერე ცალკადად ხელწერილი სთხოვა:

— მოგვცნებთ... საფარო საქმეში... არის ხოლმე შემთხვევა... და არ დაივიწყოთ, გეიყავ, ხელწერილი და დღევანდელი რიცხვი აღნიშნეთ.

ოცნების ასრულების განსაზღვრული პერიოდები გადაშალა უცერად ემას. იმდენი გორიერება კი მოხმარა, რომ ათასი კიუო გადადო და პირველი სამი ვექსლი გამოისყიდა, როცა მათი ვადა დადგა, ხოლო მეოთხე ვექსლი შიმ მიუვიდა, შემთხვევით, ზუგმაზასი, და ალღუე-ბული შარლი ცოლის დაბრუნებას ელოდებოდა, რათა მისგან დაეპარატება მიეღო.

— თუკი ამ ვექსლებზე შენთვის არაფერი მითქვამს, მხოლოდ იმიტომ, რომ არ მინდოდა ოჯახური წერილ-მანებით შეგწახუებოდა.

მერმე ნახად მოსალოვდა, მუხლზე დაუჯდა, ეალ-ერსებოდა, ევლულებოდა, თანაც ნისიად წამოღებული საქონლის დაუსრულებელ სიას უკითხავდა.

— ერთი სიტყვით, თვითონ დარწმუნდები, რომ ამდენი საქონლისთვის ეს არც ისე დიდი თანხაა.

შარლმა არ იცოდა, რა ექნა, და ისევ ლერეს მიმართა, რომელიც პატიოსნებას ეცემებოდა, ყველაფრის გაკვირ-გებ, ოღონდ ერთი შევიდასფრანკიანი ვექსლი მომიცი-გებ, ოღონდ ერთი. როგორმე! ამ გაკვირვებიდან რომ გამოსულიყო, შარლმა მგრწმობიარე წერილი გაუგზავნა დედას. პასუხის ნაცვალად თვით დედა ჩამოვიდა და როცა ემამ შარლს ჰკითხა, მოახერხე რისამე მიღებო, უპასუხა:

— კი, მაგრამ დედა მოითხოვს, ანგარიში მაქვეყნო.

მეორე დღეს, დილაადრიაან, ემა ლერეს გაიცემა და სთხოვა, მეორე ანგარიში დაეწერა, რომელიც ათას ფრანკს არ აღემატებოდა, რადგან, უკუთო ოთხასი ათასი ფრანკი ანგარიშს უქვენებდა, ისიც ხომ უნდა ეთქვა, ამის ორი მესამედი უკვე გადავიხადე. მამასადამე, უნდა გამოიტე-ბილიყო უძრავი ქონების გაყიდვაში, რაც ლერე ასე ჩინე-ბულად მოახერხა და რაც გაცილებით გვიან გამომეჯანდა.

მიუხედავად იმისა, რომ სიამი აღნუსხული საქონელი ძალიან შეღავათიანად იყო ნაანგარიშევი, დედადამე ბოუ-ერის ასეთი ხარჯი მაინც მტკსმეტბი ექნება.

— განა უხალჩიობა არ შეიძლება? ან რა საჭირო იყო სკაენის ხელახლა გადაყენა? ჩემს დროს შინ მხოლოდ ერთი სავარძელი იყო ხოლმე მოხუცებისთვის. ყოველ შემთხვევაში, დედაქმნისას ასე იყო და, გარწმე-ნებთ, დედაქმნე პატიოსანი ქალი იყო. ყველა ხომ მდი-დარი ვერ იქნება? ან რა ქონება გაუტლებს ფლანგანს სირცხვილი დაწვავდა, თქვენსავით განბეგრებულნი რომ ვიყო! მე მოხუცი ვარ, მოვლა მესაჭიროება... აბა, ერთი შეხედეთ, რა გინდა, სული და გული, რომ ან არ იყოს როგორ? სარწულად ორფრანკიანი აბრწეში? განა არ შეიძლებადა ათასიანი არ უფრო იათი ფაქონები ადგოთ. ამას არც კი ჩამოუდარებოდეს!

ტახტზე წამოწოლილი ეს ცდილობდა, მშვიდად ეპა-სუხა:

— ემარა, ბატონო, — უბნებოდა იგი, — გვეყოფათ... დედაბერი კი საყვედურს განაგრძობდა და უწი-ნასწამოტყვევებდა, სიცოცხლეს ორივე თავსუფარში დაასრულებოთ. რა თქმა უნდა, ყველაფერი შარლის ბრა-ლია, მაგრამ, საბედნიეროდ, იგი დამპირდა, იმ მინდობი-ლობას გაეუქმებო...

— რაო?

— დიხა, შემოწმეთ, — მიუგო დედაბერმა.

ემამ ფანჯარა გააღო, ქმარს დაუძახა, და საბრალოც იძულებული შეიქნა, ელიარბინა, რომ დედამ აიძულა ასეთი დამპირება.

— ემა უთვით გაქრა. როცა დაბრუნდა, ამაყად გაუნოდა დედაბერის მინდობილობა.

— გაძლობოთ, — უთხრა დედაბერმა და მინდობი-ლობა ცეცხლში შეაგდო.

ემას უეცარი ხარხარი აუვარდა. გამყინავი, გამაყრუ-ბელი, — ისტერიკა დაეპარა.

— ოჰ, ლებრო ჩემო! — იძახდა შარლი, — კარგად ვერც შენ იქცევი, დედაქმნე! სცენებს უწყობ!

დედამ მზრები აიჩქრა და განაცხადა: ყველაფერი ეს მხოლოდ მეტეხირობაა.

შარლი, თუმცადა პირველად აღმოვიდა, ახლა ცოლს მიეშრო. დედაბერმა განაცხადა, მივიღივარო. იგი მარ-თილაც გაემგზავრა მეორე დღეს და ზღურობლზე რომ შედგა

ფები, შარლს უთხრა, რომელიც ეპატიჟებოდა, ნუ ნახვალო:

— არა, არა! შენ ის უფრო გიყვარს, ვიდრე მე, და მაინათლე ხარ, წესი ასეა! თუმცა მით უარსაც! თითონ დაინახავ! კარგად ბრძანდებოდეთ... მე კი აქ ფხს აღარ შეგოვდამ, რათა, როგორც შენ ამბობ, სცენები აღარ მოეწეოს...

შარლი თავს მაინც უხერხულად და დარცხნილად უნდობლად ცოლის წინაშე და არც ემა მალავდა წყნას განდობლობისთვის; დიდხანს ეხემა შარლი, სანამ ახალი მინდობილობის მიცემაზე დიოთანმებდა; მერე ერთად ნავედნო ბატონ გელიომენთან, რათა ახალი შეედგინათ.

— მესმის, გელის! — განაცხადა ნოტაროუსმა, — მეც ნიერებში ჩადულ კაცს ცხოვრების პრაქტიკული წერილ-მანებისთვის სადა საგნო!

ამ ქების გამო შარლს ოდნავ მოეშვა გულზე, მის სისულელეს ეს ქათინარო მალამოდ ედებოდა.

სამაგიეროდ, რა ზეიმი ჰქონდა ემას რუხში შემდეგ ხუთშაბათს ლეონთან ერთად! ემა იცინოდა, ტირილდა, მღეროდა, ცეკვავდა. უბრძანა, შარბათი მიერთნიათ. პაპირისის მონვეცა იწება; ლეონს დამთხვეული ეწემა, მაგრამ მაინც საუცხოო, სათაყვანებელი.

ვერ გავიგო, რა ემართებოდა ქალს, რა აიძულებდა, ასეთი გაუმართლობით დასწავდებოდა ცხოვრების ყოველ სიამეს. ადვილად გასაღიზიანებელი, ვენებათოვარული და გრძნობის აყოლი სხედოდა; ქუჩებში მასთან მცავაკაროდი, თავანუელი დაიარეგოდა და, როგორც თვითონ ამბობდა, სრულიად არ ეშინოდა სახეობის გატებისა, თუმცა ზოგჯერ ცაცხაბი აიგნადა, სადმე როგორღღივდოდა, შეუძარბოს; მიუხედავად საბოლოო გაყრისა, მაინც ეგონა, საცხებით ვერ გათავისუფლებულვარ იმ კაცის მონობისაგანო.

ერთ საღამოს ემა იონივლს აღარ დაბრუნებულა. შარლმა არ იცოდა, რა ექნა, ბოლო პატარა ბერტას უდევდოდა დაწოლა არ სურდა და შეოლი სახლი ღრიალით აიკლო. ფუსტინი ქუჩაში გავიდა ადვილდებზე სახეტილოდ, პომეზაც კი თავისი აფთიიქი მიატოვდა.

ქოლოს, ღამის თერთმეტ საათზე, შარლს მოთმინება გამოეღია. თავისი შარბანი შეება და ნაშუალამევის ორ საათზე უკვე „ნიეთლი ჯერის“ სასტუმროში იყო. ემას კუდიც კი არ ჩანდა. იფიქრა, იქნებ კლერკმა მოკპრა სადმე თვალიო, მაგრამ რომ არ იცის კლერკი სად ცხოვრობს? სახედნიეროდა, მისი უფროსის მისამართი გაახსენდა და იქ გაემართა.

თენდებოდა. ერთ-ერთ კარზე ნოტაროუსის აბრა შეამჩნია:

დააკუნა. კარგაუღებლად მოახსია ვიღაცამ საჭირო ცნობა და თან გვარიადა შეუკურნა უზრდელს, რომელიც ღამით პატიოსან ხალხს მოსვენებას არ აძლევს.

იმ სახეში, სადაც კლერკი ცხოვრობდა, არც ზარი იყო, არც სარაკუნო ჩაქურდი და არც მეაკრე. შარლმა შეუტყტი დაუბრავუნა დარბაზს. შორიანული პოლიციელმა გაიარა; შარლი ადფრთხა და სახლს მოუბრუნდა.

— რა სულელი ვარ! — ამბობდა თაქსოვდა, — ალბათ, ლორმოსას ისაღილა და იქვე დარჩა ღამის გასათევად, მაგრამ ლორმო კარგა ხანია, რუხში აღარ ცხოვრობს. დაუბრელიო ხომ ამ ათი თვის წინათ გარდაიცვალა? მაშ, სად არის?..

უეცრად ნათელი აზრი დაებნა: ყავახანაში „ნელინდეული“ მოითხოვა და ქალბატონ ლამპრერის გვარი მოძენა, რომელიც რენელ დემარკოინიეს ქუჩაზე №74-ში ცხოვრობდა.

ის იყო, ამ ქუჩაზე შეუხვია, რომ მეორე ბოლოში თვითი ვე გამოჩნდა; უფრო მივარდა, ვიდრე მოეხვია, და შესახვა:

— რა მოხდა, რომ არ დაბრუნდი?

— ავად გაგხდი.

— რითი? სად? როგორ?

ქალმა შუბლზე ხელი გადაისვა და მიუგო:

— ქალბატონ ლამპრერისას.

— ეგნა არ ვიცოდით მეც სწორედ იქ მივიდიოდი.

— რა საჭიროა, — ნაშოძიხა ემა, — მით უმეტეს, იგი

უკვე გავიდა სახლიდან; შემდეგ კი, გათხოვ, ნულა შეწუხდები. იგი, მე აღარ შემიძლია ვფიქროვო, თავისუფალი ვარ-მეთქი, თუკი ოდნავი დაგვიანებაც კი ავრე შეგაფუთებს. ეს რაღაც ნებართვისებური იყო, რომელიც მან თავის

თავს მისცა, რათა მომავალში აღარ შეწუხებულიყო დამართლავ, ისე გამოიყენა, როგორც ეპირანებოდა. რადგანაც ლეონის ნახვის სურვილი მოუვლიდა, სულ უმჯობესად ლო რამეს მოიმიზეზებდა, ხოლო, რადგანაც ლეონის დაღუპვაზე არ ელოდებოდა, ამიტომ სასიოტრად ანატრონაში მივიდოდა ხოლმე.

პირველ ხანებში ეს ძალნად საამო იყო ლეონისთვის, მაგრამ სულ მალე სიმართლევ გაუმჯავანა, სახელდობრ, ჩემი უფროსი მეტად უკმაყოფილოა, როცა სასიხურიდან მივდივარ ხოლმე.

— აჰ, არადფრია! ნავედეთ, — ეტყოდა ემა და ისიც გააყვებოდა. ემამ მოითხოვა, ლეონს შავი კოსტიუმი შეეკურა და წვერიც ესაწურადა მოეშვა, მაშინ ლუი X დაემგზავნებო; მოსურვა მისი ბინის ნახვაც და ოთახი მეტად ღარიბი ექნება; ლეონი წამოინიღა, ხოლო ქალმა ამას უარბობდა არ მამკიცა და ურჩია: თუთოდ ისეთი ფარდები შეიძინე, როგორიც მე მაქვს, ხოლო, როცა ლეონმა ხარჯის განვლა მოიმჩნევა, სიცილით უთხრა:

— აჰ, აჰ, როგორ მისტირი ფულს!

ლეონიც იძულებული იყო, ყოველთვის ანატრონაში მიეცა, რას აკეთებდა უკანასკნელი პაუნის შემდეგ. იგი ლექსებს მოითხოვდა მისგან, სასიყვარულო ლექსებს, ლეონს კი არასოდეს ორი სტრიქონიც კი არ დაეწერია, ამიტომ იძულებული იყო, აღმანახებოდა გადმოქცევა სონეტში.

ეს ჩაიღიმა არა ცრუპატიმრობით, არამედ მხოლოდ იმიტომ, რომ ეამებინა. ვეი არ ეწინააღმდეგებოდა ემას ჩვევებს, იზიარებდა მის გემოვნებას; ხასა უფრო იგი იყო, ვიდრე ემა. ემამ იცოდა საიდუმლოებანი ნაზი ალერისისა და ხვეწა-კონკისა, რაც ყმანგილის არსებობა მთლად ზოჭავდა. ფიქრობდა, სად შეიძინა ეს გარყვნილება, თითქმის არანოთიერი, ასე ღრმა, ასე იდუმალიო?

VI

ემას სანახავად რომ იონივლს ჩავეიდა, ლეონი ხშირად საიდუმლოდა მეავთიაქისას, ამიტომ თავზაბობა მოითხოვდა, თავის მხრეზეც დავბატონებოდა იგი.

— სიამოვნებით გენვეცი, — მიუგო პომემ, — მართლაც, ურჩიარ არ იქნება, მეც წყალო დავაღვირო თვალს, თორემ აქ სრულიად დავიბოძე, თუბტრში ნავედეთ, რესტორნები მოვინახულო, ერთი სიტყვით, დრო გავატარო.

— აჰ, ჩემო კარგო!

ნახად დაიჭიქიქა ქალბატონმა პომემ, რომელსაც ერთბაშად შიში აღეძრა იმ მრავალი ხიფათის გამო, რაც შეიძლებოდა მის ქმარს შემთხვეოდა.

— პო, ვთითო რაო? შენ გგონია, ის არ ემნა, რომ ჯანმანათლებლის იმ ათასგარი ნამოსს სურნეკით ვიოხრებ? აი, როგორები ბრძანდებიო ქალბუ: ეჭვიანობა მეცნებოდა და იმავე დროს წინააღმდეგობასაც გვიწევდა, როცა კაცი სულ უქნებულ გართობას მოისურვებს. არა, თქვენ მაინც იმედი გქონდეთ, ამ დღეებში უთუოდ ჩამოვალ რუხს და ერთი რიგანად გავტყურო.

წინათ ასეთი გამოთქმას მეავთიაქე უთუოდ მოერედებოდა, მაგრამ ახლა კი ასეთი ქარაუფუტული ტონი არჩია, რაც, მისი აზრით, უზენაესი გემოვნების გამოხატულება იყო. და როგორც მისი მეზობელი მამად ბოვარი, იგიც ცნობისმოყვარეობით ეკითხებოდა კლერკს პარიზის ამბებს, მსმენელთა გასაყოფად არგოს კილოზე ლაპარაკობდა და ხშირად ურევდა სხვებისათვის გაუგებარ სიტყვებს.

ამრიგად, ერთ-ერთ ხუთშაბათს, განცვიფრებულ ემა „ოქროს ღამის“ სამხარეულოში შეხვდა ჩვენს პომეს, რომელიც სამცხე-აფხაზეთი იყო ჩამცული: ევლილი სანეიმარი ამშვენებდა, რომელიც იონივლში მის ტანზე არავის ენახა; ცალ ხელში ჩემოდანი ეჭირა, მეორეში კი აფთიაქიდან წამოღებული ფესხანობი. თავისი გეგმა არავისთვის გაუხიარებია, რადგან შიშობდა, ხალხი შეუფოთლებოდა.

იმის ფიქრი, რომ კვლავ ნახავდა იმ ადგილებს, სადაც სიყმანელო გატყუარებია, რა თქმა უნდა, ახალისებდა და მთელი გზა ემა არ დაუყვებია; მივიდა თუ არა, ეტლიდან ჩამოხდა და ლეონის საძებრად გაემურა; ბევრი იუზრა ლეონმა, მაგრამ მაინც არ მოეშვა და „ნორმანდიის“ დიდ ყავახანაში წაიყვანა, სადაც ბატონი პომე ქედმოხრდებოდა

შეიდა, ვინაიდან საზოგადოების შესაყრე ადგილას თავ-
მიშვალა პრევიციულ ჩვეულებად მიანდა.

ემა თითქმის ერთი საათის განმავლობაში ელოდებო-
და ლეონს. მერე კანტორაში გაიქცა, თან საკუთარ თავს
ტყუავდა. ნასადღევს მთელი დრო ფანჯარასთან იჯდა,
შუბლით მინას მჩაგრებოდა.

უკვე ორი საათი იყო, მაგრამ პომე და ლეონი კვლავ
პატიარს სუფრას უხსდნენ. დიდი დარბაზი თანდათან და-
ცარიელდა; ლეონის საკამათი, ბალმასავით რომ იყო
ამართლი, თუთი ჭერში აბჯენდა თავის მოიქრულ წვერს;
მათ ახლის პატარა შადრევანი ჭრუჭრულვად მარმარი-
ლოს აუზში, სადაც სალაშასა და სატყუარის შორის სამი
ვევბა ომარი გატიმულყო და გრძელი უღვაშებით მწკრი-
ვად დალაგებულ მწყერებს ეხებოდა.

პომე ტკბებოდა, თუმცა ამ ფუფუნებით უფრო თერე-
ბოდა, მაგრამ პომარის ღვინოვაც თავისი ქნა, და როცა
არაფერი გრძოვდნენ მოარავეს, უზნეო თერობებზე გაბა-
ბაინ: ცხოვრებაში ყველაზე უფრო კოხტაობა მზიხლავს;
წარმტაცია ქალის ლამაზი ტუალეტი შროიანად მორთულ
ბუდვარში; ხოლო რაც შეეხება ტანადობის ღირსებას,
მოსკის ვამპირიზმით.

ლეონი სასონარკვეთით დასცქეროდა საათს. მცაფთ-
იქვე კი განაგრძობდა სმასტასა და ლეონისა.

— რუანში ყოველივე ამას, ალბათ, ძალიან მოკლებუ-
ლი ხართ, — უცდრად იტყვამ, — თუმცა თქვენი სიმპა-
თია არც ისე შორსაა...

ხოლო რადგან ლეონი წამოწილდა, მყის დასძინა:

— პო, გამოტყდით! აბა უარს ხომ ვერ იტყვით, რომ
იონივლი...

ყმანვლიმა რაღაც წაიდუდუნა.

— რომ იონივლი, მაღამ ბოვარისას თქვენ კუურკურე-
ბოდით...

— ვის?

— მის მოახლეს!

იგი როდი ხუმრობდა. ლეონი კი, რადგან ცრუპატიე-
მოყვარეობა სიფრთხილეს სჯობის ხოლმე, უნებლიეთ
აღმუცლად. სხვა არა იყოს რა, მე შოლოდ შავგვრენები
მოწონოს.

— მე ვთანხმდები თქვენს არჩევანს, — მიუგო მცაფთ-
იქვე, — შავგვრენები უფრო ტემპერამენტიათი არიან.

მერე მის ყურთან დაიხარა და ჩურჩლით გაანო ის
წინაშე, რომელთაც შეიძლება ტემპერამენტიათის
გარჩევა. ეთნოგრაფიული წვრილობები კი ჩამოთვალა:
გერმანული ქალები ავზინაინი არიან, ფრანგები — გარყე-
ნილები, იტალიელები — ენებიათები.

— ზანგები? — პკითა კლერკმა.

— ხელოვანთა მოსაწონი არიან, — განმარტა პომე,

— გარსონ, ფინჯანი ყავა?

— არ წავიდეთ?

შეკითხა ბოლოს მოთმინებადკარგული ლეონი.

— Yes.

მაგრამ წასვლამდე რესტორნის პატრონის ნახვა მოი-
სურვა, რათა ორიოდ სიტყვა ეთქვა მისთვის.

მაშინ ყმანვლიმა საჩქარო საქმეები მოიმიზნა, რათა
როგორმე თავი დაეღწია.

— რაი აგრეა, გაცაცლებო! — მიუგო პომე.

ზნადგაზა თავის ცოლზე, შვილებზე, მათ მომავალსა
და ადგილობა დაბარკობდა, რომელიც წინათ ძალიან ცუდ
მდგომარეობაში იყო, მაგრამ მისმა გარჯილობამ ძალიან
გაუმჯობესა.

„ბოლნისის სასტუმროსთან“ რომ მივიდნენ, ლეონი
უცხად დაუსვლბა და კიბზე ავარდა. სატრფო მტრად
აღელვებული დაუსვდა.

მცაფთილის სხენებზე ემა გავითრდა, ლეონი ებოდიშ-
ებოდა, არწმუნება: ჩემი ბრალი არ არის, ხომ იგი პომეს
ამბავი. რა დასაჯერებელია, თითქმის მასთან ყოფნა მერ-
ჩივნოსო! მაგრამ ქალს აღარაფრის მოსმენა აღარ სურდა.
ქალინა ხელი მოხვია, დაიჩოქა, ეტენა, თქუდარა.

— ეტენა! მისი ფართი, მწველი თვალები სერიოზუ-
რად, თითქმის მრისხანედ უცქერდა. უცრად ამ თვალებში
ცრებლი აღმჩნედა, ვარდისფერი უღებო დამუშა, ხელები
მიანებდა, ბოწმევ გახმირებულ ამბორი დააფრქვია, რომ
უცერად კარში მსახური გამოწნა, — ბატონს ვილაც
კითხულობს.

— ხომ მალე დაბრუნდები?

— რა თქმა უნდა.

— მაინც როდის?

— ამ წელს.

— ხრიკი ვიხარე, — უთხრა მცაფთიქვე ლეონს, —
მინდოდა შემწყვტა ეგ ვიზიტი, რომელიც, დარწმუნებუ-
ლი ვარ, არავინდო გვიტანდებოდათ. წავიდეთ ბრიდისას,
ერთი ჭიქა გამაგრებელი რამ დავლიოთ.

ლეონი ეცვიებოდა, აუცილებლად კანტორაში უნდა
დაგვრუნებოდა. მაშინ მცაფთიქვე ხუმრობა დაუწყო ქალა-
დობანასა და სასამართლო საქმეებზე.

— თავი გაანებე მაგ თქვენს სუიაციებსა და ბატრუ-
ლოებს, ეშმაკა იცის ბატორი თავი! რა გჭირთ! ვაჟაკი
არა ხართ, წავიდეთ ბრიდისას, მის ძალსაც ნახათ.

ძალიან საინტერესო რამეა!

კლერკი მაინც უარობდა. მაშინ პომემ უთხრა.

— მაშ, მეც თქვენთან წამოვალ. მოვიცდით! გავთს
წავიკითხავ. კანონთა კრებულს თვალს გადავავლებ.

ემას მრისხანებით, პომეს ლეონისად, შესაძლებე-
ლია, ნოყერი საუზნითაც გუნებაშალი ლეონი ყოყმან-
ობდა, მცაფთიქვე კი განაგრძობდა:

— წავიდეთ, წავიდეთ ბრიდისას! ორი ფეხის ნაბიჯზეა
აქედან, მაღალსუ ქანაზე.

სიმძვინვარე, უჭკურობა და იმ უცნაური გრძნობის
გამო, რომელიც ხშირად უსიამოვნო და უჩვეულო საქციელს
ჩაგვადრინებს ხოლმე, ლეონი გაყვა ბრიდისას. მასპინძე-
ლი ეზოში იყო და თვალს დევნებდა მუშებს, რომლებიც
ზღუდის წყლის სახდელ მანქანას ატრიალებდნენ. პომე
ბრიდის მოხვია, მუშებს ჩანდნენ რჩევა მისცა, თითო
ჭიქა წყალი დალიეს. ლეონი რამდენჯერმე შეეცადა გაქცევას,
მაგრამ ადგილასმა ხელი დაუჭირა და უთხრა:

— ახლაც მეც თქვენთან წამოვალ, „რუხის შუქურ-
აში“ შევიაროთ. მინდა იქაურებიც მოვიწახულო. ტო-
მასენსაც გაგავიძოვო უთუოდ.

ბოლოს, როგორც იქნა, ლეონმა თავი აიშვა, სასტუმ-
როში მიიღრინა, მაგრამ ემა იქ უკვე აღარ დასდგა.

ის იყო, წასულყო გამბეზებული. ჭირივით ეჯვრება
ახლა ლეონი, ბატონისა სიტყვის გატება, როცა იგი პავ-
მანს შეეხება, შეურაცხყოფად მიიჩნდა. ამიტომ დამატებით
საბაბსაც ეძებდა გაყრისათვის: მას არ სჩვევია სიმამაცე,
სუსტია, ქალაქში, უილაჯო და სულმოკლე ვით დიაცი,
თანაც ჭუნია და მზადალი.

მაგრამ, ბოლოს, როცა დაშმუდდა, გულში გაივლო,
ცოლი დეაშობა, მაგრამ საყვარელი ადამიანის აუგად ხსენება
მაინც შეუმწყვლად გავაშრობეს მას. კერპის ხელის ხლება
როდი შეიძლება, — ვარაყი ხელზე შეგვრჩება.

მას შემდეგ საქმე იქამდე მივიდა, რომ წინარდ ისეთ
რამეებზე ჰქონდა ხოლმე უსაბარი, რასაც მათ სიყ-
ვარულთან არავითარი კავშირი არ ჰქონდა. თავის წერ-
ილებში იცე ლაბარაკობა ყვავილებზე, ლექსებზე, მთავარ-
სა და ვარსკვლავებზე, რაც უწყინარი საშუალება იყო
განელებული ენებისა, რომელიც გამოსაცხებლად გარგნ-
საცდენს ეტაფუქობდა. ყოველი აქამინი უმწვერვალს
ნეტარებას ჰპირდებოდა ემას, მაგრამ შემდეგ კი იძულებუ-
ლი იყო, ელიბრინა, რომ არავითარი არაქველბოდივი
რამ არ გაუნებოდა. ამ გულაცრუებას ახალი იმედი მოსდევ-
და და უფრო აღტყინებული, უფრო მოწყურებული უბრუნ-
დებოდა საყვარელს, უხმად იწყებდა გამომუშებას, წვეტიდა
კორსტის წერილ ზორბებს, რომლებიც მოსიარულ
გველებივით ეტეოდნენ თქმებზე, ფეხის წვერებზე მივი-
დოდა კართან, დატყუილია თუ არაო, და მერმე ერთბაშად
შემოიპირცვავდა მთელ ტანისაშის; და ფერმკრთალი,
მდუმარე, სერიოზული, მთლად აცახცახებული ჩაყვრებო-
და გულში საყვარელს.

მაგრამ ამ შუბლზე, ცივი ოფლით რომ იყო დაცვარუ-
ლი, უზნოვად მოურჩეული ტრეპში, გამტრებულ თვალებში,
მჭიდრო ხევეში ლეონ რაღაც უკიდურესი, საბედისწე-
რი, ავისმოხსნავეული და წუხად შემოპარული რამ ეტენე-
ბოდა, რათა ისინი ერთმანეთისაგან დაუმოკრიბნა.

კითხვას, მათიათა, ვერ ბედავდა, მაგრამ რაკი მის
გაყოფილებას ხედავდა, გულში ამბობდა, ალბათ, ტან-
ჯავისა და ტუბოსის ყოველი საფეხური გაუჯვლიო. ის, რაც
წინათ ასე ხიბლავდა, ახლა ოღანვე შიშს ჰგვრიდა და
ყმანვლის სულში იღვიძებდა აღმუთებით და ხიბლის
წინააღმდეგ მის პიროვნებას სრულად შთანთქმით რომ
ეჭურებოდა; ემასთვის ვერ ეპატებინა მისი მუშმივი გამ-

არჯვება. ცდილობდა კიდევ, ალარ ჰყვარებოდა, მაგრამ მისი ფეხის ხმა ისე იმორჩილებდა, ვით ლოთის ღვინის დანახვა.

თუმცა, სიმართლე უნდა ითქვას, ქალი ყურადღებას არ აკლდებოდა, — საცქილით დანყვებულ და კოსტე ტანსაცმლით და მიზნადილი მზევრით გათავებული. იონიერიდან მკერდით მოჰქონდა ხოლმე ვარდები და სახეში აყრიდა, ზრუნავდა მის ჯანმრთელობაზე. არიგდებოდა, როგორ უნდა მოქცეულიყო და უფრო მტკიცეობდა მერ პოლუდა და მიზნადილი, ღვინისშობლის პანია ხატიც კი დაჰკიდა გულზე იმ იმედით, იქნებ ცაბაც თავისი საფარველი მოაღწინოსო. მოსიყვარულე დედასავით გამოჰკიდავდა ამხანაგების ამბავს და ხშირად ტყუიდა:

— ნულა ინახებუდე მათ, ნურასად ნახვალ, მხოლოდ ჩვენს ბედნიერებაზე ფიქრობდე, გიყვარდე, გიყვარდე! სურდა თუდალური ედეგნებინა მთელი მისი ცხოვრებისათვის და ფიქრებში კი მოსადიდა ვინმე საგანგებოდ მიეჩინა მისთვის ქუჩაში სათვალთვალად. სასტუმროსთან მედამ დაღებებოდა ხოლმე ერთი ვინმე, რომელიც გამეღუდეს თავს აბნებრებდა, იგი უფროდ არ იცნოდა უარს... მაგრამ სიმაჟყე ამისი ნება არ მისცა.

— აჰ, განა სულერთი არაა, თუკი მატყუებს?! რა მენადობლება? განა ასე შეუდეველია? ერთხელ, როცა ერთმანეთს ადრე დაშორდნენ და ემა ბულაღარი ბრუნდებოდა, უეცრად თავისი მონასტრის კედლებს მოჰყრა თვალი. იქვე თელების ჩრდილში, სკა-მლოცინზე ჩამოჯდა. რა სიმძვრედ სუფევდა იმ დროს მის სულში! როგორ სწყურავდა ის უშრეტე გრძნობანი, რომელთა წარმოადგენას წიგნების საშუალებით ცდილობდა! გათხოვების პირველი თვეები, ცნებით ტყუილ სიყრნობა, ვალსი ვიკონტთან, ლაგარდის სიმღერა, ყოველივე თვალწინ წარმოუდგა... და, უეცრად ლეონიც ისეთივე შორეული ქვეჩა, ვით სხვები.

— არა, ხომ მაინც მიყვარს? — გაიფიქრა. განა სულერთი არაა ბედნიერი არც ახლა არის და არც არასოდეს ყოფილა. მაშ, საიდან გაუცდა ცხოვრების ეს სინაკლულე, მთელი ეს უეცარი გახრწნილობა, რაზედაც დაყრდნობას ფიქრობს? ხოლო თუკი სადმე არსებობს ძლიერი და ლამაზი ვინმე, ღირსეული, აღმაფრენითა და უნაზესი მისწრაფებით აღსავსე, გულთა მოუცი და სახით აბგელონი, სიმეწკრილაზა ჩაჩი, ზეცას რომ ტკბილმზიან სახსლო-საგალობლს უგზავნის, ბედისწერა რატომ მას არ შეაფედრებს? ოჰ, რა შეუძლებელი რამეა! არა, ამქვეყნად არაფერი ძიებად არა ღირს, ყოველგვარ ცრუვს ყოველ ღიმილში მოწყნის მოქანარება იმალება, ყოველ სიხარულს წყვეა აზრობს, ყოველ სიმაჟე ზიზღი მოსადევს და თვით უმცხერდარესი ამბორი შენს ბაგეზე მოსდევს უზენაესი ტკბობის მოუკვლელ წყურვილს ტოვებს.

ლითონისებურმა ტრკილაშმა ჰეირი შეარყია და მონასტრის სამრეკლოზე ზარის ოთხი შემოკვრა გაისმა. ოთხი საათში მას კი ეგონა, მთელი საუკუნის განმავლობაში ამ საშრეტე ვიზორი. განა განუზომელი ენებანი შეიძლება ერთმა წუთმაც დაიტიოს ისე, ვით რიცხმრავალი ბრბო მცირე სივრცეში?

ქმაც თავისი გრძნობებით გატაცებული ცხოვრობდა და ისევე ნაკლებ ფიქრობდა ფულზე, ვით რომელიმე დიდი თავადის ასულმა.

მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს ეწვია ერთი ვინმე ჩია, ნითორი და მელორი, რომელმაც განუცხადა, ვესანამა გამოგზავნა რუანიდან. უცნაომა თავისი მწვერ რდინა-გომის უბის ჯიბის ქინძისთავეთ დააძრო, სახელოზე დაიპარა და თავაზიანად გაუწადა რაღაც ქალადი.

ეს იყო ემას ერთი ხელმოწერილი ექსილი რვასი ფრანკისა, რაც ლერემ, მიუხედავად ემას თხოვნისა, ვენსარს გაუგზავნა.

ლერეს მასხური გაგზავნა, შემოუთვალა, არ მცალიაო. მაშინ უცნობა, რომელიც იდგა და ცნობისმოყვარეობით მაშუღად ათვალერებდა ყველაფერს მარცხნივ თუ მარჯვნივ, გალუბრყვილად ჰკითხა:

— რა პასუხს იწებებთ ვესანის გასაცემად? — გადავიტო, რომ ამემად ფული რა მაქვს... მომავალ კვირაში მივიღებ... მაღრიოს... დიახ, მომავალ კვირაში.

უცნობი უხმოდ გავიდა. ხოლო მეორე დღეს, შუადღისას, აღმასრულებელი

ფურცელი მიაციენს კარზე: გერბიანი ქალადის დანახვამ, რაზედაც მსხვილი ასობით ეწერა: „პარანი, ბეჟუქის, სასა... მართლეს აღმასრულებელი“, ისე შეაშინა ემა, რომ იმ წამსვე ვაჭრისას გაიქცა.

ლერე საჩოვნლს ფუთავდა.

— თქვენი უშორჩილესი მონა! — წამოიხსა მან, — რას გეზრძანებ?

თან მუშაობას განაგრძობდა, რამიც ცაბეტიოდ წლის გოგონა შეულოდა, ოდნე კუხიანი, უგერგილო, რომელიც ვაჭრისას ერისა და იმავე დროს ნოქრისა და მზარეულის მოვალეობას ასრულებდა.

შემდეგ ხის ქოშების ბრახუნით ქალბატონი ზემო სართულის ვინო კაბინეტში აიყვანა, სადც უწოდ ნახ-სადც საწერ მაგიდაზე ცერად ეწყო შემოსავალ-გასავალ რამდენიმე წიგნი, რასაც დაბოქლომებული სარტყელი იცავდა. კუთხეში, ჩიოის გაუსწნელ თოფებქვეშ, საღარო იდგა, ისეთი მოცულობისა, რომ მასში, ალბათ, მარტო თამაშ-ქები როდი ინახებოდა! და მართლაც, ლერე ნივთების გირავნობითაც ავალებდა ფულს; სწორედ ამ ყუთში შეი-ნა მან ოდესღაც დაბად ბოგარის ოქროს ქანკვი და საყურ საბრალო ქვები, რომელიც ბოლის იძულებული შეიქ-ნა მთელი ტელეზე გაეყვინა, რის ნაცვლადც კენკამუხამი სანვრილმანო შეიძინა და კუჭის კატარით ავადმყოფი იქ ატარებდა თავის უჟანსაგებ დღეებს თავისი სათილის გრავათა შორის, რომლებიც მასზე ნაკლებ ყუთითი ჩან-და.

ლერე მოწონლ სავარძელში ჩაუდგა და ჰკითხა:

— ახალს რას იტყვი? —
— აი, და ქალადიც გაუწოდა.
— დიახ, მაგრამ მე აქ რა შემიძლია?
— ემა გაფიცდა, მოაგონა დაპირება, ექსილს საბრუნავად არ გაუწეოდა. ლერეც არ უარყოფდა ამას.
— თვით მეც იძულებული ვიყავი. ყელს დანა ამ-აქირეს!

— ახლა რაღა მომეღის? — ჰკითხა ქალმა.
— ოჰ, სულ უბრალო რამე: სასამართლოს დადგ-ნილება, შემდეგ კი ყადაღა... გათავებული საქმე!
— ემა თავი ძლივს შეიკავა, რომ სილა არ გაეწნა მის-თვის. მერე მშვიდად შეეკითხა, განა არავითარი საშუა-ღა არაა ვესანის დასაწნარებლად.

— ცხადვე ერთი. ვის შეუძლია მისი დანყნარება? თქვენ მას არ იცნობთ! ნამდვილი უღმობელი არაბია.

— კი, მაგრამ საჭიროა ლერე ჩაერის ამ საქმეში.
— გამოგონეთ, მე მგონი, აქამდე ძალიან კარგი ვიყავი თქვენთვის, — და ერთ-ერთი საანგარიშო წიგნი გადამა-ლა:

— აი, დახედეთ!
თითი ნუსხას ქვემოდან ზემოთ ააყოლა, ციფრები ჩამოთვალა:

— აი, იწებო... იწებო... აგვისტოს 3-ს ორასი ფრანკი... ივნისის 17-ს ას ორმოდედათი... მარტის 23-ს ორმოდედექ-სი... და აპრილი... — აქ უდგო შედგა, თითქმის სისულელე არ წამომცდეს რაო, — აღარაფერს ვამბო თქვენი ქმრის მიერ გაცემულ ექსილებზე, ერთია შედიხას ფრანკის, მე-ორე კი სასისისა! ახლა კიდე თქვენი წერილმანი ვალები და ვადაცხადილი სარგებლის გადახდა იმდენია, რომ ვერც კი ჩამოვთვლი, ამიტომ მე აღარაფერში აღარ ვერგე!

— ემა ატირდა, ლერეს „ეკითხი ბატონი ლერე“ კი უწოდა. ეს კი „ნაგავ ვესანარს“ აბრალდება; ამასთან, თვით მას ახლა ერთი გახერხებული ფარც კი აღარ გააჩნია, ფილს აღარცხ უხდის, სულ გაატყუა; ისეთ საბრალე მწვერილ-მანეს, როგორიც ისაა, სად შეუძლია ფულის გაკალეწა.

— ემა დღემდ. ლერე ბატის ფრთის კალმის ბოლის კენჭ-და; ალბათ, ემას დღემდამ შეაშინა და ბოლის თქვა:

— ამ დღემდამ რომ რაიმე იქნებოდეს შეტანილი... მაშინ შესაძლებელია...

— როგორც კი დანარჩენ ფულს მივიღებ ბარნევილის საფასურში...

— როგორ?
და როცა შეტყობ, ლანდლუას ჯერ კიდევ არ გაუ-ტყურებიაო, დიდად გაიკვირვა. მერე ტუბილი ხმით დაუ-თრო:

— მაშ, მოვირგებდითო, ამბობთ?

— როგორც კი გენებებთ!

ლერემ თვალები მოხუჭა, რაღაც მოიფიქრა, რამდენ-

იმე ციფრი დაწერა და განცხადა, მეტად მშენებლობა, სახუმარო საქმე როდია, თქვენი გულისათვის ვიღუპებიო. ოთხი კუთხლი დაწერაო, თითო ორას ორმოცდაათ-ფრანკიო, თანდათანობით, თვიური ვადიო.

— ოლინდ კი ვენსარი დაგვიანხმო! თუმცა საქმე უკვე გათავებულია, მე ადამიანის წვალუბა როდი მიყვარს, გა-ჯანჯლებსა მეჯანჯებია!

მერე უფულოდ ახალმოდის რამდენიმე ქსოვილი აქე-ნა, რომელთაგანაც, მისივე სიტყვით, არც ერთი არ ეკა-დრება ასეთ ქალბატონს.

— წარმოიმდგენია, შეიდსუანი საკაბე და ისიც იმ პირობით, რომ არ გახუფდება! ზოგაერთი ყვეფი პირს დააღვებს სიხარულით, ის კი არ იცის, საქმე რაა!..

ასეთი აღსარებით, რომ სხვებს ატყუებს, იმის დამტ-კიცება სურდა, ვითომ შენ სინდისიერად ეტყურობო. შემდეგ კარიდან მოაბრუნა, რათა სამიოდე მტერი გიპირორე ექმე-ბინა, რომელიც „იღუ ვაჭარობზე“ შემოსევით იმოკა.

— ხომ ლამაზია! — ამბობდა, — ახლა ძალიან ბევრს მიაქვს ასეთი გიპიური სავარძლების გადასაკრავად, მოდა-შია!

და ჯამბაზე უფრო მოხერხებით შეახვია ქსოვილი ლურჯ ქალაღმში და გადასცა.

— ფასი მითხარით მაინც...

— აჰ, შემდეგ... — უთხრა და ქუსლებზე შეტრიალდა. იმ საღამოსვე ემამ აიძულა ქმარი, დედისთვის მიენერა, რომ მეცეკვდრობის დანარჩენი წაწლიც გამოეგზავნა. დედაშილდა შემოთვალა: მეტი არაფერი გამაჩნია; ლიკვი-დაცია დასრულებულია და მათ წილად, გარდა ბარნევილ-ისა, დარჩა ქვესაბი ლიგის წლიური შემოსავალი, რასაც თავის დროზე ზუსტად გამოგიგზავნით ხოლმეო.

მამის ემამ ანგარიში გაუგზავნა ქმრის ორ-სამ პა-ციენტზე და ამის შემდეგმე მხირადვე ხმარობდა ხოლმე ასეთ ხერხს, რაც მიზანშეწონილი გამოდგა მისთვის: პოსტ-სკრიპტუმში უთუოდ მიაწერდა ხოლმე: „ჩემს ქმარს ამას ჩუ გაუხუფელი, ხომ იცით, როგორც ამავა... უკაცრავად ვარ... მარად თქვენი...“ იყო რამდენიმე შეკითხვა, მაგრამ ყველა ემასვე ჩაუყარდა ხელში.

ფული რომ როგორღე ეშვო, ხელი რომ ძველმანების გაგიდგას: თათმანებით, ქუდიებით, ჯართით, ყველაფრით კრიგანგულად ვეკრებოდა, მოგების სურვილით, სახვებით მეღვანედებოდა მისი გულუხრი სისხლი. გარდა ამისა, ქალაქში ყოფნის დროს ყიდულობდა უამრავ გამოუსადეგარ რამეს იმ იმედით, თუ სხვა ვინმე არა, ლერე მამად გაბისაღებსო. ასე მოაგროვდა სირაქლეშის ფრთები, ჩინური ფაფური, კოლოფები თუ ყუთები და ყოველივე ამისათვის სესხუ-ლობდა ფულს ფელისიტესაგან, ქალბატონ ლევანისუსა-გან, „წითლი ფერის“ პატრონისაგან და ყველაგან, სადაც კი მოხატრებდა. ბარნევილის მამულის სავსეაღმად იოი ყვესილი გამოისყიდა, დანარჩენი ათას ლუბათი ფრანკი კი სადღაც ბაქრა უნაყოფოდ. ვალი ვალს ენაბებოდა დაუს-რულებლად!

ზოგჯერ, მართალია, შეუდგებოდა ვალების გამოკრეკვასა და ანგარიშს, მაგრამ მალე ისეთ სამშენლ დეფიციტს აღმოაჩენდა, რომ საკუთარი თავს არ ურეებო-და. ხელახლა დაიწყებდა ანგარიშს, მაგრამ დაიბნეოდა, მიაგდებოდა და შემდეგ ცდილობდა სულაც აღარ ეფიქრა ამაზე.

ოჯახი მეტად შევიწროებულე შეიქნა მოვალეები ერ-თიმორის მყოფლებით მოდიოდნენ და მერე განბილუ-ბულინ, გაბარებულნი მიდიოდნენ იქიდან. ლუმეზეტ ქუჩაყინი ცხვირსახოცები ყვარა; პატარა ბერტა, ქალბატონ ჰომეს გასაოცებლად, დახეული წინდით დაიარებოდა. თუ შარლი გაუბედავად რამეს, ყველაფერი რაიზეგ არ არისო, ემა უხუშმად მოეგებოდა, ეს ჩემი ბრალი არ არისო!

საიდან შეიძინა ასეთი განწყობება? შარლი ყოვე-ლიც მისი წინანდელი წერეული აშლილობით ხსნიდა და საკუთარ თავს უსაყვედურებდა, ავადყოფობას ცუდ საქციელში რად ვუფლობ; თავის თავს ეგრობის სწამებდა და სურდა მისულაციო ცოლთან და ხელები დაეკოცნა.

— ოჰ, არა... იტყობა თავისთვის, — უფრო შეგანუხებ! — და განზრახვას მოიშლიდა.

მოეფერებოდა; სარწყავში წყალს ჩაუსხამდა და ქვიშაში ნაკადულს დაუდგოდა, ან პატარ-პატარა ტიტებს დასტკრე-და და ყვავილნარში დაასოხდა, ვითომ ტყე არისო; ამეფ-რასაგანგანა, ბაღს არავითარი ზიანი არ ადგა, რადგან ისედაც მორუტელ ჰქონდა მაღალი ბალახი; რამდენი დღისა ემართათ ღვსებზედაუსი მერე ბავშვს შესცვივებოდა და დედას დაუჟახებდა.

— ძიძას დაუბოძა... — ეტყობა შარლი, — ხომ იცი, ჩემო პატარა, რომ დედას არ უყვარს, როცა ანუხებენ. მოახლოვდა შემოდგომა, ფიფიოლი ცვიოდა, როგორც ამ ორი წლის წინ, როცა ემა ავად იყო! როდისღა მოვიდ-ბორო ყოველივე ამას! და შარლი ზურგზე ხელებს დაწ-ყობდა და ბაღში აქეთ-იქით სიარულს მოჰყვებოდა.

ქალბატონი თავის სწალო ოთახში იჯდა, იქ შესულას ვერავინ გაუბედავდა. მთელი დღე რჩებოდა იქ როგორღაც გაქმებული, ჩაუცმელი, მოურთავ-მოუკაზმავი; დროდადრო აღბრახებულ სურნელებას გვავდა, რანში რომ ყვოდა აღვირეულ ვაჭართან. ღამით რომ გვერდით ქმარი მიწინარი არ ჰყოლოდა, ბევრი მანქვა-გრხიბით აიძუ-ლდა ზემო სათაულში გადსულყო, თვითონ კი გათენებამდე უცნაური შინაარსის წიგნებს კითხულობდა, სადაც ორ-გებები და სისხლისი სენებები იყო აღწერილი. ხშირად შიშის ზარი შეიპყრობდა, წამოიკივლებოდა. შარლი ჩამ-ოირბენდა.

— აჰ, ნაღი, მომშორდი! — მიაახებდა ცოლი.

ან ზოგჯერ შინაგანი ცეცხლებით ანთებული, რასაც აგრძე-ლული სიცხარული სახარდებოდა, ცნებებით აღტიერება მიეჭებოდა, მამის ფანჯარას გააღებდა, ეჭო პერს მეყდეს მიუშვებდა, გრესლსა და მძიმე ნაწნავებს გაიშლიდა, ვარ-სკლავებს თვალს მიაყვებდა და მეფისწოდის სიკვრელს ნატრობდა. იმანზედაც, ლეონზედაც ფიქრობდა. რას არ გაიმეტებდა ამ დროს ერთ-ერთი იმ პაქმისთვის, რომელ-იც მის წყურთელს აცხრობდა ხოლმე!

ის პაქმები მისი წამდვილი დღესასწაულები იყო არ უხედავ იცოდა მათი გადახდა. როცა ლეონს ფული არ ეყოფოდა, ხშირად თვითონ ხარჯავდა დაუზოგებლად. ლე-ონი ცდილობდა, როგორმე შეთავაზებოდა, სხვა, უფრო იაფ სასტუმროშიც ისევე კარგად ვიქნებოდა, მაგრამ ემა საწინააღმდეგოს ყოველთვის გამოეხებინა.

ერთხელ ნახევარი დღეობი მოიქრული ვერცხლის კოვებში მიიტანა (მხოტუ რუის საქონრელი საშუალო) და ლეონს სთხოვა სასწრაფოდ ლომბარდში დააგირავო; ლეონი დაეპოჩრილა, თუმცა არ ემა: ემონოდა, არავინ მიცნოსო.

რომ დაფიქრდა, დარწმუნდა, რომ მისი ხასა რაღაც უნებურად იქცევა და რომ შესაძლოა, მართალიც არაინ ისინი, ვინც მასთან გაყრას ურჩევენ.

ამევე ხანებში ვიღაცას დედაშისთვის გრძელე უსაბ-ელი წერილი გაგზავნა და ატყობინებდა: შენი ვაჟი ქმრი-ან ქალს გადაეკიდა და თავს იღუპავსო. საბრალო დედამ ნათლად წარმოადგინა ცოლქმრული ცხოვრების გამანად-გრებელი, ახალგაზრდათა სიცოცხლის დამლუჯველი ის ფანტასტიკური არსება, სირინობი, რომელიც ჩვეულებრივ სიცხარულს მოუღალ უკუწულშიმე განისვენებს, და ყოვე-ლივე განადო ლეონ უფროსს, ბატონ დუბოკეს, რომელ-იც გამოსაგებად შეიქნა ამ საქმეში. იგი თითქმის მთელი ერთი საათის განმავლობაში ელაპარაკა ლეონს, ცდილობ-და, თვალი აეხილა მისთვის და გაეფრთხილებინა, რა საფრხვებს მოელოდა; ასეთი ინტერვა შემდეგში ხელს შეგნობის ცხოვრების მოწყობაში, ემუდარებოდა, გან-წყობის ეს კავშირი და უკუთო საკუთარი მომავლის სიკეთისთვის არ გაუსრ ასეთი მსხვერპლის მოტანა, ჩემთვის და ჩემი პატივისცემისთვის მაინც ქენიო.

ლეონმა დაუთმო და შეპივდა, ამიერიდან ემა აღარ ვინახულებო; ახლა კი თავს აუვდებოდა სიტყვის გადახსას, რადგან იცოდა, რომ ეს ქალი მრავალ უსიამოვნებას და საყვედურს შეახვედრებდა, თუ არ ვინაგანმებთ იმ დატ-ინებს, რაც ამანაგებებსაც ემსოდა დილაობით, როცა ისინი ლუმეშთან თბიბოდნენ ხოლმე გარდა ამისა, უკვე უფრო-ნი კლერის თანამედებობა დაუთქვეს და აღრი იყო, გონს მოსულყო. საჭირო იყო ხელი აღმო ფუქსავატობასა და ოცნებაზე. ვინაიდან განა არის სადმე ერთი ადამიანი, რომელსაც სიყვანისთვის მცხუნვარე ხანაში ისეთი დილი, გინდ ერთი წუთით, თავი დაუშრეტელ ენებათა წყაროდ და დიდ ღვანლთა შემქმნელ არ წარმოედგინოს? თვით

უმდაბლესი გარყვნილი ვინმე, ალბათ, სულთნის ცოლზე ოცნებობდა და თითოეული ნოტიარუსიც პოეტის სულის მამსკრებების მატარებელია.

ახლა იგი უკვე მოწყვნილობას განიცდიდა, როცა ემა უფერად ატრიადებოდა ხოლმე მის მკერდზე ლეონის სწორედ ისე, ვით იმ ადამიანებს, რომელთაც მუსიკის განცდა მხოლოდ ზომიერად შეუძლიათ, ენებათ ამ ბოხოქრობის დროს რაღაც გულგრილი თვალში შეიკარებოდა ხოლმე და უკვე ვეღარ გრძნობდა სიყვარულის მომხიბვლელობას.

ისე ძლიერ კარგად იცნობდნენ ერთმანეთს, რომ ხორციელი ტუბოსი იმ განსაკუთრებულ თავდავიწყებას, რაც სიამის ასეულებს, უკვე ძალა აღარ ჰქონდა. ემას უკვე მოეწონა ლეონი და თვით ლეონიც დადლილობას გრძნობდა ემას კარი. ამ მოღალატურ სიყვარულში ემამ ცოლქმარული ცხოვრების სიტლანქე დაიხსნა, მაგრამ როგორ უნდა დაღალის თავი? დაე, ასეთი ბედნიერება დამამცირებელიც იყოს, ქალი მაინც ვერ ეძლეოდა, ჩვევის თუ გარყვნილების გამო დღითი დღე უფრო მეტი განმარებით ებლაუჭებოდა, აღარ ზოგავდა სულის არავითარ შესაძლებლობას, რათა ზედმეტად გამემაფრებინა იგი. ლეონს იმედგაგონა უსიყვრელად, თითქოს იგი მოღალატე ყოფილიყო; რამე უბედურებასაც კი ნატვრიბდა, რომ მათი გაყრა შესძლებოდა, რადგან თვითონ საამისო გაბედულედა არ განადა.

და მოუხედავად ამისა, მაინც განაგრძობდა ლეონთან სატრფიალო წერილების გზავნას, რადგან სწამდა, რომ ქალი მუდამ უნდა სწერდეს თავის საყვარელს.

როცა წერილებს წერდა, თვალნის სულ სხვა ვინმე ედგა. არჩეილი, რომელიც წაყოფი იყო საკუთარი აღტყინებულ მოგონებათა, საყვარელ წიგნებში წაქითხულ სახეს და უმძაფრეს ნატვრათა; ეს ხატება, ბოლოს და ბოლოს, ისეთი ხორცშესხმული ხდებოდა, რომ ქალი ნეტარებით თრთოდა მის წინაშე, მაგრამ მეტი გარკვეულობით მის წარმოდგენას მაინც ვერ ახერხებდა, რადგან ხატება იგი, ვით ღმერთი, საკუთარ ქაბრ ღირსებათა ბურუსში იძირებოდა. იგი ცხოვრობდა მზორე ქვეყანაში, სურნელვან ყვავილთა შორის, მთვარის შექვით მოვარყებულ არეში, სადაც ათქვნიბან არჩეულთის კაბები იყო გადმორეცხული. სულ ახლოს გრძნობდა მას, თითქმის ნაწიკტებდა: აი, მოდის იგი და ერთი მცხუნვარე ამბორით გაწიკტებს. ერთი წუთის შემდეგ, კი, ქალი, მთლად გახადგურებული, კვლავ ცოცხანი მინაზე დაეცემოდა, რადგან ეს საწინელი ლტოლვანი ტრფობისა უფრო მეტად ენაცხადნენ, ვიდრე თვით უმძაფრესი ხორციელი ტუბოანი.

ახლა იგი მუდამ საერთო უღონობასა და ავადობას გრძნობდა. ხშირად, მაშინაც კი, როცა აღმასრულებელი ფურცლის გერბიან ქალაქს მიიღებდა, ზედ არც კი დახედავდა. სიკვდილს ნატვროდა ან მუდმივ ძილს.

შუა ყველიერის დღეს იოივლს აღარ დაბრუნებულა და მასკარაზე წავიდა: ხავერდის მარკალი, წითელი წინაფი, XV საუკუნისებური პარიკი, ყურზე პატარა ფარანი, — ტრომბორების გამაყრებელი ხმაზე მთელ ლაშქარს ეცეკვა; ფერულწილ ჩაბმულს გარშემო ბრბო ეცხია. დილით ქუჩაში რომ გამოეცხია, ექსთიოდ ნილოსიან შერჩა. ლეონის ნაცნობები: წასადგურის მუშა ქალები და მეზღაურები; სავანშიოდ წასვლას ვარაუდობდნენ.

ყველა უახლოესი კავდ ხალხით იყო გაჭედილი. წასადგურში ერთი უხეირო სამიკიტნო იოივს, სადაც პატრონმა ერთი პატარა ოთახი გაუღო მეოთხე სართულზე.

მამაკებები კუთხეში ჩურჩულდნენ, ალბათ, ხარჯზე თათბირობდნენ. მათ შორის იყო ერთი კლერგი, ორი მკურნალის თანამშენი, ერთი ნოყარ; ერთი სიტყვით, ენა უკეთეს საზოგადოებას ვერ ინატრებდა! რაც შეეხება ქალებს, მათი ხმის კილოზე ემა მაღლ მიხვდა, რომ ისინი სულ უკანასკნელი ხარისხისა უნდა ყოფილიყვნენ. მაშინ შეშინდა, სკამი უკან დასწია, თავი დახარა.

კამბიისა სამაქმას შეუდგა. ემას კი ხელი არავითისთვის უსლია; თავი სტყიოდა, თვალები ეხუჭებოდა, ტანში ვრუანტილი უვლიდა. ყურში ისევ იატაკის ქრანჭუნის ხმა ედგა, ათასი მოცეკვავე ფეხი რომ აზანზარებდა. პუნშისა და სიგარის სურთ თაბერებს ახვევდა, კინაღამ გული წაუფიდა; ფანჯარასთან მივიცნის.

თქვენდავდა. წმინდა ეკატერინეს მთის მწვერვალზე უზარმაზარი მენაშული ლაქა ეფენებოდა მიმკრთალებულ ცას. დამდირებულ-მორიუხი მდინარეს ქარი აქროლებდა.

და. ქუჩაში გამგელების ჭკანება აღარ იყო. ფარნები ქრებოდა.

ემა გამოეკრევა და უფერად გაახსენდა თავიერ გარკონ, რომელსაც იქ, თავის ოთახში ეძინა ძიასთან ერთად. ქუჩაში გრძელად რკინის ლანტნებით დატვირთულმა ურემმა გაიარა, მიდამო რკინის გაიყრუებულმა ჯახუნმა მოიცვა.

შეუმწნედად გაილაღა, კოსტეუმი გაიხანა, ლეონის უთხრა, ჩემი წასვლის დროაო, და ბოლოს, „ბუღლისის სასტუმროში“ მარტო დარჩა. ყველაფერი, საკუთარი თავიც კი, უტყნელი ექნებოდა. სურდა ჩიტვით სადმე გაფრენილიყო, შორს, ძალიან შორს და წმინდა, უმწიკველო ატმოსფეროში განმანდილო.

სასტუმროდან გავიდა, გაიარა ბუღარი, კოშუზის მოედანი, გარეუბანი და ქუჩის გასაღრზე შედგა, ბაღებთან. ჩქარა მიდიოდა, სუფთა პერი დამამშვიდებელ მოქმედება და მაღლ ბრბო, ნილოსიანები, ცეკვა, ვახშანი, ეს ქალები, ყველა და ყველაფერი სადღაც გაქრა ვით ნილი. „წითელი ჯვრის“ სასტუმროში რომ მივიდა, სწრაფად შეაღო თავისი პატარა ოთახი, მერე კოსტულზე, სადაც წელის კოკის სურათები ევიდა, და იმანამდე ლოგინზე დევდა. მხოლოდ ნაშუაღამევს ოთხ საათზე გააღვიძა ივერა.

შინ მისვლისთანავე ფელისიტის შემოსის საათის უქნიდან რაღაც რუხი ქალაღი გამოაშრო და გადასცა. ემამ წაიკითხა:

„თანახმად სასამართლოს დადგენილებისა, რაც სისრულეში უნდა იქნეს მოყვანილი...“

რა დადგენილება? პო, გუშინ რაღაც ქალაღი მოუტანეს, რომელიც ვერ არც კი უნახავს, ამიტომ ამ სიტყვებმა სრულიად განცვიფრა:

„მისი უფიდეულებობის მეფის ბრძანებით და კანონისა და მართლმსაჯულების სახელით, ქალბატონი ბოვარი ვალდებულია...“

და რამდენიმე სტრიქონის შემდგომ განაგრძო:

„ოცდაათისი საათის ვადაში, დაუყოვნებლივ...“

— რაო?

„გადახადოს უკლებლივ თანხა რეგასი ათასი ფრანკის ოდენობის“. ხოლო ბოლოს მიწერილი იყო:

„უკუთო ქალბატონი ბოვარი ამ დადგენილებას არ შეასრულებს, ნაბრძანებია, კანონისამებრ მოუქმდონ. სახელდრო, ასწერონ და ყადაღა დაადონ მთელ მის მოძრავ ქაღალდებს“.

რა უნდა ქნას? ოცდაათი საათის ვადაში! მამასაღა, ხვალ! ღერე, ალბათ, კვლავ მაშინფოს, გათვფირა. და უფერად ნათელი გახდა ყოველი მისი ეშმაკობა და მიზანი. თვით ქალი უზომოდ გაზრდილი თანხა აშშვიდებდა ონდავ იმ დროს, როცა ეს ყიდულობდა, მაგრამ ფულს კი არ იხდიდა, პირიქით, კიდევ სესხებულბდა მისგან, აძლევდა და აახლებდა ვექსილებს, რომელთა ღირებულებაც ყოველ განსაღმანებ თანდათანობით იზრებოდა. ლერე წელ-წელა გვარიათი კაიხატელი დამარგვალა და ახლა მოუთმინებლად ელოდებოდა მის განაღდებას საშუადფო სპეკულაციისთვის.

სრულიად უფარდელი სახე ჰქონდა ემას, როცა ლერესთან შევიდა.

— თქვენი ციოთ, რაც დამეპარათ? ეს, რა თქმა უნდა, ხუმრობაა!

— სრულიადაც არა!

— როგორ?

იგი ზანტად შეირხა, ხელები გულზე დაიკრვია და უთხრა:

— თქვენ გეგონათ, ჩემო პატარა ქალბატონო, რომ მხოლოდ თქვენს მშენიერ თვალთა ქვრებებს გულისთვის მეროდ მოსვლაშიოდ თქვენი მორჩილი შემქნნი და ბანკიო ვიქნებოდინ? ჩემი საწაღი კაიხეები ხომ უნდა დავიბრუნო ოდესმე, სამართალი აღარ არის?

ქალს თანხის გაბერვა აბრუებდა.

— აჰ! უკაცრავად! სასამართლომ ის დადასტურა. დადგენილება გამოტანილია! თქვენი ქალაღი გამოგდგანიათ... თუბეა ეს აქ არაფერ შუაში ვარ, ეს ენსარის საქმეა.

— თქვენი კი არ შეგეძლოთ?..

— ოჰ, სრულიად არაფერი.

— კი, მაგრამ... ყოველ შემთხვევაში... მოვიფიქროთ. ემა მოკვდა ცისა და ბარისას, სრულიად რომ არ მოვლოდოდა ამას ასე უფერად... —

— მერე ვისი ბრალია? — უთხრა ლერემ, — მე რომ

აქ მონასვეთი ოფსა ვლერი, თქვენ მხიარულ დროსტარე-
ბაში ხარო.

— გთხოვ, ჭკუას ნუ მასწავლით!
— ეს არასოდეს საზიანო არაა, — მიუგო მან.
ქალი შეშინდა; ხეუნა დაუწყო და თავისი ლამაზი
თეთრი და მოგრძოთი თებიანი ხელიც კი დაადო მუხლე-
ბზე ვაჭარს.
— თავი დამანებეთ! ასე მგონია, შეცდენა გინდათ-
მეთქი!

— არაზადაქ! — შეპკივლა ემამ.
— მო, ძალიან ფიცხდებით! — სიცილით თქვა მან.
— ყველას წინაშე გამოაჩენ თქვენს კაცობას. ქმარ-
საც ვეჭვო, რომ...
— ჰოდა, მეც რასმე ვუწევნებ თქვენს ქმარს!
და ლოდოვ ცეცხლგამძლე სკივრიდან ათას რვაას ფრანკს
ქვითარი ამოიღო, ვენსარის მიერ ვეცხლის დახურდავე-
ბის შემდეგ რომ მიიღო ემამ.
— ნუთუ გგონიათ, რომ საბრალო პატიოსანი კაცი
თქვენს ასეთ ქურდობას ვერ მიხვდება? — უთხრა ვაჭარ-
მა.

ემამ, თითქოს თავში კტრი დაჰკრესო, მთლად მოიხარა.
ლერე კი ფანჯარასა და საწერ მაგიდას შორის მიმოიღო-
და და განაგრძობდა, — აჰ, ვუწევნებ... დიახ, ვუწევნებ...
მერე მიუახლოვდა და ნაზი ხმით უთხრა:

— რასაკვირველია, ეს სასამოვნო არაა. არც ამგვარი
რამით მომკვდარა ვინმე, მაგრამ რაკი ეს ერთადერთი
საშუალებაა თქვენგან ჩემი ფულის მისაღებად...
— კი მაგრამ, საიდან უნდა გიმოვიკ? — ხელების
მტრევეთი უთხრა ემამ.

— ექსა! ვისაც თქვენსთან მეგობრები ჰყავს...
და ისეთი გამხვრეტი, სამხიელი თვალნი მიაშტერა,
რომ ემა თავიდან ფეხამდე ჟრუკოდა აიტანა.

— პირობას მოგცემო... ხელს მოგიწერთ...
— მყოფა თქვენი ხელწერილებო...
— კიდევ გავყვირე არასმე!

— ჯარე, თუ ღმერთი გნამთ! — მხრების აწევიით
უთხრა მან, — გასაყიდი რალა გაგაწინათ?

მერე საუფროსკენ გამართულ სარემელში გასახა:
— ანტუ, სამი ნაჭერი არ დაგაციუნდეს, №14!
მსახური შემოვიდა; ემა მიხვდა და ჰკითხა: რა თანხა
იქნება საჭირო, რომ ვალის გადახდა შეაჩერონო.

— ახლა უკვე გუბანია!
— ხოლო რამდენიმე ათასი ფრანკი რომ მოგიტანათო,
მთელი თანხის შესამდეი, ან თითქმის სულ?

— ეჰ, არ უშეშლის! — და ნელნელა მიერეკებოდა
ქალს კისკისკენ.

— გიმუდარებთო, ბატონო ლერე, მაცალეთ კიდევ
რამდენიმე დღე!

ემა ქვითინებდა.
— ეს კიდევ რა ამბავია? ცრემლები!

— თქვენ სასონარკვეთილებაში მაგდებთ!
— რე მაგისი დარდი არა მაქვს, — მიუგო და კარი
მიუხურა.

VII

ემამ სულის დიდი სიმტკიცე გამოიჩინა, როცა მეორე
დღეს სასამართლოს აღმასრულებელი პარანი, ორი მოწ-
მის თანხლებით, გამოცხადდა ქიერების ასანერად.

ბოვარის კაბინეტიდან დაიწყეს, თავის ფრწერაღიგოური
მოდელი სიაში არ შეუტანათო, რადგან „პროფესიულ
იარაღზე“ იქნა ცნობილი. სამაგიეროდ, სამზარეულოში
გადათვალეს ყველა თევში, ქოთიანი, სკამი, შანდალი, ხოლო
ემას საწილ ოთახში კი... ყოველი წერილმანი. დაათვა-
ლიერეს მისი ტანისამოსი, საცვალე, მთლად გადააქოთეს
ტუალეტის მონკობილობა; მთელი მისი ცხოვრება გად-
მოატრიალეს თვით ფარულ უსწეულობიანად. ასე რომ,
იქურბობა გაკვეთილ გავსა ჰგავდა, ამ სამი კაცის წინაშე
რომ იყო დამდგეული.

შვი, მჭიდრო სერთუკით, თეთრი პალსტუხითა და
დაჭიმულ შარვალში გამოწყობილი ბატონი პარანი
დროდდარო ამბობდა:

— თუ ნებას დამრთავთ, ქალბატონო! თუ ნებას დამ-
რთავთ!

ან უეცრად წამოიძახებდა:

— მომხიბლავია... ძალიან ლამაზი ნივითა!

შემდეგ კი ფრთის კალმას რქის საწერელში ჩაუხრებდა
მარცხენა ხელში რომ ეჭირა, და აღწერას განაგრძობდა.

ბინას რომ მორჩებოდა, სვეტზე ავიდნენ.
იქ ემას საწერი მაგიდა ედგა, სადღე როდოდის
წერილებს ინახავდა, ისიც უნდა გაეღო.

— აჰ, მიმოწერა! — მოკრძალებული ღიმილით თქვა
პარანმა, — მაგრამ, ნება მიმოქეთ, დაერწმუნდ, რომ იქ
სხვა არა არის რა.

და ქალბატონი ფრთხილად შეარხია, თითქოს იქიდან
ნამოლორისნული ოქროების ცვეწას ელისო. და ემას
აღფრთხილება მიეძალა ამ მსხვილი, წითელი, ლოკოკინასა-
ვით რბილი თითების დანახვზე, რომლებიც უტიფრად
ატრიალებდა ქალბატონებს, სადაც ემას გული ფარტილდებ-
და!

ბოლოს, როგორც იყო, წავიდნენ. ფელისიტეც დაბ-
რუნდა, ემამ იგი სახლის წინ დაეყენა სადარაჯოდ, რათა
როგორმე ექიმის დაბრუნება შეეკავინებინა; ქალბატონს
სასწრაფოდ ააგდეს სხვენზე ის პოლიციელი, რომელიც
ანერლი ნივთების სამეთაულოდ იყო დატოვებული,
და სიტყვაც ჩამოართვეს, რომ იქიდან ფეხს არ მოიცვლ-
ოდა.

მთელი საღამოს განმავლობაში შარლი რალაც უგუნე-
ბოდ იყო. ემა შემფრთხილებულ თვალს არ აშორებდა; მისი
სახის ნაოჭებში თითქოს უხში საყვედურს კითხულობსო,
ხოლო როცა ქალი ჩინური ეკრანით მორთულ ბუხარს,
ფართო ფარდებს, სავარძლებსა და ყველა იმ ნივთს მიაყ-
რობდა თვალს, რაც ცხოვრების სიმწარეს უმსუქებდა,
სულს სინანული ან, უკეთ, განუსაზღვრელი წუხილი ეუ-
ფლებოდა. რალაც აღიზიანებდა, მაგრამ როდი ანადგურებ-
და მის ენებას, შარლს კი ბუხრის გამირზე ფეხები შეეღო
და უდარდელად უჩივნიებდა ცეცხლს.

სხვენზე პოლიციელს, ალბათ, მოეწონა და ერთბაშად
ბრაგუნე აუტყდა.

— ზემოთ ვილაც დადის! — თქვა შარლმა.
— არა, — მიუგო ემამ, — ეს სხენის სარკმელია,
ალბათ, დაუხურავი დარჩენილა.

მეორე დღეს, კვირას, ემა რუანს გაემგზავრა, რათა
ყველა ნაცნობი ბანკირი ჩამოეყვინა. ზოგი მათგანი აგარ-
აკზე იყო, ზოგიც სამოგზაუროდ იყო წასული, მაგრამ ემა
ბუნს არ იტყებდა. იმათ, ვინც კი ნახა, ფულს სთხოვდა,
შესწინდა, ძალიან მესაჭიროებოდა, ამ მალე გადახდეს პირდ-
ებოდა. ზოგი პირში დასცინოდა, ყველანი გადაჭრილ უარს
უბნებოდნენ.

ორ საათზე ლეონისას გაიქცა და კარს დაუაკუნა.
არავინ გაულო.

ბოლოს ლეონი მოვიდა.
— რამ მოგყვანა?

— შეგანზე?

— არა, მაგრამ...
მერმე გამოცხდა, სახლის ბატონის არ მოსწონს, როცა
მდგმურებს „ქალები“ დაუდიანო.

— შენთან სალაპარაკო მაქვს, — უთხრა ემამ.
მაშინ ლეონმა გასალები ამოიღო.

ქალმა შეაჩერა.
— არა, იქ წავიდეთ, ჩვეწას.

„ბულონის სასტუმროში“ წავიდნენ. მისვლისთანავე ემამ
ერთი დიდი ჭიქა წყალი დალია. ძლიერ ფერმკრთალი
იყო, მერე უთხრა:

— ლეონ, ერთი ამავი უნდა დამეღო.
ორივე ხელი მტკიცედ დაუჭირა და დაუმატა, —
გამიგონე, რვა ათასი ფრანკი მესაჭიროება.

— ხომ არ გაგიგონა?

— ჯერ არა.
და უამბო ქიერების აღწერა, მთელი თავისი მწხარება
გაუხიზარა: შარლმა წრულებით არაფერი იცის, დედამთილს
ჭირივით ეყვარებოდა. მოხუც რუოს არავითარი შევლა არ
მეჭმლია. შენ კი ახლავე უნდა დატრიალდე და საჭირო
თანხა უნდა მიმოვიკო...

— მერე საიდან უნდა...
— აჰ, როგორ გამხდალდე! — მიამახა ქალმა.

მაშინ ლეონმა სულელურად ნაიბურტყუნა:

— შენ მაშინ აჭარბებ. შეიძლება ათასი ეკოცე საკამო
იქნეს, რომ შენი კარგი შევალ დავაუბშინოთ.
მით უმეტეს, საჭიროა ხელის გამწრეც; წარმოუდგენე-

ლია, რომ სამი ათასი ფრანკის შოვნა არ შეიძლებოდა; შეუძლია ჩემ მაგიერ ხელნერილიც გასცეს.

— ნაღდი სცადე! ძალიან საჭიროა! ახა გაიტყე! ჩემო ძვირფასო, შენ იგი, როგორ მოინადინებ! ნახავ, რა მოყვარული გიქნები!

ლეონი ნაღდი. როცა ერთი საათის შემდეგ დაბრუნდა, ზეიმით განაცხადა:

— სამ პირთან ვიყავი... მაგრამ ამაოდ.

ბუხრის აქეთ-იქით მხარეს ისხდნენ, პირისპირ, უმოძრაოდ, მდუმარად.

ემა მზრებს იჩქრება და იატაკზე ფეხს უბაკუნებდა.

ლეონმა ყური მოჰკრა მის ჩურჩულს:

— შენს ადგილას რომ ვიყო, ამდენ ხანს კიდევ ვიშოვიდი!

— ახა სად?

— შენს კანტორაში, — და პირდაპირ თვალეში ჩააცქერდა.

ქალის ანთებულ თვალებში ჯოჯოხეთური გამბედაობა ელავდა. უშუბრი ვნებიტა და წაქეზებით ელვლებოდა; ყმაწილი გრძნობდა, რომ ძალია ელვდა ამ ქალის მუნჯი ნებისყოფის წინაშე, ბოროტმოქმედებისთვის რომ აქეზებდა. მაშინ მიჰმა მოიცავდა და ყოველგვარი განმარტება თავიდან რომ აეცილებოდა, შუბლში ხელი შემოიკრა და ნაშოიძახა.

— დღეს, საღამოს, მორელი უნდა მოვიდეს! იმედით მაქვს, უარს არ მეტყვის (მორელი მისი მეგობარი იყო, დიდი ვაჭრის შვილი), ფულს ხვალ მოგიტან, — დაასკვნა მან.

ემას სრულიადაც არ დასტყობია ის სიხარული, რის დასახვასაც ყმაწილი მოულოდდა მის სახეზე, როცა ამ ახალი იმედით ანუგეშებდა. „ნუთუ ეჭვი მოვიტან, რომ გჯერა?“ ამიტომ წინაშე მდებარე ლეონი განაგრძობდა:

— თუ სამ საათამდე ვერ მოვედი, მეერ ნულა მელოდები, ჩემო ძვირფასო! ახლა კი, უნდა ნავიდე, მაშაბი, შეგიდობო!

ხელი მაგრად ჩამოართვა, მაგრამ იგი უკვე მომწვარებული იყო. ემას აღარავითარი შეგრძნების უნარი აღარ ჰქონდა.

ოთხი საათი დაჰკრა. ჩვევის ძალით, ავტომატით წაოღდა, რათა იონივლს დაბრუნებულყო. გარეთ სინათლე იყო. მარტის კაშკაშა, გრილი დარი იდგა, როცა მზე მინორულად ანათებს და ცაც მოწონილებულია. საკვირაოდ მორთული რუანელიც კმყოფილი იერთი დასერიწობდნენ. ემა ეკლესიის მოედანზე მივიდა. ხალხი მზუხრის ლოცვიდან ბრუნდებოდა; ბრბო სამივე პორტალიდან მოედინებოდა, ვით მდინარე სამთალოვან მიდევდა, ხოლო შუა ადგილას, ვით კლდე ურყევი, მკაფიო იდგა.

და მოაგონდა ის დღე, როცა წუხილითა და იმედით აღსავსე ფეხი შედგა ამ გოთურ თაღებში, რომელთა მოცულობაც ნაკლებდრმა ექვენებოდა, ვიდრე თავისი სიყვარულმა... შეუფერხებლად განაგრძობდა წინსვლას უშიზეზოდ, ლასასით; ვუაღმაბრავთეულს ცრემლი სდოდა, ლამის გული მისდიოდა.

— გზა!

მიიახა საეტლე ქიჰრიდან უეცრად გამომაგალმა ვინმე.

იგი შედგა, რათა ტკა მიეცა შიგა ბედუარისთვის, რომელიც მოუთმენლად გზავდა ინგლისურ შარაბანში, რომელსაც ნავისქურებიანი ჯუნტლები მართავდა. ვინ უნდა იყოს? სახე თითქოს ეცნაურება... ეტლი გაექნა და მიიმალა.

ეს ხომ ვიკონტა? უეცრად შეტრიალდა, მაგრამ ქუჩაში უკვე აღარავინ იყო. მწუხარებამ ისე მოხარა, ისე მოთოლა, რომ კედელს მიყვრნო, რომ არ წაეცეყოფიყო.

მერე გაიფიქრა, შეცვდიყო. აღარაფერი გაეგებოდა. ყველაფერი შინ და გარეთ ლალატებდა. გრძნობდა, რომ ილუზიებშია, უფსკრულში მიეძვინებოდა. და როცა „ნითელი ჯვრის“ სასტუმროში მივიდა, თითქმის სიხარულით შეხვდა კეთილ პომეს, რომელიც თვალყურს ადევნებდა, როგორ ტვირთავდნენ „მერცხალზე“ საფუთავი საქონლი საცეს მის უზარმაზარ კალათს; ხელში აბრეშუმის თასფარში გახვეული რუანული ექვსი კლასი პური ჰქონდა ცოლისათვის ნობათად ნაყიდი.

ქალბატონ პომეს ძალიან უყვარდა ეს პატარა, ჩალმასავით დახვეული მძიმე პური, დიდმარხვაში რომ მარილიანი კარაქით ჰქმნენ; ეს იყო უკანასკნელი ნაშთი ძველი

გუთების საქმლისა, რაც შესაძლებელია, ვეჯდონანთა ექვსი გადმოხანა; ბრცე ნორმანები ოდესღაც იმით ძღუდოდნენ ამ ჩალმისგან დაგრეხულ პურებს, რომ ყვითელი ჩირაქდებოდა; გაჩაღებულ სუფრებზე ტყილი ღვინის კასრებსა და უზარმაზარ ამ მუშებს შორის სარაციითა დოლანდანი თავენი ეყარა.

მეათეათქეს ცოლიც, ნორმანებით, თავგამებულთა ჭამდა ამ ჩალმისგან დაგრეხულ პურებს, რომ ყვითელი ჩირაქდებოდა, ცოლისთვის ეს პური უნდა ეყიდა იქიარ საუკეთესო მეპურესთან, მასაკვის ქუჩაზე.

— მოხარული ვარ თქვენი ნახვისა!

უთხრა ემას, ხელი ჩამოართვა, დილიდანში ჩაჯდომა უშველა. მერე პურები დილიდანის ბადელში ჩადო, ქუდი მოიხიდა, ხელში გულზე დაიჭყო და ნაპოლენისებრი პოზით დაჯდა ჩაფიქრებული.

ხოლო, როცა დაღმართის შემდეგ ბრმა ჩვეულებრივ გამორჩა, ნაშობიძა:

— არ მემჩნია, როგორ ითმენს ხელისუფლება დღემდე ასეთ უნესობას! ასეთი უბედურებები უნდა დაიჭირება და რაიმე სამუშაო უნდა დაეკისრონ. პროგრესი, პატიოსნებას ვფიცავ, კუს ნაბიჯით მიჩიჩავს! ჯერ კიდევ სრულ ბარბაროსობაში გვიდგას ფეხი!

ბრმას ქუდი გაეწვდინა და ფანჯარაში დილიდანის ჩამოგვეჯლი სარჩულივით ფრიალებდა.

— აი, დღურების ერთ-ერთი ნიშნები! —

თქვა მეათეათქემ და თუცა გლახაკს ძალიან კარგად იცნობდა, თავი ისე ეჭირა, თითქოს პირველად ხედავდა. თავისთვის ბურტყუნებდა უცნობ სიტყვებს: „რქოვანი გარსი, თვალის მაგარი გარსი, სერკულტიკეში, ბროლოვანი“ და, ბოლოს, მამობრივი ხმით ჰქოთხა:

— დიდი ხანია, მეგობარო, რაც ეს საშინელი სენი გაგინდა? სამიკინოში ლოთობის მაგიერ, გერჩივნა რეჟიმი დაგვეცა.

მერე ურჩია, კარგი ღვინო ამ ლუდი სვი და ცვირანი მწვადი ჰჭმო. უსინათლო თავის სიმძლავს ლირიზებდა; თითქმის იდოტურნი გამომეტყველება ჰქონდა, პომემ ქისა გახსნა.

— აი, ერთი სუ, ორი ლიარი ხურდა მომეცი და რჩევაც არ დაგაგინდეს, მოგიხდება.

ივერმა ეჭვი გამოთქვა ამ რჩევის მარცხელობის შესახებ, მაგრამ მეათეათქემ განაცხადა: მაგას უთუოდ მოეპარენ ანტიფლოგისტიკური საცხების საშუალებით, და თავისი მისამართიც მისცა გლახაკს.

— ბატონო პომე, ბაზრის ახლოს, საკმაოდ ცნობილია.

— ახა, — უთხრა ივერმა, — ახლა მადლობის ნიშნად ერთი წარმოგდგენა გავჩვენებ.

უსინათლო ჩაცუქდა, თავი გადასწია, მომწვანო გუგები გადაბრუნდა, ენა გამოყო და ორივე ხელი მუცელს დაეწყო სრესა. თანაც მშვიერი ძალივით ყრუდ იღრინებოდა. ემას ზიზილი დაუფლდა, ხელუკლება ვერცხლის ზუთ-ფრანკიანი გადაუადგო. ის იყო უკანასკნელი აულადილება მშენიერი ექვნა მისი სწორად ესე გადგავდება.

დილიდანის უკვე დაძრული იყო, რომ პომემ უეცრად თავი ფანჯარაში გაყო და მიიახა:

— ერიდეთ ფქვილულსა და რძიანს! ტანზე შალეული ჩაიცვით და დანყლულებულ ადგილებს მრავალმარცხე უზოლო.

ნაცნობი ადგილების დანახვამ, თვალწინ რომ გაურბოდა, ემას ნელ-ნელა დაავიწყა მწუხარება. გამოუთქვალმა მოქანცულობამ შეიკნა და შინ სრულიად გამოშტერებული, მოდუნებული და თითქმის მძინარე მივიდა.

„რაც იქნება, იქნეს!“ — ფიქრობდა.

თანაც ვინ იცის? განა არ შეიძლება, ერთბაშად რაიმე არაჯერებლური გარ მოხდეს? შეიძლება ლუერე კი მოკვდეს. დილის ცხრა საათზე ხმავრმა გააღვიძა, მოედნულთ რომ ისმინა. ბაზარში ბრბო მოგროვებულიყო დიდი განცხადების წინ, ბომზე რომ იყო გაკრული. ემა თვალ მოჰკრა, რომ ბომზე აცოცხლებლა ფუსტენმა განცხადება ჩამოგვეჯდა, მაგრამ დარჯუნა მესხ ქორწინ დააღლო ხელი.

პომე ავითაცხდა გამოვიდა, მაშად ექვნაშაჟი კი შუაგულ ბრბოში ჩამდგარა და თითქოს ქადაგებდა.

— ქალბატონო! ქალბატონო! — გაიძახდა დაბრუნებული ფელისიტე, — ახა საძაგლობა!

და საბრალო გოგომ ყვითელი ქალაქი დაუნოდა, რომელიც ის იყო, კარზე ააგოდა. ემა შეხედვისთანავე მიხვდა, რომ მისი ქონების საჯარო დაპყრობით გაიგდა იყო გამოცხადებული.

ერთმანეთს უნძო დაგახედეს: „ქალაქის მემკვიდრეობით შენ იცი, რაც იმ სახლში ხდება; გაგიგონია ოდესმე ბატონ გილიოშინის ნაწილი.“

— თქვენს ადგილზე რომ ვიყო, ქალბატონო, უთუოდ ბატონ გილიოშინის ნაწილი.

— ასე გიგონია?

ამ კითხვას ასეთი აზრი ჰქონდა: „ქალაქის მემკვიდრეობით შენ იცი, რაც იმ სახლში ხდება; გაგიგონია ოდესმე ბატონ გილიოშინის ჩემზე რამე ეთქვას?“

— დიახ, კარგი იქნება, თუ ნახვალთ.

ესა მოითხოვ, შავი კაბა ჩაიცვა, სტეკლარუსიანი ქუდი დაიხაზა და, რომ არ ეცნოთ (მოვლენზე ხალხი მუდამ არის), უკანა ეზოებით სავიდა, მდინარის ნაპირით.

აქრძინებული მიაგდა ნოტიარუსის ბაღის ქიშკარს; ცა მოდუნებულიყო და წერილად თოვდა.

დარეკა, ნიქარში ნოტიულობისგან თევდორე გამოვიდა. თითქმის თავისიანივე გაულო, როგორც ნაცნობს, და სასაიდო იოთხში შეუძღა.

უზარმაზარი კატქონის ქვეშ, მთელ ნიშს რომ აესებდა, პირსელები გაიჭირეს ღუმელი გუგუნივდა; მუხის ფიცრი-სებურ მალერზე შავ ჩარჩოში ჩასმული ეკიდა შტობინის „სმერაღა“ და შოპინის „პუტინის ცილი“. გამოილი სურნა, ვერცხლის ჟურნალი კერძისთვის, კარების ბროლის სახელურები, პარკეტი და ავეჯი, ყველაფერი ინგლისური უნაყო სისუფთავით ბრწყინავდა; ფანჯრის კუთხეები ფრადი მინებით იყო მოწყობილი.

— აი, ჩემი გემოვნების შესაფერისი სასაიდო! — გაიქცა ემა.

ნოტიარუსიც შემოვიდა; ცალი ხელით თურქული თაიგულებით მოქარგული ხალათი ეჭირა, მეორეთი კი სწრაფად ასწია და კვლავ ჩამოიფეხტა მიხივსაფერი ხავერდის ჩაჩი, მარჯვნივ რომ კოხტად ჰქონდა გადმოვარდნილი მელოტ კეფაზე.

ემას სკამი მიაწოდა, თვით კი საუზმეს მიუჯდა და თან ძალზე იბოდიშა ასეთი უზრდველობისათვის.

— ბატონო, მე მიხატადა მთხოვნა...

— რა, ქალბატონო? გისმენ.

ემამ თავისი მდგომარეობა აუხსნა.

ნოტიარუსმა გილიოშინმა კარგად იცოდა ყველაფერი, რადგან საიდუმლო კავშირი ჰქონდა მეფართესთან, რომელიც ყოველთვის შოულდობდა ხოლმე ფულს თავისი გატყუებული გირანობის ქალაქდებისათვის.

ასე რომ, ნოტიარუსმა ემაზე უკეთ იცოდა ამ ექვსილების გრძელი ისტორია, რომლებიც პირველ ხანებში პატარ-პატარა თანხებზე და დიდი ვადებით იყო გაცემული, თანაც სხვადასხვა პირის წარწერებით იყო აჭრელებული; შემდეგ კი ექვსილებს თანდათან განაახლებდნენ ხოლმე. ერთ მშვენიერ დღეს ლერეე გამოტყუებული ექვსილები შეაგროვა და თავის მეგობარს ვენსარს მიანდა, რათა თავისი სახელით გაენაღებინა ისინი, რაკი ვაჭარს არ სურდა მეგობრის სახელი გაეგრძელებინა მუხობის შორის.

ემა ლერეეზე ჩიოდა, რაზედაც ნოტიარუსი უწინშეწელო სიტყვით ექმარებოდა. თავდაბრილი ნიკაძე ცისფერ პალატაზე დადიო, რომელმაც გაცემული ჰქონდა ოქროს ორი კინძისაგან ოქროსვე ძეწვით ერთმანეთს გადაბმული. არჩივანად შეეცდნოდა კატლებებს, ზედ ჩაის აყოლებდა და უნჯარო, რაღაც მოტყუებოდა და ორპაროვანი ღლილით იკრებოდა.

რაკი შეამჩნია, ფეხი სველი აქვსო, ემას მიმართა:

— ახლოს მოინდინა ღუმლისკენ... ფეხები ზემოთ შეაწყო... პირსელებზე.

ემას არ სურდა პირსელები გაესვარა; ნოტიარუსმა თავაზიანად შეწინა:

— ღამიზი არასოდეს არაფერს წაახდენს.

ემა ცდილობდა, თავი უზრუნველბინა მისთვის და თვითონაც გულაყვებული შეეძინა თავის ხელმოვლოებაზე, გაჭირვებასა და სიღარიბეზე. მას, რა თქმა უნდა, ესწის ყოველივე ეს: ასეთი ღამიზი ქალი! საუშუალოებს განაგრძობდა, მაგრამ მთელი ტანით მისკენ მიიწია ისე, რომ მუხლით ემას ფეხსაცმელს ეხებოდა, რომლის ლანჩებს ცეცხლზე ოხშივარი ასდიოდა.

ხოლო, როცა ათასი ეკიუს სესხება სთხოვა, ნოტიარუსმა ტუჩი მოკუნა და უთხრა:

— ძალიან გწუხარ, რომ თქვენს ქონების მურვეობა მე არ მომხმარებოდა, რადგან ათასნაირი საშუალება გამოიძებნებოდა, ქალისთვისაც სარგო, რათა ფული სახიეროდ ყოფილიყო დაბანდებული. შეიძლებადა თითქმის ურისკოდ გაცემისა სპეცულაცია გრუმინილის ტორფის ქაობებში ან პარის მინებში.

და ახლა გულს უკლავდა ემას იმ საზღაპრო თანხების დასახელებით, რომელთა მოგებაც ასე ადვილად შეიძლებოდა.

— როგორ მოხდა, რომ მე არ მომხმარებოდა? — კითხა მან.

— არ ვიცი, — მიუგო ემა.

— რატომ, ალბათ, ძალიან გეზინოდათ ჩემი? პირიქით, საჩივრები სწორედ მე უნდა მქონდეს! ჩვენ ხომ ონდავ ვიცნობთ ერთმანეთს! მაგრამ მე მაინც თქვენი ერთგული ვარ, იმედია, ახლა ამისი ეჭვი აღარ გეგნება?

მერმე მისკენ მიიწია, ხელი გამოართვა, ზედ ხარბად აკოცა, მუხლზე დაიდო და თითქმის ფრთხილად ეკარებოდა, თანაც საალერსო სიტყვებს ეტურებოდა.

ნოტიარუსის დაშვებული ხმა ნაკადულივით ფლურტებოდა; სათვალეს ქვემოთ, თვალშიში ნაქრელები უჭირათ, ხოლო მისი ხელი კი უფრო და უფრო ზემოთ მიძვრებოდა ქალის სახელოდ; ზედ ლოყასთან გრძობდა მის სუთნად და აუტანელი ხდებოდა მისი სიახლოვე. ემა უფერად წამოგდა და უთხრა:

— ველოდები, ბატონო!

— რას? — კითხა უფერად გაფთრებულმა ნოტიარუსმა.

— ფულს.

— მაგრამ...

და რაკი ერთხმად აღძრულ მძლავრ სურვილს დანებდა, სწრაფად თქვა:

— ო, კარგი!

მერე უფერად დაიწოვა და ხალათში ფეხებგახვეულმა მიიკენ მიიწია.

— გემუდარებით, დარჩილი! მე თქვენ მიყვარხარ! — და ქალს ნელზე მოხვია ხელი.

ემას სისხლი ერთხმად აუვარდა თავში. განრისხებულმა უკან დაიწია და შესახა:

— თქვენ უტყუარად საგრძნობლად ჩემი უბედურებით, ბატონო! მე ნოტიარუსის ვარ, მაგრამ არა გასაყიდი! — და გაიქცა.

გაოცებულმა ნოტიარუსმა თვალი თავის მოქარგულ კოხტა ფოსტლებს დააშტერა. ისინი საყვარლის ნაწუქარი იყო. მათმა დანახვამ ანუგეშა, თანაც მაშინვე გაიფიქრა, ასეთი კავშირი ღლიერ შორს წარმოიკაცებდაო.

— რა არამზადაა... რა პირუტყვი! რა საზიზღარი!...

თავისთვის იძახდა ემა და გზის პირას გამწვანებული ტერიტორიებს ქვეშ ნერვულად მიიბრუნებდა. მარცხით გამოწვეული ნუხილი მურყანოვითი უბინობის რისხვას უმძაფრებდა. ასე ეგონა, განგება მომართულა ჩემს წინააღმდეგო, და სიამაყით დაჭყრეფილს არასოდეს ასე საკუთარი თავი არ დაუფასებდა და არასოდეს ასეთი ზიზღი არ უგრძნია სხვებისადმი. რაღაც მეგრულია ძალიან შეიჭყრო: საცეხად სურდა მამაკაცები, პირში სანერწყვად, სათრევად და საგლეჯად. კვლავ ჩქარი ნაბიჯით მიდიოდა. აცხცახებული, გაფთრებული, გაბრაზებული და ნამტიარულ თვალშიც ცარიელ მიდამოს აყრებოდა.

თავისი სახლის დანახვებ სასოება წაერთვა; ნაბიჯიც ვეღარ გადადგა. შესვლა კი საჭირო იყო. ან კი სად გაქცეულიყო?

ფელისიტე კარში ელოდებოდა.

— აბა რა ქენი?

— ვერაფერი! — მიუგო ემა

ერთხანს ორივენი ორიველის იმ პირთ ჩამოთვლიდნენ, ვისაც კი დამხრების განევა შეუძლოთ, მაგრამ ყოველთვის, როცა ფელისიტე ვინმეს დაასახელებდა, ემა იმწამვე იტყვოდა:

— როგორ შეიძლება? არაფერს არ მოგცემენ.

— ბატონი კი სადაცაა, დაბრუნდება!

— ვიცი... ნადა.

ყველაფერი სცადა. მტერი აღარაფერი დარჩენიდა. როცა შარლი მოვა, იგი ადგება და ეტყვის:

ქარი არცხად და ახმაურებდა. დაბნეული ძაღლები აყვდნენ, მაგრამ ყფაზე გარეთ არავინ გამოსულა.

სწორასა და განიერ კიბეს შეუდგა, ხის რიკული რომ პერნდა; მერე მტკრიანი ფილაქნეობით მოფხილი ტალღანი იწყებდა; ტალღის აქეთ-იქით მხარეს კარები იყო ჩამწკრივებული, ვით მონასტერში, სასტუმროში. როდოფის ოთახი ტალღის ბოლოს იყო, მარცხნივ, როცა კარის სახელურს შეხვო, ღონე მოიღა და მიიხედა. ეშინოდა, შინ არ დაშვებულა, თუცა თითქმის სურდა კიდევ, ასე ყოფილიყო, მოხუცდებოდა იმისა, რომ ეს ერთადერთი, უკანასკნელი იმედოვანი იყო ხსენისა. ერთხანს ქაქშანებდა, მაგრამ აუცილებელი საჭიროების შეგნებამ გამბედაობა შეჰმატა და შევიდა.

იგი ბუხართან იჯდა, ფეხები ბუხრის რიკულზე შეწყნო და ჩიბუსს ენეოდა.

— ა, ეს თქვენ ხართ? — წარმოთქვა და სწრაფად წამოსტა.

— დაახ, მე ვარ! როდოფე, რჩევა მიწოდდა თქვენთვის მეკითხა, — მიუხედავად ბევრი ცდისა, მტკი ველარა თქვა რა.

— სრულიად არ გამოცვლილხართ, მარადის მომხიზვლი ხართ!

— ოჰ, — მწარედ თქვა ქალმა, — სამწუხაროა ეს მომხიზვლობა, რაკი იგი თქვენ უარყავით, ჩემო მეგობარო.

ვაგი ზოგადი და გაურკვევლი სიტყვებით ეცადა თავისი საქციელის გამართლებას, რადგან უშჯობის ვერა მოეერებინა რა.

ქალი მიენდა ამ სიტყვებს, უფრო კი მის ხმას: თავი ისე დაიჭრა, ვითომ სჯეროდა, ან, შესაძლებელია, მართლაც დაიჯერა მის მიერ დასახელებული საბაბი გაყრის; მან იტყვა, რომ მიზეზი მისი საქციელისა იყო საიდუმლოება, რაზედაც დამოკიდებული იყო სიცოცხლე და პატიოსნება მესამე პირისა.

— ასე იყო თუ ისე, — მიუგო ქალმა და ნაღვლიანი თვალი მიავსო, — მე ბევრი ვიტანჯე!

მან ფილოსოფიული კილოთი უთხრა:

— ასეთია ცხოვრება!

— კეთილგანწყობილი თუ იყო მაინც ის ქალი ჩვენი გაყრის შემდგომ? — ჰკითხა იგი.

— არც კეთილგანწყობილი... არც აუდა.

— ვინ იცის, იქნებ სჯობდა, რომ არასოდეს ერთმანეთს არ გავყრადით.

— დაიხ... შესაძლებელია!

— შენ გგონია? — უთხრა და მიუახლოვდა. მერე უნებურად ამოიხსრა, — ოჰ, როდოფე! რომ გცოდნოდა... როგორ მიყვარდი!

ქალმა ხელი გამართდა და ერთხანს ასე იდგნენ, თითებგადაჭრილობი, ვით იმ პირველ დღეს, ყრილობაზე. ვაგი სიამაყის მოშველებით ებროდა უკვე გაღვიძებულ სინანულს. ქალი კი, მის მკერდს მიხუტებული, ეუბნებოდა:

— როგორ გინდოდა, რომ უშუალოდ მეცხოვრა? განა შეიძლება ბედნიერება გადაეწყო? სასიამაოვეთილი ყოყაყი სიკვდილი მენტრებოდა! ყველაფერს გაიმბო, აი ნახავ, შენ კი... წამოდი მოი.

ამ საი წლის განმავლობაში იგი, მართლაც, გაურბოდა, სიმხდალის გამო, ძლიერ სქესს რომ სჩვევია; ემა კი თავის გნებით უაღრესებდა და ჩურჩულებდა.

— შენ სხვები გაყვარს, გამოტყეო. ოჰ, მე მემისი მათი მიპატივითა მათთვის ისე შეაძენდი, ვით მე შემადინე! შენ ვაგი ხარ და ყოველივე მოგპოვება, რათა მისწონდეთ, მაგრამ ჩვენ ისე განუახლებით, ხომ? კლავა გვეყვარება ერთმანეთი ნახე, ვიცინი, ბედნიერი ვარ! მან, თქვი რაზე!

მომხიზვლი იყო. მის შემწვერი თვალებში ცრემლი ციმციმებდა, ვით ქარიზხლის შემდეგ წვიმის წვეთი ღურჯავაკის მკერდზე.

ხელი მოხია და მუზზე დაისვა, თანაც ხელისგულით თმას უაღრესებდა, სადაც ოქრის ისარივით ბრწყინებდა მზის უკანასკნელი სხივი. ქალმა თავი დახარა; ვაჟმა თავიღო დაუყოვნა, ნახა, ტუჩთა ოდენივე მიკრებიო.

— მაგრამ, შენ ტირიდი? — ჰკითხა, — რათა?

ქალს ქვითინი აუტყდა, როდოფმა ეს სიყვარულის აფეთქების ნიშნად მიიღო. ქალი დუმდა, ხოლო მან კდემის უკანასკნელ კრძალვად ჩათვალა იგი.

— აჰ, მაპატიე! — წამოიძახა როდოფმა, — მხოლოდ

შენ მომწონხარ ერთადერთი! ავი და უგუნური ვეყავი მყვარსა და მართდ მეყვარები... რა მოგივიდა? თქვი და მის წინაშე დაიჩოქა.

— პოდა, აი... დავიღუბე, როდოფე! სამი ათასი ფრანკი უნდა მასცხსო!

— დიხ, მაგრამ... — თქვა ვაჟმა და ნელა წამოდგა, სახეს კი სერიოზული გამოხედვლება ეძლეოდა.

— შენ იცი, — სწრაფად ამბობდა ქალი, — რომ ჩემმა ქმარმა მთელი თავისი ქონება ერთი ნოტარუსის მიაძო, რომელიც სადღაც გაქრა. დიდძალი ვალი დაგვანდა თავს, პაციენტები არაფერს იძლეოდნენ. ქონების ლიკვიდაცია, მართალია, ჯერ არ დასრულებულა. ფული კიდევ გვექნება, მაგრამ თუ დღესვე სამი ათასი ფრანკი არ შევიტანე, ყველაფერს აგვინებენ და გაგვიყიდნიან; ეს ახლავ უნდა იქნეს, ამ წუთში და შენთან იმით მოვდი, რაკი შენი მეგობრობის იმედი მქონდა.

„ა, გაიგეხარ უცნაოდ გაფთხებულმა როდოფმა, — აი, მაშ, რისთვის მოსულა!“

მერე დაშვებულნი ხმით უთხრა:

— მე ამდენი ფული არ მაქვს, ძვირფასო ქალბატონო. როდი ცდილობ. ამდენი ფული რომ პქონიდა, უჭველია, მისცემდა, რაგინდ მწელიც უნდა იყოს ასეთი კვირის-შობილური საქციელის ჩადენა: იმ ქარიზხალთა შორის, რაც კი სიყვარულს შეიძლება დაატყდეს თავს, ფულის თხოვნა ყველაზე უფრო გამანადგურებელია.

ერთხანს უზმოდ უტყეროდა.

— მაშ, არ გაქვს? — და რამდენჯერმე გაიმეორა, — არ გაქვს? თავის ეს უკანასკნელი დამცირება უნდა მიმეცნებინა ჩემი თვისების, შენ არასოდეს გვეყვარებივარ! და არც სხვებზე უკეთესი ხარ!

თავს ღალატობდა, ილუპებოდა.

როდოფმა სიტყვა გაანჯერა, არწმუნებდა, თეთონაც მიქრსო.

— აჰ, როგორ მებრალბი! — თქვა ემამ, — როგორ მებრალბი...!

და თვალი გადაელო ერცხლის ზარდახშიან დამასკურ თოქს, სხვა იარაღთა შორის რომ კედელზე ეკიდა, და წამოიძახა:

— როცა კაცი ასე ღარიბია, მაშინ ვერცხლით როდილა კახმავს თავის იარაღს! არც ბუხრის საათებს ყიდულობს სადავით მოოქვოს, — განაგრძობდა და ბულის ნოსატზე საათს ანახებდა, — არც ოქრის სასტენიან მათარას, — ხელი უშვო, — არც საათის ბრელეკებს! ოჰ, არაფერი ავლია! ლიტიორად კი უდგას ოთახში. შენ გეყვარს შენი თავი, ჩინებულად ცხოვრობ, გაქვს ციხე-დარბაზი, ტყუილი, ფერმები, გეყვარს მწვერებით ნადირობა, პარიზში მგზავრობა... ეჰ, სხვა არა იყოს რა, — წამოიძახა და ხელი გადაიტყდა მისი სამაჯურების ღილებს, ბუხრის თავზე რომ იდო, — ესენი შეიძლება ფულად იქცეს, მაგრამ არ მინდა, შენ შეიზახე!

და სამაჯურის ღილები შორს გაისროლა. კედელს მიეხალა და მათი შემეგრთებელი ძეწკვი განყდა.

— მე კი ყველაფერს მოგაცემდი, ყოველივეს გაგვიდდი, თვით დავიწყებდი შრომას, ხელგანდებული მოწყალეების ჩამოვიტოვებდი მხოლოდ ერთი შენი ღმირისათვის, ერთი შემოხედვისთვის, იმისათვის, რომ გეტყვა „გმაღლო!“ შენ კი დამშვიდებული გამოქიმულხარ შენს სავარძელში, ვითომ ჯერ საკმაო მწუხარება არ მოგეცნენიოს! უშუალოდ, იგი თუ არა, მე შემიძლო ბედნიერი ვყოფილიყავ! განა გეყვარებოდა არ იყო, რომ გადაეყვადე! მაშ, რა იყო? ნაძლეო? ხომ ამბობდი, მიყვარხარო... აი, ახლაც, ამ წუთში... აჰ, უშჯობესი იყო, გაგვიდგე! შენგან ნაკვიცნი ჩემი ხელები ჯერ კიდევ არ გაცივებულა, აგერ ხალხივ, სადაც დაშოქილი მეფიცებოდი მარადიულ სიყვარულს... შენ მაიძულე მეწამა იგი. ორი წლის განმავლობაში მზიზღავდი საუცხოო, ტკბილი ოცნებით! ან თუნდ, ჩვენი მოგზაურობის გეგმები. ადარ გახსოვს? ოჰ, შენი წერილი, შენი წერილი! ჩემი სული იმან გაანადგურა... და ახლა, როცა მასთან მოვსულვარ, მივიდარბათ, ბედნიერსა და თავისუფალთან, რათა დამბარევა ვთხოვო, რაზედაც პირველი შემხედვრედი კი უარს არ მეტყვოდ, როცა ვეფერებოდა და კლავ ჩემს სინებას ვთავაზობ, იგი უარს მეუბნება, რადგან ეს სამი ათასი ფრანკი დაუჯდება!

— არ მაქვს-მეთქი! — მიუგო როდოფმა ისეთი

სრული სიმშვიდით, როგორც ფიქსირებული, ვით ფარით, თავს იცავს ხოლმე ღრმად ჩასაფრებული რისხვით.

ქალი ნაწიდა. კედლები ირყეოდა, ქერი ჭყლეტდა. მარტო მიდიოდა გრძელ სივრცეში; მისალსებდა გამხმარ ნემსში, ქარი რომ ანიაკვებდა; პარკის გაღების თხრილ-ამდე მივიდა; ისე ჩქარობდა, ფრჩხილები მთლად დაიჭერია ჭიჭრის გაღებისას. ასობდე ნახევარი რომ გაიარა, აქოშინებულად შეუდგა, კინაღამ წაიქცა. მიბრუნდა, ერთხელ კიდევ მოალო თვალი გულცივ ციხე-დარბაზს, მის პარკს, ბაღებს, ეზოსა და ფანჯრებში ფსადს.

გამშეშებული იდგა, არაფერი ესმოდა, აღარაფერს გრძნობდა, გარდა საუთარი სისხლის ფეთქების, რაც ისე ეჭყენებოდა, თითქოს გამყვარებული მუსიკა არმეცხის აესესო. ნიადაგი ფეხქვეშ წყალზე უფრო ღუნე ეჭყენებოდა, ხოლო ხნოვანი კვლები კი ყველა მღეროდნოდა ტალღებზე, ნაწილებს რომ ეჭეთებოდა. შორეული მოგონებანი, აზრები, ფიქრები, ყველაფერი, რაც კი სულის სიღრმეში დაღუპილიყო, ერთბაშად გონებაში ათავსებდა, ვით სადღესასწაულო ათასწორიანი ცეცხლი. თელანნი წარმოუდგდა თავისი მამა, ლერეს კაბინეტი, საუთარი თოხები ქალაქში, რომელიც ადგილი. სიგეფი ეუფლებოდა. შეკრთა, რამაც ოდნავ, ბუნდოვნად გონს მოიყვანა. თავისი საშინელი ყოფის მიზეზი, ესე იგი, ფულის საკითხი, გონებაში უკვე ვეღარ აღუდგინა. იგი მხოლოდ სიყვარულის გამო იტანჯებოდა; გრძნობდა, რომ სული ელეოდა, სწორედ ისე, ვით მომავლადი გრძნობს ხოლმე, რომ ჭრილობიდან მჩქეფარე სისხლთან ერთად სიცოცხლეც ელევა.

ბინდებოდა; ყორხები დაფრატუნებდნენ.

მოჩვენა, თითქოს პატივი ცეცხლოვანი ბრუთულები დაფრინავენ, ვით გაგვარებული ტყეები, ბზრიანობენ და გაქცეულნი თოვლზე, ხის ტოტებში დგებიან. თითოეულ ბაჭთელაში როდოვლის სახე იხატებოდა. თანდათან მრავლდებოდნენ, უახლოვდებოდნენ და ხსტულში ექსოვებოდნენ. ერთბაშად ყველაფერი გაქრა. შორის თვალს მოჰყო სახლების სინათლები, ნისლი რომ კაიხობოდა.

მაშინ თავისი მდგომარეობა ერთბაშად გახსნილი უფსკრულით დაეხატა თვალნი, გამაღებული სუნთქვის-აგან მკერდი გაპოხის ლაშობდა. შემდეგ, უეცრად, მწერო-ბის გრეგაშა აიტაცა, რამაც სულს თითქმის სიხარული მოიყვანა; სირბილით დაეშვა დაღმართზე. გაიბრუნა ძროხების ბოგირი, ბილიკი, სივრცე, გასცდა ბაზარსა და აფთაქის წინ შედგა.

აფთიამი არაფერი იყო, შესვლა განიზრახა, მაგრამ ზარის ხმაზე ხალხი გამოვიდოდა, სუნთქვაშეკვეთილი, ყველგან გაჟავდა და სამზარეულოსთან მივიდა, სადაც ლუმელები სანთელი ანათებდა. იქ ფუსტინი დაინახა, ყიღეტის ამპრა, კერძი დაქონდა...

— ა, სადილობენ! მოვიცადით.

ფუსტინი დაბრუნდა. ემამ დააკავუნა, ფუსტინი გაეგება.

— გასაღები! ზემო საკუქნაოს გასაღები, სადაც...

— როგორ?

და გაკვირვებული ქალის სახეს დააცქერდა, რომელიც ისე გაფითრებული იყო, რომ ლაქისავით იხატებოდა ღამის წყდებაში. მტრისმეტად მშვენიერი და მოქვენებასავით დიდებული იქნება: თუმცა ვერ გაგო, რა სურდა, მაგრამ წინაგარმობა კი რაღაც საშინელებას პირადებოდა.

ემა ჩქარი, მაგრამ თან ტუბილი, შემპარავი ჩურჩულით ეუწნებოდა:

— გასაღები მესაჭიროება. მომეცი მალე!

ტიხარი თხელი იყო, სასადილოდან ჩანგლებისა და დაწნების ჩაჯუნი მოისმოდა.

ქალი არწმუნებდა, ვირთაგვების განყვება მინდა, ძილს რომ მიფრთხილებოდა.

— ბატონო უნდა ვკითხო.

— არა! არ ნახივდი, — და გულგრილად დაუმატა, — რა საჭიროა? ვით მე ვეცხვი... შემდეგ. წამო! გამინათე... ტალანთი ნაიდა, ლაბორატორიას გაუარა. კედლები კლიტე ცვდა წარწერიანი ფირფიტებს: "ფარმაცოთიკა".

— ფუსტინ! — გაისმა მეფთხაქვს მოუთმენელი ხმა.

— ავიდეთ! — და ფუსტინიც გაჰყვა.

კლიტე-გადაატრიადა, შევიდა და პირდაპირ მესამე თარის მიაგა, რადგან სხვისა ხელმძღვანელობდა სიზუსტით; ლურჯი მინის ქილა ჩამოიღო, საცობი მოგლიჯა, ხელი ჩაუყო და ერთი მუჭა თეთრი ფხვნილი რომ ამოიღო, იქვე დაუნყო გამაღებები ჭამა.

— შესდევით! — მიახახა ყმანვილმა და მჭევრდებულად ჩუმად მოვა ვინმე...

ფუსტინი სასონარეკულებას მიეცა, სურდა, დაეხატა.

— კრინტი, თორემ ყველაფერი შენს პატრონს დაბრალდება!

მერე, ერთბაშად დაწყნარებული, შინისაკენ გაემართა, თითქოს მოვალეობა რამ მოიხდინა. როცა ქრინტის აღწერის ამბით შემფთხებული შარლი შინ დაბრუნდა, ემა ისე გაკვირა. შარლი ყვიროდა, ემსხდა, ღერე მისდომოდა, მაგრამ ემა არ დაბრუნებულა. სად უნდა იყოს? ფელისიტე დაგზავნა ყველგან: მეფთხაქვას, ტუფანისას, ლერესას, "ოქროსი ლომის" სასტუმროში; ნათლად ხედავდა თავისი სახელის შეზღუდვას, ოჯახის სიღატაკს, ბერტას დამსხვრეულ მომავალს, რა მიზეზია, რისთვის? ვინ უნდა უთხარს! საღამოს ექვს საათამდე იცადა. მეტი ველ-არ მოითმინა; ევანა, რუანა ნადიგო, ადგა, დიდ გზაზე გაიდა, ნახევარი ლიე გაიარა, ევრანის შესვდა, კიდევ მოიცადა და ისევ ემა არ დაბრუნებულა. ემა დაბრუნებულიყო.

— რა ამბებია?... რა მოხდა?... გამაგებინე!..

ემა ხანგრძლივად მიუხდდა, ნერილი დაწნა, რიცხვი და საათი აღნიშნა, ნელა დაწნა და რაღაც საზეიმო კილოთი უთხრა:

— ამას ხვალ ნაიკითხავ; მანამდე კი, გათხოვ, ზურაფერს მეიხთავ!.. სრულიად ზურაფერს!

— მაგრამ...

— ოჰ, დამეხსენ!

თავის ლოგინზე მიწვა და გაიჭიმა. მწვავე გემო, პირში რომ იგრძნო, გააღვიძა, შარლი რომ დაინახა, თვალები კვლავ აშკუტა.

ცნობისმოყვარეობით აკვირდებოდა თავს, ცდილობდა, გარკვეულყოფი, ვიტანჯებოთ თუ არა, მაგრამ არა! ჯერ არაფერი. ესმდა საათის რაუნები, ცეცხლის ტკეცვანი და ლოგინთან მდგომარეობა შარლის სუნთქვა.

— აჰ! უბრალო რამე ყოფილა სიკვდილი! — გაიფიქრა,

— ჩაიბინებდა და ყველაფერი გათავდაშლა! წყალი მოხვრია და კედლისკენ გადაბრუნდა.

მელის ეს საშინელი გემო მაინც არ შორდებოდა პირს.

— მწყურია!... ოჰ, ძალზე მწყურია! — უეცრად წამოიკენება.

— რა მოგივიდა? — ჰკითხა შარლმა და ჭიქა მიანადა.

— არაფერია!... ფანჯარა გააღე... სული მეხუთება! უეცრად ისეთი ღებინება დაწყო, რომ ძლივ მოასწრო ბალიშქვეშადაც ცხვირსაბოცის გამოძრობა.

— ნაილე აქედან! — უთხრა შარლს, — გადაადგე!

შარლმა გამოკითხვა დაწყო, არაფერი უპასუხა, უძრავად იწვა; ემინდა, გაიჭინებდა და მაშინვე რწყევა ამიჭედავდა, თანაც გრძნობდა, რომ საშინელი სიცივე ეპარებოდა, ფეხებიდან დაწყებული ყველაზე წვედებოდა.

— აჰ! არ, როდის იწყება! — წაიორჩულა.

— რას ამბობ?

ემა ბოლოვს ეხეთქებოდა, სახედაწმუნებული, პირდაღებული, თითქოს ენაზე სიმძიმე რამ ჰკიდიაო. რვა საათზე რწყევა განუხდდა. შარლმა შეშინდა, რომ ტაშტის ფსკერზე ფეხილიგებური რაღაც თეთრი დაწნა.

— არაჩვეულებრივია! უცნაურია! — იმეორებდა თავისთვის, მაგრამ ემა მტკიცე ხმით წარმოთქვა:

— არა, შენ ცდები!

შარლმა ნაზად, თითქოს ეალერსებო, მუცელზე ხელი გადაუტანა. ქალმა ციკვა შეჰკოცლა. შემინებულმა შარლმა ერთბაშად ემა დაინახა.

შემდეგ ემა კენესა დაიწყო, პირველ ხანებში სუსტი, საშინელი კანკალი უღლიდა მთელ ტანში; სიფრთხილად ზენრეს სჭარბობდა, რომლებსთვისაც დაკურნებული თითები ჩაეღო. არეული მაჯისცემა ახლა თითქმის აღარ ისინჯებოდა.

ოფლი წარწერით სდიოდა გაღურებული სახეზე, რომელიც თითქოს ლითონის ობზივარს გაუყინავსო, კბილებს ერთმანეთზე აცემინებდა; გაგანერებულ თვალებს აქეთ-იქით აცდებდა და ყოველ შეკითხვას მხოლოდ თუკ უპასურობდა; ერთი-ორჯერ კი კიდევ გაიღიმა. თანდათან კენესას უშტა. ყრუდ გმინავდა, თუმცა ირწმუნებოდა, უკეთ ვარ და მალე ავადგები. უეცრად ძიგძიგ დაანკინა.

— აჰ, ღმერთო ჩემო, რა საშინელება! — წამოიძახა. შარლმა ლოკინთან დაიბრუნა.
— თქვი, რა მიიღე, მითხრო, ღვთის გულისთვის! და ისეთი სინაზით უცქეროდა, როგორც ემას არასოდეს უნახავს.
— აი, იქ, იქ!... — ძლივს წამოიკნავლა დასუსტებული ღმერთი.

შარლი საწერ მაგიდას მივარდა, წერილი გახსნა და ხმაშიაღლა წაიკითხა: „არავის დააბრალა...“ შედგა, თვალზე ხელი გადაიხსა და კვლავ გადაიკითხა.

— რაო?... მომეფლეთ! მომეხმარეთ!
შხოლოდ ერთ სიტყვას იმეორებდა: „მონამღვლელ! მონამღვლელ!“ — ფელისიტე მკაფთაიქსას გაიქცა, რომელიც აყვრილით გამოვარდა მოედანზე. მაშინ ლეფვანსუას სასტუმროში შექცა ეს ამავე, ზოგიერთი ლოკინიდანაც კი ადგა, რათა მებრძოლებისთვის შეეტყობინებინა. იმ ღამეს მთელი დაბა შემოვრთებული იყო.

უბედურებით გონივრადკარგული შარლი რაღაცას ბუტყუნებდა, ღონისძიებით თოპშიმ დაბორილებდა, ავეჯს ეხლებოდა. თმას იგლეჯდა. მკაფთაიქსა ევრასოდეს წარმოადგენდა, რომ ასეთი საშინელების მნახველი გახდებოდა.

პომე შინ დაბრუნდა, რათა ექიმი კანივე და ექიმი ლარიბორი მოეწვია, მაგრამ არჩი ვერ მოეცინა და დანერვილი ბარემ თხუთმეტჯერ დახია. იპოლიტი ნეე-შატელს გაგზავნეს, ხოლო ჟუსტინმა ისე მოპქვენა ექიმის ცხენი, რომ საბრალე პირუტყვი გილიონის ტყეში მიატოვა მომაკვდავი.

შარლმა ვითომ თავის მოჭირნალო ლექსიკონში ჩახედვა სცადა, მაგრამ ვერაფერი გაიკო, რადგან თვალები უბრწყვიალებდა.

— დამშვიდდით! — უთხრა მკაფთაიქსამ, — საჭიროა შხოლოდ ძლიერი რამ საწინააღმდეგო წამალი მიეცეს, რით მონამღვლელა?

შარლმა წერილი უჩვენა. დარიშხანი ყოფილა.
— მაშასადამე, საჭიროა ანალიზის გაკეთება, — მიუგო პომემ, რომელსაც ცოცხალი, რომ მონამღვლის ყოველი შემთხვევის დროს საჭირო იყო ანალიზის გაკეთება; შარლმა, რომელსაც აღარაფერი გაეგებოდა, მიუგო:

— აჰ, გაკეთეთ! გაკეთეთ! გადარჩიწით!

მერე კვლავ მის ლოკინთან მივიდა, დაიჩქრა, თავი ლოკინის ნაბრის მიაღო და აეჭივინდა.

— ასე იყო საჭირო, ჩემო მეგობარო, — მიუგო ემამ.
— რაბა, რამ გაიძულა?

— ნუ ტირი! — უთხრა ემამ, — მალე გაგათავისუფლებს ამ ტანჯვისაგან!

— განა ბედნიერი არ იყავი? ან იქნებ ჩემი ბრალია? თუმცა მე ყოველივე გაგავიქცე, რაც კი შემეძლო!

— პო... მართალია... შენ გულუკეთილი ხარ!

და თითები თამში გაუყარა, ნაზად, მოდუნებულად. ამ შემთხვის სიამებ შარლს მწუხარება გაუმძაფრა; გრძნობდა, რომ მთელი თავისი არსებით განადგურდა, — ემა სწორედ მაშინ უნდა განაწორებოდა სამუდამოდ, როცა უფრო მეტ სიყვარულს იჩენდა ქრისტიანად, ვიდრე ოდესმე და სრულიად ვერაფერს ახერხებდა, აღარაფერი გაეგებოდა, ვერც ბედავდა რაზეც, ხოლო გადამწყვეტი ღონისძიების აუცილებლობა კი სამუდამოდ უჭარბავდა ღონეს.

„ყველაფერი მოვიჩინე, — ფიქრობდა ემა, — გათავდა ყოველი ღალატე და სულმადლობო“. გულისკეთათა დაუსრულებელ წამებასაც ბოლო მოეღო, ახლა უკვე აღარავინ სძულდა; შეუცნობელი უნდოდა ევარგელთა გონებას და დედამისის მხნაბად ახლა ემამდა მხოლოდ ამ საბრალე ნაღვლიანი გულის ჩივილი, ოღონდ გასაგონი კენჭის, ვით შორეული სიმღერის უკანასკნელი გამოხმოება.

— ბავშვი მომგვარეთ, — თქვა და იდაყვზე წამოიწია.
— უფრო უფადე ხომ არა ხარ? — კეითხა შარლმა.
— არა არა!

გადაიმა ბავშვი მოიყვანა, მძინარა, მოღუშული გრძელ, საღამო პერანგში შემოვლი ფეხები უჩანდა; გაკვირვებულ იყო უცქერდა აფორიაქებული თოპსას და თვალსა ხუჭავდა, რადგან სხვადასხვა ადგილას ანთებული სანთლები თვალს ქრდიდა. ამ სანთლებმა, ღამით, ახალი წელიწადი და ყველაფერი მოგაგონა, როცა ასე ნამძინარეს მოიყვანდნენ ხოლმე დედამთან სანთლების მისაღებად, რადგან ბავშვმა იკითხა:

— დედიკო, აბა სადაა იგი? — მაგრამ, რაკი ყველაფერი დუმდა, — ჩემს ფაშურებს რომ ვერ ცხადავ?

ფელისიტე დედის ლოკინთან მიიყვანა, მაგრამ პატარა კი სულ ბუზისიკენ იცურებოდა.

— იქნებ ძიამა ნაილო? — იკითხა ბავშვმა.

ამ სიტყვებზე, რამაც მაშინ ბოვარის თავისი ფარული სიყვარული და მისგან გამორეული უბედურება გაახსენა, პირი იბრუნა, თითქმის საწინააღმდეგო უფრო მეტი სიმწერა იგრძნო. ბერტა ლოკინზე ჩაშლისეს.

— ოჰ, რა დიდდრონი თვალში გაქცე, დედიკო! რა თეთრი ხარ! და რა ოფლიანი...

დედა თვალს არ აშორებდა.

— მერხინა!

წამოიძახა ბავშვმა და განზე გაიწია, ემას უნდოდა ხელზე ეკოცნა მისთვის. ბავშვი არ ანებებდა.

— კმარა, ნათყვანები!

წამოიძახა შარლმა, რომელიც სასთუმალთან ქეითხებდა. ტანჯვა ნუთით განელდა; ავადმყოფი ნაკლებ შფოთავდა; თითოეული მის უმნიშვნელო სიტყვაც, ყოველ მსუბუქ ამოოხრებზე, შარლის გულში იმედი იღვიძებდა. როცა ითახში ქეიმი კანივე შემოვიდა, შარლი სლოკინით მოეხეცა კისრები.

— აჰ, თქვენა ხართ? გამადლოთ! აჰ კეთილი ხართ! ახლა უკვე უკეთაა, აი, თეთი ნახუთ...

კოლეცა კი სულ სხვა აზრისა იყო და, რაკი, როგორც თეთი ამბობდა ხოლმე, მუდამ პირდაპირ, მოუკბო-მოუკბავდა მოქმედებად, ამიტომ უბრძანა, ახლავ სასაქმებელი მიეცათ, რათა კუჭი სასუბით გაეწმინდოს.

მაშინვე ავადმყოფს სისხლი აღენია. ტურნები უფრო მტკიცედ მოეკმა; იკრუნებოდა, ტანზე შავი ლაქები დაეყარა, ხოლო მაჯისცემა დაშაბული ჰქონდა, თითქმის გასაწყვეტად დამჭიმული სიმალი.

უეცრად შემპირწუნებული კივილი აღმოცადა. წყველიდა საწამლავს, შევლას იხოვდა და გაუმეგებელი ხელების იმორებდა ყოველივეს, რაც საშინელი ნუხილით მოთენთილ შარლს პირში უნდოდა მისთვის ჩაესას. შარლი გაღწეწებულ იდგა, ტურნზე ცხვირსახოცი მიეღო, ხელსიკრებდა. ქეითხებდა, თავიდან ფეხებზედ ცახცახებდა. ფელისიტე კუთხიდან კუთხის აწყდებოდა; პომე უძრავად იდგა და ოხრავდა. თეთი კანივეც კი, მუდამ დარბასილურად თავის დამჭერი, აშკარად ღელავდა.

— რა ჯანბანაა თითქმის... კუჭი ახლა განმწმინდია, ხოლო რა მიზეზი აღარ არსებობს!

— შედეგაც წყდება, — მიაშველა სიტყვა პომემ, — თავისთავად ცხადობა.

— გადამადრწნო-მეთქი! — წამოიძახა შარლმა.

კანივე ყრუვდა არ უფადება მკაფთაიქსას, რომელიც ჰიპოთიზის გამოქმენასაც კი ბედავდა, შესაძლებლობა ეს კეთილისმყოფელი პაროქსიზმი იყოს“. ის იყო, ავადმყოფისათვის თრიაკის დიდი დოზა უნდა გამოეწერა, რომ ქუჩაში მოღვრის ტყალაშენი გასსა. ფანჯრის მინებმა წრიალი დაიწყო და კოფშივე ტალახში ამოსვრილი გტლი, რომელსაც ესეი ცხენი მოაქროლებდა, ბაზრის მოედანზე გამოვარდა.

ის ექიმი ლარიბორი იყო.

ასეთ შთაბეჭდილებას, მგონი, ღვთის გამოცხადებაც ვერ მოახდენდა. ბოვარში ხელები აღაპყრო, კანივე იქვე გაუმეგდა, ხოლო პომემ თავისი ჩაჩი იმ დროს მოიხადა, როცა განთქმული ექიმი ჯერ ითახშიც კი არ შემოესულიყო.

იგი კუთხიდანა ქირურგთა იმ დიდ სკოლას, რომელიც სახელგანთქმულ ბიშპს მიერ იყო დაფუძნებული; იგი ექიმ-ფილოსოფოსების იმ თაობის წარმომადგენელი იყო, რომელიც არ უკვე გარდასულია და რომელიც ფანტაზიური სიყვარულობა და აღფრთოვნებით ასრულებდა თავის მოვალეობას. ყველაფერი თრთოდა პოსპიტლში, როცა ლარიბორი გაჯავრებული იყო, ხოლო მოწადინებდა ისეთ პატებს სცემდნენ, რომ ახალბედებოც კი ედილობდნენ, ყველაფერში მისთვის მიებაძათ. ახლომასლო ქალაქებში მისი წამოწმარანი ექიმები მასსავით შარლის გრძელ პალატებს იკვანდნენ. ლარიბორის შავი ფერის მუდამ გახსნილი მანუგები მის დიდდროსა და ღამაშ ხელების ოღონდ ფიქრადნენ, რომელიც არასოდეს თაობაში არ სცემიათ, თითქმის ისინი მუდამ მზად არიან წყულუთა სამკურნალოდ. ჯერების, მაღალი თანამდებობისა და აკადემიების უგულუბელმყოფელი, სტუმართმოყვარე და ღირებუ-

ლი, ღარიბებზე მამობრივი მზრუნველი და კეთილისმყოფელი, წმინდანად იქნებოდა აღიარებული, რომ მეტად გამჭირვალე გონება არა ჰქონოდა, რომელსაც დემონიური უფროსობა ყველა სადისკატრო ნესტარზე უფრო ბასრი თვალი მისი პირდაპირ სულში სწვდებოდა ადამიანს და ყოველგვარ პირობებშიც ადამიანს სიცრუეს გამოჰაყვებოდა. ასე ცხოვრობდა იგი, სათნო დიდებით შემოსილი, რასაც ადამიანს დიდი ნიჭის შეგება, ბედი და ორბოცა წლის გამრევლი, უმნიშვნელო სიცოცხლე ანიჭებს.

მან კარებშივე შეიკრა კოპები, როცა უძრავად მწოლიარე, პირდატყული ემსხმეოდა მისი სახე დანახა. ვითომ კანზეც უსმენდა, სარწმუნოებით თითი ნესტოებს ქვეშ გაივლო და გაიმეორა:

— კეთილი, კეთილი...

მერე მხრები აიჩნა. ბოვარი თვალს ადევნებდა: ერთ-მანეთს შეხედეს და... მრავალი ტანჯვის მნახველმა ამ კაც-მაც კი ეღერა შეშავარა თავი, ცრემლი მოსწყდა და საცელოზე დაუგორდა.

კანზე ნაიყვანა და მეორე ოთახში გავიდა, შარლიც თან გაჰყვა.

— ძალიან ცუდად არის, არა? იქნებ კოჭოები დააყაროთ ამ სხვა რამე. მოახერხეთ რამე, თქვენ ხომ ბევრი გადაგიჩენიათ!

შარლი ორივე ხელს ხვედა, შიშითა და მუდართი პირდაპირ თვალში შესცქეროდა, მის მხარს უღონოდ მიყრდნობოდა.

— გაიწვევით, ჩემო საბარლო ბიჭო! აქ უკვე საშველი აღარ არის... და სწრაფად პირი იჩინო.

— მობრძანდებით?

— კიდევ შემოვივლი.

იგი ვითომ იმისთვის გავიდა, რომ მეტელსთვის განკარგულება რამ გაეცა; კანზეც მის მიუჯდა, სრულიადაც არ ეპიძებოდა, რომ ემა ხის ხელზე მოექცადა.

მეფთხივე მოედნზე დაეწია მათ. არ შეეძლო სახელ-განთქმულები დაშორებოდა. ასეთი იყო მისი ხასიათი. ამიტომ ღარიბების სიხოვად, პატივი დამდეთ და ჩემსას ისაუბრებოდა.

იმნამსვე კაცი აფრინეს „ოქროს ლომში“ მტრედების მოსაყვანად, ყასბათან — კატელბებისთვის, ტუფათან — ნაღებისთვის, ლესტიბუდებისათ — კვერცხებისთვის; მეფთხივე თითონი შევლოდა სუფრის გაშლამდე ცოლს. ქალ-ბატონი პომე კოვთის შესაკრავებს იგრესდა და კრამლვით ეუბნებოდა:

— ძალიან უკაცრავად გახლავართ, ჩვენს მიყრუებულ კუთხეში თუ წინდანივე გაფრთხილებული არა ხარ...

— ფსიანი ქიქებო! — ნასურჩლოა პომე.

— ქალაქში რომ ეცხოვრებოდა, მაინც დაეკვილი ხორცს მაინც...

— ჩუმად! ექიმო, გთხოვთ დარბანდეთ!

რამდენიმე ლუკმის შემდეგ მეფთხივე საჭიროდ დანახა ზოგიერთი წვრილმანის გასცენება კატასტროფის შესახებ.

— პირველად სიმშრალეს გრძნობდა თურმე ყელში; მერე აუტანელი ტკივილი დაეწყო მუცლის ღრუში, ფაღარათი, კომპოზიური მდგომარეობა.

— სანამაღა სადღა უშოვია?

— არავინ იცის, ექიმო, და ვერც კი წარმოიმდგინა, როგორ მოახერხა დარიშხანის სიმკვარის შენა.

ფუსტენი, რომელსაც ამ დროს მთელი გროვა თევშები მოჰქონდა, ძალზე შეკრა.

— რა მოგივდა? — ჰკითხა მეფთხივე.

ამ კითხვაზე ყმანელი თევშებს ხელი შეუშვა და ისინი საშინელი გრძალით იატაკზე დაიხსვრა.

— დამთხვეული, — ნაშრობა მათხვეული, — პირალი დათვო უტკინო ვირო!

შემდეგ ოდნავ დაშოშინდა და განკრძო:

— მე მსურდა, ექიმო, ანალიზი გამეკეთებია და, პრიმო ფრთხილად შევიყვანე სინჯარაში...

— უკეთესი იქნებოდა, თითი ჩავეყვით მისთვის პირ-ში.

მისი კოლეგა კი დუმდა; წელან კონფიდენციალურად გავრინად შეაბურეს მის მიერ მიტყუარი სასაქმებო-სათვის. პატრიცეული კანზე, რომელიც ისეთი ცხვირწველი და სიტყვის მოყვარული იყო მრუდი ფეხის გასწორების დროს, ახლა მომეტებულ მოკრძალებას იჩენდა და ნიშნად სრული თანხმობისა, იციმებოდა.

პომე პირდაპირ ბრწყინავდა ამიტყუარის როლში, და ბოვარისადმი თანაგრძნობა რამდენიმე კიდევ ამიტყუარს და მის მოვლეს, რადგან ეგოისტურად მის ზედს იმეტყუარს ადარებდა. ექიმი ღარიბების სტრუქტურა ფრთხილად ასახავდა. თავის გრუდიცის ამიტყუარად, უთავბოლოდ ასახვლებდა კანტარადებს, უპას, მასწავლებლის, გველის შხამს.

— მე ისიც წამკითხავს, ექიმო, რომ ბევრი ინამლებოდა და პირდაპირ მუხანგარებით კვებოდა ძალზე მოძველებული ძეხვი, სადაც თურმე ერთგვარი შხამი ჩნდებოდა. ყოველ შემთხვევაში, ამაზე ლაპარაკობს ერთი მწვენიერი მოსხმება ცნობილი ფარმაკოტეკის, ჩვენი ერთ-ერთი მასწავლებლის, სახელგანთქმული კადე და გაიყურება!

კვლე შემოვიდა მაშამ შიმში, რომელსაც ხელში ერთ-ერთი ისეთი ნაზი წყობის მანქანა ეჭირა, რასაც სპირტით ათობენ ხოლმე. მისი ჩვეულებად ჰქონდა, ყავა თუ-თვედ უნდა მომზადებინა; საკუთარი ხელით მოხალული ყავა თვით უნდა დაეღვეა პანია ხელის ნისქილზე, თვითვე უნდა შეეზავებინა სათანადო ინგრედიენტებით.

— Saccharum, ექიმო! — უთხრა და ღარიბების საშაქრე მიაწვინა.

შემდეგ ზემო სართულიდან ყველა თავისი შვილი ჩამოყვანილა. სურდა ექიმის აზრი გაეყო მათი აგებულების შესახებ.

ღარიბები უკვე ნასაცვლელად იყო გამზადებული, რომ ქალბატონმა პომე ქმრის ჯანმრთელობის თაობაზე რჩევის მიცემა სთხოვა; ნასადილეს ძილი უყვარს და მეშინია, სისხლი არ აუვარდეს ტვინში.

— ოჰ, არა! მავას ტვინი არ შეაწუხებს.

რაკი მისი ორბანოვანი ნათქვამი ვერავინ შეაშინა, ექიმმა სასადილო კარი გაღო და ოთახში გავიდა. აფთიკი ხალხი იყო გაქცეული და ძლივს გაართვა თავი მათ ჩივლას და სატყუარს. ბატონი ტუფანი ნუხდა, რომ მის მეუღლეს უთხოვრ ქვლევი შეეძინა, რადგან ჩვეულებად აქვს ნაცარში აფურთხოსო; ბატონი ბინე უფარი შიმშილის შეტევებს უჩიოდა, ხოლო ქალბატონ კარონს ვრუხატული უვლის შინიად ტანში; ლერეს ხშირად თავბრუ ეხსმის, ლესტიბუდებს რევმატიზმი აწუხებს, ქალბატონი ლევარასუა კი ხშირი ბოყინით იტანჯება. დაბოლოს, როგორც იქნა, სამცხენიანი ტლცე დაიძრა და მაშინ ყველამ დასკვნა, რომ ექიმი ვერ იყო საკმაოდ თავზაზანი.

ხალხის ყურადღება ახლა მდგომარეობა ბურნიზმმა მიიპყრო, რომელმაც ბაზარი გაიარა და თან ნაკურთხი ზეთი მოჰქონდა.

პომე, თავისი პრინციპების თანახმად, მღვდლები ყორნებს შეადარა, მძირის სუნს რომ იკრავენ და მეგრეოვებიან ხოლმე; ეკლესიის მასხარის დანახვა ჭირივით ევაგრებოდა, რადგან ანაფორა სუდარის მოავრები, ხოლო პირველი კი მეორისადმი შიშის გამო უფრო გზიხლებოდა.

მოსუდავად ამისა, მაინც არ დაუწყვია უკან და კანქვთან ერთად, რომელსაც ღარიბებიც ბეჯითად სთხოვა, ბოვარისას გაემართა; ცოლის წინააღმდეგობა რომ არ შეედეგროდა, მეფთხივე თავის ორ ვაჟსაც თან ნაიყვანდა სულიერად მათი წრთობისათვის, რათა მძიმე სანახაბო მათთვის მომავალი გაეკეთებინა, თვალსაზრისი მაგალითი და დაუთხრებარი ყოფილიყო.

როცა ისინი შევიდნენ, ოთახი რალაც შეზენული ზემოთ იყო აღსაცეს. თთირსურვარადფარებულ სამუშაო მაგიდაზე ვერცხლის ლანგარზე ვერცხლის მჭვირი ჯვარცხის გვერდით, რომ ანთებულ შანდალს შორის, ბამბის ზუთი-ექვსი პანია გუნდა იყო. ემას ნიკაპი მეგრულზე დამუშავდა, თვალზე გაგანერებოდა, ხოლო მისი ჩამოშამბარი თითები ზენარეს ისე უშვებოდა და შიშის ნიშნად მომართებდა, როგორც მომავალეებს სწვევით, თითქმის წინასწარვე სულდარში გახვებს ლამოზობ. ქანდაკებასავით ფრმწინარე და თვალდამართლებული შარლი, რომელსაც ცრემლი გამშრობდა, ავადმყოფის ფეხითი იდგა. ცალ მუხლზე დამოკიდებული მღვდლის ლოცვას ბუტბუტებდა.

ემამ წელა მოაბრუნა თავი და, თითქმის გაუხარდნა, როცა იისფერი ოლარი დანახა; ამ შინაგანი ღრმა მუდგროვით აღესრულა, ვინ იცის, იქნებ თავისი პირველი მისტურული აღფრთხილების სიამე, ან უკვე დაკარგული, წუთით განახლდა და შინაგანი თვალთი მარადული ნეტარების ბუნდოვან ჩვენებას ქვრებდა. მღვდელი წამოგდა. ჯვარცმა აიღო; ემამ კისერი გაიწვინა, ეთი

მწყურვალმა, როცა ასმევენ, ბაგით ღმერთკაცის სხეულს შეხო და თავისი მიღებული ღონით ისეთი ენებანი ამბორონ უყო, როგორც არასოდეს არავისთვის უძღვნიო. შემდეგ მღვდელმა *misereatur* და *huldigantia* ნაიკითა, ცერი ნაკურთხ ზეიში ჩაუწო და ცხებას შეუდგა: ჯერ თვალებზე სცხო, ამქვეყნიურ მშვენიერს რომ გაუმადლად ეძებდა; შემდეგ ცხვირის ნესტოებზე, რომლებიც ხარბად ტანებოდა და კეთილმეტყველ სურნელებას; მერე ბაგეზე, სიცრუისათვის რომ იხსენიოდა და სიამაყითა და ენებათა ტკბობით რომ კენსოდა; შემდეგ ხელეზე, რომელთაც გრმონის აღმწერელი შეგება ატკობობდა, და, ბოლოს, ფეხის-გულზე, ოდესმე მარდასა და მოუღალაფზე, რათა სურვილის ძაბილს ასდევნიოდა, მაგრამ რომელთაც უკვე სიარული აღარ შეძლოთ.

მღვდელმა თითები გაიწმინდა, ზეითი გაქვნილი ბაბმა ცეცხლში ჩააგდო, მომავლადეს სასურველთან მიუჯდა და და არჩევდა, რომ ამიერიდან თავისი ტანჯვანი იესო ქრისტეს ნაშენებს უნდა შეუერთოს და ღვთის მოწყალებას უნდა მიენდოს.

დარიგება რომ გაათავა, სურდა ანთებული ნაკურთხი სათელი, სიმბოლო ზეციერი სინათლისა, რომელთაც იგი მალე შეიძისება, ავადმყოფისათვის ხელში მიეცა, მაგრამ ემა ისე იყო დასუსტებული, რომ თითების მოქცევა ვეღარ შეძლო, და მღვდელი რომ არ მიშველებოდა, სათელი ძირს დავარდებოდა.

სამაგიეროდ, ახლა ნაკლებფერმკრთალი ჩანდა და სახეზედაც მშვიდი ნათელი ეფინა, თითქოს ზეთისცხებამ გაგურნაო.

მღვდელმა მაშინვე მაქცია ამას ყურადღება და შარლსაც კი უთხრა, ღმერთი ზოგჯერ იწებებს და სიცოცხლეს გაუნგრძობს კაცს, უკეთუ მისი ცხოვრებისათვის ამას სასარგებლოდ მიიჩნევს. შარლს გაახსენდა ის დღე, როცა ასე სიკვდილის პირს მიმდგარი ემა აზიარეს.

„იქნებ მართლაც სასიონარკვეთილება საჭირო არ იყოს?“, — გაითვქრა.

და მისცემ ემამ თვალს გაახილა, ოთხი ნელა მოათვალიერა, თითქოს ესაა, გაიღვიძა; მერე გარკვეული ხმით სარკე მოითხოვა, ერთხანს თავადარილი ჩასცქეროდა, სანამ თვალთაგან მსხვილი ცრემლები არ მოსწყდა; მაშინ თავი უკან გადაიგდო და ბალიშზე ოხვრით დაეცა.

მკერდი აჩქარებით აუშორდა. ემა მალად გადმოუვარდა; გავრნობდათ, უკვე მოკვდაო, რომ საშინლად და გაბალებით მფთქავი ფრდები არა, რომელთაც სასტიკი სუნთქვა ამორჩევდა, თითქოს სული მისი გამწარებული ფართქალებს და ყოველ ღონეს ხმარობს, როგორმე გათავისუფლდეს.

ფელისიტე ჯვარცმის წინაშე დგებო, თვით მეფთი იქნება კი ოდნავ მოხარა მუხლები, მხოლოდ ერთი კანივე იდგა და ფანჯარაში გულგრილად იცქერებოდა. მამა ბურნიზინმა თავი ლოგინზე დახარა და კვლავ ლოცვების კითხვას შეუდგა, ხოლო მისი მეტად გრძელი ანაფორის ბოლო შორს ეთრეოდა. შარლი ლოგინის მეორე მხარეს იყო დაჩოქილი; ხელში ემას ხელები ეკავა და მისი გულის ყოველ ცემზე ცახცახებდა, თითქოს სადღაც წანგრევენი ირრეკა და იმას უახსუბესო. მომავლადეს ხროტინის გაძლიერებისას, მღვდელიც დუდუნს უმატებდა; ლოცვის სიტყვები ბოვარს ყურ ქვეითის უერთდებოდა და ზოგჯერ გვერდებდათ, ლათინური სილბასი ჟღერებოდა, რაც განსვენების ზართა რეკვასავით გაისმოდა, ყველაფერს ახშობსო.

უცერად ქაფუნისზე ხის ფეხსაცმელების ფეხაუნი და საბიჯგის რაკუნი გაისმა; ხრინწიანი ხმა მღეროდა:

კარგი დარის მცხუნვარება
ქალწულს ენებად ეჯარება.

ემამ გაღვინზიებული გვირვით ნაიონია, თმაგანწილმა თვალგამტყერებულმა.

თავთავეების ასაკურეფად,
ნამტალი რომ უნდად ცელავს,
ეს ნანტე თავდახროლი
გამალეზით კვალებს ქსელავს.

— უსინათლო! — ნამოძახა მან და საშინელი, ვე-

ლური, სასიონარკვეთილებით აღსავსე ხმით გადახიზარა, თითქოს მაზინჯის საზიზლარი სახე მარადიული წყვდიადის ნიაღში საფრთხიზებულად ენებო.

დაუბერა უცხად ქარმა,
კაბაც თავზე დააფარა.

მაფრმა კანკალმა კვლავ ლოგინზე დასცა ავადმყოფი, მისცვიდნენ. იგი უკვე აღარ არსებობდა.

IX

როცა ვინმე კედება, ყველას მოიცავს რაღაც განცვიფრება, იმდენად მწელი მისწავდომია არარაობის დადგომა, იმდენად ძნელია მისი დაფერება. მაგრამ როცა მარდმა მაინც შეამჩნია, ემა აღარ იძვრისო, მივარდა და ქვეითნი მორიო.

— მშვიდობით! მშვიდობით!

პომეც და კანივეს მეორე ოთახში გაიყვანეს იგი.

— მოთმინეთ, გამწყვდით!

— დიახ, კვცდები, — ამბობდა იგი და გასტოტომას ლაშობდა, — ცუდს არავფრც აფუტებს თავს, მაგრამ გამიშეთ! მინდა ენაბო, ის ხომ ჩემი ცოლია! — და კვლავ ატრიადა.

— იტირეთ, — უთხრა მეფთიოქემ, — გამოსავალი მეიცით ბუნებრივ მწუხარებას, შეგიმსუბუქებთ!

ბავშვით უღონო შარლი აღარ ენანაღმდეგებოდა; ქვემო დარბაზში ჩაიყვანეს, და პომეც შინ წავიდა.

მოედანზე ბრმა გადაეკიდა, საშურნალო მალამოს იმედით იონიჯდა მოთრეულიყო და ყველა გამკვლეს ეცითებოდა, მეფთიოქემ სად ცხოვრობსო.

— ერთი შენც კიდევ, თითქოს შენს გარდა, სხვა აღარაფერი მასუბედეს. რა დროისა, სხვა დროს მოდი!

— და საჭიროად აფთიაქში შევიდა.

ორი წერილი უნდა დაენერა, ბოვარისთვის დამამშვიდებელი წამალი უნდა დაეწვადებინა, რამდენი ხრიკი უნდა გამოეტენა, რომ თავის მოწამვლის ამბავი ხალხში არ გავრცელებულიყო და ამავე მიზნით „რუხის შექურაში“ შენიშნა უნდა მოუთავსებინა. გარდა ამისა, თასი ვინმე ელოდებოდა მისგან ცნობების მიღებას. როცა ყველა იონიკულმა მოისმინა მისი ნაამბობი, რომ ემა ავანილი კრების მომზადებისას დარიონში შეცდომით შაქრად მიუღიაო, პომე კვლავ ბოვარისას გაუბრძო.

შარლი მარტო დადგება, კანივე, ის იყო, წასულიყო. ბოვარი საეარქელში იჯდა ფანჯარასთან და უაზროდ დასცქეროდა იატაკს.

— ახლა საჭიროა გასვენების ვადა განესაზღვროთ, — უთხრა მეფთიოქემ.

— რაო? რა გასვენება? — და მერე შემინებული აიოფრინდა, — ოჰ არა, არა! ის აქ უნდა დარჩეს.

პომეც, ზრდლობისათვის, ეტაფრზე სურა აიღო და ყვავილები მოიწვია.

— აჰ, გმადლობთ, — უთხრა შარლმა, — რა კეთილი ხართ!

სიტყვა ვეღარ დაასრულა, რადგან მეფთიოქემს საქციელმა ბევრი რამ მოაგონა.

მამის მის გასართობად პომეც მეზალებზე ჩამოაგდო სიტყვა. მცენარეებს სინესტე ესაჭიროებაო. შარლმა, თან-მობის ნიშნად, თავი დაუწინა.

— მაღ კარგი ამინდი დადგება.

— აჰ... — ამოიგინა შარლმა.

მეფთიოქემ აღარ იცოდა, რა ეთქვა; მივიდა, ფარდები ოდნავ გადასწია.

— აგერ, ტუვამი მიდის.

შარლმა მაქანისებრი გაიმეორა:

— ტუვამი მიდის.

პომე ვეღარ შედგადა კვლავ დეფყო ლაპარაკი გასვენებაზე; ისევ მღვდელმა მოახერხა მისგან საჭირო განკარგულების მიღება.

შარლი თავის კაბინეტში ჩაიკვტა, კალამი აიღო და ბევრი ქვეითისა შემდგა, დაწერა:

„მსურს, იგი საქორწინო კაბით, თეთრი ფეხსაცმლითა და გვირგვინით დაასაფარო. თმა მხრებზე უნდა ჰქონდეს ჩამოშლილი, კუბო სიმა უნდა იქნეს: მუხის, ურთმბლესა და ტყვიის. დეე ნურაფერს მეტყვიან. ძალა არ შემეწყეს.

ძაბის მაგიერ კუბოს მწვანე ხავერდის დიდი ნაჭერი გადა-
აფარდა. ასეთია ჩემი წება და ყოველივე ისე ქენით, როგორც
მე მსურს".

ბოვარის რომანტიკულმა სურვილმა ახლობლები
გააკვირვა; მეაფთიაქე მაშინვე ადგა და მოახსენა:

— ეს ხავერდი მე ზედმეტად მიმაჩნია. სხვა არა იყოს
რა, ხარჯიც...

— თქვენი რა გვითხებთ? — ნამოიძახა შარლმა, —
თავი დამანებეთ! თქვენ ხომ არ გყვარდება იგი. მომშორ-
დით აქედან.

მღვდელმა მკლავი გაუყარა და ბაღში გასასვლელზე
ბლაღ გაიყვანა. ქვეყნის ამაოებანზე ჩამოუგდო საუბარი:
ღმერთი დიდია და მოწყალე; ადამიანი უდრეტიველად
უნდა დაეშორებოდეს მის ბრძანებას და ყველაფრისათვის
პატივს მიაგოს.

შარლი მკრეხელობას მოჰყვა:

— ვგმობ მე თქვენს ღმერთს!

— სული ამბოხებისა კვლავ სადგურობს თქვენში, —

ამოიოხრა მღვდელმა.

მაგრამ ბოვარი უკვე ძლიერ დანაწიურდა. იგი დიდი
ნაბიჯით ფიქვად კედლის გასწვრივ კიბულებს აგრძელებდა,
და ზეცას სიძულველით ახსენებდა თვლებს აპყრობდა,
მაგრამ ერთი ფოთოლიც კი არ შერჩეულა.

წიშის შეხვეტი ნაშოვიდა. შარლმა, რომელსაც მკერ-
დი აღა ჰქონდა, სიცხე იგრძნო, სამზარეულოში შევიდა
და დადგა.

ქვეს საათზე, მოედანზე ხრიგინი გაისმა: "მერცხალი"
დებრუნებულყო. შარლი ფანჯარასთან იდგა, შუბლი მინაზე
მიდოდა და უცქეროდა, როგორ ერთიმეორის მიყოლებით
ჩამოდიდნენ მგზავრები. ფელისიტენ სასტუმრო ოთახში
დაუყო ლუბი იატაკზე; შარლი მიეგდო და მივიდა.

პოზე თუშვა ფილოსოფოსი იყო, მაგრამ მიცვალე-
ბულების მაინც პატივს სცემდა. ამიტომ არც საბარლო
შარლს უზენაა და საღამოს კვლავ მივიდა, რათა მიცვალე-
ბულისთვის ღამე ეთია; თან ნაშოელი სამი წიგნი და უბის
წიგნაკრე შენიშვნებისათვის.

მღვდელი უკვე იქ იყო. საძინებელიდან გამოტანილი
საწოლის სასთუმალთან ორი მსხვილი საწოლი ენთო.

მეაფთიაქე, რომელსაც ღუმელი ამძიმებდა, ვერ მოით-
მინა და რამდენიმე ნაღვლიანი სიტყვა წარმოეთქვა ამ "უე-
დურ ახალგაზრდა ქალზე". მღვდელმა მიუგო, ახლა მის-
თვის ლოცვის მუტი აღარ დაგვარჩენია რაო.

— ორში ერთია: — განაგრძო ბოვარი, — იგი ამ
მოწყალეებასა შინა მყოფი გარდაიცვალა (როგორც ეკლე-
სია ამბობს), და მაშინ სრულიადგა ჩვენს ლოცვებს არ
საჭიროებს, ამ მოუწანებელი მოკვდა (მგონი, ესეც ეკლე-
სიური განთქმაა), და მაშინ...

ბურნიზინმა გაჯავრებით გააწყვეტინა, ყოველ შემთხ-
ვევაში, ლოცვა საჭიროაო.

— მაგრამ, — არ ცხრებოდა მეაფთიაქე, — უკეთუ
ღმერთმა ყოველი ჩვენი გასაჭირი იცის, ლოცვა რაღა
საჭიროა?

— როგორ თუ რაღა საჭიროა? — ნამოიძახა მღვდელმა,

— თქვენ ქრისტიანი არა ხართ თუ?

— უკაცრავად, — უთხრა პოზემ, — მე ქედს ვიხრი
ქრისტიანობის წინაშე. მან გაათავისუფლა მონები, ქვე-
ანას ზნეობა გაუჩინა...

— საქმე ეგ როდია! საღმრთო წერილი...

— ოჰ, ოჰ რაც შეეხება საღმრთო წერილს, ისტორია
გადაშალეთ; ცნობილია, რომ მთელი საღმრთო წერილი
იფიქრებდა შერეულს.

ოთახში შარლი შემოვიდა, საწოლთან მივიდა და
ჩარდახი წყნარად გადასწია.

თავი ემას ღონავ მარჯვნივ მოედრკა. ლიადმენილი
პირი შავ ხეწველით მოჩანდა სახის ქვემო ნაწილზე.
ცერები ხელისგულზე მიკეცილი დარჩენიდა. წაწამები
თვითრად დაფიქრდა, ზოლო დაუხუჭავ თვალზე წნე-
ბანი, მუკი აპკი გადაპყროდა, ვით ობობას ქსელი, ზნარნი
მკერდსა და მუხლებს შორის ჩაწოლილიყო. მხოლოდ
ფეხის თითებზე იყო ანეული; შარლს ისე მოეჩვენა, თითქმის
შეტისმეტად მძიმე რამ დასწოლია მიცვალებულსო.

ეკლესიის საათმა ნაშუაღამევსი ორი დარქვა. ისმოდა
ხმინად ღუფუნენ მდინარისა, ბნელში რომ სვდიდა ტურა-
ლის ახლოს. მღვდელი ბურნიზინი დროდადრო მაგრად
აცხიკებდა, პოზე კი ქალაღზე კალამს აწრიბინებდა.

— გამიგონეთ, ჩემო ტკბილო მეგობარო, — უთხრა
პოზემ შარლს, — ნადით აქედან, ეს სანახევროდ შექვე-
ნდეს გულს გიკლავთ.

გაიგადა თუ არა შარლი, მღვდელი და პოზე კვლავ
შეკამათინენ ერთმანეთს.

— ნაიკითხეთ ვოლტერი, — ამბობდა ერთი, — ნაი-
კითხეთ პოლბანი, ნაიკითხეთ ენციკლოპედია!

— ნაიკითხეთ "ზოგერთი პორტუგალიელი ებრაე-
ლის თხზულებანი", — უნებნებად მივიდა, — ნაიკითხეთ
„ქრისტიანობის სული“ მსაჯულად ნამყოფის ნიკოლასი!

ორივე გახეხილული იყო, განთილებული, ერთმანეთ-
ლად ლაპარაკობდნენ, ერთმანეთის არა ესმოდათ რა.
ბურნიზინი აღმოცენებული იყო ასეთი უტყურობით;
პოზეს აკვირვებდა ამგვარი სისულელე; ღამის ერთმანეთი
შეურაცხევეს, რომ ამ დროს შარლი არ შეეოსულებოდა,
რალაც ძალა ვიზიდებოდა აქეთენ და იგიც ნამდუნუმ
ამოდიოდა კიბზე.

მიცვალებულის პირდაპირ დადგებოდა, რათა უკეთ
დევანა და კარგა ხანს ასე გარინებული რჩებოდა, მა-
გრამ ტანჯავს როდია გრძნობა, რადგან მუტად ღრმა
იყო იგი. იგრძნობდა თავს ღვთისა და მაგისტრუმის სანახუ-
ლზე ნაამბობს და კატა აუფრენდა, საჭიროა შხოლოდ
მადფრი სურვილი, რომ შესაძლებელი გახდეს მისი გა-
ცოცხლება. ერთხელ კიდევ დაიხარა მისკენ და წყნარად
უთხო: "ემა! ემა!" მისმა ამოხვარამ საწოლზედ ალი შეარ-
ია.

განთიადისას დედამისი მოვიდა. შარლი მოეხია და
აქვითინდა. დედამაც, ისე ვით მეაფთიაქემ, გახედა და
რამდენიმე სიტყვა დასწრა დაგრძალვის ხარზე. შარლი
ისე გაეჯავრდა, რომ დედამ გაჩუქება არჩია; პირიქით,
შვილმა სწორედ მას მიანდო ქალაქს წასვლა და ყოველივე
საჭიროს ყიდა.

ნასადღევო შარლი მარტოდმარტო დარჩა. ბერტა
ქალბატონ პოზისთან წაიყვანეს; ფელისიტე კი, მამადა
ლევრანსუსთან ერთად, ზემო ოთახში იყო.

საღამოს მწახველ-მოსამძიმრენი მოვიდნენ. შარლი
ადგებოდა, ხელს ჩამოართმევდა, სიტყვის თქმის თავი კი
აღარ ჰქონდა. მოსულნი დანარჩენ სტუმრებს მოუგებო-
და, ბუხრის წინ რომ ფართოდ შემოკალაულიყვნენ;
თავდახრით თავს იქნევდნენ და ხანგამოუვებით ღრმად
ოხრავდნენ; ყოველი მათგანი ძალზე მოებზრებოდა იყო,
მაგრამ ცდილობდა, სხვაზე მუტ ხანს დარჩენილიყო.

საღამოს ცხრა საათზე პოზემ მოვიდა (ამ ორი დღის
განმალბობაში მხოლოდ მას თუ დაინახავდი მოედანზე) და
თან მოიტანა ქაჯური, ბუნჩო და სურნელოვანი ბალახე-
ულობა; არა დავიწყებოდა აგრეთვე არც ქლირი პაერის
გასანმენდა. ამ დროს ფელისიტე, მამადა ლევრანსუა და
დედაბერი ბოვარი ემას დასტრიალებდნენ თავს და მის
მორთავს ათავებდნენ; როცა დაასრულეს, მიცვალებულს
თავიდან ვეცხებამდე ხაში ლეჩქაი გადააფარეს.

ფელისიტე ტირიდა;

— ოჰო, ჩემო საბარლო ქალბატონო! ჩემო საბარლო
ქალბატონო!

— ერთი შეხედვით, რა ლამაზია, — ამბობდა სასტუმ-
როს ბატონი ქალი, — გეგონებთ, ესაა ნამოდგებო!

მერე მიცვალებულისათვის გვიკრავი უნდადათ
დედაგათ: საჭირო იყო თავის ოდნავ აწევი; პირიქით წერ-
წყვიით, ერთმანედ იფეთქა შავმა სითხემ.

— აჰ, ღმერთი ჩემო! ტანისამოსს უფრთხილდით, —
ნამოიძახა ქალბატონმა ლევრანსუმ, — თქვენც დავეცხე-
ართ, — მიმარა მეაფთიაქეს, — იქნებ კიდევ გემინია?

— მე გემინია? — შხრების აქეცით ჰკითხა მან, — განა
მაგისთანები მინახავს პოტელ-დეის საავადმყოფოში, როცა
ფარმაციას სწავლობდი ანატომიურ კლინიკაში, გვაშობს
გაკვეთის დროს, ჩვენ პუშუს ემანუელდით ხოლმე! არყოფ-
ნა ფილოსოფოსის როდი ამინებს; ეგ კი არა, ეგ ხშირად
მოითქვამს ხოლმე კიდევ, რომ ჩემი გვაში კლინიკის უნდა
ვუანდრო, რათა სიკვდილის შემდეგაც მეცნიერებას გა-
მოვადგე.

მღვდელი შარლის ამბის გასაგებად მოვიდა და როცა
პოზემ უამბო, მწუხარედ თქვა:

— მოგვხსენებთ, მწუხარება ჯერ კიდევ არ გაქნარე-
ბია!

მამინ პოზე მღვდელს შეესიტყვა, თქვენ ხომ დაზღუე-
ლი ხართ, სხვების მსგავსად მუდმივი საფრთხის წინაშე არ

დგახათ, რომ დაკარგოთ საყვარელი არსება. ამან კვლავ კამათი გამოიწვია სამღვდლელების უცოლობაზე.

— სრულიად ბუნებრივი არ არის, რომ კაცი უტოლო ცხოვრობდეს, — თქვა მეოცნაქემ, — ვინ იცის, რამდენი დანაშაული მომხდარა...

— ლეთის რისხვა! — ნამოძიანმა მღვდელმა, — როგორ გნებავთ, რომ ცოლიანმა კაცმა, ჰქვიათ, საიდუმლოდ დაიკავა ალსარება?

მაშინ პომპე ალსარებას შეუტია, ბურნიზიენი კი მას იცავდა: ასახელებდა მრავალ შემთხვევას, როცა ალსარებას ადამიანი სრულიად განუხლებია. უამბო რამდენიმე ანეკდოტს ჟურნალზე, როდესაც ერთბაშად გაასტიმლდნენ, სამღვდრო პირებზე, რომელთაც საალსარებოდ წარდგომისას თვალთანად თითქმის ბისტრი მოშორებითაო. აი, ფრთხილად იყო ერთი მღვდელმთავარი...

მის მოკამათეს უკვე ჩასტინებოდა, რადგან ოთახში დახშული პერი იდგა, მღვდელმა ფანჯარა გააღო, რამაც შეაფთავა გააღვიძა.

— ინებეთ! და საბურთუთო გაუწოდა, — ერთი ნახუში. გამოგაფხიზლებთ.

— გესმით, ძალი იყოს? — უთხრა მეფთხაქემ.

— ამბობენ, — მიუგო მღვდელმა, — ძაღლები მიცალეუბას გრძნობენო. აგრეთვე ფეტიკარც. იგი უთუოდ ნავა, უკუთო მინ მიცალეულობა.

პომეს უკვე აღარ გაულაშურებია ამ ცრუმორწმუნოების წინააღმდეგ, რადგან კვლავ ჩაქინა.

უფრო აშტანი ბურნიზიენი ერთხანს კიდევ აცმაცუნებდა ტუჩებს უშმიოდ; მერე, მისდა შემწვინვლად, კისერი მოღრცა. მსხვილი წიგნი გაუვარდა და ხერხივ ამოუსვა. ასე ისდნენ პირისპირ მუცლებამოხილულნი, სახემოთნითლი, რომელნიც ამდენი უთანხმოების შემდეგ მაინც შეურიგდნენ ერთმანეთს ადამიანთაში ამ საერთო სისუსტის დროს; უშრიადნი იყვნენ, ვით მიცალეული მათ ახლოს, რომელსაც თითქმის სინანესო.

შარლი შემოვიდა, მაგარა ისინი არ გაუღვიძებია. ეს უკანასკნელი მოსვლა იყო. სურდა, მიცალეულობას გამოისოელებოდა. სურნელოვანი პალახები კვლავ ბოლავდა; კვამლი გარენდ შეშოსულ ნისლს ეხვედებოდა. ცაზე რამდენიმე ვარსკვლავი ციმციმებდა. წყნარი იდო იყო.

თაფლის სათილოს ნაღველებში მსხვილ ცრემლებად ეცემოდა ლოგინის ზეწრებს. შარლი სათილებს მშტერებოდა და მათი ყვითლი ლიცლიცი თვალებს იღლიდა.

მთავრის შეუთით მოკავივ თეთრი სატრის პაპაზე სინათლის ტალღები ციმციმებდა; ემაც ამ ტალღებში იძირებოდა და შარლს ეჩვენებოდა: მიცალეული თაფისი სხეულიანდ გამომქრალა, რათა გარეშოს შეურთდეს, აი, ამ ლამის მუდგრობის, ნიაფის ამ ქროლასა და დედამიწის ანაორთქლსო.

შემდეგ, უფერად თვალნი წარმოგება იგი, ვით ცოცხალი, ხან ტრისტის ბაღში სკამზე მჯდომარე, კვლიან ლობებთან, ხან რუანის ქუჩებში, ხან თაფიანთ სახლის წინ, ხანაც ბერტის ფერმის გზოში. ყურში ყმანვილთა სიცილი ესმოდა, მაშინ რომ ვაშლის ხეებქვეშ ცეცავდნენ. ოთახი სახეზე იყო მისი თმის სურნელებითა და მისი კაბის ქსოვივზე ხელში იყო უტყაცუნებდა, თითქმის ბუხარში ცეცხლის ნაპერკლები წკიცინებენო. საუესებით ისეიივე იყო! დიდხანს აგონდებოდა წარსული ბედნიერების ყოველი წუთი, მისი ქცევა, მიზობრა, ხმის კილო. სასონარკიოილების ერთი შეტევა რომ გაუწვდებოდა, შემდეგ სხვა გამორჩეულობა, და ასე უსაზღვროდ ეყვინებოდა მათი დაუსრულებელი ცვლა, ვით ადუღებული ზღვის ტალღები.

სამონღმა ცნობისმოყვარეობამ შეიპყრო: მივიდა და წყნარად აცმაცხებული თითის წვერებით ასწია პირბადე, მაგარა მისი მეყრდნობამ საშინელი კვიელი აღმოჩნდა და ორივე გაყვითლა. მათ ძირს ჩაყვანეს იგი, სატყროს ოთახში. ცოტა ხნის შემდეგ ფლინსიგე მოვიდა და თქვა, მიცალეუბლის თმის კულდას თხოულობსო.

— მოსტყობი! — უთხრა მეფთხაქემ.

მაგარა, რადი მასხური ვერ ბედავდა, თვით აიღო მაკარგელი. ხელები მის უკანაყვანს, რომ სატყროს ღებზე კანი რამდენიმე ადგილას გაუჩხვლიტა. ბოლოს, ალაღებულზე მოჭრა და საშიოდ ადგილას მწვერიო, სქელსა და შავ თმაში თეთრი ხარვეზები დაანარჩუნა.

მღვდელი და მეფთხაქე თავ-თავიანთ საქმეში იყვნენ

გართულნი. ხანდახან კიდევ ჩაქინებულაო, რისთვისაც, ყოველ გაღვიძებისას, ერთმანეთს აყვდრიდნენ ხოლმე. მაშინ მღვდელი ოთახში ნაკურთხი წყლის სსურებას შეუდგებოდა და, მეფთხაქე კი — ქლორის ფრცვევას.

ფელისიტეს მათზე ეზრუნა და კომოდზე დაეტოვებინა ერთი ბოთლი არაყი, ყველი და ერთი დიდი ტბორი პური. სრულიად ღონებშიდლმა მეფთხაქემ, ასე დილის ოთხ საათზე, ძლივს წაიკნავლა:

— ჩემმა მზე, დიდი სიამით დაწაყრდებოდი ახლა! მღვდელს პატივი არ დასჭირვებია; მაშინვე წავიდა, ილიცა და რაცა დაბარუნდა, ისაუზნეს, გადარქეს; თანაც ონავი სიცილი აყავლეს, თვითონაც არ იცოდნენ, რისთვის; ალბათ, ორივე იმ გაუგებარმა მზიარულებმა აიტაცა, ადამიანს რომ საშწნარაო სანახაობის ხილვის შემდეგ დაუფლტა ხოლმე. უკანასკნელ ჭიჭანზე მღვდელმა მეფთხაქეს მხარზე ხელი მიუთავაშა და უთხრა:

— ჩვენ მთავრ მოვიგდებით!

ქვემოთ, დერეფანში მოსულ მუშებს შეეყარნენ, შემდეგ, მთელი ორი საათის განმავლობაში, შარლს ჩაქურხი-აგან წამება უნდა ატანს, ფიცრებს რომ ურასხუნებდნენ. მიცალეული მუშის უკბოთი ძირს ჩაიტყნეს, სადაც კიდევ ორ კუბოში უნდა ჩაედოთ, გარეგანი კუბო მეტად გაჩენილი აღმოჩნდა, ასე რომ, იძულებული იყვნენ, ლევიბინდ გამოღებული მატყლით გამოეტყნათ. ბოლოს, როცა სამივე სხეურავი მორარგეს, დაჭედეს და დაადფრეს, კუბო ღია კარის პირდაპირ დაასვენეს. სახლის კარი ფართოდ იყო გაღებული და ორნელებელმაც ინესს გასცვენებზე მოსვლა.

მოსუცი რუო, როგორც კი მოედინებ მოვიდა, კარში გამოეფინო შავ მუდს რომ მოჰქრა თვალი, გული წაუვიდა.

X

მეფთხაქეს წერილი მხოლოდ დღე-ნახევრის შემდეგ მიეღო რუოს. რაკი პომპე მისი მგრწნობიარობის ამბავი იცოდა, წერილი ისე შეადგინა, რომ მოხსენებ არ იცოდა, რა მოელოდა.

პირველად მოხუცი დამბლავაცემულივით წაიქცა. მერე წერილი ისე გაეფხი, რომ ემა არ მომკდარა, მაგარა შესაძლებელია ასე მოხდესო. მაშინ საჩქაროდ ჩაიკცა ბლუზე, ქუდს ხელი დაავლო, ფეხზე დუხი დაიკრა და ცხენი გამოაქნა; მთელი მამილი იძულებულა რუომ ხეწენოთ, წამებითა და შინით გაიარა, ერთხელ ცხენიდან ჩამოიტყნოც კი მოხდნა.

ველარდერის ხედავდა, ყურში რაღაც ხმები ესმოდა, ეგრისა, გაეგვიდო.

ინათა გზაში სამი შავი ფრინველი შეაშინა, ხის ტოტზე რომ ექინათ, და ამ წინასწარი ნიშნის გამო შიშის ძრწოლა აუტყდა. მაშინვე ღვთისმშობელს ეკლესიისათვის სამი შესაბოლოსი შეწირვა აღუთქვა, აგრეთვე ბერტის სასაფლაოდ გასაოფლის ნიშამდე ფეხმშეშევა მისვლა.

მაროშს რომ მიაღწია, მფუფრულეს შორიდანვე მიაქსა, კარი ბეჭის ერთი კვრით შეანგრია, ქერის ტომარას მივარდა, თაფივკი ერთი ბოთლი ტბორი სიდრი მოაპირქცა, ოთავს ცხენს მოახტა და კვლავ გააქროლა.

თავს ავერცნა, ემას უთუოდ მორარგნენ; ქვიშები საშუალებას გამოსცემიან, ეს უეჭველიყო. გაისხნა ყველა საკვირველი განკურნება, რაც კი თავის სიცოცხლეში გაეგონა.

მერე ქალიშვილი უკვე მკვდარი წარმოუდგებოდა. გზაში, მის წინ იდო გამხვართული. რუო სადავეს ჩაქურავდა და მოჩვენებად გაქროლიდა.

ენკაშეშეში, რათა ღონე მოეკრიბა, ზედიზედ სამი ფინჯანი ყავა დალია.

მერე აზრმა გაუელვა, წერილის დამწერის სახელი აერი-აო. ჯიბეებში დაეძინა, იმეცა, მაგარა ამოღება ვერ გაბედა.

იმ ზომამდე შეიკრია, რომ ქვიშ შეეპარა, ხომ არავინ იხუმრა ასე უხეროდო, შურისძიებით და სიმთვარეს დროსო; ამა მკვდარი რომ იყოს, ხომ ეგვიდნებოთ? არა! კარგეში არაჩვეულებრივი არა იყო რა: ცა ღურჯად კამკამებდა, ხეები ირხვოდა, ეგერ, ცხვრის ფარას მიერეკებოდნენ. დაბავ მალე გამოჩნდა; ხედავდნენ, რომ მივიდა, ცხენის ფაფარზე დახრილი; საბარლო პირუტყვს უმოწყალოდ სცემდა, მთელი მოსართავები სისხლით იყო გალავული.

როცა მოსულერდა, ატირდა, ბოვარის მოხედა...
— შეიღო! შეიღო! ემა! ამისნენი თა მობედა...

იგი კი სლოკინით ეუბნებოდა:

— არ ვიცო, არ ვიცო! ეს ლეთის რისხვას!

მეათეთაქმე განაშორა ისინი:

— რა საჭიროა ეს სამხელი წერილმწიფე? მერე ყველაფერს მე გაიმბობ ბატონო რუო. აი, ხალხი უკვე შეიკრიბა. მტერი დარბაზისკენ, თუ შეიძლებაოდე! მტერი ფილოსოფოსობას!

საბარლო შარლსაც უნდოდა მხნე ყოფილიყო და ამიტომ რამდენჯერმე გაიმეორა:

— რა გაეწყობა სიმხნე კი მეყვარ. ჯანდაბას ჩემი თავი! საფლავამდე მივიტოვებ.

ზარები რკავდა. ყველაფერი მზად იყო უკვე. დრო იყო, გაესვენებოდა.

და ეცლსიანი, საშლოცველო სკამზე ერთად მსდებოდა, ენი, ზედაფენი, სამი შედაფენი რომ აქეთ-იქით მიმოდიოდა და გაბმულად გაღოდა. ყურთამსენის წამლებად ჭყვიტინებდა სერპენტს. შემოსილი ბურნიზენი წერილი ხმით ლაღებდა. ლესტებუდა თავისი ცოცხიანად ეცლსიანში მილიროდა; ოთხრიგად ანთებულ სათლეს შორის კუბი იდგა. შარლს უცხარი სერვიერი ულიტინებდა: ამდგარიყო და ის სათლესი ჩაქერი.

ცდილობდა, მომავალ ცხოვრებას მისწვდომოდა, სადაც ემას შევრებოდა. ისე წარმოედგინა, რომ იგი სამოგზაუროდ იყო წასული, დიდი ხნით და ძალიან შორის, მაგრამ, როცა გაასხედებოდა, რომ იგი აქა, კუბოში ძეხს, რომ ყველაფერი გათავებულია და ახალე მინაში ჩაღვლი, ბრბი მოურეფა, ველური, შავი, სასაზარეულო. ზოგჯერ ასე ეცნა, ველაფერს ვერაზრობდა და ტბებოდა თავისი მწუხარების ამ განელებით, მაგრამ ამავე დროს თავი კიდევაც ენოზლებოდა ასეთი უგანარისთვის.

ეცლსიანი უფერად რკინით მოჭდილი საბეჭდო კაუნი გაოსმა, ტაძრის სიღრმეშიან მოისმა და გვერდის მინაშენში მიწყდა. უბრლო მიხაკისფერბლუზიანმა კაცმა დიდი გაჭირვებით დაიჩოკა. ეს იპილტვი იყო, „იქორის ლომის“ მეფერიც. თავისი ახალი იდგი წამოღო.

ერთ-ერთი შედაფენი შესაწირავს აგრკვება და შავი ფული წკარუნით ცვიოდა ვერცხლის ლანგარზე.

— გაათავით! აღარ შემოძლი!

წამოიკვენა ბოვარიმ და ზუთფარანკანი გაჯავრებით დააბაო ლანგარზე.

ეცლსის მსახურმა მდაბლად მადლობა მოახსენა.

კვლავ გალობდა, კვლავ მეტანიები, ადგომა და დაჯდომა, თითქმის ბოლო აღარ ჰქონას! შარლს გაასხენდა, რომ აქ გამოსასახლების პირველ ხანებში ერთხელ ისინი წირვაზე იყვნენ და ევერ, მარჯვენა კედელთან ისხდნენ. ზარი კვლავ გარეკვს. სკამები ხმაურით მისინი-მოსინი. შესაფერვებაში სამი კტი გაუყარეს კუბოს და ყველანი ეცლსიდან გაიქცნენ.

აფთიკის ზღურბლზე ყუსტენი გამოჩნდა, მაგრამ ისევე მიიმაბა: გაფთირებული იყო, ფეხზე ძლივს იდგა.

სამეცლოვიარო პროცესიას ყველანი ფანჯრიდან უცქეროდნენ. შარლი წინ მიდიოდა. ცდილობდა, წელგამათოლი ყოფილიყო, მხნეობდა, თავის ქნით სალამს აძლევდა მათ, ვინც გზადაგზა პროცესიას უფრდებოდა.

ექვსი მტერთავი, თითო მხრიდან სამ-სამი, ოდნავ აქონიშნულნი, წელა მიიბეჭებდა. ეცლსის კრებულნი, მგალობლები, ორი ბავშვი, მღვდელმთავრებს რომ ეს-მარებოდა, De profundis-ს გალობდნენ; მათი ხმა მიხედვრებს უყვნიებოდა, აღმართში მძლავრად ისმება, დაღმართში კი — მინელნით. ზოგჯერ თვალთაგან მიეფარებოდნენ, მაგრამ ვერცხლის დიდი ჯვარი მაინც მოჩანდა ხეებში.

ქალბერი ბოლოს მიდიდობდა, შავი-წაფისაშხებითა და ჩამოშვებული პარტყულებით; ხელში მსხელი სათლესი ეჭირათ. შარლს თავებზე უყვოდა და დაუსრულებელი ლოცვებით, სათლესის ციკავით, ფეხისა და შესაბოსლის მიტკბო სუნის გამო. ქროდა გრილი ნიავი, მწიანობდა ჭკავი და მინდვრის თოღებში, წამის წერილი წინკლები

კომიციმება ეცლიან ლოხებზე. გარემოს მხიარული ხმაური აესებდა: საღებავ შორს ისმება მიმავალი ურმის ქორალი, მაღლის ყიფლი, კვივის ჭიჭიანი, გადლის ხედექმე რომ დაქნებოდა. მომწდილი ცხე ვარდისფერი ღრუბლები მიცურავდნენ, ქობთა ბალახათოსულ საფარვეზე კამლის მოლურჯო რკალები ისევდა. გზად მიმავალ შარლს

ეცნაურებოდა ეს ეზოები. აგონდებოდა სხვა დიდიხეი, რომ თავის ავადმყოფებს ჩამოუვლდა, ამ ეზოებს გაივლიდა და შინ დაბრუნდებოდა მასთან.

ვერცხლის „ცრმელებით“ მოჩითულ შავ მათხს, ქვერ აფერილდება და კუბოს აჩენდა. მტერთოვლი დაიდაღნენ, ნაბიჯს უკლეს, კუბოს გაჭირვებით მიარხედნენ, ვით ნაეს ტალღებზე მოკანავეს.

მივიდნენ, მამაკაცები ფერდობზე დაეშვნენ და ახალ-გათხრალ სამარქსთან შეგროვდნენ, სანამ მღვდელი ლაპარაკობდა, თორღლიდან ამოყრილი მონათალი მინა წელნიელ ისევ სამარქში ცვიოდა.

კუბოს ოთხი თოკი ამოსდეს და სამარქში ჩაუშვს. შარლი თვალს არ აშორებდა. კუბო თანდათან ეშვებოდა. ბოლოს ბიძკის ყრუ მხარეი მოისმა; თოკები სიგიფით ზეით ამოართიდა, ბურნიზენმა ეცლსის მსახურის მიერ მინოდებულ ნიშაში მოიმაგრვა; მარცხენაში მძლავრად ისრულა სამარქში კარგა მინრდილი ბელტე. ხის კუბო, ქვები რომ მოხვდა, ისე საშინელი ხმა გაოსცა, რომელმაც მარადისობის გარემოშიადა გვერქნებოდა ხოლმე.

მღვდელმა ისომი გვერდილი მდგომს გადასცა, ეს პოზე იყო, მეათეთაქმე სასხურებელი ზეიმით შეარბია და მერე შარლს მიანდა, რომელიც მუხლამდე წაყარ მინაში ჩაფლულიყო და მუჭა-მუჭა ყრდა საფლავში მინას. თან განუწყვეტლად იმეორებდა: „შევიდობით!“ მიცვლებულს პავროვან ამბორს უგზავნიდა, სამარისკენ იზიდებოდა, თითქმის მასთან უნდა დაიმარხოხო.

ხელი მოკიდეს და გაიყვანეს; მალე დამშვიდა, რადგან ვიღ იცის, იქნებ მანაც, ისე როგორც ყველამ, ოდნავ შეება იგრანო იმის გამო, რომ ყოველივე გათავდა.

მოხუცმა რუომ დაბრუნების მაგიანად გაბოლდა თავისი ჩიბუსი, რაც პოზეს გულის სიღრმეში მარცვლიანში არ მოენდია. მან ისიც შენიშნა, რომ გასვენებას ბატონი ბიზე არ დასწრებია, ტუვაში წირვის გათავებისთანავე გაილა-ლა, ხოლო თვედრის, ნორბაროსი ლაქიას, ლურჯი სერთუკი ცეცხ, „თითქის შავს ევერ უშოვიდნენ, რაკი წესი ასეთია, ეშმაქა წაიღოს!“ თავის შთაბეჭდილებათა გასა-ხარებლად იგი ჯგუფთან ჯგუფში გადადიოდა. ყველანი დიდ მწუხარებას გამოუქვამდნენ ემას გარდაცვალების გამო; განსაკუთრებით ლერე, რომელიც დაკარგულას არ და-კლებია.

— საბარლო ქალი! რა დანაკლისია ქმრისთვის!

— იცით, მე რომ არა, — განწყვეტინა მეათეთაქმე, — ქმარი უთუოდ თავს მოიკლავდა.

— რა სასიამოვნო პიროვნება იყო! მერე, ამ ერთი კვირის მან, ჩემს საცავროში იყო სწორედ, ვინ იფიქრებდა!

— ვერ მოვიცალე, რომ მოვმზადებულყავი, თორემ ორიოდე სიტყვა მინდოდა მეუქვა მის საფლავზე. — უთნარა პოზე.

შინ რომ მივიდა, შარლმა ტანისამოსი გამოიცვალა, მოხუცმა რუომაც კვლავ თავისი ლურჯი ხალათი ჩაიცვა. ხალათი ახალი იყო და რადგან გზაში ნაჭტრალზე თვალს სახელობით იწმენდა, ეს ადგალები გახუდა, ხოლო ლაქები სახეზე შერჩა, გარდა ამისა, ცრმელებმა ნალარევი დაუსატეს მტერთან ლოყაზე.

ბოვარის დედაც მათთან იჯდა, სამივე დუმდა, ბოლოს მოხუცმა რუომ ამოიხიროს:

— გახსოვთ, ტოსტში რომ გენეიეთ სწორედ იმ დროს, როცა პირველი ცოლი დასაყალავეთ? მაშინ კიდევ შემქლო თქვენთვის ნუგეში მომეცა, კიდევ შემქლო რამე მეუქვა, ახლა კი...

და ღრმა ამოხირობის შემდგომ, რამაც მთელი მისი მკერდი შერყია, მოხუცმა განაგრძო:

— ეს, რაღა უნდა ვთქვა! ჩემთვის ეს აღსასრულია, ჯერ ცოლი დამეარება... მერე ვაჟი და აი, დღეს ქალიშ-ვილი!

და მაშინვე ბერტოს დაბრუნება განიზრახა, — ამ სახლში ჯერ დავიბნებო, შევიღმეილის ნახვაც კი არ ისურვა.

— არა, არა! კიდევ მეტ მწუხარება! ველარ ავიტამ! ჩემი მაგიერ აკოცე მადგად. შევიდობით... ჩემი კარგი შე-პირა რა უშეუბნა ამა, — და მან ბარძაქზე ხელი დაიკრა, — ფიქრი რე გაქვით თქვენს ინდაურს ყოველთვის წესი-ერად მიიღებთ ხოლმე!

ხოლო გორაკის წვერზე რომ ავიდა, მობრუნდა, ვით

ოფისში სენ-გიორგიის გზაზე, ქალიშვილი რომ გამოაცი-
ლა, ირინილის სახლთა ფანჯრები ჩამავალ მზის სხივებს
ხანძარსავე გაუჩინებდნენ. მოხუცმა ხელისუფალით შუბ-
ლი დაიჭირა და შორს, ცის დასავლელ გარეშა გალა-
ვინი, რომლის გადაღმა ხვთა შავ ჯგუფებში თეთრი ქვე-
ბი გამოჩნდა; მერე ცხენს გაუჯვარდა და ნელი ჩორთით
გასწია, რადგან ცხენი დაუკლებულიყო.

შარლი და მისი დედა, მიუხედავად დილონებისა, დიდხანს
ისხნებდნენ ერთად ამ საღამოს. წარსულს იგონებდნენ, მო-
მავალს ითვალისწინებდნენ. დედა ირინილს გადმოსაძლევდა
შეიტანს, ოჯახს გაჟღერებდა. ახლა აღარ განშორდებიან
ერთმანეთს. დედა მწუხრული და აღურსიანი იყო, რადგან
გაუგულო კიდეც უსაბოლო, რომ ბოლოს შეიძლოს სიცვარულს
დაისაკუთრონ, რაც ამდენი ხნის განმავლობაში ვერ
მოეხერხებინა. შუალაზე შეიქნა, დაბაში ჩვეულებრივ
მყუდროებას დაესადავებინა, მაგრამ შარლი მაინც ფე-
ხილობდა და სულ ემაზე ფიქრობდა.

როდოღვი გულის გადასაყურებლად მთელი დღე
ტყეში დაქუცბებოდა, ახლა კი მშვიდად ეძინა თავის ციხე-
დარბაზში.

ლონსაც, რუანში, აგრეთვე ეძინა.
იყო კიდეც ერთი ვინმე, რომელსაც ამ შუალამისას
ძილი არ ეკარებოდა.

საფლავზე ნაძვთა შორის მუხმოდრეკილი იდგა
ყმაწვილი და ტიროდა. მეგრის მისი ქეთითი გმინავდა.
განსაზღვრული სიძიმე წუხილისა სუნთქვას უკრავდა,
ნალექლი ხმის უსმო იყო, ვით მთავად, და უძირო, ვით
ღამის წყვილია.

უცერად ჭიჭკარმა გაიჭირალა. ეს ლესტიბუდა იყო,
თავისი ნიშნითვის მოვიდა. მან იცნო უსსენი, ღობეზე
რომ გადასტა, და მაშინ ხელად მიხვდა, ვინ იყო ის ბოროტ-
მოქმედი, ამ ბოლო დროს კარტოფილს რომ პარავდა.

XI

დილით შარლმა ბავშვი მოაყვანინა. ბერტას დედის
ნახვა სურდა. უთხრეს, დედა სხვადას წავიდა, სათამაშოებს
მოგიტანსო. ბავშვმა კვლავ რამდენჯერმე მოიგინა, მერე
დაიკინა. ბავშვის მხიარულება გულს უჯლავდა ბივარის.
ამასთან, იძულებული იყო, დაუსრულებლად ესმინა მთავ-
რთაქს უაზრული სამშობლო.

მაღე ისევ დაიწყო ვალების დავიდანარაბ: ლერე კვლავ
აქუნებდა თავის მეგობარს ვენსადა და შარლიც იძულებ-
ული გახდა დიდი თანხის ეცხილად გაეცა, რადგან არ
სურდა ემას არც ერთი ნივთის გაეცადა. დედა ბრძოლი
გულზე სკადებოდა. შარლი კიდეც უფრო აღაფრთხილები
იყო. გუნება მთლად გამოეცემა. დედამ მიატყა და თავისას
წავიდა.

ახლა ყველა ისწრაფოდა, ხელი მოეხებო, მაღმუხელ
ლამპერმა ექვსი თვის გასაძრელო მოითხოვა მუსიკის
გაკეთილებისათვის, თუმცა ემას მასთან ერთი გაკეთილიც
კი არ ჰქონია, მიუხედავად ქეთისისა, რომელიც ქმარს
ურევდა: ასე ჰქონდა ორივე ქალს დათმული. ბიბ-
ლიოთეკიდან სამი წლის საბოძრელო გადასახდელ თხო-
ვლითდნენ; ქალმა კი, რომელმაც იგი გაგზავნილი წერილის
ანგარიში წარმოადგინა, და როდესაც შარლმა განმარტება
მოითხოვა, მეტად კრძალულად უპასუხა:

— აჰ, აბა რა ვიცი? ეგ ქალბატონის საქმე იყო!
ყოფილი ვალის გადახდისას შარლს ეცნა, ეს უკა-
ნასწებლიო, მაგრამ კვლავ ახლ-ახლი ჩნდებოდა.

პაციენტებს ძველი ნამკურნალეის გასამრედი სთხო-
ვა. მათ მისი ცოლის პარათით უჩვენეს. იძულებული შეიქ-
ნა, ბოდიში მოეხადა. ფელისიზე ახლა ქალბატონისეულ
კატებს იცავდა, თუმცა არა ყველას, რადგან ზოგიერთი
შარლმა შეინახა და მათ სახვასადე მისი საპირფარეო
ოთახში დაიარებოდა ხოლმე. მასხური ემას ტანისა იყო
და მშობრად შარლი უკნიდან უცქეროდა. ილუზიას ეძღე-
ოდა და მიამატებდა:

— ოჰ, იდექ! იდექ აგრე!
ხოლო სულიწმინდის მოყვანის დღეს ფელისიზე იონ-
ვილიდან გაიპარა, თევდორში მოიტყდა, და ყველაფერი
მოიპარა, რაც კი ქალბატონის გარდერობში მოიპოვებო-
და.

სწორედ ამ ხანებში დიუბუის ქვერივმა პატვით აცნობა
შარლს აქირინებდა თავისი ვაჟის ლეონ დიუბუისა, ივეტის

ნატარიუსისა, ქალწულ ლეოკადია ლეფებზე, დაბა ბონ-
ვილიდან". შარლმა მისალაცავ წერილში, სხვათა შორის
მისისწინა: "ჩემი საბრალო ცოლიც რა მოხარული იქნებო-
და".

ერთხელ, როცა ოთახებში უმინზოდ დაეხეტებოდა და
სხვეწებდა კი ავიდა, ფოსტლიანი ფხვი ფოსტის დაჭეუ-
ჭილ ქალაღს დააბიჯა; გააღია ამ შარლი ნაივითა:
"გამხეწადით, ემა! გამხეწადით! შე არ მინდა თქვენი სიც-
ოცხლე გაგუგუდებო". ეს იყო როდოღვის წერილი,
რომელიც ყუთის შორის ჩაჯერნილიყო და მეორე სარე-
მიდამ შემოინახე ქარს კარისაკენ გამოეცდო. პირდაღე-
ბული შარლი იქვე გაქეცადა, სადაც ოფისში ემა, უფრო
გაფრთხილები, ვიდრე ახლა შარლი იყო, სასონარკვეთილი
სიკვდილს ნატარებდა. მეორე გვერდზე ბოლოში ძლივს
გააჩნია ასომთავრული რ. ვინ უნდა ყოფილიყო? გაახუნ-
და, რომ ერთხანს ემა მოსწონდა როდოღვი. გაახუნ-
და აგრეთვე მისი საქციელი ემას მიმართ, მისი მოულოდნელი
წასვლა, მისი სახის დარცხვნილი იერი, მას შემდეგ, რაც
ორიდიდები შეხვდა, მაგრამ წერილის ზრდილობიანმა
კილომ თვალს აუხვია.

"შესაძლებელია, პლატონურად უყვარდათ ერთმანე-
თი", — გაიფიქრა.

ამასთან, შარლი არც ისეთი ხასიათისა იყო, რომ
საგანს ძირაზე ჩაჰყოლოდა. საბუთების გვერდი აუარა რა
ის ონდა გაეღებულთ ექვსი მისა უსაზღვრო მწუხარე-
ბამ შთანთქმა.

იგი ყველას უნდა გაეღმერთებინა, ფიქრობდა, ალბათ,
ყველა მამაკაცს სწყუროდა მისი დაუფლებად. ამ ფიქრში
იგი ახლა უფრო ღამაში მოექცა, ერთმანდა მძლავრი და
მწველი სურვილი აღედგა მისგან, რათა უსაზღვროდ
უშმაფრდებო სასონარკვეთილებას, ვინაიდან იგი განუ-
ორციელებელი იყო.

მისთვის რომ თავი მოეწონებინა, თითქმის კვლავ
ცოცხალიყო, მისი გემოვნებისამებრ იქცეოდა; ლუკარონის
ფესაცელისა და თეთრი პალსტუხს ახარებდა, თვარებში
ფეხისათვის ხმარობდა და ვეცხილებზედაც მასა-
ვით ანერვდა ხელს. ემა საფლავიდანაც კი ახერხებდა ქმრის
გარეგნის.

მაღე იძულებული შეიქნა, მთელი ვერცხლებოლბა
გაეყიდა, მერე ავეჯსაც მიჰყო ხელი; ოთახები სულ გაიძარდა,
მაგრამ საწოლი ოთახი, მისი საწოლი ოთახი კი ხელუხე-
ბელი დარჩა. წასადილებს შარლი იქ აღივლიდა ხოლმე.
ბუხართან მრგვალ მაგიდას დავაგადა და მის სავარძელს
მიავაგორებდა; თვითონ კი სავარძლის პირდაპირ დაჯდუ-
ბოდა. ვარჯიშს ქალზე საწოლის ანთებდა, ბერტაც მის
გვერდით ავერდებდა ხოლმე თავის ნახატებს.

გული უკედებოდა მამას, პატარას რომ აბე ცუდად
ჩატყობდა ხედავდა: ფესაცელს ზონრები ავლდა, კაბა საქე-
რემდე ჩამოსული ჰქონდა, რადგან მასხურო არავითარი
ყურადღებაც არ აქცევდა ბავშვს. პატარა კი ისეთი ნაზი
და კოხტა იყო, ისე კალსუცად ხრიდა გვერდზე პასია თავს,
ამასთან, ქერა კულულებიც ვარდისფერ ლოყებზე ჰქონდა
ჩამოშლილი, რომ შარლს უსახვედრო სიხარული და სიამე
იპყრობდა, რასაც თან რაღაც სიმწარე ახლდა, ვით ცუდ-
ად ნაკეთებს ღვინოს კუპრის ხელი. შარლი ვერცხლებ-
სათამაშობს შეუთვლევად, უწყაისაგან ზუმარს გამოუჭრ-
იდა, დედოფლების გარღვეულ მცდელობს ამოუკუჩავდა.
და, თუ უცერად ხელსაქმის კალათს, გამგოვარდნილ ბავ-
თას ან მაგიდის ნაღრექში ქინძისთავს დაიხასიადა, მაშ-
ინვე ფიქრს მიეცემოდა, სახეც ისე ნაღვლიანი გაუხდებო-
და, რომ ბავშვიც მასათვთ დაძმადრებოდა.

მისას ახლა აღარავინ დადიოდა. უსსენი რუანს გაიქ-
ცა და იქ საწვრილმანო სავაჭროს ნორად დადგა, ხოლო
მეფათივით ბავშვები ბერტასთან ძვირადღა დადიოდნენ,
რადგან პომეს, მათი საზოგადოებრივი მდგომარეობის
სხვადასხვაობის გამო, მანინდამიანე აღარ ეპრინებოდა
მათი მეგობრობის განმტკიცება.

უსინათლო, რომელიც პომეს მალამომ ვერ განკურნა,
კვლავ გილიონის ტყეში დაბრტყალიბდა და მეათეათქმის
ოსტატობის გაუფლებას ყველას უამბობდა. ისე რომ, რუანს
მიმავალი პომე დილიგანისის ფარდებს ამოუფრებდა ხოლმე,
რათა უსაბო მთავრისას ასეცდებოდა. სამწილად სულდა
ის ბრმა და, თავისი რეპუტაციის დასაცავად, ცდილობდა
როგორმე თავიდან მოეშორებინა, რისთვისაც ისე ღრმა
ნაღმები ჩაუწყა, რაც მისი მოხერხებისა და ვერაგობის

მიოღ საიდუმლოებას ამტკიცებდა. მიოღი ექვსი თვის განმავლობაში „რუანის შუქურაში“ ასეთი შინაარსის შერეუბნები შეტყობილ ნაგავითხათ:

„ყველა ვისაც კი პიკარდისი ნიყორი ველზე გაუვლია, უთუოდ შერეზნადა გილითმის ტყის მაღლობზე საბრა-
ლო გლახას, რომელსაც სახე საშინლად აქვს დანესულუ-
ბული. იგი თავს აბერებებს გამუფლებს და მანდილ ხარკს
ლიებს მათგან. ნუთუ ჯერ კიდევ არ გამოვსულვართ საშუ-
ალო საუკუნეების სამხედლო ხანინად, როცა მოხეტიალეებს
უფლება ჰქონდათ ქალაქთა მოედნებზე სატყვედო გამო-
ჩინათ ჯვაროსანთა ლაშქრობაში შენაძინი თავიანთი კუთრი
და დურბელი?“

ან კიდევ:

„მოუხედავად არსებული კანონისა მოხეტიალეთა შესახებ,
ჩვენი დიდი ქალაქების გარეუბნები წინააღმდეგურად საესება
მათხოვრებნი. მათ შორის ისეთებიც არიან, რომლებიც
მარტოა დაუბრუნებელი და სხვებზე ნაკლებსაშინი არ არი-
ან. ნეტავ, რას ფიქრობენ საზოგადოებრივი წესიერების
დამცველნი?“

შემდეგ პომე ფათერაკებსაც იკონებდა:

„გუმისი გილითმის ტყის მაღლობზე ერთ მგზავრს ცხენი
გაუფრთხა“... და მერე ნამამბოი იყო, უბედურება უსინათ-
ლო გაბისი მიზეზით მოხდაო.

იმდენი ეცადა, რომ გაღაპკი დააბაძირებს, მაგრამ
მაღე გათავისუფლეს და კლავ თავის ხელობას შეუდგა.
პომეც თავისას არ იშლიდა; ბრძოლა გაჩაღდა, რომლ-
იდანაც გამარჯვებული მეფეთიპეც გამოვიდა, რადგანაც
მტერს თავშესაფარში უმდებრივ დამწყვედა მოუსაჯეს.

ამ წარმატებამ ფრთები შეასხა: ამიერიდან მიოღი ოლქში
არ გაქცეულთა არც ერთი ძალიერ, არ დაშვარდა ფაცხა და
არ გატყუებულა ქალი ვინმე, რომელთა შესახებაც მას დაუე-
წყნებელიც არ ეცნო სიყვარულითა და ზუგუნისადმი
ზოხლთა. იგი ერთმანეთს ადარებდა დანეუბით სკოლებში
მიღებულ სწავლასა და უფიც ბერებთან შექმნილ ცოდნას,
რა თქმა უნდა, ამ უკანასკნელის დამცირებით; ცუცსისი
სასარგებლოდ ერთხელ ასფრენიანში შეწირულობის გამო,
იკონებდა პართლომეს ღამეს, პირობებზემეცდებებს უწინდებ-
და და უხვად ისროდა შმაშინდ ისრებს. პომე ძირს უთხრ-
და ყველაფერს, იგი სამშინ ხდებოდა.

ამევე დროს გაზთისი ვინორ ჩარჩოში ველარ ედგოდა;
მაღე ნიგისი, ნაშრომის გამოქვეყნება მოისურვას ასე შეა-
დგინა „იონიელის კანტონის ზოგადი სტატისტიკა. კლიმა-
ტოლოგიურ დაკვირვებათა დანართი“, ხოლო სტატის-
ტიკამ თეფოსიოვამდე მიიყვანა. მაშინ ხელი მოჰკიდა დიდი
საკითხების გადაჭრას: სოციალურ პრობლემებს, ღარიბი
კლასების ზნეობრივ მდგომარეობას, მეთევზეობის, კუ-
ჩუკისა და რკინიგზების საკითხებსა და სხვ. ბურჟუაზია
უკვე ეთავილებოდა, ხელისუფლებს პაპად, თამბაქოს წევა
დაიწყო, სასტუმრო ოთახის მოსარგებლად კომპაღურის
სტილის ორი კოხტა ქანდაკებაც კი შეიძინა.

ხელი არც მეფეთიპეობაზე აუღია; პირიქით, ყოველ
ახალ აღმოჩენას ამ დარგში თვალყურს ადევნებდა, ძალიან
აინტერესებდა შოკოლადის მრეწველობის განვითარება.
ქვემო სენის დეპარტამენტში მან პირველად გამოიწერა „შო-
კა“ და „რეკლამენცია“. პუბლიცისტის პიროვნულქტრისულ
ქამარს დიდი აღფრთოვანებით შეეხება; თვითონაც ატარებ-
და და საღამოს, როცა ფანელის სათბურის გაიხდიდა,
ქალბატონი პომეს თვალს სჭირდა ხოლმე ოქროსფარყაინი
სპირალი, რომელიც მისი ქმრის გულმკერდს ფარავდა,
რის გამოც ქალის სიყვარული ერთი-ორად ძლიერდებო-
და ამ კაცისადმი, რომელიც სკვითივით შეჯავშნული და
მოგვიერთ დიდებული იყო.

პირნიკნაველ აზრები უტრიალებდა თავში ექსათის
ძეგლის დადგმის შესახებ. პირველად რჩევას იძიებდა;
დაუდგათ გადატეხილი სვეტი, ჩუქურთმებიანი; მერე პირა-
მიდა, შემდეგ ვესტას ნიში, როტონდიფორმი რამ... ან,
უკეთ, „ანტარქტოა ხროვა“, მაგრამ ყველა ამ გეგმას უთუოდ
თან სახდა ძიება, რაც უნაზარების აუცილებელ სიმბოლოდ
მიიჩნდა.

შარლი და იგი ერთხელ რუანისად კი გამგზავრდნენ,
რათა მოქანდაკესთან შეტყობილობისათვის საჭირო მტელი;
თან ნაიყოფეს ერთი მოქანდაკეც, გვარად კოფრდლარი,
ბრიდელ მეგობარი, რომელიც ერთობ ხუმარა კაცი იყო.
ბოლოს, როცა ასიოდ ნახატო გააჩნდეს, საზოგადოებისა
შეადგინეს და რუანიც მერედ მოიარეს, შარლმა არჩე-

ვანი მაგლორეშე შეაჩერა, რომლის ფსადიცე მორიქული
უნდა ყოფილიყო ერთ-ერთი ღვთისების გამოხატულებით,
ხელში რომ ჩამქრალი ჩირალადნი უჭირავს“.

რაც შეეხება ძეგლის წარწერას, პომეს აზრით, ყველაზე
უფუთისი იქნებოდა: „შესდევ, მგზავრე“... მაგრამ, რამდენ-
იც არ იმტყარია თავი, გარკვეულად მანაც ვერ მოიგარა და
განუწყვეტლად იმეორებდა: „St. viator...“; ბოლოს, როგორც
ქინა, იპოვა: „Amabilem coningem calcas“, რაც მონიშნულ
ქინა.

უნაზარი რამ იყო: მიუხედავად იმისა, რომ ბოვარი
განუწყვეტლად ფიქრობდა ემსზე, იგი მაინც ავიწყდებოდა,
სასონარკვევითაში ვარდებოდა, რომ საყვარელი არსე-
ბის ხატება სხონიდან გაუბრუნდა. თუმცა სიმშრამიც ყოველ-
მან ხედავდა, მაგრამ, შარლი რომ ხელის მოხვევას დაა-
პირებდა, ხელში ფერფლილა რჩებოდა მისი.

მიოღი ერთი კვირის განმავლობაში, საღამოობით,
ცელსიანა დაიარეგდა. ბურნიზენცე როჯერ თუ სამჯერ
ინახულა, შემდეგ მიატოვა. თუმცა, პომეს სიწყევით, მცდე-
ლი უფრო და უფრო შეურიგებელი და ფნატკიოსი ხე-
ბოდა. იგი თანამედროვე მსოფლმხედველობის წინააღ-
დეგ ილაშქრებდა და ორ კვირაში ერთხელ, ქადაგების
დროს, უთუოდ უნდა მოესტენინა სულთმობრძევი კოლ-
ტერი, რომელიც, როგორც ყველამ უწყის, საკუთარ გა-
ნავალზე ნიქოვდა.

მიუხედავად მომხრინეობისა, ბოვარმა ვერ შეძლო
ვალუბის გადახდა. ღერეც ერთი ექვსილის ვადის გადა-
დებაც კი არ ინდოდა. ქონების აღწერა აუცილებელი
ხდებოდა. მაშინ შარლმა დედას მიმართა და მანაც ნება
დაართო თავისი ქონების დაგრაფებისა, მაგრამ ამასთან,
ეხას ხსოვნის ბეერი საყვედური აკადრა, თავისი მასხვე-
რპლის სანაცვლოდ კი ემსახური შალი მოითხოვა, ფელი-
სიტეს მსარცველ ხელს რომ გადარჩენოდა. შარლმა უარი
შეუთხმდა, რის გამოც დედა-შვილი კლავ დაემდებოდა
ერთმანეთს.

შესარიგებელი ნაბიჯი ისევ დედაც გადადგა და შარლს
შესთავაზა, ბავშვი ჩემთან გაეყვანებინა, იქნებ მარტობა
ცოტათი შემოიშუბუქდესო. შარლი დათანხმდა, მაგრამ
განშორების უკანასკნელ წუთის მხნეობა აღარ ეყო ბავშვის
დასათმობად. ამ გარემოებამ საცემით და საბოლოოდ
გაჰყარა დედა და შვილი.

რამდენადაც თანდათანობით ქრებოდა ყველაფერი, რაც
შარლს წარსულთან აკავშირებდა, იმდენადვე ძლიერდებო-
და ბავშვისადმი სიყვარული. ბავშვის მდგომარეობაში
ძლიერ აფიქრებდა: ბერტის ხელება დაანადგირა და ლოუაზეც
რალაც საყვედ ნოთილი ლაქები დაანდნა.

მის პირდაპირ კი მეფეთიპეს ბედნიერი და მზარდი
ოჯახი ცხოვრობდა, ვისი კეთილდღეობისთვისაც თითქმის
მიოღი ქვეყანა იღვნიდა. ნაბოლონი ლაბორატორიაში
შველიდა, ატლას ჩაჩებს უჭერდად, ირმა მუზარბის ქორების
საცობებს აკეთებდა ქალადლისაგან, ფრანკლინი კი ერთ-
ბაშად ჩარავარკებდა პიოთაგორის საანგარიშო ცხრილს.
პომე უბედნიერესი კაცი იყო მამათა შორის, ხოლო ად-
ამიანთა შორის კი ერთ-ერთი უნეტარესი.

მაგრამ, ვალგას, წუთისოფლო ერთი სურვილი მოს-
ვენებას არ აძლევდა: პომე ორდენს ნატრობდა. საამისოდ
დამსახურებაც არ აუღდა: 1. ქოლერანაობის დროს დიდი
თვადებდა გამოიჩინა; 2. საკუთარი ხარჯით გადისცა სა-
ზოგადოებრივ-სასარგებლო რამდენიმე ნაშრომი, როგორც
იცაა... (მხედველობაში ჰქონდა: „სიღირსი, მისი დაყენება და
გაგენება ადამიანის ორგანიზმზე“, შემდეგ, მის მიერ აკა-
დემიაში გაგზავნილი ნაშრომი: „დაკვირვებანი მატყლო-
ვანი ბალახის მღილის შესახებ“, მერე სტატისტიკური
თხზულება და, ბოლოს, თავისი დისკრეტია, ფარმაკვე-
ტორის ხარისხის მისაღებად რომ დაენერა დღესმე; თუ
ანაზრებში არ ჩავაგებთ იმ გარემოებას, რომ მრავალი
სამეცნიერო საზოგადოების (ნამდვილად კი მხოლოდ ერ-
თის) წევრად ითვლებოდა.

— დასასრულ, — ნამოიძება და შეიკურთრუმა, —
საკმაო დამსახურება ისიცაა, რომ ამდენჯერ თავი ვისახ-
ველ ხანძრებზე!

პომე ახლა ხელისუფლების მომხრე გახდა. არჩევნების
დროს დიდი ფარული დახმარება გაუწია ბატონ პრეფექტს,
ბოლოს საქმე იქამდე მივიდა, რომ თავი გასაყიდადც არ
დაიზოგა, პირდაპირ გაიხრწნა. მონარქის სახელზე შუა-
მდგომლობაც კი გაგზავნა, სადაც ეუფადებოდა, მოხვედრ

ჩემს სიძარტლეს; მეფეს „ჩემს კეთილ გვირგვინოსანს“ უნდებოდა და ჰქონო V-ს დაერქვა.

ყოველ დილით გაზის მივარდებოდა, დაჯილდოებულია შორის ხომ არ ვარო, მაგრამ ნანატრი წარმატება არ ჩანდა. ბოლოს, იმედი რომ გადაუწყდა, თავის ბაღში ბალახზე „საპატიო ლეგიონის“ ვარსკვლავი გამოაყვანიდა და ზემოთ, თავში, ისევ ბალახზე ამოყვანილი ორი ზოლი დააყოლებინა, კითხმაც ბავთაო. ამ ვარსკვლავის გარშემო ხელდაკრეფილი დასერილობა და მთავრობის უუნარობასა და კაცთა უმადურობაზე ფიქრობდა.

ცოლის სსოფინსადმი მატყვისცემის თუ იმ განსაკუთრებული სიამის გამო, რომელსაც დაყოვნება გვრიდა, შარლი ვერ ბედავდა იმ საიდუმლო უჯრის გაღებას, რომლითაც იმ სარგებლობა ხოლმე ერთხელ, როცა მის ახლოს იჯდა, კლიტე უნებურად გადაბარუნა და ზამბარას თითი დააჭირა. ლეონის ყველა წერილი შიგ ალშიწნდა, ამჯერად უკვე აღარავითარი ეჭვი აღარ დარჩენილა, ყველა ხარბად და სრულად წაიკითხა, ყოველი კუთხე დათვალიერა, სკამებზე, გაფრინებას და შპალის ქვეშ დაძებნა, ქვითინებდა, განცვიფრებული, გრენადაკარგული ღრიალებდა. რალაც კი უნდოდა იპოვა, ნიხლი დაჰკრა და სახურავი გადაგდებდა. არეულ-დარეულ სატრფიალო ბარათებს შორის როდოლის პორტრეტი დაინახა.

ყველას უკვირდა მისი უნუგუმოდ დაღონება, სახლიდან აღარასდროს გადიოდა, არც არავის იღებდა, ავადმყოფობით ნასვლზეც კი უარს ამბობდა. მაშინ ხმა გაავრდა, — ჩაიკეტება ხოლმე და შალსადაც სვამსო.

ზოგჯერ ცნობისმოყვარე ვინმე ბაღის მაღალ მესერში შეიჭვრებოდა და დანახავდა ნვერმოშუებზე კაცს, ჭუჭყიანი ტანისამოსითა და სახის ველური გამოუმეტყველებით, რომელიც ბაღში მომოდოდა და გაულამისკენილი ტიროდა.

ზაფხულში, საღამოობით, თავის პატარა ქალს ხელს ჩაჰკიდებდა და სასაფლაოზე წაიყვანდა. შინ გვიან ღამით ბრუნდებოდნენ, როცა მოედანზე ფარნები ჩამქრალი იყო და მხოლოდ ბინეს სარკმელიდან იყო განათებული.

მაგრამ შარლის მწუხარების განცდა სრული არ იყო, რადგან ახლის არავინ ჰყავდა, რომ გაეზიარებინა; ამიტომ მოხუც ლეფრანსუსთან დაიწყო სიარული, რათა ენახე ეგასას, მაგრამ მიკითხნი ქალის ცალი ყურით უსმენდა, რადგან საკუთარი სადარდებელიც საკამო ჰქონდა. ლერემ, ბოლოს და ბოლოს, დააარსა თავისი ფუნდუკი და დილენების მიმოსვლა ფირმა, სახელწოდებით „ვაჭრობის ხელისშეწყობა“ და იფრმაც, რომელიც განთქმული იყო როგორც დავალებათა საუკეთესო შემსრულებელი, ჯამაგირის მომატება მოითხოვა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, იმუქრებოდა, „კონკურენტთან“ გადავიდოდა.

ერთხელ, როცა შარლი არაგელის ბაზრობაზე იყო, რათა თავისი უკანასკნელი საქონელი — ცხენი გაეყიდა, იქ როდოლფს შეეჯარა.

ერთმანეთი რომ დაინახეს, ორივე გაფითრდა. როდოლფმა, რომელმაც გასცენებაზე მხოლოდ სადარბაზო ბარათი გამოგზავნა, რალაც ნაიბუტუბუტა ნიშნად ბოდიშისა, მერე გათამაშდა და ბოლოს ისე გათავხედდა, რომ სამიკტინში შეიპატიჟა, ერთი ბოთლი ლუდი დაუღლითო. აგვისტო იყო და ძლიერ ცხელიდა.

სუფრას დაყრდნობილი როდოლფი სიგარას ლეჭავდა

და, მასლათობდა; შარლი კი ფიქრებმა გაიტაცა ამ კაცის დანახვაზე, რომელიც ემას უყვარდა. რალაც უცნაურად ეგონა, რომ ამ კაცში ემას არსებობს ნაწილის ენდობითი; საოცარი რამ გრძნობა ეუფლებოდა, — სურდა ამ კაცად ქცეულიყო.

იგი კი დაუსრულებლად ლაგებოდა ნათესებზე, საქონელსა და სასუქზე და ცდილობდა, ამით დაეგმანა ყველა ის სველი თუ ნაწარმი, რომლებშიც შეიძლებოდა რაიმე საცემო შემოძერდიყო. შარლი არ უსმენდა; როდოლფი ამწმენდა და სახის ცვლილებათა მიხედვით თვალს ადევნებდა მის ფიქრებს. შარლს სახე თანდათან უნითღებოდა, ნესტოები ებერებოდა, ტუჩები უთითოდა; იყო ისეთი მომენტი, როცა შარლმა ისეთი მძაფრი სიძულვილით აღსაყვ თვალი მიამატრა, რომ როდოლფი უნებურად შიშში შეიპყრო და დადგმდა, მაგრამ მალე კვლავ ძველ-ბურთი, საშინელი მოქანცულობა დაეტყო შარლის მოთვითილ სახეს.

— მე თქვენ არ გიჯავრდებით, — უთხრა შარლმა. როდოლფს კინიჭტი არ დაუძრავს, შარლმა ორივე ხელი თავზე შემოიღო და უსახლერო მწუხარებას დამორჩილებულმა სუსტი ხმით განაცხადა:

— არა, მე თქვენ არ გიჯავრდებით.

და თავის სიცოცხლეში პირველად წარმოთქვა ასეთი მაღალფარდოვანი სიტყვა:

— ყოველივე ბედისწერის ბრალია. როდოლფს, რომელიც ამ ბედისწერას ხელმძღვანელობდა, მოეჩვენა, რომ შარლი მეტად გულუკეთილი, სასაცილო და ოდნავ სულმდაბალიც კი იყო.

მეორე დღეს შარლი ბაღში წავიდა და ფანჯატურის ძველ სკამოვანზე ჩამოჯდა. ტალავერში მზის სხივები ჟონავდა; ენახის ფოთლების ჩრდილი ქვიშაზე იხატებოდა, ისამაინ ფუმინავდა, ცა ლურჯად აკამებდა, ყვავილებულ ზამბახებს ბუზნაკლები დასტრიალებდნენ და შარლს სუნთქვა ეკვროდა, ვით ყრმას, ბუნდოვანი სიყვარულის გამო. საღამოს შეიდა საათზე პატარა ბერტა, რომელსაც დილას აქეთ მამა არ ენახა, მივიდა, რათა ეთქვა, სადილი მზადააო.

შარლს თავი კედელზე მიედო, თვალები დაეხუჭა, პირი დაეკო; ხელში შავი თმის გრძელი კულული ეჭირა.

— ნამო რალა, მამილო!

უთხრა ბერტამ და რაკი ეგონა, მამა, ალბათ, მესუმრე-ბაო, ოდნავ უბიძგა. შარლი წაიქცა. მკვდარი იყო.

ოცდათექვსმეტი საათის შემდგომ, მეფთთაქვს თხ-ოვით, კანიც მოვარდა, გვამი გაკვეთა და ვერა იპოვა რა. ქონების გაყიდვის შემდეგ გაღვსა თორმეტი ფრანკი და სამოცდაათმეტის სანტიმი გადაარჩა, რაც მამუშაულ ბოვარის სწორად საგზაოდ ეყო ბებიამდე მისასვლელად; დედაბერიც იმავე წელს გარდაიცვალა; პაპა რუის დამალა დაეცა და ბავშვი მამიდამ შეიერდოდა. მამიდა ღარიბი ქალია და ლუკმაპურისთვის ბავშვს საფეიქრო ქარხანაში აგზავნის.

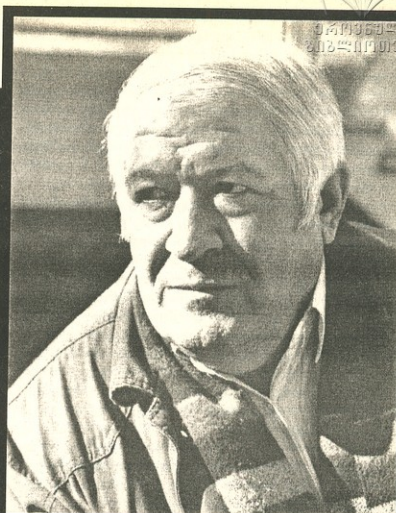
ბოვარის სიკვდილის შემდგომ იოვნილმა სამი ექვმი გამოიკვალა, ვერც ერთმა ხერ მოიკიდა ფხი, რადგან ჰომე მამინეც დაუნებდა ხელე კორტას. მას უთვალავი მუშტარი ჰყავს, ხელისუფლება ზოგავს, ხოლო საზოგადოებრივი აზრი მფარველობს...

ამას წინათ „საპატიო ლეგიონის“ ორდენი მიიღო.

თარგმანა არისტო ჭუმბაძემ

ცნობილი კრიტიკოსი, მთარგმნელი და პუბლიცისტი ბატონი ჯუმბერ თითმერია ყურნალ „ლიტერატურული პალიტრის“ ერთ-ერთი პირველი ავტორი გახლდათ და სიცოცხლის ბოლომდე არ გაუნყვევტია ჩვენთან მეგობრული და შემოქმედებითი კავშირი. ამჯერად გთავაზობთ ბატონი ჯუმბერის თარგმანს აკადემიკოს ნ. კონრადის ნინათქმითა და კომენტარებით, რომელიც მან გარდაცვალებამდე ცოტა ხნით ადრე მოგვითხრობს გამოსაქვეყნებლად.

ჯუმბერ თითმერია

მიხდა ბაგაცნოთ კამო-ნო ტიომაი

როცა კულტურა ინგრევა, ქრება თავისუფლება და მასთან ერთად ნიჭიც, როგორც საერთო, საყოველთაო განძი, როცა თავისუფლება ქრება, არ ჩნდება ძუიძიც: ძალმორების დრო შეუთავსებელია ბუნების სიყვარულთან, საგანთა სილამაზის შეგრძნებასთან. თითქმის ორი საუკუნე გავიდა მას აქეთ (ე.ი. თითქმის ორი საუკუნე გავიდა სეი-სიონაგონის ეპოქიდან — ჯ.თ.), ვიდრე გამოჩნდებოდა შემდეგი ძუიძიც — კამო-ნო ტიომის (1153-1216), „ჩანაწერები სენაკიდან“ („პოიოიკი“). მაგრამ, დაკვირდით, სენაკიდან, და არა სასახლიდან.

კამო კიოტოდან ჩრდილოეთ მხარეში მდებარე სინთოსტური ტაძრის — კამოს წინამძღვართა საგვარეულო ნიშანია. ახალგაზრდობაში კამო-ნო ტიომი პოეზიასა და მუსიკას ეზიარა და ცნობილი პოეტი გახდა. მონაწილეობდა პოეტურ ტურნირებში. მისი ლექსები შედიოდა ანთოლოგიებში, მათ შორის სახელგანთქმულ „სინკოინ-სიუში“ (1205წ.), მაგრამ მისი ცნობიერება შეადრწუნა ტაძრის თავდასხმამ კიოტოზე, რომელმაც ადამიანთა სულეში შიში ჩააუღა (ტარი — ფეოდალური გვარი იაპონიაში მე-10-12 საუკუნეებში. ებრძოდა მინამოტოს გვარს. ბრძოლა მინამოტოს გვარის გამარჯვებით დასრულდა 1185 წელს. ამის შემდეგ დამყარდა მინამოტოს სიოგუნატი. **მიხდა** — სიოგუნების პირველი დინასტია (1192-1333). **სიოგუნი** — სიტყვასიტყვით — დიდი მხედართმთავარი, რომელიც იმორჩილებს ბარბაროსებს. **სიოგუნატი** — სიოგუნების მმართველობის პერიოდი ფეოდალურ იაპონიაში 1192-1867წ. — ჯ.თ.).

„ჩანაწერები სენაკიდან“ იმდენადაა დაკავშირებული იმ დროსთან, რომელსაც მიმე ხანა, ჟამთა სიაც შეიძლება ეწოდოს, რომ იაპონელი მკვლევარები შეექვედნენ აქ ჩანაწერების ორიგინალობაში: მას „სამხედრო ეპოპეების“ ტვიფი (დავით ჩუბინაშვილი: ტვიფი — „პაერი კვამლივით შესქელებელი“ — ჯ.თ.) აზის, მას „პოიე მონოგატარისთან“ ძალიან ბევრი საერთო აქვს. მაგრამ, ეტყობა, შეძრულ, შეძრწუნებულ ცნობიერებას ხელოვანის ცხოვრების სტილიდან კამაგურას ეპოქის (1192-1333) სტილზე მკვეთრად გადართვა არ შეძლო. იმ წლების ლიტერატურის სიუ-

ჟეტები და ტინალობა სწორედ შეძრწუნებამ განაპირობა. როცა გვარი გვარს შეებრძოლა და სისხლი იღვრებოდა, ცა განრისხდა და ადამიანებს სასჯელი განუწესა. ერთმანეთზე მიყვლებით აღწერს ტიომი დედაქალაქის თავზე დატყობილ ხანძარს, მომხერულ სენს, ემიდმას, მინისძვრას. ის ისე ლაპარაკობს ამაზე, თითქმის ყველაფერი ისე გამოიარა, განიცადა, რათა გაეზრებინა, გაეგო მომხდარის აზრი და, შესაძლოა, სამხედრო ეპოპეებთან სიახლოვეც აქედან მოდიოდეს.

ტიომი ვერც პოეზიით გატაცებამ, ვერც ექსიმპერატორ გოტობის (1180-1239) კეთილგანწყობილებამ, მწყალობლობამ ვერ შეაკავა, — 1207 წელს ის ბერად აღიკვეცა და განდევნის ცხოვრება დაიწყო. მაშინ ბევრი დიდგვაროვანი და არადიდგვაროვანი ადამიანი დგებოდა ბერმონაზვნად. აი, რას წერს ავად ნიოილი კონრადი, „ჩანაწერები სენაკიდან“-ის წინასიტყვაობაში:

„ბუდიზმი ბევრისთვის ნუგეშად, სულის საყუდრად იქცა. ყველა უბედომ, უიღბლომ ბუდიზმში დაიწყო ხსნიდა ბუდნიერების ძიება... უბრალოდ, სხვაგვარი გონებითა და გრძნობებით გამსჭვალული, სხვაგვარი ნების ადამიანებიც, რომლებიც კულტურისა და ისტორიის მდინარების სავთრო კალაპოტში ვერ თავსდებოდნენ... ხელოვნება და ლიტერატურა — მკაცრ, უწყალო მეომრებს ამათვის არ ცხელოდათ და ბუდიზმს შეფარნენ. ცოდნა და მეცნიერება — სამურავებს ესენი არც არაფერში სჭირდებოდათ — ბუდისტური ტაძრების კედლებში დაედანდნენ და შენარჩუნდნენ“ („სიე მონოგატარი“, მ. „ნავაჟი“, 1979, გვ. 182-183).

ტიომი სულ უფრო და უფრო შორდებოდა ყოფას, ვიდრე არ აღმოჩნდა თავის ერთ ციქვან „აბოვან ქოხში“, რომელიც თავისი ხელებით შეაკონინა. მან 1212 წელს აქ დაწერა „ჩანაწერები სენაკიდან“. ტიომი განცალკევდა მთებში და თითქმის განმარტოებით ცხოვრობდა, — საკუთარ თავს ვერსად წაუხვია. მესხიერებაში ყველაფრის გადარქოების, ვაგებზე მოყოლის შემდეგ ის მიდის არასანუგეშო დასკვნამდე: „აი, ამ სამყაროში ცხოვრების როგორი სიმწარეა, როგორი არასიმტკიცე და არასიმეფობაა თვით

ჩვენში და ჩვენს საცხოვრებელში“. ტიომეი ცხოვრებამ აიძულა, დაფიქრებულიყ მიი აზრზე. „არ უწყით ჩვენ: ადამიანები კი იბადებიან და კი კვდებიან... მაგრამ საიდან მოდის და სად მიდის? და არც ის უწყით ჩვენ — ამ დროებით სავეფინო რისთვის რგის ის გულს, და რითი ახარებს თვალს?“

ბერად შედგომის შემდეგ მას სურს მთელი არსებით მისდოს თავის რეალს, მაგრამ მის სულს ეჭვები აფორი- აქებს. აი რას ამბობს ის: „ასული შიშობს, არც ცხენები, არც ჯორები, არც ძვირფასეულობები ამას იქით ჩქმთვის არაფრისაშენისია. პალატები და დარბაზები აღარ მწადი- აქობს. მოუვლსინოთ, ბუდა ხომ აწაგვლიდა ადამიანები: „თუ შევები ნივთს, ნუ მიემდგრები, ნუ მიეჯაჭვები მას!“ მაშასადამე, ისიც, რომ მე ახლა აი, ეს ბალახები ქობი მიყვარს, უკვე ცოდვია“. მაშასადამე, ისიც, რომ მე აქ ვერთგულობ განმარტობას, — უკვე დაბრკოლება ჩემს გზაზე...“ ის შუა გზაზე აღმოჩნდა: გარე სამყაროთან კემბირი განყვითა, შიდასამყარო შეიძინა და ამიტომ არც გარემოსგანა თაისუფალი. ბერი კი გახდა, მაგრამ ის მაინც შორსა დგას იმ სანატრელი თაისუფლებისგან, რომლის დროსაც თავს ისე გრძნობ, „როგორც თვეში წყალში და ჩიტი ცაში“.

ერთი შეხედვით, ყოველი მინიერის წარმავლობის, არამყარობის ბუდისტურმა შეგრძნებამ (შუბიოკანმა) ად- ამიანის გონი უნდა გაათავისუფლოს ამქვეყნიურ ამაოე- ბათგან, მაგრამ პირიქით გამოედა: ყოფის, ყოფიერების არამყარობის ეს შეგრძნება მას იზიდავს, აბყვევებს მის გონებას, და ამიტომ გოვდეს, ვივიშობს ის, ამიტომ სურს ადამიანებს გაანდოს, როგორი ფუჭია, ამაოა გამოუცნობ ბედის ტრიალთა თავდაუზოგავად დაბრახისბრძნობა.

მან ვერ მაღაწია იმ თაისუფლებას, რომელიც ბუდე- ბა „თაისი თაისი დამიშრეველში“, რომლისთვისაც მთე- ლი სამყარო მისი სახლი ხდება და სენაკის ვინორ კედლე- ბი არ ამაბუტებს სულს. თაისუფლება შეუთავსებელია ადამიანთა სულის შემბორკველ თაისუფლების შიშთან: „აი ადამიანები, რომლებსაც დამოუკიდებლად არა აქვთ გავლენა და მძლავრი სახლების ფრთებქვეშ ცხოვრობენ: დიდი სიხარული თუ ერგუნებთ, ზმამალა გაცივბას ვერ ბედავენ; მწუხარებით გულშემრულთ არ შეუძლიათ სხე- ბის გასაგონად იქითიონ; რასაც უნდა აუტყვდნენ, თავს მოუყვანებდ გრძნებდ. როგორც ედუა იტყვიდნენ — შიშობენ, ძაგაგებენ, როგორც ბელურები ძერის ბუდის აბლოს“ როგორ განსხვავდება ეს თაისუფლების იმ გრძნო-

ბისგან, რომლის სულისკვეთებითაცაა დაწერილი სიონა- გონის „ჩანაწერები“!

კამო-ნო ტიომეის ამ თხზულებაშიც კრთის ჰეინის ბრწყინვალე კულტურის ათინათები. ამ ტექსტში ჩანსუღია „ნაკუნების ფარჩად“ (უტუბურ — ნისიკი) წოდებული სტილის სულისკვეთებით შექმნილი სტრიქონების ძაფები. და აქ არის ალუზიები, სანახევროდ თქმები, — პოეტთა და ბრძენთა აზრების გაცოცხლებული ქვეტექსტის კულტურა, „ლოტოსის სუტრების“ სახეები, ბუდებისა და ბუდისტატე- ბის სახელები, ბო ძიუ-ისა და სახელგანთქმული საიკიოს (1148-1190) სტრიქონები, ქარაგვები დაოისტი ბრძენის ჯუან- ძის (ძვწ. V ს.) იგავეებიდან და ნელინანდის ოთხი დროს მდინარეებ... ზაფხულში უსმენ გუგულები — შემოდგომში — ჭრიჭინობლების ხმები ფარავენ სხვა ხმებს. და გიგუნება: ისინი ჭრიჭინობლების ნაჭუჭებით არამყარ და ცარიელ სამყაროს ხომ არ დასტირობ? ზამთარში თოვლით ტვებე- ბი... მისი დახვადება, მისი დნობა — ყველაფერი ეს როგორ ჰგავს ჩვენს ცოდვებს? როგორ არა ჰგავს ეს სიტყვები სიონანდის, რომელსაც ძალუძს თაისთავად თოვლის სილამაზით აღტაცება, კაბსიფს, ერთხელ კამოზაზე მოლ- რობებული და ცივი დედა. თოვლი ფიქვებდა ცვიდა მოცეკვავთა ქუდებზე... სიტყვები უძღურია იმის გადმო- საცეხად, როგორი მშვენიერება იყო ეს...“

კამო-ნო ტიომეის „ჩანაწერებში“ უკვე ვერ იტყვი, რომ ისინი განგანყობენ სილამაზის საჭყრეტად, სილამაზისა, რომელიც აღრჩავს ადამიანთა თანაღმობისა და სიყვარუ- ლის უძლიერეს გრძნობებს“, სიტყვა „ადამიანი“ სიტყვა „მეგობარივით“ იწყებს აფერებას. არა, აქ სხვა მსოფლ- შგრძნებაა: აი ადამიანები, რომლებიც ჩვენს მეგობრებად იწოდებიან: ისინი ეთაყვანებიან სიმდიდრეს, მათთან ურთ- იერთობის საამაჟრობას აყენებენ პირველ ადგილზე. მათ არ უყვართ ისინი, ვისაც ნამდვილი გრძნობა, გულმართ- ლობა, პირდაპირობა მსყვალავს, — იმას არაფერი სჯობს, რომ მეგობრებად მუსიკა, მთავრე, ყვავილები გაიხადო!“ და აქ არა ჭაქანებს სევდიანად მოგონება იმ მეგობრისა, რომელსაც თვარისა და ყვავილების მზურით მოიხატებდა სიხარულს გაუზიარებდა ბერი კამო-ნო ტიომეი.

დრონი იცავლენ, ადამიანი შეიცვალა. ორი განსხვავე- ბული მსოფლშგრძნება. ორი განსხვავებული სტილი. აქ უკვე არ არის სიეთიხილავიონის „ჩანაწერების“ სიმსუბუქე და სილღე, მათი სილიღე, მათი „ლია“ კომპოზიცია. კამო- ნო ტიომეის „ჩანაწერებში“ კომპოზიცია თითქმის თაისი თავშია ჩაყვლილი, მათი ჩანწერი ადამიანის სულიერი გან- წყობილების აბოქმდება, მაგრამ ისინი ჩვენთვის არანაკლებ საინტერესოა, როგორც იმ დროის პირდაპირი ანარკიდი

6. კონრადი

კამო-ნო ტიომეი

ჩანაწერები

პირი პირველი

მდინარის ნაკადები... უწყევტი ნაკადები, მაგრამ ისინი, წინა წლებში რომ იყვნენ, ისინი არ არიან. ყურებში მოცურავე ქაღისი ბუშტები... ისინი ხან ქრებიან, ხან ისევ ჯაჭვისრე- გოვლებიან, მაგრამ მათ დიდი დღე არ უწყირიათ. ამ სამყაროში მცხოვრებნი და მათი საცხოვრისები... ესენიც იმათი მსგავსი არიან. „მარტაგლებითი მოფენილი“ დედაქალაქში კოშკებს კრამიტით ხურავენ, კეთილშო- ბილთა თუ მდამართა საცხოვრებლები კრამიტის სახურე- ავებით აშვერობენ. საუკუნეები საუკუნებს მიჰყვება — და მათ თითქმის ბოლო არა აქვთ... მაგრამ იკითხავ: „ეს მათ თელავ ასეა?“ — და დიდი ხნის წინ აგებული სახლები ასე ცოტაა: შარბან ისინი დაიწერნენ და ახლები განწდნენ. ან დიდი სახლი იყო და დაიწერა, და პატარა სახლად იქცა. და მათი ისევ ბევრი ადამიანი ბნინდობს, მაგრამ იმათად, ვისაც უკვე დიდი ხანია იცნობდნენ, ორი-სამი ათეულიდან ერთი ან ორილაა დარჩენილი, დილაობით

კვდებიან; საღამოობით იბადებიან... — ასეთი წესით ის ისევ წყლის ქაღს ჰგავს.

არ უწყით ჩვენ: ადამიანები კი იბადებიან, და კი კვდებიან... მაგრამ საიდან მოდის ისინი და სად მიდის? და არც ის უწყით ჩვენ: ეს დროებითი თავმესაფარო, რაზეც ის ასე წუხს და ზრუნავს, რითი ახარებს თვალს? თვითონ პატრონი და მისი საცხოვრებელიც — ორივენი ის წარმავალინი არიან, ერთმანეთთან თაისი ყოფის არამე- ყარობაში მეტრეკობა-მეტრეკობით მიდიან... და ეს სანახ- აობა ხვართლებზე დამინსკულ ცვრებს ჰგავს: ხან ცვარი ცვივა, ყვავილი კი რჩება; და თუმც ის რჩება, დილის მზებზე გახმება; ხან ყვავილი ქვდება, ცვარი კი ჯერ არ გამქრალა. მაგრამ, თუმც ის არ გამქრალა, საღამომდე ვერ მიატანს.

მას აქვთ, რაც მე საგანთა აზრის გაგების ძალი გემობა, უკვე ორმოცე მტეტი გაზაფხული და შემოდგომა გავიდა, და ამ დროის მანძილზე თანდათან დამიტიროვდა ბევრი რამ უჩვეულო, რისი მოწინა გახლდით.

I. ხანძარში

ეს იყო დიდი ხნის წინათ:

თითქო ანგნისპ მესამე წელს, მეოთხე მთვარის (1776.) ოცდამეცხედ დღეს. მოუხვედრ არაბებს, როცა ქარი მძვინვარედ ქრიადა, საღამოს დაახლოებით რვა საათზე ქალაქის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში ხანძარმა იფეთქა და ჩრდილოეთ-დასავლეთ მხარეზე გავრცელდა. ბოლოს ის მოვიდა სუძაკუმრის ალაყაფის კარს, სასახლე დაიკოკუდუნეს, უმაღლეს მეცნიერებათა სკოლისა და სამოქალაქო საქმეების სამმართველოს შენობას, და ისინი ერთ ღამეში ფერვლად იქცა. ხანძარი, უტყუარო, პიკეტის ქუჩაზე ტობინო-კოძის შესახვევში გაჩნდა და იქ ის წამოვიდა ბარაკებიდან, რომლებშიც ადამიანებს ათავსებდნენ.

რადგან ქარი ყველა მხრიდან უზერავდა ცეცხლს, ის ხან აქეთ გადმოდიოდა, ხან იქით გადადიოდა, და ისე გაიშალა, თითქოს დასავეცი მარაო გაშალესო. შორის სახლი კვამლი იყო ჩაბურთული. ფერვლის ფენებს ქარი ცისკენ ტალღა-ტალღა მიჰაქენდა და მთელ ამ გაბუქნითელულ მიდამოზე ცეცხლის ნენები კვარტალიდან კვარტალზე გადადიოდა. ადამიანები კი მთელ ამ... შეუძლოთ კი მათ თავიანთი სალი გონის შენარჩუნება? ერთნი, კვამლი გაგუდულნი, ძირს ეცემოდნენ; მეორენი — ცეცხლნაკიდებულნი, ვარგევ დავადებდნენ სულს; მესამენი... თვითონ როგორღაც ახერხებდნენ ცოცხლად დარჩენას, მაგრამ სახლებად ქონების გამოტანას ვერ ასრუებდნენ, რადგან მთელი ძვირფასეულობა, მთელი განძი იფერვლებოდა. და რა ღირდა ეს ყველაფერი?

იმჯერად დიდგვაროვანთა, წარჩინებულ მოხელეთა სამოქო სახლი გადაიბუტა, სხვა ნაცრად ქცეული სახლების რაოდენობაც კი უცნობია! ამბობენ, მთელ დედაქალაქში არსებული ნაგებობების ერთი მესამედი დაიწვია. რამდენიმე ათასი ქალი და კაცი დაიღუპა, დაღუპული ცხენებისა და ხარების რაოდენობას კი ნუ იკითხავთ!

ადამიანთა საზრუნავთაგან, რომლებიც საერთოდ ასე უაზრო რამეებია, ჭეშმარიტად ყველაზე ფუჭია გულის დამძიმება და ფულის ხარჯვა ამ არასაიმედო დედაქალაქში თავიანთი საცხოვრებელის ასამუშებლად...

II. ბრძოლაში

შემდეგ ისე მოხდა, რომ ძისიოს მეოთხე წელს, მეოთხე მთვარის (1806.) მეცხედ დღეს „შუა ჭიჭერების“ მხრიდან ძლიერი გრიგალი ამოვარდა, მძვინვარედ დაუბერა, მეექვსე კვარტალამდე თითქმის ყველაფერს ბოლო მოეღო. როცა მან ერთბაშად სამი-ოთხი კვარტალი მოიკცა, ამ სივრცეში მოქცეული სახლებიდან ერთიც არ დარჩა დაუზარებელი: ერთნი მთლიანად განერხნენ მინახე; სხვებისა მხოლოდ ნივინები დარჩა; ქარი ჭიჭერებიდან გადმომაშვერებს გლეჯდა და მათ სამ-ოთხ კვარტალს იქით ანარცხებდა; ის მსურებს, ლობეებს ელვის სისწრაფით ხეჭვავდა და იმ ვრცელ მიდამოს ერთ მთლიან სივრცედ ხდიდა. მით უფრო სახლებში არსებული ქონება პირნ-მინდად, უნარჩუნოდ მიქრავდა ცისკენ. სახურავების თამაყები (თამაშა) — სუცე, დადასხვებ დაწინებულების ვინორა და თხელი ფიცარი ან სტიბონის ფირცები — მთარგა) ან ლარტყები, ზამთარში ფოთლები რომ ფრინავენ, ისე დაფორჩხებდნენ ქარში. მინახე და ჰაერშიც მტვრის ბუდეები მიმოძრავდნენ და თვალს ვერაფერს არჩევდა, სამხრეთი გაბებული გრუხუნი კი შეუძლებელს ხდიდა, ადამიანს ადამიანის სიხვევები გაეგონა, თუკი ვინმე ახერხებდა რაიმეს თქმას.

თვითონ „გოგოხეთური გრიგალიც“ კი¹ ღლბათ ამაზე ძლიერი ვერ იქნებოდა!

მხოლოდ სახლები კი არ ზიანდებოდნენ და ისპობოდნენ; მათი გადარჩენის ცდისას აურაცხელი ადამიანი დამავდა და დახვებოდა.

ქარი ქალაქის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში გადაადგილდა და უაზრავი ადამიანი ახლა უკვე იქ გააუფელურა. გრიგალები მუდამ ქრანს, მაგრამ ასეთიმ... გრიგალები ასე საერთოდ როდესმე მძვინვარებენ? ის გრიგალი ისე გაუგონარ-წარმოუდგენელი რამ იყო, რომ ადამიანებს გაჩნდებოდა ეჭვი: ეს რაღაც იმის მაუწყებელი ნიშანი ხომ არაა, რაც უნდა მოხდეს?

III. დედაქალაქის გადახანძარა

შემდეგ, იმავე წელს, მეექვსე მთვარეში (1806.) უცხედ დედაქალაქი გადაიხანძრა. ეს ყველასათვის სასუბირო მოულოდნელად მოხდა.

რამდენადც ცნობილია, ამ ახალი დედაქალაქის საკითხი აქ გადაწყვეტეს იმპერატორ საგას მმართველობისას. და მას აქეთ უკვე რამდენიმე ასმა წელმა გაწვლილ. დედაქალაქის შეცვლა ისეთი რამ არ არის, რომ მისი ხელაღებით, უზრალოდ, განსაკუთრებული მიზეზების უქონლად დასრულება ყოფილიყო შესაძლებელი, რის გამოც საერთო უმჯავოფილებისა და ვაჟის ვითარება შეიქმნა.

მაგრამ რაიმეს თქმა ფუჭი საქმე იყო, და ყველა, თვით ხელმწიფით დანაყებული, — დიდებულები, მინისტრები, — ყველა გადასახლება პროვინცია სტეტული, ქალაქ ნაწივამო². მათგან, ვინც მსახურებდა, მარტოკა ვინ დარჩებოდა ძველ დედაქალაქში? მათგან, ვინც, თანამდებობას და წოდებაზე ფიქრისას იმდეს მხოლოდ ხელმწიფის წყალობებზე ამყარებდა, ყველა ცდილობდა, რაც შეიძლება ჩქარა გადასახლებას. ცხოვრებაში უიღბრონი, ხელმოცარულნი, ისინი, რომლებსაც მომავლის იმედი სასუბირო გადაწყვეტილებით რჩებოდნენ ადგილზე.

საცხოვრებლები, რომლებიც აქამდე ერთმანეთს ლავ-გარდნებით ევიბრებოდნენ, ყოველ დღე-ღამეში ოხრდებოდა. სახლები იღუნებოდა და მათ მდინარე იოდოგავა მიაყვრებდა. აქაურობა ხელდახელშეა მინდორდებოდა.

ადამიანთა გულები გადასხავდნენ: მნიშვნელობას ანიჭებდნენ მხოლოდ ცხენებსა და უნაგირებს; ისინი კი, ვინც ხარგებს და ეკიპაჟებს ფლობდნენ და იმსახურებდნენ, უკვე აღარ დარჩნენ. მხოლოდ სამხრეთისა და დასავლეთისკენ მიისწრაფოდნენ ადგილ-მამულების მოსახლებლად. ჩრდილოეთისა და აღმოსავლეთში დამკვიდრებულ კი ფიქრიც არ უნდოდათ.

იმ დროს როგორღაც, შემთხვევით, პროვინცია სტეტულიში მდებარე ამ ახალ დედაქალაქში მოიხიდა ყოფნა. ვნახე იქ რა როგორი იყო. ვინორ სივრცე — ქუჩასაც კი ვერსად მხარტავ; ჩრდილოეთი, რომელიც მთებს ეკვრის, მალღი გაზარდა, სამხრეთი კი, რომელიც ზღვასთან ახლოსაა, დაბლობია; აქ განუწყვეტლივ ტალღები წმურობენ, ზღვის ქარი კი როგორღაც განსაკუთრებით ძლიერია. სასახლე მთებს შუა იყო ამართული, ასე რომ, ასეც გეწყნებოდა: „ასეთივე ხომ არ იყო ის ძველერი სასახლე?“³ სიტყვას მოჰყვა და, ამას მინდნ სხვაგვარი სახე ჰქონდა, და მასში ლამაზი რაღაცეები კი იყო.

ყოველდღე იმდენი სახლი იღუნებოდა, და მდინარე იმდენს მიაყვრებდა, რომ ის უკვე ვერსაით მიედინებოდა. საღლა არიან ეს სახლები? სად აშენდნენ ისინი? უპატრიელი ადგილი აურაცხელია, აშენებული სახლები კი ასე ცოტაა!

უნინდელი დასახლება⁴ გატიალებულ-გაუკაცრილებულია, ამალი ქალაქი კი ჯერ მზად არაა. დედაქალაქიყოფილის ყველა მკვიდრი ცხე მცურავი ღრუბლის ფთილასავით იყო. აქაურნი, ძველთაგან აქ მცხოვრებთა შთამომავალნი, რომლებმაც სამკვიდრო დაკარგეს, მწუხარებდნენ; მათ კი, ვინც აქ ისევ სახლდებოდა, შენებისთვის საჭირო მასალები არ ებოდათ და იტანჯებოდნენ.

გზებს გახედავ: ისინი, რომლებიც ეტლებით უნდა მიმოდინებდნენ, ცხენებზე სხედნენ; მათ, ვისაც ფორმის საშოხელი უნდა ემოსთ, უზრალო ტანისამოს აკეთია. დედაქალაქის სახე ერთბაშად გადასხავდნენ, ის ლამის წალექის ტეტებდა, გაგრეიბმა, გაუთვლელმა. მხოლოდ მოსამსახურე ადამიანები⁵ რჩებოდნენ უცვლელნი!

წარამადა ამბობდნენ: „ეს ქვეყნის წარღვნის მაუწყებელი ნიშანი ხომ არ არის?“ — და ეს ასეც იყო: სამყარო ყოველდღე უფრო და უფრო მეტად მშვიფთვარებდა, და ადამიანთა გულებში სიმშვიდის ნატიპალიც ვერ დარჩა. საბოლოოდ ხალხის წუნწი ფუჭი, ამაო არ აღმოჩნდა; იმავე ლამის ზამთარში ხელმწიფემ იმება კვლავ ძველ დედაქალაქში დაბრუნდა. მაგრამ ირგვლივ ხომ სულ დანგრეული სახლებია... რა გინდა მათ უქნა? მათ უნინდებურ სახეს ვერ დაუბრუნებ!

გამიგონარ⁶, რომ გარდასულ ხანებში სამეფოს გულ-მოწყალედ, ლობიერად მართავდნენ, სასახლებს ლელთ

ზორადნენ და ლავგარდნებს არც კი ავლენდნენ; მცირე საკომლო გადასახადებსაც კი აუქმებდნენ...

ეს იმიტომ, რომ ხალხი უყვარდათ, ადამიანებს ეხმარებოდნენ! თუ როგორია ამჟამინდელი საწუთრო, იოლი გასაგებია, თუ მას გარდასულ საწუთროს შევადარებთ!

IV. შიშვლილი

შემდეგ, თითქმის იოვას წლებში (181 წ.) — ეს დიდი ხნის წინათ იყო და ზუსტად არ მახსოვს, როდის... ორი წელი შიშვლილი ბოზოქრობდა და სამწიფელი მოვლენები ხდებოდა: გაზაფხულზე და ზაფხულში — გალავა, შემოდგომაზე და ზამთარში — გრიგალები და წყალდიდობები. ასეთი უბედურებები ერთმანეთს მოსდევდა და მარცხლოვანი სულ არ მწიფდებოდა. გაზაფხულზე მხოლოდ ამაოდ ხნავდნენ და ზაფხულშიც ამაოდ თესავდნენ... მხოლოდ შრომა, გარჯა იყო; შემოდგომაზე არ მკიდნენ, ზამთარში კი პურის ალებით აღძრული გამოცოცხლება ხდებოდა იყო.

ამიტომ მოსახლეობაც სხვადასხვა პროვინციაში... ზოგნი თავიანთ მიწებს ტოვებდნენ და სხვანაირ იზიარებდნენ მათ. სხვები თავიანთ სახლებს იცინებდნენ და მათში სალდებოდნენ. დაიწყო სხვადასხვაგვარი ლოცვა-მუდარებები, იმართებოდა განსაკუთრებული ღვთისმსახურებებიც, და მანაც, ყოველივე ამის შედეგები არ ჩანდა.

დედაქალაქის ცხოვრება ყველაფრით სოფელზე დამოკიდებული: ის სოფლიდან თუ არ მომარგადება, ვერც იარსებებს.

საბოლოოდ სასონარკვეთილი ადამიანები საგნებს განურჩევლად ყრიდნენ ბეგის ანაბარა, მაგრამ არ ჩანდნენ ის პირები, რომლებიც მათ თუნდაც დახედავდნენ, და თუ ზოგჯერ მანაც გამოჩნდებოდნენ პრიოდუქტებზე მათი გადაცემის მსურველები, ისინი ოქროს არაფრად ანგებდნენ, პურს კი აღმერებდნენ. გზებზე უამრავი მათხოვარი იჯდა და მათი ხმები — მწუხარებითა და ტანჯვით ალბეჭდილი ხმები — ადამიანებს ყურს უხერტიდნენ.

პირველი ასეთი წელი, როგორც იქნა, გაიქცა. ადამიანები ფიქრობდნენ: „ვნახოთ, რა იქნება მომდევნო წელს! ის ჩვენი საქმეებს ხომ არ გამოაჩვენებს?“ — მაგრამ მომდევნო წელს ყველაფერ ამას აუბედურებოდაც ემატებოდა და ვითარება კიდევ უფრო უარესდებოდა. მისი გამოკეთების ნიშანწყალი არ ჩანდა.

ადამიანები შიშვლილი იხოვებოდნენ, და მათი ცხოვრება მიმდებოდა და მიმდებოდა, და ისინი წყალმცირის თევზებს! შვავდნენ.

და ბოლოს შლაბანი, შთამბეჭდავი სახის ადამიანებიც იყო დაიარებდნენ უხო-უხო მიწაუფლების სათხოვნელად, თითქმის მთელი მათი დღე და მოსწენება ამას აკეთებდნენ!

გაიხედავ: „რაო, ისევ ხომ არ დანაწილებენ ეს სასონარკვეთილი ადამიანები?“ — ისინი რი უკვე წაიქცნენ და დაიხოცნენ. ლოპების ქვეშ დახვავებულ შიშვლით დაიხოცნენ ხომ ვინ დახვდიდა. რამდენადღაც მათ არავინ კრძალავდა და არ ყრიდა სადმე, ცუდში, მერალ სუნი აჟებდა გარემოს სიგრცეს, გახრწნილი სხეულების გროვები კი ისეთი საზაბაბო იყო, რომ ადამიანი ხის ყურებს ვერ გაუღწევდა. თვით მდინარის ნაპირებს რაც შეეხება, იქ უკვე ცხენებისა და ციკაუების გასასვლელი გზაც კი არ იყო დარჩენილი.

ქსენი ცუდებოდათ ხის მჭრელებსაც მთებში, და საქმე იქამდე მივიდა, რომ სანავის სამწიფელი უმარსიობა იყო. ამასთან დაკავშირებით ისინი, ვისაც არასად არავითარი მხარდაჭერა არ ჰქონდათ, თვითონ იწყებდნენ თავიანთი სახლების მტვრევას და ნამტვრევების ბაზარში შემუშავდა გაყიდვას, მაგრამ იმაში ალელული ფული, რაც ბაზარში გაქრდათ, ერთ დღეს არსებობისთვისაც კი არ ჰყოფნიდათ. სამწიფელი ის იყო, რომ ამ ხის ნაჭრებში აქა-იქ ხედავოდათ სინგური, ან ოქროსა და ვერცხლის ფურცლებიც: იწყებ გაკითხვას — და რა ირკვევ! ადამიანები, რომლებსაც უკვე სხვა არავითარი საშუალო არ ჰქონდათ, მოდიოდნენ ძველ ტაძრებში. იქ ლუბების გამოსაღებად იტაცებდნენ, წმინდა ნივთებს ამტვრევდნენ და ყველაფერს შემუშავდნენ ამაოდ. აი, ასეთი სამწიფეობის ხედავდნენ მან-

კისა და ბორძიტების ამ ჯოჯოხეთში! მყოფი ადამიანები და კიდევ... გაუგონარი რაღაცებიც ხდებოდა: როცა ქალსა და კაცს ერთმანეთი უყვარდათ, ის, ვისი სიყვარულიც უფრო ძლიერი იყო, მეორეზე ადრე კვდებოდაც. ეს იმიტომ, რომ თავის თავს თითოეული მათგანი მეორე ადგილზე აყენებდა და, ყველაფერს, რის მოქმედებას მონყალების სახით ახერხებდნენ, უთმობდა მეორეს — კაცს ან ქალს, ერთი სიტყვით, იმას, ვინც უყვარდა. ამავე მიზეზით მშობლები, როგორც ეს მოსალოდნელიც იყო, სიცოცხლეს პირველნი ეთხოვებოდნენ (უფროდნენ) ასე ხდებოდა: ქორება ჩვილები, რომლებმაც არ იცოდნენ, რომ დედამისი უკვე მკვდარი იყო, მათ გვერდით ეწვნენ და ტაჭრებით მუქუქებს ეტებდნენ.

ტაძარ ნინაძის¹³ მსახური ღირსი რიუგე, რომელიც მგლოვიარობდა იმის გამო, რომ უამრავი ადამიანი იხოვებოდა, ბევრ ღვთისმსახურთან ერთად მიდიდა ყველაგან, სადაც მკვდრები ჩანდნენ, მათ შუბლებზე აწერდა ასო „ა“სა და მათ ამით მარადიულ ცხოვრებაში¹⁴ ამკვიდრებდა.

უნდოდათ გაეგოთ, რამდენი ადამიანი მოკვდა ასე მეოთხე და მეხუთე მთავრებში. დათვალონ და გაიკრიბა, რომ მთელ დედაქალაქში, სამხრეთისკენ პირველი პროსპექტთან ჩრდილოეთისკენ მეტყვრიდ, დასავლეთისკენ კიოგოკუდნ და აღმოსავლეთისკენ სუმაკიოდ, ორმოცდაათი ათას სამას კაცზე მეტი იყო დახოცლი.

და რამდენი ადამიანი დაიხოცა აქამდე დამის შემდეგ!

ამას მდინარეების კამოგავას, სირაკავას დაბლობზე და დედაქალაქის დასავლეთი ნაწილის ირგვლივ სხვა მიდამოებში დახოცოვლებსაც თუ მივუშვამთ...

გამიგონია, რომ არცთუ დიდი ხნის წინ, იმ წლებშიც, როცა ტახტზე სუტოკუ-იანი იჯდა და, მაგონი, ტიტოისი წლებშიც (1132-1134წ.წ.), მოხდა რაღაც აშდვარება¹⁵. მე არ ვიცი, მაშინ როგორ იყო, მაგრამ ის, რაც ახლა ჩემ თვალწინ ხდებოდა, ასე უჩვეულო და საგაღილო იყო.

V. მინისძვრა

შემდეგ, გენრიაკას მეორე წელს (1855.) ძალიან იძრა მინა. ეს ნარმოვადგენილი საზაბაბო იყო: მთები ირღვეოდნენ და მდინარეებს ქვეშ იყოლიებდნენ; ზღვა ცალ მხარეს გადაიხარა და ხმელეთი დაფარა. კალდელი იპობოდნენ და იქიდან წყალი მიბობოქრობდა დაბლობისაკენ. გზებზე მიმავალმა ხარებას არ იცოდნენ, სად დედაგათ ფეხი. უარესი ერთარება იყო დედაქალაქში: არც ერთი ტაძარი, არც ერთი პავადა და მავზოლეუმი მართლი არ დარჩენილა, როცა ისინი ინგრეოდნენ და მინასთან წარმდებოდნენ, მტვერი ციხე კმაღლეთი მიბოლქვავდა. ნიდაგის შერევის დროს სახლების ნგრევას მოყოლილი გუგუნი მების გაუთავებელი ჯვრი გგონებოდათ. იმ დროს სახლში დარჩენა მამინეც გასრესას ნიშნავდა. გარეთ გამოყვადებოდა და მინა იპობოდა. ფრთები არა გაქვს, და ცაში ვერ აფრინდები. ვფიქრობ, ამქვეყნად არსებულ სამიწეობაზე აგან ყველაზე დიდი სამწიფეობა სწორად მინისძვრაა...

მაგრამ ყოველივე ამასი ყველაზე საგაღილო, ყველაზე გულსმოშკვლილი ის იყო, რომ ექვსი-შვიდი წლის ბიჭი, ერთი მეომრის ერთადერთი შვილი, ქვის გაღვივების სახურაქვეშ უწყინარი ბავშვური თამაშით ერთობოდა — პატარა სახლს ახოხოლავებდა. და ის, თვალის დახამაბობაში კედლის ნანგრევებქვეშ აღმოჩნდა და ის ძალიან გაიჭყლიტა, რომ მისი ცნობაც კი შუუძლებელი გახდა. და დედ-მამა კივილითა და ქვითინით იხოვებდა ბავშვს, რომელსაც თვალდნ ბუდიდან დუმილ ჰქონდა ჩამოღვლელი...

რეცე გავიფიქრებ, რომ ბავშვის თავს დატყბილი ასეთი ვიდეის დროს ისინიც კი, ვისაც ბუნებისგან მამაკობა აქვთ ბოძებული, მანაც იეიწყებენ სირცხელს და ყველაფერს, რე ისინი მეცოდებოდა, და ამავე დროს მჭევენბა, რომ ეს ასეც უნდა იყოს.

ნიდაგის ძლიერი რყევა გარკვეული ხნის შემდეგ შეწყდა, მაგრამ ცალკეული ბიჭები დიდხანს არ წყდებოდა. დღე ისე არ გადიოდა, ოცი-ოცდაათი ისეთი ბიჭი არ ყოფილიყო, რომლებიც ყველას თავზარს სცემდა.

გაცივდა ათი-ოცდაათი დღე და ძვრები თანდათან ჩვენ-
გან დაშორებულდნენ. შემდეგ მათ დღეში ოთხ-ხუთის ან
ორ-სამის თუ ითვლიდა: ძვრები ამწარად თითქმის სამ
თვეს გრძელდებოდა.

ოთხი სტიქიიდან წყალი, ცეცხლი და ქარი ადამიანებს
გამუდგმებით აგდებენ მძიმე დღეში, მინა ქი თითქმის გან-
საკუთრებულ უბედურებებს არ ატრიალებს. თუმცა, დიდი
ხნის წინათ, საიკოს წლებში (854-856წწ.) დიდი მონისძვრა
მოხდა: ტაძარ ტოდაძიძიამ¹⁶ ბუღას ქანდაკებები თავიც
კი ჩამოვარდა. ბევრი ამდაგვარი უბედურება დატრიალდა,
მაგრამ ეს ყველაფერი არც შეიძლება შეფარდოს იმას, რაც
ამჟერად მოხდა. ყველანი ამბობდნენ, თუ როგორი უნე-
მეო, უსიამო იყო სიცოცხლე. ადამიანებს ხშირად ისეც
გრძელდება, რომ მალე ცოტათი მაინც იგრძნობდნენ
შეშხაბს... დღევანდელ ერშიანების მისდევნებ, წელი
გაილია, და უკვე ყოველივე ამაზე კრინტის დამძვრელნიც
კი არ დარჩნენ.

III

აი, როგორი მწარეა სიცოცხლე ამ სამყაროში, აი,
როგორი არამყარი და არასაიმედოა ის თვით ჩვენში და
ჩვენს საცხოვრებელშიც. და რამდენი ტანჯვა ბუგას ჩვენს
გულს ცალკეული გარემოებების, თითოეულის მდგომარე-
ობის შედეგად — ახსნა ჩამოთვლის!

აი, ადამიანები, რომლებიც თვითონ არ არიან გავლენ-
იანნი და ძლიერნი ამ ქვეყნისათა მფარველობით არსე-
ბობენ: განგება დიდ სისარულს არგუნებს — ხმაალა
გაცივდება ვერ ბედავენ; გული ვეზისაგან დამძიმებული
აქეთ — ხმაალა ქვითინი არ შეუძლებს; რასაც უნდა
აქუთებდნენ, მშვიდად არ არიან. ისინი ძვრის ბუღასთან
ახლოს მყოფი ბელურებივით არიან!

აი, ადამიანები, რომლებიც ღატაკნი არიან და მდი-
დართა სახლების მეზობლად ცხოვრობენ: ისინი ყოველ
დღელს სახლიდან მალულად მიდიან და ყოველ საღამოს
მალულადვე ბრუნდებიან სახლში, რადგან თავიანთი უსან-
დომო, უბედურეკი გარეგნობა ერცხვინებათ. უნდა ნახოთ,
მათი ცოლები და შვილები, მათი ოჯახების წევრები
როგორი შურის თვალით შესცქერაინ იმ მდიდრებს; ხე-
დავენ, რომ მდიდარი სახლის წევრები მათ არაფრად
აგდებენ, — და მთელი მათი არსება ძრუნდება, და წამი-
თაც ვერ შვიდდებიან!

აი, ადამიანები, რომლებიც ქალაქის სივრცეში
ცხოვრობენ; მათ გვერდით ხანძარი გაჩნდება და ისინი
გამუდგმებით ვერ იცდენენ თავიდან; და ავტო ადამიანე-
ბი, რომლებიც ქალაქის გარეუბანში ცხოვრობენ: მათ
ქალაქთან კავშირი ძალიან უჭირს. თანაც, მათ გამუდმე-
ბით ესმინათ თავს ქურდები და ყაჩაღები.

ის, ვინც ძლევაშოსლია, ხარბიკა. მდიდარს ყველაფ-
რისა ეწინია. ღატაკს რამდენი თავსატეხი აქვს. ის სხვებს
უნებს სასახურს, თვითონ კი იმ სხვების მონაა. ყველა სხვა
რომ იქცევა, ისე თუ მოიქცევი, ვერ გაიხარებ. ყველა სხვა
რომ იქცევა, ისე თუ მოიქცევი, გიჟს დაუმტკავებ. სად
უნდა დასასხლდ, რა საქმეს უნდა მოეკიდო, რათა წამით
მაინც მოუწახლო ადგილი შენს სხეულს, რათა შენს სულს
წამით მაინც მოკავარო შევა?

კარი მორა

I

და, აი, თვითონ მეც... მაშის მხრიდან ბებიამ, მემკვი-
დრეობით სახლი გადმოქცა და დიდხანს ვცხოვრობდი იქ,
მაგრამ მერე ჩემი ზედარი შეიცვალა, ბედავ მიმუხთლა,
ბევრი რამ დავაყრე და უკვე არ ძალმიძდა იქ დარჩენა. აი,
უკვე ოცდაათი წელს გადაცილებულმა წმინდა გულით გავ-
მართე ჩემი წნული ქოხი.

ეს ქოხი ჩემი უწინდელი საცხოვრებლის მხოლოდ
მეთოდი წაიღიეს ტოლი იყო: მე ის საცხოვრისი მხ-
ოლოდ ჩემთვის გავმართე და სახლის, როგორც ჯერ
არ, ისე აგება არც განმიზრახავ. გალავნი როგორღაც
ამოვარევე თიხით, ალაყაფის დაყენებისთვის კი სახსარი
არ მეყო.

ბოძების ნაცვლად ბამბუკის ლატენი ავიღე და
ეტლისთვის დარღული გავაჯავრე.

ყოველთვის, როცა კი თოვდა ამ ძლიერი ქარი უბერ-
ავდა, აქ ყოფნა მაშინებდა. თვითონ ეს ადგილი მდინარე-
ესთან ახლოს იყო, ამიტომ შესაძლებელი წყალდიდობა
ჩემს ქოხს სულ მუდამ ეშუქებოდა და ყაჩაღების შიშიც
შზარავდა.

და აი, ამ ჩემთვის უცხო გარემოში ჩემს სულს ოცდაათ
წელს მეტანს გაიძულებდი ტანჯვა. ამ დროის განმავალ-
ბაში ბევრი ბედის უკუღმართობა დამატყდა თავს და
საკუთარი გამოცდილებით დავრწმუნდი, როგორი უმ-
ნიშვნელო რამაა ჩვენი სიცოცხლე, ამიტომ წამოვიღე სახ-
ლიდან საუბდამოდ და ზურგი შევაქციე ფუჭ სიცოცხლეს.

მაინად არც ცოლი მაყოლია და არც შვილები, ასე
რომ, არ მგადას ისეთი ახლოებული, რომელთანაც გან-
შორება გამიჭირდებოდა. არც წოდებები მქონდა და არც
ჯილდოები; ასეთ ვითარებაში, აბა, რას უნდა შევეზოდე?
ისედაც სულ ამაოდ დავყარე ამდენი გაზაფხული და
შემოდგომა ოპარიაიას მთების ღრუბლებში!

და აი, ახლა სამოცი წლის ცვარმა, რომელიც უკვე
წუთი-წუთზე გასაქრებად იყო განზადებული, ისევ მოი-
წყო თავისუფალი ფითლის წვერზე. ზუსტად ასე იცებს
წმინდარეკი ერთი ღამის გასათვთ თავსუფარს. ასე იწინავს
ბებერი აბრეშუმის ქია პარკს.

ჩემი ცხოვრების შუა პერიოდის ჩემს საცხოვრებელთან
შედაგრებიტ ჩემი ახალი საცხოვრებელი მის მესამედ წაწილ-
საც კი არ უტოლდებოდა.

ამასობაში წლები დასაღიერესები მიწნევენ. ჩემი საც-
ხოვრებელი სულ ვიწროვდება და ვიწროვდება. ამჟერად
ჩემი პატარა სახლი უკვე მთლად უჩვეულო რამეა: სიგანით
საფინია, სიმაღლით — შეიდი ფუტბი, მჭიხა.

ადგილი საგანგებოდ არ ამირჩევია, არც საცხოვრე-
ბის გასამართად არ ამირჩევია რაიმე ნიშნით კარგი
წერტილი. მინით მოყოფავე კედლები, უბრალო სახურავი-
თი გადავჭრე, კილოების (ვინორი ღარების) ადგილებზე
მეტალის სამაგრები მივაშაგრე. მიწნდოდა, უსიამო რამე
რომ მომხდარიყო, სხვა ადგილას იოლად გადაშენება ყვე-
ლაფერი. და ყველაფერის ხელახლა გამართვავე რომ დამ-
ჭირდებოდა, დიდი გარჯა არ დამადგებოდა: მთელ ჩემს
ბარგს ერთი ორეში დაიტყვდა. მეტლეს მისი ჯაფის საფა-
სურს გადავუდგდი და სხვა არავითარი ხარჯის გაღება
არ მომიწევდა.

II

ახლაც, როცა ჩემი ტერფები ხინოიამას მთების მიყრუ-
ბულ საუფლებს დაფვარე, ჩემი საცხოვრებლის მარცხენა-
მხარეს კართან მსუბუქად დამოჭურე და იქ მიწაზე
დავფინე ბამბუკი, ხოლო ამ გადმწინავეების დასაღული
მხარეზე მოვაწყვე თარი წმინდა წყლისთვის. თვით ქოხში
მარჯვენა კედელთან დავდეგი ამიდას გამოსახულა¹⁷, და
როცა მასზე დაღვრილი გადარბოდა მისი სიივრის
ფოთალთაგანები, მიმანდა, რომ ეს სიივრე მისი, აი-
და, სხეულიდან მოეფინებოდა. იმ ფარდის ნაჭერზე,
რომელიც მის წინ ეკიდა, ფუტგის¹⁸ და მის გვერდით
ფუტგის¹⁹ გამოსახულებები მივაშაგრე. ჩრდილოეთის ტიხ-
არის თავზე გავმართე პატარა თარი და ზედ შავი ტყაყის-
კი ამწონელი სამი თუ ოთხი ზარდახმა შემოვადე. მათში
ჩავენევე ღელსები, მუსიკალური პიესების კრებულები, კრე-
ბული „ოპიოიოისიუ“, მახლობლად კი დავაყენე ინსტრუ-
მენტები კიტო და ბიპო²⁰. აღმოსავლეთ მხარეზე დავავე
გვიმრის ღერებები, ჩალის ქლოფი დავფინე, — და აი,
ისიც, ჩემი ღამის საწოლი. მარჯვენა კედელში ფინჯარა
გავჭერი, და იქვე დავდეგი პატარა საწერი მაგიდა. სასთუ-
მალით მდებარე მაყალი ნაკვერჩხლისათვის. მე ის ფიჭით
გახსურებას მივუსადაგე. ქოხის ჩრდილოეთ მხარეზე პატ-
არა ადგილი დავიკავე და მას დადგინე თხელი წნული
ღობე შემოვადე, და აი, ისიც — ჩემი პატარა ბაღი. მე აქ
სხვადასხვა სამკურნალო ბალახს ვრგავდი. აი, როგორი
იყო ჩემი არამყარი ქოხის გარეგნული სახე.

მთელი იმ ადგილის სურათის აღსაწერად ისიც უნდა
ვიქვა, რომ სამხრეთის მხარეს გამართული იყო წყალსა-
დინარი, რომელშიც ქვებით შემოვარაგე წყალსატყვი, სა-

დაც ჩემთვის წყალს ვიშარებები. ხეები ზედ სახურავის გადმონაჭერთან იზრდებოდნენ და აბიტოლ ცეცხლის დას-ანთებდა ფიჩისა დაგროვდა არ მიჭირდა.

იმ ადგილს მთა ტოიამა ერქვა.

მარადმწვანე სურო ყველა კალს მალავდა. დაბლობს ხშირი ტყეები ფარავდა, მაგრამ დასავლეთი უტყეო იყო. და ამას არ შეიძლება იმედი ჩემში განსაკუთრებულ ფიქრს არ აღეცხა... გაზაფხულზე უმზერი ცისკაზოა ტალღებს... ისინი ლილისფერი ღრუშვლებით ავსებენ მთელ დასავლეთს.

ზაფხულში უსმენ გუგულს... ყოველთვის, როცა კი მას ემხარებოდა, თითქმის მასთან იქ, იმიერი, საიქოა ქვეყნის მთის ბილიკებზე შეხვედრავს უთანხმდები.

შემოდგომაზე მთელ ყურთაშენებს ქრიჭინობრება ხმები იპყრობს²² და გვეყენება: ისინი ამ ქრიჭინობრებს ნაჭუჭე-ინი არაყარ და ცარიელ სამყაროს ხომ არ დატყობინა? ზამთარში თოვლის მზერით ტკბები... მისი შექუჩება და დნობა როგორა ჰგავს ჩვენს შეიკვდები!

როცა ლოცვის განწყობა არ შეუფლება ამ წმინდა წინგების კიბებისგან არაფერი გამომდის, სულ არაფრის ვაკეთებ, ვისცემ. არ არსებობდა ისეთი ვინმე ამ რამე, რასაც შეეძლო ჩემთვის ამაში ხელი შეეშალა. არც არავინ მყავდა ახლოს, ვის წინაშეც შეიძლება დამ შემეცნოდნა.

მდუმარების ალტემა მინცდამინც მკაცრად არ ვიცავ, მაგრამ, რაკი განმარტობით ცეცხლოვობი, უნებლით ვიცავ „ზაგათი სიმინდეს“. მე სრულებითაც არ ვცდილობ, რად-იც უნდა დამიფედს, ყველა მცნების დაცვას, მაგრამ რაკი დარღვევებისთვის ხელისშეწყობა ვითარებაში არ ვიმყოფე-ბი, აბა, რითი დავარღვევ მათ?

დილობით, როცა მე „ნათელ ტალღებს ვარ მინდ-ობილი, რომლებიც ნაეს მოჰყვებიანდნენ“²⁴, მე თვალს ვყ-ოლებ შორეთში, უკანონობას, წინ და უკან მიმო-ცურავ ნავეებს, და განწყობილებას მან-სიამოვნება ვესხუ-ლობ.

საღამოს, როცა ქარი სუროს ფოთლებს აშარიშურებს, ფიქრით ვისწრაფვი მდინარე ძინიისკენ²⁵, — და გან პოეტოკუს მფლოდებს ვეძიებ.

და როცა ჩემი სულის მღელვარება უფრო ძლიერი ხდება, არცთუ ივიზითად ფიქვებს მოძახილს „შემოდგო-მის ქარის“ მუსიკით ვუფნები, წყლის კარაკისას პასუხად კი „მოლივილი ნაკადულს“ ვუკრავ. ჩემი ხელოვნება გაუნდავივი ადამიანის ხელოვნება, მაგრამ მე არ ვაპირებ სხვა ადამიანთა სმრის დატყობინა. მე ჩემთვის ვუკრავ: ჩემთვის ვღებრი. მხოლოდ ჩემს გულს ვესაუბრები.

და კიდევ მთის ძირში დგას ღვწინებით შეკრული ქოხი. ის ამ მთების მცველის საცხოვრებელია. იქ ყმანვილი ცხოვრობს, ხანდაზარ მოდის ჩემს მოსახალხებულად. და როცა მე თვითონა ვარ მოწყვნილი, მივდივარ მასთან და ორინ გვტყობობი.

ის თევზმეფი წლისაა, მე — სამოციასა. სხვადასხვა ასაკისაა, მაგრამ იმასთან მიმართებით, რაც ჩვენს სულს შევსებს პვერის, თანატოლი ვართ.

ზოგჯერ ვრევდი ისლის ყვავილებს, წითელი მოციკის კენჭებს ამ მთის კარტოფილის მოგროვების ვინც, იორა-უმს ვწვეტ; ხან ქვევით, მინდვრისკენ ჩასული, მთის ძირას, იქ დახირი თათავებს ვაქვებ და მათგან მინებს ვკრავ.

თუ ნათელი დღეა, მწვერვალზე ასული, ავცქერი შორებს — ჩემი სამშობლოს ზეცას, შორიდან ვავლებ თვალს: კობატაბიას მთებს, სოფელ ფუსიბის, ტბას, ხაცუკასის. ბუნების სილამაზებს შესაკუთრნი არა ჰგავს²⁶, რის გამოც ჩემი გულის დაამებას არაფერი აბრკოლებს.

როცა ფეხით სიარული არ მიჭირს და ჩემი ლოცვ-ბი შორს მიმდებინა, მივევები ქედს, სუბიამის მთის იქით გადავდივარ, კსადორის ვუვლი გვერდს; ზოგჯერ ივამს ტაძარში მოვივარე სალოცავად, ტაძარ სიამაშე მის სათა-ვადნად მივეურები; ანდა, ავაქუს დაბლობს გადავივლი, და მივდივარ იმის შესატყობად, თუ რა დარჩა სემინარეს-გან²⁷; მდინარე ტაგამიგავს გადავურვების შემდეგ კი სა-ვლოცარი სარუმარას²⁸ საღვთეს ვავითხები.

უკან მობრუნებისას, იმის მიხედვით, წელიწადის რა დროცა დგას, — ან ალუბლის ხით ვტკბები, მზერით წითელ ნეკერჩხალს ვეძებ, გვირგვინ ვგლეჯ, ან ხეებიდან

წყაოვებს ვწვეტ... და ყველაფერი ამას ხან ბუდის საკუთ-ბეველზე ვალაგებ, ხან სასაფარად ვიტოვებ სახლში.

როცა ჩემი ღამე, ფანჯარაში კი მთვარის ნათელი ბილიკება, სიყვარულით ვისვენებს ჩემს უწინდელ მეგობრებს; გამიშვების ყვირილობას სახელებს ჩემი ცრემლებით ვას-ვვლებ. ბუქმეში მოკიავდ ციცინათელები შორიდან კუნ-ბულ მაკონოსიმთან მყოფი მთევზების ცეცხლის ნაპერ-ვლებზე მერევა. განთიადისთან ნვიმა ხეებიდან ფოთლებ-ის შეხვერით ჩამომფანტულ ქარიშხალს ჰგავს.

როცა მთის ხიხიბების კივილს ვისმენ, ასეთი ფიქრი მეუფლება: „ის მამა ხომ არ არის ჩემი? ის დედა ხომ არ არის ჩემი?“²⁹ და როცა ჩემს ქოხს უკვე შემოქვეული მთის ორბები ჩემთან ძალიან ახლოს მოდიან, ვგრძნობ, უკვე რამდენად დამპროვული ვარ საფრ ცხოვრებისგან³⁰.

ხანდაზარ, როცა ძლიერ მღვივარ ცეცხლს ვაჩაღებ, ამას ჩემი ბებრული ურვა მატყობინებს. ირგვლავ არც ისე საშიში მითვია, მაგრამ ზოგჯერ მინებს მღელვარებით ვუგდო ყური ბუების კივილსაც, ასე რომ, ამ მთებში წელიწადის ყველა დროს სხვადასხვაგვარ სურათებს ბოლო არ უწამს. მით უფრო — იმისთვის, ვინც ღრმად აბრკოვებს, ვისაც დიდი ცოდნა აქვს... მისთვის ყველაფერი მხოლოდ ამით არ იფარგლება!

III

ღიას! თავიდან, როცა აქ ესახლებოდი, ვფიქრობდი: „აქ დროებით, დროებით ვზინავდები...“ და ასე უკვე ხუთი წელი გავიდა. ჩემი ერთი ციცინა ქოხი ცოტათი უკვე დაამედდა, მის სახურავზე დამაბალი ფოთლოვანი სქელი ფენა განაღდა, ღობეს ხავსი მოედო. როცა — როგორცაც შემთხვევა — ქალაქი რადიკების მოსმენა მიხედდა, ვიგებ, რა ბევრი კეთილშობილი ადამიანი მოკვდა მას შემდეგ, რაც მე ამ მთებში გაუქვინარდი. იმაზეც კი, ვინც ანგარომ-ში ჩასადგები არცაა, ძნელად თუ ვიგებ რამეს. და რამდენი სახლი გადებუდა ხშირმა ხანძრებმა გამოდის, რომ მ-ოლოდ ჩემი დროებითი თავშესაფარი... მხოლოდ აქ ვგრძნობ თავს თავისუფლად, გაუჭირვებლად და შეუშ-ფოთებლად!

მერე რა, რომ მისი ზომები ვინარა; მასში არის სანოლად, რომ მთელი ღამე იძინო, არის ჭილოდ დღისით ჩამოსაღვდობად; ერთი კაცის შესაფარებლად ის სახეებით საკმარისია. მარტოხელა კიბოს პატარა ნივარე უყვარს; ეს იმიტომ, რომ მან კარგად იცის, ვინაა. ზღვის შორეულ მთებში კლდეები ბინადრობს. ეს იმიტომ, რომ ის ად-ამიანებისგან თავს შორს იტყრს; ჰოდა, მეც ასე ვარ: ჩემი ნადილი მხოლოდ სიმშვიდეა; ჩემი ტკობა უდარდოდ ყოფნაა.

საერთოდ, ადამიანები, როცა საცხოვრებლებს აშენებენ, ჩვეულებრივ, ამას თავიანთთვის არ აკეთებენ; ერთი ცოლისთვის, ბავშვებისა და ოჯახის სხვა წევრებისთვის აშენებს; მეორე — თავისი ნათესავებისთვის, მეგობრების-თვის; მესამე საცხოვრებლებს უშენებს თავის ბატონს, მასწავლებელს და, საგანძურისთვისაც, ცხენებისა და კამე-ჩებისთვისაც აშენებს... მე კი ახლა ყველაფერი ჩემთვის-და მოვანყავ. სხვისთვის არ ამიშენებია. და ეს იმიტომ, რომ — ასეა მოწყობილი ეს წელისოფელი — ჩემს ამ ვითარებაში არ არიან ადამიანები, რომლებიც ჩვენს კვალს გაჰმოყვებოდნენ; არც მსახურები მყავს, რომლებთანაც ურთიერთობა მექნებოდა. ვოქვად და, ყველაფერი უფრო ფართოდ გამემართა, ვის მივეცმდი ჩემს თავშესაფარს, ვის დაგვინებდნენ აქ?

აი, ადამიანები, რომლებსაც ჩვენი მეგობრები ჰქვიათ. ისინი სიმდიდრეს სცემენ პატივს, პირველ ადგილზე მათ-თან ურთიერთობის საშუალებას აყენებენ; მათ არ უყვარს ტყეშიარტი გრძნობებით გასმეტყუელი, პირდაპირი ად-ამიანები. იმაზეც კარგი რა, რომ შესენ მეგობრებად მუსიკა, მთავარ და ყველაზე გაიხად!

აი, ადამიანები, რომლებსაც ჩვენი მსახურები ჰქვიათ: ისინი იმასლა უყურებენ, დიდ ჯილდოს იღებენ თუ მკაც-რად ისვენებ. ისინი ყველაფერზე მაღლა ბატონების მონ-ყალბებათა ბარკაქანობას აყენებენ. ისინი გიყვარან, მათ ეყვრები, და მაინც, ამით საზრუნავი არ გაკლებენ. იმას არაფერი სჯობია, რომ შესენ მსახურად შენივე თავი გაი-ხ-

ადო! როცა რაღაც საქმის გაკეთება ხდება საჭირო, ამას ხელს თავს აკისრებ. დავუშვათ, ამის გაკეთება არც ისე იოლია, მაგრამ ეს მაინც უფრო იოლი რამაა, ვიდრე ის, რომ სხვებს ემსახურო, იმას უთვალთვლო, რას და როგორ აკეთებენ სხვები! როცა იგი, საით წახვალა საჭირო, იქით პირადად შენ მიდიხარ. ეს იოლად არ გამოდის, მაგრამ მაინც ეს უკეთესია, ვიდრე ის, რომ გული დაიშლიყო ცხენზე, უნაგირზე ან ხარებსა და მშველქებზე ფერით!

ახლა ჩემი თავი მე დაეყვი ნაწილებად, და ისინი მე ორ სამსახურს მინევენ: ხელები მსახურებია, ფეხები ეტლია და ისინი ჩემს სულს სიამეს პეკვირან.

სული კი ცინოს სხეულის ტანჯვას და, როცა სხეული იტანჯება, მას ხელს უწედა; როცა სხეული საღადაა, მას მსახურებას უბრძანებს. დიას, უბრძანებს, ემსახურეს, მაგრამ არა საზღვარს გადასულად! თუნდაც საქმე კარგად არ მიგდომოდეთ, სულს არ აშფოთებ!

ეს კი სულა — ყოველთვის ფხვით სვლაა, ყოველთვის მოძრაობა... ეს როგორ ასაზრდოებს სიცოცხლეს! ფუჭად, ტყუილურად რაღაც უნდა იუსაქმურო! სხვებსაც რატომ აწუხებ, რატომ აიძულებ, იტანჯონ, — ეს ხომ ცოცხაა. რატომ უნდა გახარჯო სხვისი ძალეები?

ტანსაცმლისა და საკვების საქმე ზუსტად ასეა: კაბა — ხეირა მცენარისა (ცისვანისა), ლაბადი — ქერულისა. როცა მათ გაეჩენ, სხეულს ღმირსა, დაბლიდან ფვლონ ის-ის ყვავილებს, მთიდან კი — ხეობა ნაყოფებს — ისინი მყოფნის სიცოცხლის შესანარჩუნებლად. და ეს საკმარისია.

ადამიანებს არ ეხედები, რის გამოც მე არც დარცხვენა მინევს და არც ჩემს გარეგნულ შესაქცეობაზე ზრუნვა მჭირდება. საკვები — მწირი, დიდიბული, და ის თუმც უზუნია, — ჩემთვის გემრიელია. ყველაფერ ამას კი არამც და არამც ბედნიერებას და მდიდრებს არ ვუბნებები, მხოლოდ ჩემს თავზე გამობო: ერთმანეთს ვადარებ იმას, როგორ ცხოვრობს სიღატაკი ნინათ და როგორ ცხოვრობს ახლა.

მას აქეთ, რაც საზოგადოებას გამოვეცეკი, როცა უკუვადგე ყველაფერი, რაც სხეულს უკავშირდება, მე და შური, მე და შფოთვა ერთად არ ვარსებობთ.

რაკი ჩემი სიცოცხლე გარკვეულ მივანდებ, მე მას, ცხოვრებას, არც ვებაღებ, და არც ვირადებ.

ჩემი არსება ჰგავს ცაზე მიმოცურავ ღრუბელს: მას არც საყრდენი აქვს, და არც უკმაყოფილოა. არსებობს მთელი სხიარული ზღვარს მამონ აღწევს, როცა სასთუმალზე თავდავანებული ვთვლებ და ყველა ცხოვრებით-სეული სურვილი მხოლოდ წლის ცვალებად დროთა სილამაშეში მკვიდრბო.

სამივე სამყარო მხოლოდ ერთი სულია! სული თუ შფოთება, განგაშებს, არც ცხენები, არც ხარები, არც ძვირფასეულობები არაფრის მქონისია; ძალაგები და დარბაზები უკვე სასურველი, ძვირფასი რამეები აღარაა! ახლა კი

მე განმარტოვულად არსებობის, პატარა ქრის პატრონი ვარ; და მე ისინი მიყვარს.

როცა დედაქალაქში ჩასვლა მიხდება, მრცხვენია, რომ ლატაკი ბერი ვარ; მაგრამ როცა უკან ვბრუნდები და აქ ვხივარ, ამქვეყნიურ ცოდებთან წილნაყარნი მებრძოლიან. თუ ვინმე შეშვადება იმამი, რაც აქ ვთქვი, მან თავსებობს და ფრინველების ხვედრი გააცნობიეროს. თვებს წყალში ყოფნა არ მოეზრდება. თევზი თუ არ იქნები³², მის გულს ვერ გაუგებ! განდგელობის განწყობილებზეც ეს შეიძლება ითქვას. განდგეობს რას გაუგებს ის, ვისაც მასავით არ უტყობოია?

პირი მისახი

I

და აი, მინიერი სიცოცხლის მთვარის დისკო სადაცაა ჩაცხვენა და უკვე „პოლისონა მიების“ თხუთს უბლოცდება. და როცა მე უტებ „სამი გზის“ მწუხარების წინ აღმოქმნდები, რა შენება სანანებელი?

II

ბუდა ასწავლიდა ადამიანებს: „საგანს თუ შეუხები, მას მაგრად ნუ მიეპირებ!“ მამასადავ, ისიც, რომ მე ახლა ეს ბალახების ქოხი მიყვარს, უკვე შეცოდებაა. ესე იგი, მე რომ ასე ვერთგულობ განმარტობა-განცალკევებას, უკვე დაბრკოლება ზახუნ... და რაა ის, რომ მე უსარგებლო, ფუჭ სიხარულზე ვლაპარაკობ და მთელ დროს ამაოდ ლაქლაქზე ვხარჯავ?

III

განიადისწინა სიწუმში ამ კანონზე ფიქრები დანთქმული ვიზიარ და მიემართავ ჩემს სულს, ვკითხები მას: „გამოვეცი შენ საზოგადოებაში ცხოვრებას, მთებს, ტყეებს შერევი... ყველაფერი იმისთვის გააკეთე, რომ სული გეხსნა, რომ „გზა“ აღგვსრულდეს, მაგრამ გარეგნობა ბერისა გაქვს, შენი სული კი სიბილწეში ჩაივლო. შენი საცხოვრებელი ძომოქობი³⁴ საცხოვრებელსა ჰგავს, მაგრამ ის, რასაც შენ იქმ, სოურისანდოკუს³⁵ საქმეთა ფარდიც კი არაა. თუ ეს თვით შენი ბრალია? ყველაფერი ეს უწინდელი სიცოცხლის გამოსასყიდად შენი აბუნად ასაგდები ყოფისა და სილატაკის სახით გაღებული საზღაური? თუ შენ ცდომილებების ღაფში ამოსვრილი ეს გული გაცდუნებს?

სულს არც ამ კითხვის პასუხი აქვს. ერთი კია: ორჯერ თუ სამჯერ ბუდასთვის არასასურველი ლოცვა წარმოუთქვი მას.

კერძაქუს მეორე წლის მესამე მთვარის მინურული (12126).

ამს წერდა ძმა რენ-ინი³⁶ ტოიამას მთავრ მდგარ ქოხში.

კომენტარები

1. „...მარგალიტებით მოფენილ...“ — ანუ მშვენიერ; ეტყობა, ზუღეში კითვითია.

2. „...სი დროებითი თავშესაფარი...“ — სახე სამყარო-ბი, როგორც ადამიანების არსებობაა უსასრულო გზაზე დროებითი თავშესაფრისა, იმ დროს იაზრურ ლტერატურაში ძალიან გაქრეწებულია.

3. ანგენი — იაპონური ხელმწიფეთა მმართველობის პერიოდებს, ჩინეთის მანძიან, ერქმეოდათ განსაკუთრებული, სასიამოვნო, სასიკეთო შინაარსის მქონე სახელები. კერძოდ, „ანგენი“ „სიამაღლის წყაროს“ ნიშნავს.

4. „ჯოჯოხეთური გრიგალი“ — ბუდისტური მითოლოგიის თანახმად, ცოდვილთა სულს აქცევდა ჯოჯოხეთის სამი სფეროდან პირველი — ცეცხლის ჯოჯოხეთში.

5. ჰეიანს საფუძვლი ჩაყარა ხელმწიფე კამას დროს, 793 წელს, და მისი გამწვანება, ძირითადად, 806 წელს დასრულდა. ხელმწიფე ხაიძის დროს სცადეს დედაქალაქი ისევ ქალაქი ნარა გეგმად, მაგრამ ხელმწიფე სავას დროს დედაქალაქი ისევ პეიძინ გახდა (8106).

6. ნანია — ქ. ისავას ძველი სახელი.

7. ადამიანთა გულები გადასაფარდა — მთელი ეს

ტირადა ახსიათებს იმ ვითარებას, რომელიც შეიქმნა პოლიტიკურ არეზანე კიორონის მეთაურობით გამოსული ტაირას საზღვრო საზღოს ბატონობის შედეგად. აქ ნახსენებ დედაქალაქის გადატანა (თუცა, არა ნანიაში, როგორც ამას ტოიამას ამბობს, არამედ ფუჯივარაში) ამ კიორონის ბრძანებით მოხდა. ხელისუფლებამ სამხედრო ღწნის მოსვლით, ზუნებებთან, ქალაქის ყოფის გარეგნული სახე შეიცვალა: არისტოკრატიული კეისრები, რომლებიც ზანტი ხარები იყო ზემბული, უკანმოუხედავ ცხენებზე შეცვალეს. გამოიკეთა პოლიტიკური და ეკონომიკური მიზნულობის სფეროც: ტაირას სახლი მინებს უმთავრესად სახმრეთ-დასავლეთი იაპონიაში ფლობდა.

7. ძელური სასახლე — ასე ეძახდნენ იმპერატორ ტენტის მიერ ასაკურაში, ტიკუძინის პროვინციაში, აგებულ და მოგზაურობების დროს გასაყრებლად აგებული სასახლეს. სასახლე თითქმის ჯაოურკნავი ხეებით უზუნად შერეულ ნაგებობას წარმოადგენდა.

8. უწინდელი დასახლება — ძველი დედაქალაქი, პეიანი.

9. მომსახირო ადამიანები — სამურავი, მემორები.

10. გელანია... — ჩვეულებრივი მითითება „ოქროს საუკუნეზე“, ამ შემთხვევაში იგულისხმება იმპერატორი იაო, რომელიც სულაც არ დაგიდგდათ იმას, როგორი იქნებოდა მისი

საკხოვრებელი და იაპონიის ხელშეწყობით წინტოკუ, რომელსაც იმით, რომ მისი ქვეშევრდომების სახურავებიდან კვამლი არ ამოდირბოდა, დაასკნა, რომ სადილისთვის მისაბარშად არაფერი ებოდათ.

11. წყალმცირის თევზები — ბუღას სიტყვები, რომლებიც მოყვანილია კრებულში „ჭკუის სასწავლებელი მაგალითები უსასრულო მოგზაურობებზე დანერგილი წმინდა წიგნებიდან“ („ოიოიოსიო“, ატ. განსინი, 1955). „დღენი გადიან, სიცოცხლე იფლანგება, შენ კი თითქმის წყალმცირეში მოქცეული თევზი ხარ“.

12. „მანკისა და ბოროტების ამ ჯოჯოხეთში — ბუღასტური დასაწყისიდან უნდა გავიდეს სამი ეპოქა: კანონის ეპოქა, კანონის მსგავსების ეპოქა და კანონის დასაბრუნის ეპოქა, როცა მანკა და ბოროტებაში ჩაფლული ადამიანები ურყეოდ ბუღას მოძღვრებას. ტიომეის ხანა სწორედ ასეთ ხანად მიიჩნევა.“

13. ნინამი — სეტა სინგონის („ქუმარტი სიტყვის“) ტაძარი. მდებარეობს დღევანდელ კოტოში.

14. „მარადიულ ცხოვრებაში — სინგონის მოძღვრების თანახმად, სასწრაფო აღმართის პირველი ასო წარმოადგენს სათავეს ბატს, საწყისთა საწყისს. თვით მისი მზერაც ათავისუფლებს ადამიანებს ტანჯვებისაგან, ისინი გაჰყავს გზაზე, რომლის ბოლოშიც შეიძლება ბუღად იქცეს, ნირვანას უსასრულობაში არსებულ წმინდა ნეტარებას მიადგინოს.“

15. „მოხდა რაღაც ამდაგვარი — იმ წლებში შავი ქორი მძინვარებდა.“

16. „ტაძარი ტოდაიშიში... — ტაძარი ტოდაიში (ნარა-შია) აშენდა 749-751 წლებში როგორც იაპონური ბუდიზმის სიმბოლო. მასშია დაცული მჯდომარე ბუღას თექვსმეტტრიანი ქანდაკება.“

17. „ამიდას გამოსახულება... — ბუღად ამიდა (სანსკრ. ამიტაბა), ბუღასტური მითოლოგიით, ბინადრობს დასავლეთში — იქ, საითკნად მიდის მზე.“

18. ფუგენი — ბოდისატვა სამანტაპადრა (სანსკრ.) ბოდისატვა უსაზღვრო გულმონაყალებითა და თანადგომით გამსჭვალული არსება. მან სიმწიფის მაღალ ხარისხს მიიღწია, მაგრამ მაინც რჩება სააქოში, რათა დაეხმაროს ადამიანებს, დაიცვას ყველაფერი ცოცხალი. ფუგენი გამოსახება ბუღის მარჯვენა მხარეს, თვით სპილოზე მჯდარი. ის განასახიერებს ბუღას მოძღვრების უცილობელ, განურჩელ სიკეთეს.

19. ფუდო (ფუდო-როკუ) — მრისხანე ღვთაება, რომელიც ბოროტ დემონებს ერეკება; გამოსახება შუბიანი ცეცხლის ქნებს შორის.

20. ბიგა — ოთხსიმიანი ბარბითი; იაპონიაში წინეთიდან შევიდა V ს-ში, ოთხი სიმი რამდენადმე მანდოლინის მსგავს რეზონატორზე შემოჭიმული. ბიგაზე პლექტრის დახმარებით უკრავდნ. ციტრა-სო (სო-ნო კოტო) — თითოშესტიმიანი მუსიკალური ინსტრუმენტი (ჩინ. ჩუენ), იაპონიაში წინეთიდან შევიდა.

21. „...უმცერ ცისვაზთა ტალღებს... — ცისვაზების მიძიდ მტენები ტალღებით ირხევიან. ცისვაზების ღრუბლებთან მდებარება — მზის ჩასვლის სახე — დაკავშირებულია იმის წარმოსადგენად, რომ ნეტარების ქვეყანას მიღწეულს ღილის-ფერი ღრუბლებით მფრენი ბუღად ამიდა და ბოდისატვები ეგებებიან.“

22. „...უმერ გუგულს... — პოეტურ მითოლოგიაში გუგული „საქოი მების ფრინველად“ იხსენიება (ის მკვდარს სკვდოლის ქვეყანაში მიაცილებს).

23. „...შემოდგომაზე მთელ გულთსამენას ქრიჭირო-ბელათა ხმები იხრობს... — კაპო-ნი ტიომეი გულისმობს ბო ძიუს ლექსს, რომელიც მან თავის მეგობარს, ლი მეთერთმეტეს უძნადა, „საღამოს შუზზე ფიქრისას ფიქვებიან გორაზე“ ადგილ და ვდგავარ. ქრიჭინების ფიქრები და ქრიჭინობელთა ხმები ავსებენ სმენას. ეს შემოდგომა“.

ქრიჭინობლას იაპონურად „უტუსუბი“ ჰქვია. „უტუსუბი“, მიწიერ ცხოვეტებსაც ნიშნავს.

24. „...ამ „ნათელ ტალღებს ვარ მინდობილი, რომ-ლებიც ნავს მოჰყვებიან... — ოდნავ შეცვლილი სტრიქონება ანთოლოგიაში „მანიოისიუსა“ და „სიუგავა-სიუსი“ (1988). შესული მან-სიამის (საი მანძი, V ს.) სუთ-სტრიქონიანი ტექსტისა: „რას შევადაროთ ჩვენი ცხოვრება? დღლის ბინდელ მომცურავი ნავის უკან დარჩენილ თეთრ ტალღებს?“

25. ძინო — იაპონურად ასე ჟღერს სახელი ჩინეთის მდინარე სიუნიანის (ჩანისა), სადაც ვითარდება მოქმედება ბო ძიუს სი პოემა „პაპასი“, რომელიც შესანიშნავი მომღერალი ქალის მწარე ბეზე მოგვითხრობს. გენ ტოკოტუ — ცუწამოტი ცუნენობუ (1016-1097), სახელგანთქმული პოეტი და მუსიკოსი. მთელი ეს ფრაზა სანოკიაცურად აგებულია სიტყვებ „სურო“ (ცაცურა); სუროს ფიქრების შრიალი ისმის ბო ძიუს სი პოემის დასაწყისში და იმ ადგილის სახელწოდებაში, სადაც მინამოტი ცუნენობუ ცხოვრობდა.

26. ბუნების სიღამაზეებს მსგავსებები არა ჰყავს, — ბო ძიუს სიტყვები. ამის შემდეგ ის ამბობს: „მთები მას ეკუთვნის, ვისაც მთები უყვარს“.

27. სემიბარუ — პოეტი და მუსიკოსი (X ს-ის დასაწყ.) მისი ორი ლექსი შედის ანთოლოგია „სინკიკინსიუსი“.

28. სარუმარუ — ჰეიანის ეპოქის დასაწყისის (?) პოეტი. მისი ბიოგრაფია ცნობილი არაა. მასზე ლევანდობა შექმნილი.

29. „ის მამა ხომ არ არის ჩემი? ის დედა ხომ არ არის ჩემი?“ — ოდნავ შეცვლილი ლექსი, რომელიც მიენერე-ბა იაპონელ ბერ გიკო ბოსაცს (663-749), თვითონ მისი ლექსი კი ერთ-ერთი ბუღასტური ციკლიდან იღებს ამ აზრს: „ყველაფერი ცოცხალი მამა ჩემი და დედა ჩემი“.

30. „...გარდნობა, უკვე რამდენად დამორბეული ვარ საერო ცხოვრებისაგან — დიდი იაპონელი პოეტის საი-გიოს (1118-1190) ოდნავ შეცვლილი ლექსი.

31. „...სამივე სამყარო მხოლოდ ერთი სულია! — გარდაქმნათა უსასრულო ჯაჭვში არის სამი სამყარო: ვნებებისა, სუფთა სურვილებისა, უვნებობისა. ტიომეის აქ მოაქვს ციტატა „ეთილი კანონის ლოტოსის სუტრადაც: „...სულს გარეთ არავითარი კაპონი არაა“.

32. თეზი თუ არ იქნები... — ეყარება ნინგ „ჯუან-ძის“ მე-17 თავ „შემოდგომის ადიდების“ ერთ-ერთ პასაჟს.

33. „...სამი გზის...“ — ცოდნის სიკვდილის შემდეგ, მისი შეცოდების შესატყვისად, შეიძლება მოხდეს ჯოჯოხეთის ერთ-ერთ სფეროში: ან, ცეცხლის, ან მშიერი დემონების, ან ბილწ პირუტყვთა ჯოჯოხეთში.

34. ძიომკოი (ვიზალკირტი — „სუფთა სახელის“ მფლობელი) — ბუღას ერთ-ერთი მოწაფე. უარი თქვა სიმდიდრეზე და ღარიბად ქონებას დასჯერდა.

35. სიურისბადოკუ (სანსკრ. სუდაამანტობა) — ბუღას ერთი ყველაზე უნიჭო და ჯიუტი მოწაფის სახელი.

36. რენ-ინი — ტიომეის ბერობის სახელი.

მსიკა მოგონება

მინდა გავიხსენო „ლუკასთან“ დაკავშირებული ეპიზოდი.

ერთ ზაფხულს ანაკლიაში არჩილი ისვენებდა სარგის ცანიშვილის აგარაკზე. მაშინ არჩილი „ლუკაზე“ მუშაობდა, ამ დიდ ნიგზე, არჩილი მარტო იყო. ერთადერთი მეგობარი ჰყავდა, იქაური კაცი, კოლხი კაცი, მეთევზე. არჩილი, მტკვარზე გაზრდილი, თვითონაც მეთევზე იყო. ორმა მეთევზემ კარგად გაუგო ერთმანეთს. მოდი, ასე ვთქვათ, — ორ ბიჭს მეგობრული სიყვარული გაუჩნდა.

თევზაობდნენ. ერთმანეთს გულს უხსნიდნენ. აბა, მეგობრობისთვის მეტი რა არის საჭირო?! არჩილი „ლუკას“ წერდა. თბილისში დაბრუნების შემდეგ ანაკლიაში დარჩა „ლუკას“ ხელნაწერების ერთი დიდი მონაკვეთი. შემდეგ ანაკლიაში ჩავიდა სარგის ცანიშვილი. სარგის ხელნაწერი მაგიდაზე დახვდა. მე მახსოვს სარგისის აღტაცება, რომელსაც წაუკითხავს მოთხრობა. არჩილი წასვლას აპირებდა ისევ ანაკლიაში, მაგრამ სარგისი მალე დაბრუნდა და ჩამოუტანა ხელნაწერი.

„ბიჭო, ჩამოვედი და ჩამოგიტანე დაბრუნებული მოთხრობა“, — იხუმრა სარგისმა.

მაგრად ვიხალსეთ, რადგან არჩილი დაკარგული ევონა ხელნაწერი და ისიც კი მითხრა: ვფიქრობდი, ვაითუ საქადალდე მატარებელში დარჩაო.

ჩუღურეთულ მოთხრობებს აერთიანებს თბილისის ერთ-ერთი ძველი უბნის, კერძოდ, ჩუღურეთის კოლორიტული სახე და, რაც მთავარია, — მდინარე მტკვარი. ამ მდინარეს მიუძღვნა მწერალმა შემდგომი ესეი — „მტკვარი“ და „ძია კოსტია“ („თბილისური ჩანახატები“).

ჩუღურეთში (ხეთაგუროვის ქუჩაზე) არჩილთან შეუღლების შემდეგ მეც მომიწია ცხოვრება. ჩვენი აივნადან კარგად მოჩანდა მთაწმინდა თავისი ეკლესიითა და საბაგირო გზით. გალმა კი მტკვარი მიედინებოდა.

ჩემთვის მტკვარი დიდად არ გამოირჩეოდა სხვა მდინარეებისაგან, გარდა მისი დამახასიათებელი ფერისა. იგი ხან ადიდებული მოედინებოდა, ხან მშვიდი, მაგრამ არჩილისთვის ეს მშობლიური მდინარე იყო. მტკვრის პირას გატარებული ბავშვობის წლები, ბავშვობის თვალახედეოთ აღქმული სამყარო.

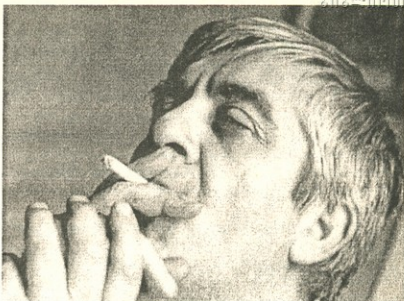
„ქალაქი, წიგნი, მდინარე — ის კონტურია, სადაც არჩილ სულაქაურის განწყობა, ფიქრი და განცდა თავსდება“ (ო. პაჭკორია).

მოგონებას ვამთავრებ არჩილის ციტატით მტკვრის შესახებ.

„ახლა დროდადრო მესიზმრება მტკვარი, ჩემი ძველი მდინარე — კეთილი და დაუღოძბელი, როგორიც თვითონ ცხოვრებაა...

მესიზმრება ისეთი, როგორიც ოდესღაც ბავშვობისას მინახავდა და ღრმად ვარ დარწმუნებული, დღეს სულ სხვა კაცი ვიქნებიდი, ცხოვრების გზაზე მტკვარი რომ არ შემხვედროდა...“

მერი სულაქაური

არჩილ
სულაქაური-80

მთაწმინდა

ოცდაათი წელი ვიცხოვრე იმ სახლში, რომელიც მტკვრის პირას იდგა. ხის რიკულებიან აივანზე მდგარს თითქმის ნახევარი თბილისი ხელისგულზე მდო. ჩემი აივნიდან მოჩანდა: ორი ხიდი — მუხრანის დაკიდებული და ვორონცოვისა, მუხრანის ხიდს ქვემოთ — მარცხენი მუტების ციხე და ტაძარი, მარჯვნივ სიონის გუმბათი, უფრო ახლოს — ანჩისხატი; მოჩანდა ზემო და ქვემო უბანი, ნარიყალა, სოლოლაკის ნაწილი, მთაწმინდის უბანი, რუსთაველი, ზემოელი, რუსული ეკლესია, ეკლესიის მიღმა — ვერის სახურავები, ხოლო სახურავებს იქით — თრიალეთის ქედის ბოლო ფერდობები, რომელთა წიაღში ზაფხულობით მზე იკანებდა. და ყველაფერს, რასაც ჩემი აივნიდან ვხედავდი, თავს უყრიდა, ანესრიგებდა, ამოლიანებდა და აგვირგვინებდა მთაწმინდა, ანუ მამადავითი.

პატარა ბავშვი აივანზე ვიდგეი და თვალს დავდევნებდი ფუნეკულორის ტრამვაის პანაწინა ვაგონების თითქმის შეუმჩნეველ მოძრაობას. განსაკუთრებით ვიძახებოდი მაშინ, როდესაც ვაგონები ერთმანეთს უახლოვდებოდნენ. ყური მქონდა მოკრული, ოდესღაც, დიდი ხნის წინ, ვაგონები ერთმანეთს შეეჯახნენო. ცხადია, ეს ჭორი იყო, მაგრამ მე მაინც ველოვლობდი ასეთი შემთხვევის განმეორებას. ფუნეკულორის მოძიან სისტემას, ზეით და ქვეით ვაგონების მოძრაობას მე აღვიქვამდი როგორც ბავშვობისათვის მოგონილ სათამაშოსა თუ გასართობს და გვარნიანად ვერთობოდი კიდევ. ვაგონების გასაყართან მდგარი ეკლესია უფრო მოგვიანებით გავიცნობიერე.

ორი საუკუნის წინ მთაწმინდის ფერდობები ტყით ყოფილა დაფარული. ტყე შემდეგ გაუჩუჩიათ და დაუნეკათ. ამ პარპაროსობას რაც გადაურჩა, იმას თბილისელმა მენახშირეებმა მოუღღს ბოლო, თბილისის ბაზრებში გაყიდეს ნახშირად.

ჩემს ბავშვობაში მთაწმინდის ფერდობები ტიტველი იყო — ჟანგისფერი, მუქი რუხი, ნაცრისფერი. ზაფხულობით ალაგ-ალაგ მწვანით იფარებოდა. ზაფხულის მინურულს კი მწვანე ნელ-ნელა წითლდებოდა და მერე შემოდგომის მზე შინდისფრად აელვარებდა.

განთიადის პირველი სხივები მთაწმინდის კალთებს ფერნეოდა და მანამდე იყო გაბრწყინებული, სანამ მზე

თრიალეთისკენ გადაიხრებოდა. მერმე იწყებოდა ნამდვილი საოცრება: მთაწმინდა თანდათან ცხვედრად ჯერ მოვარებისდრო, ხოლო შემდეგ მოლურჯო ბინდებუდში, რომელიც მის ფერდობებს, კალთებს, მის უბეს ჩემთვის შეუცნობი იდუმალების ბურუსით ავსებდა. ამ იდუმალუბრად დიდხანს ვერცხლისფრად გამოკრთოდა ეკლესია.

მაშინ არ ვიცოდი და არც შეიძლებოდა მცოდნოდა, რომ თბილისში ასი წლის წინ ცხოვრობდა ჭაბუკი, რომელმაც პირველად შენიშნა და იგრძნო მთაწმინდის შემოღამების უცნაური სილამაზე და განუყოფრებლობა. ოღონდ ჩემსათვის შორიდან კი არ დაინახა, არამედ მისი წიაღიდან იხილა, იგრძნო, განიცადა და არა მარტო განიცადა, პოეტური ძლევაშისობით ახსნა ამ მშვენიერების იდუმალება. თუშცა ეს უფრო მეტია, კიდერ მშვენიერება და სილამაზე.

ჩემთვის დღემდე აუხსენელი დარჩა მთაწმინდისა და მთვარის მაგიური თანაბრებისობის, ერთიანობისა თუ პარმონიულობის საიდუმლო. მაშინ ასე მეგონა, თითქოს მთვარე მხოლოდ იმიტომ ჩნდებოდა ცაზე, რომ მთაწმინდა გაენთავინა, მისი კალთები და უბე ავგის ოქროსფერი სხავეებით. ღამის ნაცვლიდან ბოლომდე კი არ დაუნთქა ეს სილამაზე, უფრო გამოეკვეთა და აველვარებინა.

მაშინ ჯერ კიდევ არ ვიცოდი და არც შეიძლებოდა მცოდნოდა, რომ თბილისის ქუჩებში დადიოდა კაცი, რომელმაც პირველად დაინახა და იგრძნო მთაწმინდის და და მთვარის თანაბრებისობისა თუ პარმონიულობის საიდუმლო, რასაც უბრალოდ „მთაწმინდის მთვარე“ დაარქვა. დაინახა იქიდან, საიდანაც ამის დანახვა თითქოს შეუძლებელი იყო, დაინახა მგზინდან, მთაწმინდის უბიდან. არა თბილისის, არა მეტეხის, არა ნარიყალას, არამედ — მთაწმინდის მთვარე! როგორც ყველა გენიალური მიგნება თუ აღმოჩენა, ესეც თითქოს მარტივი და უბრალოა. იგი მარადიულობა და ამ ორი ცნების ერთსახიგნება ჩვენს ცნობიერებაში იარსებებს მანამდე, სანამ არსებობს მთაწმინდა და არსებობს მთვარე.

მთვარის ცვალებადობას, კლებას თუ მატებას არ ჰქონდა მნიშვნელობა. სულერთია, როგორი იყო მთვარე: სასეს, ნახევარი თუ მთელური. სწორედ ეს ცვალებადობა და მოძრაობა ანიჭებდა ღამის მთაწმინდის მიმზიდველობას და დინამიკურობას, აცოცხლებდა და საჭერტად მოსაწყენს არ ხდიდა. მას უძრავ დეკორაციად კი არა, სიცოცხლის, ანდა ცხოვრების, რაღაც მარადიულის ნაწილად აღიქვამდი.

ერთხელ საოცრად დიდი მთვარე დავინახე მთაწმინდის თავზე დაშვებული. ვეგებრებოდი, ღამაში, ოქროსფრად მოვლვარე მარცხენა მხარზე დააჯდა. არც მანამდე და არც მას შემდეგ მთაწმინდაზე დაკრებულ ამაღლა მთვარე არ შემოიჩნებია. იმ ხანაში ბერძნული მითოლოგიათი ვიყავი გატაცებული და უნებურად გამეახსენდა აქილევსის ფაერი, რომლის აღწერასაც ჰომეროსმა მთელი თავი მიუძღვნა. თითქმის ერთი წლის

შემდეგ ლექსი დავეწერე. ასე მთავრდებოდა: „აქვალ მთაწმინდას, დავეყრდნობი იდაყვით მთვარესკენ! ნაომარი აქილევსი ფარს ეყრდნობოდა“. მე ახალე მომწონს ეს მოძრაობა: ნაომარი აქილევსივით ფარს დაყრდნობილ... მაგრამ, ალბათ, შეიძლებოდა, სხვა მთაზეც დავეყრდნობი და მარს ასევე მოხდენილად.

მინდა აღვნიშნო მთაწმინდის კიდევ ერთი თვისება: გარინდება, ანუ დუმილი. სულ მეგონა, თითქოს ხმის ამოღება შეუძლო და სივრცეში მაქცერალი ერთი ნუთით იყო დადუმებული, ან რაღაცას თუ ვიღაცას უსმენდა გარინდებულ. წლების მანძილზე ვჭკერტიდი ამ გარინდებას, ვუსმენდი დიდებულ დუმილს იქ, სადაც მტკვარი გაშუდმებით მიედინებოდა და, როგორც იცხვიან, ხმაურობდა. ასე ითქმის, თორემ ეს ხმაური არ იყო. იგი ხან ფოთლების შრიალად აღიქმებოდა, ხან — წვიმის შხაჟუნად, ხან — ყურსრულად, ხან — დუდუნად და ბუბუტუნად. მაშინაც კი, როდესაც ადიდებოდა, მტკვარი ხმაურით არ განუხლებდა...

ესეც დიდი ხნის წინ იყო დაბახული და განცდილი. საქართველოში ცხოვრობდა ოლიმპიელი, რომელმაც პირველმა გაიგონა მთაწმინდის დუმილი და პირველმა დაუბახვინა იგი მტკვრის „ხმაურს“. მან პირველმა აღიქვა ერთად მთაწმინდა და მტკვარი. სამუდამოდ აღებჭდა ჩვენს გონებაში შორს მაქცერალი, დადუმებული მთაწმინდა, რომელიც მტკვრის დუდუნს უსმენს.

მთაწმინდის პირველადმოჩენად დავით გარეჯელი უნდა ვივალისხმო. თითმზტი საუკუნის წინ აქ გამოუქაბაბს სენაკი და პირველი ლოცვა აღუვლენია უფლისადმი. მე მგონია, რომ გამოუქაბული სწორედ მთაწმინდის ის უბეა, სადაც შემდეგ არაერთხელ აუგიათ ტაძარი და ახლაც დგას ეკლესია. არაუინ იცის, რა სიტყვებით ლოცულობდა ასურელი მამა, რას ევერებოდა უფალს. ერთი კი ცხადია, მისი ლოცვებისევეთი მთაწმინდა მთელი თავისი დიდებულებით დღესაც გადმოჰყურებს თბილისს.

მთაწმინდა თბილისისაგან საკმაოდ შორს იდგა. როგორც ჩანს, საუკუნეების მანძილზე იგი იზიდავდა და თბილისის წყალ-ნელა, შეუმჩნელებლ მიიწევდა მთაწმინდისაკენ, ყველა გაღავანი და ზუღვე გადაღობა, რათა მის თვალსაწიერზე დამკვიდრებულიყო. ამ გზის გაკლას პირველი ლოცვის დღიდან თითმზტი საუკუნე დასჭირდა.

მთაწმინდის მართლაც აქვს მიზიდულობის, მომხუსხვლობის ძალა და მის მჭკრეტლს ყოველთვის სიკეთეს უნერგავს გულში. ოღონდ დიდხანს უნდა უტყვირო. როცა დიდხანს უშვრე, საღამოს მოლურჯო-მოვარებისდრო ბინდებუდში უსათადო დაინახავ: მთაწმინდა თავის უბეში მდგარი ეკლესიით საოცრად ჰგავს ლევისმშობელს, რომელსაც კალთათი ყრმა იესო უზის.

სალიკო

აკაკი წერეთლის ეს ლექსი ჩვენს ცნობიერებაში თითქმის დაბადებისთანვე არის აღმჭდილი და სიკვდილამდე ამი გაგდებს როგორც ჩვენი სულის თანდაყოლილი მელოდია.

აკაკი წერეთელმა „სულიკო“ ორმოცდათხუთმეტი წლისამ დაწერა. ამ დროისათვის მას უკვე მთავარი აქვს თითქმის ყველა შედევრი, თითქმის ყველა გენიალური ლექსი. ერთი სიტყვით, აკაკი წერეთელი უკვე თავისი შემოქმედების მწვერვალზე დგას. ამას არსებით მნიშვნელობას ვანიჭებ. „სულიკო“ თავისი ახალგაზრდული სულისკვეთებით უფრო ადრინდელ ლექსებს გვაკონებს და ჩვენ გაუცნობიერებლად მას

„ციცინათლასთან“ ვანყილებთ ხოლმე. ჩვენთვის „ციცინათელა“ და „სულიკო“ თითქმის ერთად, დაახლოებით ერთ დროს არის შემქნელი და მათი ცალკეულ წარმოდგენა ზოგჯერ გვიჭირს კიდევ. არადა, მათ შორის განსხვავება მეოთხედი საუკუნეა. აკაკი წერეთელმა „ციცინათლას“ დაწერიდან ზუსტად ოცდაექვსი წლის შემდეგ დაწერა „სულიკო“. თითქმის მთელმა ეპოქამ გაიარა, აკაკის უკვე ნათქვამი აქვს: „დღეა-შვილობამ, ბევრს არ გთხოვ, შენს მინას მიმაბარე!.. ცა-ფირუზ ხმელეთ-ზურმუხტო, ჩემი სამშობლო მხარეო!“ ეს ეტყობა კიდევ ლექსს: „სულიკო“ ერთნარიად არის აღჭურვილი ახალგაზრდული სულისკვეთებითაც და სიღრმისეულ შრეებში განფენილი პოეტური სიბრძნითაც.

„სულიკო“ ქართულ პოეტურ მეტყველებაში აკაკი

წერეთლის მოძიებული და დამკვიდრებული სიტყვა მგონია. მგონია-მეთქი, ვამბო, რადგან მკვლევარი არა ვარ და დაბეჯითებით ვერაფერს ვიტყვი. თუმცა, ამ დღეებში ჩვენს თხუთმეტსაუკუნოვან პოეზიას "გადავალე თვალი და ასეთ სიტყვას ვერსად მივაგენი. აკაკის სჭირებდა ახალი, მანამდე უხმარი სიტყვა, მოიძია, შექმნა თუ აღმოაჩინა ქართული ენის წიაღში და ჩვეული სიმსუბუქით, უმტიკინეულოდ დაამკვიდრა. სხვა მწერლებისაგან განსხვავებით, აკაკი წერეთელი თითქოს უფრო იოლად და ბუნებრივად ახერხებს ქართულ ლიტერატურაში ახალი სიტყვების დამკვიდრებას. საჭირო სიტყვას ისეთი კონტექსტით შემოგვთავაზებს, რომ გვეჩვენება, ეს სიტყვა მანამდეც იყო ცნობილი და ნახმარი. ამავე ლექსში ერთი არაჩვეულებრივი სიტყვაა, რომელიც ისე ბუნებრივად ჟღერს, რომ ვერც კი წარმოვიდგენთ, თუ იგი წერის დროს არის შექმნილი: „მივემატებოლე“. მშვენიერი და ტევადი სიტყვაა „მივემატებოლე“ და ეს აკაკის მიერ შექმნილი ზნაა გახლავთ, ისევე როგორც „ჩაიკენეს-ჩაიჭიკჭიკა“.

„სულიკო“ აკაკი წერეთლის ლექსებიდან ყველაზე ცნობილი ლექსია საქართველოშიც და მის ფარგლებს გარეთაც, შეიძლება ზოგმა იფიქროს, ეს პოპულარობა ამ ლექსზე დანერგილი მუსიკის მქონეობითაა განსაზღვრული. ცხადია, არც უამისობაა, მაგრამ ლექსის საყოველთაო აღიარება მხოლოდ მელოდის პოპულარობით ახსნა, მე უსამართლოდ მაშინაა, რადგან სიმღერის პოპულარობა წარმატებული მოვლენაა მოდისავით.

**„საყვარლის საფლავს ვეძებდი,
ვერ ვნახე, დაკარგულიყო...“**

ასე იწყება ლექსი და იმავე სტროფში ირკვევა, რომ იმას, რასაც პოეტი ეძებს, სულიკო ჰქვია:

**„გულამოსკენილი ვჩიოდი:
სადა ხარ, ჩემო სულიკო?!“**

სულიკო ზოგადი ანუ გეტაფორული სახელია იმი-სა, რაც პოეტმა სამუდამოდ დაკარგა, დაკარგა უკან დაუბრუნებლად, უზუო-უვკლოდ, სამარადისოდ, და მაინც პოეტმა დაკარგულს ეძებს, ეძებს ყველგან, ყოველ ბუჩქში, ბალახში, ყვავილში, ყველა არსებაში, ეძებს კოსმიურ სივრცეებში, ხან გულის ფანცხალით ეკითხება, ხან მიეხმატებილება: „შენ ხომ არა ხარ, სულიკოო“. თანხმობის უნშნად ვარდი შივრბა, თავი დახარა. პოეტი მაინც ეძებს. ბუბუბუბუ ლექსი ჩაიკენეს-ჩაიჭიკჭიკა, დაეთანხმა. პოეტმა ახლა ზეცას მიაპყრო მზერა, კოსმიურ სივრცეებში დაედებს მას, რაც მინაზე სამუდამოდ დაკარგა. და, აჰა, ვარსკვლავზეც ციმციმით მისცა დასტური და სხივები გადმოაყარა. ამით მთავრდება სულიკოს ძებნა. პოეტმა საყოფარ განცდაში, შეგრძნებაში და შორეული სივრცეების ჭერტვაში პოეტი ის, რაც დამარხულად, სამუდამოდ დასამარხებულად და დაკარგულად მიაჩნდა.

ყველგან, ჩვენშიც და მსოფლიოს ყველა კუთხეშიც, ადამიანი სამარადისოდ კარგავს რაღაცას, რაც მისთვის ყველაზე ძვირფასია. ჩვენი ცხოვრება სწორედ ამ დაკარგულის მარადიული ძიებაა. ამიტომ მოიპოვა „სულიკო“ საყოველთაო აღიარება, ამიტომ გახდა გასაგებები ყველა კუთხის ადამიანისათვის, შესაძლებელია, გაუცხოებინებოდაც, მისი პოეტური აზრის სიღრმეცა და მელოდირობაც.

ჩვენ ვეძებთ იმას, რასაც სინამდვილეში შეიძლება ვერ მივაგნოთ და მაინც ვეძებთ, რადგან ძიება ადამიანის გონისა და სულის თვისებაა.

„სულიკო“ ჩვენი შინაგანი ცხოვრების ანარეკლია, დაკარგულის მარადიული ძიებაა.

მხოლოდ ერთხელ...

გიორგი ლონიძის მონატრება

მინდა, ზერები გაზაფხულის
ღრუბელს მოვანვიძინო.
ვაი, როგორ გაფრენილა
ჩემი ჟღალი მიმინო?!

მივდივარ და სად მივდივარ,
სადაური საითა?
ლული ერთხელ გავიტანე,
განა კიდევ გავიტანე?!

გუმბათს ერთხელ ჩამოვკიდე
მოგუგუნე ზარები
და დარუბანდს მხოლოდ ერთხელ
ჩამოვსენი კარები.

მხოლოდ ერთხელ აღვაშენე
სვეტიცხოვლის ტაძარი
და ლაშქარი დიდგორისკენ
მხოლოდ ერთხელ დავძარი.

მხოლოდ ერთხელ დამესიზმრა
სიყვარულის სიზმარი
და განმეხვნა ერთხელ მხოლოდ
კარნი სამოთხისანი.

მინდა, ზერები გაზაფხულის
ღრუბელს მოვანვიძინო,
ვაი, როგორ გაფრენილა
ჩემი ჟღალი მიმინო?!

სადაური სად გაფრინდა,
ვის ცერზე ზის ტიალი,
ვის შუედგა და ვის ასმევს
შარბათს ოქროს ფიალით?

ახლა გუმბათს მან დაჰკიდოს
მოგუგუნე ზარები
და დარუბანდს ახლა ერთხელ
მან ჩამოხსნას კარები!

ახლა სხვამან აღაშენოს
სვეტიცხოვლის ტაძარი
და ლაშქარი დასძარს დიდგორს,
როგორც ერთხელ დავძარი!

ახლა სხვასაც დაესიზმროს
სიყვარულის სიზმარი
და განმეხვნეს ერთხელ სხვასაც
კარნი სამოთხისანი!

მინდა, ზერები გაზაფხულის
ღრუბელს მოვანვიძინო,
ვაი, როგორ გაფრენილა
ჩემი ჟღალი მიმინო!

გაქცევა გადასასვლელიდან

წოდება სიმბოლური

— 90

ფრთხილად გაიღო კარი და ოთახიდან გამოემართა-
ლი შუქი სიბნელეში გაცურდა თოვლზე. თოვლი ნაზი
იყო, ფიჭვადქცეული სუნთქვა ყინვაში მოციმციმე ვარ-
სკვლავების. ჯერ არ შეხებოდა ფეხი ქაღალდ თოვლს,
მხოლოდ ქარს სიზმარივით ეწვლება იგი და ნამ-
ქერები გაეჩინა მის სპეტაკ მკერდზე ძუღლებად. ფრთხი-
ლად მიიხურა კარი. გაჰქარა შუქი და კაცი გარეთ
დარჩა. იგი ერთ წამს უსმენდა სიჩუმეს.

ინვა თეთრ თოვლზე მოკაფე ვარსკვლავებით მოწ-
ინწკლული ციმბირის ლურჯი ღამე.

ახლო, სულ ახლო ურჩხულივით ჩაფლულიყო ტაიგა
თოვლში და ხედა ჩრდილები შავ ხელებად მოფორთხ-
ავდნენ თოვლის თეთრ ზენარზე. ყინავდა ისე, რომ
ოდნავი მოძრაობით იმსხვრეოდა მინადქცეული პაერი
და უჩინარ, გამჭვირვალე ნატყვებად უხმოდ ცვიოდა
ღრმა თოვლში, შეისუნთქავდი ამ პაერს და სხული
თითქო ქრებოდა, უერთდებოდა ლურჯად გაყინულ
ცხას და თოვლს; თვლები იქცეოდნენ პატარა, მოცი-
მციმე ვარსკვლავებად. გარინდებოდი უნებურად და
მდუმარედ აჰყებოდი სიჩუმის სიმღერას.

ინვა თეთრ თოვლზე ვარსკვლავებით მოწინწკლუ-
ლი ციმბირის ლურჯი ღამე. ვარსკვლავები თითქოს
კრთოდნენ ყინვისა და სიბნელის შიშით.

კაცმა გადადგა ნაბიჯი და ნამქერი ჩაეფლო მუხ-
ლამდე. ტანმა იგრძნო უჩინარი ნემსები, თოვლის ზედა-
პირზე მოხვედრილი ხელის თითები ფიჭვმა შეაკრთო
ცეცხლის კოცნასავით. მან კიდევ გადადგა ნაბიჯი,
ამოვიდა ნამქერიდან და მოიხედა უკან.

ქოხმახების ვიწრო სარკმლებში ნითლად ბუუტადე-
ნენ სინათლეები, დამწეული მგლების ხროვასავით იყურე-
ბოდნენ მისკენ აბუზული ქოხები, უთუოდ მათაც სცი-
ოდათ ამ ყინვაში. მყარალი სუნი ასდის ხოლმე შე-
ციფნულ ნადირს, კვამლისა და მჭვარტლის სუნი მოდიო-
და ქოხებიდან.

იგი წავიდა შინ, ტიკისკენ უმატა ნაბიჯს, ფეხქვეშ
ისმოდა თოვლის ხრაშუნი და გაყინული პაერი ვერ
ასწრებდა მკერდში გაღოლბას.

თოვლის თეთრ ზენარზე მკვეთრად მოჩანდა მი-
მავალი კაცი. ოდნავ წინ ნაბიჯი, თავადებული მიდ-
იოდა იგი და ღრმა ნაკვალევი მისდევდა უკან. იგი
უახლოვდებოდა მძინარე ტაიგას. ირგვლივ აზიდ-
ულიყვნენ გოლიათი ხის სხეულები, უზარმაზარი ტოტე-
ბი იზინქებოდნენ თოვლის სიმძიმისგან; მომჭყდარი
შტორის ტაკები და შერყეული ხიდან ჩამოცვენილი
ფიჭვები ტოტები თუ არცდევნენ ხოლმე მყუდროე-
ბას. ერთმანეთში ჩახლართულ, თოვლისგან დაბურულ
ტოტებს შუა აქა-იქ ძლივსა მოჩანდნენ ცის ლურჯი
ნაწლავები. მხოლოდ თოვლის სითეთრ ანათებდა
ტყეს.

კაცი ჩქარობდა, მდევარს უნდა გასხლოტომოდა
ხელიდან და თანაც გზა გრძელი იყო გასავლელი, —
კაცკასიონის მაღალი მთებისკენ, მარადთოვლიანი მთე-
ლისკენ მიისწრაფოდა კოლხი და მკერდით მიჰქონდა
უქრობი ცეცხლი. ხშირ, შავ წარბებს ქვეშ თვალის
კუთხებიდან დანწნული ნაოჭები ისეთ გამოუმეტყველ-

ბას აძლევდნენ მის თვალებს, თითქოს იგი ოდნავ
დაცინივით გაჰყურებდა გაუკვლავ, თოვლით დაფარულ
მიდამოს, წინდანინვე დარწმუნებული გეზის სისწორეში,
თავდაჯერებული, რომ ყოველგვარ დაბრკოლებას გად-
აღასავდა. მგლური ნაბიჯით მიდიოდა მთების შვილი
ამ ტიალ ვაკეზე, უქრობი ცეცხლით მკერდგამთბარი.
ვაჟკაცური მუხლი გრძნეული კვერთხივით მიაწვდევ-
და ცივი ნამქერების ზღვას. ვინც წინ გაძლოდას
იკისრებდა, მას მგლის მუხლიც უნდა ჰქონოდა.

მგზავრს ვაჟა მოაგონდა.
შორს, ამ თვალუწვევნილი უღრანი ტყეებისა და
ცისდასავალზე ჩალურჯებული ტრამალების იქით...

„იდგნენ და ელოდნენ. უსაზღვროა მთების მოლო-
დინი...
სდგანან და ელიან. წვიმა წვიმს იმათ თავზედ, ელვა
უტრუსავს ოქროს ქოჩორს, მზეი ეთამაშება იმათ
თვალებს და ხშირადაც ერჭობა ისარივით გულმკერდში.
არაფერია. ინგრევა ხშირად ნახევარი მთა და ზევაად
მიდის ხევში. არაფერია, ეგრეც, თუ კლდე და ლოდები
მიანც ელიან. წადით, ეისაც არ გინდათ ჩვენთან მალ-
ლა, ცის ახლოს ყოფნა, დაბლა განისვენეთ.“

სდგანან და ელიან. გული სტიკვით, ძალიან სტიკ-
ვით, მაგრამ არ იხოცებიან, არც ჭლექდებიან. ელიან,
ვის? ან რას? რაღაცას, დილა, რაღაცას, ეს რაღაცაა
უნახავის დანახვა.

სდგანან და ელიან“...
მოვდივარ!..
მოვდივარ, მთებო!
ჩემო მთებო, ჩემო აკანო...
მე ცეცხლი მომაქვს, უქრობი ცეცხლი თქვენთვის,
მთებო, მას ვერ ჩააქრობს ქარიშხალი, ვეება არწივი
ზღვიდან-ზღვიდან ფრთებგამოლილი, მას ვერ დაფარავს
ფიჭვი მთების — ჯანყი და ნისლი, ძალს ვერ წაართ-
მევს შავი ზღვის პირში — კუპრივით ღამე!..
თქვენს თვალუწვევნილ მწვერვალზე შევდგები,
მთებო, მიმიღებ შვილი, თქვენი შვილი, ერთხელ კიდევ
ამიყვანეთ ხელში და მე თქვენს ბუმბერაზ მწვერვალ-
ებიდან დაჯანახებ ქვეყანას უქრობ ცეცხლს! ჩრდილ-
ოვთის ველები შეამჩნევენ ამ ცეცხლს და აღსდგებიან
ვით ერთი კაცი, აიშლებიან შენს კალთებზე გაბნეული
შენი შვილებიც... მოვდივარ, მთებო!..

მე მანდ მელიან. ქართლის ცრემლი — ლიხვი მელოდება: ვაჟები მელიან, რამდენი გული ბოლმით სასეს, რამდენი თოფი გატენილი, რამდენი თვალი მოშულარი მოვლის, მთებო, თქვენს მწვერვალზე ცეცხლის გაჩენას, რათა ყოყინით გამოეშურონ ზევით და ნალექო, გასთელონ თავის მიერვე მოგონილი ღმერთები, გასწყვიტონ ბოროტი კაცუნები, ადამიანთა მოდგმის სირცხვილი. ყოყინით აღსდგებიან ისინი ამ ცეცხლის დანახვაზე, ნამოვლენ ზევით, რათა მოაწიონ თქვენს მწვერვალს და თქვენსასვით თავისუფალნი, ამაყნი და ბედნიერნი გახდნენ.

მოვდივარ, მთებო!..

ცა ილუშება, ჩრდილოეთის ქარი სისინებს გაძრულ ხის ტოტებში და დაბლა ჰყრის თოვლს;

მოკიადე ვარსკვლავები ჩაქრნენ. სუსხიანი ქარი მინიდან ხვეტს ფიფქსა და მგზავრს სახეში აყრის. სულს უხუთავს, ატორტმანებს. შედრქნენ ასწლოვანი მუხები, კვანძდნენ და ჭრიალებდნენ.

იგი მაინც მტკიცედ, გეზმუცვლელად მიაბიჯებს წინ.

ღმუილით ლენავს ქარი ტოტებს და ქარის ზუზუნში მას შორეული ქვითინი ესმის.

ზუზუნებს ქარი... ეს ქართველი დედები თუ სტირიან. მინას აღარ უნდა მიიღოს შვილების სისხლი. ზღუდება და მთებს შუა ჩაქედო, ნაბდისოდენა მინაზე ქვა აღარ დარჩა სისხლით დაუნაშავი.

დედები სტირიან, წლიდან წლამდე, საუკუნეების განმავლობაში დარჩეული ქართველი ქალ-ვაჟი აღმო-სავლეთის პარამხანებისთვის მიჰყავთ.

დედები სტირიან, ფერეიდნის მზით დამწვარ გორაკებზე ტყვედნაყვანილი ქართველები გამოვლენ ხოლმე და კავასიონიდან მონაბერ ქარს შუბლს მიუშვებენ. მათ ეჩვენებათ, რომ ქარს თან მოაქვს ალაზნის ველის ნეღლი ბალახის სუნი და ალავერდის ტაძარში თქმული „მრავალჟამიერ“.

დედები სტირიან, რუსეთის მეფე ვერაგულად მოგვატყუა, სამეგობროდ გაუვლეთ დარიალი და ხიშტებით, როზგითა და სახრპობელებით შემოიჭრა.

დედები სტირიან ნასაკირალზე დახოცილ ვაჟკაცებს, არყისა და ნეკოს სუნით მთვრალმა პლასტუნმა გადმოლაჯა, დალურსმული ჩემის ქუსლით ქართველი გლეხის კერა ჩააქრო და აკვანი ხევში გადაისროლა.

თმებივით გაუშლიათ ხეებს გაძარცული ტოტები და ქარი აკივლებს ტყეს შემოილი ქალივით.

ბლექო ტრიალებს ჰაერში. მგზავრს სული ნუთუბა, ქარი კალთებს უჭერს, მკერდზე ხელსა ჰკრავს, უკან ეწევა. თოვლის ფიფქი სახეზე ჩხვლექს, ნარბ-ნარბამდე მიჰყვრია ყინულის ლოლუები. იგი მაინც მხნედ, გეზმუცვლელად მიაბიჯებს წინ და ღრმა თოვლში წარუშლელ ნაკვალევს სტოვებს.

ცეცხლი გიზგიზებს კოლხის გულში. თავის მთებ-ისკენ მიაქვს მას ეს ცეცხლი. იქ, ცადატყორცნილი კავასიონის მწვერვალზე დაანთებს იგი ისეთ კოცონს, რომ ცაში გადგება ოქროს ვერძის მოტეხილი რქა — მთავრე და ბედნიერებად დაღვენთება კოლხეთის ჭაობს. იმ სიმაღლეზე დანთებულ კოცონს ყველგან შეამჩნევენ და ყველა მშობერი, შევიწქვლი და შუურაცხყოფილი წამოვა აქვთ.

ღამეა. ზუზუნებს ქარი გაძარცული ხის ტოტებში. ცდილობს მგზავრს სამოსელი შემოაგლიჯოს, მკერდზე ხელსა ჰკრავს, უკან ეწევა, მინიდან ხვეტს თოვლს, ჰაერში ჰფანტავს და მგზავრს სახეში აყრის.

იგი მაინც მხნედ, გეზმუცვლელად მიაბიჯებს წინ. შორს კი, ამ ქარისგან შენაძრწოლებ ტაიგასა და უსასრულოებით ჩაშავებულ ტრამალებს იკით...

„სდგანან და ელიან. წვიმა წვიმს იმათ თავზე, ელვა უტრუსავს ოქროს ქოჩორს, მები ეთამაშება იმათ თვალებს და ხშირადაც ერჭობა ისარივით გულმკერდში. არაფერი. ინგრევა ხშირად ნახევარი მთა და ზავად მიდის ხევში. არაფერი, ეგრევე, თუ კლდე და ლოდები მაინც ელიან. წადით, ვისაც არ გინდათ ჩვენთან მალ-ლა, ცის ახლოს ყოფნა, დაბლა განისვენეთ.“

სდგანან და ელიან. არ იხოცებიან, არც ჭლედეებიან. ელიან, ვის? ან რას? რაღაცას, დიალ, რაღაცას. ეს რაღაცა უნახავის დანახა.

სდგანან და ელიან“...

მოვდივარ!..

მოვდივარ, მთებო!

ჩემო მთებო, ჩემო აკვანო...

ზუზუნებს ქარი. ეხეთქებიან ტოტებს ტოტები, თოვლის ბუქი ტრიალებს ჰაერში, გზას უბნელებს,

სუნთქავს უშლის, პირისახეზე ჩხვლექს...

იგი მაინც მედგრად, გეზმუცვლელად მიაბიჯებს წინ და მარადუდნობ თოვლში წარუშლელ ნაკვალევს სტოვებს.

ბერნარ ცნაველი

ბუ, რომალებს მთხარა ბადანობა

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი დიდი ბუ, რომელსაც სახელად ვიქტორს ეძახდნენ.
ის უზარმაზარი ტყის ყველაზე ბებერ მუხაში ცხოვრობდა; ვეებერთელა და დაკოვრილ მუხაში, რომლისთვისაც ქარიშხალს ერთი ტოტი მოეტება და მის ადგილას წვიმასა და მწერებს ღრმა ფულური ამოეთხარათ. აი, ამ პატარა გამოქვაბულში ატარებდა მძინარე ვიქტორი მთელ დღეებს.

ღამით ბუ ტოვებდა თავის სადგომს, რათა მინდვრის თავგებზე, ბიგებსა და პატარა თავგებზე ენადირა.

ვიქტორი მაინცდამაინც კარგი ხასიათით არ გამოირჩეოდა და ამის გამო ტყის სხვა ფრინველებს არ უყვარდათ. არა, ბოროტი არ ყოფილა, ცოტა ბუზლუნა და, რაც მთავარია, ტრახახა გახლდათ.

დღენიდაც იმეორებდა:

— მე, ვიქტორი, ყველაზე მშვენიერი, ყველაზე ძლიერი და ჭკვიანი ვარ. ეს მე ვარ ყველაზე საუკეთესო მონადირე და მეთვე ბუთა მთელ მოდგმაში. მე ძალმძის დაფიქრო ყოველნაირი ცხოველი, როგორც წყალში და მიწაზე, ისე პირში.

სხვა ჩიტები ერთმანეთს ფრთებს ჰკრავდნენ და ჭურ-ჩულბდნენ:

— მთელ ფრინველთა სამყაროში არ მოიძებნება მასზე უფრო პრეტენზიული არსება. ისეთი რა გავაკეთოთ, რომ მას ეს მედიდურება დავაყარავინო?

და აი, ერთ მშვენიერ საღამოს პატარა ეშმაკუნა ბუკი-ოტი — მინერვა ბუსთან მივიდა და შეუკითხა:

— ერთი მიზრძნეთ, ბატონო ვიქტორ, ტირიფებში დიდი გუბე რომ არის, გინახავთ თუ არა?

ბუმ წყნით მხრები აიჩინა და უთხრა:

— რა სულელური შეკითხვაა? ცხადია, მინახავს. მე ხომ ყოველსმცოდნე და ყოვლისმწახველი ვარ!

— მართალია! — ლომილით უპასუხა პატარა ბუკი-ოტი, — მაშაბით, მაგრამ ერთი ეს მითხარით, იცით, რომ იმ გუბეში უშველებელი თევზ-მთავარ ცხოვეროს, რომლის დაჭრაცა ჯერ ვერავის გაუბედავს?

ვიქტორს მზადონად ჰქონდა გაგონილი თევზ-მთ-ვარის ამბავი, მაგრამ კონკრეტულად არაფერი იცოდა და მის სახეზე შეცბუნება რომ არ შეეწმინათ, ესლა თქვა:

— ეს თევზი ტირიფებში გუბეში რომ ყოფილიყო, უკვე დიდი ხნის შეჭმული მყოფილიყო.

— მოგვსენებთ, ის სულ ერთი კირაა, რაც იქ არის, თანაც, იცის, რომ თქვენ ყველაზე ძლიერი და დაუნდობე-ლი ხართ. ამიტომაც, როგორც კი დაგინახავთ, მაშინვე იმალებათ.

ვიქტორმა გაბაიხარება, მედიდური იყრის მისაღუ-ბად ბუბუბი აიპუა და განაცხადა:

— ნაშობი, პატარა, და ნახე, ჭკუით საცხე ბუ როგორ იტყრის თევზ-მთავარს.

სანამ ისინი ამგვარად საუბრობდნენ, ტყის დანარჩენი ჩიტები, ბუკი-ოტისაგან მონეწულნი და გაფრთხილებულნი, სულგანაშული უსმენდნენ მათ.

მინერვა და ვიქტორი ტირიფებისკენ გაფრინდნენ. გზადგაზა ხის ტოტებზე სდებოდნენ და აყურადებდნენ.

პატარა ბუკი-ოტი ვიქტორს ეჭურწულდებოდა:

— ბატონო ვიქტორ, შეეცადეთ, თქვენმა ფრთებმა ხმა არ გაიღოს.

დიდი ბუ ბუზლუნებდა:

— ნუ ნუხხარ, მეც მშვენიერად ვიცი ნადირობის ნესე-ბი.

სხვა ჩიტები შორიასლო მიჰყვებოდნენ. ისე ფრთხილად მიფრინავდნენ, რომ მათი ფრთების ხმა ტოტებში მოარული სიოს ჭურწულში იკარგებოდა, — ჩქამსაც კი არ გამოსცემდნენ. თვით ენაჭრატლა კაჭკაჭი კი ჭანარი-ვით დადუმებულიყო.

ბოლოს, ბუკი-ოტმა და ბუმ გუბეს მიაღწიეს. იქით, ტყის გაღმა, საცხე მთავრე ნელა ამოდიოდა. გუბის პატარა ტალღებზე წყნარად ლილეივებდა, რის გამოც წყალში მთ-ვარის ანარეკლი ოდნავ სხვანაირი მოჩანდა, — ზოგჯერ ნაგრძელდებოდა და დიდშეუღლიან თევზს ენსტავსებოდა.

— შეხედეთ, — ნასწორწულა პატარა ბუკი-ოტმა ბუს და ნისკატრი ზედ ყურზე მიანება, — თქვენ მას ხედავთ ზუსტად შუაგულში.

ვიქტორმა ავად მოჭუტა ცალი თვალი და უხმაუროდ წაინია წინ, ლერწმებში. მერე ერთბაშად აფრინდა და პირდაპირ ცხვირით ჩაერჭო წყალში. გაისმა დგაფნინი. წყლის წვეთები და მთვარის შუქი ერთად მიმოიფანტა ყოველ მხარეს. მთლად გალუმპული ბუ წყლით დამძიმე-ული ფრთების სივრცით გაბრუნდა ტყისაკენ. გუბის ზედა-პირზე უკვე აღარ ჩანდა მთავრე, მხოლოდ პატარა, შეყვითლე-ბული ტალღები მოძრაობდნენ. ისეთი შთაბეჭდილება რჩებოდა, თითქმის წყალზე ათასი ოქროსფერი მარცვალი მოაბნეოდა.

— ხედავ, თქვა ვიქტორმა, — ეს არც ისე ძნელია, — მაგრამ ხმა საოცრად გაზარული და ჩახლწილი ჰქონდა. ვიქტორი აღვის ხის კენწეროზე შემოჯდა, რომ ყველას დაენახა და შეეკი. ჩიტები, რომლებსაც დამალვის მიზეზი აღარ ჰქონდათ, გარს შემოერტყნენ და სიცილი ატყბეს. ამის საბაბი კი ნამდვილად ჰქონდათ. შეგიძლიათ, მენ-დოთ; ერთ სანახაობად ღირდა ამ უზარმაზარი დამ-ირგალებული ბუს ყურება, რომლის თვალებსაც მთვარის ელვარება მისცემოდა.

დარტყვნილი ბუ თავისი ფულურისაკენ გაემხრა.

ამ ამბის შემდეგ, როცა ცხვირს გარეთ გამოყოფს, რათა ღამის პაერი ჩაისუნთქოს, ჩანს მხოლოდ მისი ორი დიდი თვალი, რომელიც მთვარის ორი ნატყვივით ან-თავს.

თოვლის კუნძულის მოგზაურობა

მე მსმენია ერთი მშვენიერი, მთების ძირას გაშლილი სოფლის შესახებ, სადაც ბავშვები ძალიან ბედნიერად ცხოვრობენ. სოფლის წინ მალაღი ბალახითა და ველური ყვავილებით მორთული მინდორია, რომლის ახლოს მდინარე მიჩურჭურებს და ხეები შრიალებს. უკან მთაა, მარადიული თეთრი მწვერვალი. იგი ძალიან ლამაზია, თუმცა ხშირად აღმაინები ამბობენ:

— იქ, მაღლა, დათვები ბინადრობენ, რომლებიც ბავშვებს ჭამენ.

და ბავშვებიც არასოდეს ადიან მთაზე, მაგრამ ამ დილით მდინარის პირას მოთამაშე პატარა სესილს ისე მოუნდა თოვლის გუნდა, როგორც ნამცხვარი ან შოკოლადი მოუნდებოდა ხოლმე.

ჰოდა, ისე, რომ არავისთვის არაფერი უთქვამს, ტყეებისა და საძოვრების გავლით, გოგონა მთის გზას მიუყვება. ერთი საათის სიარულის შემდეგ, უკან, ვაკისაკენ იხედება და ამჩნევს ასანთის კოლოფისოდენა სახლებსა და ქიან-ჭყელისტოლა ადამიანებს.

იგი ამბობს:

— უფრო გრძელი ხელი რომ მქონდეს, ავიღებდი და იმ სახლებს სულ აქ ამოვიტანდი. როგორ გაკვირდებოდა ხალხი, უცებ მთაზე რომ აღმოჩნდებოდა!

ამგვარად, სესილი ადის ზეგით და აღწევს იმ ადგილს, საიდანაც უკვე თოვლის სადარი იწყება. იქ აღმართიც თავდება და თითქოს მთა თოვლის სიმაღლით წელში იხრება, ფერდობი პლატოდ იქცევა. სესილი მაშინვე თოვლის გუნდას აკეთებს, ძირს ადგებს და აგორებს. გუნდა წელწელა იზრდება და ისე მსხვილდება, რომ გოგონას აღარ შეუძლია მისი ადგილიდან დაქრვა.

სესილი ფიქრობს, ახლა როგორ მოიქცეს, მაგრამ უეცრად საიდანაც დიდი და ნაცრისფერი დათვი გამოდის. გოგონა მისი ფეხის ხმას ვერ იცნებს, რადგან დათვი მგელივით უნაშაურო სიარული იცის. სესილს ისე შეშინდება, რომ კანკალს იწყებს. მას ხომ თავის დაცვა არ შეუძლია.

— რატომ კანკალბე? — ეკითხება დათვი, — გცივა? — არა, — მიუგებს გოგო ტირილით, — არა, მშვენიერად ვიცი, რომ შემჭამ.

დათვი იცინის.

— პა, პა, პა, რა სასაცილოა! წარმოგიდგენია? ერთ დღეს ჟურნალისტი მოვიდა ამ რეგიონში ხალხთან შესახვედრად. გამოიკითხა, ვის რა უყვარდა. მეც მკითხა, — შენ, დათვი, შენ რაღა გიყვარსო? მე ვუპასუხე: ბავშვები მიყვარს ძალიან-მეთქი. ეს ისე ვთქვი, როგორც, მაგალითად, შენ გიყვარს ხეები, სახლები, პელები. ეს ხომ იმას არ ნიშნავს, რომ გიყვარს ხეების, სახლებისა და პელების ჭამა?

— არა, რა თქმა უნდა! — მიუგებს სესილი, — მერე? — მერე, აღმაინებმა, რომლებიც მხოლოდ ჭამაზე ფიქრობენ და უფრო ღირსეულები არიან, ვიდრე დათვები, გაიგეს ისე, თითქოს დათვებს უყვართ ბავშვების ჭამა. მას შემდეგ ბავშვებს მთაში აღარ უშვებენ.

— ძალიან სამწუხაროა, — შენიშნავს სესილი, — რადგან თოვლი, ჩემი აზრით, შესანიშნავი გისართობი რამაა.

დათვი უყურებს თოვლის გუნდას და ეკითხება:

— პო, მაგრამ ამ დიდი გუნდით რის გაკეთებას აპირებ?

— მინდობა, ველზე ჩაქუტანა, სოფლის ახლოს.

— ეს ხომ ძნელი არ არის? — ამბობს დათვი და ძლიერი ცხოველი მსუბუქად უბიძგებს გუნდას. ისიც მიგორავს და ყოველ გადაბარუნებაზე უფრო და უფრო მსხვილდება, ბოლოს კი სოფლის ცკვლისაზე სამჯერ დიდი ხდება.

— ახლა კი, — ამბობს დათვი, — გუნდა უნდა გაეაწიროთ, თორემ შეიძლება გზაზე დაიშალოს.

გუნდას თან წამოეღო რამდენიმე ხე და ქველი ფარები. — არა უშავს, — ამბობს მშვიდად დათვი, — მას შემდეგ, რაც უკანასკნელი ცხვარი შევჭამე, ეს ფარები საჭირო აღარ არის.

სოფელს რომ მოადგნენ, დათვი ეუბნება სესილს:

— აბა, პატარა გოგო, როგორც კი მოგიწდება გუნდა, მაშინვე ზემოთ ამოდი.

— არ ვიცი, მაღლობა როგორ გადაგახადო! — უბასუხებს სესილი.

— მეორეველი რომ ამოხვალ, ტყბილეული ამომიტანე. განსაკუთრებით თავილი მიყვარს. ახლა კი მივედივარ, არაფერი ითარი სურვილი არა მაქვს, აქ დავედებ შუადღის ძილის-გან გამოფხიზლებულ ხალხს, — ამბობს დათვი და გეზს იღებს თეთრი მწვერვლისაკენ.

ველზე ძალიან ცხელა და გუნდაც დნობას იწყებს. სესილი, ალბათ, ძლიერ დანაღვლიანდებოდა, რომ არ სცოდნოდა ერთი რამ: ახალი გუნდისათვის საკმარისი იყო მაღლა მთაზე ასვლა.

სასწაულოდ ეს არის! დნება თოვლი და რჩება ფარები, — სახლი სესილისათვის შუაგულ მდგლოზე.

როდესაც სოფლის მცხოვრებნი იღვიძებენ, თოვლის უმცირესი კვალიც აღარ არის.

— ეს უკვე მტისმეტია! — ამბობენ განცვიფრებულნი, — ვინ მოიტანა აქ ფარები?!

— მე, — ამბობს სესილი, — მე მოვიტანე ჩემს მეგობართან ერთად, — და ჩუმდება. კინაღამ წამოივსდება თავისი გამეფიზილი დიდი დათვის ამბავი, მაგრამ არა, არაფერს იტყვის. მან იცის, რომ თუ თავის თავგადასავალს მოჰყვება, უშეთავალურყოფ აღარ გაუშვებენ სათამაშოდ.

— მაშ, — იძახის ხალხი, — შენ მოიტანე, პატარა სულელო? ვინ დაგეხმარა ნეტავ? თქვი რაღა, ვინ არის შენი მეგობარი?

სესილი შეპყრუებს მათ და ენანება, რომ ისინი ისე პატარებდად არ დარჩნენ, როგორც ზემოდან ჩანდნენ.

საქმეში სესილის დედა ერევა:

— ნუ უსმენთ ამ ბავშვს, — მიმართავს ხალხს, — თქვენც კარგად იცით, ჩემი გოგო იმიტომ იგონებს ამ ამბავს, რომ ყურადღება მიიქცის.

სესილი თავს ხრის. მას დასცინიან, მაგრამ რაც უნდა მოხდეს, საიდუმლოს მაინც არ გასცემს, არაფერს იტყვის დათვზე, რათა მონადირეებმა არ მოძებნონ მისი კვალი. იგი არ მოჰყვება თავის თავგადასავალს, რადგან იცის, რომ არსებობს ისეთი რამეები, რასაც უფროსები ვერასოდეს გაიგებენ.

თარგმნა თამარ ჩიხლაძე

ლიტერატურული ნაშვის სე

საქართველო
საქართველო

N2 თებერვალი 2007

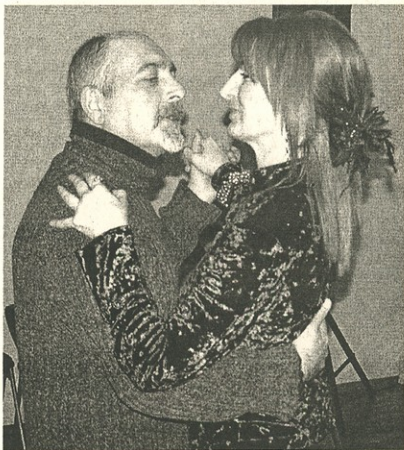
137

შობა-ახალი წელი განსაკუთრებულად მიუღოცა თავის ავტორებს გამოცემლობა „პალიტრა L-მა“ და „ლიტერატურულმა პალიტრამ“, ჟურნალმა, რომელმაც შექმნიდან მოკლე დროში მოახერხა დიდი ავტორიტეტის მოპოვება, მრავალრიცხოვანი მკითხველსა და დახვეწილი გემოვნებითა და ნიჭიერებით გამორჩეული ავტორების შემოკრება. „კვირის პალიტრის“ საგამომცემლო სახლში საახალწლო კარნავალზე მონაწილე მწერლებს მასპინძლობდნენ საღამოს ნაშვებები — მწერლები თამარი ფხაკაძე და მისი მოსულიშვილი. დიდ, ნათელ ოთახში კი ნაძვის ხე ელოდათ, რომელზეც ორიგინალური „სათამაშოები“ — „პალიტრა L“-ის გამოცემული წიგნები იწონებდნენ თავს.

ჯადოსნურ საღამოზე ნაძვის ხეს კიდევ ერთი „სათამაშო“ შეემატა, — თამარი ფხაკაძის ახალი წიგნი „წებბანი“, რომლის პირველივე ეგზემპლარი საკარნავალო აუქციონზე 66 ლარად გაიყიდა.

კარნავალს ესწრებოდნენ უფროსი თაობისა და ახალგაზრდა მწერალთა წარმომადგენლები. ზოგიერთს ვერც იცნობდით, რადგან თოვლის დედოფლისა თუ ლავრენტი ბერიას, სისხლისსმელი კაციქამიას თუ ჯადოსნური ფერის კოსტიუმებს მიღმა მალავდნენ ვინაობას. უფროსი ასაკის მწერალთა უმრავლესობას შენიღბვა არ უცდია. ყველას კი ერთი რამ — სა-

ჩვენს ძირებს არ მოვნწყდით... ქართველ მკითხველს ვუსურვებ, შეერულოყოს იმ გვირისტი, რომლის ფასი

მხოლოდ განგებამ იცის. ჩვენს ქვეყანას ვუსურვებ, ქართული სიტყვის მაღლი არ მოჰყლებოდეს და ასეთი სიყვარული დაბედებოდეს.

გიგია სულაშვილი: — ასეთი გარემო, როგორც „ლიტერატურულმა პალიტრამ“ შეგიქმნა და „კვირის პალიტრის“ საგამომცემლო სახლმა დაგვაყვებინა, აახლოებს ადამიანებს. გარე სამყაროში დაღლილ და სევდიან კაცს სჭირდება განმუხტვა. თითქმის დარდს ვიხსნი, ცოტა ხნით მაინც ჭბდებით ბედნიერები.

პაპა გიგაშვილი: — „ლიტერატურულ პალიტრასთან“ პირველივე ნომრიდან ვთანამშრომლობ... ვუყურებ ამ კარნავალს და ძალიან მსიამოვნებს, მართლაც დიდი სიყვარული გაჟაჟეს.

თეონა დოღანაშვილი: — ჩვენ იმდენად ექსპრესიულები ვართ ცხოვრებაში, შესაძლოა, კარნავალზე გაგვიჭირდეს „როლში“ დარჩენა, მაგრამ მთავარი ხომ ეს არ არის... მთავარი ადამიანების ურთიერთობაა, რომელიც ასე გვჭირდება.

ნუშზარ შატაიძე: — მწერალთა უმრავლესობა შეხვედრა მასობრივ, მაგრამ ის დრო წავიდა და მოვიდა სრულიად სხვა. სიმარტლე გითხრათ, ამ სხვა დროში ცოტა უცხოა დავრძნობ თავს. მეჩვენება, რომ ჩემი ადგილი არ არის აქ, თუმცა არც იქ იყო ჩემი ადგილი. ხალხმრავალი შეხვედრები არ მიყვარს, მაგრამ დღეს ყმაყოფილი ვარ თავისა, რომ გავხედო და მოვედი, რომ ვესწრებ „ლიტერატურულ კარნავალს“. ასეთი შეხვედრები საჭიროა. თუმცა თვითონ ლიტერატურა განცალკევებით დგას, მას ასეთი შეხვედრები, სხვადასხვა მუსიკა ეუცხოება კიდევ. მივსალამები ამ საქმის ორგანიზატორებს და ჩემს თავსაც, რომ მოვედი...

დღესასწაულო განწყობა აერთიანებდა.

ზაალ სულაშვილი თავისი მეგობრული შარყები თბილისის მატებად საღამოს.

„თვით ფაქტი, რომ გამოცემლობა ფიქრობს თავის ავტორებზე და ცდილობს დღესასწაული მოუწყოს, უკვე დღესასწაულია“, — ღიმილით ამბობდნენ მწერლები და „კვირის პალიტრის“ მიერ 2006 წლის შემოდგომაზე დაწარულ ღვინოს აჭაშნიკებდნენ. „ღვინოც ისეთი გამოგასვლიათ, როგორებიც თქვენ ხართ, ძალიან მაგარი, ერთხელ რომ გასინჯავ და სულ რომ მოგიწდება“, — ნიღბის იქიდან შემომცინის თვლები, რომელშიც უკვე ბახუსის ჭიჭები ანთია, თუმცა ყველამ იცის, მთავარი ეს კი არა, მოყვასისადმი ქრისტესმითი სიყვარულია.

ერეკლე საღლიანი: — ქრისტე მრავალგზისაც რომ იშვას, თუ ყოველ კისმარე თითოეული ჩვენგანის სულში არ იშვება, არაფერი გამოვა. ქრისტე ყოველწამიერად უნდა იშვას ჩვენს გულში, ადამიანი ყოველწამიერად უნდა განიცდიდეს შემოქმედებით განპირობებას. დღევანდელი დღე სანიდარია იმისა, რომ ჩვენს მკითხველს,

საქართველო

ლალი ჯაფარიძე, „პალიტრა L“-ის ფინანსური დირექტორი: — გამოცემლობა „პალიტრა L-მა“ გადაწყვიტა, ერთი თბილი, უშუალო და პოეტური საახალწლო საღამო ეწყობინა ყველა თაობის მწერლებსა და მწერებს; საღამო, რომელიც იქნებოდა მაგალითი თაობათა ერთიანობისა და კეთილგანწყობის. ვფიქრობთ, მიზანს მივაღწიეთ კიდევ.

თამარი შხაპაძე: — დარბაზში საღამოს დასაწყისიდანვე დამკვიდრდა თბილი, მეგობრული ატმოსფ-

ერეკლე საღლიანი. მთიდან ჩამოყვლილი სიმშვიდითა და გამძლეობით. ადღეგრძელა შობა-ახალი წელი და მისწრაფი საზოგადოება და დასარულა: „რა ვქნისა ციხე ავაგო“...

ყველას თავისი ციხესიმაგრის აგება უსურვა და დალოცა მთელი საქართველო.

ის ზომიერი ყანაიც, „კვირის პალიტრის“ საგამომცემლო სახლმა გამარჯვებულისათვის რომ მოაშადა, სახეიმოდ გადავიდა ერეკლე საღლიანის საკუთრებაში. პირადად მე ამ ჯილდოს დიდი სიამოვნებით დაეფუძებოდა პირის სიღინწისათვის. ბატონი ერეკლე ხომ მოწვევულ სტუმართა შორის ყველაზე დინჯი და განონასწორებული ჩანდა.

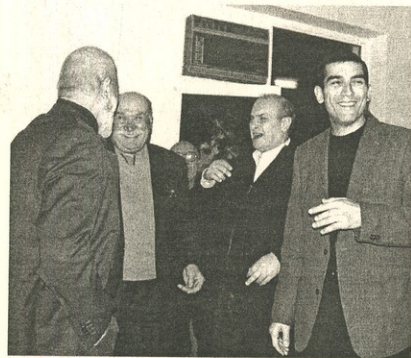
ყველაზე ელეგანტური ქალბატონი თეონა დოლენჯაშვილი აღმოჩნდა, ელეგანტური მამაკაცი — ლაშა თაბუკაშვილი, რომელმაც გულწრფელად გაიკვირა ეს გადამწყვეტილება და მაღლობასთან ერთად განაცხადა: ამ პირის მეუღლეს ნაუღლებ, რომელსაც, მე გგონი, განსხვავებული წარმოდგენა აქვს.

ყველაზე აქტიური ზურა რთელიაშვილი აღმოჩნდა. მართლაც ბევრი იცეკვა, არც იმას შუშულია ხელი, რომ მრისხანე საბჭოთა კომისრის ფორმა ეცვა...

ყველაზე თვალში საცემი შოთა იათაშვილი გახლდათ. ალქაჯის პარიკითა და ფერადი ქოლგით ცელქობის გუნებაზე იდგა, მოკლედ, ფერად ხასიათზე იყო...

იღუმალი სტუმარი — მაკა მიქელაძე, საუკეთესო მოცეკვე — შოთა იათაშვილი...

ჩვე, ყველანი, ჩვენი ბავშვობიდან მოვიდვართ, მწერლები კი თითქოს არ მოდიან, იქვე რჩებიან, ბავშვობაში, და ბავშვური აღქმით — გულწრფელობითა და უანგარობით (თუ ასე არ ხდება, თვალში საცემიც არის ხოლმე მკითხველისათვის) აკეთებენ ურთულეს საქმეს.

ერო, შეხალისებული იუმორით, პოეტური ფიგურერეკებით, ენაწლიანი სადღეგრძელოებით, სიმღერითა და ვალსის ტურებითაც კი. არაერთმა სტუმარმა გამოთქვა სურვილი, რომ ლიტერატურული კარნავალი ტრადიციად იქცეს და წელიწადში ერთხელ მაინც აჩუქოს ქართველ მწერლებს ამგვარი დაუვიწყარი საღამო...

ლიტერატურული კარნავალი რა კარნავალი იქნებოდა, კონკურსები რომ არ გამოცხადებულა... ნამყვანმა მისო მოსოლოშვილმა რამდენჯერმე შეაგულიანა კოლეგები, — თქვენ სადღეგრძელოები თქვით და მიკროფონით დაუყოვნებლივ თქვინათ გაეჩნდები, საუკეთესო სადღეგრძელოს ავტორს კი სპეციალური პრიზით, — დიდით არა, მაგრამ ზომიერი ყანაით დაგაჯილდოვებთო. მართლაცდა ზომ-

იერებას რა სჯობია, მით უმეტეს, სმაში...

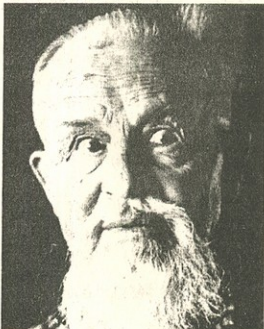
ნამოვიდა და ნამოვიდა სადღეგრძელოები, ერთმანეთზე უკეთესები, მხიარული და ენამოსწრებული, კეთილგონიერი და სიყვარულით სავსე. მწერლებს არ გაუჭირდებოდათ... მაგრამ მაინც გამორჩეული იყო

შოთა
იათაშვილი

რეკს სტაუტის შემოქმედების მოყვარულთა საზოგადოებამ „The Wolfe Pack Teams“ და ჟურნალმა „Alfred Hitchcock Mystery Magazine“ ახალი ლიტერატურული პრემია დააწესეს, სახელწოდებით „The Black Orchid Novella Award“.

მას იმ ავტორებს გადასცემენ, რომლებიც "გაბარებულენ" ნირო ვულფზე შექმნილი ნიგნებზე კრიტიკებს" (გე-19 საუკუნის მწიფადი ნირო ვულფის დემკრეტიკების მთავარი გმირი, კლასიკური დემკრეტიკი ნირო ვულფი. მიმდებარე მწიფი ან გადის, ორკადებს ამ რეალებს, დანამაულებს იძიებს, მისი თანამეწე აჩრი გუდვინი კი ნირო ვულფი დაკრის, შუფის მითითებებს აბრულებს და გენიალურ ნირო ვულფის გარისტან მასალა ანუ დის სტაუტი ინტრეგის სუბტანა და, როგორც ნესი, სიურპრისიზა ზე ნიგნის ბოლოსკის ინაპაი).

ნომინანტები შედგება მოთხოვნების უნდა აკმაყოფილებდეს ნანარმოები არ უნდა შეიცავდეს მტკაღ გულისხმილ სექსუალურ ან პოლიტიკის სცენებს; განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს მძიმების დღესტების უნარს; აგრძელებული არეულობის ორიგინალური ნანარმოებიდან პერსონაჟების გამოყენება; ნანარმოები უნდა შეიცავდეს 15-დან 20 ათასამდე სიტყვას. საკონკურსო ნანარმოები-ების მიზნადების ბოლო ვადა 2007 წლის 31 მაისი. გამარჯვებული 2007 წლის 1-ელ დეკემბერს გამოაცხადებენ ნიუ-იორკში, ყოველწლიურ „მაგი რიუ-იორკის ბანკეტზე“.

ძველ საბერძნეთში ცხოვრება უბრალო და მოსაწყენი იყო, ისევე როგორც შორეულ გარნიზონში, — არც ტელევიზორი, არც შოპინგი, არც პლაჟზე გარუჯვა. სულ ომები და მანევრები, ყველა ერთმანეთს იცნობდა, იდეოლოგიური კონტრო-

ლი კი საბჭოთა პოლიტიკელებსაც
კი შემურდებოდათ! ვაი მას, ვისაც
თუნდაც სიმთვრალეში რამე ნა-
მოსცდებოდა, — მაშინვე საქმეს
აღძრავდნენ, მოწმეებსაც გამონახ-
ავდნენ...

მაგრამ შორეული გარნიზონის-
ცა ძველ საბერძნეთს ერთი მნიშ-
ვნელოვანი გარემოება განასაზღვე-
და: ბერძნებს გულწრფელად სჯერო-
დათ სიტყვის ძალისა. საქმე საქმედ,
მაგრამ მთავარი იყო, რიტორიკის
კანონების შესაბამისად გლპარაკ-
აჲ, ყოველ შემთხვევაში, საზოგადოე-
ბრიო ადგილებში მაისც. თუ ნიკინის
ათენური შპაისი“ ავტორს მაგა-
რეტ დედის დაფუძვრებთ, შეხვე-
დრებისას ძველი ბერძნობი, —
უფრო სწორად, ათენელები, —
დიდხანს და, სიმართლე ითქვას,
ძალიან მოსაწყენად საუბრობდნენ...
მცენარეებზე, ათენურ პოლიტიკაზე,
დიმოკრატიაზე და ოლიგარქიაზე,
მოსაღიანობაზე, საერთაშორისო
მდგომარეობაზე. საბერძნეთს
აღელვანდრე მაკედონელებს უღელ-
ვქვეშ (თუ საქმე საქმეზე მივდავ,
არც ისე მძიმე თეო უღელი) უკვე
დაფინჯებოდა იგივე ძველი დიდე-
და. ათენელებიც შეპტუგურიდნენ ამას
და წერლობას სასამართლო დავე-
ში იყვნენ ჩართულნი. წერილობაში
იმიტომ, რომ მდიდარი ათენელებიც,
არსებობდა, საკმაოდ ღარიბი ხალხი
იყო. რად იმედაც მინა, თუკი თუ
დასაშუაშვევლად ათენურ გყავეს!
ათენელი კი როგორც მიშუაგებდა,
ჟაჭირი და რაოოლიმე ტეტრა მონ-
ქალაქისათვის გასამრჯელოს საფა-
სურად საიჭიროს უშედა? — კიდევ
თუკი, მაგრამ მუშაობა? ამიტომაც
კარგი მონა ძვირი ღირდა და მზირ-
ად გაქაანურებოდა კონსტანტინეს
საბაბიოც ღვდომლა. აი, მაშინ
მიდიოდნენ სასამართლოში და ორ-
ტორული ხელოვნებითა გულს
აჯივრებდნენ.

სწორედ ამის გამო იყო, რომ ვერაგულად მოკლეს მოქალაქე-კრიშტიანოლდისი, რომელსაც დიდხანს ედავეებოდა ერთ ლაშაზ მონაქალს ქმნი ერთკოლოსი. ჰოდა, ვერაგური რთ ველარ მოუხერხა მტებელზე და გატყდინა ოთხთომეულის, მოაწაწაწინა. გამოძიება იწყება და საქმეში ახალ-ახალი დეტალები იკვეთება, ახალ-ახალი პირობები ჩნდებათ. მართალია, ნიგნის უფრო მეტად საბერძნეთს ეცნობო, ვიდრე ლტქეტიურ ამბავს, მაგრამ გიგორის სასახლეოდ უნდა ითქვას, რომ ინტრიგა მარჯვედ არის მოქსიცილი და რაც მინჯნელოვანი, ჩვენ წინაშე მართლაც ძველ-ბანანდროვ დეფეტკივია და არა თანამედროვე გასართობი ანტიკურ-დეკორაციებიანი შოუ. გმირები დიფირობენ სწორედ ისე, როგორც ღიადა ღიქროდინენ და იქიქოდინენ

ძველი ბერძნები, — მაშინდელი მართლის, სამართლისა და ვალის შესაბამისად, ჩვენი, თანამედროვეობის თვალსაზრისით, არცთუ ყოველთვის გონიერულად, ზნეობრივად და პოლიტიკურქედლად. აზროვნებენ ისე, როგორც იმ საზოგადოების შეეფერებოდა, სადაც ქვეყნის მხოლოდ საქალაქოში იყვნენ შეუფუძლნი, ბიჭები — სიყვარულისთვის შექმნილი, მონებს კი მხოლოდ და მხოლოდ სამუშაო იკრავდა იყენებდნენ.

არსებობს ერთი საინტერესო ორგანიზაცია The Cat Writers' Association, Inc. მასში ის მწერლები, ჟურნალისტები, პუბლიცისტები და რადიოჟურნალისტები არიან გაერთიანებული, რომლებიც თავიანთ შემოქმედებაში დიდ ადგილს უთმობენ კატებს. როგორც ყველა ღირსეულ ორგანიზაციას, CWA-საც ღირს დანესებული ჯილდო, უფრო სწორად, ორიც კი. ნელელს პირბი სახე-მედალით — «Muse Medallion» გადაეცა მსაფრსიუჟეტბანი რომანის „ჩიუა“ ნიშნავ მკვლელობას“ ავტორს კლაია მოროს. ეს პირველი ღვინია იმ სერიიდან, რომელიც 2005 წელს გამოიცა. მას შემდეგ სამოწონა კიდევ ერთი რომანი „კატების კონცერტი“ გამოაქვეყნა. როგორც ხედავთ, ეს თემა სამოწონის შემოქმედებაში შემთხვევითი სულაც არ არის.

ჟურნალის
ინტერნეტ-პარტნიორია
ლიტერატურული პორტალი
www.lib.ge

[illegible]

ნიგინის დასახელება და ავტორი

სარეიტინგო ქულა

1. ლაშა ბულაძე „ოქროს ხანა“
2. პატრიკ ზიუსკინდი „სუნამო“
3. ანტუან დე სენტი-ეგზიუპერი „პატარა პრინცი“
4. გაბრიელ გარსია მარკესი „პატრიარქის შემოდგომა“
5. ედუარდ შევარდნაძე „ფიქრი წარსულსა და მომავალზე“
6. ჟიულ ვერნი „საიდუმლო კუნძული“
7. ართურ კონან დოილი „დაკარგული ქვეყანა“
8. მაია ბურჭულაძე „მაყინუარის სურნელი“
9. ოთარ ჭილაძე „გოდორი“
10. თემურ ყიფიანი „ყველაფერი ყველაფერზე“

- 94
- 80
- 69
- 62
- 56
- 51
- 45
- 37
- 26
- 24

რეიტინგი შედგენილია რეალ-იზაციის ბოლო თვის მონაცემ-

ებით, რომლებიც მოგვანოდეს ნიგინა და პრესის გაგრეცვლების სააგენ-

ტო „ელვასერვისმა“, ნიგინის მაღაზიებმა: „ლიტერატურულმა კაფემ“, „ნიგინის სახლმა“, „პარანსამა“.

რეიტინგში ლიდერობს ლაშა ბულაძის ახალი ნიგინი „ოქროს ხანა“. წინა თვის რეიტინგის ლიდერი — პატრიკ ზიუსკინდის „სუნამო“ — ამჯერად მეორე ადგილზეა. კვლავ სამუელშია ეგზიუპერის „პატარა პრინცი“. ათეულში პირველად მოხვედა გაბრიელ გარსია მარკესის „პატრიარქის შემოდგომა“ და მაია ბურჭულაძის „მაყინუარის სურნელი“. ათეულის სხვა წევრებმა კი ადგილები გაუცვალეს ერთმანეთს.

გთავაზობთ იანვრის საზღვარგარეთული ბესტსელერების რეიტინგს, რომელიც მსოფლიოს რამდენიმე ყველაზე პოპულარული გამოცემლობის მიერ შედგენილი რეიტინგების შეჯერებით მივიღეთ.

მსაბავშვო ლიტერატურა

1. ქროსი (Cross), ჯეიმს პატერსონი
ეფ-ბი-აის ყოფილი თანამშრომელი, ახლა კი პენსიონერი ალექს ქროსი ბედნიერი შემთხვევის წყალობით თავისი ცოლის მკვლელებს კვალში ჩაუდგება.

2. მომავალი (Next), მაიკლ კრაიტონი
„იურული პარკის“ ავტორი ალენერს არცთუ შორეულ მომავალს, როცა გენეტიკური ინჟინერია აბსურდის ზღვარს მიაღწევს.

3. კიდევ ერთი დღისთვის (For One More Day), მიკ ელზომი

გამოუვალ მდგომარეობაში ჩავარდნილი მამაკაცი ცდილობს კავშირი დაამყაროს გარდაცვლილ დედასთან.

4. ძვირფასი ჯონი (Dear John), ნიკოლას სპარკსი
ნიგინი მოგვითხრობს ამერიკელი ჯარისკაცისა და ერთი ახალგაზრდა იდეალისტი ქალის უჩვეულო სიყვარულზე.

5. ხანის საგნაძური (Treasure of Khan), კლივ და დერკ კასლერები

დერკ პიტი დაუპირისპირდება მონღოლ მრეწველ მაგნატს, რომელიც სანჯავის ნავთობს აკონტროლებს და ჩინგიზ-ყაენის ერთი საიდუმლოც იცის.

6. მამა ოდი (Brother Odd), დინ უტენი
ოდ ტომასი, რომელსაც გარდაცვლილთა სულებთან კავშირის დამყარება და მათი დანახვა შეუძლია, მამათა მონასტერს უბედურებას უწინასწარმეტყველებს.

7. ველური ხანძარი (Wild Fire), ზელსონ დემილი
დეტექტივი ჯონ კორი და ეფ-ბი-აის აგენტები მისი მუდღეუ ბირთვული იარაღის გვამს აშშ-ის წინააღმდეგ გამოიყენებენ.

8. ნამდვილი ქალი (Nature Girl), კარლ პიასენი
მარტოხელა დედა შურს იძიებს ყოფილ შეშვზე, გარყვნილ და უზნეო ტელემაგნატზე.

9. თავსატეხი (The Shape Shifter), ტონი პილერ-მანი.

დეტექტივი ჯო ლიპპორნი ინდიელთა ტომის ნავაგოს უჩვეულებს ფარდაცის იპოვის, რომელსაც

ძალზე ჩახლართული, იდუმალებით მოცული ისტორია აქვს.

10. ლისის ისტორია (Lisey's Story), სტეფან კინგი.

ქმრის გარდაცვალების შემდეგ ლისის ცხოვრება ნაღვლიანი და აზრს მოკლებული ხდება.

საბავშვო ლიტერატურა

1. შობის წინა ღამე (The Night before Christmas), კლემენტ კ. მური
პატარავი ნიგნში სხვადასხვა დროს შექმნილ საშობაო ლექსებს გაეცნობიან.

2. შობას გილოცავ, ცნობისმოყვარე ჯორჯ (Merry Christmas, Curious George), კუტი პაპკა.

პატარა ჯორჯი საშობაო ნაძვის ხეს ბავშვების პოსიტალში რთავს.

3. ჩვენი 50 შტატი (Our 50 States), ლაინ ჩინეი

ნიგნი მოგვითხრობს ერთი ოჯახის თავგადასავალს, რომელიც ამერიკაში მოგზაურობს.

4. სანტა კლაუსი (Santa Claus), როდ გრინი
ნიგნი პატარებს იმ გმირობებსა და თავგადასავლებს გააცნობს, რომლებიც სანტა-კლაუსს ოდესმე ჩაუდენია ან თავს გადახდენია.

5. ახირებული ნენსი (Fancy-Nancy), ჯეინ ო'კონორი

მოშიშველელ გოგონას შინაურები ლამაზად გამოაწყობენ და ქალაქში სახიეროდ წაიყვანენ.

6. უფროსი (Eldest), ქრისტოფერ პოლინი
დრაკონი ერაგონი ელფების ქვეყანაში ხვდება; ტრილოგიის მეორე ნაწილი.

7. ერაგონი (Eragon) ქრისტოფერ პოლინი
ბიჭმა და ახალგაზრდა დრაკონმა ერაგონმა ბნელი ძალებით დასახლებული ქვეყანა უნდა გადაიარონ.

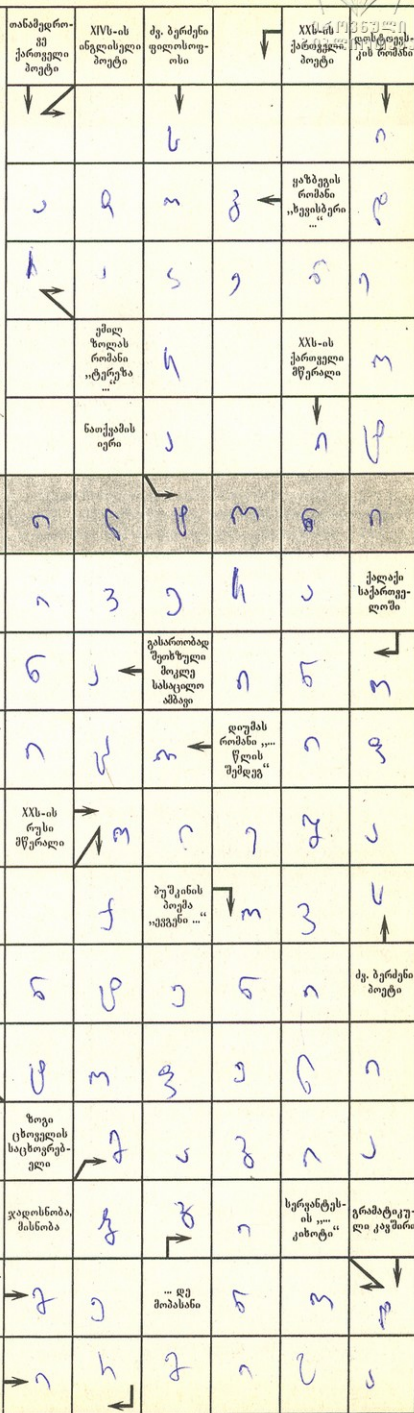
8. სასწაული 49-ე ქუჩაზე (Miracle On 49th Street), მაიკ ლუბიკა

კალათბურთის ვარსკვლავი 12 წლის გოგონას ხვდება, რომელიც არწმუნებს, რომ მისი ქალიშვილია.

9. ახალი მთვარე (New Moon), სტეფანი მაიერი.
ნიგნში მოთხრობილია ადამიანისა და ვამპირის სახიფათო სასიყვარულო ისტორია.

10. ედვარდ ტულენის საოცარი მოგზაურობა (The Miraculous Journey of Edward Tulane), კეიტ დიკა-მილიო

ჩინური ფაიფურის კურდღელი ბევრ რამეს შეიცვალს სიყვარულსა და სიძულვილზე.

სახლში მივანით

გამოცემლობა „პირის პალიტრა“		შპს
ელ. მეგარედიბე	„მეგარედიბე“ (მგ.ელ)	18
	„მეგურედიბე“ (რგ.ელ)	12
თ. ციფიანი	სამაგილი ენიკლოპედია	
	„ყეღელაფერი ყეღელაფერზე“	12
ელ. უსპენსკი	„ინიანი გენა	
	და მისი მეგობრები“ (მგ.ელ)	7
ჟოლე ვერნი	„საიდუმლო კუნძული“ (რგ.ელ)	6
	„80 დღე დელაშის გარშემო“ (რგ.ელ)	5
	„80000 კილომეტრი წყალქვეშ“ (რგ.ელ)	5
ჯ. ლონდონი	„თეთრი ეშვი“ (რგ.ელ)	5
საბავშვო ლაზარის პალატა		
	„ვარსკვლავმა რა გიწურულა“ (მგ.ელ)	7
	„ილიზიანი“ „დაჩის ზღაპრები“ (რგ.ელ)	8
	„ზღაპარი გავგონარი ზღაპრები“ (მგ.ელ)	8
ა. კონან დოლი	„დაკარგული ქვეყანა“ (რგ.ელ)	5
	„ჯალდოსური კარი“ (მგ.ელ)	
	(ლიტერატურული ზღაპრები)	7
მ. მაჭავარიანი	„დუმილი რეკავს“	6
ა. ვიჭინაძე	„ვიჭკა“	5
	„დ. დავალი“ „ანტიდერეკანტი“	5
	ყველაზე სასაცილო (კუთრიზების კრებული)	5
ბ. აკუნინი	„თურქული გამიტი“	5
	„დუკიანიანი“ (რგ.ელ)	5
მ. ბურჭულაძე	„მედილილი თავილობის თვე“	5
	„ფსიქოპათია თამაშები“	5
	„მედილილი მშრალ ხიდეზე“	5
	„მაგი ნუარის სურნელი“	5
თ. ფუტაძე	„ენებანი“	5

გამომცემლობა „ანგანი“	წელი
იაკობ გოგებაშვილი „ისტორიული მოთხრობები“	12
კონდრატე თათარაშვილი „ამაშელუკი“	12
ილია ჭავჭავაძის მოთხრობები	15.60

ბაჰერ სულაჰარის გამოხატულება	ჯამ
„ოჯახური სადილები“	17
„თევზი და ბოსტნეული“	16
„სალათები და საუზმეული“	39
„დედურტი და სასმელები“	39
საბავშვო	40
„პარი პოტერი“ VI ტომი	
„საბავშვო ენციკლოპედია“	
„მსოფლიო ისტორიის ენციკლოპედია“	
„გეოგრაფიის ენციკლოპედია“	
„მცენერების ენციკლოპედია“	

გაეროსებოლა „თხილთხილთხილთ“		თხილთ
გოლა მანთილთ	„მთლთ I“	7
	„მთლთ II“	7
	„მთლთ III“	10
ანთი თარიერთი	„მთლთ“	7

ბავშვებისთვის „დილა“		წელი
საბავშვო მუსიკალური		
„ცეცხლიზაცია“ I ტომი		25
II ტომი		25
III ტომი		25
„საქართველოს ბიოგრაფია“ V ტომი		25
„ქართული მწერლობა“ X ტომი		25
„მთაწმინდა“ XIII ტომი		25
„ქიმია“ XIV ტომი		25

გამოცემის სახელი	წელი
„უნიკალური სამკურნალო მცენარეები“	10
„სამკურნალო წიგნი“	10
„ხალხური მდიცინის ენციკლოპედია“	10
„პირველი სამედიცინო დახმარება“	10
„ტრეტური მდიცინა“	5
„ქართული სამზარეულო“	5

პარამეტრი	შპს
სიმონ მასხარაშვილი „მატიანე ქართველთა“	12
საპაპაშვი	
„ჩემი პირველი ბიბლია“	8
„ძველი ქართველები“	20
„ჩემი საქართველო“	18
„საქართველოს დიდი მეფეები“	16
„საქართველოს საბავშვო ატლასი“	14

ფაბუა ამირეჯიბი	წელი
„დათა თუთაშხია“	16
„გიორგი ბრწყინვალე“	16
„გორა მხორვალი“	15

	შპს
„ურუგვაიდან გერმანიაშდე“	25
გ. ზორნაული	
მ. სიხივრება ვაჟა-ფშაველასი“	11
მ. კაკალაშე „სასკოლო	
ლიტერატურული ლექსიკონი-ცნობარი“	15
გ. ვაჟაბიძე „ქალი და მამაკაცი“	25
სერაფიმე (როუზი) „აპოკალიფსი“	6.50
ს. რაზმაძე „ეინდოუსი“	13
„ეორდი“	13
„ინტერნეტი“	13
„ექსელი“	8

გამოცემის სახელი „დიოკანა“	წელი
ბ. რულოვსკი „იდილისტის ნაამბობი“	10
გ. გაქეშილაძე „ახლო აღმოსავლეთი“	13
კარლ ფოსტაქ იუნგი „ფსიქოლოგია და აღქმა“	19
ვ. კოტეტიშვილი „მოკრეფვეანი“	6

ბავშვთა ჯგუფი	შპს
რეზო ჭიჭიშვილი „ცისფერი მთები“	6.50
გოდერძი ჩოხელი „ადამიანთა სკვლა“	6.50
გურამ დონანაშვილი „კეყერაძეები“	6.50